گەنجینەیا زمانێ کوردی

بەرهەمێن کوردێن یەکیتیا سۆڤیەتێ

بەرگی سێیەم

ئەم زنجیرە کتێبە مافی لەچاپدانەوەی
تەنیا بۆ دەزگای ئاراسە لەبەرئەوەی ئەرکمان پێوە کێشاوە.
هیچ کەس و دەزگایەک بۆی نییە بەبێ پرس لەچاپیان بداتەوە.

گەنجینەیا زمانێ کوردی

بەرهەمێن کوردێن یەکیتییا سۆڤیەتێ

بەرگی سێیەم

ب سەرپەرشتییا:

تۆسنێ ڕەشید

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس

هەولێر – هەرێمی کوردستانی عێراق

هەموو مافێک هاتووەتە پاراستن ©
دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس
شەقامی گوڵان - هەولێر
هەرێمی کوردستانی عێراق
هەگبەی ئەلیکترۆنی aras@araspress.com
وارگەی ئینتەرنێت www.araspublishers.com
دەزگای ئاراس لە ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووەتە دامەزران

گەنجینەیا زمانێ کوردی - بەرگی سێیەم
ب سەرپەرشتییا: تۆسنێ ڕەشید
کتێبی ئاراس ژمارە: ١٣٣٨
چاپی یەکەم ٢٠١٢
تیرێژ: ٦٠٠ دانە
چاپخانەی ئاراس - هەولێر
ژمارەی سپاردن لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ٢٥٨٠ - ٢٠١٢
نەخشاندنی ناوەوە و رازاندنەوەی بەرگ: ئاراس ئەکرەم
هەڵەگری: عەلی شێخۆ

ژپنک:
ژمارەی پێوانەیی ناودەوڵەتیی کتێب
ISBN: 978-9966-488-08-6

سەرەجەما پەرتووکان

شەر چیادا، عەلیێ عەڤدلرەحمان 7

بیرانینێد من، ئاحمەدێ مرازی 441

شەر چیادا

عەلیێ عەڤدلرەحمان

رۆمان

نەشرکرنا لیتێراتووریێ–بەدەوەتیێ
ئێرێڤان، ١٩٨٩

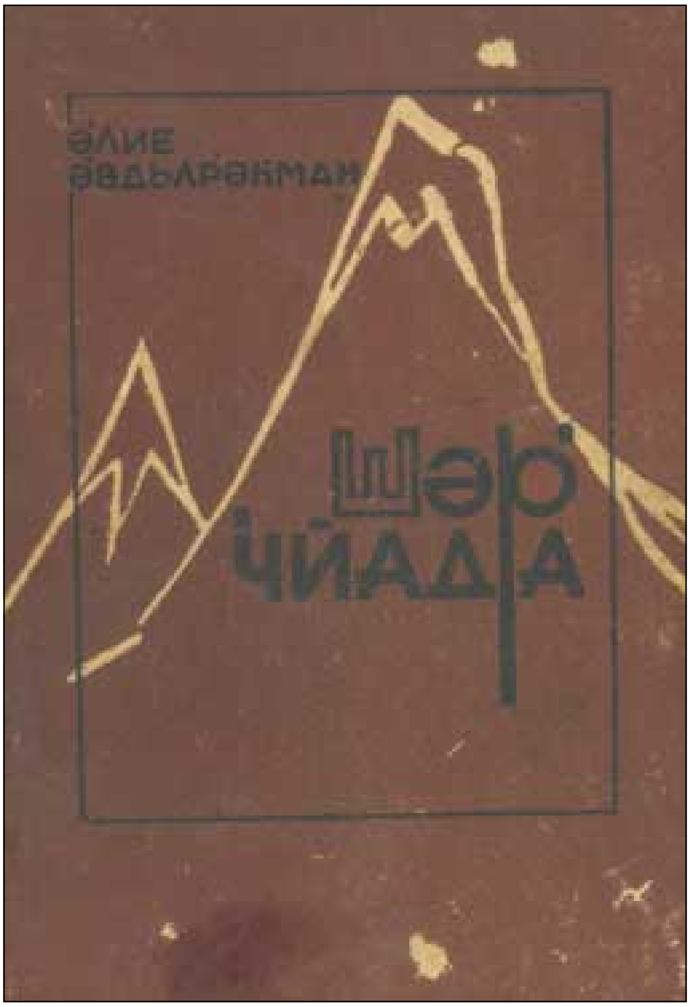
ӘЛИЕ
ӘБДЬЛРӘҺМАН
ШӘР
ЧЙАДА

سەرێ یەکێ

چیا گۆمانا ژارانن

ئاخ، چیا، چیا و دیسا چیا! هوونە چقاسی ب ئینساف و رەحمن. هوون رۆژا چەتندا دێ و باڤێ مەرڤێ فەقیر بەلەنگاز و ژارانن. تەبیەتا کال تێ قەی بێژی قەنجی بەندا کرییە، چیا و سلسلە خولقاندییە، وەختێ مەرڤ بکەڤە چەتنایێ، برەڤە ور، کو زەڤتچیێ دەجال قەزییا رەش سەر واندا نەینە. کوردێ کوردستانا چار جییا پارەڤەکری چقاسی وەرا قولخ بکن، دیسا بەر قەنجییا وە دەرناییێن و مێزینا وەیە گرانە. گەلی چیا، تەریقزان ددنە کڤشێ، وەکی تەریقا خولقاندنا چیایە گەلەکی مەزن و بلەت هەیە، ئەو تەریقا پێشداهاتنا کورسی و عەسمینرا گرێدانە. مادەم، کو هوون هاقاسی قەدیم و کەڤنارن، دێمەک، هوون شەدە و دیتنداری بێ هەساڤ قەوماندنێ زەلوولی، مەلوولی، زێراندن، تالانکرنا کوردا و ملەتێ مایینە بێ گومانن.

گەلی چیا، برادارێ کوردایە ب سالا، قورنا، دەورانا، هوون زانن، وەکی کورد و ملەتێ مایینە ژار بێ هەساڤ موهتاجێ خەبەردانا وەنە، کو وە عومرێ خویی کەڤناردا و حەتا رۆژا ئیرۆیین چ بەر چەعقێ خوە دیتییە، قسەکن. چ دڤە، بیستەکێ بەرف و بووزا سەر دێم و کۆلۆزێ خوە داوەشینن، بەدەنا خوە ژ خەوا زڤستانێ، هاڤین، باهار و پاییزا بەقەتینن، مینا کالەکی زەمانایی دنێدیتی دەرهەقا قەوماندن و قەزییایێ رەشە هەچار کوردستانادا و دۆربەرێ وەدا بوونە، بیر بینن. جەمکن و شرین شرین، لەتیف لەتیف قسەکنە گەلی ماسیس ئاراراتا! (کورد وەرا ئاگری و گریداخ ژی دڤێژن)، نە ئاخر کورد وە ئەژدەهێ ئەژداها، رووسپیێ رووسپییا، شەدە و دیتنداری زەلوولییا خوە و مەرڤێ ژار هەساڤ دکن. گەلی چیایی ئینجیلیێ! هوون بەرێ بەرێدا، سەرێ سێریدا دوروشمێ تەریق، خولی، روح و زمانێ جمعەتا

ئەرمەنیایە برایە قەدیمینە. لێ رۆژێ ئۆخرمێ گران جینار خوە ل جینێر دگرە، برا خوە ل برێ دگرە. و ئاها هوون ژی ب دەور و قورنا بوونە ستاردار، خوەییکر و پشتۆڤانێ کوردێ قەلبحەلال. گەلی ئاگرییا، بەلکی هوون نزانن، وەکی ئەرمەنی، کورد و ملەتێ ماینە دۆر بەرێ وە، وە زیبارەت هەساف دکن، ب وە، ب سەرێ وە سۆند دخون. کورد دڤێژن:– "ئەم ب سەرێ ڤان ماسیساکن، ئەم ب نالینا ڤان ئاگرییاکن، ئەم ب ڤان زیبارەتاکن، کو بەخت، ئینساف و ئازادارێ رۆژا مەیە تەنگن...". بەلێ، حەتا دل نەشەوتە، هێسر ژ چەعڤا نایێن. ئەو سۆندانا جیێ بادلهەوا ژ دلا و زارا نەهاتنە گۆتنێ. ئەو ژ کوورایا دلا و قورنا تێن، چمکی کورد رۆژا تەنگە دژواردا ئیتبار و بەختێ خوە ب وەرا دایە گرێدانێ، هوون بوونە دار و پشتێ وان.

بەلێ، تو قەوەت تونە و نکارە هەڤە ژی، وێ باوەربوون، هەزکرنا بەرب وە ژ دلێ کوردا دەرخە. ئاخر، کورد چما گەرەکێ باوەربوون و هەزکرنا دێ و باڤتی– یێ وە نەین. نە ئاخر، کوردا وەختێ بۆنا ئازابوون و سەربەستییا خوە مقابلی دژمنا شەرکرییە، چاخێ ل راستا قەوتا وی نەگهیشتییە دژمنێ ژ لنگا گرتی و حەتا درانا سیلهکری، بەرب وە هاتییە، هوون ژی ژێرا بوونە ستار. دە، هوون ژی چەوا دێ وە ئەو پاخلا خودا خوەیکرنە. هەر قولچەک، کەڤر. زاخە و شکەڤتەکە وە، ژ کوردا هەز دکە. پەرێ خوە سەر وان دکە سی. ئاها لەما ژی کورد وە هەساف دکن دیا خویە حەلال و ب وە سۆند دخون. کوردێ هەچار کوردستانا ب شێکرداری وە زیبارەتا سەربەستی، ئازابوون، خەلازکرییا هەبسا زیندانا، گوللەکرنێ، دارداکرنێ هەساف دکن. وان هاقاس کلام، بەیت و شێر ئاڤیتنە سەر وە، ئەگەر وان خەبەرێ شەوات، زولم زێراندنێ سەر قەیتانێ بەشرینن، بنڤیسن و وێ قەیتانێ چەوا کەمبەر بدنە پشتا وە، وێ دەها جارا دۆرا پشتا وە هەرە–بێ و بەلکی ژی ژێ زێدە بڤە، لێ کلامێ داییکێ ئەولەدکوشتی؟...

دە، گەلی برا، وەختێ قال – جەنگ سەر بەدەنا وە ناڤە، هوونە چقاسی کاو– کوبارن، تێ قەی بێژی سەرێ وە هەیلۆ دگهیژە عەسمین. تو و برێ خویی چووک جەم هەڤ روودنێن قەی شرین–شرین، لەتیف–لەتیف هەڤرا هەوال ددن، شا دڤن و

جارانا ژی گەلەکی پۆسیدە دڤن، وی چاخی هوون گازنێ بریندارکرنا خویە ب دەستی زەڤتچییا ب بەندە و دیوانێ دنیالکێ قەی دیهار دکن و دڤێژن، وەکی چما تەبییەتێ ئەم تەنێ بۆنا بریندارکرن و رەوشا مە خەراڤکرنێ خولقاندییە؟ نا خێر، هوون بۆنا ئازابوونا بەندا هاتنە خولقاندنێ. دە، ئازابوون بێ قوربان و بریندارکرن ژی ناڤە. مادەم، کو ئوسانە، بریندارکرنا وە، بۆنا ئازابوونا مەرڤانە و گەرەکێ هوون ژی ئاقاسی بەر خوە نەکەڤن.

دە، دە، ماسیسنۆ، خەبەردن، وە چما دەنگێ خوە برییە؟ چما خوونمژێ ترک، عەرەب و عەجەما مینا کوردا دەنگ و ئەختییارییا وە ژی برینە– هە؟ نە ئاخر، قەوەتا دەجالا ناگهیژە وە، وەکی دەنگ و ئەختییارییا وە ببرە، و وە ژ جی بلەقینە. ئەم وێ یەکێ تو وەختا باوەر ناکن. دە، وەکی قەواتا وان ناگهیژە وە، لێ چما، چما، هوون دەرهەقا قەوماندن، زەلوولی– مەلوولییا کو ترکێ دەجال پاخلا وەدا ئانینە سەرێ ئەرمەنی، کوردا و ملەتێ ماین، گەپ ناکن؟ نە ئاخر، وە ب چەعڤێ خویە بەلەک چەوا بەرێ و ئوسا ژی حەتا رۆژا ئیرۆیین ئەو هەموو قەوماندن دیتنە و شەدێ وانن. چ ئەختییارییا وە هەیە و چەوا هوون دکارن بیر بکن، وەکی سالا ١٩١٥ ـا خوونمژێ ترک دو میلیۆن ئەرمەنی قرکرییە، وار و وارگێ وان دەرمداخ کرییە، تالانێ وان ژی خورا برییە. بێناموسی و بێیینسافتییا قەجەرا گهیشتییە وێ دەرەجێ، وەکی وان خێنجی خەزاکرنێ، مەرزەل، هەیکەلێ کەڤنار، دێرێ ئەرمەنییا ژی هلشاندنە، هەدماندنە.

تو پاتشاکی وەلاتەکی دنیالکێدا عەجێڤا وایە گرانە نەبینایی نەکرنە. لێ ڤرا گونێ مرییا چییە، وەکی "مالا" وانە هەتا– هەتایێ هلشاندنە. دەجالێ ترک ب وان دەرمداخ کرناڤا و پاڤشکرناڤا خاستنە، دخازن ئیز و تۆزا ئەرمەنییا ل توورکیایی بدنە ئونداکرنێ، بێشەرم و بێعەیب بێژنە بەندێ دنیالکێ، وەکی وەلاتێ مەدا ئەرمەنی نەژینە، عەمەل نەکرنە و تونەبوونە. لێ زولمکارێ ترک وێ چەوا جاڤا تاریقا ئەرمەنییایە ب قورنا بدە؟ ئەو خەیسەتێ ترکێ دەجالن. دێمەک، چاخێ ژ خوونا ئەرمەنییا تێر بوون، چرا وان تەلەبەخترا ئانینە سێری، ئەرمەنیستانا رۆئاڤایی بێی ئەرمەنی هیشتن، ئیجار ڤەگەریانە سەر برێ وێیە کورد. تەریقزان و سەرەکڤانێ

دیوانا وان دڤێژن، وەکی "وەلاتێ مەدا کورد تونەنن، ئەو ترکێ چیانن، وان وەعدەلی زمانێ خویی دێ بیرکرییە و وەختێ بێ، ئەوێ زمانێ خویی دێ ترکی هینڤن". ترکا چەوا قورنێ دەربازویی و ئوسا ژی حەتا رۆژێ مەیە ئیرۆیینە قورنا بیستی شوورێ ژەرکلدایی هلدایە دەستێ خوە تەریقا جمعەتا رەش دکە، تالان دکە. ئاها کوردێ بێ گونەیە، بێ سووج ژی ب میلیۆنا قر کرییە و قر دکە، خوونا وان دکشە، مچقاندنا وێ هێ هێ نایی خانێ. ئاخ، هەیف و هەزار جار هەیف، ئەگەر تەبییەتا کال دەمەکێ زمان تێخستا دەڤێ وە هەردا، وەیێ هەر تشت، هەر تشت ب حەلالی بگۆتا و قسە بکرا، وی چاخی کورسی، عەرش و بەندەیێ دنیالکێ وێ زەندەگرتی بمانا، رۆیێ دەوسا گولیێ خویە زێرین، وێ رەشوەرگرتا، بەندا وێ ترکێ خوونخور تێخستا ناڤا ویرا دۆژێ بشەوتاندا.

گەلی ئاراراتا! هوون دەرهەقا خودا، کرنا خویە ستار و مێرانییێدا خەبەردانا بنەلیێ نەهییا قۆترێیە قەزا بازیدێ رەشۆیێ جندیی ژ عەشیرەتا شەمسکا دبهێن. ئەو مێرەکی گری بەرانی بوو، ناڤ ملە پەن، سمێلە پالک، مێشندارەکی زۆر بوو ژی. وی بۆنا ئازابوون و سەربەستییا ملەتێ خوە ب سەدا قوماندار، ئەسکەر، کوردفرۆش کوشتنە، کورد ژ کەلا زیندانا و سرگوونکرنێ ئازا کرییە. جمعەتا ئێلێ بۆنا راستی، حەلالی و مەرڤایا وییە بەرب ملەت، هورمەتا وی خایی دکر، گۆتن و فەرمانێ وی جەم جمعەتێ یەک نەدبوو دودا.

ب سالخا، ئەو مێرەکی ئاهل بوو، جاهلتایێ زووڤا مالا خوە ژ قامێ وی بارکربوو. وی عومرێ خویی پایی پرێ شەرێ مقابلی دژمنێ کوردا هەبس زیندانێ رۆما رەشدا دەرباز کربوو. ئەوێ یەکێ گەلەکی حوکومی سەر ساخلەمییا وی ژی کربوو. دهاتە کڤشێ، کو ژ وەعدە زووتر پۆرێ سێری، روودان، سمێل و برووێ وی مینا بەرفا یەکشەڤی چیل قەرقاش بووبوون. دە، کالتی عومرا ژی گرێدایە، تێ بێژی تەبییەتا کال دێمێ وی ب دەستی جۆتکاریکی خامی گیسنشکەستی راکربوو، ب چەل کۆرتاڤا خەملاندبوو. برووێ وییە سخە درێژ زوو زوو بەر چەعڤێ وی دگرت، ئیمکان نەددایێ، کو بڤینە، ها راست دکر و ها دهاتنە دەوسا خوە.

رەشۆ وەختێ شەرێ مقابلی دژمنادا، ب دەها جارا هاتییە بریندارکرنێ، ل

شکەڤت و زاخێ وەدا ب دەستی هەکیمێ کورد هاتییە قەنجکرنێ و دیسا ڤەگەرییایە ناڤا برێ خویە فەدایی و مقابلی دژمن شەرکارییە. ب سالخا، رەشۆ لاپ سالێ جاهالتییا خودا تەڤی ئووسیانا شێخسەحیدە سالا ١٩٢٥ ـا بوویە. ب فەرمانا شێخسەحید وی و چەند هەڤالاڤا پرا ریا هەستنە هەوارگەهێ تەقاندنە، دەرمداخکرنە، وەکی توورکییا ب ریا هەستنڤا کۆمەکدارییا ئەسکەر و سیلها نەدە پێشەنییا خوە. رەشۆ مێرەکی گەلەکی زارشرین، خەبەرخوەش بوو. وەختێ وی دەرهقا شەرێ کوردایی مقابلی توورکیایێ، ڤەگەراندنا سرگوونییا، ژ هەبسا ئازاکرنا مەرڤێ بێ گونە و بێ سووج. کوشتنا کوردفرۆشا، فەرمان، گۆتن، فێلبازییا دەولەتا مستەفا کەمال پاشایە دەرهەقا کوردادا قسە دکر، جمعەتا دۆرێ ب هەواسکاری خەبەردانا وی دبهیست، هەوالدانا وی هاقاسی شرین و حوکومدار بوو، کو مێش ئۆدێدا بفرییا، دەنگێ ویێ بهاتا بهیستنێ. قسێ وی هاقاسی زەلوولی – مەلوول و شەواتبوون، وەکی هەر گوهدارڤانەکی تێ قەی بێژی تڤنگ، تاماتیک، رەشاشە دەستێ ویدایە، دژمنارا شەر دکە، یانێ قەلەچێدا روونشتییە و یانێ ژی هجوومی سەر دەجالا دکە، هەیفا خووشک و برێ خویە کەڤن و تەزە دستینە، بەری دژمن ددە، لێ دکە فیتین و ب وان دکەنە.

ئۆهـ، ماسیسنۆ! گۆمانا کوردایە جەنگا! چقاس خاشە هەموو فەسلێ وە، خووت جونەتە، جنەتا هەقە. وەختێ باهار ل وە ڤەدڤە، هوون کراسێ هێشینی مەخمەری ل خوە دکن، کۆلۆزێ چیلی– قەرقاش ددنە سەرێ خوە، مەرڤ هژمەکارە ل بەژن بالا وەیە تیتالییە تاکرهانی بنهێرە. لێ وەختێ ژ وێ بەهپرستانا هێشین، کولیلکێ رەنگاوازی سەرێ خوە بلند دکن، دەستێ هەڤ دگرن مینا کەسکەسۆرێ دکەڤە رەقاسا "قاز – قاز"-یێ، تێ بێژی هوون ژ بەختەوارییێ ئوسا دکن. ئاڤێ کانییا، چەعڤکانییا، بەلەکییا تەڤ هەڤ دڤن، دخولخولن، چڤانا ددنە خوە، مینا قەراڤییا سڤێیە زیڤکی دبرقن و بەرب نمزایا دکشن. ناڤا وێ رەوشا وەدا، مەرڤ کولا دلێ خورا دخازە دەمەکێ روونێ مقامێ تەبیيەتێیە ئاواز ئاوازی ببهێ.

چییانۆ، رەشیا مێشێ وە تەیرەدەنە، هەر یەک عەسلێ خوڤا باشقە–باشقەنە، لێ ئەولەدێ مالەکێنە، بنەلیێ وارەکینە، هەرەک ب ئاوازێ خوە دستریێ. فەسلا

ناڤارۆژێ دڤە گەرم، کەو، بلبل، شاروو، چڤیک و تەیرێ مەسکەنێ وەیە مایین نۆلی ئاشقێ کوردایی مەهشوور عەڤدالێ لاوێ زەینێ دەنگێ خوە رادوەشیننە سەر گەلی–گەبۆزا، قەیا–زنارا، راست–بەروارا، زاخا، شکەڤتا، مەری بێ هەمدێ خوە هژمەکارە سازبەندییا وانە شیرن ببهێ و ژ سترانا وان هەیر هژمەکار دمینە، بێ هەمدی خوە دڤێژن: "تەو، تەو، تەو، دەنگێ وەیە دنێڤن، هوونە تمێ ئاڤا زارخوەش. ئاشون، دەنگێ وە تمێ دەنگێ بەختەوارییێ و ئازابوونێڤە..." قەی جارانا ژی کەو، بلبل، چڤیک زەلوولییا کوشتنا جووجک و هلشاندنا هێلینێ خوە، دەنگ ددنە هەڤ، دەستب مقامێ پۆسیدە دکن، دلا خوبەرێ دپەرتین، مەرڤ هەو زانە، دێ، بووک و قیزێ دەستگرتی سەڤا کور، مێر، دەستگرتی، خەلقێ خوە، کو ژ زولما رۆما رەش هاتنە کوشتنێ، سەر مەیتادا دقیرین و دویلین. هەما وێ دەمێ بەندە زەڤتا خوە نائینە، ژ کەربا بیستەکێ خوە ئوندا دکە، بێ هەمدی خوە هێسرا سەر سوورەتادا رادوەشینە، ب متالاڤا دەربازی کرنا زەڤتچیێد توورکیاییە نەهق دڤە.

وێ دەمێ قەی پێشبەری وان مۆخبەرێ شەهیدێ کوردانە، کیژان بۆنا ئازابوونا کورد و کوردستانێ حەتا هەتایێ سەرێ خوە دانینە. ل ملێ مەرزەلی چەپێ، سەر سیرمل دو تربێ قۆشە تێنە خانێ، ئەو تربێ بەنگییانن. سەر تربێ وان گولێ ئاوازی و هێشنایی هێشین بوونە، هێوا بێرا قەی ئەو بەنگیتیێ هەڤ دیهار دکن و هەڤ رادمووسن.

بەلێ. ئەو تربێ بەنگیانن. وەختێ شەرێ مقابلی زەڤتچیێ ترک، زلام تێ کوشتنێ، لێ زولکار دخوەزن هەزکرییا وی ساخ–سلامەت بگرە، وێ زەلوول و پەریشان بکە. دۆتا کورد وێ یەکێ رند سەروەخت دڤە، ئەو قەلەچا خودا روودنێ، دکەڤە قال جەنگێ. ئەو نە کو تەنێ هەیفا دلکەتیێ خوە، لێ هەیفا ب سەدا کورێ مینا دەلالیێ خوە هلتینە. دوو خەلازبوونا فیشەکارا، ئەو گوللا خویە پاشن دلێ خورا دەرباز دکە، وەکی نەڤە قسمەتێ دەجال، منافقێ رۆمێ. کەچک قیزا ملەتێ خویە، وەختێ ئەو ناڤە قسمەتێ لاوێ خەلقێ خوە، ئەو خوە دکە پارا گوللا خوە. مژ دوومانا سەرێ وەیە خمخمی، بەختێ بێمرازایە، بارانا کو سەر وەدا دبارە، هێسرێ دێ، ژنەبییا، بەنگیانن، زیپکا کو سەر وەدا تێ، گوللێ ئەجلافانن.

ئاخ، ماسیسنۆ! وە ژی دەردێ دنیالکێ گەلەکی دیتییە و کشاندییە، لەما ژی بەر زولم و قەهرێ قەی پۆرێ سەرێ وە و روودانا وە چیل قەرقاش بوویە. وە ب چەعڤێ خوەیە دنێدیتی، رۆهلات راچەعڤ کر و دیت؟ وەکی دژمنێ کوردا کوردستان کرییە چار فەلقا، گولستانا وێدا کێف و سەیرانگێ دکە. لێ بەلێ نەیارا ب وێ یەکێڤا نکاربوویە پشتا وی ملەتی بشکێنە، کۆکبرکە، ژ رووبارێ دنێ هلدە و وردا ئارخایین بستره. تەریق و هوون شەدەنە، وەکی چقاس ئۆردیێ دژمنایە لنگا حەتا درانا سیلهکری ژ رۆهلاتێ و رۆئاڤایی هاتنە سەر وی ملەتێ چار جیبیا پارەڤەکری، وانارا هەڤ نەهاتییە کوردا بکنە قەڤزا دەستێ خوە قەوەتێ لێ قەلسکە و مینا ئاسۆریستانێ ژ سەر خەریتا خوە کوردستانێ پاقشکە. چەوا هوون، ئوسا ژی برێ تەیە ماین چییایێ قەزایی بازیدێ، پاتنۆسێ، خەلاتێ، توجیێ، نەوالا گەلیێ زیلا، قەرسێ، سیپانێ خەلاتێ. قاقزمانێ، خاچەسۆرێ، دیهاربەکرێ، بێرگیرێ، باشکەلایی، دێرسمێ، وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ. دەشتا ئانادۆلیێ مینا برا پشتا بنەلیێ خویە کورد، ئەرمەنی و ملەتێ دنێیە ئازاییهز سەکنیبوون و دسەکنین. کوردا و ملەتێ ماینە زێراندی بەر هەر کەڤر و زنارەکی وە نان خارنە، ئاڤ ڤەخارنە، هەڤ شابوونە، رازانە، قەلەچە چێکرنە، بەر دژمنا شەرکرنە، کوشتنە و هاتنە کوشتنێ، لێ بەلێ نەهاتنە رایی. چقاس–چقاس لاشێ ترکا و خولامێ وان، چییا و بانییا مانە، بوونە خورێ هەیوانێ بەیانی، تەیر و توویا. ئاشق و دەنگبێژا ل چییا و دەشتا چقاس–چقاس کلام، بەیت و سەرهاتی ئاڤیتنە سەر ئەگیت و قەهرەمانێ خوە، مێرخاسێ ئوسا نە یەک و نە ژی هەزاربوونە، تەمامییا کوردانن.

شەرێ ب قورنایی مقابلی دژمنادا، ناڤێ ژنا کوردە مێرخاس دنێ بەلا بوویە. تاریق ددە کڤشێ و هوون چیا ژی شەدەنە. وەکی ژنا کورد، وەختێ دەو دۆزا دەلنگ داوێ خوە هلدایە، سیلە دایە دەستێ خوە تەڤی برێ، کور، مێر و جمعەتا خوە مقابلی دژمنا زڤستانێ، هاڤینێ، پاییز و باهارێ شەر کرییە. ژنا کورد دکارە مالێ خاییکە، زارا بینە. دکارە مەرڤێ دنیاییدا هەرە عەیان ژی بخولقینە. ژنا کوردە جەمیلە خانمێ، خاتێ خانمێ، ئامنە خانمێ و گەلەکێ مینا وان، دوو وەفاتبوون، یانێ داردارکرن و یانێ ژی کوشتنا مێرێ خورا، ب سالا سەرکاری ل ئێل و

عـەشـیـرەتا خـوە کرنـە، مـقابـلی دژمنـێ دەر و هوندور شـەرکـرنـە، ئا لەمـا ژی ناڤێ مێرخاسییا ژنا کورد قولبا بەلا بوویە.

حـەسـەن ئەفـەندیێ قـومـاندارەکی ئەسکەرێ رۆمـێ، ل دێرسـمـێ تەڤی مـەرڤـەکی دۆسـتـێ خـوە هەوال ددە و سـوهبـەت دکـە، دەرهـەقـا کـوردا و پاشـێ ژنا کـورددا وا دڤێژە:

"– جانم، ئەڤ کافرێ کوردا زۆرن... ئەم چقاسی وان قر دکن. ئەو مینا هێشنایا باهارێ هـەڤ زێدە دڤن و ئیـمـدادێ ددنە هەڤ. ئەگـەر ئاخـاک، یان بەگـەکی وان ب دەستی بەرتیلکرنێ دەربازی ئالیێ دیوانا مە دڤە، ژێرا تشتەنی ناڤێژن.

هەتا تەمـامـیـیا ئێل و ئەشـەرەتا پێ دهـەسن و ئیـزبات دکن کو ئەوی مـەنجـەنێق و فەسـادە، ئیـژا باڤـێـژنە فەسـالێ، دزیکاڤا بەرب وێ دنێ دشـیـن. ب تەخـمـینا من و گەلەک ژی سـەر ڤێ نێـتـا منن، ملـەتێ کورد ب چرکرن و عـەدامکرنێـڤا خـەلاز ناڤە، تەنێ رێکە وێ هـەیە – چ خـاسـتـنێ وان هـەیە، بدنێ، ئەوێ هـێ بـەدلن. مالا تە ئاڤـاڤە، چما تەنێ مێـرێ وی ملەتییە مێـرخـاسـن، لێ ژنێ وان؟ وەی، وەی ژ دەسـتـێ شـەرێ ژنێ وان... ئەز ب سەدا دکارم ناڤێ وان ژنا بێژم. من ل دێرسـمـێ پەری خانم دیتییە و دخـوەزم دەرهـەقـا وێ "دێلکێدا" تەرا قـسـە بکم. پەری خـانم ژنا عـەلیـشـێـر بەگێ سـەرکـارێ ئێـلا هەیدەرابوو. وەختێ سـەرەکڤـانێ وانێ بۆنا ئازابوونە کـوردسـتـانێ عـەلیـشـێـر عـەدام کـر، ئەزی وی چاخـی ورابووم، ئەسکـەربووم، جـاهلبـووم. دوو عـەدامکرنا مـێـرا وێ ژنکێ چەوا ژ عـەشـیـرەتا خـوە، ئوسـا ژی ئێلـێ دەرووجـینار فەدایێ کوردە سـیـیارە تۆپکر، ئۆردیکە مـەزنە سیـلاهکری دا سـەر خـوە و ب مێرانی دەسـتـب هلدانا هـەیفـا عـەدامکرییا کـر. ئەو جـارەکێ هـەزار ئـەسکەر و قـومـانداریێ رۆمێ قر دکە و لاشـێ وان داڤێژە چەمێ شیرانیێ و دڤێژە:– "هـەرن وێ دنـێ سـەلامـێ بدنە کەمال پاشـێ خوە..." ژنێ وا ناڤا وان گاورادا گەلەکن. شـەرادا، گاڤا ئـەسکـەرێ مـە زۆرێ ددە وان، تەسلیم ناڤن، فیشـەکا خـوەیە پاشـن سـەرێ خـوەرا دەرباز دکن، یانێ خوە زەر و قەیادا داڤێژن".

چیـانۆ، تێ قـەی بێـژی ب هیـڤی و رەجـاکـرنا بەندێ ژار تـەبیـیـەتێ بەدەنا وەدا شکەڤت، زاخـە، مـخارە، قـەیا، کانی، مێشـە، راست، بەروار، سلسلێ چیایێ هـەڤرا

گرێدایی خولقاندییە، کو ئەو کارڤن وردا قەلەچا چێکن و خوە ژ دەجالێ ترکە دەڤخوون خاییکن.

بەلێ، سەد هەیف، هەزار جارا یازخ–.. ئەگەر زمان تێکەڤە دەڤێ وە، هوونێ هەر تشتی، هەر تشتی مینا تەریقشووناسەکی زانە، ژ خەڤاتا خوە هەزکری وەیێ دەرەم–دەرەم قسە بکرا. وەختێ مەرڤێ خودانێ دلێ تەمزی شیرحەلال ل بەدەنا وە مێزەکە، وێ ئەلبێرا تێ دەرخە، هوون چقاسی ژ تۆپ و گوللێ نەیارا بریندار بوونە و حەتا رۆژا ئیرۆیین ژی دەخمێ گوللا، تۆپا، تاماتیکا، تڤنگا سەر بەدەنا وە تێنە خانێکرنێ، لێ فیشەکێ ڤالا مینا خشرێ ژنا هەموو جییا تژینە، رزیانە و درزن.

تشتەکی عەیانە، تشتەکی ب کاخز دەفتەرە، وەکی ئۆردییا ترکا ژ قوومستانێ مانخولیێ و ئاسیا ئۆرتە کشییایە سەر بیووزاندیایی. ئەرمەنیستانێ و کوردستانێ. وانا کۆنستانتینۆپۆلیسا پایتەختێ بیووزاندیایی کرنە پایتەختێ خوە، ئەو کرنە ستەمبوول. بیووزاندیا ئوسا ژی دهاتە ناڤکرنێ رۆماننیا، بنەلیێ وێ خوە ناڤ دکرن رۆم. هەلەقەتیێ کوردایە سخ تەڤی بیووزاندیایی هەبوونە. وانا وێ دەولەتێرا گۆتنە رۆم. وێ چاخێ ترکا ئوسا ژی دەوسا بیووزاندیایی گرتن. کوردا دیسا وان خولیارا، وان جی و وارێ قەدیمیرا گۆتن رۆم. دێمەک، وان هاتنا ترکایە ب قەتلە، فراری ب تەریقی قەبوول نەکرن. کورد حەتا رۆژا ئیرۆیین ژی ناڤێژن توورکیا، لێ دڤێژن رۆم. و ئاها کوردێ کو وەختێدا خوە ل جمعەتا ئەرمەنییا گرتن، ل بەر مێرانی، پشتۆڤانییا وێ ئێورین، ئەو ژی کەتنە بن باندوور و شوورێ ترکایە قلێر. پاشێ ترک بۆنا کوردا بکە ترک، ناڤێ "ترکێ چییا" دانییە سەر وی ملەتێ قەدیمی، گڤا کورد وەلێتدا تونەنن و تەنێ ترک هەنە، لێ وانا ب سەبەبێ باشقە باشقە زمانێ خویی "ترکی" بیرکرییە. ئەگەر ئەو ملەتەکی باشقەبوویا، ئەدەبییەت و مەدەنیەتا وان ژی وێ هەبوویا... هەلبەت، تاریق ددە کڤشێ، وەکی ئەو یەکا ب تەمامی بوخدان و ئیترافە دیوانا رۆمێ داڤێژە ستوییێ کوردا. وەختێدا هەرفێ وی ملەتی هەبوونە، شاییر و نڤیسکارێ کوردا ب وان نڤیسینە، نتراندنە، ب زمانێ لەتیف خەبەر دانە.

لێ چاخێ ل رۆهلاتا قەدیمی دیوانا میدیا هەبوو، ترکە کوبوون؟ چاخێ پێرگامێنتا سولمانیێ دهاتە نڤیساری، ترکە کوبوون؟ چاخێ تەریقنڤیسێ قورنا ٧ ـا مۆڤسێس

کاخانکاتڤاسی کورد رێزا جمعەتێ دنیاییە خایی ئەلفبا، خوخوتیێ و کوولتوورا بلنددا ددا کڤشێ، ترکە کوبوون؟ لێ چاخێ شێخادی سەربەستی و یەکتییا کوردا و کوردستانێ دسترا، چاخێ مەلەیێ جزیری موهبەتا خالسە مەزن ناڤ زرنگدا رۆ دکر، ترکە کوبوون؟

ئەو شێر، بەیتێ شاییر و نڤیسکارێ کوردا هەیلۆ ژ قورنێ دەربازبوویی هاتنە گهیشتنە ڤێ دەورا مە. چتۆ نڤیسار، چتۆ زارگۆتن ب زمانێ خوخوتییی دەولەمەند ئیرۆ تاریقا ئەدەبییەت و مەدەنییەتا مە دخەملینە. کیژان ژ هێلێ هەرە قەدیم و کەڤنار تێن. هنەک شاییر و کوردزانێ وەلاتێ دەرەکە وەختێ ل کوردستانێ دگەرییان و دگۆتن: "گەلی کوردان! ئەگەر هوون ناخازن ژ هەڤ تارمار و ئوندا بڤن، بەری هەر تشتی، زمانێ خوە بخوونن و بدن خاندن. لێ ئەگەر دخازن خوە ناس بکن و خوە بدن ناسکرن و هەزکرن و ب هەڤالتی و دۆستییا ملەتێ دنێرا پێشدا هەرن و ب رووموێت و سەربلند بژین، دیسا زمانێ خوە بخوونن و بدن خاندن" هەما ئەڤ رێزێ گرانباها و هێجا ددنە کڤشێ، وەکی ئەو شەر شلتاخێ پێشیێ ترکا و کەمالیانن داڤێژنە سەر کوردا. نە ئاخر، زمان، عەدەت، رابوون–روونشتاندن، لباسێ کوردا ژ یا ترکا ب تەمامی تێ جوداکرنێ و فرقیکرنێ، خێنجی دین ئیزباتیکە ماین. پارەکە ملەتێ کوردا ئوسا ژی نەچوو سەر دینێ موسولمانیێ، ما سەر ئایینا شەمسپەرەستیێ، ما ئەزدی. دێمەک، دین ژی ب تۆمەری نکارە بڤە هیمێ وەکەهەڤکرنا ترکا و کوردا.

دیوانا رۆمێ ژ رۆژا خولقاندنا خوە و حەتا نها تمێ ب پێپەزکرنا قورانێ، فێل فنازێ خەراڤ و خایینتیێ هجوومی سەر کوردا کرییە، خەلقێ وێیە عامەتام قرکرییە، قر دکە، گوند، باژارێ وێ وێران کرییە، کو وەلێتدا کۆکا وی ملەتێ مێرخاسی سادەیی دلتەمز مینا ئەرمەنیێ برا بدە هلدانێ. لێ ئەو یەکا تو وەختا ویرا هەڤ نەهاتییە و هەڤ ژی نایێ. راستە، ژ هجوومکرنێ ترکا کوردا زرارەکە مەزن کشاندییە، لێ قە١س نەبوویە، ملەتییا خوە ئوندا نەکرییە.

تاریقا ملەتێ کوردا خەزنا مێرخاسی و سەربلندایێیە، بەیراقا شورەت، سییانەت، ناڤ و ناموسێیە.

چیانۆ، ریا عومرێ رەشۆ ژی ل روو هەواتا دنێ ناڤ ئاڤارەکە وەعدێ شەرکارییا کوردایە هێلەرا دەرباز بوو. سەرەجەما وی وەعدەیی گەرەکە و زەعف لازمە خوە بدە نڤیسارێ. چەعڤ ژ دیتنێ باوەر دکن... ئووسیانا شێخسەحید ئالاڤا خوەهەساندنێ و ئازایێ مەژوو و روحێ ملەتێ کوردادا ڤێخست.

هەلبەت، سەرەکڤانێ کوردا، چاخێ مقابلی دەولە– تا توورکیاییە زولمکار شەرکاری دکرن، ئازایی و سەربەستییا کوردستانێ دخاستن، زانبوون، فەم دکرن، وەکی گرێفووتکەکە ماین ژی ڤەدکن. ئەرمەنیستانا رۆئاڤایێ خولییا کال و باڤێ ئەرمەنیایە. چێبوونا کوردستانێ مەجالێ داخولقاندنا وێیە ژی. لێ ریا چێکرنا کوردستانێ وی چاخی، هەما ناڤا شەرێ هەم گەری توورکیاییدا دەستپێ دبوو. ئەرمەنیستانا رۆئاڤایی وێ بگهیشتا خای خودانێ خویی عەینی ئەرمەنییا. ئەڤ یەک سەرەکڤانێ دیوانا ترکا ژی فەم دکرن. وان تێ دەردخست، وەکی ئەڤ دانێ هەلا گەلەک ئاڤێ بکشینە، هەرکێ ژ ئۆرتێ نەیێ هلدانێ. دێمەک، ئاراراتنۆ، برانۆ، هوون جینارێ کوردایە کەڤنارن و گومانا وانن...

***

دیوانا توورکیایێ بۆنا هلدانا باژارێ دیهاربەکرێ بەر کوشتن و بریندارکرنا قوماندار، ئەسکەرێ خوە نەدکەت، ئۆردییا خوە ها ددا تامکرنێ، ب سیلاهێ وێ دەمێڤا ددا سیلاهکرنێ، وەکی ئالتنداریێ هلدە دەستێ خوە. لێ لاوێ کوردایە مێرخاس ب مەها مقابلی دەجالا دکرنە شەر، ئەرق و جەوێ باژێردا دەوسا ئاڤێ. خوون دکشییا. بەر دیوارا و ئۆرتا سۆقاقا تژی کوشتی و بریندار بوون، لێ باژار دەستێ ترکاڤا بەرنەددان. چەند مەها شووندا ئۆردییا دژمن باژار چەوا هەسارا دۆرا شەهەرە قەدیمی، کرە هەسارێ، هەموو ئالییاڤا تۆپێ گران و سڤک لێ گرێدا، تەیێ قەی بگۆتا ب دەستی گوللێ تۆپا باژار چەوا مینا تەندوورەکێ دتەقییا، تۆزا ژ زۆرپێ گوللا هەواکەتی دبوو مژ و دوومان. مینا عەورەکی خمخمی سەر باژێر وەرگرتبوو. و ب چەتناییکە گەلەکی مەزن توورکیایی سالا ١٩٢٥ ـا ب ئیمدادا هەڤالبەندێ خوە و کوردفرۆشا باژارێ دیهاربەکرێ هلدا دەستێ خوە.

ئووسیانا شێخسەحیدە بۆنا ئازابوون، سەربەستییا کورد کوردستانێ ئالتکر.

چاردەھ قەزا و نەھیێ کو کوردا هلدابوو دەستێ خوە، رۆمێ کرە گۆلا خوونێ، مەسکەنێ وێرانکرنێ زەلوولیێ، هێسیریێ، خەلایێ و نەخاشیێ. وەختێ هلدانا باژێر سەرەکڤانێ ئوسیانێ هنەک هاتبوونە کوشتن و بریندارکرنێ لێ هنەک ژی ساخ گرتبوون. چەند رۆژا دوو ئالتنداریا دیوانا دەجالرا، ب فەرمانا دیوانا توورکیایی، باشقە موستەفا کەمال پاشا مەحکەما وەلێتە ئەسکەریێ قرار قەبوول کر، وەکی سەرەکڤانێ ئوسیانێ گشکا درداکن و مەحکەمێ تەمام مەھەکێ زێدە کشاند.

رۆژەکە مەھا ھاڤینێیە سالا ١٩٢٥-یە ئەڤراڤی بوو. عەسمان رەش ختمی بوو، تەیێ قەی بگۆتا ئەور ژۆرێ هێرس بوونە، ژ کەلەبەلا خوونرێتنا نەھەق، پەی ھەڤ دکەڤن، بەری ھەڤ ددن و دخازن دەوسا بارانێ، سەر زەڤتچیێ دیھاربەکرێدا کەڤر و کوچکا برەشین و ببارین، وەکی ھەیفا کوردێ عامەتام هلدن. عەورا ئوسا پێشییا رۆیێ قەپەچە کربوو، نەدهیشت رۆ پەنجێ خویە زێرین راوەشینە سەر دنێ.

عەورا ڤی بوو دەنگێ قەید چیدارێ عەدامچییا باژار، ھەسارا دۆرا باژێر، چیا، مەیدانا داراخاجێ دهنگاڤت. ب فەرمانا مەحکەمێ، ئەسکەرا شێخسەحید ئانی بەر دارێ، قەتا سابوونکری ئاڤێتنە ستوویێ وی و شێخسەحید بلند گۆت:

رۆما رەش! هوونێ من نها درداکن، ئەز منەتێ ناکشینم! ئەز ئیرۆ زەعف کوبارم، وتەکی ئەز بۆنا ئازابوون و سەربەستییا ملەتێ خوەیی زێراندی، عەمرێ خوە ددم. ئەڤ یەکا سەڤا من شیر و شەکرە. راستە، ئەز نەگھیشتمە نێت و مەرەما خوەیە کوتاسیێ، لێ نەڤیێ منە کورد وێ عەسەیی بڤە خودانێ کوردستانا خویە عەزیز! مەرەم و خاستنێ کوردا تەنێ یەکە - نە کو کوردستانا چار جییا پارەڤەکری، لێ کوردستانا یەکبوویی! مرن دەجالێ رۆمێ و ھەڤالبەندێ وێرا، ئازابوون کوردستانێرا! دە!..

تۆفیک بەگ وەختێ درداکرنێ گۆت:

- مەیتێ من نیشانی ملەتێ کورد و ترکێ خەڤاتچیکن. بلا ھەر کەس بزانڤە، وەکی من نە کو بۆنا ئازایا نەڤسا خوە و قولخێ، لێ سەڤا ئازایی، بەختەوارییا ملەتێ خوە، زەھمەتکێشێ ترک و ملەتێ ماین شەرکرییە و ئیرۆ عومرێ خوە ددم!

بلا بژی کوردستان و سەربەستییا ملەتا!

ژ خێنووسێ خالتێ جەبری بەگێ وەختێ عەدامکرنێ ب دێمەکی گەش گۆت:

– ئەز نە وەکیلێ ب هەزارا جمعەتێمە، لێ ئەز ئەولەدێ ب میلیۆنا ملەتێ کوردم. مرنا منە ئیرۆیین، دەوەتە! گەلی دەجالا، رند بزانبن، وەکی وەختێ بێ، هوونێ بەر ڤێ داراخاجێ بسەکنن و ژ ترسا بگرین، ئیژا وی چاخی گەلی "مەلوونا" گازنێ خوە نەکن!...

ژ بدلیسێ کۆچزادێ عەلیێ رزا بەگێ گۆت:

– ئەزی ئیرۆ بەختەوارم، چمکی من بەرێ سیلها خوە نەدایە ملەتێ خوە، لێ من بەرێ وێ دایە تەلاقرەشێ تووركیایی! بۆنا من ئەڤ رۆژا بەختەوارییە، چمکی ئەز عومرێ خوە پێشکێشی کورد و کوردستانێ دکم!

شاییر مەللە عەڤدلرەحمان تنازێ خوە ب قانوونا رۆمێ و بەرتیلخارنێ دکە، دڤێژە:

– گەلی دژمن، مەنجەنێق و ئەجلافا! هوون هەمبەری لنگێ من، زەعف چووکن، چووک ژی تێنە خانێکرنێ! هوون ڤێ یەکێ رند بزانڤن، وەکی ملەتێ کورد نە دارەکە رزیایە، هوونێ کۆکێدا راکن، باڤێژن، هوون بێژن، یاخا مە ژێ خلازبوو! نا خێر، ئەو رۆ ب رۆ پەنج و رەھ ددە، بەرێ تەزە ددە کوردستانێ، وێ شێن و قەدیم دکە، زوو!...

ژ بدلیسێ هیزانزادێ شاییر کەمالێ فەیزۆ دڤێژە:

– کوردستان جنەتە، جنەتا مە کوردا و مەرڤێ خەڤاتچییە، ئەم ژی تەڤی گشکا مالخوویێ وێنە. کی چ بێژە، نەڤێژە، ئەمێ تێکەڤنە هوندور. چمکی مالا مەیە!..

ژ دیهاربەکرێ دۆکتۆر فووات بەگ گۆت:

– ئەز ئالەما دلێ خوەدا تمێ فکریمە، وەکی عومرێ خوە قوربانا ئازایا ملەتێ خوە و ملەتێ ماینە بندەست بکم! و ئیرۆ ئەو دیلەکا من قەبوول دڤە. مرن من ناترسینە و پچەکی ژی حوکومی سەر من ناکە، چمکی بۆنا ئازایا ملەت .بەر دارێ سەکنیمە. گەلی تەلاقرەشێ بێکێر، هوون رند بازانڤن، زوو و یان دەرەنگ کوردستانێ بێ

چێکرنێ، بەیراقا سۆرە ئـازایێ وێ سـەر دیوانخانا کوردسـتـانێ و ڤی جیێ کو هوون مە عەدام دکن، وێ بململە. بلا ئونداڤە رۆما رەش و قانوونێ وەیە بێکێر. دە!...

دەمـەکە خـورت شـووندا‌تر، هەڤالێ وانە ماین ژی داردا کرن و مـەیتێ مێرخـاسێ کورد داراخـاجـادا مـینا هێلەچانـا تفـالا راست و چەپ دهـەژیان و تـەیێ بگۆتا ب وێ هـەژێڤا دڤێژن "ئازابوون بێ قوربان ناڤن". زمینی کەتبوو کوردستانێ و ناڤا جمعەتا هندا مەیدانا داراخاجێیە بەرەڤبوویی، هـەر کەسی بەر خودا مستەفا کەمال پاشا و قانوونێ وییـە بێکێر دنلاندن، گلیێ هـەری خـەراڤ وی و هـەڤالبـەندێ ویرا دگۆتن، لێ دیسـا دلێ وان رەهـەت نەدبوو. ناڤا دلێ هـەر کوردەکی بەرەڤبوویيدا، بڤە مێر و بڤە ژن، فکرەک پێشدا دهات: "یان مرن، یان کوردستانا سەربەست و ئازا!..."

دەرمـداخکرنا ئووسـیانا شـێخـسـەحـید سـەر دیوانا رۆمێ و پـاتشێ وێ کـەمـال هـاقـاسی ژی ئەرزان روونـەنشـتـبوو. وی شـەرێ مـقـابلی کوردادا، دیوانێ ب هـەزارا قومـانداڕێ ناڤـدەنگ، ئەسکەرێ نزامێ. جـەندرمـە، بێ هـەسـاف سیـلاه و جـەبرخـانـە، ئەرزاق ئونداکـربوو. بـەلێ، کـورد ب وان سـیـلاهـاڤـا هـاتبـوونە سـیـلاهکـرنێ، نەخـاشـخـانێ مـەرکـەزێ باژارا، قەزا، نـەهییا تژی ئەسکەرێ بریندارببوون. مەرڤـا ب جولەت دکاربوو بگۆتا، وەکی شـەرێ سـەر کـوردادا قـەواتا ئەسکەرێ دیوانێ هـاتبـوو قەلسکرنێ.

وی شـەریدا کوردا ژی هندک زرار نەکشـاندبوون، بێ هـەسـاف باژار و گوندێ وان ژ ئالیێ زەڤـتچیـیـادا هـاتبـوونە دەرمـداخکرنێ تەنێ کـەلەفێ رەڤـە رووت مـابوون، ب هـەزارا بنـەلیێ وان گـوندایە کـال پـیـر. زار، ژن، قـیـز بووک هـاتبـوونە کـوشـتنێ و بریناداركرنێ، مـال دەولەتا گوندییا و خشـرێ ژن، بووکایـە زێر و زیڤ ژی هـاتبـوو تالانکرنێ.

وەختێ مەرییا ل کەلەفێ وان باژار و گوندێ دەرمداخکری دنهێری، تەیێ بگۆتا ڤر جمعەت نەژییە، عەمەل نەکرییە، دەف دەوات ڤر نەبوونە، قیز و خۆرت ڤر سـەر هـەڤدو بەنگی نەبوونە. قەی خەراڤخـانێ سەد سالەنە.

سـەرەکڤانێ دیوانا رۆمێ دوو تـەمراندنا ئووسـیانێرا گەلەکی قورە و بابـاخ ببوون، وەکی کـورد حـەتا دەهـ سـالا نکارن پشـتـا خـوە ڤـەراسـتکن و بێنە سـەر هشێ خـوە،

سەرکڤانێ وانە هەرە باش هاتنە کوشتنێ، دار داکرنێ و سرگوونکرنێ. کوردستان بێخایی و بێ سەرپێهاتی مایە، مەرڤەکی ئوسا ناڤا کوردادا تونە، کوردا دیسا بەرەڤ بکە و مقابلی مە شەر بکە. لێ وەختێ دەستێ کوردایە بەرەکا ئاراراتێ ب سیلاهێ وانڤا سیلاهکری دکەتە بیرا وان، باباخبوون، قورەبوونا وان دادانی و دکەتنە متالێ کوور و ئاخری دهاتنە سەر وێ نێتێ، وەکی فرسەندێ ژ دەستێ خوە فووت نەکن و دیسا هجوومی سەر کوردێ بەرەکا چییا، ئێل عەشیرەتێ وانە دەشتێ بکن، وەکی کوردا لاپ بدنە قەلسکرنێ، ئەو ئیدا نکارڤن سەرێ خوە بلندکن و جاڤا مە بدن.

راستە، ئووسیانا شێخسەحیدە بۆنا ئازابوون و سەربەستییا کوردستانێ هاتبوو ئالتکرنێ، لێ ب تەمامی نەهاتبوو شکێناندن و دەرمداخکرنێ. بێ هەساڤ دەستێ کوردایە ب سیلاهێ رۆمێ سیلاهکری خوە دابوونە بەرەکا ئاراراتێ و چیایێ مایین هەر گاڤ و سەحەت هەیفا خووشک و برێ خوە هلددان.

دیوانا توورکیایی دزیکاڤا قرار کربوو، وەکی دیسا مقابلی کوردا شەرکە، دیوانێ ئەو سێرا خوە زەعف دزیکاڤا خایی دکر، کو کەسەک پێ نەهەسە. هەما سەڤا وێ یەکێ ژی تێ تاخبوور، بێلووک و ئالایێ خویە ئەسکەرییە ژ ئالیێ ئووسیانا شێخسەحیددا قەلسبوویی، ب ئەسکەرێ تەزەڤا ددا تامکرنێ. ئۆنباشییا، یووزباشییا، مینباشییا ئەسکەر ددا تەلیمێ، هینی فەسالا شەرکرنا چیا، نەوالا، راستا، زاخا، شکەڤتا دکرن، وەکی وەختێ شێر ئەسکەر بەر چەتنییا نەسەکنە. لێ هەساڤ یەکبوو. ناڤا سەرەک قوماندارییا ئۆردییا رۆمێدا مەرڤێ شیرحەلال و دلشەواتیێ کوردا ژی هەبوون، بناڤا جاڤ ددانە کوردا.

کورد ژی، چەوا جمعەت دڤێژە، سەر گوهەکی رانەزابوون، نەنهێری وەختێ شەرێ ئووسیانا شێخسەحیدە مقابلی رۆمێ، کوردا زرارەکە مەزن کشاندبوو، لێ چەوا دڤێژن، شەکێ کوردا ب تەمامی نەشکەستبوو، ژ قەوەت نەکەتبوو. سەر هیمێ مەلوومەتێ کو دیوانێ ژ خەڤاتچیێ خوە و کوردفرۆشا ستەندبوون، دهاتە گۆتنێ، وەکی ل بەرەکا ماسیسێ دەستێ کوردایە سیلاهکری رۆ ب رۆ زێدە دبن، زرارا مەزن دگهیاندنە قەزا، باژارا و نەهییا. سەرەکڤانێ ترکا. دیوانا توورکیایی وێ

فەرمانا خویە دزیکاڤا دابوو کڤشێ، وەکی "بلا هەیفا ئەسکەرێ مەیی "مێرخاس" ل تو تشتی نەیێ تەنێ ب خەزاکرنا کورداڤا ئەم دکارن کۆکا وان ببرن..."

ئەو بەسا نە ب خێر، ژ ئێل و عەشیرەتەکێ دەربازی یا ماین دبوو و مینا سیمسز تێلێڤرافێ ناڤا کوردستانێدا بەلا بووبوو. سەرەکڤانێ ئێل، عەشیرەتا هازرییا خویە جاڤداایینا ترکا ددیتن، دەستێ فەدایایە سیارە و پەیا ددانە تەشکیلکرنێ. یا هەرە قەنج و سەرەکە ئەو بوو، وەکی گەلەک ئێل و عەشیرەتا جێرباندنا شەرێ شێخسەحیدی دەربازبوویی هەساب هلدابوون، دەستێ خویە فەدایا تەڤی هەڤ دکرن، کو ب قەواتا تۆمەریڤا جاڤا دژمن بدن و خەلقێ خوە ژ خەزاکرنێ، وێرانکرنێ و تالانکرنێ خەلازکن.

ب فەرمانا ئانەقەرێ راست سێ مەها دوو شەرێ مقابلی ئووسیانا شێخسەحیدرا، ئەسکەرێ دیوانێیی سیلاهکری دیسا هجوومی سەر کوردێ بەرەکا چیا دکە. ناڤا چەند هەڤتێ شێرە پێشندا، کەمالیارا هەڤ هات گەلەک باژار، گوند و قشلێ ل دەشتا ئانادۆلیێ وێرانکە و زرارەکە مەزن بدە بنەلیێ کوردایە کال، پیر، زار و ژنا. وەختێ تە ل وارگێ وێرانکری دنهێری، تەنێ جی جینا کووزینا کەلبا و مەوینا پشیکێ بریندار دهات و تەیێ قەی بگۆتا ئەو کۆمەکا قەنجکرنێ ژ خایێ خوە دخازن، لێ خایی...

فەدایێ کوردایە ل بەرەکا ئاراراتێ ژ مرنا خوە بێزاربوویی، ئەو قەتل و زەلالەتا رۆما رەش دووریڤا دبهیستن، هێرس دبوون، تەنێ دما، وەکی هەیفا خووشک و برێ خوە ژ خوونمژێ ترک بستینن و خەلقێ وان عەدلی بژی.

بەلێ، وەختێ دەجالێ ترک دەستێ خوە ب خوونا کوردا ل دەشتێ شووشت ئیژا پاشێ هجوومی سەر کوردێ بەرەکا چیا کر. هەڤتێ پێشنە شێر قومانداری و سەرەکڤانییا توورکیایی زەعف ددا شاکرنێ، لێ چەند هەڤتا شووندار، کوردا قەولێ چیادا قەوەتا ترکا هێدی هێدی ددا قەلسکرنێ، سیلاهێ کوشتییا، بریندارا و دیلێ ترکا سەر فەدایێ خوە و یێ تەزەهاتی پارەڤەدکرن، ب وی جوورێ شێر، قەواتا فەدایا رۆژ ب رۆژ زێدە دبوو و دەربێ هنجراندنێ ل دژم دخست و ئەو پێبەرژێر بەرب راستا ددا رەڤاندنێ.

سەرەکێ ئێل و عەشیرەتێ کوردا و فەدایا هەرۆ جاڤێ نە ب خێر دستەندن، وەکی ئەسکەرێ رۆمێ یا نەبینایی تینە سەرێ بنەلیێ گوندێ بەرەکا چیا و گوندێ قەزا بازیدێیە، کو وەعدەلی بن دەستێ رۆمێدابوون. دژمن بنەلیێ گوندایە ژن، زار، حەتا کال و پیر بەرەڤی ناڤا گوندا دکر، هەساول بەر وانا ددانە سەکناندنێ، دەستێ وانە مەخسووس دکەتنە ناڤا گوند، هنەکا نڤت دەست دخستن، هنەکا ژی تەولە و گۆمێ مەزن دگەریان، ددیتن، هنەکا ژی گیها و قەسەل بەر وان تەولە و گۆمێ مەزن تۆپ دکرن، پاشێ جاڤ ددانە قومانداریێ خوە، وەکی هەر تشت هازرە، وی چاخی ب فەرمانا قوماندار ئەو جمعەتا ژارە، بێ سووجە بەرەڤبوویی ب کوتان و زێراندن دبرنە بەر وان تەولا و گۆما، وەکی چەعڤێ وان بترسین، زارێ هنەکا ژ دێست دستەندن بەر چەعڤێ دێ دکوشتن، ددانە بەر زۆپا. قونداخێ تڤنگا، دکرنە هوندور، کەڤرێ مەزن بەر دەرییا هلدژەندن، گیها و قەسەل کولەکارا داڤیتنە هوندور، ئیژا دەبۆیێ نڤتێ سەر گوررێ گیهێ و قەسەلێدا دکرن، ئاگر بەرددانێ و کولەکارا داڤیتنە هوندور. ناڤا دوو و مژا ئێگردا دەنگێ شین و گری هەیلۆ دگهیشتە عەسمانا. ژ ئالاڤا گەش ئاگر ب کوتەک، کێران، چرپی و قامیشێ گۆما، تەولا دکەت، تەڤی دەنگێ گوندییا دبوو قرچە قرچا دارێ زها، دەمەکێ شووندا خێنجی ئالاڤا گەش تو دەنگ و سەدایی مەرڤێ هوندوردا نەدهاتە بهیستنێ، خێنجی بینا پیسۆ.

"کڤاڤێ مەریا" بینا تو تشتی نەدهات. دوو وێ زولما نەدیتیرا، ئیژا ئەسکەرێ دەجال دکەتنە ناڤا گوند، هەبوونا بنەلییا تالان دکرن و ئاگر بەری ئاڤاییێ وان ددان و پاشێ بەرب گوندەکی مایین ئۆخرا خوە دقەداندن.

ئەو سالێ نە ب خێر، سەر دەجالا ئەرزان روونەدنشت. کوردا ل چیا زۆر ددا ئەسکەرێ ترکا، هەیفا خووشک و برێ خوە پری هندکی دستەند. فەداییێ کوردایە ئیدرێ، ئەردیشێ، قەرسێ، قاقزمانێ، دێرسمێ، وانێ. دەشتا ئانادۆلیێ، دیهاربەکرێ، گەلیێ زیلایە بەرەکا چیا بەری ئۆردییا دژمن ددان، ئەو بەرب دەشتا ئانادۆلیێ درەڤیان. دەستەکە فەداییێ کوردا گاڤا گهیشتە هێسوویا ڤێزا گوندێ کالۆیی قەزا وانێ، پێبەرژێری ناڤا گوند بوو، گوندەکی بێ بەندە، وێران، شەوتی و

دەرمداخبوویی دیتن، لێ وەختێ تەولە و گۆمێ شەوتاندی،مەرڤێ ناڤدا رژیبوویی دیتن، ئیدا مەجال نەدانە خوە، پەی ئەسکەرێ ترکا کەتن، ل قەندیلا مرازا ئالیێ وانێ و بازیدێ ئەو دیتن ئۆرتا واندا شەرەکی کەفیلی دەمان چوو، چەوا جمعەت دڤێژە، کوردا ئوسا کر ساخ ئەو بوو، کو ژ مالا خوە نەهاتبوو.

چما بێبینسافتی، بێ مورشەتی، دەجالییا ئوسا تەنێ ئانیبوونە سەرێ خەلقێ گوندێ کالۆ؟ گوندێ ئوسایە کافکوونکری چما یەک و دودو بوون، ب هەزارابوون. بەسا دەرهەڤا ژ رووبارێ دنێ هلدانا گوندێ کالۆ و گوندێ هندا بازیدێ، وانێ ئەلبێرا ناڤا گوندێ کوردایە بەرەکا چیا دا بەلا دڤە، قەوم و پسمام، زەیی و زاڤا، کوراپ و کورخال، خووشک و برا، ب دەستەکە فەدایایە مەزنڤا بەرب گوندێ کالۆ دچوون، وەکی راستییا وێ بەسێ بزانڤن و قەومێ خوە بڤینن، گازنێ مەلوولی و زێراندنا خوە وانرا بێژن، ببهیزن. وەختێ چوونە ناڤا گوند، عەجێڤا نەبینایی دیتن، هێسر مینا بارانا باهارێ خوبەرێ ژ چەعڤێ ژنا دشوولکن دکەتنە عەردێ، و تەیێ بگۆتا عەرد قول دکرن. ناڤا واندا جانکەکە بەژنێڤا نە ئاقاسی بلند، سوورەتسۆر، ناڤکێلکزراڤ، چەعڤبورەش وەختێ چەعف مالا باڤێ خوە کەت، خولی سەر خودا ئەلەک دکر، تەیێ بگۆتا نشکێڤا هێسرێ چەعڤێ وێ مچڤین، یانێ ب خەیسەتێ ژنا کوردە مێرخاس، نەدهانی سەر بارێ خوە، لێ مینا قولنگێ باهارێیی ژ رەفامایی، دبوو کاکە کاکا وێ، ژ دل دنالیا، دەستێ خوە بێ هەمدی خوە دهەژاند. تەیێ قەی بگۆتا دژمن پێشبەری وێ سەکنییە، وێ هەیفێ هلدە، لێ... ئەو ژنا زێراندییە بەخترەش خوە حالارا دڤێژە:

– رۆما رەش، مستەفا کەمال، ئەز گازی ئیلاهی ١١٢٤ پێخەمبەرا دکم، وەکی تەختێ تە بن تەختاکەڤە! ئەڤا یەکا بێ سەرێ تە و هەڤالێ تەیە زولکار ژی، کو تو بزانڤی زولم زەلالەت چییە؟ چما باڤێ من بۆنا هلشاندنێ و شەوتاندنێ ئەڤ عەمارەت چێکریە؟ نە ئاخر، دێ و باڤێ منێ ڤی خانیدا وێ دەواتا هەڤت برا و پێنج خووشکێ من پۆرکورێ بکارا؟ وێ بەر شایا وان بلەیستانا تەم–لەما ڤێ دنیا گەورک هێ وێ تەمکرانا. نە ئاخر، ئەو خووشک و برێ من ب سەدا ئێ مینا وان، وێ مەزنبوونا، بزەوجییانا، رۆژا تەنگدا ببوونا دار و پشتا باڤێ خوە و ملەتێ مەیی

زێراندی!-.. لێ کانی مال و دەولەتا باڤێ من؟ گەلی دەجالا نە ئاخر، وە دەوسا گۆشتێ بەرخ و کارا، ژ گۆشتێ باڤ، دێ، خووشک، برێ من و گوندیێ مە خورا "کڤاڤ" چێکرنە. هوون مە ژی مینا ئەرمەنیێ برا قر دکن. وەرا ل هەڤدو نایی و هوونێ نەگهێژنە مەرەمێ خوە....

ئانقەرێ شەرێ مقابلی کوردایی دوو ئالتبوونا ئووسیانا شێخسەحیدرا، هەرۆ ژ قوماندارییا خویە ئیدرێ. وانێ و بازیدێ ب دەها تێلێقرافێ نە ب خێر دستەند. تێلێقرافەکێدا ب سالخێ دیتندارا دهاتە گۆتنێ، وەکی شەرێ شێخسەحیدی مقابلی مە مزگینا ڤی شەری دچە، چمکی تەمام ئێل و عەشیرەتێ کوردا بوونە یەک، فەدایی تەڤی هەڤ کرنە و مقابلی مە ل چیا دکنە شەر، نها شەر چیادا مقابلی کوردا زەعف گران و دژوارە، ئیدی ناڤێژم جارانا پشتێدا ژی ل مە دخن و زۆرێ ددنە مە. مە بێ هەساڤ قوماندار، ئەسکەر و سیلاه ئونداکرنە ئیدی ئەم دەرهەقا بریندار و دیلادا ناڤێژن، بێ هەساڤن. ئەسکەر کەسرییە، ستار تێدا نەمایە، گەلەک ئەسکەرێ مە دزیکاڤا مە دهێلن، بەرب مالێ خوە درەڤن، ب سالخا هنەک ژی رەڤینە چوونە گهیشتنە پێشمەرگێ کوردا. ئەگەر هوون زووترەکێ مەجالا نەعەفرینن و ئیمدادێ نەدنە مە، دڤە فەدایێ کوردا بێیی بگهیژنە ئانقەرێ ژی، یا نەبوویی بیننە سەرێ دیوانا مە...".

سەرەکڤانێ دیوانا توورکیایی وەختێ تێلێقراف دستەندن. دخاندن، هێرس دبوون، چەوا دڤێژن هەر هەبووبەکە وان ئالیکی دچوو، هێ زانبوون. وەکی وان ئووسیانا شێخسەحید ب تەمامی ئالتنەکرییە، ئەڤ دوومایکا وێ ئووسیانێیە. لێ بەلێ فکر و خاستنا وان، پرسا وانە هەرە سەرەکە ئەو بوو. وەکی چ قیمەتی دخازە بڤە، گەرەکێ وان کۆم و دەستێ کوردایە ل بەرەکا ئاراراتێ و چیایێ مایین مینا ئووسیانا شێخسەحید بدنە تەمراندنێ، کو تەمامییا ئێل و عەشیرەتێ کوردا بکنە بن دەستێ خوە و حوکومێ خوە ل سەر کوردستانێ باژۆ. هەلبەت، ئەو مەرەم و خاستنێ خوونمژا سەرێ خوە نەدگرت. دیوانێ چقاسی ژی تاخبوور، بێلووک، ئالایێ خوە ب ئەسکەرێ تەزەڤا ددا تامکرنێ، سیلاه ددا وان، بەر قرکرن و کوشتنا ئەسکەر نەدکەت، وەکی ئەو تەنێ و تەنێ بگهیژە خاستنا خوە. لێ وان بیرکربوو، وەکی هەر

فەداییکی کوردا، قەولێ شەرێ چیادا بەرامبەری سێسد-چارسد ئەسکەرێ وانە. یا دودا قەولێ چیادا کورد قەلەچە و تابیێ خودا هازر روودنن، ئۆردییا دژمن رۆژێ چەند جارا، ب چەند تیشا هجوومی سەر فەدایا دکر، پێشمەرگا ژی ب نیشانا گوللێ تۆپا، تاماتیکا و تڤنگا ئەو ددانە بەر گوللا، ب سەدا و بەلکی ژی ب هەزارا ئەسکەرێ قەجەر دکوشتن و بریندار دکرن، وەختێ قەوەتا ئەسکەرێ دژمن دهاتە قەلسکرنێ یێ ساخ بۆنا بەر مرنێ خەلازڤە، بەرب دەشتێ درەڤییا. کوردا ژی رند زانبوو، کو خوونمژێ ترک دەست ژ وان ناکشینن، سیلاه ژی مینا ئاڤ و هەوێ وانرا لازمە، چقاس سیلاهێ کوشتی، بریندارا، دیلا، ل دەشتا شێر مابوون، بەرەڤ دکرن و دگوهاستنە جیێ ئیت بارە چیێ.

سەرەکڤانێ دیوانا توورکیایی دیتن، وەکی ب وی جوورەیی مقابلی کوردا شەرکرن ناڤە، مەجبوور بوون، کو شێر بدنە سەکناندنێ، ئۆردییا خوە ژ چیا بەرب دەشتێ بکشینن.

دوو وێ یەکێرا دیوانێ ب رییا خاپاندن، فێلبازی و ئارخایینکرنا کوردا ناڤێ پاتشاتیێ دا چەند سەرەکێ ئێل و عەشیرەتێ کوردایە کوردفرۆش، گڤا هنەک دانە سەر قولخا، ئەرزاق دشاندە گوندێ کوردایە نیڤ وێرانکری، هنەک گرتی و دیلێ کورد بەرددان و گەلەک مەجالێ ماین گڤا دەفراند. هەر کوردەکی فەمدار، زانە و سەرەکێ ئێل و عەشیرەتا زانبوون، وەکی وەختێ دیوانا رۆما رەش کو دکەڤە چەتنایێ، ب فێلبازی دەست داڤێژە قورانێ، سۆندا، ئەفووکرنێ، کو کوردا بخاپینە، پانشوەختێ دیسا رۆژا رەش بینە سەرێ وان. ئاها لەما ژی کوردا ژ دیوانا موستەفا پاشا باوەر نەدکر و پشتا خوە وێ گرێ نەددا.

ئێلا قادرییا و سەرەکڤانێ وێ ژی، ژ وان ئەفووکرنا و سەکناندنا شێرە مقابلی کوردا، ب تەمامی باوەر نەدکرن، لێ هازربوونا خویە شێر ژی بیر نەدکرن، فەدایێ خوە ل بەرەکا چیێ هازر دابوونە سەکناندنێ. تەمامییا سەرکارێ ئێل و عەشیرەتا خەلقێ کورد زانبوو، وەکی قەوەتا ئەسکەرێ دیوانێ بەرە ئەولن ئووسیانا شێخسەحیددا و شەرێ پاشی ئووسیانێیی مقابلی ئێل و ئەشیرەیێ کوردادا هاتییە قەلسکرنێ، لەما ژی دیوانا توورکیایی بخاستا، نەخاستا گەرەکێ شەر بدا

سەکناندنێ، وەکی قەوەتا ئەسکەرێ خوە بدا تامکرنێ، ب سیلاهێ تەزەڤا بدا رازیکرنێ و پاشێ دیسا هجوومی سەر کوردا بکە؟ ئەو ئیدی نە عەیانبوو. کورد ژی نەکەتبوونە خەوا هنگۆرێ، مەرڤێ وان ژی ناڤا ئۆردییا دژمنا ل ئانقەرێ و سەتەمبوولێدا دخەڤتین.

هەلبەت، کوردا فرسەندا خوە فووت نەدکرن، تمێ هشیاربوون، لێ بەندە ئیدی ژ شێر وەستیابوون، هنەکی بینا خوە ئازا دکشاندن، زانبوون کو ل چیا فەدایی پشتا وان سەکنینە، تالاش ژ رۆمێ نەدکشاندن. کال، پیر، ژن، زار مالێ خودا هنەکی ئارخایین و بێ ترس هێسا دبوون، رادزان، ب شوخول و عەمەلێ خوڤا مژوول دبوون، مێر دچوونە مەرکەزێ قەزا و نەهییا کێماسیێ مالا خوە دکرین.

ئێلا قادرییا

چیایێ ئاراراتێ بنەتارا کۆلۆزێ خودا پێشێ خویە ئاواز ئاوازی خێلەکە خورت راخستنە. وەختێ مەری ل داینا تەبییەتێیە کو دایە وان، تەماشە دکە، تێ بێژی شکلکێشەک ب حوبا دلێ خورا روونشتییە قەلەم هلدایە دەستێ خوە، سەر بەدەنا وی قەرەفەتێ چیا، گەلی، گەبۆزا، دەیا، مێشە، کراسێ مەخمەری، چەما و کانییا نتراندییە.

پێشا ئاراراتا مەزن چقاسی پێبەرژێر بەرب ئیدرێ، ئەردیشێ، وانێ، دەشتا ئانادۆلیێ تێ، پێشێ خوە رادخینە و جارانا ژی راستی چیایێ ئاسێ، زنجیرێ چیایە هەڤراگرێدایی، نەوالا راستا، بەروارا تێ. هەما کوتابوونا وان شانەشینێ پێشێ وێدا گوندێ عەشیرەتا قادرییایە قەرەهاجلیێ، ئۆرتلیێ، ئادەتلیێ، خدرلیێ، ئالەقزلا کوردا، جامووشلوویا ژۆرین و ژێرین، ئۆکزلیێ، بێریێ، سەرەکانیێ، کافرکۆیێ، عەڤدالەرێ جیوار بوونە. تاریقا ڤێ ئێلا شێخا ب قەوماندنێ تەریقییە گەلەکی مەزنڤا دەولەمەندە. خەلقێ وێ بۆنا ئازایی و سەربەستییا کورد و کوردستانێ تمێ مقابلی زەڤتچیێ هوندور و دەر شەر کرییە، کوشتییە و هاتییە کوشتنێ، لێ قەلس نەبوویە. ئاها لەما ژی قەدر و قیمەتێ خەلقێ وێ عەشیرەتێ ناڤا هەچار کوردستانادا بلندە.

مالبەتا وێ عەشیرەتێ شێخەڤدلقادرێ گێلانی بۆنا ناڤناموس و فرێقەتییا ملەتێ خوە، ترک، عەرەب و فارزێ زەڤتچیرا کرییە شەر، ناڤەکی زۆر قازانجکرییە، بوویە ئازادارێ ملەتێ خوە، ژ وی وەعدەیی دەور و قورنە دەرباز بوونە، لێ ئەو ناڤا حەتا نها ناڤا کورداداتێ وەکلاندنێ. چەوا بەرێ و نها ژی ئەگەر کوردەک دکەڤە

چەتنایێ، تەنگاسیێ دڤێژە "- یا شێخەڤدلقادرێ گێلانی، تو هەوارا من بێیی، من ژ ڤێ تەنگاسیێ خەلازکی!..." کورد را و ئیتبارا خوە ب وێ ئێلێ تینە و زانە، وەکی سەرێ وان ژی هەرە، ملەتێ خوە نافرۆشە.

قەرەهاجیـیا شێخا ناڤا وان دانزدە گوندادا یا هەرە مەزنە و مەرکەزا وان تێ هەسابێ. سەرکارێ ئەشیرستا قادرییا شێخەمەر دهاتە هەسابێ و وی گوندیدا دما. شێخەمەر ئالیێ مالێ دنێدا نە هەقاسی دەولەمەند بوو، نە ژی کاسیف بوو، لێ بەندەکی گەلەکی مەرد بوو. چەوا دڤێژن پەردا چەعڤێ وی تونە بوو، نانەک و گاک جەم وی یەک بوو. ئەو ئۆجەخەکە بەرمێڤانە ناندار بوو. ژ عەشیرەتێ کوردا و گوندێ جینار رۆژێ ب دەها مەرڤ دهاتنە مالا وی، تو کەس بێ ئەزەت و هورمەت ژ مالا وی نەدچوو. مالا وی بەرپالا چیایێ فێزا گوند بوو. خانمانێ شێخ ژی نە هاقاسی یێ پەسناندنێ بوو، نە ژی خەراڤ بوو. ئۆدا وییە مێڤانادا وەکە سەد مێری دکاربوو سەر کولاڤا روونشتا، بخارا و خورا سوهبەت بکرا.

شێخەمەر بەژنێدا بلندبوو، ناملە پەن، ناڤکێلکە زراڤ، رەنگێ وی زەرین بوو، سمێلەکە زەرینە نارنجی بەر پۆزێ وی بوو، لێ چەعڤ و پۆزێ وییە گر بوون، ئالخالێ مەندۆلە، کولۆز و سیلاها گەلەکی ل بەژنا وی دکر. وەختێ ئەو هەسپێ زەرچال سییار دبوو، مەرڤا ژ بێکاڤییا دلێ خوە ل تمتێل و روتبا وی تەماشە دکر. ئەو مێشندارەکی زۆر بوو، گوللا وی بادلهەوا عەردێ نەدکەت، شوور و قەمە ژی چەوا لازمە ددا خەڤاتێ، لێ سیارەکی زۆر بوو ژی.

حەلالا شێخەمەر – خەزێ خانم ئالیێ بەدەویا خوەدا ژ مێرێ خوە دانەدخار. وەختێ مەرییا ل بەژن بالا وێیە تاکرهانی، ناڤکێلکا زراڤ، قاشێ چەعڤایە بەرکی، سوورەتێ ئالجەوازی، لێڤێ کاخەتی، درانێ مرجانی، بوریێ قەیتانی، گولیێ ل کۆندەلا دکەتن، کۆفی، کتان، قۆلێ زێرا، گوهار، قەرەفیل، خزێما پۆزێ وێ دنهێری شاشمایی دما و خوبەرێ دلێ خوەدا دگۆت، باریکەلا هەردارا، هەردو ژی لاییقی هەڤن، خودێ وان بەر هەڤدو کال و پیر بکە...

ئێلا قادرییا و سەرکارێ قەبیلێ جینار خەزێ خانم ژنەکە ئاقل کەمال هەساف دکرن و گەلەکی هورمەتا وێ دگرتن. راستە، ئەو ژن بوو، لێ چتۆ مەسەلێ ئێل و

عەشیرەتایە چەتن بهاتنا سافیکرنێ، عەسەیی گەرەکێ ئەو تەڤبوویا و گلیێ خوە بگۆتا.

راستە. خەزێ خانمە جاهل بوو، لێ کرنێ وێ یێ پۆرسپییا بوون. چەوا جمعەت دڤێژە. شاهی سەکنیبوویا، پادشایی سەکنیبوویا، وێ خەبەر ددا، قوتییا زیڤین ژ بەر پشتا خوە دەردخست، جخارا خوە ژ تتوونا سامسۆنێ و ترابیزۆنێیە قیچک دپێچا، دکرە مشتکا کاریبار، ڤێدخست، قولاپێ کوور لێدخست و هەوالدانا خوە پێشدا دبر.

خەزێ تو وەختا فێزا مێڤان و جمعەتێدا روونەدنشت. ئەو ژێرێ ئالیێ بخێرییێی چەپێ روودنشت و وەختێ گلی دهاتە سەر وێ ئەوێ جاڤ ددا. وی چاخی ناسا و نەناسا دلێ خوەدا دگۆتن: "جانم، شیرێ ڤێ ژنکێیی مێتی، لێ حەلالڤە، خانمەکە تۆقە فەرمانە". سەرهاتییا باڤێ وێ جانکێ ژی گەلەکی درێژە بۆنا کوشتنا دو قوماندارێ رۆمێیە ناڤوودەنگ، ئەو ب سالا ماهاجر بوویە و وەلاتێ ئەجنەبییا سەرێ خوە خایی کرییە ئێلا قادرییا چاخێ ژ ئیراقێ هاتە رۆمێ، دە، ماهاجرتی بوو، حالێ وانی زەعف گران بوو، یەک یەکیرا دڤێژە، ماهاجر... حەتا خورا ستار چێکرن، چەند سالا تێدا مان، دەستب ئەکن–تیکن کرن، پاشێ حالێ وان ئێپێجەیی خاشبوو. عومرێ شێخەمەر ئیدی وی چاخی دگهیشتە چل و پێنج سالا، ئیژا وی دەستب سەفەرا خویە ناڤا کوردستانا رۆمێ دکر. شێخەمەر خورا کربوو عەدەت سالێ جارەکێ و دو جارا ب سییارەیێ خوڤا ناڤا کوردستانا توورکیایی دگەرییا، ب حالێ ملەتێ خوەڤا دبوو ناس، کیدەرێ حالێ خەلقێ خەراڤ بوویا، پری هندکی ئیمداد ددایی.

شێخەمەر خێنجی رۆمێ، گەلەک وەلاتێ ئەجنەبییا ژی گەریا بوو. هەر تشت بەر چەعڤێ خوە دیتبوو، گەلەک خێر و شەر ژی تەم کربوو، گەلەک جارا کەتبوو هەبسێ، ویرا هەڤ هاتبوو برەڤە و ب دەها مەرڤا خورا ئازا بکە. وی وەختێ گەرێ کیدەرێ خەیسەتێ جمعەتێیی قەنج، تفاقا وان ددیت، پێرا شا دبوو، لێ یێ خەراڤرا دکەتە قال و جەنگێ.

راستە، شێخەمەر سەرکارێ عەشیرەتا خوە بوو، لێ ب سایا قەدر، قیمەت و

حوکومێ وییی راست، ژ ئێلێ باشقه کاسف کووسف، شڤان، گاڤان، خولام دهاتنه جەم وی، وی ئاخا و بەگێ خوه شکیات دکرن. جارنا ژی ئوسا دقەومی، وەکی گەلەک کاسف و بەلەنگازێ ئێل و عەشیرەتێ کوردستانێ ناڤێ شێخەمەر بهیستبوون، دهاتنه جەم، یەکی دەرهەقا هەقێ خودا، یێ دنێ دەرهەقا زێراندنا خودا، یێ دنێ ژ گوند دەرخستنا خودا، یێ مایین دەرهەقا زولما جەندرمادا و گەلەک گەلەک شکیاتێ مایین ب وی دکرن. شێخەمەر خاستنێ گشکا دهانی سێری، لێ شکیاتێ دەرهەقا جەندرمادا هنەکی بەر چەتنایا دسەکنی. سەرکارێ ئێل و عەشیرەتێ ئەردیشێ، ئێدرێ، وانێ، گەلیێ زیلا، بازیدێ، پاتنۆسێ و یێ دنێ خەیسەتێ شێخرا بەلەدبوون، هەموو پرسێ هوجەت ب دەستی رووسپییا سافی دکرن، وەکی ئەو پرسا نەگهیژە شێخ.

چەوا بەرێ و ئوسا ژی وەختێ شێخدا یا هەرە باش ئەو بوو، وەکی کوردا دیوانا توورکیایی ناس نەدکر، جمعەت نەدچوو دیوانخانێ رۆمێ، شکیات و گازنێ خوه ب سەرەکڤانێ وان نەدکر، چمکی وان زانبوو، وەکی ئەگەر شکیاتێ وان هەرە جەم دیوانێ، نایی سافیکرنێ، وێ ژ هەردو نکا ژی بەرتیلەکە زۆر بستەندانا و جەزایی گران بدا وان. دیوانا وان ژی رووسپی و شێخ بوون و حوکومەتا وان ژی.

دە، ئێل و عەشیرەتبوون، جارانا قیز، ژن ژ هەڤ درەڤاندن، مێر ژ هەڤ دکوشتن، هەڤ بریندار دکرن و گەلەک تشتێ مایین دکرن، شێخەمەر هەر تشت هەڤدو ددا رووننشتاندن و ستەقراندنێ. بێفتییا، ئەو کرنا شێخ خاشا دیوانخانا رۆمێ نەدهات، چەوا موسولمان ل گۆشتێ بەراز بنهێرە، ئوسا ژی ل شێخ دنهێرین. دیوانێ دخاست شێخ بدا کۆرپووچکرنێ، لێ ژ ترسا جمعەتێ نەوێربوو. ب فەرمانا شێخ دەستەکە خۆرتێ کوردایە خالچێ باڤچێ هاتبوو سازکرنێ، وێ جارانا خەولە جەندەرمێ رۆمێیە کو زولم دکر، شوخولێ قرێجڤا مژوول دبوو، دکوشت. ئەڤێ یەکێ سەوەکە گران کربوو دلێ سەرەکڤانێ قەزا و نەڤگییا. یا عەجێڤمایی ئەو بوو، وەکی گەلەک جمعەتا ترکە قەزا و نەهییایە خەڤاتچی شکیاتێ خوه ب دیوانێ نەدکر، ب شێخ دکرن و ب دەستی شێخ شکیاتێ وان دهاتە سافیکرنێ.

ژ دەف و دەواتا شێخەمەر و خەزێ خانمێ خێلە سال دەرباز بووبوون. شێخ

هنەکی کال بووبوو، لێ بەنگ بەنگا خەزێ خانمێ بوو، لێ بەلێ ئیدی قەرمووچەکا دێمێ وێدا ژی هێلین چێکربوو، پۆرێ سپی زۆر ددا یێ رەش. ناڤا وەعدێ زەواجا واندا خودێ پێنج ئەولەدێ کورین دابوونە وان. مێر و ژن ژ عومرێ خوە گەلەکی رازیبوون، شوکوربوونا خوە ب خودێ دهانین، وەکی خودێ شێخ ووسف، شێخزاهار، شێخەدلرەحمان، شێختاهر و شێخەبیب دایە وان. ئەولەدێ وان هنەک دو سالا، لێ یێ چووک سێ سالا ژ هەڤدو مەزنتربوون. وەختێ مەری دچوو خانیێ شێخ، یانێ دەرێ مالێ زار ددیتن، هەواسا مەرییا پێرا دهات، خوونا مەریا سەر وان دکەلییا. مینا گۆگەرچینا بوون. دە، برا بوون، هنەکی ژی مینانی هەڤدوبوون، لێ خەیسەتێ وانە جودابوون. ناڤا واندا یێ هەری نەس، پرسقەلەو، بێترس–بێخۆف شێخزاهار بوو. ئەو ئالیێ پشتا خوڤا ژی قەوەتبوو. مەزنا و چووکا نکاربوو پشتا وی عەردێخە.

خەیسەتەکی شێخەمەری گەلەکی عەجێڤ هەبوو. وی ژ زارا گەلەکی هەز دکر، پێرا شا دبوو، زارێ قەوم و پسماما پاچ دکر، لێ تو وەختا زارێ خوە ماچ نەدکر. وەختێ وی گەلەکی ژ زارێ خوە هەز دکر، یانێ ژی چووبوو ئۆخرەکێ، چەند رۆژا، یانێ مەهەکێ زێدەتر مابوو و وەختێ ڤەدگەرییا مال، زارێ خوە تو جارا پاچ نەدکر، تەنێ و تەنێ دەستێ خوە سەرێ وان پشتا وان ددا. لێ زار ددانە ملێ خوە، پێرا شا دبوو، و زار ژی ب وی شا دبوون.

دە، سال بوون، پەی هەڤدو دهاتن و هۆل دبوون. شێخەمەر و خەزێ ژی وانرا کال و پیر دبوون، هەر پێنج ئەولەدێ وان ژی مەزن دبوون، بەنگ دبوو بەنگا وان. خەیسەتێ شێخزاهر ژی هێدی هێدی دهاتە گوهاستنێ، وی زۆر ددا ئووسڤێ برێ خوە و زارێ جینارا. شێخەمەر زاهر و ئووسف دابوونە بەر خاندنێ. ئووسف هاقاسی رند هین نەدبوو، لێ زاهر چەوا هوجرێدا و ئوسا ژی مەدرەسا گونددا رند هین دبوو. ئەوانا هوجرێدا هیملی دەرسێ روحانیێ دەرباز دبوون، لێ مەدرەسێدا خێنجی دەرسێ روحانیێ، بسا ژی ترکی، فارزی و عەرەبی ژی هین دبوون. جارانا سەیدایی هوجرێ و مەدرەسێ دگۆتنە شێخ وەکی ژ زێهر خاندیکی زۆرێ دەرکەڤە...

شێخەمەر جارانا زارێ خویە مەزن تۆپی دۆرا خوە دکر، وانرا دەرهەقا زولما رۆما

رەش. ئیرانێ، وەلاتێ عەرەبا، حالێ جمعەتا کوردایە گران جرۆڤادکر و تەما ملەت ددا وان. مالا کالتیێ و پیرتیێ بشەوتە و یا فەلەکێ ژی سەردا. کال و باڤا وەختێدا گۆتییە، وەکی بەندە دو جارا کال دڤە، گەک وەختێ. زارۆتیێ و یا دنێ وەختێ کالبوونێ. شێخەمەر ژی کال بووبوو، لێ هەلا نە هاقاسی. هەردو لاوێ وی مینا ئەسکەرێ نزامێ فەرمانێ وی دقەداندن. چەوا جمعەت دڤێژە، وەکی باڤ سەرافێ کورایە... شێخ گومانا خوە دانیبوو سەر زاهر، راستە، وی ئووسڤ ژی : گەلەکی هەز دکر، لێ یا زاهر باشقەبوو.

تەمامییا کوردستانا رۆمێدا چاوا بەرێ، ئوسا ژی وەختێ شێخەمەرێدا بووبوو عەدەت، بۆنا خوە ژ دژمنا بدنە خاییکرنێ، زارێ خویە کورین هینی بەزاندنا هەسپایە ل راستا، بەروارا، پێبەرژێرا، گەلییا، ئاڤیتنا گوللا، خەڤتاندنا سیلاها، شوورا، قەما، دەستۆ پچکیهەڤبوونێ، فەن و فێلێ شێر و گەلەک تشتێ مایین دکرن. باڤێ شێخەمەر هەلا جاهلتییا ویدا، ئەو هینی وان فەن و فێلا کربوو، ناڤا جاهلێ قادریادا ئەو ژ وێ جێرباندنێ دەرکەتبوو و ناڤەکی زۆر قازانجکربوو. لێ وەختێ کورێ شێخەمەر پێرا گهیشتن، وی ژی کورێ خوە هینی وی پێشەیی دکر. گاڤا باڤ و کور مەنەکییا سییار دبوون، دچوونە مەیدانا کڤشکری، باڤێ بەرێ هەسپێ خوە ددا رەقاسێ، دبەزاند، بایی بەزێ دەستمال ژ عەردێ هلددا، سییاری ئاڤیتنا گوللا، خەڤتاندنا شوور و قەما نیشانی کورا دکر، پاشێ ژ هەسپێ خوە پەیا دبوو، چ کو باڤێ کربوو، ئێژا کورا دکر. هەلبەت، رۆژ و مەهێ پێشن کورارا هەڤ نەدهات وێ یەکێ بقەدینن، لێ ئووسڤ گەلەک شاشی بەرددان.

دوو هینکرنا مەها و سالارا رۆژەکێ باڤ، دێ و هەردو برا ل هەسپا سییار دڤن، دچنە جییێ کڤشکری. لاوێ وان بەرێ عەردێ گوللا داڤێژنە نیشانێ، گوللا زاهر عەردێ نەدکەت، لێ یا ئووسڤ گەلەک نیشانێ نەدکەتن، ئەو گەلەکی هێرس دبوو و بەلکی ژی چەعڤنەبارییا برێ خوە ژی دکر. دوو وێ یەکێرا هەردو برا دکەتنە جریدێ، تشت ژ عەردێ هلددان، بایی بەزێ گولله داڤنتن. ڤی شوخولیدا زاهر دیسا سەردەست دەرکەت. دوو جێرباندنا هەردو برارا، وان تڤنگ و شوور داڤیتنە ستوویێ خوە، قرمە پشتا خوە گرێددان، تەنگ و قووشێ هەسپێ خوە دشداندن،

سییار دبوون، دکەتنە جریدێ، بایی بەزا هەسپا شووریٚ خوە کالین دەردخستن، هجوومی سەر هەڤ دکرن، دبوو چنگە- چنا شوورا، دلێ دێ بێ هدوود لێدخست و دکرە قووژین: "-لاوە، ئەز قوربانا وەمە، فەسال! ئەز زانم ئەمەرێ شینێ بینە دەرێ مالا من بەلەنگازێ! وەختێ "شەرێ" هەردو برایە ب شوورا، تەیێ بگۆتا کەر و کولکێ سلێمین دەرکەتنە مەیدانێ، هەڤ دجێربین. جارانا ژی خەزێ خانمێ دگۆت:

- ئەمەر، مالا تە بشەوتە، ئەز ژێ هەرم. راستە، ئەڤ هینکرنا ئەولەدا کوردستانێدا بوویە عەدەت، لێ جەم ئێلا مە دها گەلەکە، ئێژا ئەم نەکەتنە خەتێ، وەکی بوویە عەدەت. وەلەه، هەردو ئێتیمێ منێ هەڤ بکوژن، یانێ وێ هەڤ سەقەتکن. کورۆ، بەسە، وەرن، ئەز قوربانا وەمە! ئەمەر، ئەمەر، جا بنهێرە، مالا باڤێ من شەوتی!

ئەمەر ب کرنێ کوراڤا گەلەکی شا و کوبار دبوو، دبوو تیقە تیقا وی دکەنیا. لاوا خێنجی عەمرێ باڤێ خوە، دەنگێ تو کەسی نەدبهیستن. بۆنا هینکرنا ئەولەدا، شێخ گەلەکی زرار دکشاند، چمکی وەختێ شەرێ شوورا، شوور گەلەک دشکەستن. ئالیێ لەیستکا شوورادا ژی زاهر سەربەستی هلدابوو دەستێ خوە. کوتاسیێ زاهر پشتێ ژ ئووسف دستینە و وەختێ شوور ددە ئۆرتا شوورێ برێ، شوورێ ئووسف ئۆرتێدا دڤە دو کەرا و دکەڤە عەردێ، زاهر ب پشتا شوور یەکێ پاشپیلێ برێ دخە، پاستوویا ویدا دگرە، وی ژ ئۆرتا زین تینە خارێ و داڤێژە عەردێ، هەسپێ ئووسف هنەکی پێشدا دچە و هیڤا خایێ خوە دسەکنە. ئووسف هەسپێ خوە سیار دڤە قرمێ ژ قەبوورێ دەردخە، چەند گوللا سەر زاهرا داڤێژە، ئەو ژی سەر ویرا، باڤ ل هەردا دکە گازی:

- هەراف، هەراف، هەرافا مێرایە، بەسە لاوێ من، نانێ من وە حەلالڤە، ماشەلاه، باریکەلا وەرا!

هەردو کور ژ هەسپێ خوە پەیا دڤن، ئووسف نا، لێ زاهر ب دێمەکی گەش بەرب دیا خوە دچە و دڤێژە: ه، داکێ، تە چما دکرە قووژە چووژ؟ ئەم شوخولێ خوە زانن، مەترسە، ئەم زرارێ نادنە هەڤ. قوماندارێ مە هەیە، ئەم تەنێ فەرمانا وی دقەدینن، دایی جان! نەخەیدە، ئەم گەلەکی ژ تە هەز دکن، لێ فەرمانا باڤێ مەیە...

دێ هەر تشت زانبوو، وێرا شرۆڤەکرن نە لازم بوو، ئەو ب دێمەکی هێرس نێزیکی زێهر دڤە و دڤێژە:

– لۆ، گورێ پشتهێشینۆ، باڤێ گەلەک روو دایە تە، چەعڤێ تە قیر و بەنیشتڤە، نە ئووسڤ برێ تەیی مەزنە، تە چما شوورێ وی فراند و ژ هەسپێ ئانی خارێ، هە؟ تلییا وی چەعڤێ تەرا هەرە! ئووسڤ، نەهەقیێ تە ژی هەنە. تو ژی ئەلبێرا هێرس دڤی، تە قرمە دەرخست و زاهرۆک دا بەر گوللا. ئەمەر، ئانجاخ چەعڤێ تە پێنج ئێتیما کەتییە، چووکا ئەم مەزن دکن، مەزنا ژی ب هەڤدو بدنە کوشتنێ؟ ئا تێ رۆژەکێ بڤینی! (دەست داڤێژە بسکا خوە).

ئەمەر وەختێ خەبەردانا حەلالا خوە دبهیست، گەلەکی هێرس دبوو و دلێ خوەدا دگۆت: "–ئاخر، ئەز دیا وان چما تینمە ڤرا، دەوسا ئەو شاڤە، هێرس دڤە؟ مەرڤ نکارە دیا ژی گونەکار بکە، وەختێ ئەو وان عەجێڤا بەر چەعڤێ خوە دڤینە، دلێ دێیە، دۆز ناکە و چ دخازە سەر مندا دبارینە". وی زەڤتا خوە نەئانی، گۆت:

– عەڤدا خودێ، خەزێ، تو مەرییا ژ قالبێ وی دەردخی، من ئەوانا هینکرنە، ناقەومە ئەو زرارێ بدنە هەڤ. تو دڤینی رۆما رەش چ تینە سەرێ جمعەتێ، جاهلن، بلا خورا هینڤن، هەلبت وێ رۆژەکێ بێژن رەحمەت باڤێ مەڤە، ئەم هینکرنە. مەرڤێ ژ سیلاهێ، خەڤتاندنا شوور و قەما، جریدێ گولەشێ، لێخستنێ، خەڤاتا شڤێ نزانە، خوبەرێ تێ ئالتکرنێ. بەلێ، گەرەکێ ئەو نهاڤا ناڤ هەر تشتیدا قالڤن، پاشێ خەلق گۆرا من نەنلینە.

ئەمەر، قەت هەرب قەدەخا نەدە من، وەختێ هوون ناخازن،– خەزێ گۆت،–ئەز ژی نایێم. ئەز نە هەسرەتا تەیە کور هەڤدوکوشتنێمە. زوو راڤن، ئەم هەرن، سڤێ و دوسڤا خودێ تەڤی شوخولێ تەڤە.

دایی، مەرڤ وا زوو ناخەیدە،– زاهر گۆت،– تە ئەز بێ هورمەتکرم، زانی، مەرڤ پشتهێشین کێرا دڤێژە؟ دە، تشت ناڤە، تو دیا مەیی. ئەگەر یەکە مایین بوویا، وێ جاڤا خوە بستەندا. کەکێ منی شێخەمەر راست دڤێژە، گەرەکێ ئەم لازمی ملەتێ خوە بێن، خێر و شەرا وێدا بسەکن، ناڤێ کالکێ خوە عەردێ نەخن، یانێ نا؟ ئەز خوە ناپەسنم، لێ گەرەکێ ئەز ناڤێ کالکێ خوە و کەکۆ بلند بکم. راستە، ئەز و

ئووسف برێ هەڤن، ئەم ژ هەڤ گەلەکی هەز دکن، لێ ئەم ئیدی نە زارن، ئەم هەر تشتی فەم دکن. برێ من بلا هێرس نەڤە، ئەو مێرێ ناڤا مەجلیسایە، نە یێ دەوێ و دۆزایە. رند دڤە ئەو سڤێ دا دەست ژ ڤێ یەکێ بکشینە و ناڤا جمعەتێدا وەختێ خوە دەرباز بکە...

دوو گۆتنا ویرا، ئووسف هجوومی سەر زێهر دکە، دخازە دەربا خەدار ل ویخە، دێ و باڤ دکەڤنە ئۆرتێ، ب جوورەکی هەڤدو ددانە قەتاندنێ. ئووسف ژ هێرسا دڤێژە:

– زاهرۆک، راستی ژی ئەز مێرێ ناڤا جمعەتێمە و هم ژی یێ رۆژا تەنگم. دە، وەکی ئوسانە، راڤە هەسپێ خوە سییارڤە، ئەم دیسا تەسەلییا هەڤدو بکن، بێ کی مێرە؟... کی مێرێ رۆژا تەنگە؟

– دە سییارڤە،– زێهر هێرس گۆتێ،– تێ نها بڤینی...

ئووسف شووری باڤێ هلدا، هەرکەسەک بەرب هەسپێ خوە چوو، لەز هەسپا سییاربوون، باڤ و دێ مەهتەلمایی ل وان نهێرین، وان هەرەکێ ئالیکی هەسپێ خوە بەزاندن، پاشێ هەسپێ وان ل هەڤ خەرقین، چنگە چنگا شووری وان راست هلدابوو، دەربێ خەزەڤێ ل هەڤ دخستن. زاهر نەدخاست زۆر بدا ئووسف، لێ وی ئەو یەکا فەم نەدکر و دەربێ خەزەڤێ ل برێ دخست. زێهر دیت کو ناڤە، حەتا باڤ گهیشتە جیێ وانی "شێر"، زێهر ئووسف ژ ستوویێ هاسپێدا ئانی خارێ، خاست دەربەکە سڤک ل ویخە، باڤ کەتە ئۆرتێ و گۆت:

– رۆرییۆ، خوە زەعف نەپەسنە، چ بکم، وەکی قەواتا تەیە پرە، تە خێرە، ئەزێ چەعڤێ تە دەرخم، تو نە تایێ وییی... جا وەرە ئەز و تویێ تەسەلییا هەڤدو بکن، تێ وی چاخی بزانڤی چ دنێدا هەیە و کورێ باڤایە چەوانن؟

خەزێ خانمێ خەیسەتێ شێخ زانبوو، وێ کورێ خوە بکوشتا و قەت ئاخ ژی نەدکشاند. وێ کرە قوورە قوور گرییا و گۆت:

– شێخەمەر، دریا خودێداڤە، تێ مالا من بشەوتینی، ئۆجاخێ من کۆرکی! هوون نەسلا شێخانن، وەختێ کەتنە هوزبێ، هەڤهاتنا وە ناڤە. گدی ئەز بەختێ تەدامە!....

شێخەمەر گۆتنێ حەلالا خوە عەردێ نەخست، ب هێرس شوور ژ دەستێ زێهر هلدا، هنەکی پاشدا چوو، زاهر ژ وێ کرنا وی هێرس بوو، مینا دژمنا ل باڤێ نهێری، خاست تشتەکی بێژە، لێ...

– ئەز تەڤی شوخولێ وە ناڤم،– خەزێ خانمێ هێرس گۆت،– گۆر باڤێ وە هەردو نکا، هەڤدو درکن، بلا دلێ من "رەهەتڤە". تە پۆخکەکە سۆر ئاڤیتییە ستوویێ زاهرۆکێ، زاهرۆکۆ وەرە هار نەڤە و سەرێ خوە نەخوە. کا باڤێ تە، دەربەکە ئوسا ل تەخستا، منێ دووز گرفانگە روون سینگێ خوە خستا..

شێخەمەر ژ گۆتنێ ژنێ پر هێرس بوو، نزانبوو چ بکرا، جەم کورا حەلالا خوە بێهورمەتکرا، نەدبوو، تەنێ سەردا هێرس بوو، ژنێ زانبوو ئەو هێرس بوویە، جاڤا وی نەدا، دەنگێ خوە بری، زانبوو چەعڤ وی سۆربوونە، وێ قەزیاکێ بینە سەرێ وێ و یانێ کورا.

– خەزێ،– شێخەمەر گۆت،– تو جارەکە مایین تەڤی شوخولێ من و کوراڤی، تێ جاڤا خوە بستینی، دڤە هەواتا دنێ ژی ساخ نەمینی. کورۆ، زوو راڤن! ئەگەر هوونە ژ دۆلا منن، نە مەنجەنێقن، زوو هەڤ وەرن، وەرنە روویێ هەڤدو، لێ زاهرۆک گەرەکێ بێ دەستێ ئووسڤ، چمکی وی گەلەک نەهەقی ئووسڤ کرنە.

زاهر و ئووسڤ ئەلبێرا عەمرێ باڤێ خوە قەداندن، چوون بەر دلێ دێدا هاتن، شێخ شەماقەکە مینا تۆپەکێ ل زاهر خست، پاشێ دەستێ خوە ل سەرێ هەردا دا. خەزێ خانمێ دیت، وەکی شێخ گەلەکی هێرس بوویە، وێ بەلا وێ بدێ، ئەو ژی هات بەر دلێ حەلالێ خودا هات، لێ هەساڤ یەکبوو هێرسا وی هەلا دانەنیبوو. ئەو کوراڤا هنەکی وێدا چوون، وێ ل مێرێ خوە کرە قیرین:

– لۆ، لۆ، ئەز هەیران، تو ور چما بوویی رساس، جا وەرە جەم من، دڤە تو ژی مینا منە گاڤا دنێ خەییدی. لاوۆ، باڤێ وە کو ئنگری، بزانڤن، مە یا خوە ستاند. ئەز قوربانا باڤێ و وەمە، وەرن ئەم هەرن بەر بگەرن، بەلکی نەپخا وی داینە، ئەز خەیسەتێ وی رند زانم.

شێخەمەر جیێ خودا هێرسبوویی سەکنیبوو و هەردو کور بەرب وی چوون، زۆر و

خاشی دەستێ وی رامووسان، ژن بەر دلێ ویدا هات و تەیێ قەی بگۆتا هنەکی هێرسا وی دانی و گۆت:

– هوون کو نەهاتنا هیڤیکرنێ، خەزێ، دە، تو زانی... ب تەخمینا من، تو ئیدی دخازی ئەختییارییا منه مێرتیێ ژ دەستێ من بستینی، تو ڤر هادا تەلیمێ بدە کورێ خوە و ئەز ژیێ وە بنهێرم،..

– دە، پاک، پاک،– ب لاقردی گۆت،– بەسە خوە بپەسنی، تێ بیرا تە، تو بۆنا من شەڤا ژی رانەدزایی. ئەز شرنایا تە دکم، ها؟ لێ ئەز دەرهەقا مێرانییا تەدا نکارم تشتەکی بێژم، چمکی دەرهەقا وێدا هەموو جییا گلی دکن. وەختێ دێ و باڤێ شایێ خوە ب هەڤ دکرن، هەردو ئەولەدێ وان دکەنیان.

– بەسە، بەسە، – خەزێ خانمێ گۆت، –هوون باڤێ بپەسنن، باڤ ژی وە، ئێل ماکا مەرییانە. بۆ ئێڤارە، دەرەنگییە، دڤە مێڤانێ مە ژی هەڤن، ئەم هەرن. ئەز قوربانا سەرێ وە گشکامە. راستە، هوون مەزنێ مەنە، لێ هەلا تەما شیر دەڤێ وە هەردا تێ، هوونە هەلا خانگن، رێ و دربا پاک نزانن، نکارن ڤەبژێرن. هوون زانن ڤی وەلاتێ رۆما رەشدا چ دڤە و چ ناڤە؟ شێخ ئەز قوربانا رۆژا تەمە، سییا تە سەر مە کێم نەڤە، تمێ قومانداری مەڤی. دە، بلڤن، دەرەنگە!

دەمەکێ شووندا هەچار هەسپێ خوە سییار دڤن، ب دلەکی شا بەرب مالا خوە ئۆخرا خوە دجەداندن، رێڤا ب هەڤ شا دبوون و دەرهەقا رۆژا خاشدا دفکرین.

رۆژەکە پاییزێیە گەرم بوو. شێخەمەر، رووسپیێ ئێلێ و ئەولەدێ خوڤا تەڤایی چوونە مەیدانا کڤشکری، ژ سڤێ حەتا ناڤا رۆژێ، هەردو برا پێشبەری رووسپییا باڤێ چ کو هینکربوو، دقەداندن. باڤ ها ها، لێ رووسپیێ جێرباندی ب کرنێ وانڤا شا و کوبار دبوون. دوو کوتاکرنا هەموو عەمەلیاتارا، رووسپی، باڤ و ئوو کور تۆپی جیکی دڤن، چیمەتەکی زۆر دانە خەڤاتا شێخ، وەکی ئەولەدێ خوە هینی هەموو جوورە ئیشکیلێ ئەسکەریێ کرییە. وان نەتکا هەردو لاوێ شێخ رامووسان، باریکەلا، ماشەلاه سەر واندا باراندن، جیێ پێشن دانە شێخزاهر و ئووسڤ ژی ئێپێجەیی پەسناندن. ئووسڤ ئیدی نەکرە نەمەردی، پێشدا چوو، بەرێ دەستێ باڤێ خوە، دەستێ رووسپییا و نەتکا برێ خوە رامووسا، ئالتندارییا وی بمبارەک،

پیرۆز کر، پاشێ وانا ئۆخرا خوه بەرب گوند جەداندن.

شەڤ بوو. خێلەکە خورت ژ نیڤێ شەڤێ دەربازبووبوو. ستێرک ل عەسمانا پەل پەلی بووبوون. باکی نەرمک سوورەتێ مەرییا تیمار دکر، جارانا ژی وەختێ گۆر دبوو، پۆر تەڤ هەڤ دکر. ناڤا وێ شانەشینا تەبییەتێدا، شێخەمەر و خەزێ خانمێ هەڤرا شرین شرین هەوال ددان. وەختێ پرسا هوجەتێ دکەتە ئۆرتێ، وان قرکا هەڤ ژی دگرت، دەنگێ وان مال دهنگاڤت، بەلکی ژی دەردکەتە دەرڤا. دەمەکێ شووندا مێر و ژنێ ملاهیم هەڤرا خەبەر ددان. وێ شەڤێ وان دەرهەقا هینبوونا هەردو کورێ خودا خەبەر ددان، چەوا بکن، وەکی وانا مەدرەسا وانێدا بدنە قەبوولکرنێ. لێ نەدهاتنە سەر قرارەکی، دوو گەلەک سەرێشاندنێرا خەزێ خانمێ گۆت:

– مە مال و هەبوونا خوە هەساڤ کر، پاشێ مە خەرجێ مێڤانا، چوویی هاتییا، خەرجێ هەردو زارایە خاندنێ ژێ دەرخست، دیسا قسمەک مەرا دمینە.

شێخەمەر بیستەکە خۆرت کەتە متالا، جخارە سەر جخارێ کشاند، دوو مینا ئەورێ باهارێ لێڤێ خوە سەر عەردێدا دالقاند، جارنا بێ ژی قولکێ دێریرا دادکوتا ئۆدێ، قەی دبوو فزلدوومان، هجوومی سەر دوو دکر ژ هەڤدو تیش تیشی دکر و ناڤا خودا منێ دکر. مشتکا شێخەمەردا تەنێ کۆتیکێ جخارێ مامو، ژ هێرسا خوە قولاپەکە کوور لێخست، ل حەلالا نهێری و گۆت:

– ئاخ، دنیا، دنیا و دیسا دنیا! ئەڤ چ رۆژە ترکێ زولکار تینە سەرێ مە خەلقێ کوردا و خەڤاتچیێ ملەتێ ماین. هەما ئەم دوور نەچن، مالا مە هلدن، وەختەکێ مە بۆنا هەبوونا زارا ئاخ دکشاند، بەنێ پشتا مە دقەتییا، لێ نها خودێ زار دانە، لێ رسق کێمە، ئەم نکارن بدنە بەر خاندنێ. چەوا جمعەت دڤێژە گلیێ مالێ سووکێ دەرباز ناڤە. ئەم دەرهەقا خاندنا زارێ خودا ئیشەڤ ئێڤاردا حەتا نها سەرێ هەڤ دێشینن، کا بێ ترکێ زارێ مە کوردا قەبوولکە، ب تەخمینا من، نها ڤێ دەمێ ترک دخازن بەراز بڤینن، لێ کوردا نەڤینن. لێ ئەمێ دیسا راکنە زۆرا زێرا... پاک، ژنک، هەلا پری هندکی رسقێ مە هەیە. مە ئیشەڤ ئێڤاردا سەرێ خوە کرە دە، ئەز دڤێژم، تو دڤێژی، لێ هەلا ئەم نەهاتنە سەر گلیکی و قرارەکی. لێ ئەڤ بەلەنگازێ

کـاسڤ، کـووسـڤـا چەوا زارێ خـوە خـایی دکن؟ ئـەز جـەدێ کـەکێ خـوکم، زارێ کاسڤایە ئوسا ڤـێ مـەکتـەبا گوندێ مـەدا هـەنە، وەکی رۆژەکێ تێنە هوجرێ، دەها نایـین، لێ ئـوسـا رند هـین دڤن، وەکی زارێ ترکێ خـوونمژ بەر هـینبـوونا وان وێ مـزگنی هـەرن. ئا، ئـەم دوور نـەچن، کـورێ جینارێ مـەیی ئـەرمـەنی ئاخا (ئاخاجانێ کـورێ سـەرکـیس) ئەتار (ئۆتار)، ژ زاهـر پاشـدا نامـینە، کورێ مـێـرک رند دخـوونە، هـەردو گـەلەکی ژ هـەڤ هـەز دکن. ب سـالـخـا، چ کو من هـەردو کـورێ خـوە هـینکرییـە، زاهر، ئەتار دزیکاڤا هینکرییە، دڤێژن ژ زاهر پاشدا نامـینە، ئاخا ژی دخـازە کورێ خـوە بدە خـانـدنێ، لێ وەخـتـێ بزانڤن ئـەرمـەنیـیـە، وی تـو وەخـتـا قـەبوول ناکن، وێ ئـەلبـێـرا وی بکوژن. هـەلا دیوان حـەتا نهـا نزانە، وەکی گـوندێ مـەدا هەڤت مـالێ ئەرمەنییا هەنە، یانێ نا... گەرەکێ ئەو بن ناڤێ کوردادا بێ قەبوولکرنێ. بادبەختییا وی جامـێرییـە دودا ژی ئەوە، وەکی پەرێ وی تونەنە. ئاخ، ئاخ، چ دنیایە، بـلا تـەختێ رۆمـێ وەلگەرە، تـەختـێ وی تێکەڤێ بن تـەختـا، دلێ مـە رەهـەتڤـە، ئازا بینێ بکشـین. ژنک، وەلـەھ، پـەرە دەسـتـێ مـدا هـەبوونـا، منێ ئـەو تفـال ژی بدا قـەبوولکرنێ. دە، قـەرەز، دەردێ مـە گـەلەکـە، شـەڤ ژی نیڤێ شـەڤێ دەرباز بوویـە، وەرە منرا رازیڤـە، ئەم خـەرجێ زاهـر بکشـین، بلا بخـوونە، لێ ئوسڤ ژی بزەوجـین، هنەکی بلا خـەڤاتـا تە ژی سـڤکڤـە. مـالشـەوتیێ دووری سـەرێ مێـر و کـورا، تو هـەو زانی تویە جاهلی، قـیزا دوھ نا پێری، لێ تو ئیـدی پیر بوویی، پووسـیـێ خـوە ئاڤیـتیـیـە ناڤا برچـەک و پۆرێ تە، ئەم ژی نۆلی خـەلقـێ، ب نەڤـیـێ خـوە شـاڤن. ئەز زانم، تـو ڤـێ مـەسـەلێدا منرا نـە رازییی، لێ وەخـتێ ئـووسـڤێ کـور رازی بوو، تـویێ وی چاخـی چ بێژی؟

– ئەمەر، زانی چ؟– خەزێ خانمێ گۆت،– ئەز ب وێ فکرا تەرا نە رازیمە، وەکی تە کـورێ مـەزن هـیشـتـیـیـە و پۆخکەکە سـۆرە مـەزن ئاڤیـتییـە سـتـوویێ کـورێ چووک و دەرخستییە مەیدانێ. سڤێ خەلق ببهیزە، وێ مەرا چ بێژە؟ تەخمینا ئەز دکم، ب وی شـەرتێ تەرا ئووسڤ تو وەختـا رازی ناڤـە. دە شکر، کورێ مەیە مـەزنن، هـەر تشـتـی زانن و فـەم دکن، وەخـتـێ تو مـەسـەلێ بەر وانـا ڤـەکی، ناڤێ زاهـر بدی یـێ ئووسـڤ نەدی، تێ پەردا ئۆرتا خوە و کورا بقەتینی و یا دودا ژی ئەو تو وەختا قاییل ناڤە.

– خەزێ، تو زانی قەواتا منە هەردا خاندنێ تونەنە، تونەنە، – ئەمەر گۆت، – ئەز ڤان جۆتێ گریداخێکم، قەواتا من ناگهیژێ، باوەرکە قیزا جامێرا! نە ئاخر، تویە موسولمانی و باوەربوونا تە ژی هەیە، چما تو نزانی چقاس پەز، دەوار و سەکێ پەرا مالا مەدا هەنە.

شێخەمەر گەلەکی هێرس بوو، نۆلی جاهلتیێ چەعف لێ سۆر بوون، زەڤتا خوە نانی و نشکێڤا کرە گازی:

– ئووسف، زاهر زوو راڤن، ئەم هنەکی هەوالدن!..

دەنگێ باڤێرا هەردو زلاما مینا ئەسکەرێ نزامێ ناڤا بیستەکێدا کنجێ خوە ل خوە کرن، چەکێ خوە گرێدان، بەر باڤێ هازر سەکنین. باڤ ب وێ یەکێرا گەلەکی شا و کوبار بوو، دەستێ خوە پشتا وان دا.

– بەلێ باڤۆ، – هەردو کورا گۆت، – ئەم بەر عەمرێ تە هازرن و فەرمانکە، چ قەومییە؟

– ئەز قوربانا سەرێ وەمە،– شێخ گۆت،– روونێن، تشتەک ژی تونەنە، تەنێ هوجەتا ئۆرتا من و دیا خوە بدنە سافیکرنێ، مە ئێڤاردا روحە هەڤ خارییە.

– خودێ ژ وە رازیڤە،– زاهر گۆت،– مە ژی گۆت خودێ نەکە، تشتەک قەومییە، وە ئەم ژ خەوا شرین راکرن.

– لاوۆ، دووری ڤان جییاڤە، چما گەرەکێ تشت بقەومە، ئەم گازی وە بکن،– باڤێ گۆت،– سافیکرنا پرسەکێ هەیە. ژ قەوماندنێ ژی چەتنترە، ئیمدادێ بدنە مە، وەخت ئیدی پێرا گهیشتییە.

– باڤۆ، – ئووسف گۆت، – پاک، وە ئەڤ مەسەلە و هوجەتا ئۆرتا خوە رۆ دکاربوو ب هازربوونا مە بدا سافیکرنێ، هەما گەرەکێ ڤێ شەڤێ سافیکن، ئەرێ؟ دە بێژن، ئەم ژی وەکە قەوات و فەراسەتێ خوە کۆمەکێ بدنە وە.

– وەیلێ داییک قوربان بوویی،– خەزێ خانمێ گۆت،– مەرڤ وا ئاقل خەبەر ددە، لێ باڤێ وەیی گەلەکی بێسەبرە، بۆنا وێ بێسەبریێ وی گەلەک زرار کشاندییە و وێ بکشینە ژی. دە، بلا باڤێ وە مەسە– لێ ڤەکە، هوون ژی کۆمەکێ بدنێ، وەکی ئەم

جارەکە مایین سەرێ هەڤ نەیێشین.

– ئەز قوربانا سەرێ وە هەرداڤم،– باڤێ گۆت،– لاوۆ، ئیدی وەختێ من دەرباز بوویە، گەرەکێ هوون دەوسا من بگرن، یانێ نا؟

شێخەمەر و حەلالا خوڤا شەڤ چ خەبەردابوون، گشک وانرا گۆتن، نێتا هیملی نەگۆتن. ئەو گرانی ژی ئاڤیتنە ستوییێ کورا. دوو خەبەردانا کەکێ وانرا، دەمەکە خورت ئۆدێدا ستەقراندن پێشدا هات، چمکی سافیکرنا پرسێ هێسا و سڤک نیبوو، بەخت دهاتنە سافیکرنێ. ئۆرتا برادا دقەومە نەرازیبوونا حەتا هەتایێ پێشدا بهاتا ئەوانا ژ هەڤ بقەتییانا، یانێ هەردا ژی سەرێ خوە هلدا ژ مال دەرکەتانا. دێ و باڤێ خوە گران گرتبوون، تو گلی نەددانە دەر. هەردو کورا ژی سەرێ خوە بەرژێر کربوون، کەتبوونە ناڤا متالا. ژ دێمێ وان دهاتە کڤشێ، وەکی ئەو ژی بەر چەتنایا مەزن سەکنینە، لێ بێسەبریێ ژی حوکوم داژۆت. بانگدانا دیکێ سڤێرا زاهر سەرێ خوە بلندکر، ل دێ و باڤێ مێزێ دکە، ب دێمەکی پۆسیدە خەبەر ددە.

– وە مەسەلەکە ئوسا چەتن و دژوار دانییە پێشییا مە، سافیکرن زەعف چەتنە. ئەز و ئووسف برانە. رۆژێ جریدێ ئەم خاترێ هەڤ دکەتن، لێ وە دیت خەیدا مە بیستەک کشاند. ئووسڤی ڤایە، ئەز بال وی دڤێژم، ئەز هورومەتا وی تمێ بلند دگرم، چمکی برێ منی مەزنە. ئەم گەرەکێ پەردا ئۆرتا خوە نەقەتینن، ئینشالاه ناقەتە ژی. کانی برێ مەیە چووک بێن بگهیژنە مە... ئووسف برێ منی مەزنە، جیێ کو ئەوی لێیە، من قەلەت کرییە. یا دودا قەواتا وەیە ئوسا تونە، هوون مە هەردا بدنە بەر خاندنێ. ناڤا ملەتێ مەدا بوویە عەدەت، وەختێ برێ مەزنی پێشیێیە، یێ چووک پاشدا ڤەدکشە. وەرن ئەم خەرج خەراجێ ئووسف بکشینن، بلا ئە بخوونە و ئەزێ مالدا بخەڤتم، کۆمەکێ بدمە وە...

دێ و باڤ ژ جیێ خوە رادڤن، دێ کورێ خوە پاچ دکە، باڤ دەستێ خوە پشتێ ددە و پاشێ ئووسف تێ روویێ برێ و دڤێژە:

– ئەز برێ خوە ناپەسنم، لێ خودێ مەریفەت، ئاقل، کەمال، مێرانی دایە وی، ئەو بوویە یێ پەسناندنێ و هەزکرنێ. مێرێ نۆلی برێ من ڤێ قەزا وانێدا هندکن، ئەز

دەرهەڤا جاهلێ تانگا ویدا دڤێژم. ڤی گوندێ مەدا، چەوا هوجرێ و ئوسا ژی مەدرەسا ترکادا خێنجی ئەتار کەسەکی نۆلی وی رند نەخاندییە. پاشێ باڤێ من پەرەتی سەیدایێ ترکی، فارزی و عەرەبی گرتبوون، وان جامێرا دوو کوتاکرنا مەیە مەدرەسێرا ئەم هین دکرن، دیسا برێ من، زۆر بوو. ب گلیکی، ئەز هەموو ئالییادا ژ پاشدا دمینم. تو خەلقە، برێ منی حەلالە، دا... رۆژێ بێ، نە کو ئەز تەنێ، لێ جمعەتا مەیێ ب وی کوبار بڤە و ئەوێ بڤە کوبارییا مە، ئەمێ پێ بسەکن. ئەزێ مالدا بخەڤتم، کۆمەکێ بدمە وە و جینارا، بلا برێ من ژی بخوونە، دوو کوتاکرنا ویرا، ئەگێر بوو قسمەت، ئیژا ئەزێ بخوونم، خوە نەبوو، هوون ساخ و ئەز ژی سلامەت.

دوو خەبەردانا برێرا زێهر رێ نەدا، وەکی دێ و باڤێ وان گلیێ خوە بێژن، وی ب هێرس گۆت:

– ئەز ئووسڤێ برارا نە رازیمە. وی هاقاسی ئەز پەسناندم، وەکی ئەز خێنجی خوە، ئیدی کەسەکی ناسنەکم. برا! ئوسا نینە، کیدەرێ برێ مەزن هەیە، برێ چووک سەرێ خوە دیوێر خستییە. گەرەکێ تو بخوونی، خەلازبوو، چوو!

هوجەتا ئۆرتا هەردو برا گەلەکی کشاند، دێ و باڤ ژی تەڤ نەدبوون، هیڤا سافیکرنا کورا بوون، لێ باڤێ فکرا خەزێ ژی هەساڤ هلددا، کو پاشێ نەڤێژە، وەکی ئەز بەر تشتەکی هەساڤ نەکرم، بلا ب دلێ وێڤە. خەزێ خانم گەلەکی فکری و گۆت:

– مالا تە ئاڤاڤە، تە ئاگر بەری زۆمێ دایە، خوە دایە ئالیکی، خودێ کورێ تە بهێلە، وەرە تو ژی گلیێ خوە بێژە، ڤێ پرسێ ئۆرتا برادا سافیکە.

– خەزێ جان! تە ئەز هاقاسی دامە گونەکارکرنێ، ئیدی قەت نەڤەژە، گونێ کو تە ئاڤیتنە سەر من سێ چار مەرڤ نکارن بلند بکن، لەما ژی ئەز تەڤی وی شوخولی ناڤم،– شێخەمەر گۆت،– سافیکرنا وێ پرسێ داڤێژمە سەر تە و کورا، هوون چ بێژن، من قەبوولە.

– ئا، تو ها دکی، لەما ئەز جارانا ژ تە دخەییدم،– خەزێ گۆت،– دە، وەکی

ئوسانە، ئەز گۆتنا کورێ خوە ئووسڤرا رازیمە، زاهر ژی قەلەت کرییە، وەکی ژ گۆتنا برێ خویی مەزن دەرێ. ئیژا نێتا تە چییە؟

– خەزێ جان،– ئەمەر گۆت،– ئەز ب قرارێ تە و کورێ تەرا رازیمە، قەت دلێ خوە نەکە و ژ من نەخەییدە.

شێخەمەر ژ جی رابوو، دەستێ خوە پشت و سەرێ هەردو کورێ خوە خست، رازیبوون دا حەلالا خوە، گۆت:

– هەلبەت، ئەم گشکێ بمرن، ب فەرمانا خالقێ من، بەرێ کال دچن، پاشێ سلسلەتا پەی وان. نها ئەزی چوویا، هوونە مایا، ئیرۆ من براتی و تفاقا هەردو کورێ خوە جێرباند، وەکی ناڤا واندا چووکتایی و مەزنتایی هەیە، پەردا ئۆرتا وان تو وەختا ناقەتە، یا سەرەکە هەڤدو دبهیزن، وەکی ئوسانە ئەز ژ بەختێ خوە رازیمە. نها ئەز بمرم ژی، ئەز خێنجی دەردێ ملەتێ خوە، تو دەرد و کولا خورا ناڤمە ئاخبەرێ سار. مە ئیدی ئەو پرسا سافی کر، وەرن ئەم هنەکی رازێن و هێساڤن.

– لۆ، لۆ، تو گەلەکی خەبەر ددی،– خەزێ خانمێ گۆت،– بێفتییا، تو وەکە پانزدە– شانزدە سالا ژ من مەستری، لێ خودێ عومرێ من رۆژەکڤە ژی قوربانا تەکە، تو دەردێ من بڤینی، نە کو ئەز...

سەرێ سیا

مەدرەسە

مەدرەسا باژارێ وانێیە ترکی کوتابوونا باهارێ و نیڤێ هاڤینێ سالا خویە خاندنێ تەمام کر و خاندکار گشک بەردانە مالێ وان. خێنجی مودورێ مەدرەسێ و چەند سەیدا، دەرسدارێ ماین گشک بەردابوون، وەکی هێساڤن. بۆنا مەدرەسێدا قەبوولکرنا زارێ تەزە مودور و هنەک سەیدا مینا پەرانیێ گۆرێ زڤس– تانێیە برچی، شەقە–شەقا درانێ وان بوو. مودور هەموو جوورە فێلبازی، رووڤیتی دکر، کو ژ خودانێ زارا بەرتیلێ گەلەکی بستینە و پارەکە چڤر بدە سەرکارێ قەزایی.

مودور عەمر کربوو، وەکی سەیدا دەرەجا زانەبوونا زارێ کو تەزە تێنە قەبوولکرنێ، بنهێرن. وەختێ مودور باجا خوە ژ باڤێ یەکی دستەند، وانرا دگۆت: "– هەرن تشتەکی ژی بدنە سەیدا". باڤا ژی گۆتنا مودور دقەداندن. شێخەمەر ژی زاهر ئانیبوو، رێڤا باڤێ و کور گەلەکی خەبەردن، وەکی تشتەکی نە دنە سەرەکێ مەدرەسێ، چمکی زاهر ب قەواتا خوە دکارە بێ قەبوولکرنێ، چەوا دبێژن خەبەردانا مالێ ل سووکێ دەرباز ناڤە. شێخەمەر وەختێ هاتە مەدرەسێ، شوخولێ قەبوولکرنێڤا بوو ناس، دیت، وەکی ئەگەر بەرتیلێ نەدە، کورێ شیێ دەر بمینە. وی دو زێر ژ دەخسیا کڤشکری زێدە دا، ناڤێ کورێ وی ئانجاخ ناڤنیشێدا هاتە نڤیسارێ و قسمەک ژی دا سەیدا.

وەختێ ئەو و کور ژ ئاڤایێ مەدرەسێ دەرکەتن، مەریکی کورد ب قیزا خوڤا تەڤایی دەرکەتنە پێشییا وان. شێخەمەر خاست ریا خوە بگوهێزە، لێ قۆت راستی هەڤ هاتن، نەبوو، وی سەلام دا شێخ، شێخ ژی ب جوورەکی سەلەما وی ڤەگرت و ژ هەڤ دەربازبوون. شێخ جیێ خودا چەوا رساس سەکنی و دەمەکە خورت پاراڤا ل

وی و قیزێ نهێری، تووکر و دەستب جەداندنا ئۆخرا خوە کر. باڤ و کور خێلەکێ ژ مەدرەسێ دوورکەتبوون، شێخ پاراڤا نهێری، دیت، وەکی مودور، مێرک و قیزا وی ژ مەدرەسێ دەرکەتن، هنەکی پێشدا هاتن پاشێ مودور دەستێ خوە دا دەستێ مێرک، ژ هەڤ قەتیان.

مێرک و قیزێڤا ب دێمەکی شا ئۆخرا خوە پێشدا جەداندن. ل چەنا سۆقاقێ باڤێ و کور ریا خوە گوهاستن، کووچەکە ماینرا بەرب خانا هەسپا و کەرا چوون. دە، زاهر، زاهر بوو، سەر هەسا هەسا کەت، لێ نزانبوو ئەو مێرکا کیپە. خێلەکێ شووندا وی زەڤتا خوە نەئانی، پرسی:

– کەکۆ، تو سەرێ شێخەڤدلقادرکی، ئەو مێرکێ قیزا خوە دابوو پەی خوە، کی بوو، کو هێرسا تە ئاقاسی ئانی؟

بیستەکە خورت وی ژ باڤێ جاڤ نەستاند، شێخ زوو زوو ئاخ و ئۆڤ دکشاند، بەر خودا ویرا ددا چێرا، توو دکر. دەرەنگ دەرەنگ ل کور نهێری، هێرس گۆت:

– ئاخ، سەد جارا ئاخ، کو ئەو هەلا ساخ ل هەواتا دنێ دگەرە، خولی هەیفە، وەکی مەیتێ وی بکەڤە ناڤ. گەرەکێ ئەو بڤە خورێ تەیر توو و وەشیێ بەیانی. لاوۆ، ئەم چار رۆژا ڤرا لەلەوین بوون، بەر مەدرەسێ، بوونە دیل، حەتا مە مودور نەدا رازیکرنێ، تو قەبوول نەکرن. وی بیستەکێدا بێ بەرتیل، بێ هیڤیکرن ناڤێ قیزا خوە دا نڤیسارێ. زێدایا سەر، مودور مینا مەرڤەکی دەینداری سووجکار، ژ ترسا سەرەکێ قەزایی هات ئەو ڤەرێکر. کورێ من، تە دەرهەقا ویدا گەلەکی بهیستییە لێ تو وی ناس ناکی. تو زانی ئەو چ تینە سەرێ خەلقێ مە و ملەتێ ماینە فەقیر؟ ب سەدا مێرێ کوردا و ترکا نە سەڤا تشتەکی دایە کوشتنێ و گرتنێ، مال میراتکرنە، زار ئێتیم هیشتنە، دەستێ ئەڤین ژ هەڤ دانە قەتاندنێ، بێهەساف مالێ کوردا سرگوونی ئیزمیرێ کرییە. جمعەتا مە وی باژاریرا دڤێژە "چووین هەیە، لێ ڤەگەراندن تونە". پایی ئێلا وییە پرێ، خێنجی قولدرێ مینا وی، رووییێ خوە سەر وی ڤەگەراندنە. ئێلا وان وەختێدا زۆر بوو. مەری گەرەکێ راستیێ نەفرۆشە نەراستیێ، ب سالخا مالا وان ژی زۆر بوو، ناڤدەنگێ وی ژی ناڤ کوردستانێ بەلا بووبوو، لێ پاشێ مورخوزێ، مورخوز خوە فرۆتە دیوانێ. قادر، قیمەتێ وی نها ناڤا

جمعەتێدا کەتییە. هنەک لاوێ کوردا دخازن وی تێخنە خورێ گوللەکێ، لێ هەلا ڤێ دەمێ ئەو یەکا وانرا یەقین هەڤدو نایێ. ئەز مەهتەلم، ئەو ئیرۆ چەوا تەنێ هاتییە ڤرا. یەقین پشتۆڤانێ وی دوورڤا وی راچەعف دکن، لەما ژی ها ئارخایین دگەر ئە. لاوۆ، ویرا ئەدۆیێ حەسەن ئاخا دڤێژن....

– بەلێ کەکۆ،– زاهر گۆت،– دێمەک، ئەڤا ئەدۆ بوو، ئەرێ، کو جمعەت دەرهەقا ویدا گەپ دکە. لێ چما تە بەرێ منرا نەگۆت، منێ تێخستا خورێ گوللەکێ و هەیفا جمعەتێ ژێ بستەندا! ئێ، کەکۆ، تە ئەڤ فرسەندا ژ دەستێ من دەرخست و فووت کر. منرا خاندن نە لازم بوو، ئێه، کەکۆ، کەکۆ...

کەکۆ ب گۆری،– شێخەمەر گۆت،– نها ڤی وەختێ مەدا لازم نینە، ئەمە ئیسال تەفرقەنە. نزام، رۆمێ دیسا هجوومی سەر مەکە، یانێ نا؟ ڤایە تویێ مەدرەسێدا بخوونی، ئەوێ تمێ سەر قیزا خودا بێ، فرسەندێ هەلا گەلەکی تێکەڤە دەستێ تە. چچاخ من ئیزن دا تە، وی چاخی وی خەوراکە. کورێ من، لەز نەکەڤە، یێ لەز دکەڤە ناگهیژە مرازێ خوە، تمێ پۆشمان دڤە. تەرا لازمە خاندن، وەکی تو هەر عەمر و فەرمانێ رۆما رەشرا بڤی ناس. تەرا لازمە بزانڤی چییە هەقی، چییە نەهەقی، کو ریا راسترا هەری. مەرڤێ نەخاندی، نیڤخاندی ناڤا تڤدارەکدیتنا مەسەلا. سافیکرنێ، یانێ ژی دەستپێکرنا واندا گەلەکی فەقیر دڤە، جارانا زییانێ ژی دکشینە. نها شوخولێ تە تشتەکی نەکەتییە، تەنێ خاندنێڤا مژوول بڤە کو تە ب تلییا نیشانی هەڤدن، تمێ کۆمەکێ بدێ هەڤالێ خویە خاندنێ. ئەزی گومانم تێ تمێ ئیمدادێ بدی زارێ مە کوردا و زارێ خەڤتاچییایە مایین. تشتەکی ژی بزانڤە، ئەڤ مەدرەسا وانێ سەڤا خاترێ ترکا ڤەکرنە، لێ زارێ مە کوردا تەنێ ب بەرتیلێ تێنە قەبوولکرنێ، ئەو ژی زەعف کێم. لاوۆ، ڤێ زولما رۆمێدا گونێ جمعەتا ترکە عامەتام تونەنە، فەرمان و قانوون یا زولمکارانە. گەلەک ترک ژ بێفەمی و نەخاندیتییا خوە، یانێ ژی بۆنا خاییکرنا روحێ خوە فەرمانا دیوانێ دڤەدین. ئەم جمعەتا ترکا گشکا نکارن زولمکار هەساف بکن. جمعەتا ترکە سادە و خەڤاتچی ژی مینا کوردا تێنە زێراندنێ. تەنێ فرقی ئەوە، گونێ رۆمێ ل وان تێ، لێ قەت کوردا نایی رەحمێ.

تو خوە ژ قازی ئەدۆ و زارێ سەرکارێ قەزایییە وردا دخوونن، بپارێزە. ئیدی

وەختێ تەیی شیرەتکرنێ نینە، تویی مەزنی. چقاسی دکاری خوە بدە بەر قۆلەما قەنجیێ. زوو هێرس نەڤە، خەلقێ نەکوتە، ب گلیکی خوە نەکە شلێ سۆر. جارانا خەبەرێ سارکارا و سەیدایە سەرت ژی داقورتینە.

– ئێه، کەکۆ،–زاهر گۆت،–ب گۆتنا تە، گەرەکێ ئەز ڤرا فەقیرڤم، کی ل سەرێ منخە، ئەز دەنگێ خوە نەکم. ناڤێ کالکێ خوە و تە عەردێخم، ئەرێ؟ نا وەلەه، کی دەربا زار و سیلاهێ منخە، وێ جاڤا خوە دوجار، سێجار و بەلکی دها زێدە بستینە. دێمەک، کی چ بێژە، ئەز بێژم، بەلێ. ئیدی چما ئەز ڤێ دنێدا سەرێ خوە خایی دکم و ژ نەسلا شێخەڤدلقادرێ گێلانیمە؟

– زاهر، عەزیزێ من!– شێخەمەر گۆت،– هێرسا خوە نەینە، من نەگۆت خوە تێخی ئەدەنێ گشکا، لێ هەر تشتی فەسال و ئاقلانە بکە. دڤەومە تو زۆرێ بدی زارێ سەرکارێ قەزایی، ئەوێ وێ یەکێ باڤێ خورا بێژن، ب فەرمانا وان، وێ تە ژ مەدرەسێ دەرخن، تێ چ بکی؟ گەرەکێ تو ئوسا بکی هم حوبا زارێ فەقیرا و هم ژی یا سەرەکێ قەزایی بەرب خوە پرکی، وەکی پشتا تە مەحکەمڤە. ڤان گۆتنێ من ژ بیرا خوە دەرنەخێرە و لنگێ تە کەڤرا ناکەڤە.

– کەکۆ، ئەز ب خولام،– زاهر گۆت،– لاپ ئارخایینڤە، ئەز تو وەختا ناڤێ کال و باڤێ خوە عەردێ ناخم.

– لاوۆ، خودێ بەخت بدە تە،– شێخەمەر گۆت،– سەرفنیازڤی.

باڤ و کور ئۆخرا خوە دجەداندن، دەمەکێ شووندا ئەو گهیشتنە بەر خانا هەیشین، زاهر چوو هوندورێ هەوشێ، تەنگ و قووشێ هەسپا شداند، ئانینە هندا باڤێ، ئەمەر هەڤێ خانچی دایی خاترێ خوە ژێ خاست و هەردا بەرب گوند لەزاندن. وەختێ جمعەتێ بهیست، وەکی شێخەمەر ژ باژێر ڤەگەرییایە، رووسپیێ گوند بەرەڤی مالا وی بوون، پێ هەسیان، چەعڤرۆنایی ددانە وی و کولفەتا وی، وان ژی رازیبوون ددانێ. خەزێ خانمێ بۆنا قەبوولکرنا کور دەڤشرینایی خەلقێ روونشتی بەلا دکر.

ئووسڤ بۆنا قەبوولکرنا برێ گەلەکی کێفخاش دبوو و جارنا ژ شابوونا دهاتە روویێ برێ. برێ ژی دەرهەقا بەرتیلا دایی ژێرا گۆت. هەردو سرا خێلەکە خورت

هەڤرا خەولە خەبەردان، پاشێ زاهر دەرهەقا ئەدۆیێ حەسەن ئاخادا، قەبوولکرنا قیزا ویدا گلیکر، لێ تەیێ بگۆتا ئوسف ژ برێ باوەر نەدکر، "هەرە کەکۆ بپرسە"، ئیدی وی باوەر کر. دەرهەقا وێ راستهاتنا وانە نشکێڤا ئوسف گەلەک پرس سەردا باراندن، زاهر ژی ها جاڤا وی ددا. ئاخری هێرسا ئوسف رابوو، گۆت:

– تو سەرێ کەکۆکی سیلاه چەم تە هەبوو، یانێ تونەبوو؟

– تو زانی، وەکی ئەز بێ سیلاه ناگەرم،– زاهر گۆت،– وەلەه قرمە چەم من بوو، لێ من ژ کەکۆ تاقەت نەکر.

– ئێ، بێژە، تویی نە دۆلا باڤێ منی،،– ئوسف گۆت،– کی دزانە دیا من، تو ژ کو گرتی! لێ تە ئەو چەوا نەکرە خورێ گوللەکێ. وێ هەم تەرا ببوویا ناڤ و هەم ژی ناموس. ناڤێ تەیێ کوردستانێ بەلا ببوویا. ئاخ، ئاخ، سەد جار ئاخ! نەبوو، نەبوو!...

ئوسف، رۆنکایا چەعڤێ من،– زاهر گۆت،– نە تو کورەکی ئاقلی، ئەختیارییا مە تونە ئەم ژ گلیێ کەکۆ و رووسپییا دەرکەڤن. کەکۆ دڤێژە، وەکی هەلا نها خاندن لازمە، ئەو کەلبێ گەلەکی راستی تە بێ. شەرتێ من و کەکۆ هەیە، چچاخ وی گۆت، وی چاخی هەر تشتێ بڤە...

مەها هاڤینێ بەر قوتبوونێ بوو. ئێلێ کوردایە کۆچەر هێدی هێدی ژ زۆزانا دادگەرییانە گوندا، جمعەتێ کاربارێ خوەیی زڤستانێ ددیت. مالا شێخەمەر خێنجی وێ تڤدیرێ، کارێ زاهر ژی ددیت، بشینە وانێ. شێخ هەلا هاڤینێ چووبوو مالا دۆستێ خویی وانێ، لاوێ خورا خانی کرێ کربوو، وەکی کولفەتا مالێ وەختێ وەختێدا خورەکێ کور چێکە، بدێ، کنجێ وی بشۆ، ڤەشۆ، کو وەختێ خاندنێ چەتنایێ نەکشینە.

مالا شێخەمەدا بۆنا چووینا زێهر هازریکە زۆر دچوو، ئوسف پێ هەسییا، کو باڤ دخازە کورێ خوە تەنێ ڤەرێکە، لێ برێ دخاست بڤە حەتا وانێ. ئوسف زانبوو، وەکی باڤ وێ نێتا ویرا رازی نەڤە، چمکی دترسییا ور جاهلێ خەراڤیێ بکن. ترسا باڤێ تەنێ کوشتنا ئەدۆیێ حەسەن ئاخا بوو. باڤێ زانبوو، وەکی وێ

رۆژێ دڤە ئەدۆ ژی بێ، ئەو مەرڤەکی قورە و کاوە، دڤە هەوالدانا زێدە بکە و کورێ وی ژی...

شێخەمەر دیت، وەکی ئووسف و چەند جاهلێ گوندە ماین هازرییا خوە دیتنە، کو زاهر ڤەرێکن، ئەو ب حەلالا خوە شێوری، ئەو ژی مێرا رازی بوو. شێخ ئەلبێرا گازی لاوێ خوە و جاهلا کر، وان بەر دەستێ وی سۆند خارن، شێخ دانە باوەرکرنێ، هێ شێخ رازیبوو. وەکی ڤەرێکن. دلێ شێخەمەرا گەلەک تشت دەرباز دبوو، وەکی وی گاورێ کورێ گاورا، پێزەڤەنگێ پێزەڤەنگ ناموسا خوە ئاڤیتییە بن ئەڤێ، بوویە ترکێ عەسلی. کوتاسیێدا ئەوی گۆت:

– لاوۆ، سال، زەمانە خەراڤن، ترکێ خوونخۆر ژی بوونە ئاگر و ئالاڤ بەدەنا خەلقێ کەتنە. من تێرا خوە عەمر کرییە. راستە، کورێ من هەنە، لێ هەلا ئەوە زارین، تفالن، کانی ئەو بگهیژنە وە و جیێ وە بگرن. ئانجاخ هوون هاتنە بەر بینا من، ئیشق و قدووم کەتییە چەعڤێ من و چۆکا. من دەڤێ گۆرێ وەستاندییە. گدی، ئەز بەختێ وەمە، سەرێ من نەکنە خاخێ گران...

– باڤۆ، –ئووسف گۆت،– ئەڤا مە ژ تە ڤەشارت، لێ ئەمێ چەوا ژ خودێ خوە ڤەشێرن. نێتا مە ئەوە، وەکی ئەم ئەدۆ و قیزێ بڤین، بێ چتۆ تەمە، کو ئەو هایا زولێ دکە. ئەز جەدێ شێخەڤدلقادرێ گێلانیکم، لاپ ئارخایینڤە...

وێ شەڤێ حەتا بەربانگا سڤێ خەزێ خانمێ و ژنێ جینار تڤدارەکێ زاهر ددیتن، کادە، بشی، کلۆر دپەتن، گۆشتێ پێز و مریشکا دقەلاندن، نانێ لۆش ئاڤ دکرن، ناڤا دەسترخانادا جیوار دکرن و خەڤاتێ ماین دکرن.

رۆ ئیدی پشتا چیایی بلندرا دەرکەتبوو، خەلقێ ئێلا قادرییا سەلام دکر و دێمێ وان رادمووسا. بەر خانیێ شێخەمەر رووسپی و دەولەمەند بەرەڤ بووبوون. راستە، ناڤا ئێلا قادرییادا خاندیێ روحانیێ گەلەکبوون، لێ خاندیێ وانە ب زمانێ ترکی، فارزی و عەرەبی تاکتووک بوون. خەلقێ وان بۆنا نڤیسارا ئەرزەهالەکێ، یانێ نامەکێ سێ و چار رۆژا وەختێ خوە ئوندا دکرن و ئەو ژی پەرەتی جەم خەلقێ باشقە ددانە نڤیسارێ. بەسا قەبوولکرنا زاهرە مەدرەسێ هەلا هاڤینێ ناڤا خەلقێ ئێلێدا بەلا بووبوو و شوکوربوونا خوە دهانین.

جەم کوردا هەلا وەختێ کال و باڤادا بووبوو عەدەت، یەک ژ هەبسێ بهاتا، یەک بکەتا بن خەرج، قەلەنداربوویا، خووندداربوویا، کاسڤبوویا هەر مالەکێ وەکە قەواتا خوە ئیمداد ددایی، ئەو رادکرە سەر پییا. وەختێ ڤەرێکرنا زاهرە خاندنێ گەلەک گرە گرێ ئێلێ، قەوم، پسمامێ شێخەمەر بەر مالا وی توپبووبوون، وەکی زاهر ڤەرێکنە خاندنێ .چاخێ ئیدی هەسپێ زەخیرا زاهر بارکرن، لاوک هاتنە ناڤا جمعەتا بەرەنبوویی، هەر کەسی وەکە قەواتا کیسێ خوە بۆنا زێهر خەرجلخ بەرەڤ دکرن –یەکی چەند قورش، یێ دنێ چەند. پاقنۆت، یێ مایین لیرەک و هنەکا ژی زێرەک ددا، زاهر ژ شەرما سۆرڤز بووبوو، دخاست گلیێ خوە بێژە، لێ ژ عەدەتێ هەیی ترسا رووسپییا و باڤێ تاقەت نەدکر. جێڤێ زێهر تژی پەرە بووبوون، ل چەعڤێ باڤێ دنهێری، وەکی ئەو ڤێ ئالیکاریێ بدە سەکناندنێ، لێ ئەو ژ جیێ خوە نەدلەقییا، تو تشت نەدگۆت، زاهر–ب هێرس گۆت:

گەلی جمعەتێ قەوم و پسمام! ئەز دوور، نێزیک خولامێ وەمە و داستێ وە رادمووسم. بۆی ڤێ هورمەتا وە، منەتدارم. کەکۆ، گەلی رووسپییا، من بباخشینن، ئەز گلیکی بێژم، لێ هوون ژ من نەخەییدن؟ ئاپێ منی شێخسەفۆ، رەحما خودێ لێڤە، جیێ وی جنەتڤە، گەلەک سەرهاتیێ قیمەتلی منرا گۆتنە و ئەو نێزیکی ئاقلابوون.

ئاپێ منی شێخسەفۆ، سەرهاتیکە وا منرا گۆتییە و ئەز حەتا رۆژا مرنێ بیر ناکم، ئەو یەکا وێ تەنێ و تەنێ کارێ بدە جاهلێ مینانی من. ئاپۆ دگۆت وەکی زوودا قولیخان بەگێ سەرکارێ ئێلا هەیدەرا کورێ خوە دشینە وانێ، وەکی مەدرەسێدا بخوونە. دە، چقاس پەرە بەرتیل ددە، بلا خودێ بزانڤە. دە، قولیخان بەگ مەرڤەکی گەلەکی دەولەمەند بوویە، پەرا تمێ گەلەکی ددە کورێ خوە، قسوورێ ئالیێ پەرەدا ناهێلە. کور مەهێ پێشن رند دخوونە و رند ژی پەرا خەرج د–کە. و پاشێ قومبارباز پێ دهەسن، وەکی پەرەنە گور جەم وی هەنە، گەدە دکنە تەلێ، ب گلیکی دکنە بن باندوورا خوە، هێدی هێدی پێرا قومبار دلیزن، بەرێ شیرێ ددنە گەدە، گەدە چەند رۆژا ژ وان دڤە، چەوا دڤێژن تەم ددە دەڤێ گەدە، دها سەر لیستکا قومبارێ گەرم دڤە، پاشێ گەدە چقاسی دلیزە پەرە ژێ دچن. کورێ

قولیخان بەگێ پەرا ژ قومبارباز دەین دکە، ئەو ژی ژێ دچە. ب سالخێ ئاپۆ، ئەو ١٥٠ زێری دڤە دەینداری قومبارباز، وی مەجبوور دکن، وەکی هەرە دەینێ وان بینە. ئەو دچە مال ب فێلبازیێ باشقە-باشقە دیا خوە دخاپینە، بێ باڤێ ژێ زێرا دستینە و ژ باڤێ ژی بێ دێ ٥٠ زێری دستینە و تێ وانێ گشک ژێ دچە و قومبارباز ئاخری وی دکوژن. ئاها، یازییا وی زلامی بۆنا پەرا چەوا خەلاز بوو. یەقین هوون ژی دخازن یازییا من ئوساڤە، ئەرێ؟ نا خێر، ئەز دچمە خاندنێ، منرا پەرە نە لازمن، منرا خاندن لازمە...

دوو خەبەردانا زێهرا دڤە قەرەبالخا جمعەتێ، هەرەک بەر خودا خەبەر ددە، پاشێ ئیزنێ ددنە وی، وەکی ئەو گۆتنا خوە بێژە:

دیسا دوەکلین، وەکی ئەز دوور و نێزیک خولامێ وەمە، ب وێ تفاقا وەرا شا و کوبار دڤم. ئەڤ پەرێ ئیرۆ وە دانە من، هەلا هنەکێ ژی وێ بدن، ئەز پێشکێشی ئەتارێ ئاخێ دکم. بلا مەرڤەکی ئێلا مە راڤە بێژە، وەکی ئاپێ ئاخا لازمی وی نەهاتییە؟ ب تەخمینا من، ئەو لازمی گشکا هاتییە، وەکی خوە ژ زەڤتچییا خاییکە، هەلا زێدایا سەر، کێری ئێل و عەشیرەتێ ماین ژی هاتییە. کێ سیلاهێ کەڤن، شکەستی ئانینە جەم چێکرییە، حەتا فیشەک، قەمە و تڤنگ ژی چێکرنە دانە جمعەتێ عەرەبە، فرخوون ژی چێکرنە و کاپێکەکی کۆر ژی ژ وە نەستەندییە. نها رجاکرنا من ژ وە ئەوە و هوون زانن من و ئەتار تەڤایی خاندییە، ئەم گەلەکی ژی ژ هەڤ هەز دکن، ئەم برانە، مرن و ژیینا مەیە سەر هەڤە. ئەتار رند خاندییە و رند ژی کوتاکرییە. بلا کەکۆ بباخشینە، ئووسڤێ برا رند زانە، وەکی کەکۆ ئەم چەوا هینی عەمەلیاتێ شێر کرنە، من ژی، ئەو دزی کەکۆ هینکرییە، خودێ چەتنایێ باژێردا نەدە، لێ بزانڤن، وەکی ئەتارێ برا وێ پشتا من بسەکنە و بارێ منی گران وێ بدە سڤککرنێ. زەعف ژی ئەرمەنییە، ئەم کورد فرقیێ دانایننە ئۆرتا ملەتا، تەنێ ئەو مەرڤێ هێجاڤە. هەما ڤان پەرا بدنە ئەتار، بلا کەکێ من ژی سڤێ و دوسڤا پەی مە بێ، مودورێ مەدرەسێرا خەبەردە قیچکا بدێ و بدە قەبوولکرنێ. ئەڤ یەکا وێ بڤە تشتەکی باش و هوون ژیێ پری هندکی بەر قەنجییا ئاپێ ئاخێ دەرێن و هوونێ بزانڤن، وەکی ئەم باژێردا دودونە، نە یەکم.

دوو خەبەردانا زێهرا گەلەکا سەرێ خوە دهەژاند، نیشانا قاییلبوونێ ددان و هنەکا ژی بەر خودا دگۆتن، وەکی زلام راست دڤێژە، سەر ریا راستە، یانێ مە پەرێ خوە دانە زێهر و یانێ ئەتار، یەکە. هنەکا ژی ئەپەشکەلە دگۆتن، وەکی قەنجییا ئاخێ ئەشەدبهالە سەر مە گشکا هەیە و تەنێ ئەم ب ڤێ رێ دکارن بن قەنجییا وی جامێری دەرێن، ئەو ژی برێ مەیە، وەختێ بێ، وێ زەعف کێری مە بێ. شێخەمەر گەلەکی دفکرە، چەوا دڤێژن دنێ سەرۆبنۆ دکە و ب دێمەکی گەش دڤێژە:

– ئەز گۆرییا زاهرێ خومە، وەکی هاقاسی کوور دوور فکرییە، فرقیێ دانایینە ئۆرتا مە و ئەرمەنییا. ئەم و واناڤا جینارێ هەڤە دەور و قورنابوون، مە رۆژەکێ ب سالخێ کال و باڤێ مە، نەرازیبوون ژ هەڤ نەدیتییە، ئەم رۆژا هەڤە قەنج و چەتندا سەکنینە، مە کۆمەک دایە هەڤ، ئەم چوونە شین و شایێ وان، ئەو هاتنە یێ مە. خودێ مالا پاتشێ رۆمێ دەرمداخکە، وەکی جیێ بەلاسەبەب کۆکا وی ملەتی ڤی وەلاتی دا هلدانێ. دوو قرا ئەرمەنییارا، ئەڤ هەڤت مالێ ئەرمەنییا قرێ رەڤین، هاتنە ناڤا ئێلا مە، گوندێ مە. جمعەتا مە رۆژەکێ قلی قاچی ژ وان نەدیتییە و وان ژی ژ مە. وەلەه، ئەو ژی برێ مەنە. هەڤێ خودێ ئاخا تمێ لازمی مە هاتییە و نها ژی لازمی مە تێ. ئەو پەرێ کو وە چەوا کۆمەکداری ددا کورێ من، ئەز ژی ئالیێ خودا پێشکێشی کورێ برێ خوە ئەتارێ ئاخاجان دکم. ئەو ژی کورێ منە، فرقی تونە، بلا کورێ من باژێردا تەنێ نەمینە. ئەز ژی بۆرجێ خوە هەساڤ دکم، هنەک قیچکا ژی داینمە سەر، خودێ هەز بکە، سڤێ نا دوسڤا، ئەزێ هەرمە باژێر بدمە قەبوولکرنێ. جمعەت، بباخشین، ئەگەر دلێ وە و من بەر وی ملەتی نە تەمزبوویا، هازر وە پەرە دابوون، هوون زانن، وەکی ئۆوسڤێ کورێ من ژی مەدرەسا گوند کوتاکرییە، منێ ئۆوسڤ بدا قەبوولکرنێ؟ دە، جمعەت مالیاڤا، خودێ ژ بەر دەستێ وە کێم نەکە...

دەمەکێ شووندا شێخزاهر، ئەتار، رێبرێ وان خاترێ خوە ژ جمعەتا بەرەڤبوویی، دێ و باڤێ خوە خاستن، بەرب جەداندنا ئۆخرا خوە چوون. لاوک وێ رۆژێ ئەسرێ تەنگ گهیشتنە وانێ، دەر مالا دۆستێ باڤێ خوە مەشەدیسالە پەیا دڤن، سەر و چەعڤێ خوە قەنج دکن، شیڤێ دخون، رادزێن. ئۆوسڤ و لاوک دو رۆژا باژێردا

دمـــین، تمێ تـەلە تەل دچنە هندا مــەدرەسـێ، خــوە نـاڤـا کــەلەفێ دۆر بـەرێ وێدا ڤـەدشـێرن، ئەدۆیێ حـەسـەن ئـاخا و نە ژی قـیزا وی ناڤـین. دوو وێ یەکێرا خـاترێ خوە ژ زێهر و ئەتار دخازن و بەرب گوند دچن.

سێ رۆژا شووندا شـێخـەمەر تێ جـەم مودورێ مەدرەسـێ، ب لاڤـایی دیلەک، هنەک ژی ترسـاندنێ، زمـانێ خـاش، یا سـەرەکە ب بەرتیـلا زۆر ئـانجـاخ ئەتارێ ئاخێ ددە قەبوولکرنێ، لێ مودور نزانبوو کو ئەرمەنی ددە هلدانێ.

مـەدرەسـە ئـاڤـاییکی چووک بـوو، دەه ئۆدێ وێ هـەبوون. ئۆدەکێدا مـودور، یەکێدا سـەیدا، لێ هـەیشـتێ دنێ دەرسـخـانە بوون. ئاڤـایی نـە هـاقـاسی بلند بـوو، هیم ب کـەڤـرا، لێ دیوار هـەریێ هـاتبـوونە چێکرنێ، پەنجـەرەیە چووک بـوون. تەمـامـیـیـا دەرسـخـانادا سـەر عـەردێ خـسـیل، سـەر واندا کـولاڤێ خـورسـتـانـیـیـە ب نەخـشێ بەدەوڤا راخستبوون. ئالیێ دەرسخانێیی راستێ، بەر بخێریێ دۆشـەکەک، موتەکەک و بالگیک دانیبـوون، ئەو ژی بۆنا سـەیدابوو، هـەوشـا مـەدرەسـێدا ئـاڤـیـیکی چووکی سێ ئۆدە و سـڤـدەرەکە بەر بوو، ئەو ژی مـەدرەسـا قـیزا بـوو. سـەر هیـمێ فـەرمـانا مـودور کـور و قـیـزا نە وەختـێ نـاڤـبـریێ و نـە ژی چاخێ کـوتابوونا دەرسـا هـەڤـدو نەددیتن. ژنەکە پیرە بەدەیبە چەوا دڤێژن زەبزەبییا بەر دەڤێ جـەهنەمێ دابوونە بەر دەرێ قیزا، وەکی کور و قیز هەڤ نەڤینن، هەڤرا خـەبەر نەدن. چڤیک چڤیکتییا خوە ژ ژنکێ نەوێربوو بکەتا مەدرەسـا قیزا. دێ و باڤێ قیزا بۆنا وێ "خـەمخـورییا" ژنکێ گەلەک پەرە ددانێ.

مـودورێ مــەدرەسـێ هەمـید ئەفـەندی ژی قـانوونەکـە ئوسـایە سـەرت دانیبـوو، تو ئیمکانا دیتنا قـیزا نەدبوو. قـیزا پاشی کورا دەستب دەرسـا دکرن و بەری وان ژی کوتا دکـرن. دوو دەرسـارا، هنەکا قـیزێ خـوە ب فـایتـۆنێ، لێ یێ مـایین ب قـاسـدا دبرنە مـالێ خـوە. مـەدرەسـێ دا وەکە ١٥٠ کوری و ٤٠ قـیـزی دخـاند، ژ وانا هـەڤت کور و قـیزەک کوردبوون، یێ مـایین گشک ترکبـوون. پیرا دەرگەچی جارنا ئیـتراف داڤـیـتـە سـەر گـەلەک زارێ کـورین، گـڤـا وان خـوەسـتـیـیـە قـیـزارا خـەبەردن، من نەهیشـتییە. دە، مودور ژی تشـتەکی ئوسا دگەرییا، ئەو زار ژ مـەدرەسـێ رادقەتاند، حەتا بـاڤێ وان روشـەتەکە چڤر نەداێ، قەبوول نـەدکر. هـەلبەت، وی زانبوو زارا کێ

ژ مەدرەسێ دەردخە و بەرتیلێ وێ ژ کێ بستینە.

مەدرەسێدا دەرسێ روحانیێ جیێ پێشن دگرت، دەرس گشک ب شەریەتا دینێ موسولمانیێرا سخ ددانە گرێدانێ. ئاڤردا زمانێ ترکی، فارزی، عەرەبی، هەساڤ، دنێزانەبوون، تەبییەت و یێ ماین ژی دەرباز دبوون. وەختێ شاگرتەکی دەرسا خویە رۆژێ هازر نەکرا، یانێ مەدرەسێدا شولخی بکرا، سەیدا گازی جەم خوە دکر، سەر چۆکا ددا روونشتاندنێ، ب چرپییا گەرماشۆیێ راگۆری وی دکەت، حەتا قەواتا وی هەبوویا دکوتا. ئاها گەلەک خاندکار ژ کوتانا سەیدا، مودورێ مەدرەسێ و ئیترافا مەدرەسە دهیشتن و درەڤیان. پاییزێ دەرسخانەیە تژیبوون، لێ چقاس بەرب باهارێ دچوو، رەقەما خاندکارا کێم دبوو.

زاهر و ئەتار خەبەردانا ترکی ئێپێجەیی زانبوون، لێ ئالیێ زمانەمێدا هاقاسی ژی تێ نەدچوون. مەهێ پێشن هنەکی چەتنایی دکشاندن، خاستنێ مەدرەسێ ژی گەلەکبوون. وان گەلەکی دخاند، وەکی وان چەتنایا ئالتکن. ئەوانا وان چەتیایارا ئەملین و هێدی هێدی ب خاندنا خوڤا پێشکەتن، سەیدا ئەو دپەسنین. زاهر ناڤا پێنج، شەش مەهێ خاندنێدا، گەلەک تشت هین بوو، دەرسدارا گەلەک زار تەسلیمی وی کرن، وەکی ئەو کۆمەکێ مالدا، دەرسخانێدا بدە وان. ب ڤی تەهەری ناڤێ زاهر ئالیێ هینبوونێدا هەیلۆ گهیشتە مودورێ مەدرەسێ هەمید ئەفەندی. مودور بەرێ گوهدارییا خوە نەددا سەر وێ یەکێ، لێ وەختێ هەرۆ دەرهەڤا ویدا دهاتە گۆتنێ، کو ئەو خێنجی رند هینبوونێ، ئوسا ژی کۆمەکێ ددە شاگرتێ سست. مودور دوو پەسناندنا زاهرا، رۆژەکێ ژی سەیدا دەستەخەتێ وی دخازە، وەختێ ئەو ل نڤیسارا وییە مرجانکی دنهێرە، هەواسا وی تێ.

هەمید ئەفەندی مەرڤەکی هێرس بوو. جارانا جیێ بەلاسەبەب زولم ژی دکر، وی ئوسا ژی ژ تو کەسی باوەر نەدکر، سەیدا ژ وی زەعف دترسیان، چاوا جن ژ هەستن بترسە. مودور ئالەما دلێ خودا دفکری، چەوا دقەومە، وەکی ئەو کورێ کورد ژ زارێ ترکا گشکا رندتر بخوونە، زارێ مە موتاجێ ویڤن، مەدرەسێدا جیێ پێشن بگرە، یەقین باڤێوی روشەت دایە هەموو سەیدا، لەما ژی وی دپەسنن. لێ بەلێ هەمید ئەفەندی مەرڤەکی زانە و بلیان بوو، ب سالخا، وی نە کو تەنێ ستەمبوولێ،

لێ وەلاتێ ئەجنەبییا ژی خاندنا خویە بلند دەستانیبوو. ئەو رۆکێ دچە دەرسخانا، کو زاهر تێدا دخوونە، عەمری سەر دەرێدار دکە وەکی دەرسێ بەری گشکا ژ زاهر بپرسە. ژ جاڤداپینا زاهر ئەو مەهتەلگرتی دمینە، پاشێ ئەو ژی چەند پرسێ چەتن ئالیێ زماننەمێدا ددێ، زاهر چقاسی بێژی جاڤا وی رند ددە، پاشێ ددە خاندنێ، ژ وێ ژی رازی دمینە. مودور دوو وێ یەکێرا پۆر پۆشمان، تشتەک نەگۆت، ژ دەرسخانێ دەردکەڤە دچە ئۆدا خوە و دکەڤە ناڤا متالا. جارانا چەوا مەریێ نەخوەشی لێ زۆر بکە، بەستاڤا هەوال ددا و دگۆت: "چەند سالا پێشدا، یەکی کورد دیسا جەم مە دخاند و رند هین دبوو، ب سالخا پاشێ مقابلی دیوانا مە دەرکەت. جانم، ئەڤ کافرێ کوردا زۆرن. ئەڤ گەدا، ئەگەر ئەم ئینسافا خوە نەشەوتینن، هنەکی ژی سەیدا چەند مەها پێرا رند مژوول بڤن، دکارە خاندنا بلنددا بێ قەبوولکرنێ. ئاخ، کورەکی منی وا زانە هەبوویا، ئیدی دەردێ منێ تونەبوویانا!... ئەگەر زاهر ترکبوویا، باڤێ ویێ زوودا شوخولێ کورێ خوە بشاندا ستەبوولێ، یانێ ئانەقەرێ، کو وی ورا بخاندا...".

سالا خاندنێ ئیدی بەر کوتابوونێ بوو. خێنجی شاگرتێ دەرسخانا زاهر، یێ کۆمێ بلند ژی ئەو تلیا نیشانی هەڤ ددان. زارێ قولخچیێ قەزاپی و جمعەتا سادە سەرێ خوە زێهرا خار دکرن، هورمەتا وی دگرتن. کورێ سەرکارێ قەزاپی چەند جارا زێهرا گۆتبوو، کو وەرە مالا مەدا بمینە، ئەم دەرسا تەڤایی هازر بکن، تەڤایی هەرن و بێن، تەڤایی بخوونن، راڤن، باڤێ وی گڤا مەرڤەکی باشە، وێ ئیمدادێ بدە باڤێ تە، شوخولێ وەیێ باشڤە، مودور و سەیدا گشک وێ بەر تە سەرێ خوە بەرژێرکن. زاهر رازی نەدبوو، ویرا دگۆت، کو ئەز کورێ مەرڤێ سادەمە و هم ژی کوردم، ئەگەر باڤێ تە بزانڤە، وێ تشتەکی مایین بینە سەرێ من. کورێ سەرەکێ قەزاپی ویرا گۆت، وەکی باڤێ وی بەندەکی مەلاهیمی قەنجە، تەرا تشتەکی ژی ناڤێژە. زاهر ویرا رازی ناڤە، گلی ددێ، وەکی وێ تمێ کۆمەکێ بدە وی، چەوا ددە زارێ مایین.

کورێ سەرەکێ قەزاپی دلێ خودا دفکرە، وەکی من دەرهەقا زێهردا باڤێ خورا نەگۆتییە، ئەگەر باڤ و دییا من رازیڤن، ئەزێ زێهر بدمە قاییلکرنێ. ئەز دەرهەقا

وێ مەسەلێدا بەرێ دییا خورا بێژم، ئەگەر ئەو قاییل بوو و ئەزێ پاشێ بێژمە باڤێ خوە. ئەو وێ پرسێ دییا خورا دڤێژە، دێ ژی داڤێژە سەر باڤێ. ئەو رۆکێ مەجبوور دڤە، دچە هوزوورا باڤێ، باڤ و کور خێلەکە خورت هەڤرا هەوال ددن و پاشێ خاستنا خوە دڤێژە باڤێ:

– باڤۆ، من بباخشینە، ئەز دخازم تشتەکی ژ تە رجا بکم! باڤۆ ئیسال مەدرەسا مەدا کورەکی گەلەکی ئاقل هاتییە قەبوولکرنێ، ئوسا هەیفە ئیدی قەت نەڤێژە. ئەو کۆمەکێ ددە مە زارا گشکا... دە، وەختێ خاندنا مە ژی هندک مایە، بلا نهاڤا بێ مالا مە هەرە، هینی کولفەتێ مەڤە، وێ بەر دەستێ مە ژی بخەڤتە، لێ سالا تەزەدا بلا بێ مالا مەدا راڤە و روونێ.

– بسەکنە، بسەکنە،– باڤ دڤێژە،– یەقین تو دەرهەقا وی گەدێ کورددا دڤێژی، ئەرێ؟ وێ رۆژێ مودورێ مەدرەسێ دەرهەقا ویدا منرا گلیکر و من ژی گۆتێ، گەلەکی روو نەدە وی ملەتی. بەسە، بەسە، تو بەر گوهێ من بکی ڤنگە ڤنگ. لاوۆ، تە ئاقلێ خوە ئونداکرنیە، هەشیش ئیچکرییە، تو دین بوویی، وەکی ترک بوویا، ئەو شوخولەکی باشقەبوو. هەرە ئاقلێ خوە بەرەڤی سەرێ خوە بکە، کورد دژمنێ مەیە کال و باڤانن. بجەهمە!... نێزیکایێ وی نەکی، ها!..

– باڤۆ، چما هێرس دڤی،– کور گۆت،– ئەز سەرێ تەکم، ئەو ژ ترکا باشترە، زەفی ئاقلە، ئوو...

باڤ ب هێرس ژ جیێ خوە رادڤە شەماقەکە ئوسا ددە سوورەتێ وی، ئاگر ژ پێش چەعڤێ وی داڤێژە. دڤە کووورە کووورە گەدە دچە جەم دیا خوە. دەرەنگ دەرەنگ گۆتنێ زێهر بیر ئانی، پاشێ کورک چەوا رازا ب خوە ژی نزانبوو. سڤێ وەختێ گەدە چوو مەدرەسێ، گازی زاهر کر و دزیکاڤا ژێرا گۆت:

– زاهر جان، ئەز هەیرانا چەعڤێ تەمە! تو دەرهەقا خەیسەتێ باڤێ مندا راستی. ئەز بێگا دلێ خوە چووم، لێ باڤێ من...

زاهر دەستێ خوە پشتا وی خست، ئەوانا ژ هەڤ قەتیان. دوو وێ خەبەردانا گەدێ ترکرا، زاهر تەمامییا رۆژێ پۆسیدە بوو، بەشەرا وی ڤەنەدبوو. ئەو گۆتنا

باڤێ گەدە، گەلەکی حوکومی سەر روحێ وی کربوو.

وەختێ دەرس کوتابوون، زاهر دەوسا هەرە مەنزیلا خوە، بەرب مالا کریڤێ باڤێ خـویی ترکی دنێ چوو، ئەتار ژی بەرب مەنزیلێ چوو. پش مەدرەسێ زاهر قـۆت راستی قیزا ئەدۆ بەگێ و رێبرێ وێ هات، وان بن چەعڤاڤا ل هەڤ نهێرین، کەچک و رێبر لەز بەر ویرا دەربازبوون، زاهر پاراڤا ل بەژن بالا وێ رند مێزە کر، چقاسی بێژی خاشا وی هات. کەچک وەختێ رێدا دچوو، زەعف فەسال، وەکی رێبر وێ نەکەڤە شکێ، گڤا ب سەبەبا باشقە باشقە پاشدا ل زێهر دنهێری و دیسا ئۆخرا خوە پێشدا دقەداند. زاهر ژی هێدی هێدی پەی وان دچوو، وەختێ کەچک و رێبر ل کێرا کووچێ ڤەگەریان، کەچکێ دزی رێبر، پینەک ئاڤیتە عەردێ. زاهر لەزاند خوە زوو ورا بگهینە، بێ وێ چ ئاڤیت. وی خێلەکێ شووندا خوە وی جیرا گیهاند، دۆر و بەرێ خوە راچەعڤ کر، پینە ژ عەردێ هلدا–ئوو زوو کرە جێڤا خوە، سۆقاقەکە مایینرا ئیدی نەچوو مالا کریڤێ خوە، چوو مەنزیلا خوە، وی دەسمال ڤەکر، تێدا کاخزەک دیت و دەستب خاندنا وێ کر. "شێخزاهر، ئەز هزوورێ ژ تە دخازم، ئەم هەردو ژی شاگرتن، لێ ئەم روویێ هەڤ ناڤین. دڤە تو بێژی، وەکی ئەڤ چ قیزەکە رێدەرکەتییە، نە من ناس دکە، نە من باس دکە، جارەکێڤا منرا نامێ دشینە. یەقین ئەو مینا باڤێ خوە ژ ریا هەق دەرکەتییە. لێ ئەز قیزا ملەتێ خومە، بۆنا ملەتێ خوە دکارم عومرێ خوە بدم. ئەم قیز هەرۆ پەنجەرێرا وە گشکا دڤینن، ئەز گەلەکی تە دنهێرم، لێ تە ئەز نەدیتمە. ئەز هیڤی دکم دەرهەقا مندا خەراڤ نەفکرە، من فەم بکە. تە ڤێ مەدرەسا چووکدا ژی، ناڤێ ملەتێ من دەرخستییە، ئەو یەکا بلندایا سەرێ منە. وەختێ ئەز و قیزێ ترکا هەڤرا دکەڤنە هوجەتێ، ئەز ناڤێ تە ددم، زمانێ وان کورت دڤە. منێ ڤا ئەڤ نامە نڤیسییە، لێ نزام کنگێ، ب چ فەسالێ وێ بگهیژە تە. ئاخ، دڤە تو ژی هاژ ڤێ کەزاڤا بەر دێری هەیی؟ یەقین باڤێ من پەرە گەلەک داییێ وێ، لەماژی ئۆرالخیێ نەدە من. دە، ب خاترێ تە، خووشکا تە! سمبلا قیزا ملەتێ خوە".

زاهر وەختا نەمە خاند، ژ چەعڤێ خوە باوەر نەکر، دەربا دودا خاند، پۆرێ سەرێ وی بیز بیزی بوو، نزان بوو چ بکە، چەوا جمعەت دڤێژێ "وی دەردی تێخە کیژان

تربیٚ". ئەو خەرقی متالا بوو، دنیٚ سەرۆ بنۆ کر، و تیٚ سەر ویٚ نیٚتیٚ، وەکی ئەوە ژی مینا باڤیٚ خوە زارشرینەکە خەبەرخاشە، دژمنا ملەتیٚ خویە. ئەو قەستیکا ئوسا دکە، وەکی نەمیٚ من بکەڤنە دەستیٚ ویٚ، ئەو ژی بدە باڤیٚ خوە و ب ویٚ یەکیٚڤا بگهیژە نیٚت و مەرەما خوە. نا خیٚر، ئەز تو وەختا ویٚرا نەما ناشینم. دوو ویٚ یەکیٚرا، زاهر باڤیٚ ویٚ هەمبەری سەرەکیٚ فەزا وانیٚ دکە، لیٚ ویٚ ژی هەمبەری کوریٚ وی دکە. دڤیٚ دلیٚ ویٚ ژی مینا وی جاهلی تەمزە. عەجیٚڤمایین ئەوە، وەکی ویٚ بن نەما خودا چما نەنڤیسییە سمبلا ئەدۆییٚ حەسەن ئاخا، لیٚ نڤیسییە سمبلا قیزا ملەتیٚ خوە؟ زەعف مەسەلەکە چەتنە، ڤەبژارتنا ویٚ گەلەکی دژوارە...

راستە، وی نەمە دا ئەتار ژی، لیٚ نەهاتنە سەر نیٚتەکیٚ. سڤەتریٚ زاهر تەڤی زارا لاقردی دکر، لیٚ گۆتنیٚ نەمیٚ ژ هشیٚ وی دەرنەدکەتن و وی نکاربوو بیٚ ئیمداد ئەو مەسەلە چەوا لازمە ڤەبژارتا، بهاتا سەر قرارەکی. زاهر پاشیٚ هاتە سەر ویٚ نیٚتیٚ، وەکی گازی ئووسڤیٚ برا بکە، ویٚ مەسەلیٚ تەڤایی هەل بکن، ئاقل ژ ئاقلا زیٚدەترە.

زاهر و ئەتار دوو دەرسارا چوونە خانیٚ، نە گوندیٚ خوە و نە ژی ییٚ جینار کەسەک نەدیتن، پۆر پۆشمان ڤەگەریانە مەزیلا خوە شیٚخزاهر ژ هیٚرسا خوە ئاڤیتە سەر جی، دیسا نۆقی متالا بوو و چەوا رازا، ب خوە ژی نزانبوو.

ئەسریٚ تەنگ بوو. رۆییٚ زووڤا گولییٚ خوە بەرەڤکربوو، تارییٚ عەرد هلچنی بوو. نشکیٚڤا ژ سڤدەریٚ دەنگیٚ ئووسڤیٚ برا وی تەسەلی دڤە، ژ دەنگ ئەو خوە ناڤا جی و نڤینادا بۆر دکە، هەو دزانە خەونیٚدایە، دیسا دکەڤە خەوا شرین. بیستەکیٚ شووندا ئووسف خوە داڤیٚژە. سەر جییٚ بریٚ خوە و پاشیٚ ژی ئەتار ماچ دکە، تیٚنە دەست و روویٚ هەڤ، کیٚف حالیٚ هەڤ دپرسن، بەسا دیٚ، باڤ، زارا، جمعەتیٚ قەوم، پسماما، گوندییا دکن. پاشیٚ ئەو حەتا نیڤیٚ شەڤیٚ هەڤرا سوهبەتیٚ دکن. ئۆدیٚدا خیٚنجی هەرسیٚکا تو کەس تونەبوو، زاهر دخاست مەسەلیٚ بەر بریٚ خوە ڤەکە، لیٚ وی هەلا سەبر دکر. ئووسف پۆسیدە پۆسیدە گۆتیٚ زاهر.

– تو سەریٚ کەکۆکی، قەت تە تەلەقرەش ئەدۆ، یانیٚ قیزا وی دیتییە؟ دڤیٚ قیز ژی مینا باڤیٚ خوە مەدرەسیٚ تەڤی هەڤ دکە، ئەریٚ؟

وەختا ئووسڤ پرسا پاشن دا زاهر، ئەو دیسا خەرقی متالا بوو، خەتیٚ نەما

کەچکێ بەر چەعڤێ ویرا دەرباز بوون، نزانبوو جاڤا برێ چ بدا. ئەو ئوسا ژی فکری، وەکی دارێ دنیالێکێدا چقاس تشت بێ خاستن و بێ هەمدێ بەندا دکارە بقەومە. ئاها وی ئیرۆ دخاست ئووسڤ بڤینە، و ئەو هات. وی دخاست دەرهەقا نەما کەچکێدا وی بشێورە. و ئاها ئووسڤ دەرهەقا کەچکێ و باڤێ وێدا ب خوە پرسی، سەر گلیا ڤەکر.

– برا، چما تو جاڤا من نادی،– ئووسڤ دڤێژە، – دڤە ئەوێ رێدەرکەتی، تو کری قەڤزا دەستێ خوە؟ بەلێ، بەلێ، کوردفرۆشێ مە کێمبوون، نها ژی سەردا یەک زێدە بوو... فلانکەس، هەلا نەدەرەنگە، ناڤێ مالا مە خەراڤ نەکە، ئەم ژ ڤێ کوورکا جەهنەمێ دەرێن، هەر نە مالا خوە. نە مە کاورانێ دەڤا دیتییە، نە ژی دەڤەچی، خەلاز بوو چوو. مالا تە بشەوتە، تو ژێ هەری، ئەگەر ئێلا قادرییا ب ڤێ یەکێ بهەسە، وێ کۆکا مالا مە بقەلینە و حەتا ئۆخلێ بنۆخل وێ ناڤا ئێل و عەشیرەتێ کوردستانێدا بێ گۆتنێ. ئیڤژا وەرە بەر ڤێ دەف و زورنا چەپ دۆز بکە؟ مالخەراڤە، ئەز ژێ چوویۆ، ئیڤژا چما دەنگێ خوە ناکی، دلێ من تەقییا، دا؟!

شێخزاهر هنەکی کەنییا، چوو ژ قوتییا کنجا کاخزەک دەرخست و گۆت:

– برێ من! تو ب سالخا راست نەهاتی، کێ دگەری، هەرە وی بڤینە. ئەز نە ژ وان مەرڤامە، ئەز قوول و دیلێ ملەتێ خومە. مالاڤایۆ، دلێ تە دلێ چڤیکانە، هەمدا تە قەت تونەنە. جا هەلا تو هنەکی بسەکنیایی، تە پرس پرسیار بکرا، پاشێ تە ئەو نەبوویا قرێش سەر من دا ببارڤاندا. ئەز نە کورێ تۆلامە دنێ، ئالەم دێ و باڤێ من، کۆک و بنکۆکێ مە ناس دکە و ژ ئالیێ جمعەتێدا مالا مە تمێ هاتییە قیمەتکرنێ. ئیڤژا ئەز راڤم ناڤێ وێ ئۆجاخێ عەردێخم، ئەرێ؟ نا خێر، تشتێ ئوسا نەبوویە و ناڤە ژی... هانی ڤێ نەمێ بخوونە تێ پاشێ بزانڤی...

ئووسڤ دو جارا نەما سمبلێ دخوونە، پاشێ خەرقی متالا دڤە، دلێ خودا دگۆت، وەکی قیزا وی خوونخوری وا بنڤیسە، گڤا "ئەز قیزا ملەتێ خومە، قیزا کوردایە هەقم". ئەڤا چ تەڤایە، چما نە قیزا ئەدۆیە؟ لێ چما وا دنڤیسە؟ دێمەک، مقابلی باڤێ خوە دەرتێ؟ ئەگەر ئەو یەکا هەیە، بلا یەکیرا برەڤە، ناڤێ ئەدۆ ئیدی نەینە سەر خوە. ژ بن وی بارێ گرانی قرێج دەرێ. نا جانم، ئەو کەچکەکە دەلکبازە، مینا

باڤێ خوە رووڤیتیێ دکە، دخازە گەدێ مە تێخە تەلێ. وی بەرێ خوە دا برێ، گۆت:

زاهر، ئەز ژ ڤێ نەمێ تشتەکی سەرواخت ناڤم ئەو دخازە بێژە، وەکی ئەو نە ڤیزا وی بێشەرمایە، ئیژا کیێ ژێ باوەر بکە؟ هەلا تو بێژە، بێ وە چەعڤا هەڤدو دیت و وێ چەوا جولەت کر نامەکە ڤی جوورەیی تەرا بشینە؟

زاهر نەیلاج ما، چ دیتبوو، چەوا نەمە هلدابوو، قانوونا مەدرەسێیە دەرهەقا دیتنا ڤیزادا، گشک برێ خورا شرۆڤەکر و کوتاسیێدا گۆت:

– ئووسف جان! بنهێرە، دوو خاندنا نەمێرا تو کەتی ناڤا چتۆ چەتنایا، نکاری وێ پرسێ راست سافی بکی. نە ئاخر، ئەم ژی مەرڤن، مە ژی وەکە ئاقلێ خوە ئەو پرسا ڤەبژارتییە و نەگهیشتنە تو دەلاڤا.

– عەزیزێ من! نها هەر تشت بۆنا من عەیانە،– ئووسف گۆت. – وێ دێلێ چما نامە تەرا شاندییە؟ مادەم، کو وە هەڤ نەدیتییە، وە هەڤرا گەپ نەکرییە، هەلا ئەم بێژن دەرهەقا حوبێدا تشتەک تونەنە، لێ چما گەرەکێ ئەو وا بنڤیسە؟

– ئووسف، هەما ئەز ژی وێ "چمایی" دگەرم،– زاهر گۆت،– بێ گەلۆ ئەو کودا رەڤییە؟ من مەسەلا کورێ سەرەکارێ قەزایی تەرا سێری و حەتا بنی گۆتییە. ئەز تەخمین دکم، وەکی مەسەلە بۆنا مە هەردا فەمدارییە. دەمەکێ بفکرە، سەرکارێ قەزایی خوونخورە، لێ کور فرقیێ دانانە ئۆرتا ملەتا، نە کو ئەو تەنێ ژ من هەز دکە و هورمەتا من دگرە، ئەو ئوسا ژی زارێ مەدرەسێ گشکا هەز دکە و جارانا وەختێ دەرسدار زولێ و یانێ شوخولێ نە راست تینە سەرێ زارا، ئەو وانرا دکەڤە قال و جەنگێ، ب قولخ و روتبا باڤێ خوە وان ددە ترساندنێ و دەست زارا دکشین. ئەو دەرسخانەکە مایندا دخوونە، ئەگەر وەختێ ناڤبرییا دەرسا من نەڤینە، هەر هەبووبەکە گەدە ئالیکی دچە. دڤە ئەو کەچکا ژی ئوساڤە؟ دلێ وێ تەمزە، لێ قەوەتا وێ نەگهیژە باڤێ، وی بینە سەر ریا راست. چ زانم، دڤە ئەو دەلکبازیێ ژی دکە، مڤا نە عەیانە...

– ئێ، مالا تە ئاڤاڤە،– ئووسف دڤێژە،– ئەز چەوا وان گۆتنێ تەرا رازیڤم... نە ئاخر، جمعەتێ وەختێدا رند گۆتییە: "تو وی جامەری ناس دکی؟ یێ مایین دڤێژە، وەکی من وی عەڤدیرا هەڤالتی نەکرییە". تو هەو دزانی مەزنێ مە، کال و باڤێ مە،

ئەو خەبەرانا بادلهەوا گۆتنە، بێ جی گۆتنە، وانا ئەو عەمردا دیتنە، جێربانده و پاشێ گۆتنە. عەشیرەت سەر وی تیش تیشی بوویە، تو هاتی هێ منرا چیرۆکا دڤێژی. تەمامییا خەلقێ کوردستانێ دەرهەقا گەڤەزتی، درووتی، بەریهەڤدانا، خەلقێ و زولما ئەو دکە دڤێژن، لێ تو کەتی خەوا شرین و تە هەردو گوهێ خوە پەمبوڤا تژی کرییە، یەقین ناخازی دەرهقا وێدا تو تشتی ببهیزی، ئەرێ؟ بەلکی ئەو ژی مینا باڤێ خوە دژمنە. زاهر، چما مەجال و فرسەند ناکەڤە تە، تو وێرا خەبەردی. ب تەخمینا من، هنگی تو هاتی وانێ، تێ کڤشێ خاندنێ تو فەقیر و گێژ کری. برا، حەتا تو کەچکێ نەڤینی، ئەز ژی تشتەکی نکارم بێژم، ب وان رەشبەلەکا: تشتەک دەرناکەڤە.

مالا تە ئاڤاڤە،– زاهر گۆت،– سڤێ زوو قەرەباشیک وێ تینە مەدرەسێ و پشتی ناڤارۆژێ تێ دڤە، ناڤبرییا دەرسا ژی منکوون تونەنە. زەبزەبیکە دەرگێ جەهنەمێ بەر دەرێ قیزا سەکنییە ناهێلە سەیدا ژی خێنجی دەرسا وانرا باشقە خەبەردن. هەر تەنێ مەجالەک هەیە، ئەو ژی ئەز دترسم، تو منرا رازی نەڤی. ئەز گەرەکێ بزانڤم ئەو ژنکا پیر کو دژی، سەمتا خانیێ وێ، چەند نەفەرێ مالا وێ هەنە، پاشێ هێ ئەم دکارن کولەکێرا، یانێ دێری ژ قورقورێ دەرخن و هەرن سەر بینا وێ بسەکنن، قرمێ دەرخم، وەختێ ئەو چەعف وێ کەڤە، وێ برجفە، تێکەڤە لاڤایا، ئەزێ وی چاخی شەرت داینمە ئۆرتا خوە و ژنکێ. بۆنا ڤێ یەکێ ژی جولەت لازمە و چەند خۆرتێ ب گۆتنا تە.

– برا،– ئوسب گۆت،– تو راستی، لێ روح ژی شرینە، دڤە ئەو ژ روحێ خوە دەرباز نەڤە. زاهر، هەلا چەند رۆژا بەلەدیێ بکە، بێ مالا ژنکێدا کی هەیە، کی تونە. ب گلیکی مالا وێ رند بەلەد بکە، ئەز ژیێ هەرمە گوند، پاشێ چەند خۆرتێ ب گۆتنا تە هلدم و بێمە جەم تە.

سڤەترێ لاوکا خاترێ خوە ژ هەڤ خەستن. وێ رۆژێ زاهر ناڤا فکرادا بوو، چەوا بکە ژنکێ تێخە قەڤزا دەستێ خوە و دێمێ سمبلێیی پەردەکری بدە ڤەکرنێ. زاهر ئەو چەند رۆژ بوو مینا تەیرێ ئاتمەچی پەی ژنکێ دگەرییا، لێ نەدگهیشتە نێتا خوە.

قۆمسیا پری– هندکی دەرهەقا زێهردا ئیدارا قەزاییە خەیبێرا گۆتبوون، مەرڤێ وان ژی هم رۆ و هم ژی ئێڤارا ئەو ئیز دکرن، بێ چڤا مژوول دڤه. هەلبەت، شێخزاهر سەر وان هەس و بەسا کەتبوو، وەختێ ئەو و ئەتار ژ مەدرەسێ دەردکەتن، دیتن، کو وان ئیز دکن، وی ریا خویە ئازابوونێ و هلدانا شکبەریێ تەنێ مەچیت هەساف دکر. وەختێ زاهر ددیت، کو وی سۆڤاقێدا ئیز دکن، وان ریا خوە دگوهاست، بەرب ریا مەچیتێ دچوون، تەڤی مەچیتڤانا نمێژ دکرن. دوو نمێژێرا دچوو جەم مەللێ سەرەکە دەرهەقا قانوونێ شەریەتێدا ژێ دپرسی، وی ژی جاڤا وی ددا، ئێپێجە وەخت دوکوشت، ئیزکری ژی ئەو کرنێ شێخزاهر ئیز دکر، ددیت. شێخزاهر، وەکی مەللە بکە مەرڤێ خویی نێزیک، وەختێ ژ مەچیتێ دخاست دەرکەتا، وی هنەک پاقنۆت چەوا بەرتیل ددایی، وەکی مەللە وا تمێ بپەسنە و مەرڤەکی روحانیێیی هەری باش هەساف بکە. دوو وێ کرنا خورا، هەردا بەرێ خوە ددا مەنزیلا خوە دچوون. زاهر و ئەتار چوویینا مەچیتێ خورا کربوونە عەدەت، وەکی شکبەری سەر وی ب تەمامی بێ هلدانێ. زاتی دەرسێ مەللەیە روحانیێ ژی مەدرەسێدا هەبوون، وەختێ مەللە دهاتە مەدرەسێ ل دەرسخانێ، سڤدەرێ، دەرڤا راستی شێخزاهر دهات، ناڤا شاگرت و دەرسداردا ب دێمەکی شا گازی جەم خوە دکر، "کورێ من، زاهر، بۆنا هینبوونا قایدە قانوونێ دینێ مەهمەد پێخەمبەر، دەرێ مەچیتێ و مالا من تمێ بەر تە ڤەکرینە، ڤەنەکشە و شەرم نەکە، ها؟.،.".

مەرڤێ ئیدارا خەیبێیە کو زاهر ئیز دکر، دەرهەقا چوویینا زاهرە دوو دەرسا و رۆژێ عەزیزە، کو جمعەت دچوو مەچیتێ گشک سەرەکێ ئیدارێرا گۆتبوو، لێ قۆمسییا هەرۆ دەرهەقا کرنێ ویدا ب کین دگۆتنە سەرەک، وی دیسا فکرا خوە دگوهەست و مەرڤەکی دنێ دشاند، وەکی زاهر ئیز بکە، بێ چڤا مژوولە. وێ رۆژێ زاهر مەخسووس دەرکەتبوو سۆڤاقێ، وەکی عەسەیی پیرکا دەرگەڤان بڤینە، دیت، وەکی یەکی نەناس ئەشکەرە وی ئیز دکە، وی فەرسەند فووت نەکر، راست بەرێ خوە دا مالا مەللەیێ مەچیتێ، ئەو چەند جارا پێشدا چووبوو مالا وی. وەختا زاهر کەتە هەیاتا مەللە، سەلام دانە هەڤ، کێف و حالێ هەڤ پرسین، بیستەکە شووندا ئەو خۆرتێ ئیزکری ژی کەتە هوندور، مەللە و زاهر جەم هەڤدو دیتن، سەلام دا مەللە

و ب دەم چاڤێ دا فەمکرنێ، کو دخوازە ویرا خەبەردە. مەلله ب شوورەکی زاهر دا سەروەختکرنێ، وەکی هەرە مال ئەزێ نها بێم. مەلله نەپاکرا کەتە سوهبەتێ. زاهر ب کول و دەرد و مال، قرما خوە دا سەر ئەیێخ، کو تشتەک بڤە، بکاربا جابا نەپاک بدە. خێلەکە خورت خەبەردانا مەلله و نەپاک کشاند، پاشێ دەرەنگ دەرەنگ مەلله هاتە هوندور و ب بەشەرەکە خوەش گۆت:

– لاوۆ، زاهر ژ ئیدارا دیوانێیە خەیبێ پەی تە دگەرن. جانم تو بەرێ ئەولن شێخی، ئەولەدێ پێخەمبەرایی، یا سسیا ژی هەرۆ تێیی مەچیتێ ئەبابەتی خودێ و پێخەمبەر دکی، چەوا دقەومە وەکی تو مقابلی قەیدە قانوونا دیوانا مەیە موسلومانێ هەری؟ئەزتو وەختا تشتێ ئوسا باوەرناکم. قەرەز چاوا لازمە من ئەو دا سەروەختکرنێ و ئینانکرنێ، تو تشتێ ئوساڤا مژوول نەبوویی و ناڤی ژی. ب گلیکی ئەو لاوکێ ژ ناڤێ من هەرە سەرەکێ دیوانخانێرا بێژە و ئەوێ مینا روونێ هەلاندی گۆتنێ من قەبوولکە، مژ و دوومانا کو نەپاکیا سەرتەدا گرتیە، وێ بێ هلدانێ، تە ژ دەرد و بەلا و ئیترافێ کو ئاڤیتنە سەر تە خەلازڤی. دە دەستمز ژیە – کەکێ مەلله ئەز دوور و نێزیک منەتدارێ تە و ئۆجاخێ مە. جانم دەستمز هێچ، جەندەکی شوودا ئووسڤێ برێ منێ بێ ئووە کەکۆ ئاخر تو گونێ من تونە، ئەز رند دخوونم، سەڤا وێ یەکێ ژی چەعڤنەباریا من دکن. ئێژا وی چ دخاست، چ دەرهەقا من دا دگۆت؟

– کورێ من – مەلله گۆت،– ئیدی چ شوخولێ تە هەیە دپرسی، من هەموو شوخول کوتاکریە. وەختێ ئەو دیسا پەی تە بگەرن، کارێ تە ب وان نەکەتییە، منرا بێژە، بەسە، ژ دەڤێ مەستر فیلە، ئێژا ئەزێ راست هەرمە جەم سەرکارێ قەزایی، ئێژا تە بهیست؟

مەلله من، –زاهر گۆت – من قەت تەخمین نەدکر، وەکی ئەو پەی من دگەرە، چما من چ گونەهکاری کرییە، وەکی پەی من دگەرن و تو ژی هەری جەم سەرکارێ قەزایی. هوون تێنە مەدرەسێ، دبینن وەکی ئەز چاوا جاڤا دەرسدارا ددم، ئوسا ژی یا سەیدایێ مایین. هانی ڤان دەه پاقنۆتا خورا تێخە خەرجەلخەکێ. و تە هیڤی دکم وی دەرهەقا مندا ئاخر چ گۆت؟

وەختێ مەلله دەه پاقنۆت هلدان، کێفا وی خاش بوو، بەنگزێ دێمێ وی ڤەبوو،

روودان و سلامێ خوه کره نزامێ، پەره کره جێڤا خوه، دەست ب خەبەردانێ کر:

ده لاوۆ تو نه خـەلقی، ئەز فـرقیـێ دانانما ئۆرتا ته و ئـەولەدێ خـوه، زەعف ژی تو کـوردی، ئیـژا چ؟ رند بزانڤـه، کـو مـەرڤ سـورا دیوانێ هـەر جی ڤـەنـاکـه، وەختـێ بزانڤن، وێ مـن بدنه گونەکـرنێ. تو تو زەعف خـراب دانه نیشـانا دەولەتێ، گڤـا تو مـەدرەسـێدا دەردکەڤی موقابلی مودور، دەرسـدارا، تەڤگرێدانا ته کـوردێ چییایێ گریداخێرا هـەیه، دیوان دیوان دەرهـەقی کوردادا چ قراری دەردخه، تو پێ دهـەسی و جاڤێ وانرا دشینی ئووه چاوا دڤێژن من سەرێ لۆدێ گرت و ڤر هادا نەرەهـەتکرنێ، پەی تـه نەگـەرنه مـــەلله مـن، – زاهر گـۆت، – ئەز زەعف رازیمه ژ ته و کـرنا تـەیه باڤتیێ، قەت باڤ وا کورێ خوه ژ چەتنایێ دەرناخینه. خـوزل هـەفت میرێ مرازارا، ئەز ئووخولێ ئوسـاڤا مژوول ببووما، ئەختیـاریا وان هـەبوو. ئاخر قەت مـەرڤ سەرا دیوانا خوه دده "دژمن"؟

دوو ئەزەت و هورمـەتا مەللەرا. شـێخزاهـر جەبخێریی دده مەلله و کولفەتـێ مالێ، بەرب مـەنزیلا خـوه دچه، سـەرهاتیـا خـوه یەکـۆ یەکۆ ئەتارا دڤـێـژه. سێ رۆژا زاهر سـەر هەڤدو دوو دەرسارا ل سـۆقاقـا دگەره و دڤینه، وەکی گۆتنێ مەلله گهیشـتنه ئیدارا خـەیبێ و وی ئیز نـاکن. رۆژێ چارا و پێجا چەوا دڤێژن چرا هلدا دەسـتێ خوه، ژنک ئیـز دکر، نشکێڤا هندا دکانێ وی پیر دیت، کو ئۆرتـا وی و پیرێدا چل پێجـی هـەلەبی هـەبوون، وی فـەسـال دۆر و بەرێ خـوه دنهـێری، پیـرێ دچوو وی ددا پەی. زاهـر تەخمین کر، وەکی ژنکێ ئەو شـڤاندییه و هیڤا وی سەکنییه، ئیدی تو ریا وییـه باشـقـه تونه بوو، ئەگـەر خـوه ژ وێ ڤـەشـارتـا، وێ سـڤێ تێکەتا دیسـا بەر شکبـەریێ، پیرێ دکـاربوو هـەزار ڤـر و دەرەو وی گـرێدا. زاهـر راست بـەرێ خـوه دا ژنکێ، نێـزیکی وێ بوو، سـەلام دایی، پیـرێ سـەلامـا وی ڤـەگـرت، هێرس ڤـەگـەرییا گۆتێ:

– کۆرۆ، زاهر، ته خـێره، تو پەی من دگەری و دخـازی تشـتـەکی بینی سـەرێ من، ئەرێ؟ تو ببەجی، تو روویێ کەچکێ ناڤینی! زوو بێژه، یانێ نا ئەزێ نـها هـەرمه جەم جـەندرما ئیدی خـەلازبوونا ته وێ تونەڤـه. جانم، ئەڤـا دو سـەحەتـا زێدەتره سەڤـا چ، بۆی چ، پەی من دگەری؟

– پی، مەتێ، من بباخشینە،– زاهر گۆت،– ئەو چ گلینە تو منرا دڤێژی؟ چ قیز، چ حال، چ پەی گەرینا تە؟ ئەزێ گازی جەدێ کالکێ خوە بکم، کی ئیترافا باڤێژە سەر من، یانێ ئەز ب نێتا نەپاک پەی تە گەریامە، برا منخە، ئەگەر تو نە راستی ئیژا برا ل تەخە. پی، ئەختییارییا من تونە، ئەز کووچا بگەرم؟ مەتێ دوھ گوندیێ مە ژ گوند هاتنە مالا کریڤێ مە، باڤێ من وانرا بۆنا من پەرە شاندییە، من ژێ ستەند و پاشدا ڤەگەریام، کو هەرم دەرسێ خوە هازرکم، ل کووچێ ئەم راستی هەڤ هاتن، ئیژا چ؟ مەتێ، تو ب خودێکی، قەت تە رۆژەکێ بهیستییە، وەکی من دەرهەقا تەدا گلیکی خەراڤ گۆتڤە، یانێ بێمە هندا تە، قیزا بڤینم؟ من سەرێ خوە بەرژێر کرییە، خورا دخوونم. مەرڤێ نەپاک هەنە، ئەز کرمە سەر زار و زمانا... مەتینێ، زەمبیلا تەیە گرانە، فکرا خوە دەرهەقا مندا بگوهێزە، ئەزی جاهلم، حەتا مالا وە بڤم و ئەزێ پاشدا ڤەگەرم. ئەز بەختێ شێخ و مشاییقا ددمە تە، فکرا من دەرهەقا تەدا زەعف باشە و تو چ کو دەرهەقا مندا دفکری، ژ ئاقلێ خوە باڤێژە، مەتێ جان!...

– زاهر، زاهر،– پیرێ گۆت،– خوە هاقاسی سۆفی نەکە، دەرهەقا تەدا گەلەک تشتا دڤێژن، لەما ژی ئەز خوە ژ تە دپارێزم. من دەرهەقا تەدا گەلەک تشتێ باش بهیستنە، لێ ئیتبارا تە تونە. دە، تو پەی من دهاتی، من گۆت، یەقین ئەو پەی من دگەرە، وێ دەربەکێ منخە، لەما ژی من هێرس تەرا خەبەردا. وەلەھ زەمبیلا منە گرانە، کەرەمکە، هلدە، لێ تو خودێ خوە...

– مەتێ، ئەگەر تەرا کۆمەکا ها لازمە،– زاهر گۆت،– ئەز تمێ قوولێ تەمە. دێ باڤێ من ئەم هینکرنە. وەکی تمێ کۆمەکێ بدمە کال و پیرا، وەختێ ئەو دەردا تێن، بەر راڤن، تشتەکی گران هلدانە، ژ دەستێ وان هلدن. ناڤا ئێلا مەدا بوویە عەدەت، کال و پیرێ کو ئەولەد تەولەدێ وان تونەڤن، ئەم هاڤینێ گیهێ بۆنا هەیوانێ وان دچن، تینن دەر مالا وان دکنە لۆد، ئێڤارێ هەیوانێ وان دڤنە تەشلا وان، گرێ ددن، قیز ژی چێلەکێ وان ددۆشن، خورەک وانرا چێ دکن، ئەم زڤستانێ هەیوانێ وان خایی دکن، ئالف دکن، ئاش و ئارڤانێ وان دکن و گەلەک تشتێ مایین دکن. مەتینێ چما کور و قیزێ تە تونەنن، وەکی تە ئەڤ زەمبیلا گران هلدایە دەستێ خوە، ئاخر، نە وەختێ تەیی زەمبیلا گرانە؟

بوو ئاخینا پیرێ، کەلۆگری بوو، مینا لیێ هێسر سەر گەلی و گەبۆزێ دێمێ خودا راوەشـاند، رەنگێ وێ هـاتە گـوهـاسـتنێ، سـەرێ خـوە بەرژێرکـر، تەیێ بگۆتا وێ دخاست دەردێ دلێ خوە بەر وی ڤەکە. زاهر ژی ئالەما دلێ خودا گەلەکی وا دبوو، وەکی ڤێ راستـهاتنا نشکێڤایە تەڤی پیرێ، ئەوێ بگهیژە مەتلەبا خوە. وی دخاست هەلا ژ دکانەکێ ژێرا هنەک تشت بکرییا، ئەو تێخستا قەڤزا دەستێ خوە، هەما وێ دەمێ وێ ئاخەکە کوور راهشت و گۆت:

– لاوۆ، ب سالخا تو کورەکی ئاقلی. هوون کورد خودانێ گلیێ خونە، ڤزا ناکن و لەما ژی ئەز دەردێ خوە بەر تە ڤەدکم، ئەگەر ڤەنەکم، ئەزێ ببەجم. نە نهێری تو دانە قەلەما خەراڤیێ، لێ ب سالخا، تو کورێ مێرەکی قەنجی. دە، رێیە، ئەم خورا هەوال دکن. دو کورێ من و حەلالێ من ئۆردییا رۆمێدا قولخ دکرن، شەرێ مقابلی کوردستـانێدا هاتنە کوشتنێ. براکی من دەلیلا خودێ ژی هەبوو، ئەو ژی شەهید کەت. ئەز نها بێخایی مامە، کەسەکی من تونە، هیڤا خودێ مامە. ئاخ، لاوۆ، "هەر چێلەک تێ دۆتنێ، لێ هەر گلی نایێ گۆتنێ" دوو کوشتنا وانرا، ئەز نەچوومە مێر. من دیت، وەکی ڤالا مالدا روونشـتن ناڤە، منرا خارن و خوکرن لازمە، بۆنا کرینا وان، پەرە لازمـە. من ئەرزەهال سـەر ئەرزەهالێ پاتشێ رۆمـێرا شـاند، دەردێ خوە گشک تێدا نڤیسی و هیڤی کر، وەکی مەدەرەسێدا دەرگەڤانتیێ بدنە من. سالەکێ شووندا هێ جاڤا ئەرزەهالا من هات، ئانجاخ ئەز ڤێ وێرتازێدا دەرگەڤانێ قیزێ ئاخا، بەگا، قولخچییا کڤشکرم. لاوۆ، ب ئایلخا خوە و ب کۆمەکا باڤێ قیزا جوورەکی ئانجاخ سەرێ خوە خایی دکم. ور قیزەکە کوردا هەیە، خودێ من قوربانا سەرێ وێکە، ئیمدادەکە زۆر ددە من، باڤێ وێ گاڤا تێ، خودێ بەر دەستێ وی کێم نەکە، پاقنۆتەکی، دودا ددە من. لاوۆ، بەلکی تو نازبکی، ئەو قیزا ئەدۆ بەگێیە.

– مـەتێ،– زێهـر گـۆت،– وەلەهـ ئەز وێ نازناکم، لێ من دەرهـەقـا باڤێ وێدا بهیستـییە. کا قیزە بن کلیتێدانن، مە رۆژەکێ روویێ وان دیتییە. خودێ تەڤی شوخولێ وانڤە، منرا خاندن لازمە، نە کو قیز.

– پی، لاوۆ،– پیرێ گۆت،– سمبل هیڤە، رۆنکایێ ددە مەدرەسا مە. ئەزە شێستپێنج-هەڤتێ سالیمە، هەلا من قیزێ ئوسایە بەدەو ناڤا ترکا و کوردادا نەدیتنە...

خەبەردانا وانە رێدا ئێپێجەیی کشاند، بەر دکانەکێ ژنک سەکنی، خاست شەکر بکرە، زاهر پێنج گرڤانگە شەکر ب کیسی خوە کری. پیرێ هاقاسی دوا وی کر، ئیدی قەت نەڤێژە. ئەو ژ دکانێ دەرکەتن، لێ زەمبیل دها گران بوو، ژ قەواتا پیرێ دەربوو، وەکی هلدا، مەجبوور بوو، کو زاهر زەمبیلێ هلدە و تەڤایی هەرنە مالا وێ. خێلەکێ شووندا ئەو بەر ئاڤاییکی هەڤداهلشیایی دسەکنن، دۆرا وی تژی کەلەفەبوون. سوورەکە چووکە هلشیایی خانی کربوو هەمێزا خوە. زاهر بەر دێری قەستەمە دخاست زەمبیل بدا پیرێ و بچوویا، لێ پیرێ نەهیشت و گۆت: "ئەم هەرنە مال، ئیستەکانە چای ڤەخوە، پاشێ..." هەما زاهر ژی تشتەکی ئوسا دگەرییا. ئەو دچنە هوندور، پیرێ بخێریێ داددە، چایدانێ چایێ داتینە سەر ئێگر، خورەک گەرم دکە. ئەوانا نین دوخن، چایێ ڤەدخون. زاهر چەعڤێ خوە هەموو قولچێ مالێ دگەرینە و بەلەد دکە، بیستەکێ شووندا ئەو خاترێ خوە ژ هەڤ دخازن، زاهر بەرب مەنزیلا خوە دچە. هەر تشتی ئەتارا دڤێژە، ئەو گەلەکی شا دڤە.

رۆژا دنێ زاهر و ئەتار دوو دەرسارا تێنە مال، نین دوخون، هنەکی دەرسێ خوە هازر دکن، ئیدی تاری دکەڤە عەردێ، ئەو ژ مالخویا مالێ هیڤی دکە، وەکی دو دەردانا هلدە، یەکێ تژی روونکە، یا دنێ پەنیرکە، وێ بڤە مالا سەیدایێ خوە. بیستەکێ شووندا زاهر و ئەتار دەردان هلدان، بەرب مالا پیرێ چوون، بەر دەرێ هەوشێ، وان دۆر بەرێ خوە رند مێزە و بەلەد کرن، پاشێ زێهر دەری کوتا قورفا مرنێ ئاڤیتە دلێ پیرێ، حەتا زاهر گۆتێ- "مەتێ، ئەزم، زاهرم"، هێ دەری ڤەکر.

- کورێ من، ئەڤ چ ئەزییەتە تو دکشینی؟ دە، وەرە ئەم هەرنە هوندور، روونێن، خورا هنەکی گەپکن. لاوۆ بینا من ژی تەنێ دەرنایی.

- مەتێ تەنێ من زوو بەردە،- شێخزاهر ژێ هیڤی کر،- ئیتبارا شەهەر تونە قولدرێ وییە پرن..

- کورێم،- وێ گۆت،- تو راستی، رۆژێ کووچادا چەند مەرڤ تێنە کوشتن و بریندارکرنێ، تو قایدە- قانوون تونەنن...

دوو گەلەک خەبەردانێرا زاهر دخازە هەرە مال، پیرێرا ب کەن دڤێژە:

– مەتینێ،– زاهر گۆت،– ئەزێ پاشێ زوو–زوو بێمە مالا تە، ئەمێ گەلەکی هەڤرا خەبەردن، گازنێ خوە ب هەڤ بکن. مەتێ، ئەگەر ئەختییارا تە هەڤە...

– مەتێ ب قوربانا تەڤە،– پیرێ گۆت،– وەرە ئیشەڤ مالا مەتینا خودا بمینە، دەولەت سەرێ تە ئۆرخان، دۆشەکێ مەیە پرن، هەر تشت هەیە...

– ئەز زەعف رازیمە،– زاهر گۆت،– هانی ڤان دەه پاقنۆتا ژی خورا خەرجکە، ئەزێ پاشێ دیسا کۆمەکێ بدمە مەتا خوە. دە، شەڤا تە بمینە رەحمەت.

راستهاتن

چەند رۆژا شووندا ئووسف چار لاوکێ سیلاهکری هلدا، هاتە جەم شێخزاهر. وی گەلەکی ل زاهر نهێری، ب کەن گۆتێ:

– خۆرتۆ، جا تو و ئەتار ژ مێرانییا خوە منرا قسەکن، بێ دوو منرا وە چ کرییە؟

شێخزاهر ڤەبشری، چ کو دیتبوو، چ کو کربوو، گشک لاوکارا گۆت، بەنگزێ وان گەلەکی گەش بوو، لێ تەیێ قەی بگۆتا ئووسف باوەر نەدکر، پاشێ گۆت:

– پاک، ئەو چ کو تە گۆت، بەسێ شابوونێنە، باوەر بوونا من نایی، تە ئەو ژنکا وا هێسا، رەهەت ئانی سەر رێ؟

– نزانم، ڤان پاشوەختییا،– شێخزاهر گۆت،– تو باوەربوونا خوە ب من نایینی، ژ ئەتار بپرسە؟ ڤرا، پەرە، پەرە، پەرە ئۆرتێدا خەڤتینە و زارێ شرین.

– برا، ئیتبار رەوشا مێرایە،– ئووسف گۆت،– هەر تشتی گەرەکێ ئەم فەسال بکن، وەکی پاشێ پۆسیدە نەڤن. ئەم گشک ب سیلاە هاتنە، خودێ رۆژا تەنگ نەدە، لێ دا، ئەمێ جاڤا سەد مێرێ زولکارا بدن و ژ ناڤا وان دەرێن.

– گەلی برا،– زاهر گۆت،– ئەڤ مەسەلە پرسەکە زەعف چەتن و ب قەزیایە، ئووسڤێ برا راست دڤێژە، بەلکی ژنک من بفرۆشە ژی، لێ هنگی ئەز پێرا بوومە ناس، ئەو چەوا من ل مەدرەسێ دڤینە، ئەلبێرا سەلامێ ددە من، دەرهەقا راستهاتنا مەدا تو بەس و خەبەر تونەنن، ب تەخمین، ئەو من نافرۆشە. ئەو قەلییا تە ئانییە، ئەزێ سڤێ ئێڤارێ نیڤێ وێ بدمێ، ئەز زانم ئەوێ دەرهەقا سمبلێدا گلی ڤەکە، ئا وی چاخی مەسەلەیێ لاپ سافی بڤە. دە، گەلی برا، وەختێ رازانێیە.

لاوک گشک رازان، لێ شێخزاهر دەرهەڤا راستهاتنا خوە و ژنکێیە سڤێدا چ هەوالدە، دفکری. ئەو کێلەک کێلەک وەلدگەرییا ناڤا جینڤینادا تەیێ بگۆتا بۆرەکە کولاڤانە ها ڤالی، ها والی وەلدگەریا.

سڤێ زوو هەلا لاوکە رازابوون. شێخزاهر و ئەتار رادڤن کنجا وەردگرن، پرتووک، دەفتەر، قەلەم، نڤیسۆکێ دکنە چەنتێ خویە ژ پەرچە، بەرێ خوە ددنە مەدرەسێ. بەر مەدرەسێ ژنک سەر کورسی روونشتبوو، ئەو قەستەمە ل پیرکێ نانهێرە، لێ دەمەکێ شووندا دەنگێ سەلاما پیرکێ وان تەسەلە دڤە، زاهر سەلاما وێ ڤەدگرە. پیرێ دەستێ خوە ویرا دهەژینە، ئەتار دچە، لێ زاهر دچە جەم. دوو ئێپێجە پرس پرسیارارا، زاهر تەخمین دکە، وەکی پیرێ تشتەک کرە جێڤا وی، ئەو خوە شاش ناکە، دڤێژە:

– مەتێ، برێ من هاتییە، ئەز چچاخ دکارم بێمە مالا تە، شوخولێ من ب تە هەیە؟

– مەت ب گۆرییا تەڤە،– زەریف دڤێژە،– تە وێ رۆژێ هاقاس پەرە خەرجکر، ئەز شەرم دکم. بۆ وەلەهـ، سەرێ من ژ شەرما بەر تە بلند ناڤە، وەکی ل تە بنهێرم. چچاخ دخازی وەرە، لێ فەسال.

– مەتا زەریف،– شێخزاهر گۆت،– ئەو چ گلییە تو دڤێژی، نە من جارەکێ تەرا گۆتییە مەتێ، دێمەک، تو مەتینا منە هەقی، دەرهەڤا وێ یەکێدا گەپکرن هەڤە، شەرمە. دە، حەتا ئێڤارێ، خاترێ تە، ئەزێ ئێڤارێ دەرەنگ بێم، ها...

– کورێ من،– زەریفێ گۆت،– جاڤێ بیر نەکە...

زاهر سەرێ خوە هەژاند و ئیدی باوەر کر، وەکی ئەو ناما سمبلێ بوو، وێ کرە جێڤا وی. شێخزاهر دچە دەرسخانێ، دنهێرە خێنجی ئەتار کەسەک تونەنە، دیسا تورش ناکە نامێ بخوونە. لێ وی بێ هەمدێ خوە دزیکاڤا ها دەستێ خوە دکرە جێڤا خوە، ها ژێ دەردخست. رۆ ئیدی ژ نیڤرۆ شکەستبوو. مەدرەسێدا دەرسێ کورا کوتا بووبوون. شێخزاهر و ئەتار لەز بەرب مەنزیلا خوە دچوون، گلیێ ئووسڤێ برا هاتنە بیرێ. "هشیاربوون رەوشا مێرایە"، دەستێ خوە دیسا ژ جێڤکێ دەرخست. مالدا وەختێ لاوکا دێمێ شێخزاهری گەش نهێری، تێ دەرخستن، وەکی وی تشتەکی قەنج کرییە، لێ چ؟ لاوک چەوا دڤێژن ئیدی کامچوو بووبوون.

شێخزاهر ژ جێڤا خوه کاخەز دەرخست، نیشانی لاوکا کر، ئەوانا سەر نڤیسارا کاخزە مرجانکی مەهتەل مان. دلێ وان دکرە تکە تک، گەلۆ ناما خێرێیە؟ شێخزاهر دەستب خاندنا نامێ کر:

"– لاوێ ملەتێ من، شێخزاهرا! ئەڤا ناما دودانە، کو ئەز تەرا دنڤیسم، یەقین تو سەر من شک بەری، ئەختیارا تە هەیە... گەرەکێ خۆرت بۆنا قیزێ نامێ بنڤیسە، لێ نها قیزێ بۆی خۆرت نڤیسییە. ئەز هیڤی دکم دەرهەقا مندا شکبەر نەڤە، تشتێ خەراڤ ئالەما خودا ستوویێ من نەئالینە. دلێ من مینا ئاڤ و چەمێ کوردستانا مە زەلالە. وەلەه، دلێ من چقاسی زەلالە، دیسا خەلقێ من بدە گونەکارکرنێ، رجمکرنێ، وەکی ئەو قیزا خاینێ کورد و کوردستانێیە. ئەز هەرمە بەر چەمێ دەجلە و فەراد بارێ قانترەکێ ژی سابوونێ بڤم، خوە بشۆم، دیسا جمعەت ژ من ئینا ناکە، وەکی ئەز ڤێ لەزێ بۆنا ملەتێ خوە، خولییا کال و باڤایە قەدیمی عومرێ خویی تەری جان ددم. ئەگەر ئەز جمعەتێرا بێژم، هوون نە راستن، دەرهەقا مدا ئوسا خەراڤ نەفکرن، ژ من باوەر ناکن، چمکی ژ دەجالێ باڤێ خوە خولقیمە. تەنێ دمینە، وەکی ئەز خوە رۆژەکێ تێخمە خورێ گوللەکێ... ئەو ژی نە ژ مێرانیێیە، چمکی هەر تەنێ مەرڤێ خودانێ قەلبێ سست، دکارە ئوسا بکە. قەلبێ منی مەحکەمە، ئەز قیزا ملەتێ خومە، نە قیزا خایینامە... جمعەتا مە وەختێدا رند گۆتییە: "وەریسێ ڤرایی نەی بەرە". رۆژێ بێ نە کو تەنێ باڤێ من، لێ گەلەک گەلەکێ مینا وی، وێ پێش جمعەتێ چۆکڤەدن و جاڤێ بدن. مەدرەسا مەدا گەلەک جاهلێ کوردا دخوونن، لێ بەلێ من نامە تو کەسیرا نەشاندییە و ناشینم ژی. من بۆنا وی یەکێ تەرا نامە نڤیسییە، وەکی تویی ملەتهەزی، فرقیێ دانایینی ئۆرتا ملەتا، ژ کورد و کوردستانێ هەز دکی، ئەگەر لازمڤە ب تەخمینا من تێ عومرێ خوە مینا من فنێ بکی. من دەرهەقا جولەت، ناموس، خیرەتا تەدا گەلەکی بهیستییە. ئەز ژی دخازم نە کو بڤمە یەکی مینا تە، لێ بلا هنەکی ژ دەرەجا تە ئالچاخترڤم، لێ هەیف... تو نەفکرە، وەکی ئەز سەر تە بوومە بەنگی، شەڤ و رۆژا نکارم رازێم، ناهەوم ئوو... نا خێر، نا خێر، ئەز وێ یەکێ تو وەختا نەفکریمە و نافکرم ژی، ڤێ رۆژا ملەتێ مەیە رەشدا، ئەو تشتەکی لاپ ڤالایە. ئەز ژی پری هندکی ژ کرنێ

زەڤـتـچـيێ رۆمێ فـەم دكم. ئەز دخـازم رۆژا ملەتـێ خـويە تەنگدا، مـينا پـيركـێ مـەيە مێرخـاس دەلنگ داوێ خـوە هلدم، وەكـە مـێرا تڤـنگـێ هلدمە دەسـتـێ خـوە، بـەر دژمن شـەر بكم. ئەز هيڤـى دكم ژ خـاسـتن و لێخـسـتنا دلێ من سـەرواخت بڤە... چەلەنگى و مـێرانييا تە، وێ يەكـێدا تـێ كڤـشـێ، وەكى تە ئەو ژنكا تركە دەندكا ژەرێ دەربازى ئاليێ خـوە كـرييـە. ئەز قـيـزم، هـەلا بن بـاندوورا نەپاكـادامـە، من وەرە رەحـمـێ، ئەزێ تمێ لازمى تە بێم، كـۆمـەكـێ بدمـە وى شـوخـوللـێ تەيى هـەق. بـراكـۆ، شـێـر شـێـرە، چ ژنە، چ مـێـرە... ئەگـەر منرا هـەڤ بێ نـهـادا ئەز گـليێ تام نادم، لێ ئەزێ ب دەسـتـى باڤێ خـوە سـێرا رۆمێ بگهـينمـە تە و وێ يەكێدا گـومـانا من هـەيە، ئەڤ سـەرى، ئەو ئۆخـرە. ئەز و تو ئيرۆدا ب دەسـتى زەريفـێ هەڤـرا سـەربەست نامـا دكـارن بشـين و بسـتـين. من ژى ئەو ب پەرا خـەنقاندييـە، فەتساندييـە. لێ بەلێ هشـيـارڤە، ئەز سـەر وێ نێـتـێـمـە، وەكى ئەو مـە تو وەخـتـا نافـرۆشـە. هـەلا كـانـى، گـەرەكـێ ئـەم زەريفـێ بجـێـربين و پاشـوەخـتـيێ وێ لازمـى مـە بێ. ديسـا ئـەز هيـڤـى دكم، دەرهـەقـا مندا خـەراڤ نەفكرە، ئەگـەر گـۆشـتـێ من دەرەم دەرەم ب كـەلبـەدانا هلكن، ديسـا ئەز قـيـزا ملەتێ خومە. دە ب خاترێ تە! خووشكا تە، سمبل."

دوو خـاندنا نامـێرا، هـەر هـەبـووبەكـە لاوكـا ئـاليكى چـوو، وانا تەنێ چەعـڤێ هـەڤ دنهێرين، نكاربوون تشتەك بگۆتانا. خێلەكە خورت، گشكا شـاشمايى ل شـێـخزاهر تەماشـە كرن. فكرا شـێـخزاهر شـەلا و پەلا دخست. پاشـێ بەرب ئەڤينتيـێ دبر، رييا بەنگيتيێ سمبلێ ب دەستێ خوە قەپەجە كربوو. شێخووسڤ سـەرێ خوە بلند كر، ل زاهر و هـەڤالا مێزەكر، گۆت:

– مـالا قيزێ نەشـەوتە، چتۆ دۆدە، ئەفەرم، هـە زار جار ئەفەرم تەرا! جانم، ئەو خـوە قـيـزا وى باڤـى هـەسـاڤ ناكـە، مـەرڤ نكارە ژ وان گـۆتنـێ وێ باوەر نەكـە، لێ... شێخزاهر، تارى كەتييە عەردێ، پيرێ نها هيڤا تەيە.

– گەلى برا،– زاهر گۆت،– ئەز چەند خـەتا جاڤا سمبلێ نەدم، وێ بێ ئەو ترسـييا و يا دودا ژى ئەو نە جامێرتييە و نە شێنێ مێرايە.

لاوک ب زاهرا قـاييل بوون، وى ئەلبـێرا جاڤا نـامێ وا نڤيسى: "خووشكا سـمـبل! من نامـا تە سـتـەند، ئەز گـەلەكى شـامـە، كـو تو دۆدەكـە كـوردايە هـەقى و دخـازى

مقابلی دژمنێ ملەت شەر بکی. ئەفەرم تەرا و وێ فکرا تەیە زەلالرا. ئەز دچمە مالا پیرێ، بباخشینە، وەکی ئەز نامێ وا کورت دنڤیسم. خودێ هەز بکە، ئەمێ ناما پاشێ هەڤرا گەلەکی بنڤیسن. دە ب خاترێ تە!

برێ تە، شێخزاهر".

لاوکا دەردانا تژی قەلی هلدان، ب رێیید خارۆمارۆ دانە پەی شێخزاهر، دەمەکێ شووندا گشک کەلەفێ کێلەکا مالا زەریفێدا روونشتن، وان دەردانێ قەلیێ و پەنیر دانە زاهر، وی گیهاندە بەر دەرێ ژنکێ، دەری کوتا، ژنکێ پش دێریدا گۆت:

– ئۆلام کیمسینیز، نە ئیستییۆرسینیز؟ (هوون کینە، چ دخازن؟).

– بەنەم، حالا، زاهیردیر (مەتێ ئەزم، زاهرم).

مەتینێ دەری ڤەکر، زاهر کەتە هوندور خورا ئێپێجەیی خەبەردان، کوتاسیێ پیرێ گۆتێ:

– کورێ من، چما من ددی شەرمێ. کولفەتێ منی گران تونە، کو تە منرا هاقاس تشت ئانییە؟ بۆ وەلەه، شەرمە...

راستی ژی ژنکێ شەرم دکر، لێ زاهر زۆرێ ئەو رسقا ددا وێ، وەکی وێ تێخە قەڤزا دەستێ خوە، چ بێژە بقەدینە. زەریفێ شێخزاهر دا سەروەختکرنێ، وەکی ئەگەر سمبل ژ کەچکێ هەڤالێ خوە، مودور، سایدا، باڤێ خوە، قەوم، پسماما، خاندکارا شەرم نەکە، وێ تمێ تو بدیتایی و تەرا خەبەردا، هوون هەردو ژ خوە نەپاکا بپارێزن.

– مەتێ،– شێخزاهر گۆت،– تو رند زانی باڤێ وێ دۆستێ سەرەکێ قەزاییە، هورمەتا وی دگرن، ئەم ژی مەرڤێ سادەنە، یا مە و وان هەڤ ناگرە. چەوا دقەومە ئەو ژ من هز بکە. ئاها لەما ژی ناقەومە، وەکی ئاڤا مە جەوەکێدا هەرە.

ئێه، لاوۆ،– پیرێ گۆت،– قیزا منە سمبل تمێ پەنجەرێرا ل تە دنهێرە، هەموو سێرا خوە منرا ڤەکرییە. ئەز کۆرڤم، دەستێ وە ناگهیژە هەڤ، هوون هاژ دلێ هەڤ تونەنن، لێ تە ئەو نەدیتییە. سمبلا قیز، منرا گۆت، وەکی باڤێ وێ نە کو تەنێ دژمنێ ملەتێ خویە، لێ ئوسا ژی مقابلی ترکێ خەڤاتچییە، بوویە تیتکا دەستێ

سەرکارێ قەزایی و دیوانێ، چەوا ئەو دەفێ دخن و چەند هەڤێ مایینە مینا وی ژی بەر دلیزن. تو هاژ چ هەیی، وێ هەر تشت منرا گۆتییە.

– مەتا زەریفە،– شێخزاهر گۆت،– دێمەک چ دلێ سمبلێدا هەبوویە، بەر تە ڤەکرییە، تو وان گۆتنێ وێرا رازییی، گڤا ئەو هەقیێ هەز دکە، سەر ملەتێ خوە کالە؟

– لاوۆ، زەریفێ ب کەن گۆت،– من پۆرێ خوە بەر تاڤێ سپی نەکرییە، ئەزە ئێپێجەیی ژی خاندیمە، گەلەک تشتی زانم. ئەز ژی تەرەفدارێ هەقیێمە، هەقی کو تونەڤە، حالێ بەندا تمێ وێ گران و چەتنڤە. دڤینی وەلاتێ مەدا خەلق چقاسی چەتن دەرباز دکە، دێمەک، هەقی تونە. هەما ژ وانا یەک ژی ئەز. حەلالێ من، کور و برێ من بۆنا خاییکرنا دەولەتێ عومرێ خویە تەرە جان دانە. نها دیوانێ گەرەکێ ئەز سەر دەستێ خوە خاییکراما، ئەز هەوجێ تو کەسی نەبووما. لێ بوومە پەپووکا بەر دەرێ قیزا. خودانێ قیزا و مەرڤێ مینا تەیە باش، پارسێ ددنە من، ئاخ، ئاخ...

زاهر دیت، وەکی پیرێ دەرێ هیز ڤەکرییە دەرد و کولێ خوە دڤێژە، راست هەوال ددە و تەرەفدارێ هەقیێیە. عەیان بوو، وەکی سمبلێ زووڤا دلێ خوە بەر وێ ڤەکرییە، هاژ هەر تشتی هەیە. ئەو زانە، وەکی ئەز ژی ئالیێ هەقیێمە، ئەو وان خاستنێ من بەگەم دکە و پێرا وا دڤە. دوو گەلەک متالارا زەریفێ خەبەردانا خوە پێشدا بر:

– کورێ من، من عومرێ خودا ڤر و ڤزێ تو کەسی نەکرنە وەختێ ئەز کرنا دیوانا مە ژی دڤینم، توو دکم و دچم. من نەخاپینە، تو ژی ئالیێ راستیێیی، نەهەقیێ قەبوول ناکی. ئەز تە مەجبوور ناکم، کو تو دلێ خوە بەر من ڤەکی، شوخولێ تەیە. لێ ئەز تشتەکی زانم، چەتن تو ڤێ مەدرەسێ تەمام بکی، چمکی خاندن و ئەو شوخولا هەڤدو ناگرن. لێ بەلێ ئەزێ چەوا نها و ئوسا ژی پاشێ گەلەکی لازمی تە بێم و ئیمدادێ بدمە کرنێ تەیە مەرڤایێ. پی، راستی، تە جاڤا ناما قیزا من ئانییە؟ ئەو دەربا کو دیوانا رۆمێ ل من خستنیە، باوەرکە تو کەسی نەخستییە.

– کەرەمکە،– زاهر گۆت،– ئەڤا جاڤا تەیە. من تەرا گۆتییە مەتێ، دێمەک تو خووشکا باڤێ منە حالالی. ئەگەر من سێرا خوە بەر تە ڤەنەکرا، ڤێ شەڤێ چ

شـوخـولـێ من جـەم تە هـەبوو. تشت ناڤـە، تـێ پاشـێ من و کرنـێ من بـهـەسـی. هیـڤی دکم ئەگەر نە زەهمەتڤە جاڤا...

– پی، شـــەرم نینە، تـو گلیـێ ئوســا دڤـێـژی،– زەریفێ گــۆت،– ئەز هـەر تشــتـی سەروەخت دڤم، تێ کڤشێ تو هەلا ئیتبارا خوە ب من نایـنی. منرا زەریفـە دڤێژن، چ بکم، کو پیـر بوومـە. ئەگەر ئەزە سـەر خـوون و گۆشـتـێ خـوە بووما، ئەزێ بـهـاتاما بگهیشتاما وە کوردا، رەخ ناڤێ مێرخاسێ مینا تە، ناڤێ من ژی یێ ل رۆمێ بهاتا گۆتنێ. دە، ئەز چ بکم، دنێیە. ئاخ، پیرتی، پیرتی... من بیر نەکە و نەترسە، ئەز بۆنا تە ئاناختارا هەموو گلیا و بەسێ خێرێمە...

شـێـخـزاهر و زەریفـێ شـەڤـخـێری دانە هەڤدو، زلام نەهـیـشت پیرێ وی ڤـەرێکە. دەرڤا وی هەڤالێ خوە دیت و تەلەتەل چوون گهیشتنە مال، گەلەکی هەڤرا سوهبەت کرن. شێخـزاهر خەبەردانا ئۆرتا خوە پیرێ وانرا هوور گلی قسـە کر. لاوک گشک هـاتنە سەر وێ نێتێ، وەکی زەریفا پیر تو وەختا نە زاهر و نە ژی سمبلێ نافرۆشە. لاوک وێ شـەڤێ رەهـەت رازان، سڤێ وان شـێـخـزاهر و ئەتار شـەرت و شرووت دانە هەڤ و چوونە گوند.

شـێـخـزاهر و ئەتار دوو ڤـەرێکرنـا لاوکـارا، چوونە مـەدرەسـێ، ل بەر دەرێ قـیـزا سڤەخێری دا پیرێ، دەربازی پارا کورا بوو، کتێبێ خوە دانی دەرسخانێ، دەرکەتە سـڤـدەرێ. ئەو ور راسـتـی مـودورێ مـەدرەسـێ هـات، سـڤـەخـێـری دایی و دخـاست دەرکەڤە دەرڤا، مودور گازی وی کر، برە ئۆدا خوە، گۆت:

کورۆ چما تو ها زوو هاتی، نەڤە تو بۆنا؟...

ئاخـا،– زاهر گۆت،– ئەز تـەنـێ و تەنێ بۆنا خـانـدنـێ هـاتمە ڤرا، تشـتـێ مـایین چنە، شـەرم نینە!

وەختـێ شـێخزاهـر ئوسا خەبەردا، مـودور ژ هدوودێ مـەرڤـایێ دەرکەت، نشکێڤا شەماقەکە مینا تۆپەکێ ل زلام خست، ب هێرس گۆت:

– ئەگەر ئەز ئیرۆ تە ژ مەدرەسێ نەدمە راڤـەتاندنێ، نەکمە هـەبسێ، بزانڤە ئەز نە مودور ئاخامە!

شـێـخـزاهـر دیت، وەکی شـوخـولە زەعف خـەراڤن، ئەلبـێـرا بـەرب دێری رەڤی، ئەو هوندورڤا دادا، پاشدا ڤە-گەرییا، پێسیرا وی گرت، مودور ئاڤیتە عەردێ، هەردو لنگێ خوە دانە سەر دەستێ وی، دەستمالا جێڤا خوە دەرخست کرە دەڤێ وی، قرمە بەرب سەرێ وی بر و گۆتێ:

– هـ ئاخـا، حـالێ تەیی قـەت چەوانە؟ مـەرڤ گـەرەکێ بـەرێ قـەواتا دژمنـێ خـوە بجێربینە، پاشێ هجوومی سەر وی بکە. تو ڤی عومرێ خویی کالدا، دخازی من ئالت بکی، ئەرێ؟

ڤخە-ڤخ ب مودور کەتبوو، لێ وەختێ ئەو چەعف قرمێ و هۆشەریێ کەت، تەیێ بگۆتا روحێ وی فری، دخاست خەبەردا، لێ دەستمالە دێڤدابوو. زاهر دەستمال ژ دەڤێ وی دەرخست و گۆت:

– زانی منرا شـێخـزاهـر دڤـێژن، هەمـا تو پری هندکی بلند هەوالدی، ئەزێ ئەڤێ هۆشەریێ دلێ تەدا جیوار بکم! نها تەمە و وەسیەتێ خوە بکە. ئەزێ بیستەکێ شووندا تە گەڤەرکم، راست هەرمە مالا تە، کولفەتێ تە ژی گشکی قرکم و برەڤمە چیا. ئیـژا بـلا دیوانا تـەیە رۆمێ بـێ هـەیفێ ژ مـن بستینە... هـ کۆپەک، تەمە و وەسیەتێ خوە بکە؟

– ئەز قوربانا تەمە،– مودور گۆت،– قەلەتیکە من کر، ڤێ جارێ من نەکوژە. نە ئاخر، کورد مەرڤنە ئینسافن، خودانێ گلیێ خونە. ئەز دەستێ خوە داڤێژمە پێشا تە، تو ژی دەستێ خوە باڤێژە پێشا مەهمەد پێخەمبەر، ڤێ جارێ دەست ژ من بکشینە، چەوا دڤێژن "دیوار هلشیا، تۆز هلکشیا". ئەگەر دەرهەقا ڤێ یەکێدا گلیک ژ دەڤێ من دەرێ، وی چاخی ئەختییارییا تە هەیە، تو من ب کولفەتڤا خەزاکی. بۆ وەلە، بلەهـ، سما وەلەهـ، وەختێ مەری دڤێژە ئاڤ دسەکنە، دەرسدارێ هەساڤا کەمبەر، کول مالا ویدا هەڤوبگەرە، ئەز کورێ دەرخستم. زاهر، ئەز بەختێ مێرێ چێدامە، جارا ڤێ جارێ من نەکوژە، ئەز خەیسەتێ وە کوردا رند زانم و من دەرهەقا ئێلا وە و باڤێ تەدا ژی گەلەک تشتێ مێرخاسیێ بهیستنە. قەلەتیکە من کرییە، کوشتنا من بۆنا تە، چەوا سەرێ چڤیکەکێ هلقەتینی. دیا من ژنا من کریڤە، ئەڤ کرنا مەیێ ناڤا ڤان هەچار دیوارادا بمینە، من...

– هەی گەلی کۆپەکا، –شێخزاهر گۆت،– وەختێ هوون دکەڤنە چەتنایێ، ئەلبێرا دەستب لاڤایا دکن، دیا خوە دکنە ژنا خوە، لێ وەختێ دەردکەڤنە فرەیێ، وان گۆتنا بیر دکن، دەڤا خوە چەپ لێدخن. ناڤە، کو ناڤە، ئەزێ ڤێ لەزێ پۆستێ تە ستوویێ تەدا بینمە خارێ، دەری سەر مەیتێ تەدا دادم، ئەزێ شەڤ هەرم کولفەتێ تە ژی... ئیژا تە بهیست؟

دوو وان گۆتنارا بوو پرە–پرا هێسرا ژ چەعڤێ ئاخێ هاتن، کەتە دیلەک، لاڤایا، شێخزاهر ئەو بەردا، گۆتێ:

– تو مەرڤەکی بێیینسافی، بێمورشەتی، بەختێ تە تونەنە. ئەز ڤێ جارێ تە دباخشینمە مرازێ ئەولەدێ تە و کولفەتا تەیە پیر. دە، زوو راڤە، خوە تێخە نزامێ، جیێ خودا روونێ، ئەزێ بەر کورسیێ تە بسەکنم، تو دوبە سەر مدا هنەکی هێرسڤە و پاشێ دێری ڤەکە، من بدەفینە، بێژە بجەهمە هەرە، ئەزێ پاشێ هەڤێ تە دەرێم. بلا کەسەک ڤێ سورا مە نەهەسە، ها؟...

ئەرێ، ئەز قوربانا ئاقلێ تەمە،– مودور گۆت،– پاشێ ئەزێ ناڤبرییا دەرسادا بێم ناڤا تەمامییا سەیدا و شاگرتادا سەر تەدا هێرسڤم و ئەزێ بێژم، بلا یا من و تە بمینە پاشێ. تێ بڤینی، ئەزێ پاشێ چ بینمە سەرێ تە... تو ژی بێژە، سەڤا چ، بۆنا چ، گونێ من چییە؟ من ناڤا سەیدا و خاندکارادا ددی رەزیلکرنێ. نە ئاخر، ئەڤا سالا دودانە ئەز جەم وە دخوونم. تە حەتا نها تشتەک گۆتییە، من نەقەداندنیە، ئەڤا چەند مەهن تە رکێ خوە کوتایە من.

– بنهێرە، بلا تە تەقەیاسڤە،– شێخزاهر گۆت،– رۆژا سەد و یەکێڤە ژی، تو ژ دەستێ من خەلاز ناڤی، ها؟...

ئەز ب قوربا،– مودور گۆت،– گلی یەک، خودێ یەک. تێ پاشێ بزانڤی ئەز خودانێ گلیێ خومە، یانێ نا؟ ئەز رند زانم، ئەگەر ئەز تە بفرۆشم، تە بگرن ژی، ئەز دیسا ژ دەستێ وە کوردا خەلاز ناڤم. ئەگەر ئەز خوە تێکمە ناڤا قوتییا پۆلا، دێری سەر مندا دادن، کوردێ من دەرخن و دیوانا من بکن.

دەمەکێ شووندا دەنگێ شاگرتا سڤدەر ئیدی هلدابوو، گەلەک سەیدا ژی هاتبوون بەر دەرێ مودور سەکنیبوون، هوندورێ ئۆدا مودور دا قالمەقالما مودور و زاهر بەرک

دهات، گەلەک خاندکارا و ئەتار گوهێ خوە ددانە بەر دێری و خەبەردانا هەردایە هێرس، هەیفا خوە ب زاهر دهانین، مودورا ددانە چێرا. دەرسدارا بەری شاگرتا دا، ب خوە نێزیکی دێریبوون. هنەکا سەڤا خوە چەم مودور بدنە شیرنکرنێ، دخاستن بچوونا هوندور، لێ ژ ترسا جولەت نەدکرن. دەمەکێ شووندا مودور دەری ڤەکر، شێخزاهر دەف دا سڤدەرێ، پێرا ژی چەند گلیێ خەراڤ گۆتن. شێخزاهر بەرب دەرسخانا خوە چوو. هەڤالا دخاستن پرس بدانێ، لێ جولەت نەدکرن، لێ تە کێر ئەتار خستا، خوون نەدهات. هەر تەنێ شاگرتەکی ترک، کو زهار تمێ کۆمەکا دەرسا ددایی، ژێ پرسی:

– برێ من، چ قەومییە، ئەو سەبیسانا چ ژ تە دخازە، چما ڤێ سڤێ زوو تو گازی چەم خوە کری، خێرڤە؟

– قەت، برادارێ من،– زاهر گۆت،– ئەختییارا مودور هەیە گازی شاگرتا بکە، کێماسی و شاشیێ وان بدە راستکرنێ تەما بدێ، ئوو...

ناڤا وێ خەبەردانا واندا زەنگلێ دەرسێ لێکەت، شاگرت هەرەک بەرب دەرسخانا خوە چوون، تەواتا زاهر دەرسخانێدا نەدهات، ئەتار دابوو سەروەختکرنێ، وەکی هازرڤە، ئەگەر لازمڤە ئەمێ تەڤایی برەڤن و یانێ شەرکن. وی دلێ خودا دگۆت، وەکی "جەندرمەیێ ها ڤێ گاڤێ، ها دەمەکێ شووندا وێ بێن، دەستێ من گرێدن، بدنە پێشییا خوە بڤن ئوو..." وی قەستەمە پەنجەرا کێلەکا خوە ڤەکری هیشتبوو، گاڤا جەندرمە باهاتانا، وی و ئەتار وێ خوە تێدا باڤیتانا، کو تێکەتنا ناڤ کەلەفا، دڤە ئازا ببوونا، لێ... شێخزاهر و ئەتار قرمێ خوە دابوونە سەر ئەیاخا، وان مینا کارخەزالێ دوورڤا دژمنێ خوە بڤینە و یانێ چەوا دڤێژن شکبەری دلێ ویدا پێشدا دهات، هم پێش خوە و هم پاش خوە دنهێری، هەردا ژی ل پەنجەرێ و دێری دنهێرین و هم ژی دەرس دبهیستن. ئیدی نیڤێ دەرسا پێشن دەرباز بووبوو، لێ ژ سڤدەرێ تەرپە–تەرپا لنگا نەدهات، ئەوێ یەکێ ئەو هنەکی ددانە ئارخایینکرنێ، لێ هشیاربوون ژ دەستێ خوە بەرنەددان، تمێ هەر تشت راچەعڤ دکرن، گۆزقولاخبوون. دەرسا پێشن کوتا بوو. ئەتار بەری گشکا دەرکەتە دەرڤا دۆر–بەرێ مەدرەسێ، هەوشا وێ، ئۆدا دەرسدارا مێزەکر، کەسەک نەدیت، چاڤ دا زاهر و

هەردو تەڤایی دەرکەتنە دەرڤا، لێ حالێ هشیاربوونێدابوون. سمبل دالمەدالما مودور و زاهر هەسیا بوو. مەدرەسێدا هەر تشتەکی چووک ژی دەست خودا بەلا دبوو. و نە کو ناڤا کورادا، لێ ئوسا ژی پارا قیزادا. سمبلێ ژ زەریفێ هیڤی کر، وەکی هەرە بنهێرە. دلێ وێ مینا مەرڤەکی کو ب نەخاشیا دل نەخاشڤە، بێ هدوود داڤیت، گەلەکی بێ سەبربوو، هندک دما دەرکەتا دەرڤا و هەما ژ زاهر بپرسیيا، هەما وێ دەمێ مودور دەردکەڤە ناڤا شاگرتا، دگەرە، گشک جیێ خودا مینا رساسا سەکنیبوون و ل مودور دنهێرین، بێ وێ چ بێژە. مودور ب دێمەکی هێرس گازی شێخزاهر کر، ئانی جەم خوە، گەلەک سەیدا ژی ور هەبوون، وی تەماميیا شاگرت و سەیدا بەر چەعڤێ خورا دەرباز کر، وا گۆت:

گەلی دەرسدار و شاگرتا، شێخزاهر ڤێ سڤێ زوو ئوسا هێرسا من ئانی، ئیدی قەت نەڤێژە، من دخاست ژ مەدەرسێ راقەتاندا، لێ... لێ نەدبوو، چمکی ئەو ژ خاندکارێ مە گشکا رندتر هین دڤە، هەکێ ژی خاترێ باڤێ وی جەم من گەلەکە. ئەز گەلەکی فکریم ئیدی من نەخاست خەراڤیێ ب وی بکم. ئەز ڤێ جارێ دباخشینمە بەرێ باڤێ تە و پاشێ رند هینبوونا تە. زاهری شێخە، شێخە هنەکی دینکن، گلییا قەبوول ناکن. شێخزاهر زارا و سەیدارا ژی یۆلە ناچە، گۆتی ئەو خەیسەتێ خوە ب تەمامی بگوهێزە. چەوا لازمە قولخی سەیدا بکە، ژ گلیێ وان دەرنایێ، هەڤالێ خیرا ژی قەنجڤە. شێخزاهرێ من، وەرە ئەز ئەنييا تە ماچکم.

مودور ئەنييا شێخزاهر رامووسا. گەلەک دەرسدار ئالەما خودا نەرازیبوون و دلێ خودا دگۆتن: "کافرێ کوردا زۆرن، بێ زێهر چقاس پەرە بەرتیل دایە مودور، وەکی هاقاسی دپەسنە". ئەو کرنێ مودور گەلەکی خاشا زارێ خاندکار دهات، لێ دها گەلەکی کورێ سەرەکێ قەزایی دهات، لێ خاشا گەلەک دەرسدارا نەدهات، وەکی زاهر وا ساهل خەلاز بوو. زەریفا پیر ژی چ بهیستبوو و چ دیتبوو گیهاندە سمبلێ. سمبل دلێ خودا گەلەکی کاو و کوبار دبوو، ئەگەر باسک تێکەتانا بن ملێ وێ، ئەوێ بفرییا بچوویا سەر بانێ خێنی دانیيا، وێ شێخزاهر بمبارەک و پیرۆز بکرا. خێلەکێ شووندا زەنگلێ دەرسا دودا لێکەت، هەر کەس چوو دەرسخانا خوە.

راستە، مودور ناڤا هاقاس خاندکار و سەیدادا شێخزاهر دپەسنی، لێ زاهر قەت

ژ وی باوەر نەدکر، کو ئەو بڤە خودانێ گلیێ دایی، لەما ژی وی ئیتابارا خوە ب وی نەدهانی. شێخزاهر دەرسێدا دفکری و دلێ خودا دگۆت: "ئەگەر ئەز سڤێ نەیێمە دەرسێ، وێ بێژە ئەو ترسییا، هەرم، ناڤە، لێ چەوا بکم، ئەز ب خوە ژی نزانم؟".
زاهر کەتە متالێ کوور، دنێ سەرۆبنۆ کر، ئاخریێ هاتە سەر وێ نێتێ، ژ مەیدانا شێر، رەڤ نە مێرانییە، خودێ بەرخا نێر بۆنا کێرێ دایە. وەلەهـ، ئەزێ سڤێ بێمە دەرسێ، ژ پرا، پر، هندکا، هندک، حەتا تلییا من و ئەتار بخەڤتە، ئەمێ دژمن مینا گیهێ عەردێ راخێرن. جانم، دڤە ئەڤ ترکا، ژ مرنا خوە ترسییا، لەما ژی ئەز نەفرۆتم. کال و باڤا گۆتنە، وەکی وەختێ زولکارا قوربان، هەیران خەبەر ددی ئەو باباخ دڤن، دڤنە دژمنێ سەرێ تە، وەختێ گەف گورا لێ دوخی، مرنا خوە دەستێ تەدا دڤینە، نەرم دڤە، مینا هەڤرمووشێ پەنگ. نها یا من و وییە، وی مرنا خوە دەستێ مندا دیت، ئەو قەلەتیێ باشقە ناکە، چمکی دو قیز، دو مراز هیڤییا وینە. ئەو بمرە ژی من نافرۆشە، دفرۆشە ژی، بلا ژ ریا خوە نەمینە. ئەز تووکمە سەر مەرڤێ ئوسا،– کو تووکا خوە ژ عەردێ دادلێسە....

دەرس تەمامبوون، شێخزاهر و ئەتار ژ مەدرەسێ دخاستن دەرکەتانا، بەر دەرێ پارا قیزا زەریفێ پێشییا وی بری، دزیکاڤا ئەو بمبارەک کر، کو مودور دەرهەقا ویدا ئاقاسی باش خەبەردایە. وێ دۆر بەرێ خوە مێزەکر، مینا هەرجار تشتەک ئاڤیتە جێڤا زاهر، دا سەرواختکرنێ، وەکی چەوا تاری تێکەڤە عەردێ، وەرە مال. شێخزاهر خاترێ خوە ژ وێ خاست و چوو.

ئەو خەبەردانا مودور دەرهەقا شێخزاهردا، بەر وی گەلەک دەری دەرگێ دادایی ڤەکر، ئەو ژ بن شکبەرییا دەرسداریێ مەدرەسێ دەرخست. وەختا زاهر و ئەتار گهیشتنە مال، دوو خارنا ناڤرۆژێرا و بەرەڤکرنا سڤێرا، شێخزاهر کاخز ڤەکر، جەم ئەتێر خاند: "زاهرێ برا! من نامە مالدا نڤیسی بوو. لێ دوو قەوماندنا ئیرۆرا من سەبر نەکر، دەرێخانێدا وەخت دیت و نامە تەزە نڤیسی. ئەفەرم، باریکەلا تەرا. ئەز تێمە سەر وێ نێتێ، وەکی تە مرن نیشانی وی سەیبسایی کرییە، لەما ژی وی تو هاقاسی پەسناندی. وێ رۆژێ باڤێ من ژ گوندا هاتە مال، قرمەکە ماویزێر و دو حالەتاڤا ئانیبوو، ئەڤا چەند هەڤتێنە ئاڤیتییە کونجەکی مالێ، چمکی چەند قرمێ

وییە ئوسـا هـەنە، ئەو گەلەکی ژ مـاویزێرا هـەز دکـە، نزانم ژ کو بـەرەڤ دکـە و چەند هەڤ ژی ئۆدا دییا مدانە. من یەک زوودا ناڤا جی و نڤینێ خودا ڤەشـارتییە، ئیرۆ سـڤێ مـن ئەو خـورا ئانی مـەدرەسێ، دا زەریفێ، ئەو پاشـلا خـودا ئوسـا ڤـەشـارت، وەکی نەیێ کڤشـێ، قرمـە و قـبـوورە جـەم وێـیـە، ئێـڤـارێ هـەرە هـلدە، وەختـێ بێ وێ لازمی تە و یانـێ هـەڤـالـێ تە بێ. من دەسـتـمـزیکە زەعف ژی دایە ژنکێ. زاهـر، تو ژ خـەبەردانا مـودورە شـرین باوەر نەکـە، ها؟.. ئەز وێ قرمێ ب دل و جـان پێشکێشی لاوێ ملەتێ خـوە دکم. دڤە تو هلنەدی، وەکی باڤێ منێ سـەر من خـەبەردە، مەترسـە، من ریا ئوندابوونا وێ زوودا ڤەبژارتییە و وێ ژ من باوەر بکە. دە، ب خاترێ تە!

خووشکا تە، سمبل"

دوو خانـدنا نامێرا، بەرێ تەڤزیێ گـەرم و پاشـێ یێ سار بەدانا وی زەڤت کر. دوو گەلەک فکر و متـالارا بەر خـودا ڤـەبشـری، سـەرێ خـوە هـەژاند، "بەلێ ژن ژی هـەنە، ژنکۆک ژی"...

کەڤانیـیـا مـالێ تێلێ مـتـالێ وی ڤـەتاند، وی نزا- نـبوو ژنک چـما هاتە ئۆدێ و چ دگەرە؟ زاهـر کەڤانی دا سـەرواختـکرنێ، وەکی نـها وێ هـەرە مـالا هەڤـالێ خـوە، کی بپرسـە، بێ زاهری نەی ل مالە، دڤـە چووڤـە گـوند ژی. شێـخـزاهـر جاڤا ناما سـمبلێ هـازر کـر، هلـدا، دەمـەکێ شـووندا ئەو و ئەتار پش مـالێ، ناڤـا تاریێـدا منـێ بوون. ئەوانا هـازوونگا گـهیـشـتنە مـالا پیـرێ، کاخـەتێ نڤیـسی دایێ، وێ ژی قـرمـە و دو حـالـەتاڤـا دایی، هنەکی ڤـردا-وێدا سـوهـبـەت کرن، پاشـێ خـاترێ خـوە خـاست، ب قیـتێ ڤـەگـەریـیا، وی دیت، وەکی مـالخـشـوویێ مـالێ دەر مـالێ تشـتـەکی هلـتـینە و داتینە، گڤـا ب وێ یەکێڤا ناڤەدارییێ دکـە. وەختـێ زێـهر نێزیکایـی وی کر، ب دێمەکی خـەییدی گۆت:

- لاوۆ، وەخـتـێ جـیـکیـدا دچی، منرا بێـژە، چمکی بـاڤێ تە تو سـپـارتـی من و ئەز سـەرێ خوڤا جاڤدارێ تەمە، نەبوو، دا؟..

- ئاپۆ،- زێـهر گۆت،- من مەتێرا گۆتبوو، ئەزێ زوو ژی بێم، چما وێ تشـتـەک تەرا نەگۆتییە؟

– وەكی منرا بگۆتا،– مالخوێ مالێ دڤێژە، – و ئەز بداما سەروەختكرنێ، من وا شاییش نەدكشاندن. هەلا هوون ب شەڤا مالدا رادزێن، لێ ئەز رانازێم، شەڤا نۆڤەداریێ وە دكم. دە پاک، شەڤا وە بمینە رەحمەت.

سڤێ هەردو لاوک وەختێ خودا ب سیلاڵ چوونە مەدرەسێ، وەختێ دچنە دەرێخانا خوە، خێلەكە خورت شووندا هەساولێ مودور گازی زاهر دكە و دڤێ، وەكی ئاخا گازی تە دكە.

– خۆرتۆ،– مودور دڤێژە،– تو سەر چەعڤێ منرا هاتی، ئێشەڤ ئەز و كولفەتێ خوە رانەزانە، كووچكێ مە شەڤ قەت نەدسەكنین، ها دەرەیان. من كولفەتا خورا دەرهەقا شوخولێ مەیی دودا تشتەكی سڤک گۆتبوو، لێ وێ ئالەما دلێ خودا زانبوو، وەكی تشتەک هاتییە سەرێ من، لێ چ، نزانبوو. ئەز تەرا راست بێژم ئەز و هەرمەتا خوە ئێشەڤ ژ ترسا تە رانەزانە. چ راستە راست من هەوزانبوو تێ نها بێیی، گاڤەكە دنێ بێیی، سەرێ مە گشكا ژێكی و زێر زەبەل و پەرێ مە بڤی. من ها دل ددا بەر دلێ خوە، وەكی كورد خودانێ گلیێ خونە، قیر ل بەریێ هێشینە، وان توو كر، دانالێسن. لێ دیسا نەدبوو، ئەز ژی وەختێ خودا جاهل بووم، ئالاڤا ئاقلێ جاهلایی تەختكێ چۆكا واندانە، چ خاستن، وێ بكن. ڤێ یەكێ تو هلنەدە سەر خوە، تۆمەری دەرهەقا جاهلادا دڤێژم. هەما ئەم دەقەكێ وا بێژن، وەكی من هێرسا تە ئانی تە ئەم قركرن، خایی خودانێ من كینە هەیڤا مە هلدن. كی هاژ دەردێ كێ هەیە، وەی وی چوو. وێ ئەلبێرا یەكی مایین دەوسا من كڤشكن. هنەكێ بێژن ئەڤ مەرڤا هەبوویە، لێ هنەكێ بێژن مەرڤێ ئوسا نەهاتییە ڤێ دنێ. ئەز ب قوبرانا پیرۆزكم، حەتا تو ئیرۆ نەیێیی مالا من، ئەو قورف و ترسا تە، ژ دلێ مە دەرناكەڤە. من دەرهەقا ئاقل كەمالا تەدا كولفەتێ خورا گەلەكی زوودا گۆتییە، ئەو گەلەكی موهتاجێ دیتنا تەنە، بلا ئەو ژی تە بڤینن و تەرا بڤن ناس، هـ، چ دڤێژی؟

– ئاخا،– شێخزاهر گۆت،– ئەم كورد خودانێ گلیێ خونە، مە گلی دا، خەلاز بوو چوو. دقەومە كورد تووكە عەردێ و پاشێ دالێسە؟ لێ بەلێ زولكارێ رۆمێ نە خودانێ سۆزێ خونە، توو دكنە عەردێ و ب لەز ژی دادلێسن. تووكی روویێ وان، وێ بێژن بارانەكە گور دبارە. نا، ئاخا، چ شوخولێ من مالا تە هەیە، ئیژا وێ

ئیترافەکە باشقە باڤێژنە سەر من. هەما بڤە خودانێ گلیێ خویی دایی، بەسی منە، هەساڤکە ئەز هاتمە مالا تە و چوومە.

نا، ئەز ب مەکە مەدینێکم،– مودور گۆت،– حەتا تو نەیێیی مالا من قورف و ترس ژ دلێ من دەرنایێ، ژ تە ژی باوەر ناکم، چمکی تە خوونا خوە دایە بەر چاڤێ خوە. زاهرێ من، گەرەکێ تو سەرێ نانێ من بشکێنی، ئەز دەوسا باڤێ تەمە، وەرە ژ گۆتنێ من دەرنەکەڤە؟ زاهر دەمەکە خورت کەتە فکرا، گەلەک تشت بەر چاڤێ ویرا دەربازبوون، هەرە مالا مودور، بەلکی عومرێ وی بکەڤە بن قەزیبا رەش، نەچە، ناڤە، هەرە ناڤە. ئاخریێ مێرانیێ قەلبێ وی دا کەورەککرنێ، "سەرێ نانێ من بشکێنە، من دەوسا باڤێ خوە هەساڤکە ئوو..." وی قاییلبوون دا. شێخزاهر کەتبوو ئۆرتا ئاگرا، شێوردارێ وی تەنێ ئەتار بوو، ئەگەر هنەکە باشقە ژی هەبوونا، بەلکی کەسەک پێرا رازی نەبوویا، کو بچوویا مالا مودور. هەر تشت، ژ هەر تشتی فەوتی بوو، زێهر گازی نانێ کال و باڤێ خوە کر و زانبوو، وەکی دچە ریا چوویینێ، لێ ڤەگەراندنا وی زەعف چەتنە. وی ب شێورا ئەتێر پێشکێشا سمبلێ بن کنجێ خودا رند، سەمت جیوارکر، هەر جێڤەکە خوە چەند فیشەک ئاڤیتنێ، تەڤی مودور بەرێ خوە دا مالا وی. دەمەکە خورت ب خەبەردانا جان و قوربان گەهیشتنە بەر دەروازەکی مەزن، مودور ب نیشانا خویە بۆنا کولفەتێ مالا وی عەیان، دەری کوتا، دەری ڤەکرن. هەیات، هەیاتەکە جنەتی بوو، تە کیژان ئالی دنهێری گول، سۆسن، رهانا گولپک دابوون، بینا جنەتێ ژێ دهات. زاهر ئوسا ئالەما خودا فکری، وەکی چاخێ مێڤانێ هورمەتلی، یانێ بۆنا وان قەزیبا دچنە مالا مودور، حەلالا وی و هەردو قیز پێشڤا تێن، مێڤان قەبوول دکن، فکرا خۆرت راستبوو، راستی ژی ژنا مودور، هەردو قیز ژی پێش زاهرڤا هاتن، گلیێ خویە هەرە قەنج سەر ویدا باراندن، چوونە ئۆدێ، سەر خالیچا روونشتن، مودور وا گۆت:

– ئەڤ خۆرتا، ئەو لاوکێ کوردایە، کو من دەرهەقا ویدا وەرا گەلەک جارا گۆتییە. ناڤێ وی شێخزاهرە، کۆک بنکۆکێ وییە زێدەنە، ناڤا کوردستانێدا هورمەتا وانە زۆرە، نە کو تەنێ ئالیێ شێختییێدا، لێ ئالیێ مێرانییێدا ژی زەفە.

دوو هەوالدانا مێرا کەڤانییا مالێ تەیێ بگۆتا کەتە فکرا، دەرەنگ دەرەنگ سەرێ

خوه بلند کر و گۆت:

– بەلێ، بەلێ، من دەرهەقا ڤی خۆرتیدا نە کو تەنێ ژ تە، ژ خەلقێ باشقە ژی بهیستییە. وەختێ پار ئەدۆ ئەفەندی ژن و قیزا خوڤا هاتبوونە مالا مە، دەرهەقا ڤی زلامیدا وی گەلەکی بەد دگۆت (مێر چەعڤێ خوە پێرا دقرپینە)، وەکی ئیدی دەرێ هیز ڤەنەکە، وێ گلیێ خوە پێشدا دبر. ئەز قورانا پیرۆزکم، ئەگەر من بزانبوویا زاهر زلامەکی وا خوونشرینە، منێ جاڤا وی هەما وێ لەزێ تێخستا کەفا دەستێ وی، لێ هەیف. مەرڤێ مێر، جامێر، قەت شەر–شلتاخێ ئوسا داڤێژە ستوویێ خۆرتێ وا، هە؟

– خانم،– مێر گۆتێ،– راڤە، مێڤانەکی وا عەزیز هاتییە مال، بێ تێ چ هورمەتێ ژێرا بکی؟

– مێرۆ قەت نەرهەت نەڤە،– خانمێ گۆت،– هەر تشت هازرە. گونە، گونێ تەیە ئەگەر تە ڤێ سڤێ منرا بگۆتا، مێڤانێ مە هەیە، منێ هازرییا خوە ب جوورەکی باشقە بدیتا، لێ دەولەت سەرێ تە، نەفکرە، هەر تشت هەیە.

ئەز زەعف رازیمە،– شێخزاهر ب کەن گۆت،– بلا قەلبێ مەرڤایی هەڤرا تەمزڤە، خورەک چییە؟ مەرڤێ کو ئەز ژێ هەز دکم، فینجانەکە ئاڤا سار مالا ویدا ڤەخوم، بۆنا من مالێ دنێ هێجایە...

هەردو قیزێ مودور جارانا مەدرەسێدا ژ سمبلێ دەرهەقا زاهردا دپرسین، دکەتنە هوجەتێ، لێ روویێ خۆرت نەدیتبوون و تشتێ زێدە ژی نکاربوون بگۆتانا، چمکی ب سالێ سەیدا ئەو زەعف رند هین دبوو. هەردو قیز مینا چڤیکا جەم دیا خوە مەلسیبوون، خەبەردانا زاهرە عەجێڤمایی و نێزیکی ئاقلا دبهیستن، پێرا شا دبوون. خەبەردانا زێهر هاقاسی خاشا وان دهات، دخاستن هجوومی سەر خۆرت بکرانا، هزکرانا خوە وی دیهار بکرانا، لێ..

– زبێدە خانم، زبێدە،– مالخوویێ مالێ گۆت،– تو نزانی، وەکی مێڤانێ مەیی چڤاسی زانەیە، چ ئولی بێژی، ئەو مینا پێنج تلیێ خوە زانە، ئەو چڤاسی هەوالدە، هوونێ هاقاسی موهتاجێ خەبەردانا ویڤن. مالاڤایێ، راڤە، ئەم هەردو ژی ژ دەرسێ تێن، مە سڤێ چ خارییە، ئەوە، زاهرێ منێ پاشێ ژی خەبەردە.

– مێرک، تو راستی،– زبێده خانمێ گۆت،– مەرڤ ژ خەبەردانا شێخ تێر ناڤە، چمکی ئەو تشتێ ئوسا دڤێژە، وەکی ئەم نزانن و مە نەبهیستییە.

زاهر ئیدی خێلەکبوو، وەکی خەبەردانا خوە تەمام کربوو، هەلا قیزا ل وی و بەدەوییا وی دنهێرین. دێ دیت ئیدی ناڤە، چەعڤ کرە قیزا، دۆد مەجبوور بوون بەرب ئاسپێژخانێ چوون. دەمەکێ شووندا، زبێدە خانمێ و دۆدێ وێ سڤرەکە ئوسا هازر کرن، تە چ تەم لەم بگۆتا سەر هەبوو. شێخزاهر سەر سڤرا وان شاشمایی ما. زاهر فرسەند و هشیاربوون تو وەختا ژ بیرا خوە دەرنەدخست. ئەوا ئیدی چار، پێنج سەحەتبوون شێخزاهری مالا مودوردابوو، هەلا تشتەکی ب قەزییا تونە بوو، بەلکی مال دەرکەتنێ، قەزییا بهاتا سەرێ شێخزاهر. دە، وی هشیاربوون و فرسەند هەر دەقیقە فووت نەدکر. دوو خورەکرا خانمێ چاکە بینخوەشە مەخمەری و فێکی ئانی، دەرەنگ سڤرە هاتە زێدەکرنێ، هەر تشت نۆلی بەرێ کەتە ساهمانێ، دێ و قیز دیسا هاتن روونشتن. خانمە گەلەکی خاندیبوو، وێ گەلەک پرسێ زەعف چەتن ددانە شێخزاهر، وی خێنجی جاڤێ پرسا، وێ ئوسا ژی مەسەلێ وێرا گرێدایی شرۆڤەدکر. کوتاسییا هەوالدانا خودا زاهر ب دێمێ کەن وانرا گۆت:

– دەرسدار، خانم و گەلی خووشکێ من! من هاقاسی هەوالدا، یەڤین سەرێ وە ئەشییا، نها ژی هوون هنەکی سوهبەت بکن، ئەز ببهێم. خێنجی هەردو خووشکا هوون هەردو ژی گەلەکی ژ من مەسترن، وە دنێ دیتییە، ئەز ژی تەزە ب سورا دنێ، خەراڤی و قەنجیێ وێ دهەسم. من ئێڤاردا حەتا نها مینا ئاشێ ئاپێ خاچۆ کرە چەقە چەق، سەرێ وە کرە دەو.

کولفەتێ مالێ گشکا ب هەڤرا هیڤیکرن، وەکی ئەو چ ئاشە، ئاپێ خاچۆ کییە، دەرهەقا وێ یەکێدا قسەکە؟ شێخزاهر مەجبوور بوو و گۆت:

– سەرهاتییا ئاشێ ئاپێ خاچۆ گەلەکی درێژە، وەکی ئەز قسەکم، ئانجاخ دو رۆژا کوتاڤە. خاچۆ ئاشڤانچی بوویە، قەنجییا وی سەر ملەتێ کورد و ترکا گەلەکی هەبوویە، مەرڤەکی گەلەکی حەلال بوویە. وی گەلەک هێسیر، کەسڤ و کووسڤ ژ خەلایێ، مرنێ قوتار کرییە. رۆژەکێ دو جەندرمێ دیوانێ تێنە ئاش، دخازن ب دەستێ زۆرێ دو خرار گەنم خورا بڤن. خاچۆ نادێ، ئۆرتا واندا بەرێ هوجەت و

پاشێ ژی شەر دبە. خاچۆ زۆرێ هەردا دکە، تەرکوسیلاه دکە و پاشێ ژ وان یەک دڤێژە:

– ئاپێ خاچۆ، تو زانی، وەکی وەلێتدا نانگرانییە، پێنج زارێ من و هەڤت زارێ هەڤالێ من هەنە، زارۆکە برچینە، مە دیت، وەکی تو تو وەختا گەنم نادی لەما ژی مە خاست ب دەستێ زۆرێ ژ تە بستینن، لێ قەواتا مە نەگهیشتە تە، تە وا ئانی سەرێ مە. نها ئینساف و مریەتا تە هەڤە، مە نەکوژە، زار گونەنە، ئەم جارەکە مایین قەلەتییا وا ناکن، زارێ مە گونەنە، وێ ژ برچینا بمرن، گونێ تە وان بێ...

– گەلی منافق و مەنجەنێقا،– خاچۆ دڤێژە،– وە بەرێ ئوسا بگۆتا، منێ هوون بدانا رازیکرنێ. ئەزێ ئیژا ئەو چ قورەتیبوو وە کر؟ ئەزێ نها وە هەردا ژی بابێژمە دەولا ئاش، هوون مری و ئەز ژی سلامەت...

هەردو جەندرمە دگرین، لاڤایا دکن، ئینسافا خاچۆ بۆنا زارا قەبوول ناکە، هەرەکێ بیست گرافانگە پشتاش ددێ و دڤێژە:

– هەرن، هوون قوربانا زاراڤن، یانێ نا... سیلاهێ وان ژی ددێ.

خاچۆ مێرەکی گری بەرانی بوو، بێ ترس و بێ خۆف بوو، وی زانبوو، وەکی هەردو جەندرمەیێ وی بفرۆشن، تمێ گۆزقولاخ بوو، چەند رۆژا شووندا، بەرێڤارەکێ دڤینە، وەکی ژ راستێ بیست سیارا راست بەرێ خوە دایە ئاش تێن، وەختێ ب دوورەبینێ دنهێرە، دڤینە، وەکی جەندرمەنە، ئەو خوە ئوندا ناکە، تڤنگ، قرمێ و فیشەکا هلتینە خوە ددە چەلەچا فێزا ئاش، کو ب دەستێ خوە چێکرییە، تێدا روودنێ، سیار وەختێ دگهیژنە بەر دەرێ ئاش، چەند هەب پەیا دڤن، مەرڤێ ئاشدا دەردخنە دەرڤا، ددنە بەر زۆپا و قونداخا، وەکی سالخێ خاچۆ بدن، خاچۆ ژۆردا دکە گازی:

– گەلی بێ ئینسافا، خەلقێ نەکوتن، گونەنە، ئەزی فێزا ئاشم، وەرن هەساڤێ خوە منرا سافیکن.

خاچۆ هەیژدە جەندرما دکوژە، دودا ساخە ساخ داڤێژە دەولا ئاش، دخەنقن، دچە گوند دەستێ هێسیرێ خوە دگرە و بەرب ئێل و عەشیرەتێ کوردایە بەرەکا گریداخێ

دچە. وەختێ قەزا پێ دهەسە، جەندەرما دشینە گوند و پاشێ ئاش دڤێن، کو ئاش دخەڤتە و چەقە-چەقا دارکێ وییە. لەما ژی جمعەت دڤێژە چەقە-چەقا ئاش پێش خاچۆڤا دڤێژە "من یا خوە کر، ها بلا بکە چەقە-چەقە".

دوو قسەکرنا سەرهاتیێرا، کولفەتێ مالێ رازیبوون دا زاهر، خانم ئێپێجەیی هێرس بوو بۆنا مهاجرییا ئاپێ خاچۆ و ب مێرانی گۆت:

– دڤێن دەست و پییێ دیوانا مە چ زولمێ تینن سەرێ جمعەتێ، ژ وار و جیێ وان دشهەتینن. ئاپێ خاچۆ راست کرییە، بلا ئاشێ وی تمێ بکە چەقە-چەق و دژمن ژێ بترسن. ئەدۆیێ حەسەن ئاخا وەختێ بۆنا قەبوولکرنا قیزا خوە هاتبوو مالا مە، بهیستبوو، وەکی کورێ شێخەمەر ژی وێ بێ قەبوولکرنێ، مالخوویێ مالێرا دگۆت، چ دخازی بکە، وی قەبوول نەکە، ئەگەر قەبوولکی ژی زووترەکێ ژ مەدرەسێ راقەتینە و ئەم ژی مەرڤن، ئەزێ... نە هەیفا شێخزاهرە، چ دژمنایی ئۆرتا وەدا هەیە، کو وی ئوسا دگۆت. کورێ من، دڤێنی دەرسداری تە چتۆ مەرڤەکی ئاقلە، گلیێ خەلقێ بەر تشتەکی هەساڤ ناکە، تەنێ یا خوە دکە. ئەو گەلەکی ژ تە هەز دکە، هەرۆ دەرهەقا قەنجی و هینبوونا تەیە رندا مەرا دڤێژە. لاوۆ، ئیرۆدا دەرێ ڤێ مالێ بەر تە ڤەکرییە، چچاخ دخازی، کەرەمکە!

– خانم، دییا من،– شێخزاهر گۆت،– ئەز بۆنا وان قەنجی، مێڤانهەزی، دلۆڤانییا بەرب من، منتداریێ تەمە، لێ وەختێ کورییا دەرزیێ دنچینە مە، ئەم ژی مێرن، ئەم بژوونێ وانرا دکن، یانێ دمرن، یانێ هەیفا خوە ژ وان دەردخم. مەتێ، وی مێرکی خوە فرۆتییە، ئاقلێ خوە ئونداکرییە، وی ژ چەعڤنەبارییا، دەخەسی ئوسا گۆتییە. ئەو نانێ سێلێیە، مێزین کیژان ئالی گرانڤە، خوە ددە وی ئالی. مەتێ، ئەز سەرێ باڤێ خوکوم، ئەز وی ناس ناکم. ئەو خێنج ئێل و عەشیرەتا، ئەو ئوسا ژی خەڤاتچیێ رۆمێ ژی بەری هەڤ ددە، وەکی ئۆرتێدا کارلی دەرێ. ئێلا وی سەر تیش تیشی بوویە، کەسەک ئیتابارا خوە ب وی نایینە. رۆژێ بێ، لاوێ ملەتێ وی وێ بشیننە وێ دنێ، بباخشین، ئەز منەتداریێ شەمە، ئەگەر ئیزنا وە هەڤە، ئەزێ هەرمە مەنزیلا خوە.

خانمێ بەری مێرێ خوە، ب دێمەکی گەش گۆت:

کوڕێ من، وەرە ئیشەڤ نەچە، سڤێ تو و دەرسداریێ خوییێ مینا ئیرۆ، تەڤ هەرن. دەولەت سەرێ ئاخێ، هەر تشت هەیە...

مودور و قیزا ژی ژ شێخزاهر هیڤی کرن، لێ نەبوو تشتەکی. مالخوییێ مالێ، کەڤانییێ و قیزا حەتا کووچێ شێخزاهر ڤەرێکرن، خاترێ خوە ژ هەڤ خاستن، لێ شێخزاهر دیسا فرسەند فووت نەدکر، دۆر و بەرێ خوە دنهێری، وەکی هێسا نەکەڤە تەلا دژمن.

شێخزاهر و ئەتار سڤێ ژ وەختێ زووتر، دچنە مەدرەسێ، سەلەما ددە پیرێ، پیرێ وی ددە سەرواختکرنێ، وەکی دوو دەرسارا یەقین وێ بڤینە، وێ رۆژێ کێف نەدگهیشتە کێفا شێخزاهر، وی زانبوو ب دەستێ مودور ژی دقەومە ئەو بگهیژە دەستانینێ چووک. وەختێ زاهر نامێ سمبلێ بیر دهانی، دلێ خودا دگۆت: "جانم، ئەو کو، باڤ کو؟ ئەگەر ئەو نەتەمز بوویا، وێ ماویزێرا باڤێ خوە بدا من؟ نزانم، هەلا بەر چەعڤێ من دوومانێ گرتییە، چچاخ بێ هلدانێ، وێ وی چاخی عەیان بڤە، ئەو کییە و چ ژ من دخازە؟ جمعەتێ وەختێدا راست گۆتییە، وەکی "یەک یەکی دکوتە، یێ بنی دڤێژە ئاخ پێشتا من". یێ سەر دڤێژێ: "کورۆ، نەمەری، ئاخر ئەز ل پشتا تە ناخم، چما دڤێژی ئاخ، پشتا من؟" یێ بندا دڤێژێ "کورۆ، تو دەواری، تشتەکی ژ ڤێ دنێ فەم ناکی، ئەگەر پشتا من هەبوویا تە ئەز نەدکوتام". هەما دقەومە رۆژ بێ، ئەو بڤە دار و پشتا ملەتێ من، نزانم. نامە ستەندن، جاڤدایینێڤا مەسەلە کوتا ناڤە، گەرەکێ ئەم راستی هەڤ بێن، بێ ئەو کەچکا چ ژ من دخازە، رۆژێ رەشبەلەکەکێ سەر مندا ڤەرێ دکە. دە، وەکی ئوسانە ئەزێ نها نامەکێ سمبلێرا بنڤیسم و بێژمە پیرێ، چەوا دکی بکە، گەرەکێ ئەز و سمبل راستی هەڤ بێن..".

شێخزاهر ناڤا دەرسادا نامەکە وا کورت دنڤیسە: "خووشکا سمبل! ئەز هاتمە سەر وێ نێتێ، وەکی وەختە، گەرەکێ ئەم ب دەستی پیرێ هەڤ بڤینن و هەڤرا هەوالدن. ئەز وێ ژی بێژم، وەکی نە مالە وە، نە مالا مە و نەژی مالا پیرێ تو وەختا ئەم نکارن راستی هەڤ بێن، تەنێ و تەنێ سڤێ زوو، ئەم ل مەدرەسێ دکارن هەڤ بڤینن، لێ وی شەریتی پیرێ ژی قەرەولییا مە بکە. ئەگەر نێتا تەیە راستهاتنێ، یانێ

راستنەهاتنێ هەیە، ڤەکری منرا رەشەڤەکە. دە ب خاترێ تە!..

منەتدارێ تە، شێخزاهر".

دوو دەرسارا شێخزاهر نامێ ددە پیرێ و بەرب مەنزیلا خوە دچە. زاهر سڤەترێ کوبار کوبار تێ مەدرەسێ، ل سڤدەرێ دڤینە، وەکی فەرزەلیێ دەرسدار شاگرتەکی ترک ددە بەر شەماقا. ئەو دکەڤە ئۆرتا وان، دخوەزە زلام ژ دەستێ وی خلاز بکە، لێ دەرسدار دڤە قیر و سیر، لەکا روون ب پێسیرا زلامڤا زەلچییە، ناقەتە. وی چەند کولم ژی ئاڤیتنە شێخزاهر، ئەو هەوێدا ملێ وی دگرە، دڤێژە:

– خوونخور، بەس نینە تەرا، تو دخازی ب کوتانا خاندکاراڤا ناڤ قازانج بکی، ئەرێ؟ دە، قازانجکە، بنهێرم تێ چەوا قازانجکی؟ من تەرا چەند جارا گۆتییە، وەکی خاترێ شاگرتا نەکەڤە، تێ سەر بەلا خوڤا ڤەبی!

زاهر دیت، وەکی سەیدا ملێ خۆرت گرێدایە، ئەو ملێ وی ڤەدکە، جەم خوە ددە سەکناندنێ. سەیدا ژ هێرسا نزانبوو چ بکرا، ئاخری گۆت:

– شێخزاهر، یان تێ ڤێ مەدرەسێدا بمینی، یانێ ئەز! مودور گەلەکی روو دایە تە. "دەڤەدەن بویووک فیلدە ڤار". (ژ دەڤێ مەستر فیل ژی هەیە)، ئەگەر وی تشتەک کر، خوە کر، لێ ئەگەر نەکر، ئەزێ هەرمە شکیات، ئیژا بلا مودور وی چاخی تە خاییکە! جانم، ئەز زارێ ترکا دکوتم، چی تەرا، ئێ؟..

– تالاشا من ژ تو کەسی تونینە، –شێخزا– هر گۆت،– حەتا تو هازرییا خوە بڤینی، هەری شکیات، هەساڤێ تەیێ تزبیێرا بێ کشاندنێ و تویێ ل هەواتا دنیا رۆنک تونەڤی. چەند زورنەچیێ مینا تە ژی چەپ ل زورنێ دخستن، وان چ خێر دیت، کو تو چ بڤینی. وایە جەسەدێ وان بن خولییا گەورکدا درزە. بۆنا من گشک یەکن، ترک کییە، کورد کییە، ئەرمەنی کییە، تەڤ برێ منن، فرقی تونەنە.

– دە، نها مودورێ بێ،– سەیدا گۆت،– ئەمێ هەڤرا گەپکن...

– تو نە مێری، وەکی شکیات نەکی،– شێخزاهر گۆت،– تێ پاشێ تەماشە بکی. مورخوز، ئەگەر تو جارەکە دنێ دەستێ خوە سەر زارێ خەلقێدا بلند بکی، ئا ئەزێ تە بکمە خورێ ڤێ (قرمێ نیشان ددە). ئەگەر تو مێری، جا وەرە ئەم هەرنە ناڤا

کـەلەفـێ پش مـەدرەسـێ، ئەزێ تـەرا تشـتـەکی بێـژم، نە ئاخـر، تێ پاشـی دەرسـا ژ مەدرەسێ نەچی مالا خوە، رێڤا تێ بڤی خورێ ڤێ.

وەختـێ سـەیدا قـرمـە دیت ئەلبێـرا سـەیدا خـوە ئاڤیـتـە ئۆدا دەرسـدارا. ب سـالخـا پاشـێ هاتە بهیستنێ، وەکی وی ورا کەسـیرا تو گلی نەگۆتبوو. زاهـر حـەتا دەست-پێبوونا دەرسێ سڤدەرێ هیڤا سـەیدا سـەکنیبوو، سـەیدا ناڤ- برییا دەرسـا دودا، راستی زاهر هات و گۆت:

- شـێـخـزاهـر، سـەیدایێ مـەرییـا هەنە، دەوسـا باڤـێ مـەرییـانن. تە ئیـرۆ سـەڤا گەدەکی ترکی گوهـێ گوندا، دخاست سـەیدایێ خوە بکوشـتا، لێ ئەڤا یەکا ئینساف و مـوروەتە؟ تو تمێ دەرهەقـا ئینسـافـێدا خـەبەر ددی. ئەجـەک لێکەتیۆ، یا تە تمێ کوشتن و لێدانە، خێنجی وێ یەکێ تشـتـەکی باش ناڤێژی. ئـەز هـاتمە جـەم تە، تێ بێژی سـەیدا ترسییا لۆما هاتییە خوە داڤێژە من. چ بـوویە .نەبوویە وەرە ئەم هەڤدو بێن.

- سـەیدا فـەرزەلی،- شێخزاهر گۆت،- تمێ ئینسافا منە جیێ خـودایە، ژ جەم من تو وەختا بار ناکە. شـەماقا تە، گرێدانا دەستێ گەدە، گەلۆ ئـەو ئینسافە؟ تەما من ل تەڤە، ریا هـەقرا تمێ هـەرە، ئینسافێ ناڤێژە بن ئەڤێ، وەکی دنێ شـوخولێ تەیە. دە، وەکی هیڤی دکی، ئەم هـەڤبێن، ئەز ژی رازیمە.

خێنجـی مودورێ مەدرەسێ، فـەرزەلی، سـەیدایێ نەها بوو، وەکی زاهـر ئوسا دابوو ترساندنێ. ب وان کرنێ شێخزاهر حـالێ خاندکارێ مەدرەسێ پاک بووبوو، کەسـەک خـاترێ وی نەدکـەت، هـورمـەتا زاهـر ژی چەوا ناڤـا سـەیدادا و ئوسـا ژی ناڤـا خـاندکارادا بلند بووبوو. وەختێ سـەیدا، یانێ خـاندکار نەهەقی ل شـاگرتەکی دکر، وان ئەلبێرا شکیاتێ خوە ب زاهر دکرن.

دەرسێ رۆژێ خەلاز بووبوون، شێخزاهـر دەرسـخـانا خودا گەلەکی ئەگلە دڤە، وی تەخـمین کر، کـو مـەدرەسـێـدا ئیدی کـەسـەک نەمـایە، دەرکـەتە سـڤـدەرێ ل هـەمـوو دەرسـخـانا، ئۆدا دەرسـدارا نـهـێـری، دیت، وەکی کـەسـەک تونەنە، پاشـێ دەرکـەتە دەرڤا، دیت، وەکی زەریف وایە بەر دێری روونشـتـییە. زاهـر مـینا هـەرجـار نێـزیکی پیرێ بوو، وێ نامە کرە جێڤا وی و وی ژی نامە دایی، پیرێ گۆت:

– سڤێ لاپ زوو وەرە، ها!

شێخزاهر ب سەرێ خوە ئەشارەتی دایێ، ب دێمەکی کەن چوو مال، نامە خاند.

" – ئەز فکرا تەرا نە رازیمە، وەکی تە کوتاسی– یا ناما خودا وا نڤیسیبوو: "منەتدارێ تە شێخزاهر". ئەو یەکا نە لاییقی خۆرتەکی مینا تەیە... بەلێ، راستی ژی وەعدە گهیشتییە، وەکی ئەم راستی هەڤ بێن، خاستنێ خوە هەڤرا بێژن، بێنە سەر نێتەکێ. من هەر تشت کرییە، وەکی رێبرێ من، سڤێ لاپ زوو من بینە مەدرەسێ، دێمەک، گەرەکێ تو ژ من دها زووتر بێیی. دە، ب خاترێ تە– سمبلا خووشکا!".

زاهر وەختا نامە خاند، وی هەو زانبوو، وەکی هەموو دەری و دەرگە بەر وی ڤەبوونە، لێ تەنێ دەریک مایە، بۆنا ڤەکرنێ، ئاناخاتارە جەم ئووسڤێ برێ وی بوو...

شێخزاهر و ئەتار وێ سڤێ، ژ هەرۆژ زووتر خەوێ رادڤن، هەوا تەمز سوورەتێ وان رادمووسە، ژ بێسەبریێ دلێ وی داڤیت و تەیێ بگۆتا دخازە ژ هدوودێ خوە دەرکەڤە، دل ددە بەر دلێ خوە، کو هزوورا سمبل ئێ ب جولەت خەبەر دە، خاستن و گلیێ خوە بیر نەکە، شەرم نەکە. بیستەکێ شووندا شێخزاهر و ئەتار دگهیژنە کێرێ مەدرەسێ، ئەتار دچە دەرسخانێ، پیرک دەستێ خوە ژێرا دهەژینە، ئەو دلەزینە، ژنک زاهر دکە ئۆدێ و سمبل سەر ویدا تێ، ئەو سەلامێ ددە شێخزاهر، ژنک وان هەردا تەنێ ئۆدێدا دهێلە و دچە دەرڤا ل هەموو دەرا دنهێرە، نۆڤەداریێ دکە، شێخزاهر دەمەکێ خوە شاش دکە، ئەو هەو دزانە، وەکی وی ئەو کەچکا خەونێدا دیتییە و نها ژی ئەو راستی هەڤ هاتنە. زلام ب تەهەرەکی سەلاما وێ ڤەدگرە. هەردو گولێ تەزەبشکڤتی خێلەکە خورت ل هەڤ دنهێرن. نە وی، نە ژی وێ خەبەر نەددان وانا مینا لالا ب دەستا و چەعڤا هەڤ ددانە سەرووەختکرنێ، ڤەدبشرین، جارنا نێزیکی هەڤ دبوون، لێ –هەر یەک زوو ڤەدکشییا. سمبلێ دیت، وەکی خۆرت خەبەر نادە، ب دێمەکی گەش و ب هەوالدانینەکە لەتیف گۆتێ:

– شێخزاهر، چما گەپ ناکی، نە ئاخر، تە گازی من کرییە، گۆتنێ تە هەنە؟ ئەگەر من گازی تە بکرا، منێ سەرێ گلیا ڤەکرا. خۆرتێ دەلال! هنەکی بلەزینە، شاگرت و

سەیدایی زووترەکێ بێنە مەدرەسێ:

شێخزاهر ژ شەرما سەرێ خوە بلند ناکە و نەرم دڤێژە:–

سمبل، تەنێ دو پرسێ من هەنە و ئەگەر منکوونە، جاڤا وان بدە؟

– کەرەمکە،– سمبل دڤێژە،– ئەز هازرم جابا تان بدم.

زوو، یان دەرەنگ،– شێخزاهر گۆت،– ئەزێ خاندنێ بەتالبکم، بگهیژمە جمعەتا خوە، لێ بەلێ کۆمەکیـیا تە مینا ئاڤ و هەوێ منرا لازمە، هەلبەت ب دەستی زەریفێ. ب گلیکی ئیمدادا تە و پیرێ منرا زەعف لازمە. هەلبەت، گەلەک تشت تەرا گرێدایە، نها هەلا مەرا ها لازمە، گەرەکێ تو گلی گۆتنێ باڤێ خوە دەرنەکەڤی، ب قوربان هەیران گلییا ژێ بکشینی و بزانڤی سالخێ کو جمعەت دەرهەقا دیوانێدا دڤێژە، راستە، یانێ نا، پاشێ هێ بنڤیسی، بدی پیرێ و ئەوێ بگهینە من. من دەرهەقا باڤێ تەیی خایین و ئیسایی هەڤالێ ویدا گەلەک تشت بهیستییە، یا سەرەکە قرار و فەرمانێ رۆمێیە تەزە دەرهەقا کوردادا هەنە. یەقین تە بهیستییە، رۆم ئێگر بەردده کوردستانێ، دشەوتینە، دخازە دیسا هجوومی سەر کوردا بکە، چچاخ؟

شێخزاهر ژ حوبا وێ سەرخوەش بووبوو. وی نشکێڤا بێ هەمدی خوە تلیێ سمبلێیە مووماني گرت و کرنە ناڤا دەستێ خوە، لێ وێ ئەلبێرا دەستێ خوە ژ دەستێ وی دەرخست و گۆتێ:

– شێخزاهر، ئەگەر من بزانبوویا تو سەڤا وێ یەکێ هاتی، ئەز راستی تە نەدهاتم، لێ چ سپارتن تە دانە من، ئینشالاه ئەزێ بقەدینم. باڤێ من، ڤان چاخێ پاشن، تێ بێژی سەر هەسە هەسا کەتییە ئیتبارا خوە هاقاسی ب من ناینە، ئەزێ بخەڤتم، چەوا دڤێژن وی تێخمە قەڤزا دەستێ خوە. تو شاییشا نەکە، هەر تشتێ بێ کرنێ. بنهێرە، تەما من لێ تە چ دکی فەسال بکە، دژمن تمێ سەر خورا بگرە. تە دەرهەقا دەستا خویە چووکدا، حەتا نها منرا تشتەک نەگۆتییە. لێ تشت ناڤە. ئەو رند دخەڤتە. ئەو قەزایی هێدی هێدی ژ نەپاکا ددە تەمزکرنێ. ئەز ژی قیزا کوردامە، هەما رۆژا وێیە پێشندا، من زانبوو، وەکی تە دایە سازکرنێ. تە هەو دزانبوو من

دەرهەقا وێدا نزانبوو. دە، تە و وانارا تمێ ئۆخرڤە، کەڤر بەر لنگێ وە بڤە پەنیر. هەما سەڤا سازکرنا وێ دەستێ، خەڤاتا وێیە بێقبسوور، ئەز قوربان و هەیرانا تە و دەستێمە...

شێخزاهر، دزیکاڤا گوستیلا تلییا خویە قلیچکێ دەردخە، دەستێ خودا خایی دکە، مەلوول-مەلوول، موهتاج-موهتاج و دێمەکی شەرمۆکە دڤێژێ:

– سمبل، هیڤیکرنەکە منە مایین ژی ژ تە هەیە...

– کەرەمکە، کەرەمکە،- سمبلێ گۆت،- بێ رجا کرن.

تە وەختێدا قرمەکە ماویزێر پێشکێشی من کرییە،- شێخزاهر ئانی بیرێ،- ئەز ژی ئەڤێ بیرانینا چووچک ددمە تە. هیڤی دکم، رەت نەکە. ئەگەر دلێ تە دخازە، تو ژی تشتەکی پێشکێشی من بکە، سەڤا ئەز بزانڤم تویە تمێ جەم منی، بەر چەعڤێ منی.. ئەز دەرهەقا وێ دەستێدا تشتەکی نزانم، لێ کورێ ملەتێ تە بلا هێدی هێدی شوخول بکن، ئیژا تو ناخازی؟

ئیژا ڤێ جارێ رجافا حوبێ سمبلێ بەراوری سەر هەڤ دکە، بیستەکێ بەر چەعڤێ وێ دڤە تاری تاریستان، ئەو دخازە دەستێ شێخزاهردا بگرە، داینە سەر دلێ خوە، لێ خوە زەڤت دکە، گوستیلێ ژ دەستێ وی هلتینە، ماچ دکە، دخە تلییا خویە ئۆرتێ، دەوسا وێ ئەو گوستیلا خویە تۆکمە درێژی وی دکە.

– کەرەمکە، بیرانینا دودا! ئەم تو وەختا هەڤ بیر نەکن، ژیین و مرنا مە بلا جیکیڤە!

شێخزاهر گوستیلێ دکە تلییا خویە قلیچکێ و چەوا بەندەکی برچی ل نین بنهێرە، سمبلێ مێزە دکە و سمبل ژی مێرکیمی ل وی دنهێرە. شێخزاهر خاترێ خوە ژ سمبلێ دخازە و ژ مەدرەسا قیزا دەرتێ، رازیبوونێ ددە زەریڤێ.

وەختێ شێخزاهر ئیدی دەرسخانا خودا روونشتبوو، تەیێ بگۆتا هەلا ئەو و سمبل پێشبەری هەڤن، دەنگێ وێیی کەوکی دبهیست: "مێرخاس، هەرە، ئۆخرڤە! بلا مرن و ژییینا مە جیکیڤە، تە ئیرۆ دلێ من ژی کەورەک کر...".

سەرێ پێنجا

دەستەکە چووکە هەیفهلدانێ

دوو دەرمداخکرنا ئووسیانا شێخسەحیدرا، دیوانا توورکیایی دەربا دودا هجوومی سەر کوردێ بەرەکا ئاراراتێ کر، وەکی ب تەمامی کوردا بدە کۆرپووچکرنێ، لێ حالێ چیادا قەواتا وێ نەگهیشتە کوردا، مەجبوور بوو، وەکی شێر بدە سەکناندنێ، لێ دزیکاڤا دەستێ وانە ژ جەندرما و ئەسکەرا سازکری نەنەرێ گران دهانینە سەرێ خەلقێ گوندایە بێ چەک و سالاهـ. وەختێ سەرەکێ ئێل و عەشیرەتا دەرهەقا وێ زولمێدا سەرکارێ قەزایی وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ و یێ مایینرا دگۆتن، وان خوە سولهی دکرن، گڤا "ئەم هاژ تشتەکی تونەنن، دەستێ ئێل عەشیرەتێ وە، وێ زولمێ تینن سەرێ خەلقێ وە، ڤرا چ گونێ دیوانا مە هەیە؟" هەلا سەردا کورد ددانە گونەکارکرنێ.

هەلا دەردێ گران ئەو بوو، گاڤا دەستپێ دیوانێ ژ گوندا ڤەدگەرییانە باژێر، دەستێ خوە دکرنە جێڤا خوە، قودە-قودە دگۆتن، وەکی "ترکێ چییا، هێدی-هێدی تێنە سەر ریا راست. چەند سالا شووندا ئەو ئیدی ژ گۆتنێ مە دەرناکەڤن و وەلاتێ ژ قرێشێ تەمزڤە..." ئەڤ خەبەرێ بەرزەق نە کو تەنێ خاشا کوردا نەدهات و ئوسا ژی یا ترکێ خەڤاتچی. شێخزاهر وەختا ئەو گلیێ پووچە-پەلووچە کەلووش دبهیست، هێرس دبوو، ژ کەندالێ سەبرا خوە دەردکەت، تەیێ بگۆتا وی ب شوور و قەما بریندار دکن.

شێخزاهر سالا دودا بوو، وەکی مەدرەسێدا دخاند، خێر-شەرا وەلێت، جمعەتێ ڤەدبژارت و دکاربوو سافی بکرا. ئەو دفکری، وەکی نە کو ب ریا کولمێ هەرە درێشێ، لێ ب ئاقلانە قەت نەڤە مسقالەکی ژی هەیڤا ملەتێ خوە بستینە، مەرڤێ

دیوانێ بده ترساندنێ، وەکی ئەوانا لافا کێم بدنه خوه و بزانڤن کورد ملەتێ مایینه خەباتچی فەقیر و قەلس نەبوونه، دکارن ژ بن "قەنجییا" وان دەرێن.

شێخزاهر و چەند برادارێ خوڤا، ب دەستی سادقێ قاسد پێ دهەسە، وەکی کیژان ئێل و عەشیرەتێدا چتۆ خۆرتێ ب ئیتبار، وەلاتهەز هەنه، وەکی پشتا خوه پێ گرێده و رازیبوونا وان بستینه، کو کارڤه دەستەکه هەیفهلدانێیه چووک سازکه، خەوله دەستب شوخول بکه و جاڤا وان خوونمژا بده.

شێخزاهر ب چەتنایکه مەزن، ناڤا دو سێ مەهادا دەستەکه چووک سازکر، ئەو ل کرێ فێزا وانێ، شکەڤت، زاخێ پاخلا ماسیسێدا دا جەمکرنێ، لێ بەلێ دێ و باڤێ ئوزڤێ وێ دەستێ نزانبوون لاوێ وانه کونه و چڤا مژوولن، ساخن، یانێ مرینه. شێخزاهر سەڤا دیوان سەر ئێل، عەشیرەتا و سەر وی شکبەر نەڤه، خاندنا خوه بەتال ناکه. دەستێ تمێ حوکوم ژ وی دستەند، وی ژی ئەلامەتیێ دورست ژ سمبلێ، کوردهەزا دستەند و ب دەستی قاسدا ئەلامی دەستێ دکر. ب فەرمانا شێخزاهر دەستێ هەلا وی چاخی تەنێ شەڤ سپارتنێ خوه دقەداند، لێ رۆ هێسا دبوو.

دەستێ مەها چارا ب عەمرێ شێخزاهر هێدی هێدی دەستب شوخولێ خویی هەیفهلدانێ کر. شێخزاهر خوه مەدرەسێدا هاقاسی ملاهیم، سادە، ملووک دگرت، وەکی سەیدایێ نه خێرخازێ وی مەهتەل دمان. هەلا وی جارانا ناڤا سەیدا و خاندکارادا "پەسنێ" قانوونا دیوانا رۆمێ ژی ددا، وەکی قەت شکێ نەڤنه وی...

دەستە ئیدی ل قەزایی ئیدرێ، وانێ و ئەردیشێدا دخەڤتی" چەند رۆژا جارەکێ سەرەکێ قەزایی و دەستپێیێ وان جاڤێ نه ب خێر دستەندن لێ ئەو بەسانا بەلا نەدکرن، هیڤیێ بوون، وەکی جەندەرمە و خولامێ وانێ وان مەرڤا بەلووکن، بگرن، بکوژن و ب وێ یەکێڤا مەسەلێ کوتا بکن. لێ قەزایی وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ و جیێ مایین رۆ ب رۆ بەسێ دها خەراڤ دستەندن، ئیدی ڤەشارتن نەدبوو، ناڤا تەمامییا بنەلیێ باژێر و گونادا بەلا بووبوو. ئیدارا وانێیە خەیبێ ب دەستی قۆمسی و گەڤەزا، شکبەری شێخزاهردا ژی دگرت، لێ هەلا ب تەمامی باوەر نەدکر، لێ شکبەر بوو. سمبلێ ب دەستی باڤێ خوه دەرهەڤا شکبەرییا شێخزاهردا بهیستبوو و ئەلبێرا جاڤ دابوو وی. دە، شێخزاهر ژی شێخزاهر بوو، فرسەندا

خوه فووت نەدکر، هەر تشت دکر، وەکی ژ بەر قەلەما ئیدارا خەیبێیە خەراڤ دەرێ. سەرەکێ قەزایی هەلا ها زوو نکاربوو شێخزاهر بگرتا، یانێ تشتەکی ماین بهانییا سەرێ وی. وی تاریقا ئێلا قادریا رند زانبوو، ئەگەر زییان بدا وی، وێ ئەلبێرا دەستب شێر ببوویا، ئەو یەکا ژی وی چاخی دیوانێرا دەست نەددا، چمکی تەزە ژ شێر دەرکەتبوو. وەلیێ قەزایی هەلا ژ قومسیێ خوە باوەر نەدکر، دخاست ب خوە ژ مودورێ مەدرەسێ و مەرڤێ باشقە بپرسییا، بێ زلام چڤا مژووله، نێتا وی بەرب دیوانێ چییە؟ وەلیێ وانێ مەرڤەکی گرییەرانیبوو، نامله چووکبوو، سەر چەعڤێ وییە پر پشیبوون، چۆپرییا وی زەعف دهاتە خانێکرنێ، چەعڤە چووکبوون، پۆزی مەزنبوو، پرچا بوروویێ وی درێژبوون، هەڤدو سییاربووبوون و هنەک ژی جارانا دکەتنە چەعڤێ وی، کنجنە رەشە مەندۆلە خوکربوو، پاستوویا کراسێ وی بەرا دهاتە کڤشێ، فینۆکی سۆری ب قۆتک دابوو سەرێ خوە، پۆخکا فینۆ ب هەژاندنا سەرێ ویرا دکەتە رەقاسێ، پێشدا، پاشدا دچوو، لێ وەختێ سەرێ خوە نەدهەژاند قۆتک رەهەت جیێ خودا داردکری دسەکنی. ئەو عەمرێ خودا مەزنبوو، لێ خاندیبوو، دهاتە کڤشێ، وەکی بەندەکی هێرسبوو، دڤە قولخێ باباخبوون، هێرسبوون و زێدەخەبەردان کربوو پارا وی؟ لێ ب سالخا، ئەو خەیسەتا هەیلۆ ژ کۆکا وی هاتبوو گهیشتبوو وی. ئەو رۆژەکێ گازی مودور دکە، دەرهەقا شێخزاهردا ژێ پرس دکە، گەلەک شەرت–شرووتا داتینە پێشییا وی، وەکی دەرهەقا خەبەردانا ئۆرتا واندا دەڤبەلاتیێ نەکە. دوو گەلەک هەوالدانێرا مودور دڤێژە:

– ئەز ب خولام، ئەڤ گەدە سالا دودونە، کو جەم مە دخوونە، سالا یەکێ نا، لێ دەستپێبوونا سالا دو دا حەتا نها مە گلیکی مقابلی دیوانێ، وەلیتیێ ژێ نەبهیستییە. ئەز ب جولەت دکارم بێژم، وەکی وی دەست ژ ملەتێ خوە ژی کشاندییە. ئەو ناڤا سەیدا و خاندکارادا دڤێژە، کو "ئەز ترکم، ئەزێ ریا دیوانا خودا، سەرێ خوە بدم". ب تەخمینا من، وەختێ بێ، وەکی مەرڤەکی مەزنێ ژ وی دەرێ. ئەز رند زانم، کو ئەو ناخازە ب کوردی ژی خەبەردە. جانم، وی ژ ملەتێ خوە تەمامی دەست کشاندییە و تو وەختا باوەر ناکم ئەو شوخولێ ئوسایە قرێجڤا مژوولڤە. ئاخێ من، وەختێ مەدرەسێدا یەک دەرهەقا دیوانا مەدا خەراڤ گەلی دکە،

ئەلبێرا ب کولێ و یانێ کێرێ جاڤا وی ددە و تێ جەم من دڤێژە، وەکی من بۆنا فلان پرسێ فلانکەس کوتایە. ماقوول، ئەز ب سەرێ خوڤا جاڤدارێ ویمە، کێ دەرهەقا ویدا گۆتیە، ڤر و دەرەوە، شەر ئاڤیتنە وی...

وەلی تێ بێژی گۆتنا مودور پری هندکی باوەر کر، لێ شێخزاهر هەلا ب تەمامی بن شکبەریێ دەرنەکەتبوو. ناڤبریا هەوالدانا وی و مودوردا، وەلی دەمەکێ دکەڤە ناڤا متالا، تێ بێژی ئێلا قادریا، مێرخاسییا وێ، تفاقا ب ئێل و عەشیرەتێ کوردستانێرا مینا چەمێ باهارێیە لێمشت بەر چەعڤێ ویرا دەرباز دڤە. ئەو دلێ خودا قەی دڤێژە، وەکی چ کول دەردێ من وێ ئێلێ کەتییە، هازر بلا ئیدارا مەیە خەیبێ، سە و کووچکێ منە مایین وان قاچاخا و قووچاخا بدە بەلووکرنێ. ڤەکرنا دێری فکرێ وی ددە پەریشانکرنێ، دڤێژە مودور:

– نەڤینم، نەڤینم تو دەڤسستایێ، دەڤبەلاتیێ بکی، زمانێ خوە دەرهەقا ڤێ مەسەلێدا کنکە، ها، پاشێ نەڤێژی!؟

سەرەکێ هەرسێ قەزا چڤاس رۆژ بوو، سڤێ زوو جاڤ دستەندن، گڤا فلان قولخچیێ تە هاتییە کوشتنێ، فلان جییی ها بوویە. وەلییا نزانبوو چ بکرنا، کو پێشییا وان قولدرا بگرتانا. ئەو گەلەکی ژ خوە ژی دترسییان، جەندرما، چاویشا، ملازما ئێڤارا، شەڤ حەتا سڤێ قەرەولی مالێ وان دکرن، رۆ ژی دۆر بەرێ مالا وان خالی نەدما. ب عەمرێ وەلییا شەڤ حەتا سڤێ جەندەرمە ل سۆقاقێ باژارا دگەریان، دیسا را ژ وێ یەکێ نەدبوو، کێ زولم ئانیبوو سەرێ جمعەتێ سڤێ جاڤا نە ب خێر دەرهەقا ویدا دگهیش–تە وەلییا.

دەستا هەیفهلدانێ نە خامبوو، ناڤا شوخولێ خودا ئیدی قالبووبوو، وێ کو بەلا قەجەرێ خوونخور ددایی، ئێژا چەند رۆژ ناڤبری ددا خەڤاتا خویە هورمەتلی، دژمن ددا ئارخایینکرنێ، پاشێ دیسا دەستب قەداندنا سپارتنێ شێخزاهر دکر، قەزا هەڤدو سییار دکر وەلیێ قەزا وانێ دڤینە، وەکی شوخول ژ شوخولا دەرباز بوویە، دیسا گازی ئەدۆیێ حەسەن ئاخا و ئیسا بەگێ قۆتی دکە:

– ئەڤا جارا سسییانە، ئەز گازی وە دکم و هوون هەر تشتی وی زلامێ مەدرەسا وانێدا دگرن. هوون ڤرا دکن و ئیترافا داڤێژنە وی گەدەیی. ئەز شەڤ و رۆژ مەرڤا

دشینمە مەنزیلا وییە رازانێ و مەدرەسێ، ئەو هاژ بایی دنێ تونە. دێمەک، هوون فەرمانا من ناقەدینن، وی چاخی گازنێ خوە نەکن؟!

هەردو کوردفرۆش دوو خەبەردانا وەلیرا بوونە کولاڤ، تەیێ بگۆتا روحوستین هاتییە سەر وان، وێ ها ها روحێ وان قەڤزکە. ئەدۆ دوو ناڤبرییا خەبەردانا وەلیارا خوە شاش دکە ئوو:

– ئەز ب خولام! ئەو گەدە، گەدەکی فێلبازە...

– دەنگێ خوە ببرە،– وەلی گۆت،– پیزەڤەنگ: یەقین وی گلی ملی قیزا تەرا گۆتنە، لەما تویی ژێ بریندارى. لەمە لەما دەڤێ تەیە، نافکری، گەپ دکی. دەنگێ خوە ببرە، قورمساخێ هەرام! جی تێ، هوون دڤێژن – ئەمێ بۆنا دیوانا خوە، سەرێ خوە بدن، لێ کانی، کانی ئەو سەرداییـنا وە، هە؟ تو بێ نیشانگرتن ناڤا هەوێدا گوللا داڤێژی...

ئیسا بەگ بۆنا هێرسبوونا وەلییە سەر ئەدۆدا، دلێ خودا گەلەکی شا دڤە، گڤا ئەو ئیدا ژ بەر چەعڤێ وەلی کەت، هورمەتا منێ جەم وی زێدەڤە. هنەکی هێرسا وەلی داتینە، ئیسا ئیزنێ ژ وی دخازە:

– ماقوول، ئەز ب خولام، تێ بێژی ئەو کوردا مەرڤەکی وی شوخولیدا ئەلییە، ئەو نە شوخولێ گەدە گوودێ مینا وی خۆرتێ ئێلا قادرییانە. بێفتییا، ئەو قولدرانا کوردن، نە یەک و دودونە، لێ دەستەکە مەزنە. ئەز کۆرڤم، کا وان قاچاخا چقاس قولخچیێ مە قرکرنە کۆرایی، سەد جار کۆرایی. هوون هەو دزانن، ئەم شەڤ و رۆ ژی مالێ خودا رەهەت رادزێن؟ سیيارەیێ من تمێ پەی وان چۆل و بەستا دگەرن، قەت نەڤە یەکی بریندار بگرن، بیننە هزوورا وە، ئەو یەکا ژی مەرا هەڤدو نایی. ئەز ئاخێ خورا راست بێژم، ئەز چقاسی دکم، ناکم، کورد، کوردا نافرۆشە، تەنێ چەند کوراپێ منە زۆر هەنە، مینا سەیێ بینێ پەی وان دگەرن، وانرا ژی هەڤ نایی. بۆنا ئەم پشکا هەردو کوراپێ من بشەرمینن و چەوا لازمە ئەو قولخی وە بکن، یێ مایین ژی چەعڤ بدنە وان، هنەک ژی بگهیژنە وان، تەڤی لاوکێ مەیە جەندرمە دەستەکە مەزن سازکن و تەنێ پەی وان قولدرا بگەرن، بەلەکی ئیلاجەکێ بکن. ب تەخمینا من، ئەگەر هوون رازیڤن، ئەزێ سڤێ بینمە جەم وە، هوون پێرا خەبەردن، کنجێ

جەندرمەتیێ، سیلاها بدنە وان، هنەک ژی پەرا بدنێ، ئیژا وی چاخی جاهلێ ئێلا مەیێ گەلەکی بێنە جەم وە و ژ وە هیڤی بکن، وەکی قولخا جەندرمەتیێدا بخەبتن. دە، هوون زانن دەستێ جمعەتێدا پەرە تونەنە، وێ برەڤن، بەرب وە بێن.

گۆتنێ ئیسا گەلەکی خاشا وەلی تێ و دڤینە، وەکی ئەو "ئاقلانە" نێزیکی سافیکرنا وێ پرسێ دڤە، ب دێمەکی شا دڤێژە:

– ئەدۆ، ب تەخمینا من، تو نافکری و چ تێ بەر دەڤێ تە، دڤێژی. ئا بنهێرە ئیسا چتۆ رێکە ئاقل پێشیپا مە خست... ئیسا، ئەو کوراپێ تە کینە، چڤا مژوولن، ئەوێ ڤان خاستنێ مەرا قاییلڤن؟ ئەز گۆتنێ تەرا رازیمە، لێ، وەکی ئەو ب دل و جەگەر نێزیکی وێ پرسێڤن و وان سا بدنە بەلووکرنێ...

– ئەز ب خولام،– ئیسا گۆت،– راستە، زەعف زوودا دیوانێ باڤێ هەردا ژی کوشتییە، وانرا هەما کوشتن لازم بوو. وی چاخی ئەو هەردو گەدە زاربوون، کوشتنا باڤێ نایی بیرا وان. ئەم بێژن لاپ زانن، ئەزێ پۆستێ وان ستودا بینمە خارێ، یا سسیپا ژی کا ئەو دکارن ترسا من بکنە ڤڤین و یانێ تشتێ مایینە هەیفهلدانێڤا مژوولن، هۆ، هۆ تێ بێژی ئیسا سەرێ خوە دانییە، دا!...

– کورۆ، ئیسا،– وەلی گۆت،– تو تێژکێ گورا چڤاسی هین دکی، دیسا دڤنە گور، ئاقلێ من ژ وانا ئاڤێ ناخوە...

ئەز ب سەرێ خوڤا جاڤدارم،– ئیسا گۆت،– ئەگەر وان تشتەکی خەراڤ کر، بلا دیوان جەزا بدە من،

– ئەدۆ، تو ژی شەدە– وەلی گۆت،– ئەز رازیمە، هەلا سڤێ تو وەینە، یانێ بشینە جەم من، ئەز وانرا خەبەردم و ئەزێ بزانڤم، ئەو چتۆ تەمن. قەرەز . ئەدۆ بفکرە، یانێ نا... ئەدۆ، ئیسا هوون ژی خوە ژ وێ چەتێ خشایکن، دڤە ئەو چەوا رۆژەکێ قەزیپایی بینە سەرێ وە ژی...

ژ دیوانخانا وەلی ئەدۆ گەلەکی پۆسیدە، بێمەدە، لێ ئیسا باباخبوویی، قورە دەرکەتن. ئیسا چەوا گهیشتە گوند، گازی مەمۆ و عەلی کر، وانرا ئێپێجەیی خەبەردا، پاشێ دەرهەقا داپینا قولخێ، پەرا و سیلاهێدا گۆتە وان. ئاخرییێ وی ژ

ناڤێ وەلی هەوالدا، هەر تشت قۆچاخییا وەرا گرێدایە، ئەگەر هوون وان قولدرێ، کو مەرڤێ دیوانێ دکوژن، بەلوو بکن، یانێ ژی ژ وانا قەت نەڤە یەکی دیل و بریندار بگرن، هوونێ چقاس پەرا و هورمەتێ قازانجکن، هوونێ بڤنە دەستێ وەلیی راستێ. عەلی زەڤتا خوە نەئانی، ب هێرس گۆت:

– ئاپێ ئیسا، نە ئاخر، تو کوردی، تو چقاسی خوە ژ وی ناڤی بشۆیی، دیسا... چما نایی بیرا تە، هەلا ئەمە وی چاخی زاربوون، ب سالخا دیوانا مورخزا ناڤا گوندێ مەدا، باڤێ مە هەردا نە سەڤا تشتەکی، بەرێ چەوا لازمە چەرچراندنە، زێراندن و پاشێ داردا کرنە. یا بیرکرنێیە، وەکی وان چار رۆژا نەهیشتن قەوم پسمامێ مەیە بەلەنگاز سەر مەیتاکەڤن، ئەو ژی بەر گەرما هاڤینێ، ها؟ دوو وێ یەکێرا ئەز هەرم کنجێ مەنجەنێقا خوکم و قۆمسیتییا خەلقێ بکم، وان باڤێژمە بن لەپێ دژمنایە قرێج؟ ئاپۆ، دەوسا وێ یەکێ گەرەکێ تە ئیرۆ بگۆتا – هەرن هەیفا خوە هلدن، لێ تو دڤێژی هەرن ترکارا قولخێ بکن. گەلۆ ئەڤا یەکا لاییقی یەکی مینا تەیە؟ ئەز تووکمە سەر قولخ، پەرە و سیلاها وانە دایی.

– لاوۆ، تە ئاقلێ خوە ئوندا کرییە،– ئیسا دڤێژە،– هەشیش خارییە، دەڤێ تە چەوا دگەرە، تو وان ماقوولارا خەبەرێ ئوسا دڤێژی، ئەو سەرینە، ئەم لنگێ وانن، تو ڤان جامێرا باڤێ تە کوشتییە؟ چما یێ مینا باڤێ تە و مەمۆ هندک هاتنە کوشتنێ، چەوا خەلق، هوون ژی ئوسا. بلا باڤێ وە مقابلی دیوانێ دەرنەکەتا، زیان نەدا وان و ئوسا نەدهاتە سەرێ وان. کورێ من، شاش نەڤە، گوه نەدە خەلقێ، ئاقلێ خوە بەرەڤی سەر هەڤکە تویی جاهلی، تەرا دراڤ لازمە، دراڤ.. مالا تە نەشەوتە بۆنا جەندرمەتیێ خەلق ١٠٠–١٥٠ زێری ددە و ئانجاخ تێ قەبوولکرنێ، لێ وە بێ پەرە، بێ پۆل هلتینە حەتا ساخڤی تو و مەمێ منێ بخون و کێفکن. نەڤێژن، وەکی ئەز وەرا قوربان، هەیران خەبەر ددم، ئەز ئیسا بەگێ قۆتیمە، ئەز هێرس بووم، بزانڤن وە ئیدی بەلا خوە سەند. سڤێ زوو ئەزێ چەند سییارا ژی وەرا بشینم، راست هەرنە جەم دەرگەڤانێ وەلی، بێژنێ ئیسا بەگێ ئەم شاندنە جەم وەلی و ئەوێ وە قەبوولکە. من یا خوە گۆت، راڤن، هەرنە مالێ خوە!

دە، عەمرێ ئیسا بەگێ بوو، هەلا وی چاخی هورمەتا وی ناڤا عەلیدا پری هندکی

هەبوو، کێ دکاربوو گۆتنا وی عەردێخستا؟ هەردو زلام وەختێ کڤشری بەر دەرگەڤانێ دیوانخانێ سەکنین، چ کو لازم بوو مەمێ ویرا گۆت. دەمەکێ شووندا وەلی هەردو جاهل ب دێمەکی شا قەبوولکر، گەلەک پرس پرسیار دانە وان، مەمێ گەلەکی شا دبوو و تمێ جاڤا وی چەوا لازم بوو ددا، لێ عەلی گەلەکی پۆسیدە بوو، تو جاڤ نەددا. وەلی کوور و دوور وان نهێری، گۆت:

– هوون خێر و سەفا هاتنە، قەت ناڤا عەشیرەتا وەیە قۆتکادا چ هەیە، چ تونە، حالێ وان چەوانە؟ لاوۆ، ناڤێ تە ب خێر، ئەز مەرڤێ بەشەرخاش گەلەکی هەز دکم.

– ئەز ب خولام،– مەمێ گۆت،– ناڤێ من مەمێیە، کوراپێ ئیسایی حەلالم. ب سایا سەرێ تە، جمعەتا مە رند دەرباز دکە، حالێ وانی باشە، پەز و گور تەڤ دچێرن، کا کی خاترێ کێ دکەڤە. خودێ من قوربانا قانوونێ دیوانا مەکە، یەکی مینا تەیی هاکم گازی دو گەدێ نۆلی مە کرییە، مەرا شرین–شرین هەوال ددە. بۆنا وێ یەکێ ئەز دوور و نێزیک خولامێ تەمە، دەستێ تە رادمووسم، هازرم عومرێ خویی جەوان ئۆخرا تەدا فنێ بکم.

وەختا مەمۆ خەبەرێ خوقەلسکرن، خوەنمزکرن، کووتگەرمکرنێ ویرا دگۆت، ئەو بن سمێلێدا ڤەدبشری، کێفا وی دهات، لێ عەلی دلێ خودا سەر مەمۆ دکەنیا و دژمنێ خویی هەری

قەدار هەساڤ دکر. هەما ناڤا هەوالدانا واندا دەرگەڤان دکەڤە هوندور و دڤێژە:

قومانداریێ جەندرما هاتییە، دخازە ب وەرا دەرهەقا پرسەکە ئەجەلەدا خەبەردە.

دە، وەکی ئۆسانە ڤان لاوکا بڤە جەم خوە، نان و خورەک، رند وان بنهێرە، ها! بلا قوماندار بێ هزوورا من.

دەمەکێ شووندا قوماندار گەلەکی پۆسیدە دکەڤە هوندور، ل دێمێ وەلی دنهێرە، دخاست ئەلامەتیک بدایی، لێ...

بێژە،– وەلی گۆت،– تو چما لالبوویی، دڤە دیسا...

– خایینا چاویش ئەنڤەر و بیست جەندرمە کوشتنە، سرگوونی ئازاکرنە و دانە رەڤاندنێ.

وەلی گەلەکی سەر ویدا هێرس دڤە، چ گلیێ نەلاییق هەبوون سەر ویدا باراندن، دڤێژە:

وەختێ نکاری دووزەمەلکی سەرکاریێ بکی، قولخ و چینێ خوە بهێلە، هەرە! وەختێ تو خوە دپەسنی، من وا قرکر، پرکر. لێ نها نکاری پێشیا وان قولدرا بگری، چەند رۆژا جارەکێ تێیی جەم من، دڤێژی فلانکەس، بێڤانکەس کوشتنە، یەقین ئیدی سرە گهیشتیە تە، سڤێ لاوکێ دەرهەقا کوشتنا تەدا وێ جاڤێ بدنە من. ئەز سێ هەڤتا وەخت ددمە تە، ئەگەر. زوو ژ ڤر بجەهەمە، هەرە!

خێلەکێ شووندا هەساول هەردو زلاما تینە جەم وەلی، مەمێ وەختێ دێمێ وەلی دنهێرە زەندەگرتی دمینە، لێ خەما عەلی نیبوو. دەرەنگ دەرەنگ وەلی سەرێ خوە بلند دکە و بەشەرەکە پۆسیدە دڤێژە:

– مەمێ من، خەبەردانا تە گەلەکی خاشا من هات، لاوکا وەرا ئەزەت هورمەت کرن، یانێ ئەزێ نها؟ من ژ ئیسایی ئاپێ تە بهیست، گڤا بیست سالا پێشدا جەندرمێ وەلیتیێ بێ قانوونی کرنە، زرارەکە مەزن دانە وە، ئەرێ لاوۆ؟

– ئەز ب خولام،– مەمۆ گۆت،– ئەو شوخولێ گەلەک سالانە، یەقین ئەو جەندرمە ئیدی جەم وە ناخەڤتن. ئەز وە فەم دکم، ئەو مەرڤێ، کو مقابلی دیوانا مە دەرتێ، فەرمان و قانوونێ وێیە "زیارەتی" پێپەس دکە، هەما پارا وان مرنە.

مەمێ وەختێ ئوسا گۆت، عەلی خودا دەقشقشی، دشەوتی، دەڤێ وی زها دبوو، نزانبوو چ بکرا. عەلی خەبەرێ مەمێیە گوند، هەمبەری یێ جەم وەلی دکە، عەجێڤمایی دمینە و هندک دما دیوانخانێدا رابوویا توو‌کرا ناڤا چەعڤێ مەمێ .وەلی دێمەکی وا گۆت:

– کورێ من، تێ کڤشێ تو مە فەم دکی، لێ باڤێ تە؟ مادەم، کو تو کوشتنا باڤێ خوە ئالیێ مەدا راست هەساب دکی، گەرەکێ تو دەست ژ باڤێ ئوسا بکشینی.

ئاخێ من،– مەمێ گۆت،– مەرڤێ مینا باڤێ منە "قرێج"، ئەختییارییا وان تونە ڤی وەلاتێ مەدا بژی، قسمەتێ وی هەر تەنێ داراخاج، یانێ گوللەیە.

وەلیێ قەزایی زوو گازی قومانداریێ جەندرما دکە، وەکی روتبێ ئۆنباشیتیێ

(سەرەکێ دەها) بدە مەمێ و دەمەکێ شووندا ب، لباساڤا تینە جەم وی.

– خۆرتۆ، لێ ناڤێ تە چییە،– وەلی بەرێ خوە ددە عەلی،– زانم، باڤێ تە ژی مینا باڤێ مەمێ من خەرجکرنە، بەلکی گازنێ تە ژی تونەنن، هە؟

– ئەز کورێ باڤێ خومە،– عەلی گۆت،– ئەز چەوا دکارم مینا وی گەماری دەست ژ باڤێ خویی حەلال بکشینم، گاڤا خوونا وی ئا ڤێ دەمێ ناڤا تامارێ مندا دکشە، دلەیزە. ئەز کورێ باڤێ خومە، ئەز وی ناڤی تو وەختا سەر خوە هلنادم. مرن نەمەردێ مینا ئیسا بەگێ و کوراپێ وی مەمۆرا، رەحمەت مریاڤە! وان بۆنا کورد و کوردستانێ عومرێ خوەیی جاهل دانە. ئەز رۆژەکە ها دگەریام، وەکی جەم وەکیلێ دیوانێ گلیێ خوە بێژم. ئیژا ڤێ جارێ دلێ من رەهەت بوو. فەرمانا تە چییە بدە! تو وێ یەکێ رند بزانڤە، یێ کو ملەتێ خوە دفرۆشە، وێ سڤێ تە ژی بفرۆشە..

وەلی مەهتەلمایی ل زلام مێزەکر، پاشێ سەر ویدا هێرس دڤە، دخازە جیدا گوللەکە، لێ سەڤا مەمێ نەترسە و دها سەر خەڤاتا دیوانێ کالڤە، دەست نادێ. گازی قوماندارێ جەندرما دکە، عەمری سەر وی دکە: ئەڤ عەلییە، چ زەهرمارە، قوربانا خولییا بنێ لنگێ مەمێ منڤە، بڤە هەبسێ، زانی تێ تێخی کو و زاپا ژی بیر نەکی، ها؟ ئەمێ پاشێ...

هۆلا مەمۆ هاتبوو بەر کاشۆ، بووبوو ناڤکا نین. سڤەترێ مەمۆ ب روتبێ ئۆنباشییا تێ جەم وەلی. کنجا و روتب ل مەمۆ نەدکر، لێ پشتا وییە کووز، ستۆنێ کن، لنگێ مەزن، گەهێ خار، چەعڤێ شاش گەلەکی فۆرم و روتبا وی ددا قەلسکرنێ. وەلی سپارتنا ددە وی، رێ و دربا نیشانی وی دکە و ویرا ئۆخرا خێرێ دخازە. مەمێ ب بەشەرەکە شا، گەلەکی قورە، ژ دیوانخانێ دەرتێ، دچە قولخا خوە.

دەست و لنگێ عەلی قەید و چیدارێ دخن، دڤنە ئۆدا هەبسێیە هەرە خەراڤ. شەش جەندرمە مینا گورێ زڤستانێیە برچییە، کو قسمەتێ خوە دڤین، هجوومی سەر عەلی دکن. ئێ، مالا عەلی بشەوتە، وەختێ باڤ ژێ چوو، دێوەکبوو، بەژنا زراڤە تارهانی،ناملا پەن، تلیێ بەرانی، سەر و چەعڤێ خال خەتادا خنێ بوویی، چەعڤێ بەلەک، قاشێ رەشە قەیتانی، پۆرێ زەری کوریشکی مەرییا هەواس هژمەکاربوو وی جاهلی مێزە بکرا. دە، چڤاسی عەلی دزێرین، وی یا دلێ خوە

دگۆت و توویی سەر قانوونا وانە زولکاریێ دکر. هەر شەش جەندرمە وی هاقاسی دچەرچرین، درێژین مینا قەیاک ژ عەردهەژاندنێ ژۆردا هلشێ، دەقەرییا دکەڤە و ل عەردێ ژی بێییساف دکوتن. عەلی مینا پەلەکی مەزن، کو ناڤا چەمێ باهارێیی هێرسبوویدا تێ کڤشێ، وی ناڤا خوونێدا ئوسا خانێ دکر و لێڤێ وییە شەکری پێک نەدهانی گۆتنێ خوە بێژە.

دە، چەوا دڤێژن گلی عەردێ نامینە. وەلی وەختێ ئێڤارێ تێ مال، دەرهەقا مێرخاسییا وی کورێ کوردادا کولفەتێ مالا خوەرا قسە دکە لێ دەرهەقا بەدەوییا ویدا ژی دڤێژە. ئەدۆیێ حەسەن ئاخا و وەلیێ قەزایی گەلەکی نێزیکی هەڤبوون، هاتن و چوویینا کولفەتێ وان ژی هەبوو، وانا دەرهەقا هەر تشتیدا هەڤرا سوهبەت دکرن.

دوو وێ رووڤیتییا ئیسارا، ئەدۆ ب تەمامی بەر چەعڤێ وەلی کەتبوو، ئەگەر وی سپارتنا وەلی نەقەداندا، وێ ژ ئالیێ دیوانێدا دەربەکە گران بستەندا و قەزییا رەش. ئەو هیڤا وەلی سەکنیبوو، وەکی بەرتیلەکە گران بینە بدێ، کو ئەو دیسا بەر قەلەما قەنجییێدا بمینە. چەند رۆژا دوو خەبەردانا وی و وەلیرا، ئێڤارەکێ ئەدۆ و ژنا خوە ب هازریکە مەزنڤا قەستا مالا وەلی دکن و تێنە مال، خولام خزمەتکارێ وی دەرێ هەیاتێ لێ ڤەدکن، ئەو و حەلالا خوڤا دچنە مال، بەختێ ئەدۆرا ژنا وەلی پێش وانڤا دچە، هەردو ژن دچنە ئۆدەکێ لێ ئەدۆ سڤدەرێ دسەکنە، نەوێرە هەرە هزوورا وەلی، ژنا ئەدۆ بەگێ ئەلبێرا بەرتیلێ و خشرێ ژنانی زێر ب گۆتنا حەلالێ خوە، بەر ژنا وەلی ڤەدکە و ددێ. ژنک گەلەکی خشرارا شا دڤە، پاشێ وەردەک خانم دڤێژە:

– وەلی ژ ئەدۆ خەیدییە، ئەو تاقەت ناکە هەرە هزوورا وی، هیڤی دکم بێژێ بلا دیسا مینا هەرجار قەبوولکە.

ژنا وەلی دراڤ و خشر جیوار دکە، دچە جەم مێرێ خوە، هەر تشتی ژێرا دڤێژە و وی مەجبوور دکە، وەکی قەبوولکە. وەلی تو وەختا ئەدۆ قەبوول نەدکر، لێ ناڤێ پەرا و خشر هاتە داییێ، چاوا دڤێژن ئۆرتا وی خودێدا هەلەبیک دمینە و دڤێژە:

– دە، ئەز چ بێژم، وەختێ خووشکا وەردەک هاتییە، ئەز نکارم تشتەکی بێژم، ئەگەر ئەو نەهاتا، یا من و تە، تو وەختا هەڤ نەدگرت، حەتا تە فەرمانا من دەرهەقا

وان دژمنێ مەدا نەقەداندا. جانم، ئەدۆیێ برا، ئیسا بەگێ وێ رۆژێ دو جاهل بۆنا بەلووکرنا وێ چەتێ شاندبوونە جەم من. ناڤێ یەکی مەمۆ بوو، تێ بێژی کوراپێ ئیسایە. ئەز سەرێ تەکم، بۆنا دیوانا مە براکی بێ پارە. و ب فکرا من، ئەوێ مینا تە پشتا من و دیوانێ بگرە، وێ وان رووڕەوا بەلوو بکە، لەما ژی من جارەکێڤا روتبێ ئۆنباشیتیێ دایی، هەلبەت، نە پۆشمانم. ویرا تەڤایی، ئیسا پێزەڤەنگەک ژی شان دبوو. مەرڤ گەرەکێ راست بێژە، ئەو مێریکی زۆرە، ژ مرنێ ناترسە، چ کول و دەرد دلێ ویدا هەبووی دا دەر. دە، مە ژی یا خوە کر، سەرەکێ قەزایی دەرهەقا عەلیدا هوورگلی گۆتە ئەدۆ، ژنا وی ژی ئۆدا مایندا دەرهەقا عەلیدا گۆتە وەردەکێ. وەختا ئەدۆ و وەردەک

ڤەدگەرنە مالا خوە، سمبل خوە کێلەکا دێدا بەردده، گلییا ژ دیا خوە ڤەدکشینە و سمبل هەر تشتی دهەسە. سمبلێ سڤەترێ چ کو ژ دیا خوە بهیستبوو، شێخزاهرا نامێ دشینە.

دوو فەرمانا وەلیرا، قومانداریێ جەندرما و مەمۆ ناڤا چەند رۆژادا چەوا دڤێژن ئاگر ئالاڤ ب گوندێ کوردا خستن، تەر و هشک تەڤ دشەوتی، هەبسا وانێ ب گرتیێ کورداڤا کمکمیبوو، تێدا جیێ ڤالا نەمابوو. ناڤ گوند، مەرکەزا قەزاییدا مەمێ دەستێ خوە درێژی کێ دکر، دزێراندن، وەکی دەرهەقا دەستێ دا بدنە ئازورکرنێ، لێ ئەو گشک بێفەیدە بوو. دەستە جیێ خودا رەهەت نەدسەکنی، وێ ژی یا خوە دکر، بەلا زولکارا ددایی.

شێخزاهر ئێڤارەکە تاری، ل کرێ فێزا وانێ، جیێ کڤشکری خوە قاسدێ دەستێرا دگهینە، دەرهەقا نەنەرێ مەمۆ و چەرچراندنا عەلیدا دڤێژە و ئەوانا تێنە سەر وێ نێتێ، وەکی چ ژی بڤە، مەمۆ بگرن، لێ بەلێ نەکوژن، حەتا ئەز ویرا خەبەر نەدم. شێخزاهر دوو گەلەک سپارتن و رێنیشاندایینارا وەختەکی شەڤێ خاترێ خوە قاسدا دخازە، رێڤا دفکرە چ بکە، وەکی عەلی ژ هەبسێ بدە ئازاکرنێ و وەختەکی شەڤێ تێ دگێژە مەنزیلا خوە.

مەمۆ هاقاسی ب فەرمانا وەلی سەرخاش و قورەبووبوو، وەکی تو کەسی بەر وی نکاربوو بکرا ڤقینی. وی نە کو تەنێ زولم دهانی سەرێ گوندیێ جینار، لێ ئوسا

ژی دهانی سەرێ گوندیێ خوە، قەوم پسماما، جارانا وەختێ مێرێ گوند جیکی دجڤیان، وانا هەر تەنێ دەرهەقا کرنێ مەمۆدا هەڤرا قسە دکرن، هنەکا ئاخ دکشاند، دگۆت، وەکی دڤێژن دەستەک ئیدرێ، وانێ و ئەردیشێدا پێشدا هاتییە زولکارا یەکۆ-یەک، دودا-دودو دشینە جەهنەمێ، خودێ من قوربانا وانکە. گەلۆ ئەو نکارە ژ هەبسێ عەلی ژی ئازاکە؟ یەکی ژی گۆت: "بۆ وەلەهـ، ئەڤ کرنا مەمۆ نە یا دۆزکرنێیە. جانم، دیوانێ باڤێ وی کوشتییە، دژمنێ وییە، لێ تو وەرە بنهێرە، ئەو بوویە دۆستێ رۆمێ. قەت بەر خوە نەکەڤن، خودێیی مەزنە، هوونێ رۆکێ ئاخرییا مەمۆ ژی تەماشەکن... جمعەتا دۆرێ گۆت:- "-خودێ شەکر دەڤێ تەکە، کانی ئەو رۆژێ بێ، پێسیرا مە خەلازڤە".

هورمەتا مەمۆ جەم سەرەکێ قەزایی هاقاسی بلند بووبوو، وەکی مەرڤێ دیوانێ دۆستی و براتییا ئیسا و ئەدۆ هێدی-هێدی بیر دکرن. ئەدۆ نا، لێ ئیسا بەگ بۆنا هورمەتا خوە گەلەکی چەعقنەبارییا مەمۆ دکر، وەکی هورمەتا ویرا دلیزە، وی بەر چەعقێ مەزنا ددە رەشکرنێ دخاست رێک بدیتا، کو مەمۆ بدا کۆرپووچکرنێ، دیوان مینا بەرێ دیسا ژ وی هەز بکە، ب ویرا شێورێ بکە. ئیسا بەگێ هەر تشت دکر، لێ نکاربوو مەمۆ بدا روورەشکرنێ و ژ سرێ دەرخستا. گۆتنێ مەمۆ جەم سەرەکێ قەزایی یەک نەدبوو دودا. قومانداریێ جەندرما ژی ژ وی گەلەکی دپەکاند، گلیکی خەراڤ ژێرا نەدگۆت، مەمۆ تمێ دەهـ جەندرمێ خوە ددا پەی خوە، دچوو گوندا، ب شین و گرییێ ژنا، زارا، کالا پیرا و بووکاڤا ڤەدگەریا شەهەر. ئەو ب جەندرمێ خوڤا ب رۆژا چییا و بانییا دگەرییان، دما، وەکی تشتەکی بکە، لێ خەلقێ جارانا دەرەهدا کرنێ وییە بێقیرەتدا گازنێ خوە دیا وی دکرن. وەختێ دێ دەرهەقا گازنێ کریدا کورێ خورا دگۆت، وی گلییێ دێ بەر قوروشەکی هەساڤ نەدکر، بێهورمەت دکر و یا نەکری دهانی سەرێ وێ. دیا رەبەن ب دێمەکی پۆسیدە دگۆت: "- تێ زوو یانێ دەرەنگ، سەر بەلا خوڤا بێیی، تێ بڤی خورێ گوللا جمعەتێ، وی چاخی دلێ منێ هێ هێساڤە. یێ تربا خەلقێ دکۆلە، ب خوە دکەڤێ. دە، ئەگەر ئوسا نەبوو، ئەزێ پۆر و گولییێ خوە ژێکم!".

مەمۆ دەرهەقا شێخزاهردا بهیستبوو، لێ نەدیتبوو، گەڤەزا ئەو دابوو بەر قەلەما

خەراڤیێ. مەمۆ پێ هەسیابوو، وەکی ئەو کورێ کێیە، ژ چتۆ قەبیلێیە، چڤا مژوولە و گەلەک تشتێ مایین. مامۆ نە جاهلەکی ئاخماخبوو، وی زانبوو زولمێ بینە سەرێ کێ، وێ کیسێ ویدا بمینە. وی سەڤا ناڤێ باڤ و کالێ شێخزاهر خوە ژ وی ڤەدگرت، چمکی زانبوو، وەکی دەرهەقا ویدا گەلەکی خەبەردە، وێ بێ تەڤزاندنێ مەمۆ چەند جارا دچە مەدرەسێ، دەرەهقا شێخزاهردا ژ مودور، سەیدا پرس پرسیارا دکە، خێنجی قەنجیێ و پەسناندنێ یشتەکی مایین نابهیزە. وەختێ ناڤبرییا دەرسا، شێخزاهر دوورڤا نیشانی وی دکن، تووژە تووژ لێ دنهێرە، لێ جولەت ناکە ویرا هەوالدە. دەمەکێ شووندا، مەمۆ راستی قیزەکە ب لباس و رەوشا کوردا تێ، ژ بەدەوتییا وێ خوە شاش دکە، وەکی پێرا گەپ بکە، لێ قەت تالاشا قیزێ نیبوو. دوو چووینا دۆدێرا هنەکی هشێ وی تێ سێری و مەمۆ ب سالخا تەخمین دکە، وەکی ئەو قیزا ئەدۆیێ حەسەن بەگێیە. ئەو پۆشمان و پۆسیدە بەرب ئیدارا جەندرما دچە، رێڤا گەلەکی دکەڤە متالا و ئاخری تێ سەر وێ فکرێ، کو ئیترافا باڤێژە سەر سمبلێ و شێخزاهر، کو شێخزاهر ب دەستی ئەدۆیێ حەسەن ئاخا هەرە، وەکی شکبەریێ نەڤنە مەمۆ.

سڤەترێ مەمۆ چ کو دوە دەرهەقا شێخزاهر و سمبلێدا فکریبوو، یەکۆ یەکۆ وەلیرا دڤێژە، پاشێ وێ بەسێ ب دەستی مەرڤێ نێزیکی خوە، ناڤا قولخچییا، کوردا و ترکێ نێزیکی ئەدۆدا بەلا، دکە. ئەو ئینترافا ناڤا چەند رۆژادا ل باژێر بەلا دڤە. ئەدۆیێ حەسەن ئاخا ژی ئەو یەکا دەرەهقا قیزا خودا ژ گەلەکا دبهیزە. ئەدۆ دخاست ب دەستی مەرڤێ خویە نێزیک شێخزاهر بدە کۆرپووچکرنێ و ئەو "بێناموسی" سەر خوە باڤیتا، لێ هم ژ قەبیلا قادریا و هم ژ وەلی دترسیا، وەکی وەلی بێژە، کو ژ نەیبەتییا تە ئێلا قادریا رابوویە مقابلی من و دیوانێ. ئەدۆ ئۆرتا دو ئاگرادا سەکنیبوو، لێ ئالاڤا قیزێ هێدی هێدی بەدەنا ویدا گەش دبوو. بەگ دڤینە ها ناڤە، رۆژەکێ دچە جەم وەلیێ قەزایی، چ کو دەرهەقا قیزا خودا بهیستییە، دڤێژێ. ئەو پاشێ پرسا کوشتنا شێخزاشر پێشدا دکشینە، هەلبەت، وەلی ویرا قاییل ناڤە، بەر دلێ ویدا تێ، وێ بەسێ ڤر هەساڤ دکە. وەلی تەمێ ددە وی و ددە سەرواختکرنێ، وەکی مووک سەرێ وی کێمڤە، تێ جاڤێ بدی، وەلی ب هێرس دڤێژە:

– تو چ پەی ڤـر–ڤـزێ نـەپاکا کـەتی، خـوبەرێ لەکێ تینـی سـەر خـوە. تە مـەسـەلا هیملـی بیرکرییـە، هـاتی پەی دەرەوا کەتی. قـەزا مە بوویە گۆلا خوونا قولخـچییا، لێ تو پەی تشـتێ ڤالا کـەتی. راڤـە، زوو هـەرە تەڤی خەڤـاتچیێ مە، ل جـەردێ بگەرە. دە تەرا ئۆخرڤە!

ئەدۆ ئیـدی نکارە تشـتەکی بێژە، بەر وی تەمـانە ددە و دچە مـال. سـەرەکێ قـەزایی بۆنا نـەدیـتن و دەسـتـنەخـسـتنا جـەردا دژمنا، دەست و پییێ مـەمـۆ ژی هێدی–هـێدی بەرەڤی سـەر هـەڤدو کـربوو، لێ زولـا کو مـەمـۆ دهـانی سـەرێ جـمعـەتێ، خـاشـا وی دهـانی.

دەسـتـا هـەیفـهلدانێ سـپـارتنێ شـێخـزاهـر دقـەداندن، لێ مـەمـۆ نکاربوو تێخـسـتـا فـەسـالا خـوە. ئەو چەند هـەڤتـەبوون، کو دەسـتـێ وەلتـییا وانێ ئارخـاین کربوو، تەنێ پەی مەمۆ دگەرییا. قاسدا رۆژەکێ دەستێرا جاڤ ئانی، وەکی مـەمـۆ و دەه جەندرمە چوونە گـوندێ نێزیکی وانێ زولـێ دکن، دوو شـوخـولێ کـویی قرێجـرا، وێ ئێـڤـارێ بەرب باژێر ڤـەگەرن. دوو سـتەندنا وێ بەسـێرا، هەڤـالبەندێ دەسـتـێ هـەڤ شـێورین، چ بکن، کـو وی سـاخ سـلامـەت بگرن. دەسـتـە هـاقـاسـی ل چیـا، بانی، بەسـتـێ قـەزا ئیدرێ، ئەردیشێ و وانێ گەریابوو، باوەرکە کەڤر کەڤر ناس دکر و زانبوو، کیدەرێ رێ بگرن، کو دژمن ئارخایین پەریشانکن.

دەسـتـە جیێ بێ قـەزییا دسـەکنە، حـەتا رۆ دچە مـالا خوە، ئەو پێبـەرژێری دوریانا گوندێ جەلالیایی سەفۆ دڤە و دڤە چار تیشـا، یەک خوە ددە ئالیێ چەپێ، یەک ئالیێ راسـتێ، نیـڤی پێـشـیێ و نیـڤێ مـایین پاشـیێ خوە بەر کـەڤر و پـەلادا دتەلین. رۆیێ زوودا خـاترێ خـوە سـتـەندبوو، تاریێ کۆنـێ خـوە سـەر عـەردێ ڤـەگـرتبـوو، مـژ و دوومــانێ ژی یا خــوە دکـر. دەنگێ شــەڤـێ رند تێ بـهـیــســتنـێ، هندا دوریـانـێ، جـەندرمـەکی ب ئەختـیـیارییا مـەمـۆ پەرە و خشـرێ ژ گـوندا ئانی، سـەر جـەندرمـا پارەڤـەکر و پایی پرێ ئاڤیتـە خورجکا هـەسـپێ مەمۆ. پاشێ مـەمـۆ و جـەندرمێ وی گەلەکی بلند لاف ددانە خـوە و دکەنیـان. ئەوانا ب وێ شـابوونێ دگـهیـژنە دوریانێ و هێدی هێدی دکەڤنە تەلا دەستێ، وەختێ ئەو ئیدی دکەڤنە ئۆرتا هەچار تیشـا، لاوک گوللا سـەر واندا دبارین. سـەرەکێ دەسـتێ ئەهمەد ب ترکی دکە قیرین:

– هوون کەڤا دەستێ مەدانن، دەست بەر خوە بلند نەکن. ئەز ب دینێ مەهمەد پێخەمبەر سۆند دخوم، ئەم وە ناکوژن و تو زییانێ نادنە وە، تەنێ مەرا سیلاهـ لازمن. ئەم ژ ئیرانێ هاتنە، ئەمێ دیسا ڤەگەرنە ور. ئەگەرە هوون نانا بکن، ئەمێ مینا گیهێ وە بچنن و مرازێ وەیێ ب خولیێ شاڤە، رند دڤە!..

مەمۆ و جەندرماڤا دنهێرن تو ئیمکانا وانە ئازابوونێ تونە، ئەو گەمێ هەسپا ب هەڤڤا گرێددن، هنەکی دوور دسەکنن، ب عەمرێ لاوکا قرما و تڤنگا داڤێژنە سەر هەڤ و ژ سیلاها دووردکەڤن. چەند لاوکێ دەستێ نێزیکی وان دڤن، ل جێڤ و پاشلێ وان دنهێرن، پەرا و خشرێ ژنا ژ جێڤا و خورجکا دەردخن، دەستێ وان ب قاییشێ گەما و تەلکەباخییا بەرک گرێدان، ددنە پێشییا خوە بەرب بەرەکا ئاراراتێ دڤن. بەربانگا سڤێ ئەوانا دگهیژنە هێورگەها خویە خالی، دیلا دکنە شکەڤتەکێ ب کەڤرا دەڤێ وێ هلدجن، نۆبەدار بەر دسەکنن، حەتا جاڤێ ژ شێخزاهر بستینن،

سڤەترێ جاڤا نە ب خێر دگهیژە وەلی، ب فەرمانا وەلی چقاس قەواتا وییە سیلاهکری هەبوو، دەردکەڤە، ل مەمۆ و جەندەرما دگەرە، مەشا وان چەند رۆژا دکشینە، تو بەراتێ خێنجی هەسپا ناڤینن، دەرهەڤا وێ یەکێدا جاڤێ ددنە وەلی. ئەو قومانداریێ جەندەرما و دەوسگرتیێ وی تەرکبسیلاهـ دکە، چینێ وان ژ سەر ملا دشقتینە و داڤێژە هەبسێ. هەلبەت، شوخول ب وێ یەکێڤا کوتا ناڤە، دیسا دگەرن، لێ مەمۆ و جەندرمێ وی ناڤینن. شێخزاهر ئیدی زانبوو، وەکی مەمۆ و دەستا خوڤا دەستێ لاوکادانە، لێ خوە ئوسا دگرت، وەکی تو کەس شکبەر نەدبوو، کو شوخولێ وییە، شێخزاهر مەدرەسێدا جەم خاستیێ دیوانێ هێرس دبوو و دگۆت،– وەکی – "بێباڤا یا نەکری کرییە. ئاخ، ئەو بهاتانا گرتنێ، وێ چقاسی باش بوویا". ئەڤ خەبەرانا وی سەیدا و خاندکارا دبهیست، سمبلێ ژی ئالیێ خودا ناڤا قیزادا دگۆت، کو ئەو هەردو بن شکێ دەرێن. سمبلێ ئێڤارێ دەرهەڤا خەبەردانا خاندکارایە ل مەدرەسێ دیا خورا گلیکر.

سەرەکێ وانێ و ئیدارا خەیبێ سەر شێخزاهر دیسا شکبەر دبوون، لێ بێفەیدە بوو، ئەو ب کرنا خوەڤا نەدکەتە تەلا وان. ئاخری رۆژەکێ گازی شێخزاهر دکن، ویرا گەلەکی گەپ دکن، تو سەرەدەریێ ژێ دەرناخن، ئیژا دەست داڤێژنە مەسلەکە

ماڀین، گڤا تو خاندکاری، وەرە ڤێ پرسێدا کۆمەکێ بدە مە، ئەمێ ژی ئالیێ خودا چ کو دەستێ مە بێ، کۆمەکێ بدنە تە، تەنێ ئەم تەڤایی وان دژمنا دیهار بکن و قەزا مە بلا بستەقرە. شێخزاهر دڤینە ژ وانا خەلازبوون ناڤە، داڤێژە زمانێ ناریێ:

– ماقوولێ مە، هوون زانن ئەز دخوونم، سڤێ زوو دچمە دەرسا، ناڤا رۆژێ ڤەدگەرم. حەتا نین دخوم، هنەکی هێسا دبم، دەرسا هازر دکم، ئیدی وەختێ رازانێ پێرا دگهیژە، حالێ من هەرۆ ئا ئەڤە. یا من تەک تەنێ خاندنە. من مەدرەسێد دەرهەڤا وێ قەزیاییدا پری هندکی بهیست، ئەز گەلەکی بەر خوە کەتم. ئەو مەمۆ کییە، ژ کیژان ئێلێیە، قولخا وی چ بوو، کنگێ دزینە، ئەو چەوا چچاخ پێشدا هاتییە؟ مودور، سەیدا و خاندکارێ هەڤالێ من، رند زانن، کو ئەز هاڤینا ژی ناچمە مال، ناڤا ئێلێ، یا من تەنێ خاندنە. ئەز وە هیڤی، رجا دکم، تەنێ بێهێلن بخوونم، کۆمەکداری ژی منرا نەلازمە.

وەلیێ وانێ دیت، وەکی کەڤری هشکە خوون ژێ دەرنایی، دەستێ ژێ کشاند، گڤا خاست قەنجیێ ب وی بکە، گۆتە مودور:

– ماقوول مودور، کۆمەکێ بدە ڤی زلامی، بەلکی ستەمبوولێ، ئانقەرێ، یانێ ئیزمیرێ بلا خاندنا خوە پێشدا بڤە، ئەوێ پاشێ لازمی دیوانا مە بێ، ها...

بیستەکێ شووندا ئیزنا شێخزاهر دا، ژ وێ خەراڤخانێ دەرکەت، رێڤا کەتە متالا. تەیێ بگۆتا متالا ئەو دفەتساند. پرس هاقاسی زەفبوون، وەکی ڤەبژارتنا وان دژواربوو. شێخزاهر رند زانبوو، وەکی دیوان شەڤ و رۆ وی ئیز دکە، گەرەکێ ئەو خوە خاییکە و تو نوخسانییا بەرنەدە، کو سەر وی شکبەر نەڤن. وی دخاست هەرە بگهیژە دەستێ، دێمێ مەمۆیێ مێرکوژ بڤینە، چەند پرسا بدە وی ئوو... لێ نەدبوو، لێ دەستە هیڤا وی بوو.

ئەو مەهەکێ زێدەتر بوو، کو مەرڤێ دیوانێ و جەهـ قرمە مینا سەیێ بینێ ل مەمۆ و جەندرما دگەرییان، نە ئەو و نە ژی بەراتا وان نەددیتن. عەدەتێ دیوانا رۆمێ و قولخچیێ وان ئەو بوو، رۆژێ قەوماندنێیە پێشن هەر تشت دکرن، وەکی مەسەلێ زوو بدنە سافیکرنێ، لێ وەختێ قەوماندن هنەکی کەڤن دبوو، ژ بیرا خوە دەردخستن. لێ وی هەڤیری، وێ گەلەک ئاڤ هلچناندا. بۆنا دەستە و شێخزاهر

بەلوو نەڤن، شێخزاهر ب دەستی قاسدا جاڤێ دەستێرا دشینە، وەکی ئەو ئیدی نکارە بێ، لێ وان پێزەڤەنگا بڤن ریا ئۆرتا وانێ و ئەردیشێیە پاشالخدا گشکا بخەنقینن. دەستە حوکومێ شێخزاهر ناڤا وەعدێ کڤشکریدا دقەدینە.

دە، ریا پاشالخ بوو، رۆژێ ب سەدا مەرڤ، کاروان، بازرگان دچوون و دهاتن. هەلا جارانا قوماندارێ جەندرمایی تەزە جەندرمە دشاندن، ل چیا و بانییا دنهێرین، سەر هنەکا، کو شکبەر دبوون، دگرتن و دشاندنە وانێ. قوماندارێ جەندرما سەڤا هورمەتا وی جەم وەلی دها گەلەکڤە، چەوا دڤێژن مینا دۆلاڤێ دخەڤتی، وەکی وێ مەسەلێ زوو بدە دیهارکرنێ و خورا ناڤ قازانجکە. ئەو سڤێ زوو ب چەند تیشا جەندرما دشینە جیێ، کو ئێڤارێ تەڤی سەرەکڤانێ قەزایی فکرینە و ئەو ژی وەکە ۱٥–۲۰ جەندرماڤا ریا پاشالخڤا دچە چەند گوندا. وەختێ ئەو ب دەستا خوڤا دگهیژنە سەر رێ، عەجێڤا گران دڤین، ئەلبێرا جاڤێ وەلیرا دشین، وەلی و چەند سەرەکێ قەزاییە ماین تێنە ور، مەیتێ "مێرخاسا" ب عەرەبا تیننە مەرکەزا قەزایی و ب فەرمانا وەلی جاڤێ ددنە خودانێ کوشتییا قاسدەکی ژی قەستەمە دشیننە پەی دێ و قەوم پسمامێ مەمۆ، چمکی وی خوە پێشکێشی دیوانێ کربوو. وەختێ قاسد دگهیژە گوند، جاڤێ ددنە دێ، ئەو ب دێمەکی گەش تێ جەم قاسد، وی ددە سەروەختکرنێ، وەکی ڤان گلیێ وێ، بگهینە وەلی:

– ماقوول وەلی، هوون گەلەکی شاشن، ئیترافا داڤێژنە سەر من و زلامەکی نەناس دکنە ئەولەدێ من، من تەکلیف دکن، وەکی ئەز بێم مەیتێ وی بڤم. شوکور خودێرا، من ئەولەدێ مینا مەمۆ هەواتا دنێ نەخستییە و ناخم ژی. بنهێرن، ئەو ئەولەدێ کیژان تەلەقرەشی و تۆلێیە گازی وانکن. ئەو ئەولەدێ زولکار و دەجالایە، بلا ئەو ژی دەفن بکن. ئەولەدێ من جمعەتە، لاوێ وانە مێرخاسن، ژ پاشلا مە دەرکەتنە، ئەو ئەولەدێ مەنە و ئەمە نە کوردووندانە... گونێ من ستوویێ وەڤە، ڤان گلیێ من بێژنە وەلی!

ژنکێ نەهیشت تو قەوم و پسمامەکی وێ هەرە وانێ مەیتێ بینە. ئیسا بەگێ ژ ترسا وەلی ۱٥–۲۰ مەرڤێ خویە نێزیک ددە پەی خوە و تەڤی قاسدێ وەلی دچە وانێ. ئیسا و قاسد دچنە جەم وەلی، قاسد چ کو ژنکێ گۆتبوو، گشک گۆتە وەلی. وەلی گەلەکی سەر ئیسادا هێرس دڤە، درانێ خوە دچیرکینە و بەر خودا دڤێژە،

وەکی "تشت ناڤـە، ئەزێ بەر قـەنجییـا تە ژی دەرێم، لێ ئیسـا؟..." ب فـەرمـانا وەلی عەرەبێ کو مـەیتێ کوشتییا تێدانە، هەرەکێ بەرب مالا وان ڤەرێ دکە و یا مەمۆ ژی بەرب گوندێ وان.

ئیسـا بەگ و عەرەبا مـەیتێ مەمـۆ ئانجاخ بەرێڤارێ گـهیشتنە گوند، زارا جاڤ دا جـمـعـەتێ، وەکی مـەیتێ مـەمـۆ ئانین، دیا وی، قـەومـا و گونـدییا ئیـزن نەدانە ئیـسـا، وەکی مـــەیت بیننە دەر مـــالا قـــاسم. راســتــە ئیــســـا گــەلەکی هێــرس بوو، لێ کێ هێرسـبـوونا وی دپرسی، قـەومێ قـاسـمـە پربـوون، ئیسـا ژێ دسلکی، دیت کو ناڤـە، عــەرەبە بەرب مــەرزەل ئاژۆت، رووســپـیـیـا و قــەومێ قــاسم نەهیــشــتن، وەکی مــەمــۆ مــەرزەلێ گـونددا دەفنکن. ئیســا دانە ســەرواخـتکرنێ، وەکـی مێرێ بێنە کــوشــتنێ، ئەگـەر ئەو مەرزەلدا بێ هـەدکرنێ، بڤنە جیکی ئوسـا دەفنکن، بلا کەسەک نزانڤـە کو دەفنکرنە. ئیـسـا و قـەومێ خـوڤـا مـەمـۆ کو دەفنکرن، تەنێ ب خـوە زانبـوون، چمکی گوندی کەسـەک پێرا نەچوو.

مـالا زەلیخـێ بشـەوتە، وەختێ قـاسم ژێ چوو، نەگرییا، ئاخـەک نەکشـاند، چمکی وێ ئەولەدێ خویی "حـەلال" دژمنێ ملەتێ خوە هـەسـاف دکر، ئاخریێ پۆسیدە و کەل قرکێدا گۆت:

– ئا هایە، دژمنێ جمعەتێ، بزانڤە جمعەت کییە و رۆژا تەنگ چەوا لازمی مـەرییا تێ! ئیرۆ جمـمـەتا گوند زەعف هـەق، ئەختیـار نەدان وی مەرزەلێ گونددا دەفنکن! بلا هـەر کوردەک بزانڤە، کو جـمعـەت رۆژا تەنگ دار پشت و باڤێ بەندایە! کی خـەراڤیێ بکە، وێ ریا تەیە ئیرۆیینرا هـەرە...

ئەگـەر تە ب دلێ تەمز ل دێ بنهێرییا، تەیێ ئەلبێرا، تێ دەرخستـا، وەکی دلێ دێ دەشییـا، دکەوگری، لێ ناڤا جمعەتێدا خوە نەددا بەلووکرن و قـەلسکرنێ. بەلێ، دێ دما دێ، دل لێ کەورەک و نازک دبوو، لێ...

دەسـتـە ب شـوخـولێ خـوڤـا مژوول دبوو، خـێنجی سـرگـوونیێ ئیـدرێ، وێ هنەک سرگوونیێ وانێ و ئەردیشێ ژی ددا ئازاکرنێ. وان رۆژا ب فـەرمانا وەلی ژ هـەرسێ ئێل و عــەشـیـرەتێ کـوردا گەلەک مـەرڤێ خـاشـا وان نەدهاتن، هـەلبـەت، پایی پرێ کوردبوون و هنەک ژی ترکبوون، ب کولفەتێ وانڤا گرتبوون، دەسـتە دەستە دزیکاڤا،

وەختەکی شەڤێ سەوق دکرن، لێ سەرەکێ قەزێ نەدگهیشتنە نێتا خوە. دەستێ هنەک جەندرمە دکوشتن، یانێ بریندار دکرن، سیلاهێ وان ژێ دستەندن و سرگوونی ڤەدگەراندن.

بەر شێخزاهر و دەستا وی مەسەلەکە هەرە چەتن و دژوار ساکنیبوو، وەکی چ قیمەتی دخازە بڤە، گەرەکێ عەلی ئازاکە. لێنهێراندنا "گونێ" وی ئیدی بەر کوتابوونێ بوو، گونەکاریکە زۆر دابوونە سەر – ئەو هەڤالبەندەکی دەستا هەیفهلدانێ هەساڤ دکرن، کرنێ باڤێرا ژی ددانە گرێدانێ. نەپاک روویێ وی دسەکنین، گڤا وی دیوانخانێدا خاستییە وەلی بکوژە. ژ وان وەدا هەما یەک ژی مەمۆ بوو. لەما ژی شێخزاهر شەڤ، رۆژ دەرهەقا ئازاکرنا عەلیدا دفکری. وی گەلەک دراڤ خەرج دکر، کو رێکێ بڤینە. ب سالخێ قاسدا، ناڤێ هەساولەکی هەبسێ ددان، گڤا باڤێ وی ترکە، لێ دێ کوردە. مەرڤ هەر تەنێ ویرا دکارە زمان بڤینە، یانێ ژی ب دەستی هەربقەدەخێ بەلکی ئەو بێ سەر رێ. دیتنا وی ژی نە بارەکی سڤک بوو، دڤە وی شێخزارە بفرۆتا ژی؟

شێخزاهر قاسد و بەلەدچیێ خوەیە باژێرا خەبەر ددە و دسپێرە وان، وەکی ناڤا چەند رۆژادا بزانڤن، مالا وی مێرکی کویە، جیناریێ وی کینە، رێ و دربێ مالا وی رند بەلەد بکن، بزانڤن چتۆ چەتنایی ژی هەنە. هەر تشتی وانرا شرۆڤەدکە، هەموو ریا پێشییا وان دخە و رۆژێ کڤش دکە. ل کو راستی هەڤ بێن، بێ چ کرنە.

لاوکێ بەلەدچی ناڤا چەند رۆژادا زەعف فەسال، هینی هەموو قول–بێریێ مالا مێرک دڤن و رۆژا کڤشکری، وەختەکی شەڤێ راستی شێخزاهر تێن و بەلەدچی سیابەند دڤێژە:

– شێخزاهر، ئەز ب سەرێ تەکم، مە هەر تشت بەلەد کرییە، گرتنا هەساول راستە هێسایە، هەر کەس کورێ باڤێ خویە، یا هەرە باش ئەوە، وەکی مالا وی جیکی خەولەیە، ئەم زوو دکارن تێخنە کەفا دەستێ خوە، یا چەتن ئەوە، وەکی مەرا ل هەڤ نەهات، کو پێ بهەسیانا ئەوێ کیژان رۆژێ نۆبەداریێ کەلێ بکە. مە ئوسا ژی بهیستییە، وەکی ئەڤا شەش مەهە باڤێ وی مرییە، مالدا دیا وی و دو خووشکێ وی هەنە.

– ئەز هەیرانا چەعڤێ وەمە،– شێخزاهر گۆت،– وە گەلەک شوخول کرییە، من ژی ئێپێجە تشت کرییە، من ژی بهیستییە، دوو مرنا مالخوێرا، مالدا ب کوردی گەپ دکن. ئەڤا یەکا ژی باشە، بزانڤن ژ ملەتێ خوە هز دکن، دڤە کورێ مالێ کۆمەکێ ژی بدە مە. نها چەتنە تشتەکی بێژی، لێ ئینشالاه ئەمێ بگهیژنە مەرەمێ خوە. نها مەرا هاقاس مەری نە لازمن، چار مەرڤ بەسن، یێ مایین هەرن بگهیژنە دەستێ.

فەمدارییە، وەکی وان چاخا شێخزاهر شەڤا خوە دکرە رۆ، رۆژا خوە دکرە شەڤ. شەڤا کڤشکری، وەختێ باژاری خەوا شریندابوو، شێخزاهر و هەرسێ زلاماڤا هجوومی سەر مالا هەساوالێ هەبسێ کرن، شێخزاهر و خۆرتەک سەر سەرێ ژنا، لێ هەردێ دنێ سەر سەرێ هەساول سەکنین، ژن دگرییان، لاڤایی دکن، وەکی "تایی مەیی تەنێ نەکوژن، ئەم هەرمەت گونەنە، چ لازمە و مالا مەدا چ هەیە، ئەمێ بدنە وە، تەنێ وێ بێئووجاخیێ ب مە نەکن. تێ کڤشێ هوون کوردن، کورد وا نایینە سەرێ هەڤ، مە بێ نەینک نەکن. شێخزاهر ب کەن دڤێژە:

– بەلێ، کورد گۆتی بەدبەختیێ هەڤرا نەکن، دیا من، تو راستی. ئەز زەعف شامە، کو ئەڤا مالا کوردایە، لێ بەلێ، گەرەکێ کورد ئیمدادێ ژی بدە کوردا، نە ئوسانە، گەلی دێ و خووشکا؟

کورێ من،– دیا هەساول گۆت،– تو راستی، لێ کوردێ خایین ژی نە هندکن، هنەک بوونە قەرتەلێ ترکێ زولمکار و ملەتێ خوە دزێرین. ئەوێ زوو و دەرەنگ ب دەستێ جمعەتێ بەلا خوە بڤینن. ئەز قوربانا دەستێ وەڤم، چەندەکی پێشدا گەدەکی کوردفرۆش کرنە زەند. لاوۆ، هەڤالێ تە ب سیلاها سەر سەرێ کورێ منرا سەکنینە و دخازن ها ها بکوژن. هەلبەت، کوشتن شوخولێ وەیە، لێ کورێ من تمێ کۆمەک دایە خالانێ خویە کورد، هنەک ژ تەنگاییێ خەلازکرنە. ب سالخێ کورێ من، دیوانێ ڤان رۆژا وێ لاوکەکی کوردی هەبسێدا گوللەکە، لاوێ من ئوسا هەیفا خوە ب وی تینە، ئیدی قەت نەڤێژە، لێ تشتەک ژ دەستێ کورێ من نایێ، وەکی...

– مەتینێ،– شێخزاهر ب کەن دڤێژە،– هەما دەردێ مە ژی ئەو لاوکە. کورۆ، زوو ژ جەم کورێ مەتێ ڤردا وەرن! ئەمێ مەتێ و کورێ وێرا خەبەردن. برێ من، کنجێ خوە خوکە، وەرە جەم مە، روونێ. گەلی دێ و خووشکا، قەت نەترسن. گونێ وی

تونەنـە، ئەو کـورێ ملەتێ خـویی هەڤـە. نهـا لازمـە ئەم وی خـەلازکن، ئازاکـرنا وی تەکتەنێ ب دەسـتی کورێ تـەیە، ئەگەر کورێ تە بخازە و کۆمـەکێ بدە مە... مـەتینێ بباخشینە، ناڤێ تە و لاوێ تە ب خێر؟

– ئێـه، لاوۆ،– ژنکێ گـۆت،– سـەرهـاتی، دەردێ من گـەلەکە، ب رۆژا و بـەلکی ژی مـەها قسـەکم، کوتا ناڤـە. ناڤێ من خـەزێیە، خـەزال، ناڤێ لاوێ من خـۆسرۆڤـە، قیـزا منە مەزن سەبرێ و یا چووک نارێیە. خۆسرۆڤێ من گەرەکێ ئیمدادێ بدە وە، وەکی هوون تەڤایی وی زلامێ بەرمراز بدنە قوتارکرنێ.

شـێـخـزاهـر دنهێرە مـەسـەلەیە بـەرەخێرە، ناڤێ خوە و ناڤـێ هەڤالێ خوە نە راست وانرا دڤـێژە. ژ هەوالدانا خـەزالێ دهاتـە کڤشـێ، وەکی ئەو ژنەکـە ئاقل کـەمـالە، ژ ملـەتێ خـوە هـەز دکـە، کـولفـەتەکـە دنێ دیتـیـیـە. ئـەو هـەلا چـەند پرسـا ژی ددە شـێخزاهر، ئەو نـەپاکێ ترکە، کو قـەزاییدا تێنە کوشـتنێ، یەقین ب دەسـتێ وە تێنە کـوشـتنێ؟ شـێـخـزاهر جـاڤـا وێ پرسـێ نەدا، لێ دڤـێـژە، کـو لازمـە عـەلی ژ وێ تەنگاسیێ دەرخن.

– برێ سـەیاد (شـێـخـزاهر)،– خـۆسـرۆڤ گـۆت،– تە و دیـا من گـەلەکی ب هـەڤـرا گـەپکر و هـەر تشت بۆی من سـەرواختـیـیـە لێ نەڤـێژە، وەکی خـۆسـرۆڤ ژ مـرنـێ ترسـییـا و لەمـا ژی دەرهـەقـا عـەلیدا خـەبـەرێ شـرین دڤـێژە. وەلەه، ئەز وەرا راست بێژم، ئەز ژ مرنێ پچەکی ژی خۆفێ ناکم، خودێ بەرخـێ نێر بۆی کێرێ دایە. راست بێژم، هـەلا رۆژا پێشیێدا، دلێ من بۆنا وی خۆرتی دکەوگری و من دخاست ژ مرنێ خـلاز بکرا، لێ خـودێ خـەراڤکە، دەسـتێ تەنێ دەنگ ژێ نایی. ئەز ژی وەرا تـەڤـایی گـەرەکێ وی ئازاکم، تەنێ ب شـەرتـەکی – رۆژا هـەسـاولییا من، مـنکوون نینە، چمکی هندکڤـە ژی دوو مرنـا باڤێ منرا دیوانێ ئەز کرمـا بن شکبـەریێ. رۆژا هـەسـاولتییا ترکا ئـەم دکـارن دەسـتب شـوخـول بکن. ئەزی هـەمـوو قـول بێریێ هـەبسـێرا بەلەدم، چەند لاوکێ دەستا مە گۆتی نۆڤەداریێ بکن و چەند ژی ژ مە پاراڤا دیوارێ هـەبسێ دەرەڤـەکن. ریـا دودا هنەکی چەتنە، لێ ژ یا پێـشن سـڤکتـرە. ئـەزێ سـڤێ قـەرەول بسـەکنم، ترکێ کو من بگوهێزە، گەلەکی قورەیە، مـە کەسـەکی بەر تشتـەکی هـەساڤ ناکە، چمکی قـومـانداریێ هـەبسێ دۆسـتێ وییە. رۆژا ئەو نۆڤـەدار دسـەکنە، ئیـتـبـارا

خوه ب وی تینن، شەڤ ناچن، وی ئیز ناکن، هەلا من بهیستییە، وەکی جارانا ژی رادزێ. ئەگەر مە مەجال دیت و ئەوی رازایڤە، ئەمێ ئەلبێرا هجوومی سەر بکن قونداخەکێ و یانێ ژی هیتەکی بدنە سەرێ وی، بکوژن و گرتیێ خوه ئازاکن. قەرەز، ئەو رۆژێ بدە کڤشێ. ئەزێ سڤێ نۆبەدار بسەکنم، لێ دوسڤا شەڤ، کیدەرێ دڤێژی، ئەز ور راستی وە بێم و ب تەڤایی دەستب خزمەتا خوە بکن. من بهیستییە دو رۆژا و یانێ سێ رۆژا شووندا، وێ عەلی داراخاجێخن. نها برێ من، دڤە هوون ژ من باوەر نەکن، لێ ئەز گلیێ مێرا و قەسەمس ددمە وە. لاپ ئارخایینڤن.

شێخزاهر وەختێ خەبەردانا خۆسرۆڤە پێشن بهیست شا بوو، لێ گۆتنێ وییە پاشن بهیست، هنەکی دودل بوو. مالا ژنکێدا خێلەکە خورت ستەقراندنێ حوکوم ئاژۆت، دیا خۆسرۆڤ چەعڤێ شێخزاهر نهێری و گۆت:

– کورێ من، سەیاد، گۆتنێ خۆسرۆڤێ من، گلیێ مێرێ بەرێنە، سەرێ وی هەرە، ژ گۆتنێ خوە پاشدا ڤەناگەرە. لاوۆ، ئەز خەیسەتێ وی زانم، ئەو ژ مرنا خوە ناترسە. وی گلیێ خوەیی پاشن هنەکی سەرت گۆت، خاشا تە نەهات، لێ وی ئوسا گۆت، وەکی تو ئیتبارا خوە ب وی بینی، پێرا رازیڤی. بەرخێ من لاپ ئارخایینڤە، ئەو خودانێ گلیێ خویە، توو کر، دانالێسە. من ژ دەر و جینارا بهیستییە، وەکی مەدرەسێ دا یەکی کورد دخوونە، خودێ سەرێ من قوربانا ویکە. دڤێژن، ژ مودور گرتی حەتا سەیدا یەک نەوێرە بەر وی بکە ڤەقین لاوۆ، عومرێ وی زلامی ژی بن قەزیایییدایە، کورێ من، ژ هەڤدو نەسلکن، ئیتبارا خوە هەڤ بینن.

– مەتا خەزێ،– شێخزاهر (سەیاد) گۆت،– ئەز ژ کورێ تە ب تەمامی باوەر دکم و ئەم هەما ڤێ شەڤا تاری گلیێ مێرا ددنە هەڤ، کو ئەم هەڤدو نەفرۆشن، لێ وەختێ فرۆتان هەڤە، ئەم ژی وەکە خوە مێرن و ئەمێ بن قەنجییا فرۆتچییا دەرێن. خۆسرۆڤ، چەوا مەتین دڤێژە، خەیسەتێ تە و یێ وی لاوکێ مەدرەسێدا دخوونە، نۆلی هەڤە، سالخا ددن، ئەو ژی مینا تەیی تنگژییە و گلیێ خەراڤ هلنادە. دە هاک، ئەمێ تە پاشێ وی خۆرتیرا بکنە ناس و تێ هەر تشتی دەرهەقا ویدا بزانڤی. نها ئەم کنگێ، ل کو راستی هەڤ بێن و چەند مەرڤا بینم، وەکی تو هەمووو رێ و دربا پێشییا مەخی؟

– سەیادێ برا،– خۆسرۆڤ گۆت،– تێ بێژی ئیدی ئەختیيارییا من هەیە تەرا بێژم برا، چمکی ئەم کورێ باڤێ هەڤن، ئەم هەردو ژی هەڤرا رازی بوونە و مە شەرت دایە هەڤ، قەت تشتێ باشقە نەڤە، من ب دلێ خوە گلیێ مێرا دایە تە. سڤێ ئەز نۆڤەدارم، لێ دوسڤا ئازامە، وەختێ دیکێ نیڤێ شەڤێ، کیدەرێ دڤێژی، ئەزێ ورڤم. خێنجی من تەرا شەش زلام ژی لازمن، چزانم، دڤە ئۆرتا مە و ترکادا شەر ژی هەرە؟ سەیاد، نها تو گلیێ خوە بێژە؟

– خۆسرۆڤێ برا،– سەیاد دڤێژە،– دێمەک، سڤێ نا دوسڤا وەختێ دیکێ نیڤێ شەڤێ، ئەز و لاوکاڤا هندا کەلەفێ پش مەدرەسێ، ئەمێ هیڤییا تە بسەکن. شەرت، شەرتێ مێرا! (دەست ددنە هەڤ و هەڤ ماچ دکن). مەتێ، برا، خووشکنۆ، بباخشین، وەکی مە ئیشەڤ سەر مالا وەدا گرت، چمکی بۆنا وی خۆرتی لازم بوو. دە، ب خاترێ وە، شەڤا وە بمینە رەحمەت!

کورێ من،– خەزال رابوو پییا،– فەسال هەرن، بەختێ وەدامە، سە و کووچکە پرن، وەرا ئۆخرڤە!

– مەتێ،– سەیاد گۆت،– ئەم زەعف رازینە، هەلا ئەمێ گەلەکی راستی هەڤ بێن، لێ ب تەخمینا من، ئەگەر مەرا هەڤ هات، مە عەلی ئازاکر، ماینا وەیە باژێر، وێ گەلەکی ب قەزیاڤە، دڤە خۆسرۆڤ نۆلی عەلی بگرن، هەزار تشتی پێڤا گرێدن و دووری ویڤە گوللەکن، هەردو قیزێ تەیە جاهلن، من بباخشین، ترک چ بخازن وێ بکن، دڤە ناموسا مەرا... ب تەخمینا من، نزانن هوونێ منرا رازیڤن، یانێ نا، رۆژا کڤشکری ئەزێ ئوسا بکم، وەکی لاوک بێن وە بڤنە جیکی بێ قەزییا، کو ناموسا مە جیێ خوداڤە. وەرا ئۆرخان دۆشەک نە لازمن، کنجێ خوە و چ مالا وەدا هەیە هلدن بڤن. خودێ هەز بکە، وەختێ مە عەلی دەرخست، ئانی، هوونێ بەردەست دەرکەڤن و ئەم ژیێ بێن بگهێژنە وە. هوونێ تەڤی لاوکێ مە هەرنە بەرب پاخلا گریداخێ، پاشێ وێ وە بڤنە مالا شێخەمەرێ سەرکارێ ئێلا قادرییا و هوونێ ناڤا خەلقێ خودا بژین. مەتێ، خۆسرۆڤ و گەلی خووشکا، فکرا وە چییە، ل مە دەرەنگە؟

خەزال و خۆسرۆڤ گەلەکی دفکرن، لێ هەردو قیز ئەلبێرا دڤێژن، وەکی "ئەم فکرا

برێ خورا رازینه، بەسە، ئەمێ هەرنە ناڤا ملەتێ خوە، ور ئەم نانێ جەه بوخون، ژ پەلاوا ڤر هەزار جاری چێترە...". دەرەنگ، دەرەنگ خۆسرۆڤ سەرێ خوە بلند دکە و دڤێژە:

مادەم، کو هەردو خووشکێ من رازینە، ئەز ژی رازیبوونا خوە داڤێژمە سەر دیا خوە، ئەگەر ئەو رازییە، ئەز زووڤا رازیمە.

– سەیاد، پێشدا وەرە،– خەزالێ گۆت،– شەرتێ خودێ و پێخەمبەرا بدە من، وەکی تێ من راست بڤی بگهینی مالا شێخەمەر و بسپێری وی؟ لاوۆ، ئۆرخان، دۆشەک، ناڤمال بەر چەعڤێ من ناین، تەنێ و تەنێ هەرسێ ئێتیمێ من و کورد منرا لازمن، وەکی دنێ تو کەس.

مەتێ، خووشکنۆ و برێ خۆسرۆڤ،– سەیاد دڤێژە،– بەرێ ئەز زەعف رازیمە، وەکی هوون گۆتنا من عەردێ ناخن. ئەز شەرتێ خودێ و پێخەمبەرا ددمە وە، وەکی خودێ هەز بکە، چەند رۆژا شووندا، ئەمێ وە بڤن و بگهیننە مالا شێخەمەر و خسووسی تەسلیمی ویکن و پاشێ هوونێ بزانڤن، کو ئەم خودانێ گلیێ خونە، تووکا خوە ژ عەردێ قرێج دانالسن و ئەم کینە؟

ورا خەزال تێ روویێ سەیاد، سەیاد دیسا شەرتێ دایی دوەکلینە، نەتکا هەردو قیزا ماچ دکە و دڤێژە، وەکی "هوون خووشکێ منە قیامەتێنە". ئەو و خۆسرۆڤ ژی تێنە روویێ هەڤ و شەرت ددنە هەڤ، وەکی ئەم ژی ئیرۆدا برێ هەڤن.

شێخزاهر و زلامێ پێرا خاترێ خوە خاستن و وێ شەڤێ چوون بەلەدچیێ خوە دیتن، شێخزاهر شەرت شوورت وانرا گۆت: "رۆژا شەمیێ وەختەکی شەڤێ، گەرەکێ دەستە خاچێ کرێ وانێڤە، پارەڤەبە چار جییا، یەک خوە بدە ئالیێ چەپێ، یەک ئالیێ راستێ، یەک پێشییا رێ و یا چارا خوە بدە پاشییا رێ، هەرچار دەستە ژی بلا حالێ شێرداڤن، خێنجی بیست لاوکێ، کو بێن، وەکی ئەم سەر هەبسێدا بگرن، هەیشت ژی بلا بێن کولفەتێ خۆسرۆڤ بڤن، ب گلیکی بیست شەش لاوک. وەختەکی شەڤێ، گاڤا شەهەر ستەقری، بلا بێنە کەلەفێ هندا مەدرەسێ، ئەمێ وان ور راچەعڤکن. بەلەدچییا وێ شەڤێ بەرێ خوە دانە چیایی ماسیسێ، کو دەستێ بڤێن. بەلەدچی رۆژا دودا ناڤا رۆژێ خوە دەستێرا دگهین، چ کو شێخزاهر

گۆتبوو، لاوکارا دڤێژن و قیتێ دیسا ڤەدگەرنە وانێ، شێخزاهر دڤین، چ کو کربوون، گشکی ویرا قسە دکن و شێخزاهر بێ سەبر هیڤییا رۆژا شەمیێ دسەکنە.

دەستا هەیفهلدانێ رۆژا پێنجشەمێ تەمامییا شەڤێ ئۆخرا خوە بەرب وانێ، جیێ کڤشکری دقەدینە، رۆژا شەمیێ رۆ جیێ بێقەزییادا خوە ڤەدشێرن، نۆڤەدار بۆنا بێ قەزییابوونا لاوکێ دەستێ، چەند جییا دوور نۆڤەدارییێ دکن، خەلقێ دەستێ ژی هێسا دڤن. سیارێ وان ژی رۆژا ئینیێ هێ ژ جیێ خویی هیملی دەرتێن، وەکی نیڤێ شەڤێیی رۆژا شەمیێ خوە ریا خاچێ کرێ وانێرا بگهین.

چاخێ کڤشکری دەستێ چەوا کو شێخزاهر گۆتبوو جیێ خوەدا حالێ شێردا سەکنیبوو، دەمەکێ شووندا سیار ژی تێن دگهیژنە دەستێ. شەڤا کڤشکری، شەڤەکە خاش بوو، تەیێ بگۆتا ستێرکا ل عەسمانا دەستێ هەڤ گرتییە کێفا دلێ خورا کەتنە گۆڤەندێ، هێدی هێدی درەقسن، لێ هنەکا ژی مەنەکیێ خوە چەپ و راستێ ناڤا عەسمیندا دبەزاندن و دخاستن بالگیێ بووکێ بڤن، خورا پێشکێشێ بستین. وا شەڤا تاڤەهیڤدا تە دەرزی باڤیتا عەردێ، وێ بهاتا کڤشێ. دەمەکێ شووندا، بێ ویلاند، ژ زەرپا بێ هنەک دارکێ سەر کۆکا خوە هێشینبوویە زها، ل سازبەندیێ دخستن، ئەور و عەسمان تەڤی هەڤ بوو، عەورا کۆنێ خوە سەر ستێرکا ڤەگرتبوو، تاری بوو، پیشکێ بارانێیە تەک تووک عەرد سێلام دکرن. باژار خەوا هنگۆرێدا بوو، تەنێ دەنگێ زەنگلێ دەڤێ کاورانا، ئەوتینا کەلبا، شهینا هەسپا هەوا دقەلشاند، دهات، ئەلامی لاوکا دکر، کو وەختێ وەیی کڤشکری پێرا گهیشتییە، هشیار و فەسالڤن. شێخزاهر و ئەتار ژ مال دەردکەتن، تەلە-تەل بەرب کەلەفێ هندا مەدرێسێ دچن و دەمەکێ شووندا هەر یەک جیێ خویی کڤشکریدا وەکە سەد گاڤی دووری هەڤ دتەلن. لاوکا هم ریا فێزا شەهەر و هم ژی ریا کو خۆسرۆڤێ تێدا بهاتا، راچەعف دکرن. خێلەکە خورت شووینداتر، نشکێڤا ژ ئالیێ شێخزاهردا قەرەتووک هاتە کڤشێ، وی دەست ئاڤیتە ماویزەرێ و گۆت: "کییە، بسەکنە، یانێ نا؟" ئەو قەرەتو خۆسرۆڤ بوو. ئەوانا هاتنە دەست و روونێ هەڤ، هەڤالێ شێخزاهر ژی پێ هەسیان، وەکی خۆسرۆڤە. وانا دیسا ئیتبارا خوە ب خۆسرۆڤ نەئانین، ئەتار ل ئالیێ باژێر نۆبەداری دکر، دڤە خۆرت وان بفرۆشە و

شوخولێ وانی هورمەتلی عەردێخە.

وێ شەڤێ ژ هەموو ئالیێ باژێر دیکا قوبە بانگ ددا، دەنگێ کاورانا ژی زووڤا ستەقریبوو، بێ ژی نەرمک دویلاند، روویێ بەندا رادمووسا، بەدەنا بینبەرا هێسا دکر. لاوکێ دەستێ تەلە-تەل ژ کرێ باژێر هێبەرژێری جیێ کڤشکری بوون، وێ دەمێ خۆسرۆڤ نێزیکی شێخزاهر دڤە، دڤێژە:

– براکۆ، دێمەک، هەلا تو نها ژی ئیتبارا خوە ب من ناینی، ئەرێ؟ چمکی تە ریا کو ژ شەهەر تێ. قەرەول دانە سەکناندنێ تو هەو زانی، من نزانبوو؟

– راست بێژم،– شێخزاهر گۆت،– ئیتبار و هشیاربوون رەوشا مێرایە، نەخەیدە، ئوسا لازم بوو. حەتا ئەم عەلی ژ هەبسێ ئازا نەکن، کولفەتێ مالا تە ژی نەین، ئەز دیسا ئیتبارا خوە ب تە ناینم. قەرەز، ئەمێ پاشێ سوهبەت بکن...

هەما ناڤا خەبەردانا واندا لاوکەک نێزیکی شێخزاهر بوو، ئەلامکرێ، وەکی لاوک هاتنە، هیڤا عەمرێ تەنە.

– دە، بێژێ بلا بێن، ئەز زانم کیێبێ،– شێخزاهر گۆت،– ئەم هەڤرا گەپکن!

بیستەکێ شووندا لاوک هاتنە جەم شێخزاهر، وی سپارتن دانە وان، ئەو چوون، خۆسرۆڤ ژێ پرسی:

– بباخشینە، چەند مەرڤ هاتنە؟

– چقاس لازمە، ئەم هاتنە، شێخزاهر کورت جاڤا وی دا.

– پاک،– خۆسرۆڤ گوت،– بۆی من هەر تشت عەیانە. ئەم نها گەرەکێ بڤنە شەش تیشا، ئەز پێشیێ، تو دوو من، لێ پێنج تیشێ مایین بلا مە ئیزکن و بێنە پش هەبسێ. ئالیێ رۆئاڤێ کەسەک نەلازمە، ئالیێ رۆهلاتێ، شمالێ و جەنووبێ بلا چەند جییا بەسەکنن و دەڤێ تڤنگێ خوە ئالیێ رۆهلاتێ بگرن، چمکی دەروازێ مەزنی ورە، سە و کووچکێ وان دچن و تێن، هەڤ دگوهێزن، فەمدارییە؟

– بەلێ،" شێخزاهر گۆت،– فەمدارییە، دەقەکێ جەم ڤی خۆرتی بستەکنە، حەتا ئەز هەرمە ناڤ لاوکا، فەرمانێ بدمێ و زوو ڤەگەرم.

شێخزاهر هازوونگا سپارتن دا لاوکا، شەش خۆرت و ئەتار شاندنە مالا

خۆسرۆڤ، وەکی کولفەتێ وی بڤن، پێنج خۆرت شاندە ئالیێ دەروازێ مەرکەزیێ، لێ یێ مایین ب گۆتنا خۆسرۆڤ کر و ئەلامی خۆسرۆڤ کر، وەکی لاوک ئیدی چوونە پەی کولفەتێ تە. خۆسرۆڤ

هەموو قول بووجاخێ هەبسێرا بەلەد بوو، وی دا پێشیێ، شێخزاهر دا پەی، راست چوون گهیشتنە پشتا کەلێ. وی گەلەکی ل دیوێر نهێری، ئاقلێ وی ژ دەرەڤەکرنێ نەبری، گوهێ شێخزاهردا کرە پستە پست، چەند کەڤر دانە سەر هەڤ و هلپارکی دیوارێ سووری بوو، خوە دەڤەروویا ئاڤیتە سەر دیوێر و دەستێ خوە پاراڤا شێخزاهرا هەژاند، کو ئەو ژی بێ. شێخزاهر ژی مینا وی هلکشییا سەر دیوێر، ل هوندورێ هەوشێ نهێرین، وێدەرێ کەسەک تونەبوو. خۆسرۆڤ دەستێ خوە دا شێخزاهر، نەیایی عەردێ بوو، پاشێ ب دەستا شێخزاهر دا سەرواختکرنێ، وەکی ئەو ژی پەیاڤە، شێخزاهر و چەند لاوک ژی پەیا بوون، بەر سووریێ نۆبەدار دانە سەکنانندنێ، چوون گهیشتنە خۆسرۆڤ، سیلاه دانە سەر ئەیێخ، بیستەکێ سڤدەرا هەبسێرا تەلە تەل چوون، دیتن، وەکی هەساول رازایە، تڤنگ کرییە ناڤا لنگێ خوە، ب دەستێ خوڤا گرتییە و سەر کێلەکێ ڤەلەزیایە. شێخزاهر و خۆسرۆڤ سەرا سەکنین. خۆسرۆڤ دەستێ خوە بلند کر، وەکی بسەکنە، شوخولێ تە پێ تونەڤە. وی قرما خوە سەر ئەیێخ خست، فیشەک ژێ دەرخستن، ئۆرتێدا گرت و ب دەستکا قرمێ دا جێنیکا هەساول، وی خاست راڤە سەر خوە، یەکە دن ژی لێخست، ئەو عەردێ کەت، شێخزاهر دەربا سسییا ل جێنیکا وی خست، هەساول مەست بوو. خۆسرۆڤ ل جێڤێ نهێری، کولا ئاناخاتارا (کلیتا) دەرخست، یا چەعڤییا عەلی تێدا گرتیبوو ناس کر، بەرب چەعڤیێ چوو، شێخزاهر دا دوو، وی دەری ڤەکر. دزیکاڤا گۆتە عەلی "نەترسە، ئەم هاتنە تە ئازا بکن، سەیادێ قەومێ تە ژی هاتییە"، لێ شێخزاهر عەلی ناس نەدکر. خۆسرۆڤ بەلەد بوو، هازوونگا قەیدچیدارێ لنگ و ملێ وی ڤەکرن. عەلی و ئەسکەرێ جەلال دانە دوو خوە، دەری دادان، ژ ئالیێ هەوشێیی چەپێرا دەرکەتن. دەمەکێ شووندا لاوک گهیشتنە هەڤ، تەلە تەل ژ هدوودێ هەبسێ دوورکەتن. هندا کەلەفێ مەدرەسێ، بەلەدچیک و خۆسرۆڤ هازوونگا چوونە مالا خۆسرۆڤ، بێ لاوکا

کولفەتێ وی برنە، یانێ نا. دەمەکێ شووندا خۆسرۆڤ و بەلەدچی ئەلامی زاهر کرن، وەکی برنە. شێخزاهر ب دێمەکی شا گۆت:

– دە، گەلی لاوکا! ئەم گهیشتنە مەتلەبا خوە، نەسەکن، پێشدا بەرب دەستێ بلەقن، ئەز، خۆسرۆڤ و چەند لاوکا ئەمێ هێدی هێدی پەی وە بێن. خۆسرۆڤێ برا، نها ئیدی کولفەتێ تەیی جەم دەستێیە، لاپ ئارخاییڤە، چەندەکی شووندا تو و لاوکێ ب دەستێ خوە مەتێ و هەردو خووشکا خوە تەسلیمی شێخەمەر بکن. تو ژی پاش دا ڤەگەرە تەڤی دەستێڤە، هەیفا خووشک و برێ خویە کوشتی ژ دەجالێ ترکا بستینە.

دەمەکێ ئۆرتا هەردو زلامادا ستەقراندن پێشدا هات، خۆسرۆڤ دخاست شکبەرییا کو دلێ ویدا پێشدا هاتییە، بدە سافیکرنێ، لێ چەوا بێژە، فەسالێ دگەرییا، وی دل و جانێ خوە تەڤ ئانی گۆت:

– برێ منی سەیاد، ژ خەبەردانا لاوکا من تێدەرخست، وەکی ناڤێ تە سەیاد نینە، دڤە تو شێخزاهری؟ مالا تە ئاڤاڤە، نها ژی تو ئیتبارا خوە ب من نایینی، ئەرێ؟ ئەز هیڤی دکم وێ شکبەریێ ژ دلێ من دەرخە.

– براکێ منی خۆسرۆڤ،– شێخزاهر گۆت،– تە مێرانیکە زۆر کر، بارەکی گران دا سەر ملێ من. بلا خودێ وێ رۆژێ بینە،وەکی ئەز بن وێ ئیکراما تە دەرێم. ئەز منەتدارێ دیا تە، تە و کولفەتێ مالا وەمە. داییک و خووشکا پێش منڤا سەلام بکە، بێژێ ئەو لاوکێ وێ شەڤێ شێخزاهر ب خوە بوو. گەلی لاوکا، مەتێ و هەردو خووشکێ من، خۆسرۆڤ، عەلی و ئەسکەر هەسپا سیبارکن و زوو بگهیننە وارگێ، ل ور قرمەکە ماویزێر، تڤنگەکە کووچووچاپێ بدنە خۆسرۆڤ، لێ عەلی و ئەسکەر ژی چ دخازن بدنێ. زوو خوە بگهیننە لاوکا، ئەتارا بێژن بلا زوو بێ، ئەز هیڤا وی سەکنیمە. دە، وەرا ئۆخربە، زوو هەرن! ئەمێ سەحەتەکێ ئەتار هات گهیشتە شێخزاهر و بەرب مەزیلا خوە چوون.

بەسا کوشتنا هاساول، رەڤا عەلی و یەکی دن مینا سیمسز تێلێفۆنێ ناڤا باژێردا بەلا بوو. کوردفرۆش، ترکێ مەنجەنێق و جەسووسێ دیوانێ سڤێ حەتا ئێڤارێ ناڤ شەهەر دگەریان، هەلا چەند مەرڤ جیکی بەرەڤ دبوون، دچوون گوهێ خوە ددانە

سەر هەوالدانا وان، بەلکی تشتەکی بهەسن. ئەو چەند رۆژ بوو باژار و گوندادا ئاگر دقلییا، تەر و هشک تەڤ دشەوتی، دەستێ جەندرما و ئیدارا خەیبێ مینا دۆلاڤێ دخەڤتین. هنەک بەرب گوندێ کوردایە بەرەکا ماسیسێ چووبوون، خەلق دزێراندن، دگرتن، لێ نەدگهیشتنە تو مەرەمێ. وان رۆژادا دەستە خەراڤ نەدخەڤتی، وێ نە کو تەنێ ناڤا ئێلێ، لێ ئوسا ژی دۆربەرێ شەهەر چ کو لازم بوو دکر، تمێ ژی جیێ خوە دگوهەست، لێ گوهێ دەستێیی تمێ سەر مالا عەلی بوو، وەکی ژ وانا تو کەسی نەگرن، وەلی هەرۆ جاڤێ نەبخێر دستەند و نەوێربوون جاڤ بدانا پایتەخت، ئەو بۆنا وان گڤا قەلسبوون دهاتە هەسابێ. جەندرمە هار بووبوون، قەزا وانێ کربوونە گۆلا خوونێ، جەزاکرنا نەهەد دهاتە کرنێ. جارانا ئۆرتا ئێلێ کوردا و جەندرمادا شەر ژی دبوو و زیيانەکە مەزن ددانە هەڤدو. سەڤا وان بێقانوونییا و بۆنا وەلی هنەکی بدنە ترساندنێ، هنەک سەرەکێ ئێلا وەکیلێ خوە دشاندنە جەم وەلی، وەکی گڤا "دیوانێ شەر دایە سەکناندنێ، لێ جەندرمە و ئەسکەرێ وە بێقانوونییا دکن، هجوومی سەر خەلقێ بێ سیلاه دکن، کال، پیر، زارا دکوژن، گوندا تالان دکن. ئەگەر تو وان بێقانوونییا نەدی هلدانێ، ئەمێ تێلێقرافێ بدنە ئانقەرێ، بلا سەرەکڤانێ دیوانێ وێ پرسێ هەل بکە. ئەگەر ئەو وێ مەسەلێ هەل نەکە، وی چاخی شەرێ مە، شەرە". هاتنا قاسدێ کوردایە جەم وەلی، وەلی دکرە حالەکی خەراڤ، کەتبوو ئۆرتا دو ئاگرا، ئەو هاتە سەر وێ نێتێ، رند دڤە کورد زرارێ بدن، نە کو ئانەقەرێرا تێلێقرافێ بشینن، وێ پۆستێ من بکشینە دەڤەخانێ.

دوو قاسدێ ئێلێ کوردارا، وەلییا ژ ترسا خوە هپەک گرتی بەردان، چەوا دڤێژن گەما جەندرمە، ئەسکەر و خایینێ کوردا کشاند، لێ دیسا چەوا وەشی پەی نێچیرا خوە بگەرە، ل دەشتێ پەی دەستا کوردایە سیلاهکری دگەریان، لێ کوردا ژی نەدهیشت، وەکی جەندرمە و ئەسکەر بێنە گوندێ بەرەکا ئاراراتێ.

ناڤێ دەستا وانێیە کو مقابلی دژمن شەر د کر، ناڤا توورکیاییدا بەلا بووبوو، لێ کەسەکی ژی نزانبوو کی سەرکارێ وێ دکە. ئەو دەستە بۆنا هەموو ئێل و عەشیرەتێ کوردا بووبوو دەرمان، گومان و دلدمی، هەر سەرکارەکی ئێل و عەشیرەتا چەعڤ ددانە وێ دەستێ، خورا دەستێ سیلاهکری ددانە هازرکرنێ،

وەکی وەختێ شێر بکارڤن خوە ژ دژمن بدنە خایکرنێ، هم ژی حەتا دەستپێنەبوونا شێر ژ جەندرما، ئەسکەر سیلاها بستینن و وەختێ هجوومکرنا ترکێ دەجال، بکارڤن جاڤا وان بدن.

ب فەرمانا شێخزاهر دەستە سەر چار جییا هاتبوو پارەڤەکرنێ – یەکێ قەزا ئیدرێ، یا دودایە مەزن قەزا وانێ، لێ یا سسیا ئەردیشێ و بازیدێ دخەڤتی و تمێ دەربێ خەدار ل دژمن دخست. هەرچار دەستە ژی رۆ ب رۆ ب جاهلێ کوردا زێدە دبوون و دهاتنە سیلاهکرنێ.

شێخزاهر دڤینە، وەکی وانێدا ماین ئیدی ناڤە، شەڤ و رۆژا وی ئیز دکن، پەی وی دگەرن، مەرڤێ قەنجە ژ کوردا هەز دکن، شێورێ ددنێ، وەکی ژ وێ خەراڤەخانێ دەرێ و بگهیژە دەستا خوە. لێ شەهەردا شێخزاهر گەرەکێ گەلەک تشت بۆنا ملەتێ خوە بکرا، لێ عومرێ وی بن قەزییاییدا بوو، وی گەلەک مەرڤێ باش دیتنبوون، وەکی تمێ سورا دیوانێ بگینە وی، شێخزاهر دودل بووبوو، هەرە خێرە، یانێ نەچە، لێ وی حالێ ئیزکرنێدا ژی تشتەک نکاربوو بکرا. رۆژەکێ ئەو و ئەتار هەڤ دشێورن، لێ نایینە سەر تو نێتێ، پاشێ هەڤ رازی دڤن.

شێخزاهر مەدرەسە بەتال کر

دیوانا توورکیایی، وەکی بڤە خودانێ گلیێ خویی دایی، گڤا شەر دایە سەکناندنێ، ئیڕا ب زۆرا پەرا ئێل و عەشیرەتێ کوردا بەری هەڤ ددا، ب دەستی خایینا، لێ ب قەواتا جەندرما و ئەسکەر سەر گوندێ کوردایە قەزایی ئیدرێ، ئەردیشێ، وانێ، گەلیێ زیلا، بازیدێ، قسمەکە دەشتا ئانادۆلیێدا دگرت، کافکوون دکر، جمعەتا هێسیرە بێ سیلاھ قر دکر. جمعەتا کورد، ترکە خەڤاتچی، وەختێ ئەو قەوماندنا دبهیستن نامووس و ئینسافا وان قەبوول نەدکر، هەیفا خووشک و برێ خوە ژ جەندرمە و ئەسکەر دستەند، لێ هەمین ئەدۆ و ئیسا ژی ب فێلبازییا خوە نەدکەتنە دەستێ وان. کال و پیر وەختێ جیکی بەرەڤ دبوون، خوە حالارا دگۆتن، وەکی "جانم، یا کو هەردو خایین ب دەستی دیوانێ دکن، شەرێ بەرێ مزگینا کرنێ وان دچە. قەت کێ دیتییە، کو برا مقابلی برێ دەرێ، خوونا وی فرکە، دەست و سەر چەعڤێ خوە ب وێ بشۆ. کیژان کوردی کو مقابلی دیوانێ خەبەر ددا، دزیکاڤا دگرتن، بەرێ ژێ بەرتیل دستەندن، لێ نها دکوژن و یانێ سرگوونی ئینچەریێ دکن".

وەختێ دەستێ ئێل و عەشیرەتایە سیلاهکری، ئەو جاڤێ نە ب خێر ژ گوندێ وان قەزا دبهیستن، هجوومی سەر جەندرما و ئەسکەرا دکرن، هەیفا خووشک و برێ خوە دستەندن. لێ ب وێ یەکێڤا کورد هێسا نەدبوون، دەستێ هەموو ئێل و عەشیرەتا جارانا وەختێ دکەتە فەسالا وان، ئیڕا هجوومی سەر قەزا دکرن، دکوشتن و دهاتنە کوشتن، برینداركرنێ، وەکی دیوانا رۆمێ بزانڤە، کو کورد سەر گوهەکی رانەزانە و ژ فەرمانا سەکناندنا شێر باوەر نەکرنە، چمکی هەرۆژ بەسێ نە

ب خێر ژ گوندێ کوردا دستەندن و بنەلیێ هنەک گوندا ژی مەخسووس جاڤ شێخزاهرا دشاندن.

شێخزاهر بۆنا راستییا وێ زولمێ، دەستەکە چووکە هەڤت فەدایا دشینە، وەکی ب وی حالی بهەسە و زوو جاڤێ بدنە وی، کو بەر "قەنجییا" دەجالا دەرێ. رۆژا دودا دەستێ خوە قەیا فێزا گوندێ تەرێرا دگهینە، ژ دەستێ دودو دچنە بەلەدیێ، بێ گونددا دژمن تونە و یێ ماین خوە ددنە ناڤا کەڤرێ قەیێ و هیڤیا هەڤالێ خوە دسەکن، بێ چ جاڤێ تین. دەمەکە خۆرت شووندا‌تر، دەنگێ ژنەکێ وان تەسلی دڤە، دکە هەوار و گازی، کۆمەکێ دخازە. دڤین، وەکی دەنگ بنەتارا وان تێ، لەز بەرب دەنگ دچن، دڤین. وەکی سەر کانیێ جەندرما جێرێ کەچکێ شکێناندییە، دودا مینا گورێ زڤستانێ، کەچک ئاڤیتنە عەردێ، یەک ژی قەرەولیێ وان دکە. دهاتە کڤشێ، کو قەواتا هەردا نەدگهیشتە وێ، یێ سسیا ژی سیلاها خوە داڤێژە عەردێ، هەرسێک هاها دخازن وێ بێگونەیێ پەریشان بکن. لێ قیزکێ ب مێرخاسی مقابلی وان بەر خوە ددا. وێ دیسا دکرە گازی: "هەی هەوار، هەوار، برانۆ، خووشکنۆ! گەلی بێ مورەتا، نە ئاخر خووشک، ژن، بووکێ وە ژی هەنە! خودێ تەختێ پاتشێ وە وەلگەرینە، کۆکا وە بێناموسا بقەلینە! گدینۆ هەوار!" هەما ب کوتابوونا خەبەرا پاشنە "هەوارێرا" فەدایی هجوومی سەر جەندرما و کەچکێ دکن، هەرسێک بێ بەرخوداین تەسلیم دڤن. کەچکا کنج زیتۆل-زیتۆلبوویی، ژ عەردێ رادڤە، خوە دکە نزامێ، بەرب خوونمژا دچە، توو دکە روویێ وان، هەرەکێ چەند شەماقا لێ دخە و پاشدا تێ جەم فەدایا، وان ماچ دکە و دڤێژە:- خوونمژنۆ، وە دیت برێ من هاتنە هەوارا من و نامووسا من خاییکرن! ئاخ، برانۆ، ئەز قوربانا وەمە!" فەدایی دەستێ وان گرێ ددن قەیا. بنەتارا کانیێدا هۆل دکن، سیلاهێ وان هلتین، تەڤایی دچنە گوند، قوماندار و چەند جەندرما ل گوند ژی دکوژن. ئوو...

بەسا دەرمداخکرن و وێرانکرنا گوندێ بەکریا ناڤا کوردستانێدا پێرا پێرا بەلا بووبوو، نەرازیبوونەکە مەزن نە کو تەنێ ناڤا فەدایێ سیلاهکریدا پێشدا نەهاتبوو و ئوسا ژی ناڤا جمعەتا زەهمەتکێشدا پێشدا هاتبوو. لەما ژی وەلیتییا و هەردو کوردفرۆشا هەرۆ جاڤێ نە ب خێر دستاندن، وەکی فلان جی هاقاس جەندرمە، فلان

و بێڤان جیيا هاقاس هاتنه کوشتنێ. راسته، وەلی، ئەدۆ و ئیسا بەرێ هنەکی بەر خوە دکەتن، لێ پاشێ قەت تالاشا وان نینبوو ئەسکەر و جەندرمە هاتنە قرێ، هەلا دگۆتن: "ئەو هێچ بلا سەرێ دیوانا مە و وەزیرێ شێیی ئەسکەریێ فەوزی چەقماق پاشا ساخڤە، ئەم چقاس جەندرما و ئەسکەر بخازن، وێ بدە مە".

بەلێ، چقاسی زولم پر دبوو، ئاقاسی ژی رەقەما پشتۆڤانێ کوردفرۆشا کێم دبوو. ئێلا و عەشیرەتا وان بەرێ خوە ژ وانا ڤەگەراندبوون، دەربازی ئالیێ راستیێ و هەقیێ بووبوون. کوردا کرنا هەردو دەجالایە، کو ئانیبوونە سەرێ خەلقێ گوندێ بەکریا بیر نەدکر، چقاس دژمن دکوشتن، دلێ وان رەهەت نەدبوو. سەفەرێ ئاخایی زیلی دوو زولما وی گوندیرا، بەلەدێ خوە دشینە وانێ، قەزرما جەندرما و مالێ هەردو زولمکارارا دڤنە ناس، ٢٥٠ فەدایێ سیارە ددە سەر خوە و بەرێ خوە ددە جیێ بەلەدکری، وەکە سەد پێنجی جەندرما و ئەسکەر دکوژە، شێست-هەڤتێ نەفەری بریندار دکە، سەر مالێ مەنجەنێقادا ژی دگرە، لێ زۆرا وان ناگهیژە جەندرمە و ئەسکەرێ دەجال، پاشدا ڤەدگەرە.

شێخزاهر بەر کرنێ دیوانێ، کوردفرۆشایە، کو دهانینە سەرێ ملەتا وی، دۆز ناکە، خاندنێ بەتال دکە، دچە دگهیژە دەستا خوە. دوو رەڤا شێخزاهرە ژ وانێ، وەلی قومانداریێ ئەسکەر، جەندرما، سەرەکێ ئیدارا خەیبێ و کوردفرۆشا ئۆدا خودا تۆپ دکە، دەرهەقا کرنێ وییە قەزاییدا، یەکۆ-یەکۆ وانرا شرۆڤەدکە و وان ب خەبەرێ سەکەسزکرنێڤا ددە رووڕەشکرنێ، ئاخری گەلەکی هێرس دڤێژە، وەکی "ناڤا دو سالێ وییە خواندنێدا، هوون پێ نەهەسیان، وی گەدێ کوردا چ کر و چ نەکر! چقاس مەرڤێ مەیە باش دا کوشتنێ، ژ کەلێ گونەکارەکی مینا عەلی دا رەڤێ. چ سێرا مە هەبوو، گشک وەعدەدا پێ هەسییا بوو، ئەو سێرا مقابلی مە دا خەڤاتێ، لێ دەستا وی چ ئانی سەرێ مە، کێ نزانە، هوون گشک رند زانن. هەلا هوون بسەکن، ئەزێ چ بینمە سەرێ وە، هوونێ پاشێ پێ بهەسن..." ب عەمرێ وەلی قومانداریێ جەندرما، سەرەکێ ئیدارا خەیبێ، مودوریێ مەدرەسێ، مەللێ مەچیتێ، سێ سەیدا ژ قولخێ هاتنە دەرخستنێ، ئاڤیتنە هەبسێ و ئەوانا ناڤکرن چەوا دژمنێ دیوانا توورکیایی. سپارتە ئەدۆ و ئیسا ئەگەر وان ناڤا دو مەهادا،

سەرێ شێخزاهر نەئانین، وێ چەوا دژمنێ دیوانێ و جمعەتێ بهاتانا گرتنێ و درداکرنێ. ب فەرمانا وی چڤاس خاندکارێ کوردە مەدرەسێ هەبوون (خێنجی قیزێ ئەدۆ)، هنەک ئاڤیتنە هەبسێ و یێ ماین راڤەتاندن.

ناڤا چەند مەهادا ناڤێ شێخزاهر و کرنا دەستا وی ناڤا خەلقێ ئیدرێ، ئەردیشێ، وانێ و تەمام کوردستانێدا بەلا دڤە. خایینا ب دەستی وەلیێ قەزا چچاسی دجەداند، وێ دەستێ بدە دەرمداخکرن و بەلاکرنێ، شێخزاهر ساخ و یانێ بریندار بگرە، فەرمانا وان تەنێ دیوانخانێدا، ناڤا چار دیوارادا دەرباز دبوو. ب دەها جارا ئەسکەر و جەندرما هەر تشت بەتال دکر، پەی هەچار دەستێ شێخزاهر دکەتن، لێ پۆشمان پاشدا ڤەدگەریان. جارانا وەختێ دەستا شێخزاهر جەندرمە و ئەسکەر دیل دگرتن، نەدکوشتن، لێ دگۆتێ: "ئەمێ هەلا گەلەکی راستی هەڤ بێن، ئوسا نەکن، کو دەربا دودا تێکەڤنە دەستێ من، وی چاخی هوون ساخ نامینن، ئوسا ژی هەڤالێ خورا بێژن، پاشێ لۆمانا ژ من نەکن؟ هەردو کوردفرۆشارا بێژن، وەکی رۆژێ وەیە هەساڤکری مانە". ئەسکەر و جەندرمێ ساخمایی ئیدی ڤەنەدگەریانە جیێ قولخکرنا خوە، هەر کەس بەرب مالا خوە دچوو، تەک و تووکێ کو دچوونە جیێ خوە، دچوون بەر مەحکەما ئەسکەریێ دسەکنین، لێ نەدچوونە مقابلی کوردا و دەستێ شێخزاهر شەرکن. ئەڤێ یەکێ ژی ناڤا جەندرما و ئەسکەردا پەریشانبوون و ترس پێشدا ئانیبوو. وەلیێ قەزایی ئیدرێ، وانێ و ئەردیشێ گورا کوردفرۆشا کرن، وەکی را ژ شێخزاهر ناڤە، قرار کرن، وەکی ب قەواتا هەرسێ قەزایە جەندرمە و ئەسکەرا سەر ئێلا قادرییادا بگرن، باڤێ وی بگرن، بەلکی ئەو بێ تەسلیمڤە. حەتا قەزا هازرییا خویە ئەسکەریێ دیتن، سمبلێ بەری هجوومکرنێ ب سالخێ باڤێ جاڤ دا شێخزاهر، وی ژی دەستەکە خویە مەزن هلدا چوو ناڤا ئێلا خوە، چڤاس سییارە و پەیایێ وان هەبوون، دا سەر خوە و هیڤا هجوومکرنا دژمنایە سەر ئێلێ سەکنی.

رۆژەکە باهارێیە گەرم بوو. رۆ هنەکی ناڤا رۆژێ شکەستبوو، نۆڤەدارا دیت، وەکی ئۆردییا دژمنایە هەرسێ قەزا ب چەند تیشا تێن، ئەلبێرا جاڤ دانە شێخزاهر، فەدایێ کوردێ ئالیێ چیایی ئاراراتێیی رۆهلاتێ، هندا گرەهوورێ کرکرێڤا

هجوومی سەر ئۆردییا دژمنا کرن، نەیارا خاست پاشدا برەڤن، پاراڤا ژی لاوکا رەشاندنێ، دژمن کەتە مەهسەرێ. گەلەک جەندرما ژ ترسا جانێ خوە کراسێ خوە قەلشاندن سەرێ نزێ تڤنگا ئالاندن، بلند کرن، کو دخازن تەسلیمڤن. شێخزاهر ئەلامی شەرڤانێ خوە کر، وەکی "ئیدی گوللا ناڤێژن، دژمن تەسلیم دڤە".

شێخزاهر و باڤێ وی وەکیلێ خوە دشینە جەم قومانداز، چقاس سیلاه و فیشەکێ وان هەنە، بلا گنشکا باڤێژنە سەرهەڤ، خێلەکێ دووری وان بسەکن. دەمەکێ شووندا فەرمانا شێخزاهر هاتە قەداندنێ، زاهر چەند لاوکاڤا چوونە ناڤ وان، جەندرمە و ئەسکەرێ رۆمێ چەوا دێوێر ل هەوسارێ گاستینێ گرێدی، ب دو جێرگا دا روونشتاندنێ، خوە دا سەر کەڤرەکی، گۆت:

– کی یووزباشی، دەوسگرتی، ئۆنباشینە، راڤنە پێ و پێنج گاڤا پێشدا وەرن!

تو کەس ژ جیێ خوە نالەقە، گشکا سەرێ خوە بەرژێر کربوون و زانبوون، کو گونەکارن.

– ئەز دەمەکێ وەخت ددمە وە،– شێخزاهر دڤێژە،– ئەگەر پێشدا نەیێن، ئەزێ عەمری سەر لاوکا ب–کم، وە گشکا!...

دیسا تو کەس ژ جیێ خوە رانەبوو. شێخزاهر عەمری سەر لاوکێ خویە سیلاهکری کر، وەکی گشکا گوللەبارانکن. وەختێ لاوکا دەست ئاڤیتە چەقماقێ تڤنگا، دەهـ مەری ژ هەڤسار رادڤنە پییا، پێشدا تێن، شێخزاهر دڤێژە:

– ئیدی کی مایە؟

ئۆنباشیکی فەرۆجانکی، بەژنێڤا ئۆرتە، کەلۆگری گۆت:

ئیدی کەس نەمایە، یێ سەرەکە ئەمن و پێنج کوردێ وە ژی تەڤی مەنە، زانی، یانێ نا؟

جا هوون ژی راڤن،– شێخزاهر گۆت،– گەلی سەیبیسانێ–سەیبسان، ملەتفرۆشێ بێکێر، وەرن بنەتارا واندا بسەکن. ئەم کورد تەرەفدارێ هەقیێنە، حەتا نەهەقیێ مە نەکن، ئەم دەستێ خوە نادنە تو کەسی، لێ هوون گەلی کوردفرۆشا، وە ژ برێ خوە خێرە؟ وە خیرەت و ناموسا خوە فرۆتییە دیوانا ترکێ ئەجلاف؟

ناڤا وە دەھ مـەرڤادا جولەتێ کێ هـەیە، وەکی دەرهـەقا مەخسـەدا هاتنا خـودا مەرا شرۆڤەکە، بێ هـوون سـەڤا چ هـاتنە، وە رێڤا چ کرییە ئوو؟...

وەختـێ شێـخـزاهـر خـەبـەردانا خوە تەمـام کـر، قوماندار گشـک سـپیـچۆلکی بوون، تەیێ بگۆتا روحێ وان هاتیـیە کەتییە سـەرێ پۆزێ وان، وێ ها، ها، ها ڤێ گـاڤێ عومرێ خوە بدن. خێلەکێ شووندا زلامەکی زەرین، بەژنێڤا بلند، چەعڤکەسپـەری، سەرچەعڤ پشپشکی ژ ناڤا وان دەرکەت، کێلمی:

– بباخشینە، ئەفەندی، ئەز وە ناس ناکم، ئەز دەوسگرتیێ مینباشیمە، مینباشیێ مە سـالھ ئەفەندییە، ئەڤی هانێیە. راست بێژم گونێ ڤانی بێ هەساڤ، بێ هدوودە. وان رێڤـا زییـانەکـە مـەزن دایە خـەلقێ وە. عـەسـەد، کـووربان، ئیـسـلام، رەشـیت، رەوشـان و گـەلەکێ مـایینە کو ئەز ناس ناکم، بەلکی دەست ئاڤیتنە نامووسـێ ژی، قومـانداریێ مـە ژ ترسـا سـەکنییە لال بوویە، وەرە بێژە، دا!... مـەرەما هـاتنا مـە ئەوە، وەکی قەواتـا ڤان قەزێ مـە ناگهیژە شـێـخـزاهـر، ئەم هـاتنە باڤێ وی بگرن، وەکی ئەو بێ تەسلیمی دیوانێ بڤە.

– شـێـخـزاهـر گـۆتنا وی نیـڤجی دهێلە،– دڤـێژە،– ناڤێ کێ هـاتە گـۆتنێ، وەرن هنەکی دووری کوردفرۆشا بسەکنن! خۆرتۆ دەستب خەبەردانا خوە بکە!

– جـەزایی وان نە گـوللـەیە، هـوون گـەرەکێ گـشکا قـەیا و زنارادا هۆلکن، وەکی گـۆشـتـێ وان بڤـە خـورێ هەیوانـێ بەیانی، خـولی وان وێ تەمـوول نـەکـە، نە هـەیڤـا خـولیێیـە. مادەم، ئەگەر پرس دەرهـەڤا راستییێدانە، ئەزێ سـێری حـەتا بش گشـکی ڤـەکم و بێـژم. ئەم ناڤـا بیست گوندار ئا دەرباز بوونە، هـوون مـەرڤـا بشـیننە وان گوندا. کی سـاخ مـایە بلا بێن، گلیێ خـوە وەرا بێژن، گشکێ بۆنا وە وێ عـەیانڤـە و هـەر کـەسـی وەکـە گـونێ وان، جـەزا بدێ. چمـا مـە تـەنێ هـجـوومـی سـەر وان گـوندا کرییە، ژ هێرسا شێخزاهـر و دەسـتا وی، مە بەری هـاتنا خوە، هجوومی سـەر گەلەک گـوندێ ئێل و عـەشـیـرەتێ وانێ کـرییـە و زرارەکـە مـەزن دایە بنـەلیێ وان گـوندا و تالانکرییـە. ئەز وەرا راست بێژم، ڤێ ئۆردییا مـە، ب فـەرمـانا هـەرچار وەلیێ قـەزا و کوردێ وە – ئەدۆ و ئیسـا دڤـەدینە. خـودێ مـالا وانـا بشـەوتینە، کـورێ وان بکوژە، وەکی ئەم ئیـرۆ بەر وە دانە روورەشکرنـێ. شـێـخـزاهـر دەسـتـا خـوڤـا زەعف زۆرە،

قەواتا مە ناگهیژە وی... ئەز هاقاسی دکارم بێژم...

ب فەرمانا شێخزاهر چەند سییار شاندنە وان گوندا، کو ئەسکەر تێرا دەرباز بووبوو. سڤەترێ وەکیلێ چەند گوندا هاتن گهیشتنە جی، یێ مایین ژی سەفەرا هاتنێدابوون. شێخزاهر چەپە چەپ ل کوردفرۆشا نهێری، فەرمان دا، وەکی "دەست پیێ وان گرێدن، قەیێدا هۆلکن".

سێ رۆژا شووندا سەر و بنێ وەکیلێ گوندێ، کو زرار کشاندبوون، جەم شێخزاهر گهیشتنە هەڤدو و پاشێ سەر راستا فێزا نەوالا، کو ژێرا قاریتک دڤێژن، مەحکەما هەڤیێ هاتە کرنێ، چ کو ئۆردییا خوونخورا کربوو، گشک دانە روویێ وان، مێرانییا کیژان جەندرمە و ئەسکەری هەبوو، گونێ خوە دانە ستوویێ خوە، لێ کی ژ روحێ خوە دترسییا نەدا ستوویێ خوە. شێخزاهر ژ قومانداریێ ئۆردییا دەجالێ ترک پرسی:

– وەختێ هوون هاتن، وەلیێ هەرسێ قەزا چڤاس ئەسکەر و جەندرمە دابوونە بن ئەختییارییا تە، وەکی هجوومی سەر مە بکی؟

قومandar سێیفوولاه گەلەکی دفکرە و زانە، وەکی دەمەکێ شووندا، ئەوێ بێ گوللەکرنێ، گەلەکی هێرس و کەلۆگری دڤێژە:

– هەڤسد پێنقی نەفەر...

شێخزاهر ئیدی رەڤەما بریندار، کوشتییا و ساخمایا زانبوو، چمکی تەخمین کوردا سێ رۆژا مقابلی وێ ئۆردییا ترکا شەرکربوو.

شێخزاهر ب کەن گۆت:

ئەفەندی، خێنجی کوشتی و برینداریێ وە، هوون سێسد هەڤتێ چار نەفەرە مانە. گەلی لاوکا، ژ وان گوندێ مە باوەر بکی، وەکە سێسد نەفەر کال، پیر، زار، ژن، بووک و مێر کوشتنە، لێ زێر زەبەل، خشر ژی تالان کرنە. ئەز فەرمانێ ددم و بلا وەلیێ هەرسێ قەزا و خولامێ وان بزانڤن، کو کورد لەهەنگێ بەرا و شێرێ چیانن، گشکا قەیێدا هلکن و سیلاهێ وان جمعەتێ پارەڤەکن!

وەلیێ قەزا دیتن، وەکی قەوەتا وان ناگهیژە ئێلا قادرییا، ئیژا ب دەستی

شەیتانییا خولامێ خوە، دەست ئاڤێتنە ڕێکە مایین، وەکی بکارڤن شێخزاهر تێخنە تەلێ و پاشێ هێسا بگرن. سەرکارێ ئێلا هندا ئەبووبەکر مێرەکی زۆر بوو، وی و شێخەمەرێ باڤێ شێخزاهر گەلەکی ژ هەڤ هەز دکر، وەکی موهبەتا وان جەم هەڤدو دها گەلەکڤە، ئەبووبەکر کورێ خوە گشک پێشا شێخزاهردا دانیبوون (سونەتکربوون)، بووبوونە کریڤێ هەڤە خوونێ. یەک یەکیرا دڤێژە کریڤێ خوونێ...
ڕاستە ئەبووبەکر وەکە بیست سالا ژ شێخزاهر مەستتر بوو، لێ وی هەلا چووکتییا ویدا ژ شێخزاهر گەلەکی هەز دکر، فرقی دانەدانی ئۆرتا لاوێ خوە و وی، شێخزاهر ژی بێ هەساڤ ژ وی هەز دکر، لێ ژێرا تمێ دگۆت ئاپۆ، وەختێ دگۆت ئاپۆ، چەوا دڤێژن ئاڤ دسەکنی. لێ وەختێ شێخزاهر مەزن بوو، بەنگ بوو بەنگا وی، چ تڤنگ، قرمە، شوورێ باش هەبوویا، ویرا دکری. لێ وەختێ وی مەدرەسێدا دخاند، ژ ترسا دیوانێ نەدچوو وانێ، لێ تمێ قاسدا پەرە، سیلاه و تشتێ مایین ددانێ.

ئاها هەرسێ وەلیێ قەزا بۆنا بگهیژنە نێتا خوە، زەعف دزیکاڤا قرار کرن، وەکی نشکێڤا سەر ئێلا هندادا بگرن. ئەبووبەکر و براڤا دیل بگرن. شێخزاهر بۆنا ئازاکرنا وی، وێ عەسەیی خوە شەل و پەلاخە، یانێ وێ سەر قەزاکێدا بگرە، ل کو ئەو گرتییە، یانی وێ وەختێ سرگوونکرنێ هەرە پێشیا ئەسکەر، وەکی وی ئازاکە. بۆنا وێ مەرەمێ سەرەکێ هەرسێ قەزا دزیکاڤا، بێ شەر ئالایک ئەسکەر شاندە سەر ئێلا هندا، شەرە وان و ئێلا هندا هەڤت رۆژا کشاند، ڕۆژا هەیشتا ئەسکەرێ دیوانێ ب تەلەفاتیکە مەزن، وێرا هەڤ تێ بگهیژە مەرەمێ خوە – ئەبووبەکر، دو ژنێ وی، چار کورێ وی بووکاڤا، شەش کوراپێ وی کولفەتاڤا دیل دگرە، تینە وانێ و داڤێژنە هەبسخانێ. گومانا ئەبووبەکر تەنێ و تەنێ شێخزاهر بوو، کو وان ئازاکە. هەلبەت، وەلییا دکاربوو ئەبووبەکر و دەستا وی ئاڤانێدا درداکرنا، بەرێ ژ ترسا ئێلا وی، پاشێ یا شێخزاهر و یا سەرەکە ترسا سەرەکڤانێ ئانقەرێ، وەکی ژ وەعدە زووتر شەر ئۆرتا توورکیایی و کوردادا پێشدا نەیێ. یا هەرە فەرز ئەو گرتنا شێخزاهر بوو.

هەرسێ وەلی و خایین ب تڤدارەکدیتنەکە ئەسکەرییێیە مەزنڤا هیڤییا هجوومکرنا دەستا شێخزاهرە سەر وانێ سەکنیبوون، لێ نێتا وان فەرەمووش بووبوو، ئەوانا

ئیدی گومانا خوه داتیننه سەر وێ یەکێ، وەکی ئەوێ وەختێ سرگوونکرنێ پێشیيا ئەسکەرێ وان ببره، و ئەو بەلکی بگهیژنه مەرەمێ خوه؟

نیڤێ شەڤێ بوو. ستێرک ل عەسمانا پەل پەلی بووبوون، دنیا کەسری هێنک دکر، وێ شەڤا عەدلی ناڤا باژارێ وانێدا دەنگێ قەید چیدارێ سرگوونییا مینا سترانا داییکا کورکوشتی دهات. چارسد ئەسکەر و جەندرما دۆرا سرگوونییا گرتبوون و بەرب ریا ئیزمیرێ ئۆخرا خوه دجەداندن. سرگوونی رۆژا دودا ناڤارۆژێ گیهاندنه گوندێ کوردایی جانیکێ. بووکا ئەبووبەکره چووک هەملە بوو، ئەو هەما فێزا گوند خودهەسە، وەکی وێ بوەلده، لێ قوماندار ئیمکانێ نەدێ، کو ئەو ب هەمدێ خوه رازێ. دەمەکێ شووندا سرگوونی و ئەسکەر پێبەرژێری ریا ناڤا گوند دڤن. هەیدادە ل خەلقێ گوند دکەڤە، وەکی سرگوونی ئانینه. دە، گوندێ جانیکێ گوندەکی مەزن بوو، وەکە سێسد مالی بوو، ژن، زار، کال، پیرا، هەردو ئالیێ رێ گرتن، ل سرگوونییا و ئەسکەرێ رۆمێ تەماشە دکرن. ئەسکەر هنەک بنەلی ددانه بەر زۆپا، دکوتان، نەدهیشتن نێزیکی سرگوونییاڤن، ژنێ گوند پێ دهەسن، وەکی جانکەک دخوەزه هەملا خوه داینه، لێ قوماندار ئەختییارێ نادە. جمعەتا گوند، ژن و زاراڤا دۆرا قوماندار تۆپ دبن، هیڤی دکن، وەکی "یانی مە گشکا قرکە، یانی ژی ئەختییارێ بدە بلا ژنک هەملا خوه داینه..." قاماندار خاستنێ گوندییا بەر تشتەکی هەساڤ ناکە و عەمر دکە، وەکی پێشدا هەرن. زارە زارا بووکێ گوند هنگاڤتیبوو. ئەسکەر و سرگوونی ئیدی گهیشتبوونه ریا ئۆرتا گوند. هەما وێ گاڤێ ژ کر چەند گولله سەر دژمنادا رەشیان، قوماندار ژ ترسا نزانبوو چ بکرا، چمکی نەوالێدا بوو، لێ گولله ژ هافا گونده بلند دهاتن، دوو گەلەک فکر و متالارا قوماندار دڤێژه رووسپییا:

– ئەز خاستنا کولفەتێ وە عەردێ ناخم. بلا جمعەتا گوند دووری سرگوونییا بسەکنه، کو "بووک ب هەمدێ خوه بوەلده". لێ هوون گەرەکێ وان لاوکێ خویه ناڤ کرارا ژی بێژن، وەکی زییانێ نەدنه مە. ئەم فەرمانا مەزنا دقەدینن. گونێ مە ڤی شوخولیدا تونه... دیوانا مە و قولخچیێ وێ، خەراڤییا خەلقێ عامەتام ناخازن...

دوو خەبەردانا قوماندارا، رووسپی دڤێژه:

– قـومـانـداریّ دیوانا خـوونمـژا، زانی دیوانا وه چ ئـانیـیـه سـهریّ مـه؟ ژ شـهریّ شێخسـهحید حهتا نـها، وه تهخمین ژ میلیۆنهکی زێدهتر خهلقیّ مه قرکرییه، ئیدی ئهز ناڤـێژم، وه چ ئانی سـهریّ جـیناریّ مـهیه ب قـورنا – ئهرمـهنییـا؟ باریّ دهرهوا نهکه، ته خاسـتنا مه قهبوول نهدکر، ئهگهر وه دهنگیّ گوللا نهبهیستا. قوماندار، زۆر گـزێریّ رادکـه، هـهلا کـانی، جـمـعـهتا گـوندیّ هورمـهتیّ سـرگـوونیـارا بکه، بووکیّ بوهلدینن و پاشیّ چ بڤه؟..

وهلداندچییّ گـونده ژن، چهند کـولاڤـا هلتـینن، ئێـپـێـجـهیی دووری ئهسکهر و سـرگـوونیـیـا دو قـات دکن، مـینا سـووریّ چیّ دکن، دهسـتـیّ بووکیّ دگـرن، دڤنه وێدهریّ. وی چاخی زۆزانا ژنا ئهبووبهکر ب هێرس دڤێژه:

– بێییسافیّ ژ نهسلا بێیینسافا! چما ژن و زاریّ ته تونهنن؟ تو نزانی وهلداندن چیـیـه، هه؟ ئهز تـووکـمــه سـهر وه و قـانـوونا وهیه گـهنی. هایه، ها نـهڤـێـژن ئـهمـه بێخاییینه!...

بوو تیقـه–تیقا زۆزانیّ ب قـوماندار کهنییا و جارانا ژی مینا مێرا تلییا خـوه سهر ویدا دهـژاند. وی کـرنیّ زۆزانیّ قـومـاندار، ئـهسکهر، جـهندرمـه و جـمـعــهتا گـوند مهـهتهل دما.

قـومـاندار ویّ گـۆتنا زۆزانێرا تو وهختـا رازی نهدبوو، خـودا دشـهوتی، بیّ هـهمـدی وی دهست بهرب قرمیّ دچوو، لیّ ئـهلبێرا گـولـلیّ، کو فێزا گوند داڤیتن، دکهته بیریّ، دهست لیّ سار دبوو، پاشدا بیّ تاقهت دهات. ئاخری زهڤتا خوه نه ئانی گۆت:

– خانم، قهت قوره نهڤه، ئهمیّ هنهکی شووندا رێدا هـهڤـرا خهبهردن، ئوو...

– قـوماندار،– زۆزانیّ گۆت،– بلا سـهریّ جمعهتا من و شـێـخزاهـر سـاخـڤه. ئهویّ نها کو هـهڤه، ویّ خوه ب مهرا بگهینه و جاڤا وه چهوا لازمه بده!..

خـهلقیّ گـوندیّ کـوردا هـهرهکیّ وهکـه دهواتا خـوه، هـازرییـا خـوه دیتـبـوو، وهکی خورهک سـرگوونییارا بیـنن. گوندییا ئیدی ریّ نـهددا هـهڤ، هـهرهکیّ ئالییّ خودا نان، خـورهک، ئـاڤ، مـاست ددانه سـرگـوونیـیـا، و وان خـورهکیّ خـوه دخـارن. ئهسکهر و جهندرما ڤیّ "ئهزهت و قولخـا" کوردا نهێرین، بهریّ مهـهتهل مـان، خـاستن قهدهخهکن،

لێ ب خـوه هـەوجێ وی نانی و خورەکی بوون. دە، جمعـەتێ هاقـاس نـان و خـورەک ئانیـبـوون، وەکی قـەت دەڤێ گـەلەک سـڤـرا سـرگوونـیـیـا ڤـەنەکـربوو. بێ عـەمـرێ قومـاندار، چەوا خۆیێ سـەر تەتا برەشـیـن، پەزێ کـەلب هـجوومی سـەر بـکە، ئا ئوسـا جـەندرمـە و ئەسکەر هلشـیـیـانە سـەر دەسـتـەخـانا. خێلەکێ شـووندا ژنا وەلداندچی مزگێن دانە سرگوونییا. "بووک وەلدی، کورەک ئانی، مـە ناڤێ وی دانی سرگوون...".

سـرگوونی هـەلا چەوا لازمـە هێـسـا نەبووبوون، نان، دخـارن، فـەرمانا قـومـاندار هـاتە بهیسـتنێ، وەکی دەسـتب جەداندنا ئۆخرا خوه بکن. کالەک ژ ناڤا جمعەتێ دەرتێ و بەرب قوماندار دچە، ب هێرس، دڤێژە:

– سـرگوونکرن قـانوونا دیوانێیـە، لێ ئینسـافـا شـەرا چ؟ بلا بووک چەند سـەحـەتا هێساڤە، جمعەت ژی رەهـەت نانێ خوه بخوە. جمعەت دڤێژە، وەکی نامووس ئاڤێتنە سـا، سـا ژی قـەبوول نەکرییـە. قومـاندار، گـەلەکی سـەر و گوهـێ خوه نـەهـەژینە تو زەعـف بکـی، لاوکێ لاشێ تـە و ئـەسـکـەر عـــەردێ درێژکن. ئـەز دینـێ مـــەهـمـــەد پێخەمبەرکم، ئەگەر تو بێ دەستوورا من، ژ جی بلەقی، کۆکا وە گشکا وێ بێ برینێ .پاشێ نەڤێژن. وەکی کورد نەهەقن، هـا؟ تو قـومـاندارەکی ئاقلی– (هـ–هـ هـ دکـەنە). لێ گوللە؟

هـەلا گلی سـەر زارێ کالێ بوو، گوللا ژ هەچار ئالیێ گوند کرنە ویتـە–ویت، سـەر ئەسکەرا دەرباز دبوون، ئیلاجا قوماندار هاتە برینێ، دڤێژە:

رووسـپی، بـدە خـاترێ خـودێ، دریـیـا خـودێداڤـە، بێژە لاوکـا بلا گوللا سـەر مـەدا نەباریـن، ئەز ژ گـوللا گـەلەکی دترسم، شـەش زارێ من هـەنە. دە، بلا گـۆتنا تەڤـە، چچاخ دڤێژن، ئەمێ وی چاخی ژ ڤر بلەقن، دخازی سڤێ، چەوا دلێ تە دخازە...

– تو راسـت دڤـێــژی،– کـــالێ گـــۆت،– ئەڤـــا دو–سێ رۆژن هـوون رێ تێـن، بلا سرگوونی و ئۆردییا تە رند هێساڤن، سڤێ ناڤا رۆژێ ژ ڤر بلەقن.

دوو گۆتنا کالێرا قوماندار ئیدی تشـتـەک نەگۆت. رووسـپییا و خـەلقێ هافا گوند سـیـلاهێ خـوه هـەسـاف کـرن، سـەری بنـی بوو بیـست تڤنگ، چار قـرمـە و هنەک فـیشـەک. دیتن، وەکی قـەوەتا وان ناگـهـیـژە چارسد ئـەسکەرێ سـیـلاهکری، تەنێ گومانا وان شێخزاهر مابوو و لەما ژی سرگوونی ددانە ئەگلەکرنێ، بەلکی دەستا

سرگوونییا ئازە بکە. وێ شەڤێ گوندییا بۆنا سرگوونییا ئۆرخان، دۆشەک ئانین، سرگوونی رەهەت رازان، شیڤ و فراڤینا سڤێ ژی کرن، رۆ هاتبوو ناڤا رۆژێ، لێ هەلا کالێ ئیزنا قوماندار نەددا، چمکی وی چەند مەرڤێ سییارە بۆنا ئەبووبەکر شاندبوونە بەرەکا ماسیسێ، بەلکی دەستێ بڤین و بێنە کۆمەکا هێسیر. حەتا ناڤا رۆژێ نە ژ سییارا و نە ژی ژ دەستێ تو جاڤ نەهاتە ستەندنێ، کالێ دیت قەواتا گوند ناگهیژە چارسد مێرێ سیلاهکری، ئیزنا وی دا، رێکەڤە. رووسپی تاشا خوە نە ئانی، کەلۆگری گۆت:

– ئاخ، شێخزاهر، ئەمە خەلایا سیلاهادانن، مە ئەسکەرێ دەجال وا بەرنەددا. گدی تویی کویی، وەرە کەلەم پشتا دژمندا بنکینە ئاخ، ئاخ، ئاخ!

ئەبووبەکر هەلا زارۆتییا شێخزاهردا زانبوو، وەکی مێرەکی زۆرێ ژ وی دەرێ، ئەوێ رۆژا تەنگدا گەلەکی لازمی ملەتێ خوە بێ، لێ ئەڤا ئیدی رۆژا سسیا بوو، چەعڤێ وییی رێ بوو، لێ.

شێخزاهر دەرهەقا سرگوونکرنا ئەبووبەکر و پسمامێ ویدا وانێ نەبهیستبوو، ئەو دەستا خوڤا وی چاخی چووبوو قەزا بازیتێ.

وەختێ ڤەگەراندنێ هێ پێ هەسییا، وەکی ئەبووبەکر و قەومێ ویڤا سرگوونکرنە. شێخزاهر هەموو رێ، دربێ ریا ئیزمیرێ زانبوو و ئوسا ژی زانبوو، وەکی ژ وانێ ناڤا چەند رۆژادا وێ سرگوونییا بگیننە ئیزمیرێ. ئەو دەستا خوڤا چەوا دڤێژن رۆژا خوە دکە شەڤ، شەڤا خوە دکە رۆ، رۆژا چارا خوە گوندێ جانیکێرا دگهینە، ژ گوندییا پرس دکە، چ لازمبوو ویرا دڤێژن، دەرهەقا خەلایا سیلاهادا ژی ژێرا قسە دکن، دا ئۆخرا خوە بەرب ریا ئیزمیرێ دجەدینە. رۆژا دودا سڤێ زوو شێخزاهر پێ دوورەبینێ ئەسکەرێ رۆمێ ل راستا خەزالایە هندا نەوالا دەڤەبۆیین دەشرینە، ب ریا کەسەیە چیارا بەری ئەسکەرێ رۆمێ خوە ب ریا دەڤەبۆیینێیە ئاسێرا دگهینە. دەستا خوەیە سیارە سەر چار جییا پارەڤەدکە، ب خوە ژی قەلەچا فێزا رێدا دسەکنە. هەرچار دەستە هاقاسی دسەکن، وەکی ئەسکەر و سرگوونی تێن دکەڤنە ئۆرتا ریا هەردو ملا، هەما وی چاخی شێخزاهر قوبە دکە گازی:

– بەن شێخزاهر ئەفەندییەم، ئۆلان، دووستاکلار براکن، یۆکسا هەپینیزی

گەبەردەرەم! جاڤابینیزی بەکلیۆرەم! یێنە تەکرار سویلەیۆرەم، بەن شێخزاهر ئەفەندییەم، تەسلیم ئۆلن، سیلالار ئاتن یێرە! (ئەز شێخزاهر ئەفەندیمە، گرتییا بەردن، ئەگەر بەرنەدن، ئەزێ وە گشکا گەڤەرکم. ئەز هیڤا جاڤا وەمە؟ ئەز دیسا وەرا دڤێژم، ئەز شێخزاهرم، تەسلیمبن، سیلاهێ خوە باڤێژنە عەردێ!).

وێ خەبەردانا شێخزاهر قەوەت، هەرەکەت دا بەر چۆکێ سرگوونییا، زۆزانێ مینا قولنگێ باهارێ کرە گازی:

– شێخزاهر، ئەز قوربانا گاڤ و سەحەتا تەمە، تو زانی ڤان زولمکارا...

– دیا من،– شێخزاهر گۆت،– قەت لەز نەکەڤە، مرنا دەجالا هاتییە گهیشتییە زەنگوولەکا بۆخازا وان.

قومـاندار دیت، وەکی هەرچار ئالیێ وان قەیانە ئاسێنە، کوردا خوە بەر زنارادا ڤەشـارتنە و ئەو ئۆرتا رێدانە، نکارن بەر وان شەر بکن. عەمرێ وەلی هاتە بیرێ: "یان شێخزاهر بکوژە، یان بریندار بگرە، گرتییا سلامەت بگهینە ئیزمیرێ". دەنگ ژ قوماندار دەرنەکەت، ئەو کەتبوو ئۆرتا دو ئاگرا. شێخزاهر سەبر ناکە، ب زمانێ ترکی ئێڤا دڤێژە ئەسکەر، وەکی ژ ناڤا سرگوونییا دەرێن، دوور بسەکن! شێخزاهر دڤینە، کو عەمرێ وی ناقەدین، ئەو نیشانا قوماندار ئوسا دگرە، وەکی ب گوللا پێشنرا ئەو عەردێ ڤەدلەزە، ئەسکەر ژ ناڤا سرگوونییا دەردکەڤە، سیلاهێ خوە وێدا داڤێژن! ب فەرمانا شێخزاهر ئەسکەر قەید چیدارێ سروونییا ڤەدکن، پاشێ ئەسکەر ب سرێ دسەنە، بیستەکێ شووندا شێخزاهر ب چەند خۆرتاڤا تێنە ناڤ وان، ئەو و سرگوونی تێنە دەست و روویێ هەڤ، کیژان ئەسکەرێ کو رێڤا نەپاکی ب سرگوونییا کربوو، ئەلبێرا ددە گوللەکرنێ، یێ مایین ژی گشکا قەیێدا داڤێژە و هەیفا جمعەتا ئێلا هندایە، کو بۆنا خایکرنا وەلاتێ خوە حەتا هەتایێ سەرێ خوە دانیبوو، دستینە. ئوزڤێ دەستێ سیلاهێ ئەسکەرێ رۆمێیە کوشتی قسمەکێ هلتینن و ئێد مایین گشکا ڤەدشێرن و وەختێ ڤەگەراندنێ جاڤێ ددنە جانیکییا، وەکی سیلاه فلان جیدا هاتنە ڤەشارتنێ، هەرن خورا بینن، جارەکە دنێ بۆنا سیلاها فەقیر نەڤن. شێخزاهر دفکرە، وەکی دقەومە بۆنا گرتنا وی، ئەسکەر پەی سرگوونییا بشینە و رێڤا بدە پەریشانکرنێ، هەما هندا گوندێ جانیکێ، ریا دەستا

خـوه دگـوهێـره، بەرب تەندوورەکێ دچە. هەلبـەت رێڤا ئەو زیائەکـە مـەزن دیسـا ددە ئەسـکەرێ رۆمێ، چەند رۆژا شـووندا ئەبووبەکـر و سـرگـوونیێ مـایین تەسـلیـمی عەشیرەتا هندا دکە و بەرب ئالیکی مایین سەفەر دکە .

بەسا ڤەگەراندنا ئەبووبەکر و کرنا شێخزاهر هەموو جییا بەلا بووبوو، خاستییا خوە قوربانا وی دکر، لێ نەخاستییا شەڤ و رۆ مینا سەیێ بینێ دگەریان، وەکی چ بکن، وێ دەستێ بدنە کۆرپووچکرنێ. وەلیێ وانێ، دیهاربەکرێ، ئیدرێ، ئەردیشێ و هەردو خایینێ کوردا بۆنا کرنێ دەستێ گەلەکی پۆسیدە و مەدە گرتی بووبوون. ئەوانا رێ و مەجالێ باشقە دگەریان، وەکی چەوا بکن شێخزاهر تێخنە دەستێ خوە. وەلیێ دیهاربەکرێ عەسەد مەهتەل دما، وەکی چەوا شێخزاهرا ل هەڤ تێ، ئەلبێرا ب سورا دەولەتێ بهەسە و ژ بازیدێ بگهیژە گوندێ وانێیی جانیکێ. دێمەک، ژ مە چێتر وێ سورێ دگهینن وی.

قاسدێ شێخزاهر هەموو قەزایی وەلێتە، کو تێدا کورد دمان، هەبوون، وەختێ جاڤ ددانێ، کو ژ فلان ئێل و عەشیرەتێ سەوقکرنە، دەستێ ئەو ئازا دکرن، ئیژا داڤیتە سەر هەبسخانێ قەزا، چقا. گرتی هەبوون، ئازا دکر و هنەک ژی دگیهاندنە خوە. ناڤا وەختەکی کندا دەستا وی ب گەلەک مەرڤێ تەزەڤا دهاتە زێدەکرنێ، لێ بەلێ نیڤێ پر سییارە بوون. سەر کیدەرێدا دگرت کافکوون دکر. جارەکێ نیڤێ سییارایە دەستێ، سەر مالا ئەدۆ دا دگرە، خێنجی خولام و خزمەتکارا کەسەکی ناڤینە، لێ پاشێ شێخزاهر بهیست، وەکی وی کنجێ ژنا خوە کرییە، و ئەو حەلالا خوڤا ژ بەر چەعڤێ دەستێ بەتەڤاهاتنە، خولام و خزمەتکارا ژی ژ ترسا ئاخێ خوە شێخزاهر پێ نەهەساندنە.

جەم شێخزاهر بووبوو خەیسەت، وەکی تو وەختا پێشییا ژنا نەدگرت، پرس و پرسیار نەدکر، لەما ژی ئەدۆ ژ دەستێ شێخزاهر خەلاز دڤە. دەستە سێ جارا ژی سەر مالا ئیسادا دگرە، لێ ئیسا کوراڤا نکارە بگرە، وان خوە جیێ باشقەدا ڤەشارتبوون، لێ جارا چارا ئیسا نکارن بگرن بکوژن، لێ سێ کورێ وییە بەرمراز دکوژن، وەکی ئەو بزانڤە چییە وێرانکرنا گوندا، قرکرنا بەندا، تالانکرنا مالێ خەلقێ، کوشتنا کورا و یێ مایین. ئیسا دوو کوشتنا کورارا دها هار دڤە.

شوخولكرنا دەستا شێخزاهر قەزایی رۆمێدا زولم ئێپێجەیی دابوو کێمکرنێ، لێ دیسا گەلەک قەزادا ژ ترسا دەستا زێهر کوردا دیسا نۆلی بەرێ مالخوتی ل گوند، وار و جیێ خوە دکر. دیوانا رۆمێ بۆنا وان کرنێ شێخزاهر دیسا قیمەتێ سەرێ وی دابوو بلندکرنێ، کێ سەرێ وی، یانێ مەیتێ شێخزاهر بهانییا، وێ ٦٠٠ زێرێ رەشاتی بستاندا. ملەتێ کورد و ترکێ خەباتچی تو وەختا خاییکرێ خوە، مێرخاسێ خوە نەدکوشتن، لێ منافقێ ترک دکاربوو ئەو یەکا بکرا و ئەو زێرانا بستەندانا. لێ گەلۆ گرتن و کوشتنا شێخزاهر ئوسا هێسابوو؟..

خایین گازی دیهاربەکرێ کرن

هاڤین بوو. دیوانا توورکیایی ب هەیتەهۆلەکە مەزن ل دیهاربەکرێ گازی ئەدۆیێ حەسەن ئاخا و ئیسا بەگێ قۆتی دکە، وانا سێهەڤتا جیێ دیهاربەکرێیە هەرە باشە سەفالیدا خایی دکە، ئەزەت و هورمەتەکە ئوسا وانرا دکە، وەکی وانا عومرێ خودا نەدیتبوون. بۆنا وێ هورمەتا دیوانێ چەوا دڤێژن ئەوانا خودا دوەرمین، باباخ دبوون و خوە نیڤ پاتشا هەساڤ دکرن. هەردا ئالاما دلێ خودا هەودزانبوون، وەکی دیوانێ تەمامییا کوردستانا رۆمێ دایە وان، را و شێورێ وێ ژ وانا بکن، خەرج و خەراجێ بگهیژە وان، گرتن و بەردانا خەلقێ وێ ب دەستی وانڤە و وێ بڤنە دیوانا رۆمێیە دودا. جارانا قەسرا فرەیە بەدەودا، ئەو خودا دوەرمین. ئەدۆ قودە–قودە دگۆت:

– ئیسا، بزانڤە، وەکی مە کەلەم پشتا تەمامییا سەرکارێ ئێل و عەشیرەتێ کوردستانێدا نکاند، ئیژا مێرا دڤێژن بلا ڤر هادا بەر مە بکنە ڤقین، هەر گۆتنەکە مە بۆنا وان وێ بڤە فەرمان. بلا ئیژا یەک بجێربینە فەرمانا مە نەقەدینە، ئەمێ وان چارمخێ خین. جمعەتێ دەرهەقا دەرد و کولێ خودا شکیاتێ خوە ب مە بکە، کی بەرتیلێ بدە مە، ئەمێ شوخولێ وان پاک بنهێرن، کی نەدە، ئەمێ تبستیێ بدنێ. ئەمێ هاقاس پەرا قازانج بکن، کو نەڤی، نەڤی– چرک، نەڤیچرچرکێ مە بخون، خەلاز نەڤە. دە، هەمین قیز و بووکێ باش ژی. ئەگەر خودانێ وان بکنە ڤقین، وێ هەرنە وێ دنێ.

– براکێ من، ئیسا،– ئەدۆ خەبەردانا خوە پێشدا دڤە،– قە، تو زانی، وەکی ئەمێ زووترەکێ دەستب هەڤرا خەبەردانا بکن، کیێ ژ ئانقەرێ و ستەمبۆلێ بێ، نزانم. بۆ

وەلاه، سەرکارێ جومهوریەتا مەیە موسولمانیێ مەرا گەلەکی هورمەتێ دکە، گلیکی مەیێ جەم وی نەڤە دودا. ئەڤا ئیرۆ چەندەکە ئەمە ڤرن، برا وا برێرا ئەزەت و سییانەتێ ناکە. مە ناڤارۆژێ و جارانا ژی ئێڤارا پێ فایتۆنێ چەند جەندرماڤا ل شەهەر، جییێ سەیرانگێ دگەرین، هەلا زێدایا سەر، ئەڤا چەند جارن مەرا دڤێژن: "هوون زوودا ژ مال دەرکەتنە؟"... دڤینی، ئەم شارما وانرا تشتەکی ناڤێژن. جانم، مێرکا ناخازن ئەم کۆرلخییا تو تشتەکی بکشین، ئیدی دەرهەڤا درێڤ و زێرادا ناڤێژم، هەرۆ داتیننە سەر کورسی. قەسرەکە وا جنەتی دانە ئەختییارا مە، رۆژێ سێ–چار جارا چ تەم لەمێ لەزەتی بێژی، مەرا تینن. جانم، دراڤ چەوا هەدییا ددنە مە. دە، ئەدۆ، ئیسا دوو ڤان قەنجییارا سەڤا کوردا گۆتنێ دیوانێ عەردێخن؟ نا وەلەهـ، پێخەمبەر، ئەز تە ناڤێژم، لێ حەتا بین بەر من هەڤە، ئەز ئەسکەرێ دیوانا خویی عەزیزم، گۆتنێ وێ بۆنا من قانوون و زییارەتە. ئیسایی برا، کال و باڤێ مە قەسرێ هادا روونشتنە، رازانە، هێسا بوونە؟ دیوانا رۆمێ کیژان سەرەکێ ئێل و عەشیرەتێ کوردارا وا هورمەت کرییە؟ جانم، هازا کو دڤێژن دیوانا موسولمانا، دیوانا فەقیر، بەلەنگازا!... برا، ئەو چ کو مە عومرێ خودا نەدیتییە، ئەم نها دڤینن. کال و باڤێ مە سەر خالی خالیچا ب مداساڤا گەریانە، ئەم سەر دگەرن؟ وەلەهـ، مەرڤ شەرم دکە، تێکەڤە ڤان قەسرا، لێ مێرکا گشک تەسلیمی مە کرنە، هەلا بۆنا بێقەزییابوونا عومرێ مە، فکرینە ژی. ئەم راست بێژن، گەلەک سەرەکێ ئێل و ئەشرەتا هەنە، کو ژ چەعقنەبارییا هورمەتا مە ناگرن، دخازن مە کۆرپووچ بکن. تشت ناڤە، ئەم چەوا ڤەگەرن، ئەمێ بن قەنجییا وان دەرێن، ئەوێ ب خوە بێن بەر هەڤسێر بسەکنن، خولامێ مەیێ وان ل گاستینێ گرێدن.

خەبەردانا ئەدۆ و ئیسا، باباخبوونا وان، کو ئیدی بوونە خودانێ کوردستانێ، گەلەکی درێژ کشاند. هندک دما ناڤا لباسێ خودا ژ ئەشقا بتەقیانا. دە، وانا یا دلێ خوە دگۆتن و بیر کربوون، وەکی دوومکا دنێیە درێژە، نە کنە، چرا تو کەسی حەتا سڤێ ڤێناکەڤە. دوو خەبەردانا ئەدۆرا ئیسا دڤێژە:

– ئەز گەلەکی شامە، وەکی تو کەس نزانە، کو گازی مە دیهاربەکرێ کرنە. ئێ، بزانڤن، وێ چ بکن؟ هەلبەت، رند دڤە نزانڤن، سە و کووچکێ پێ بهەسن، وێ پهینێ

شوخولێ مەخن. نا، نا، ب تەخمینا من، وەختێ ڤەگەراندنێ دیوانێ هم روتبێ و هم ژی قولخێ بدە مە، ئیژا مێرا دڤێژن بلا بەر مە هەوالدە. برێ من، دڤێژن، وەکی بژوون تێرادا تو وەختا نامینە، ئەوێ جیکی بڤینە، قولکە و ژێ دەرکەڤە. نەخاستیێ مەیە پرن، ئەڤ گازیکرنا مەیە ل دیهاربەکرێ، نها ناڤا کوردستانێدا بوویە شار- وار. دە، بلا بەلاڤە، هورمەتا مەیێ دها زێدەڤە، جمعەتێ بێژە، وەکی دیوانا رۆمێ خوبەرێ گازی وان نەکرییە، وێ قولخەکە مەزن بدە وان. گەرەکێ ئەم نهاڤا وانرا سەرێ خوە بەرژێرکن، وەختێ ئەم کەتنە چەتنایێ، ئەوێ مە خەلازکن. دە، ئیدی هەر تشت ژ هەر تشتی فەوتییە، کی چ دخازە، بلا وێ ژی بفکرە، ئینشالاه، ڤەگەراندنێ خەلقێ کورێ باڤا بڤینە...

د ڤان خەم و خەیالارا هەردو خایینێ کوردا رۆژا خوە دەرباز دکن، کوردستانێ و جمعەتا وێ گڤا دکنە تیتکەکێ، سەر دەستێ خوە ددنە لیستکێ. ئەوانا بیرکرییە، وەکی جمعەتا کوردا بۆنا ئازابوون و سەربەستییا خوە ب دەور و قورنا پێشییا دژمن شەرکرییە، بۆنا بگهیژە نێت و مەرەمێ خوە.

رۆژا پانزدا وەلیێ دیهاربەکرێ ئەسەد پاشا ژ ناڤێ وەزیرێ توورکیاییی قەوەتێ ئەسکەریێ فەشزی چەقمەق گازی دکە و ب دێمەکی گەش وان قەبوول دکە، ئەلبێرا بەر هەر یەکی قرمەکە ماویزێر چەوا پێشکێشا پێشن داتینە.

– برێ مەیە عەزیز،– ئەو دڤێژە،– هوون ژ ورا حەتا ڤر سەر سەرێ مە و چەعڤێ مە هاتنە، چ نێت و مەرەما وە هەیە عەسەیی وێ بێ سێری. لێ خودێ خەراڤکە شوخول هاقاسی پرە، وەکی من زوو نکاربوو هوون قەبوولکرنا. دە، راست بێژم، من هوون قەستەمە قەبوولنەکرن، چمکی وەرا هێسابوون ژی لازمبوو، هوون زەعف وەستیانە. دە، گەلی برا، قەزاکە بێ سەر و بنە، دژمن بێ هەساڤن، رۆژێ جاڤێ نە ب خێر دستینم، لێ خازما کرنێ شێخزاهر ژی... دە، نەخەیدن، ناڤا پانزدە رۆژادا من مەجال نەدیت جارەکێ بێمە هزوورا وە. دە، ئەم برێ هەڤن، برا گەرەکێ ژ برێ خوە نەخەییدە، کێماسیکە مە ژی هەڤە، من بباخشینن. ئەز ب سپارتنا سەرکارێ جومهوریەتا توورکیایی و وەزیرێ مەیی هەربیێ بۆنا وان کرنێ وە رازیبوونێ ددمە وە و ب فەرمانا وان ئیرۆدا وە ناڤ دکم – ئەدۆ پاتشا و ئیسا پاتشا (ئەو ژ جیێ

خـوه رادڤـه، دەسـتـێ خـوه دده وان). ئەز وه پێش وانڤـا بمبـارەک و پیـرۆز دکم. کوردسـتانا مه پێشکێشی وه دکم، وەکی هوون ورا "عەدلایێ" بدنه سـازکرنێ. دیوان هـەرتم هـازره هـەمـوو ئالیـاڤا کۆمـەک و ئـیمـدادێ بده وه، وەکی هورمـەتا وه رۆ ب رۆ ناڤا ملەتێ وەدا بلند بڤه. شـێخسـەحید هـاقـاس سـالا مـقـابلی دیوانا مـه کره شـەر، گـهیشـته چ؟ وه یەقین ژ کـال و باڤا بهیسـتیـیه، کی دەرکەتییه مقـابلی دیوانا مـەیه پەکموسـولمان، تو خێر نەدیتییـه، سـەر بەلا خوڤا ڤەهـاتییـه. مەرڤا عەسـه مەرا گۆتنه، کو کورد هـازریێ خـوه دڤـین، وەکی دەربێ خـەدار مـەخن. ئەو گەده شـێـخـزاهـره، چ زەهرمـاره، چ دکـه، چ ناکـه. لێ یەک ناڤا کوردێ قـەومێ وه و ئێـلا وەدا تونه، کـو وی گەڤـەرکه، یاخـا مه خەلازکه. ئەز وەرا راست بێژم قـورفـا وی تمێ دلێ گـەلەک مـەرڤێ مەدایه، ئینا ناکن سڤێکەڤن...

– پاشـا عـەسـەد،– ئـەدۆ گـۆت،– ئـەز ب خـولام، ئینشـالاه ئـەم چەوا ڤـەگـەرن، ب ئیـمـدادا دیوانێ و پاشـێ مـەرڤێ مـەیه لاپـه نێـزیک، ئەمێ تشـتـەکی بکن، لاپ ئارخایینڤه و تو خۆفێ نەکه...

– ئەز بۆنـا وان گۆتنـێ وەیه ژ دلێ "تەمـز" زەعف رازیمه،– عـەسـەد پاشـا ب کـەن دڤـێـژه،– لاوێ من. هوون نه مـەرڤنه سـاده و چـووکن. یەک یەکـیـرا دڤـێـژه، وەکی سەرکارێ دیوانا توورکیایی ناڤێ پاتشـاتیێ دایه وه، ئیتبارا کورد و کوردسـتانێ ب وه ئانییه. ئەم وەلیێ قەزا گۆتی ڤر هادا وەرا هەساڤ روونێن، بن ئەختـیـیاریـیا وه هـەر یەکـیدا، گـەرەک ئـەسکـەر و جـەندرمـه ژی هـەڤن، قـومـانداریێ ئەسکەرێ قـەزایه تاخبـوور و بێلووکا وه ببهیزن. ئەز راست بێژم، بهیستنا من بهیستییه و سالخێ ژ پایتەختـه هـاتی ددنه کڤشـێ، وەکی ئێل و عەشـیـرەتێ وه، بەرێ خـوه وه گوهاسـتنه، ناخـازن وه بڤـین، ئەو دخـازن مـەرێ رەشـی ژەردادایی بڤـین، وه نەڤـین. دە، ئەو ژی بۆنا مه و من عەیانه.

دیوانا ئینچەریێ بێ گلی گۆتن ئەو یەکا هەسـاڤ هلدایه، وەکی هوون فەقیر نەڤن، ئەخـیـیـار دانـه وه بگرن، بەردن و ب ئاقلی بـەرب شـوخـولێ خـویی هورمـەتلی هـەرن، بڤـەدین، لەما ژی ئەسکەر و جـەندرمه دانه. ئەم راسـت بێژن، ئالیێ سـەرەکڤـانیکرنا وەیه ل کـوردا، قـولخـا وه ژ یا وەلیـیـا بلندتره و وەلی بێ ئەخـتـیـیـاریـیا وه هـەردا،

ئەختیيارييا وان تونه کوردستانێدا تشتەکی بکن. جانم، هوون پاتشانه، پاتشا...

– پی، پی،– هەردو خایین هەڤرا دڤێژن،– وه ئەم هاقاسی پەسناندن و قولخا مه دا بلندکرنێ ئیدی نەڤێژه. ئەم هەردو ژی قوولێ دیوانێ خوه و وانه. ئەم لنگ و هوون ژی سەری...

ئەوانا دوو گۆتنێ ویرا، پێشدا دچن ب مایماخی، نەجامێری دەست و پیێ وی ماچ دکن، پارا–پارا دچن، وەکــە ئەیارەکی هاسلکری خــودا دوەرمن، هەو زانن دوو کەمالرا ئەون. جارانا ژ شابوونا خوبەرێ دکەنییان، وەلی ب وێ یەکێ دهەسییا، لێ ئوسا دکر، وەکی ئەو گڤا وێ یەکێ ناڤینه.

– گەلی "مێرخاسێ" من،– وەلی گۆت،– حەتا نها مه چ خەبەردا، بلا جیێ خودا بسەکنه، ئەم ڤر هادا چ خەبەر بدن، گەرەکێ ئۆرتا ڤان چار دیوارادا بمینه، یانێ کورد پێ نەهەسن، خاستنێ مەیه فەرەمووشڤن. ئەم تەزه ژ شێر دەرکەتنه، هوون ئیدی نه خەریڤن، گەلەک ئەسکەر و جەبرخانه ئونداکرییه، قەواتا مه نه یا بەرێیه. نها وەعدەلی مەرا شەر دەست ناده، لێ ئەم دزیکاڤا و جارنا ئەشکەره شوخولێ خوه دکن، کو قەواتا کوردا بدنه سستکرنێ. نێتا دیوانا مەیه هیملی ئەوه، وەکی مەرڤێ کورده "قرێج" هێدی هێدی تەمزکن، هێدی هێدی سەرەکێ ئێل و ئەشیرا بگرن، تەنێ تەنێ سرگوونی ئیزمیرێ بکن، ور ئەوێ هەقێ خوه بستینن. چەوا جمعەتا مه و ئوسا ژی یا وه دڤێژه "ئێتیم نەگره، نه ژی بکوژه، نانێ وی ژ دەست بگره، بەرده، وێ خوه سەر کولیکا برچینا هشکڤه". وەختێ هوون چوونه کوردستانێ، نەڤی نەڤی هوون ب جارەکێڤا دەستب گرتنا سەرەکێ کوردا بکن، وی چاخی گشکێ ژ وه ڤەجنقن، شوخولێ دها خەراڤبه. ب فکرا من، بەرێ گازی چەند سەرەکێ ئێل و عەشیرەتێ نێزیکی خوکم، وانرا خەبەردن، بلا ئەو ژی یێ دنێرا خەبەردن. ده، ئەز وا دڤێژم، گۆتی وانرا زمانێ نارێ هەوالدن، بەلکی گشک گلیێ وه بێژن، لێ وەختێ نەبوو، دیسا ژ هدوودێ خوه دەرنەکەڤن. هەر تشتی کەن بکن، لێ فەن شوخولێ خوه پێشدا بڤن. هنەک گەده گوودا ژی سەرێ خوه بلند کرنه، یێ ئوسا جی ب جی کۆرپووچکن. لاوۆ، حەتا هوونه ساخڤن، هوونێ بخون، ڤەخون و سەرکارێ جمعەتا خوه بکن. یا سەرەکه و فەرز ئەوه، سپارتنا پایتەختە، وەکی

هوونێ ب دەستی مەرڤێ خویە سادق ئێل و عەشیرەتا بەری هەڤدن، بلا هەڤ قرکن، ئەگەر سەرەکێ قەبیلەکە، کو گۆتنا وەدانە، دزیکاڤا سیلاها ژی بدنێ، ب گلیکی بەریهەڤدن و دیسا ژی بەریهەڤدن... ئەڤا یەکا ڤێ دەمێ مەرا زەعف لازمە، وەکی تفاقا کوردا بەلاڤە و قەوەتا وان قەلسڤە. ئاها فکرا وەیە هیملی بلا سەر وێ یەکێڤە، لێ بیر نەکن، چقاس ژ دەستێ وە تێ قەنجیێ ب جمعەتێ بکن، گرتیێ هەبسایە خودانێ گونێ سڤک بەردن، ئەگەر لازمڤە و هوون تێرا دڤێن، هنەکی کۆمەکێ بدنە گرتیێ کو هوون بەردن، مەرڤێ کوردە فەقیر بەلەنگاز هنە پەرە بدنێ، ئەو یەکێ ناڤێ وە ناڤا خەلقێ وەدا بدە بلندکرنێ و خەلقێ مینا بەرێ وێ بەرب وە بێ. ئەگەر هوون تێکەڤنە چەتنایێ، یانێ سافیکرنا پرسێ چەتن هەڤە، وەرنە جەم من، ئەزێ پایتەختڕا خەبەردم و سافیکم. هوون قەت نەترسن، ئەم کوردا هایا بەرنادن، هەلا ئەم هنەکی قەواتا خوە بەراڤی سەر هەڤکن، ئەمێ دیسا دەف و دەوەتەکە چەپ وانرا لێخن... قەت نێتا وە دەرهەقا ڤان گۆتنێ مندا چییە؟

ئەدۆ و ئیسا ل چەعڤێ هەڤ دنهێرین، بێ کی بەرێ خەبەردە. ئەدۆ یەکی فێلباز بوو، تمێ دخاست پێشیێ گەپکە، زوو تێکەڤە چەعڤێ مەرڤێ دیوانێ. وی ژ ئیسا رندتر ترکی هەول ددا. ئیسا خەیسەتێ خوڤا سەرت بوو، خەراڤ زانەبوونا زمانێ ترکی، ئەو ژ گەلەک تشتێ "قەنج" پاشدا دخست. لێ بەلێ، ئەو ژی دورووکی کێم نینبوو، وی ب تەلە-توولا هەلا هورمەتا خوە ناڤا عەشیرەتا خودا نەخستبوو، لێ هورمەتا وی نە یا بەرێ بوو ژی. عەشیرەت گەلەک جارا رادبوو مقابلی وی، وی ڤردا وێدا قەنجی هنەکا- کاسڤ کووسیڤا دکر، نەرازیبوون ددا یاتکووتکرنێ. ئیسا شوخولێ ئوسادا پژیا بوو. ئەدۆ سمێلا خوەیە کەژکە سێرەک دکە نزامێ، ل چەعڤێ ئیسا دنهێری، گڤا ئەختییاریێ ژی وی دستینە، هەوال بدە:

– ئاخێ مە، فکرا دیوانێ دەرهەقا وێ یەکێدا ئەشەدبلاه راستە. وەختێ سەرکارێ ئێل و عەشیرەتا بێنە سەورکرنێ، جمعەتا سادە هێچ. راستە، دڤە ئەو بەرێ خوە ڤردا-وێدا باڤێژن، مەرا رازی نەڤن، ئەمێ هنەکا گورمەلیکن، یێ مایین مینا پێز وێ خوبەرێ بێنە سەر خۆبەرێ. هوون زانن چقاس-چقاس بەر، ئەشیر و ئێلێ مە هەنە، جمعەت بۆنا سەرکارێ خویە باش عومرێ خوە ددە و ئۆف ژی ناکە.

چەوا کو وە گۆت و ب تەخمینا من گشک راستە و جیدانە. و ئاها ئەم دڤێژن هوون سەری و ئەم ژی لنگن. ئەو چ کو هوون دەمەکێ دفکرن، ئەم ب سالا و مەها نکارن. مەرا پەرەنە گور لازمن، کو ئەم بەرتیلێ بدن و خەلقێ بکشیننە بەرب خوە. بلا ئیسا ژی خوە نەپەسنە و نە ژی ئەز، ئێل و عەشیرەتێ مەیە بەرێ کو مە دگۆت هوونە مرینە، دگۆتن ئەڤا سالەکە ئەمە مرینە، لێ نها گلیێ مە جەم وانا دەرباز ناڤە، بەرێ خوە ب تەمامی مە گوهاستنە، ناخازن مە بڤین. یەک یەکیرا دڤێژە، وەکی ئەم بوونە دژمنێ وانە راست. ئاها چما من دەرهەقا ناڤتلیادا گۆت، ئەو زەعف لازمە، بەرتیل، بەرتیل. ئەگەر ئەم نە خاشییا خوە، نها بەرتیلێ بدنێ، خوە پەرێ دیوانا مە ئوندا ناڤن، پاشێ وەختێ هۆل هاتە بەر کاشۆیێ مە، ئەمێ دەه قات بدن. پرسا مەیە هەرە فەرزە مەزن ئەوە، ئەم ئێل و عەشیرەتا بەری هەڤدن، هەڤ قرکن، بێتفاقڤن و وێ خوبەرێ تێکەڤنە بن دەستێ مە. یا دودا ئەم ب رێیی باشقە-باشقە کۆمەکیێ بدنە خەلقێ و یا سسییا ژی کولا خوە بدنە خەڤاتێ. سەرکارێ ئێل و عەشیرەتێ، کو لنگێ خوە گوهێ خوە ددن سەوق کن. یا هەرە فەرز گەرەکێ ئەم وی تێژکێ شێخا بگرن و یانێ ژی بکوژن. جانم، تێ بێژی وی گەدێ قادرییا مەدرەسا هەربیێ ل ئانقەرێ، پاریزێ و لۆندۆنێ کوتاکرییە، ئەو هم یا خوە دکە و هم ژی ناڤا کوردادا سیاسەتیکە ئوسا دەرباز دکە، گڤا رۆژا دیوانا توورکیایی خولقییە و هەتا نها شوورەکی ژەرکلدایی هلدایە دکوژە، دکوژە، لێ نکارە کۆکا کوردا مینا ئەرمەنیێ مەیە برا ببرە، یانێ جارەکێڤا کوردا بکە ترک، ئەز وەرا ژی بێژم، کورد تو وەختا ها زۆر و قەوەت نینبوونە، خودێ قەبوول نەکە، وەختێ شەرێ شێخسەحید و هجوومکرنا دیوانا مەیە سەر کوردێ بەرەکا ئاراراتێ، زانی وانا چقاس جەبرخانە دەست ئانینە، ژ تۆپێ گران و سڤک گرتی، حەتا رەشاش- تڤنگێ وان هەنە.

– ئیسایی من،- وەلی گۆت،- لێ نێتا تە چییە؟ خەبەردانا ئەدۆ گەلەکی خاشا من هات، خێنجی ناڤتلییا، گەرەکێ هوون ب خوە دەستخن و ب ئاقلەنە بۆنا وی شوخولی خەرجکن. چما حالێ دیوانێ وەرا نە عەیانە؟

– ئاخایی من، ئەدۆ راست گۆت، وەکی ئێل و عەشیرەتا مە، بەرێ خوە مە گوهەرینە، هەلا قەومێ مە ژی، بۆنا قەداندنا وێ سپارتنا دیوانێیە فەرز، ئەسکەر و

جەندرمە هندکن، ئەم ب وێ رەقەما چووک بەر چەند میلیۆن کوردا نکارن بگهیژنە تو ئالتنداریا. هوون هەو دزانن سرگوونکرنا سەرەکێ ئێل و عەشیرەتا ئوسا هێسایە، کوردە گشکە سیلاهکرینە. لێ بەریهەڤدانا ئێل و عەشیرەتا ژی نە تشتەکی هێسایە، لێ ئەو ئیدی شوخول، کرن و مەریفەتا مەرا گرێدایە. وەختێ ئەم سەرەکێ ئێل و عەشیرەتا سرگوونکن، ئەو ب ٣٠٠-٤٠٠ ئەسکەریڤا ناگهیژە ئێزمیرێ، گۆتی ئالاییکە مە تمێ وێرا هەرە، حەتا نێزیکایا جیێ جی. چما هوون ژی زانن، مە حەتا نها ژ قەزایی وانێ، ئیدرێ چقاس مەری سرگوون کرنە، شێخزاهر ئەسکەر و جەندرمێ مە قرکرنە، سیلاهێ وان هلدانە و سرگوونی ڤەگەراندنە. ئەز نۆلی ئەدۆ خوە ناپەسنم، ئەسکەر، ئەسکەر... ئەم گەرەکێ عەشیرەتا خورا زمان بڤین، کولێ نەچنە درێشێ، پاشێ دەستب مەسەلا سەرەکە بکن.

خەبەردانا هەردو خایینا خێنجی چەند مەسەلا خاشا وەلی هات، لێ لافەکتی و خوپەسناندنا ئەدۆ خاشا وی نەهات، نکاربوو تشتەک ژی بگۆتا، چمکی دیوانێ هەردو ژی کربوونە قەڤزا دەستێ خوە، بێ وان شوخولکرن، دیوانا رۆمێ وێ زرار بکشاندا، چمکی خێنجی خایینێ ملەتێ کورد، کوردێ سادە ژی وێ خوە بدا کوشتنێ، لێ نێزیکی مەرڤێ دیوانێ نەدبوو. وەلی دەمەکێ دکەڤە ناڤ متالا و پۆسیدە دڤێژە.

گاورێ کوردا شەرادا زۆرن، چمکی هەر جەهلەکی وان هەلا زارۆتیێدا هین بوویە، تڤنگ و قرمە تیتکا دەستێ وان بوویە، زاتی چیا ژی پشتۆڤانێ وانن. جانم، شیڤا وانە شەڤێ هەڤە، ناخون، دفرۆشن سیلاها دکرن. ئەزێ هەلبەت وان خاستنێ وەیە هەق بگهینمە ئانقەرێ، بۆنا بەریهەڤدانێ چ لازمڤە مرا بێژن، یانێ هوونێ بێنە جەم من، یانێ ئەزێ قاسدێ خوە بشینمە جەم وە.

خەبەردانا سەرەکێ دیهاربەکرێ و کوردفرۆشا موخدارەکی خۆرت کشاند، هەرۆ ب سپارتنا دیوانێ هەردو کوردفرۆش، وەلی بەرب ملەت ددا ژەردادای کرنێ، وەکی حەتا ژ دەستێ وان بێ کوردستانێ بکنە گۆلا خوونێ. دوو کوتاکرنا خەبەردانێرا، وەلی، ئەدۆ و ئیسا ب هەیتەهۆلەکە مەزن و پێشکێشێ قیمەتتیڤا ڤەدگەرینە. وەلیێ وانێ، ئیدرێ و ئەردیشێ، خەباتچیێ وەلیتیا و دەستپیێ وان ئەو بمبارەک و پیرۆز

دکـرن، نـاڤـا خـەلقێ کـورد و ترکـدا بـەس بەلا دکـرن، وەکـی پاتشـێ وەلێت نـاڤێ پاتشـاتیێ دایە هـەردا، چ پرسـا ئێـل و عـەشـیـرەتێ کـوردا هـەنە تـەنێ و تەنێ وێ ب دەستی هـەردا بێ سافیکرنێ، کی کو فـەرمانا وان نەقەدینە، وێ جیدا جەزایی هـەری گـران بسـتـینـە. چاخێ کـو کـوردا ئەو خـەبەردانا دبهـیـستن، ئیـتبـارا خـوە ب وان نەدهانین و دژمنێ خویە قـەدار هـەساڤ دکرن. تەرەفداریێ هـەردو خایینا گەلەکی شا دبوون، گەڤ گور نەخـاسـتـیێ خـوە دخـارن. هـەردو خـایـینا ب دەسـتی مـەرڤێ خـویە نێزیک، ئەلامی کـوردا کـرن، گـڤـا "دیـوان ل کـوردا هـاتـیـیە رەحـمێ، وەرن ئەم سـەرێ خـوە بدنە سـەر هـەڤ، چەوا لازمـە قـولخـی دیوانێ خـوە بکن، ئیـزنێ نەدنە تو کـەسـی، وەکی دەسـتـدرێژایێ بکە، رێ دربا ببرە، ئـەسکەر و جـەندرمێ دیوانێ بکوژە، یانێ تەرکوسـیلاھ بکە. چ خاسـتن و شکیـاتێ خەلقێ، سـەرکـاریێ ئێل و عـەشـیـرەتا هـەنە، تەنێ دکارن ب وان بکن، وەلیـتـیـیا نـاس نەکن. ئەم ژی برێ وەنـە، ژ "خـوونەکێنە" چ لازمـە ئەم ریا هـەق بـەردن و پەی یا نەهـەقـیێ هـەرن، پەی قـاچاخ و قـووچاخـاکـەڤن ئوو..."

چەوا خـەلقێ کوردی سـادە و ئوسـا ژی سـەرکـاریێ ئێل و عـەشـیـرەتا رند زانبـوون، وەکی کڤشکرنا هـەردو خـایینێ جمعەتێ نیشان ددە، وەکی دیوانێ ڤێ جاریێ دەست ئاڤیتییە سیاسەتیا براکوشتنێ، دخازە ب دەستی خـایینا قەوەت و تفاقا کوردا بدە قـەلسکرنێ. ئەدۆ و ئیـسـا ئەو سـیـاسـەتـیـا خـوەیە فـەش ددانە خـەڤـاتێ، لێ نەدگهـیشـتنـە تو مـەرەمێ. مـەرکـەزا ئانقـەرێ دەرهـەقـا کرنا هـەردو "پاتشـێ" خـویە تەزەدا ژ وەلیـتیـیا دیهـاربەرکرێ دپرسی، لێ بەسـا ئەو نەددا شـاکرنێ، دها ژی ددا پۆسـیـدەکـرنێ. مـەرکـەزا ئانقـەرێ چ لازم بوو کـۆمـەک ددایی، بەرێ خـوە ژ هـەردو خـولامـا نەگوهاسـتبـوو. ئەو ئەلامـەتیێ قـەومێ خـایینا، کو ناڤا جـمـعـەتێدا دابوونە بەلاکرنێ، تەنێ ئیدارا واندا، ناڤا چار دیوارادا دەرباز دبوو. ئەو سڤێ زوو و حـەتا ئێڤارێ هیڤیێ بوون، قەت نەڤە کوردەک بێ جەم وان شکیاتێ خوە بکە، لێ تو کەس نەدهات. ئەم نەنهێرن گڤا ب فـەرمـانا هـەردو خـایینا گەلەک گرتیێ کەلایە هـەرسێ قەزا بەردابـوون، ئەشییا شاندبوونە گوندا، گڤا گەلەک "قـەنجیێ" مایین کربوون، لێ کوردا ئەو بەر تشتەکی هـەساڤ نەدکرن.

ئەدۆ چەوا دڤێژن ژ قولخا خویە تەزە پفی عەسمانا دکر، بەندە بەر تشتەکی هەساڤ نەدکر، کولفەتێ مالا خورا ژی خێنجی سمبلێ یۆلە نەدچوو، تەنێ جار–جارا سمبلێ داڤیتە زمانێ نارێ، پێرا خەبەر ددا. سمبلێ زانبوو چچاخ وێ هەرە جەم باڤێ، تەنێ وەختێ کێفا وی خاشبوو، لێ وی هەلا ئاناختارا کووپێ دیهاربەکرێ بەر وێ ڤەنەکربوو. رۆژەکێ، گاڤا وی خەڤاتا خویە رۆژێ کوتا کر، ب ئەشق و شا ڤەگەرییا مال، نان خار، قورە–قورە سەر ئۆرخان و دۆشەکا ڤەلەزییا، گڤا هێسا دبوو، لێ متالا ئەو بەراڤی سەر هەڤدو دکر. دە، مال بوو، کەڤانییا مالێ دهاتە جەم، ب هەڤرا خەبەر ددن. حەلالا وی تمێ بۆنا گازنێ خەلقێ ویرا دگۆت، هێرسا وی دهات، ژن ژ ئۆدێ دەردخست. سمبلێ فرسەند فووت نەدکر، دهاتە جەم "باڤێ"، بەر دلێ ویدا دهات، قەرەتوویێ دیا خودا دگۆت، هنەکی نەپخا باڤێ دادانی. ئەدۆ بۆنا وێ یەکێ جارانا قیزا خوە ماچ دکر، دگۆت: "یا کو خووت من چوویە، تویی. دە بلا هەڤت میرێ مرازارا، تو کور بوویيایی، تەیێ دەوسا من بگرتا و دنێدا دەردێ منێ قەت تونەبوونا، لێ..." سمبلێ وێ دەمێ گازی دیا خوە دکر، نەهقیێ وێ گڤا ددا روو، کو ئەو تەڤی شوخولێ "باڤێ" نەڤە. دوو وێ یەکێرا ئەدۆ هێرس دڤێژە:

– قیزا من، سمبل، دڤینی دیوانەکە مینا رۆمێ و سەرکارییا جومهوریەتێ، پاتشاتییا کوردا سپارتییە من. ئەز چەوا بخازم، ئەزێ ئوسا ژی بکم، دلێ من بخازە دکارم قرکم، تالانکم، دکارم ئەفووکم، گشک دەستێ من و ئیسادایە، کێفا مە چەوا بخازە. دیا تەیە ئاقلسڤک ژی سەر من خەبەر ددە، دخازە رێ و دربا، شیرەتا بدە من، وا نەکە، وا بکە. لاوۆ، وەختێ باڤێ تە کووچێرا دەرباز دڤە، بەندە قولکا دگەرن، خوە تێدا ڤەشێرن، لێ ژنا وییە حەلال، ژێ ناترسە...

– ئەرێ، وەلەه، "باڤۆ"،– سمبل دڤێژە،– گۆتنا تەیە، چ شوخولێ ژنێ هەیە تەڤی شوخولێ مێرێ خوە بڤە، وێرا کنج، خورەک، پەرە لازمن، ئەو ژی دەولەت سەرێ تە، هەیە، ئیدی چ دخازە؟ ئەڤا چەند مەهن، تو ژ دیهاربەکرێ هاتی، ئەز قیزا تەیە مەزنم، جولەت ناکم ژ تە تشتەکی بپرسم، سەرکارا تو چەوا قەبوول کری، چ هەبوو، چ تونەبوو، وە چ گۆت، چ کر؟ نە ئاخر، ئەز قیزا تە مە. ئەزە خاندیمە، دخازم هاژ دنێ هەڤم، جاڤا خەلقێیە خەراڤ دەرهەڤا باڤێ خودا بدم. "باڤکۆ"، تو من بەر

تشتەکی هەساڤ ناکی، دلێ خوە بەر من ڤەناکی (باڤ بن سمێلێدا ڤەدبشری). ئەز زانم قولخا تەیە گرانە، شوخول گەلەکە، وەختێ تە تونە، تو منرا قسەکی، لێ ئەز گومانم چچاخ تە خەڤات هنەکی کرە نزامێ، تێ بێژی. تێ کڤشێ دیا من ژ ڤر دەرەوێ جمعەتێ زەڤتا خوە نائینە، دخازە تەرا تشتەکی بێژە، لێ چەوا لازمە گۆتن، نزانە. زانی "باڤۆ"، دیا من ئالیکیدا راستە، لێ ئالیێ مایندا، نا. دە، دلێ وێ دشەوتە، ناخازە گلیێ خەراڤ دەرهەقا تەدا ببهیزە. ناخازە قەزییا بێ سەرێ تە. دایی جان، ئیدی تەڤی شوخولێ باڤۆ نەڤە چەوا دخازە، بلا ئوسا ژی بخەڤتە. "باڤۆ، شوخولێ خوە ژ مە رندتر زانە، یا لنگێ وی زانە، سەرێ مە نزانە...

کەڤانییا مالێ وی گۆتنێ قیزێ گەلەکی نەرازی بوو، ب هێرس و مێرانی گۆت:

– لاوۆ، قەت مەری دخازە، وەکی چەعڤێ وی کۆرڤە، یانێ تشتەکی خەراڤ بێ سەرێ وی، کولفەتێ مالا وی؟ ئەز فەقیرا هاقاس تشتی دبهیزم، کو راستڤە، ئیدی دڤێژن هەموو سەرکارێ ئێل و عەشیرەتا باڤێ تەرا بوونە دژمن، سۆندە سۆندا وانە، بێ لێ بین، وێ خوونا وی فرکن. دڤینی ئەو دەستا چ تینە سەرێ سەرکارێ قەزا ئیدرێ، ئەردیشێ و وانێ؟ خودێ نەکە، رۆژەکێ وێ سەر مالا مەدا ژی بگرە؟ وە دیت، وەکی گەدە ژ هەبسێ چەوا رەڤاندن، برن. جارەکێ ژی دەستێ سەر مالا مەدا گرت، باڤێ تە کنجێ ژنا خوکر، خەلاز بوو، یانێ نا... خاستنا من ئەوە، وەکی باڤێ تە بلا خەلقێرا زمین بڤینە، رێ نەرە، جمعەت ژێ نەیێشە، کۆمەکێ بدە وێ، کو قەدر و هورمەتا وی ناڤا واندا بلندڤە، رۆژەکە تەنگاسییێدا پشتا وی بسەکن. ئێلا مە ژی روویێ خوە سەر باڤێ تە ڤەگەراندییە، دخازن یەکی باشقە بکنە سەرکارێ خوە. گەلۆ، ئەڤا یەکا بۆنا باڤێ تە، هورمەتێ تینە؟ جمعەت دڤێژە "ئێل رابوو، کێرانێ بشکێ". کێرا لازمە، کو دیوانێ ناڤەکی قوری، ئەسکەر و جەندرمە دایە وی، کرییە ئاگر، بەری جمعەتا مەیە بەلەنگاز دایە، وان ژ هەڤدو بربری، تار مار دکە. دە، وەکی دیوان راستە، بلا سەربەستیێ بدە کوردا و وی ژی داینە سەرکار...

ئەدۆ پاشا ژ گۆتنێ وێ گەلەکی هێرس دڤە، داددێ، کو بکوتە، لێ قیز دکەڤە ئۆرتێ. سمبل بۆنا بگهیژە مەرەما خوە، ها پشتا باڤێ دگرە، لێ ئوسا دکە، وەکی زیانێ نەدە دێ ژی. ئەدۆ بێ هەساڤ هێرس دڤە، دڤێژە:

– لاوۆ،– تو قیزەکە ئاقلە، خاندیی، خوزل تو ژ ڤێ ژنکێ نەکەتایی. دیوانا رۆمێ بەختێ کوردا سپارتییە من و ئیسا، چەرخا وێ دایە دەستێ مە. جمعەتێ وەختێدا راست گۆتییە: "سەرێ بەراز تینن داتینن سەر خالیچێ، ژ ورا دشقتە دکەڤە ناڤ زبل" نها یا دیا تەیا. بووک و قیزێ ئێل و ئەشەریتا خوزلا خوە ب وێ تینن، وەکی بڤنە ژنا یەکی مینا من، لێ ئەو مقابلی من و فەرمانێ من دەرتێ. خودێ قەبوول نەکێ، ئەو دخازە را و شێورا ژی بدە من. بۆ، ئەڤا یا قەبوولکرنێ نینە. حەتا ئەز یەکێ دودا نەینمە سەر وێ، ئاقلێ وێ نایی سەری و دلێ وێ رەهەت ناڤە...

قیز ب خەبەرێ قوربان، هەیران بەر دلێ باڤێدا تێ. هنەکی هێرسا وی داتینە، جخارێ سەر جخارێ دکشینە، عەورەکی رەشی خمخمی تێ بێژی ئۆدێدا کۆنێ خوە ڤەدگرە. ئەدۆ هنەکی ل قیزێ دبانە، ژێ باوەر دکە، رادمووسە، دڤێژە:

– سمبلا من، ئەز حەتا نها دەرهەقا تەدا فکرەکە باشقەدابووم، لێ نها ب تەمامی ئەو نێتا جەم من هاتییە گوهاستنێ، ئەز زانم تو دیا منی و خووت خەیسەتێ مدانی. مژ دوومانا وەختەکێ سەر تەدا گرتبوو، ئیدی هاتییە هلدانێ. تو قیزەکە خاندیی، ئاقلی، مەرڤ دکارە جارانا را و شێورێ ب تە بکە و وێ یەکێدا ئەز شاش ناڤم. لاوۆ، تویە مەزنی، وەختێ مێرایە، ئەز زانم، کو تو ژ گلیێ باڤێ خوە دەرناکەڤی. ئەزێ تە بدمە کورێ یەکی ئوسا، وەکی نیڤێ دیوانا رۆمێ دەستێ باڤێ ویداڤە. قیزام، ئەم و ترک، هەلبەت، گۆتنا من دەرهەقا ڤان ترکێ تی و برچیدا نینە، کەلیانە تەڤی هەڤ بوونە. دە، ناڤێ باڤێ تە ژی جێرگا پاتشێ ترکادا هاتییە نڤیسارێ، ئەگەر ئەو چلڤن، باڤێ تە یێ چل یەکێیە. جا، وەرە جەم باڤۆ، ئەز تە پاچکم. وەختێ ئەم چووبوونە دیهاربەکرێ، عەسەد پاشایی سەرکارێ قەزا دیهاربەکرێ، وی ژ ناڤێ سەرکارێ جومهوریەتا توورکیایی گلی دا من، وەکی کوردستانێدا چەوا شوخول تێکەڤنە ساهمانا خوە، وێ ل ئانقەرێ و یانێ ستەمبوولێ قولخەکە باش و قەسرەکە ب گۆتنا تە، بدە من.

باڤۆ،– سمبلێ گۆت،– گۆتنا باڤێ من، بۆنا من "قانوونە". ئەرێ باڤکۆ، وەکی ستەمبوولێ قەسرێ بدنە مە، وێ چقاسی باشڤە. دە، بلا "دژمن"... سەر دیا مندا هێرس نەڤە، ناڤێ زەواجێ ژ ئاقلێ خوە دەرخە، ئەو یەکا تەرا هورمەتێ ناینە.

خەلقێ بێژە، دوھ سەر کورسی روونشت، ژ باباخییا خوە عەدەتێ ملەتێ خوە پێپەز کر. باڤۆ، تو رند زانی و خەلق ژی دڤێژە، وەکی ژنێ مینا دیا منە بەدەو، نە کو ناڤا ئێلا مەدا تونەنن، لێ ناڤا عەشیرەتێ مایندا ژی کێمن. باڤۆ، ئەز ب قوربان، نە تە هێجا گۆت، وەکی "یا ل من چوویە تویی، خەیسەتێ تە خووت مینا منە..." ئەڤا چەند مەهن، کو تو ژ سەفەرا دیهاربەکرێ ڤەگەریایی، تە قەت تشتەک نەگۆتییە من. خایێ من، تە چ خارییە، لۆشی جانێ تەڤە، سەڤا هنەکی هێرسا تە داینە، قیزکا خورا بێژە. تو چ بێژی، وێ ئۆرتا مەدا بمینە. رۆژێ بێ، ئەزێ کێری تە بێم، ها! پاشێ نەڤێژە قیزکا من منرا نەگۆت؟

دوو هەوالدانا قیـزێرا هنەکی بینا باڤێ هاتە بەر. ئەو ئالەما خودا فکری، وەکی قیزا وی گلیێ ئاقل دڤێژە، مرن و ژیین دنێدا هەیە، خێنجی وێ قیزێ ئەولەدێ وی تونەنن، دڤە رۆژ بێ، ئەو مینا مێرا پشتا وی بسەکنە، گۆتن و خاستنێ وی تەستیق بکە، ناڤا دۆست و دژمنادا وێ ناڤێ وی بلند بگرە، چەوا جمعەت دڤێژە "شێر-شێرە، چ ژنە، چ مێرە". وی ئاخەکە کوور کشاند، ئالەما خودا فکری، کەچک قسمی ژنە، من دکشینە سەر تەرافا ئێگر. کی دزانە ئۆرتا وێ و گەدێ شێخدا چ هەیە؟ لێ گەدە ژی ئیدی ژ مەدرەسێ رەڤییە، ئەگەر تشتەک هەبوویا، وێ ب خورا برەڤاندا. مەمۆیێ گۆر ب گۆر قەستەمە و بۆنا ناڤێ من بدە خەراڤکرنێ، ئەو بوخدانا ناڤا جمعەتێدا بەلا کر. هەلا ئەز دەرهەقا وی چافسەقەتێ کورێ شێخدا ژێ بپرسم، بێ قەت چ دڤێژە، ئەز ئەدۆیێ حەسەن ئاخاڤم، نەبوویێ ئوسا پەی منخن و نامووس... دە، وەلەھ، من چەعڤێ خودا کێماسی دیتییە، لێ دیا تەدا بێناموسی نەدیتییە، عەڤدەکە خودێیە بەدەوە، باشە. هەلبەت، قیز دیا خوە دچن، هەلا زێدایا سەر ئەوە خاندییە، هەموو رێ و دربا ڤەدبژێرە. لێ پرسکرن تو وەختا زرارێ نادە من، هەر تشت مینا نەینکێ بۆنا من عەیانڤە. ئەدۆ خێلەکە خورت دکەڤە متالا و دەمەکێ شووندا ب دلۆڤانی دڤێژە قیزا خوە:

سمبل، بەرخا من، تو قیزەکە ئاقلی، تمێ راست خەبەر ددی، مەدرەسا وەدا لاوکێ کوردا ژی هەبوون، خوە ترکا زۆر نەددا وان؟ ئەگەر تشتەکی ئوسا هەبوو تە گەرەکێ شەرم نەکرا، منرا بگۆتا، ئەزێ بن وان ترکا دەرکەتاما. وردا کوردەکی شێخێ ئێلا

قـادريـا ژی هـین دبوو، دڤـێـژن زەعف رند هـین دبوو، مـودورێ مـەدرەسـێ، سـەیدا بەر نکاربوونە خـەبەردانا. ئاخ، خوزل هەڤت مـیرێ مـرازارا کورەکی منی ئوسـا هـەبوویا، دنێ یا من بوو، منـێ فەکا دژمن و نەخـاسـتـیێ خـوە بقـەلشـاندا. دە لاوۆ، خـودێ ئەو بەختـا نـەکرە قسـمـەتێ من، تو مـنرا بەسی. خـودێ خـۆرتەکی بـاشی عـەسلزادە ژی بکرا پارا تە، ئیدی ئەز دەرهـەقا کورادا نەدفکریم و خـەم نەدکر. قەرەز، بلا تویە منرا ساخڤی...

سـمـبلێ ئـەلبـێـرا تێ دەردخـە، وەکی باڤ دخـازە دەرهـەقـا زاهـردا گلیـیـا ژێ ڤـەکشـینە، ئـەو هـەر تشـتـی سـەرواخت دڤـە، تمـێ مـقـابلی وی و زارێ کـوردایە کـو مـەدرەسـێدا دخـاندن خـەبەر ددە. ئەو دەرهـەقـا خـاندکارێ کوردا دا گـۆتنـێ سـەیدایە خـەراڤ خـەبەر ددە، خـوە ئوسـا سـولهی دکـە، گڤـا وێ شـێـخزاهـر قـەت نەدیتییـە و دەرهـەقا ویدا تو تشت نەبهیستییە.

– دەلالا من، – باڤ دڤـێژە، چما تە حـەتا نهـا نزانبوو، وەکی مەدرەسـا وەدا چەند لاوکێ کوردا دخـاندن؟ دێمـەک، خوەندکارێ مـەدرەسـا وانـێیـە کورد، پەی چووینا شـێـخـزاهرا، هنـەک ئاڤنتنە هـەبسـێ، لێ یێ مـایـین ژێ راڤـەتاندن، خـەلق پێ هـەسیابوو، وەکی شـێخزاهـر هـەڤال و هـۆگرێ خـویە ئامن ژ هـەبسـێ ئازاکر و ئەو ژی چوون گیهـاشتنە دەسـتا وی. خـودێ باڤێ تە بهێلە، دێمەک، قـەت تە دەرهـەقا کـورێ شـێـخدا نـەبهـیسـتـبـوو، وی مـەدرەسـە بـەتال کـرییـە، چەند دەسـتـێ سـیـلاهکری تەشکیلکرنە و ب عـەدەتی مـقـابلی مە شـەر دکـە، سرگوونییا ڤەدگـەرینە؟ ئینشـالاهـ، هـەول قـرارێ خـودێ، ئەمـێ وی زووترەکە گـەڤـەر بکن. دێمـەک، تە دەرهـەقـا ویدا تو تشت نـەبهیستییە و جارەکێ ژی بێژی تە ئەو نەدیتییە، ئەرێ؟

– باڤکۆ، تو سـەرێ خوکی، – سمبلێ زەلوول ژێرا گۆت، – ئەو چ کـورێ شـێـخایە، چما هـاسـقـاسـی دەرهـەقـا ویدا گـەلـەکی خـەبەر ددی؟ ئەز بەخـتـێ تەدامـە، جـا منرا بێژە، ئەو کییە، چتـۆ تەمە؟ ئەگەر ئـەو جارەکێ ژی بێژی بەرب مـەدرەسـا قیزا بهاتا، ژنکا پیرە دۆستا تەیە دەرگەڤان وێ عەسـە هم تەرا و هـم ژی منرا بگۆتا. ئێ، مالا وە خـودانـێ قـیزا ئاڤـاڤـە، هـەمـا یەک ژی تویی، وە مـینا گرتییـا ئەم کرنە بن کلیـتێ و دڤـێـژی فـلانکەسـێ، بێـڤـانکەسـێ نـاس دکی و یانـێ نا؟ ئەو ژنکا پیـر هـاقـاسـی ژ تە

رازییه، چقاسی ژ خودێ خوه. یقین ته تمێ پەره دانێ بۆنا مقاتیێ من بکه؟

– کارا من، – باڤ دڤێژه، – ئەوی ژ مالا خوونخورانه، گوللێ بەره ڤافەسا واندن، ئۆڤ ناڤێژن. ئەوه گەلەکی زانەنه ژی، پرسا زوو ڤەدبژێرن. قەبیلا وان چەوا بەرێ و ئوسا ژی نها گەلەک سەرێشان دایه من. حەتا رۆژا ئیرۆیین، ئەز فەم ناکم، باڤێ وی ئەو چەوا مەدرەسێدا دا قەبوولکرنێ؟ ئەگەر ئەڤ قولخا نها وی چاخی دەستێ مدا بوویا، وی وێ کۆرتکا ستوویێ خوه بدیتا، لێ ئەو یەکا نەددیت. ئەو تێژکێ مەرێ ژەردادایه...

– دە، باڤۆ، مادەم ئوسایه، – سەمبل دڤێژه، – وی ژ رووبارێ دنێ بده "هلدانێ"، وەکی ئەو وێ دنێدا ئێل و عەشیرەتا خورا سەلامێ بشینه.

دوو ئێپێجه خەبەردان و متالارا، باڤێ چەوا دڤێژن عەرەبا خوه داخسته راستێ، دلێ خوه بەر قیزێ ڤەکر، هەر تشت ژێرا گۆت، لێ نەدخاست مەسەلا هیملی ڤەکرا، قیزێ هاقاسی خوه جەم باڤێ دا سولهیکرنێ، وەکی بێ هەمدی وی، ئەو سەر هەر تشتی ڤەدکه، گلی دکه و پاشێ دڤێژه:

– قیزا من، دیوان و ئەم ژی زانن، وەکی تەشکیلدارێ وان کۆمێ مقابلی مه دەرتێن کینه، ئەم گەرەکێ سەرکارێ وان دەستێ شێر بگرن، بکوژن، خەلقێ کورد بێ سەری بمینه، ئوو... دوو شەرێ شێخسەحیدرا کورد ئیدی جاهلێ خوه ناشیننه ئەسکەریێ، یێ کو ئەم زۆرێ ژی دشین، سیلاهێ خوه هلتین و دزیکاڤا درەڤنه چیێ، مقابلی مه شەر دکن. قەرەز. ئەز و ئیسایی کوردستانێ بکنه گۆلا خوونێ، ئەمێ هاقاسی وان قر کن، حەتا کورد ب تەمامی نەکەڤنه بن دەستێ مه. لاوۆ، چما تو لاقردییا ب مه دکی؟ ئەم هەرەکێ هەموو ئێل و عەشیرەتا راکنه روویێ هەڤدو، قوەتا وان بدنه قەلسکرنێ. یا سەرەکه ئەوه واکی زووتراکێ دیوانێ دیسا مقابلی

کوردا شەر بکه، ئووە نها مەسەلا هەره سەرەکه ئەوه و دیوانێ سپارتییه مه. وان دەستێ کوردایه سیلاهکری و چەوا شێخزاهر هوورخاشکن، وی ساخ بگرن. سەبرا من، من ئیتبارا خوه ته ئانی، ئاناختارا کلیتا رۆمێ دا دەستێ ته و زانم، وەکی ته پرتی–پرتی بکن، تو کلیتێ ڤەناکی.

– ئی، باڤۆ، ئەز قوربان،– سمبلێ گۆت،– تو ئینا دکی، وەکی ئەز سورا تە بدمە دەستێ خەلقێ. دێمەک، ئەز ب دەستێ خوە بەیراقا رەش بینمە دەرێ مالا باڤێ خوە؟ شوخولێ تەیە، لێ جار جارا ب قیزا خوە بشێورە، تو ناکەڤی زرارێ. من دەرهەقا ئیسادا گەلەک تشت بهیستییە، دڤێژن، کو ئەو یەکی گەڤەزەیە، مەنجەنێقە، نانێ سێلێیە. وەختێ دکەڤە چەتنایێ زوو هەڤالێ خوە دفرۆشە. ترسا من وێ یەکێدانە، وەکی ئەو ب دەستی وی گەدێ شێخ زییانێ بدە تە. دڤێژن، وەکی ئەو مەرڤەکی دەڤبەلایی سورخایینەکرییە، دترسم ئەو ڤێ سورا دیوانێیە، کو تە منرا گۆت، ناڤا مەرڤێ خوەیە نێزیکدا بەلاکە و ئەو ناڤێ سەرکارێ ئێل و عەشیرەتێ، کو تە منرا گۆتن، وان پێ بهەسینە، وەختێ وە هجوومی سەر وان کر، ئەو دەربا هنجراندنێ وەخن. یەک ئەوە، وەکی تو دزیکاڤا هجوومی سەر دژمن بکی، هاژ خوە تونەڤە، یا مایین ئەوە، ئەو هاژ هجوومکرنێ هەڤە، هازر بسەکنە و دەربا جابداییێ بدە. دە، وەختێ هجوومکرنا وەیە ڤان رۆژا، تێ قیزا خوە بجێربینی، بێ ئەز راستم و یانێ؟... باڤۆ، وەختێ ناڤێ پاتشاتیێ دانە تە، قیزێ هەڤالێ من ئەز بمبارەک کرم، لێ هەیفا خوە ئانین، کو ئەو هەڤالێ ئیسا بەگێیە. یەقین دێ و باڤێ وان مالدا دەرهەقا ویدا خەبەر دانە، لەما ژی زارێ وان ئوسا منرا دگۆتن. تو ژ ئیسا باوەر نەکە، وێ جەم دیوانێ خوە قەلەما قەنجیێخە وێ تە بدە روورەشکرنێ. تو بیر نەکە، وەختێ هوون هجوومی سەر کوردا بکن، ئەگەر ئەو جاڤا هجوومکرنا وە بدن، بزانڤە وی گۆتییە، وی چاخی شەرم نەکە دەرهەقا وێ یەکێدا لاپ تێلێقرافێ بدە پاتشێ دیوانێ، بلا ژ هەقێ وی دەرێ.

– ئەز کەسەرا دلێ تەمە،– باڤێ گۆت، – وەلاه، بلەه تو راستی، هەر گۆتنەکە تە، تێ بێژی بەر جوزییا قورانێ هاتییە نڤیسارێ.

خەبەردانا باڤێ و قیزێ گەلەکی درێژ کشاند، قیزێ باڤ ب تەمامی دا باوەرکرنێ، کو تەڤگرێدانا وێ و شێخزاهر ب تەمامی تونەبوویە و لەما ژی باڤێ سورا دەولەتێ گشک وێرا گۆت. دەمەکێ شووندا، هەردا شەڤخێری دانە هەڤ، سمبل چوو ئۆدا خوە، دەری سەر خودا دادا، نامەکە زەعف درێژ دەرهەقا سورا دیوانێدا شێخزاهرا نڤیسی. کوتاسییا نەمێدا سەرکارێ عەشیرەتا زیلا – عەلیێ ئەمەر، خەلیلێ

سـەوتیـیی جـەلالی، مـهـاجـریّ ئەسکەری هـەیدەری، خـەلیـفیّ تیّجـری شـەمـسکی، میرزەئەلییّ جاهانگری هندی، خۆسـرۆڤیّ قازی، سەیادیّ ئەهمەدیّ بلخکی، کەرەمیّ هەمزەیی برووکی و ییّ مـایینـه، کـو بیـرا ویّدا مـابوون، نڤـیسـی و سـەردا زیّده کـر: "گدی بلا خوە نـەدنە دەستیّ باڤیّ من، ویّ ئەلبیّرا وان درداکن. بیـر نەکم بیّژم، بلا سەرکاریّ وان قەبیـلا و ییّ مایین نـهاڤا هـازرییا خوە بڤـینن، ویّ هجوومـی سەر وان بکن، لیّ کیژان رۆژیّ، منڤـا نە عەیانە". سـمبلیّ ئوسا ژی نڤیسی، رەقـەما ئۆردییـا، کو بیّ سـەر وان، چقاسـه، وەختیّ شیّر ویّ چتۆ سیلاهیّ بدنە خەڤاتیّ، نزانم. رۆژترا دنیّ نامیّ ددە زەریفیّ و ئەو ژی ددە قاسدیّ شیّخزاهر.

سمبل ڕەڤاندن

ئیسا جارانا روودنشت، دکەتە متالا، وی ئالەما خودا دگۆت، وەکی ئەدۆ ژ من دیلاڤارترە، نانداره، خوونا ترکا زوو سەر وی دکەلە، زوو دکەڤە چەعڤا. ئەو ب زمانێ خویی شرین و چەوا دڤێژن ئۆرخە گلیێ نەباورکرنێ ئوسا دکە نزامێ و باوەرکرنێ، کو خەڤاتچیێ دیوانێ ئەلبێرا ژێ باوەر دکن. ئالەما ژی و ب تەخمینا من، وێ ئەدۆ هێ پێشدا بکشینن، قولخا بلندە تەزە بدنێ. لێ ئەز فەقیرێ خودێ، چەند گلییا ب ترکی چەوا لازمە نکارم هەڤ بینم و نکارم مینا وی بدمە باوەرکرنێ. ریا هەرە راست و دوروست ئەوە، وەکی بۆنا ئەز بن سییا دەستێ ویدا بێمە خاییکرنێ، دیوانێدا گلیێ ئەز دڤێژم، ئەو بێژە، راستە، ئەز گەرەکێ مینا فەقیرا رۆژ و شەڤا خوە باڤێژمە سەر دەست و پیێ وی، بەلکی قیزا خوە بدە کورێ منی تایی تەنێ. وەختێ ئەو هیڤیکرنا من سەرێ خوە گرت، ئەزێ ب سایا ئەدۆ بڤمە خودانێ قۆلخا بلند، هەمان ئەوی کوردووندایە، کورێ من وێ حەتا کوتاسییا عومرێ خوە، نەڤی و نەڤیچرکێ خوە وێ بەختەوارڤە، مال، دەولەت، عەمارەت، لال و دورێ ویێ ژێرا بمینە حەتا ئۆخلێ بنۆخل بخوە، بەلاکە، قەنجیێ ژی بکە، دیسا خەلاز ناڤە...

ئاها ئیسا بۆنا وێ مەرەمێ خوە بەر ئەدۆ دکرە عەرد و خولی، لێ ژ ترسا وی نەوێربوو، پرسێ جەم وی ڤەکە، لێ ئەو حەلالا خوڤا تمێ دچوونە مالا ئەدۆ مێڤانی، ژنێ پێشکێشێ ب گۆتنا تەیە نادر، خشرێ قیمەتلی و تشتێ هەرە باها مالخوویا مالێ و سمبلێرا دبر. بۆنا ئەو دێ، خوسووسی دۆتێ ب وان هەدیا بدە فەتساندنێ، مینا پسیکا، کو بەر نێچیرا خوە بتەلە، ئوسا دتەلیا، گلیێ قوربان هەیران سەر واندا دباراند، لێ سمبلێ گوه نەددا وان خەبەرێ دەلکبازییە ڤکە ڤالا، پێشکێشا

ئانی داڤیتە سەر وێ، مینا دژمنا ل وێ دنهێری و دلێ خودا دکەتە متالا، چەوا دڤێژن دنێ سەرۆ بنۆ دکر و نەدهاتە سەر نێتەکێ. ئاڤێ دەمێ خەبەرێ شێخزاهرە

گۆتی دکەتنێ بیرێ، تەیێ بگۆتا ئەو مینا کزکا سەر سێلێ خودا دشەوتی. وێ ئالەما دلێ خودا ئیمداد ژ هەزکریێ خوە دخاست، لێ دەستێ وێ نەدگهیشتێ، کو هەر تشتی، هەر قەوماندنەکێ ژێرا بێژە، وەکی ئیسا کوردووندا بکە و بەدەنا خوە ژ وان خەبەرێ ڤالا بدە ئازاکرنێ..، ئەدو دوو خەڤاتا رۆژێیە زولکاریێرا ڤەدگەرە مال، دەربازی ئۆدێ دڤە قیز دچە بال، دڤە تیقینا وی، بێ سەڤەف بلند دکەنە و خوە داڤێژە سەر دۆشەکێ، بالگی بەر سەرێ خوە راست دکە و ڤەدلەزە، ب بەشەرەکە زەعف خاش دڤێژە:

– ئای–های، فەلەکا دەرەوینێ، بنهێرە دنیا چەوا هاتییە گوهاستنێ، چ تێدا دڤە... مەرڤێ نە هەمپێ تەیە، نە تای تووشێ تەیە، دخازە... قوربانا دیوانا ئالیۆسمانڤە، ئانی گیهاندییە دەرەجا من و نها ژی گوهێ خوە، لنگێ خوە دخە، من بەر تشتەکی هەساڤ ناکە. جانم، من دکە خولی و سەر منرا دەرباز دڤە! ئای–های، فەلەکا رووتک، بنهێرە چ تیننە سەرێ من؟

– باڤۆ، چ قەومییە،– سمبل دڤێژە،– جا منرا بێژە، ئەز کولفەتا مالا تەمە، خوە کەڤر مەچیتێدا ناکەڤە؟ ئەز سەرێ تەیی عەزیزکم، ئەو ئاخ ئۆف و کەنێ تەیی ژ هێرسا من دهەلینە، دڤنە تیر، دلێ من دکەڤن، مالاڤایۆ، جا!...

دیسا دڤە تیقا ئەدۆ بێ هەمدی خوە دکەنە. پاشێ ب چەعڤێ دژمنایێ ل سمبلێ مێزە دکە، دخازە تشتەکی بێژە، لێ دەرەنگ–دەرەنگ و پۆسیدە، دڤێژە:

– جانم، خودێ قەبوول نەکە، گولا هێشین شەدەیە هنگی قولخ دانە مە، ئیسا بوویە لەکە و قیر پێشا من کەتییە، مینا رووڤییا تۆلەبازییا ددە خوە، چچاخ دخازە بێ شەرم و عەیب تێ مالا مە، خوە ژی دەستە ڤالا نایێ، ب هەدایا دخازە چەعڤێ مە بدە سیواخکرنێ و مە بخاپینە. ئەمە ساخە سلامەتن ل هەواتا دنێ، لێ دخازە پەردا رەش بکشینە بەر چەعڤێ مە کو قیزەکە مینا سمبلێ، خایێ مال و هەبوونا من، ژ من بستینە. تشتێ وا نە یا قەبوولکرنێیە، دا! هەتانی نها ئەو ژ من دترسییا، شەرم دکر، منرا تشتەک نەدگۆت، لێ نها ئەنەشکەرە، بێ خۆفکرن دڤێژە، وەکی "ئەدۆ

ئاخا، ناڤە کو ناڤە، گەرەکێ تو قیزا خۆیە عەزیز بدی کورێ من، یانێ نا کورێ منێ مینا مەجنوون چۆل بەستا کەڤە، دین هار بڤە. خوە تو سەڤا قیزەکێ کەڤنەکێ گوللێ بەری تایی منی تەنێ نادی؟ مینا وان "بێ ئینسافێ" کوردا ڤی کورێ من ژی ناکوژی؟ ئەڤ قەومتییا مە وێ مە دها نێزیکی هەڤ بکە. ئەز ب خولام، ئەز لنگێ تە و تو سەرێ من، گدی..." چەوا دقەومە ئەدۆیێ حەسەن ئاخا بڤە قەومێ وی مەرڤێ بێکێری ڤزەک، هە؟ مەرڤێ منە نێزیک ژی ئیدی ب وێ سورێ هەسیانە، یەقین وی وانرا گۆتییە. مەرڤێ دیوانێیە نێزیک منرا دڤێژن: "ئەگەر تو وێ پرسێرا رازی بڤی، خەلقێ تە رجم بکە و سەر تە بکەنە..." مالشەوتیێ، مالمیرات ئاقلێ خوە ئوندا کرییە، هەشیش خارییە، چییە؟ وەزیرەکی دیوانێ وێ رۆژێ ب خزمەت هاتبوو وانێ، هوون ژی وی ناس دکن، گەلەک جارا هاتییە مالا مە، وی تو دیتیی و بۆنا کورێ خوە سەر تە بوویە بەنگی، دڤێ هەلبەت یەکە ئوسایە بەدەو، وێ بڤە بووکا من، خەلقێ خوزلا خوە من بینە. ئەڤا چەند جارە من دڤینە و هەما ڤێ جارێ ژی منرا گەلەکی شا بوو، خوە بەر من دکرە عەرد و خولی. یەکی مینا وەزیر ها خوە بەر من ددە ئالچاخکرنێ. وی ئەز دامە سەرواختکرنێ، وەکی "کورەکی منی خاندی هەیە، ژ کورسی و عەرش چ بێژی زانە، دارلیفۆنا ستەمبوولێدا دخوونە، خێنجی زمانێ مە ترکا، هەیشت زمانێ ئەجنەبییا ژی زانە، دو سالا شووندا وێ تەمام بکە. ئەز دخازم نهاڤا سەرێ وی بدمە گرێدانێ، وەکی مینا کورێ وەزیرێ ماین ریا خەراڤرا نەچە. بلا ئەو و دەستگرتییا خوە ل وەلاتێ ئەجنەبییا بگەرن، دنێدیتنا وان دها فرەڤە، خورا کێفا دنیالکێ دەرباز بکن. دە، دەولەت سەرێ وە، ئەز نەڤی و نەڤیچرکێ خوە ب سالا بخون، خەلاز ناڤە، دە..." من هەلا گلیێ کوتاسیێ نەدایە وی، گلی گلیێ قیزا منە، هـ بەرخا من؟...

چاخێ باڤێ هەوالدانا خوە تەمام کر، تەیێ بگۆتا تیرەمەرەکی رەشی قوومستانێیی تی و برچی ل سمبلێ خست، هشێ وێ تەڤی هەڤ بوو، هندک دمینە خوە ئونداکە، لێ وێ ب فەند ئوسا کر، کو باڤ لێ نەکەڤە شکێ. وێ ئەلبێرا هشێ خوە بەرەڤی سەر هەڤ دکە، مینا هەرجار دێمێ خوە گەش دکە و وێ باش زانبوو، کو باڤ فێلبازییا دکە، وەزیر تینە ئۆرتێ و گڤا خاستنا ئیسا رەت دکە. سمبل هەر

تشتی سەرواخت دڤە، وەی چار نەچار ڤەدبشرە و دڤێژە:

– باڤکۆ، چما ژ بیرا تە دەرکەتییە، وەکی هەلا وی چاخی ئەز ب وان گۆتنێ تەرا رازیبووم. ئێه، باڤو، تێ بێژی کالبوونێ وارێ تە ژی دانییە، خەبەرێ منە گۆتی، ژ بیرا تە دەرکەتنە. ئیژا ئەو گەڤەزە و منافقێ– منافق هێ هشیار بوویە، ئەرێ؟ تو بزانڤە و بلا تە تەقەیاسڤە ژ خەبەردانا جمعەتێ و دەر جینارا تێ کڤشێ، وەکی ئەو مەنجەنێق ناڤ و هورمەتا تەرا دلیزە و تە جەم خەلقێ ناس و نەناس ددە رورەشکرنێ. ب خوە بفکرە، دۆست و دژمنێ خوە ڤەبژێرە، تو ژی زانی ئەو ریشا پووچە، لەکەیە دەیلا تە کەتییە، چقاسی تو دووری وی بسەکنی، ئاقاسی باشە، خوە ئەز نە دژمنێ تەمە، قیزا تەمە!

خەبەردانا سمبلێ بەندا کەڤرا پێشییا خاستنێ باڤێ چێکر، هم پۆسیدە دبوو و هم ژی ژ رکا شا دبوو، لێ نزانبوو چ بگۆتا، وەکی قیز لێ نەکەڤە شکێ، دەرهەقا وێ پرسێدا خەبەر نەدا، لێ تەیێ بگۆتا نزانبوو، کو قیز هاژ وێ فێلا وی تونە. وی ڤێ جارێ گلیێ خوە گوهەست دەرهەقا هازربوونا دیوانێدا گەپ کر، وەکی ئەو چەوا تڤدیرا خوە دڤینە، کو دیسا هجوومی سەر کوردا بکە، لێ وی دەرهەقا وەعدەدا نەدگۆت، چمکی ژ دەردێ ئیسا سەری لێ گەرم بووبوو، سورا دیوانێ بێ هیڤیکرنا سمبلێ ددا دەر. سمبل ژی ب وێ سورێرا کوبار دبوو، کو جاڤێ شێخزاهرا بشینە. وێ شووندا تێ بێژی فەم کر، لێ ئیدی سور ڤەنەکر. دوو گەلەک خەبەردانا سەرا–بەرا، وی گۆت:

– لاوۆ، من جارەکێ قیمەت دایە تە و تو میرات– خورا منە هەقی. ئەو شیرا تە حەلالڤە، کو تە مێتییە. تەڤا عەیانۆ، وەکی ئۆرتا من و دیا تە تونە، لێ باری کەلا وێرا، یەکە مینا تەیە ئاقل کەمال ئانییە. تو بخو و خوەیسەتێ خوڤا من چوویی، وێ ژی بزانڤە. گۆ تنێ تە نە خەبەرێ ڤکە–ڤالانە، شیرەتن، شیرەتن، ئەشەدبلاهـ. ئەز ژی تەرا رازیمە و سەر وان خاستنا تە بەرک دسەکنم. لاوۆ، نها وەلاتێ رۆمێدا بوویە عەدەت، وەکی قیزێ خوە نەدنە شڤان، گاڤانا، لێ بدنە مەرڤێ خودانقولخ، کو حەتا کوتاسیێ خورا عومرێ دنیالکێ دەربازکە و ناڤا زەینەتێداڤە. من دەرهەقا ڤێ نێت و خەبەردانا خودا کەسەکیرا نەگۆتییە و نە ژی لازمە ناڤا خەلقێدا بەلاکن، دڤەومە...

باڤ و قیز دەمەکێ ب هەڤ شا دڤن، لێ قیز دخازە ها سێرا دەولەتێ ژ وی بکشینە، دێ نشکێڤا دکەڤە هوندور، هنەکی خاستنێ سمبلێ ددە پەریشانکرنێ، دێ ڤردا وێدا خەبەر ددە و پاشێ دڤێژە:

– چەعڤێ من رۆنکایی، وەختەکێ تە نەدخاست قیزا خوە بدیتا، لێ نها هوون بوونە قیز و باڤێ هەق، دزی من خەبەر ددن، دڤە گەلەک پرسا ژی سافی دکن. وەلەه تشتەکی باشە، هوون سورا خوە ژ من ڤەدشێرن. نە ئاخر، ئەز ژی کولفەتا ڤێ مالێمە. ڤەشێرن، شوخولێ وەیە. بەلێ وەختەکێ شێورێ باڤێ تە دەستێ مندا بوو، بێ من تشتەک نەدکر و پۆشمان ژی نەدبوو. ناڤێ وی ئالیێ قەنجیێدا رۆ ب رۆ دهاتە گۆتنێ، هورمەت و سیانەتا وی بلند دبوو. لێ نها؟ من ناشێورە، بنهێرە کەتییە چ رۆژێ؟ لاوۆ، چ تێ بەر ئاقلێ وی ددە دەر، دژمنا مە ددە پرکرنێ، رۆژێ چەند جارا کورد ب شەڤ و رۆژ دادکوتنە سەر باژێر، دخازن باڤێ تە رەتکن. بەرخێ، کال و باڤێ مە وەختێدا گۆتنە، گۆتنێ وان ژی راست دەردکەڤن، وەکی مەرڤ ژ نیڤێ زرارێ ژی ڤەگەرە، پۆشمان ناڤە. خاستنا من ئەوە، هەلا دەرەنگ نینە بلا ژ وێ ریا خەراڤ دەرکەڤە. بلا باڤێ تە قولخ و پاتشاتییا دەولەتێیە دەرەو بەردە، هەرە ناڤا برێ خویە کورد، گونێ خوە بدە ستوویێ خوە، وێ وی عەسە ئەفوو بکن و ژێرا تشتەکی ناڤێژن. ئەگەر وان خاستنا باڤێ تە رەت کر، لاوۆ، ژن دچنە خوونا، خوون سافی دڤن. ئەزێ هەرم ژ وانا هیڤی بکم، نە شێخزاهر و نە ژی براهیم ئاخا تشتەکی منرا ناڤێژن. باڤێ تە دخازە بەراز بڤینە، من نەڤینە، نزانم بۆنا چ؟ ئەز ب خوە و بەلکی ژی باڤێ تە نزانە، چ دکە، بۆنا کێ قولخ دکە؟ چما ئەو فێلبازییا رۆما رەش نزانە، وەلەه، مینا پێنج تلیێ خوە زانە، لێ. قیزا من، بلا باڤێ تە رەهەت جیێ خودا روونێ، ئەزێ ئیرۆ بال وە دەرد و کولێ دلێ خوە بدمە دەر و تو ژی بزانڤە کی مە هەقە و کی مە نەهەقە. وی ئاش بەردایە، پەی چەقچەقێ کەتییە. کوردستانا رەنگین بەردایە، پەی ترکێ نەنەجیب کەتییە. لاوۆ، دارێ دنێدا خێنجی تە ئەولەد–تەولەتێ مە تونەنن، تو ژی هەری، حالێ مەیێ بڤە چ؟ دە، نوورێ بەلەنگازێ دەردێ دنێ بکشینە...

چاخێ نوورێ خانمێ خەبەر ددا، ئەدۆ چەند جارا دخاست دەست باڤیتا ماویزێرا

داردارکری، ئەو بکوشتـا، لێ سەڤـا چ، بۆنا کـێژان گـونێ وێ؟ هەلبەت، قـیزێ نەدهیشت لێ جارانا ژی ئەدۆ مینا مەرڤێ گونەکار کۆر و لال دبهیست و تەیێ بگۆتا ب گۆتنێ وێرا رازی دبوو. ئەدۆ ناڤا وێ هەوالدانا ژنێدا نۆقی ناڤا متالا دبوو، تەیێ قەی بگۆتا ئیسا تمێ بەر چەعڤێ وییە، شرین-شرین ویرا گەپ دکە، کو قیزێ ژ دێست دەرخە و پاشێ ژ رووبارێ دنێ بدە هلدانێ، بڤە خودانێ مال دەولەتا وی، هورمەتا خوە جەم دیوانێ بدە بلندکرنێ، هەردو قولخا ژی ئەو تەنێ بڤە، چمکی وەختێ سافیکرنا پرسا قولخچیێ رۆمێ بەرێ نێتا ئەدۆ دپرسین و پاشێ یا وی. ئەدۆ گەلەکی هێرس، کەل و بین دڤێژە:

– نووری، بلا لە تە تەقیاسڤە، قیزا تە ژی شەدێ ئۆرتا مە، ئەز تو وەختا ب گۆتن و شێورێ تەرا رازی ناڤم. ئەو وەختەک بوو، وەکی من را و شێورا خوە ب تە دکر، ئەو ژی باران هات، تەت شووشت و بر. نها قیزا من شێوردارا منە، چ بێژە ئەز ژ گلیێ وێ دەرنایێم، لێ دڤە گەلەک پرسا ژی وێرا قایل ژی نەڤم. ئێە، یا کو ژ خودێ تێ، سەر سەرا و هەردو چاڤا. من ئیدی بەختێ خوە دیوانا ئالیۆسمانرا گرێدایە، ناڤێ ترکا ژی دایە سەر خوە، چ دڤە، بلا بڤە. دە، دێ و قیز ب وان گۆتنێ ویرا دلێ خودا نەرازی دڤن و ژ ئۆدێ دەردکەڤن، دچنە ئۆدەکە ماین، گەلەکی ب هەڤرا هەوال ددن و تێنە سەر وێ نێتێ، وەکی مالخوییێ مالێ خوە ب خەزەڤێ گرتییە و وێ خەزەڤێ ژی هەرە، دێ جەم قیزێ دەرهەقا شێخزاهردا گەلەکی خەبەر ددە، وی دپەسنە، دڤێژە، کو وەختێ دەستا شێخزاهر سەر مەدا گرتبوو، من کنجێ خوە ل ئەدۆ کر و گڤا پش مالاڤا دچن، یەکی ئوسا تووژە-تووژ ل مە نهێری و تەخمین دکم ئەو شێخزاهر بوو، وی پێشییا مە هەرمەتا نەبری، ئەو ژی خسووسیکە مێرێ مێرخاسە، ئاها من چەوا باڤێ تە ژ کوشتنێ خەلاز کر. وەختێ دێ پەسنێ شێخزاهر ددا، گولا ئەنییا سمبلێ گەش دبوو، دخاست دەستێ دێ راموسا، لێ سورا خوە مەحکەم خایی دکر. دێ جارا پێشن بوو، کو دلێ خوە بەر ئەولەدا خوە ڤەدکر، قیز ددا سەرومختکرنێ، وەکی بلا زاڤاکی مەریایی ئوسا هەڤە، مەرڤ پارسێ بکە، ناڤ و دەنگێ وی نە کو تەنێ وەلاتێ ئالیۆسماندا بەلا بوویە، ناڤا وەلاتێ جینارە ئەجنەبیدا ژی بەلا بوویە. باڤێ تە جمعەت و ملەتەکی مێرخاسی

رەنگین بەردایە، پەی ترکێ قولدر دچە. دوو خەبەردانا درێژە تەڤاییرا، دێ و دۆتێ شەڤخێری دانە هەڤ، قیز بەرب ئۆدا خوە دچە، دێری ڤەدکە، دکەڤە هوندور، دێری سەر خودا دادده، بێ هەمدی خوە ژ متالا هەردو سوورەتێ خویە چیلە قەرقاش دکە ئۆرتا تلیێ خویە موومانی، ب چەعڤێ بەلەکڤا ل هەرچار دیوارا و بان مێزە دکە، تێ بێژی ئەو و شێخزاهر هەڤرا شرین شرین خەبەر ددن، کو وەرە هەوارا وێ. ئەو رند زانە، وەکی بۆنا تەڤگرێدانا باڤێ و ئیسا دها مەحکەمڤە، وێ قیزێ یەقین بدە کورێ ئیسا، وەکی کرێ نەکری بیننە سەرێ کوردا و ملەتێ مایین. ئەو فکرانا ناڤا مەژوویێ وێدا چەرخ ددن، پاشێ ژ جیێ خوە رادڤە نامێ شێخزاهرا دنڤیسە:

"شێخزاهر، من گەلەک جارا تەرا "جان" نڤیسییە، لێ ئەو جانە باشقە بوون، چمکی من تو برێ خویی حەلال هەساڤ دکری، لێ تشتێ باشقە ئۆرتا مەدا تونەبوو. لێ وەختێ ئەم جارا پێشن ب دەستی ژنکا دەرگەڤان راستی هەڤ هاتن، مە گوستیلێ خوە هەڤ گوهاستن، ئیدا هەر تشت بۆنا مە عەیان بوو. بەدبەختییا مەیە مەزن مەدرەسێدا ئەو بوو، مە نکاربوو تمێ هەڤ بدیتا و دلێ خوە بەر هەڤ ڤەکرا. تەنێ گوستیلا تە منرا بوویە سەبر و قەوەت، تێ بێژی ئەو دەوسا تە منرا هەوال ددە، دلێ من فرە دکە، خەم و خیالا ژ من ددە رەڤاندنێ و ژ تو کەسی ناترسم. هەر کرنەکە دەستا تەیە کو تینە سەرێ دژمنێ مەلووم، من هەڤت رما ژ عەردێ بلند دکە. ئەو شوخولێ تەیی شەرەف و هورمەتلی، دوایی جمعەتیێ بێ هەساڤە سەر تەدا رەواشاندی، ناهێلن گوللێ دژمن تە بهنگێڤە. لێ ئەز دەرهەقا سرگوونیادا ژی هاقاسی درێژ قسە ناکم، چمکی تو وانا پری هندکی ڤەدگەرینی مالێ وان و ناڤا ئێلا وان، دەرگێ هەبس و کەلا ب دەستی زۆرێ ڤەدکی و وان ئازا دکی. ئەڤا گشک بەرێ بلنددایا سەرێ ملەتێ منە و پاشێ منە. ب سایا دەستا تە، وەلێتدا زۆر و زۆربەتی ئێپێجەیی کێم بوویە. شێخزاهر، هاژ خوە هەڤن، سەر هیمێ گۆتنێ باڤێ من، دڤە رۆما رەش وەعدە نەگۆت، لێ وێ دیسا هجوومی سەر کوردا بکە. شێخزاهر، باڤێ من رۆژەکێ گەلەکی کێفخوەش هاتە مال، دوو گەلەک خەبەرێ قرێجرا، سەر نێتا خوە ڤەکر، وەکی دخازە من بدە کورێ ئیسا. دایینا منە کورێ ئیسا ژی فەمدارییە، چمکی هەردو ژی گورێ بێریکێنە، وەکی تو کەس نەکەڤە ئۆرتا

وان، وان بەرە هەڤ نەدە و لەما ژی ها دکن. راست بێژم، ئەڤ هەلا خەبەردانە، لێ ئاخری وێ ئوسا ژی بڤە. ئەڤا ئیدی دو سالن منێ خوە دایە سەر ڤێ مەدرەسێ، لێ پەی چووینا تەرا، گەلۆ ئەزێ چەوا بکارڤم کاخەز و کتێبا بنهێرم؟ گەلۆ ئەزێ چەوا بکارڤم سەرێ خوە سەر هەرفادا خارکم؟... نا، خویۆ، چەوا ژی هەڤە، ئەزێ پەی رێ و رزما تەکەڤم! ڤرا رێکە مایین سەڤا نەڤسا جانێ من تونە،.، دلێ من جانکێ ئیدی تەموول ناکە... تو مێری، تو جامێری، تو بۆرجداری سەر مندا وا بکالی، وا بهەرشی... ب گلیکی، من ژ ناڤا ڤێ زولم زەلالەتێ دەرخە، وەکی ئەز ژی مینا وە ئازا بینێ بکشینم، نەڤمە خورێ نەپاکا...

سمبل".

سەر هیمێ قەولێ ئۆرتا شێخزاهر و سمبلێ. نامەبرێ شێخزاهر سێ رۆژا جارەکێ دکەتە دلقێ پارسەکچییا، تۆربێ پارسێ داڤیتە ستوویێ خوە، گۆپالەک ددا دەستێ خوە، بەرێ دچوو سەر مەرزەل، وەختێ سەر مەرزەل مەرڤ کێم دبوون، ئیژا وەختێ کڤشکری دچوو تاخا، کو زێریفە تێدابوو، نامە ددایی، نامە ژێ دستەند، پاشدا ڤەدگەرییا دەستێ. وەختێ وانی کڤشکری پێرا دگهیژە، قاسد دیسا وی جوورەیی دچە، وەکی سەر وی شکبەر نەڤن، ئەو سەرێ خوە داتینە سەر تربەکە سەرێ رێ، گڤا رازایە، وەختێ تاری دکەڤە عەردێ، دچە مالا زەریفێ، نامێ ددێ، ژێ دستینە و چەند رۆژا شووندا تینە دگهینە شێخزاهر. ئەو ناما سمبلێ چەند جارا دخوونە و سەرواخت دڤە، وەکی حالێ وێ زەعف چەتنە، چەوا بلبلەکێ تێخی ناڤا قەفەسەکە تەنگ، یانێ ژی باسکۆ بکی خوە حالارا بکە قبە–قب، ئوسا هاتبوو سەرێ سمبلێ. ئەڤ ناما وێ ژ یێ بەرێ دهاتە جوداکرنێ، وێدا ئیدی ئەڤینتی، جان نەهاتبوو برقاندنێ، لێ مێرخاسی و فێرزییا وێ زەلال دهاتە کڤشێ. ل بەرەکا چیا شێخزاهر هنەکی ژ هەڤالا دووردکەڤە، دەستب خاندنا نامێ دکە، نشکێڤا خەرقی ناڤا متالا دڤە، ئەو ب هشێ خوە چەوا دڤێژن، دنێ ئەلەک و بێژنگ دکە، لێ هەساڤ یەکبوو، ئالاڤا بەنگیتیێ وی زەڤت دکە و مەجبوور دڤە ئاناختارا سورا خویە بەنگیتیێ خورا ڤەکە، من چەوا رۆژا پێشن سمبل دیت، حوبا وێ ئەلبێرا ئاڤیتە دلێ من. وێ حوبێ مینا بایی باهارێیی زەخم ل من خست، ئەز ئاڤیتمە بەر، گەلی

گەلیتۆرێ حوبێ و مەجبوور کرم، وەکی ئەو تمێ کێلەکا منبە، شرین-شرین منرا خەبەردە، ئەم هەڤ شاڤن، بینێ بدنە هەڤ، ژ هەڤ بستینن، ئەمە بەختەوارڤن. ئاخ، قەولێ وێ دەمێ ئیمکان نەددا مە هەردا. ئەزم گونەکار، وەکی من حەتا نها هیشتییە و کەتییە سەر زار زمانا. نە ئاخر، ئەو ناخازە بڤە قسمەتێ خایینا، دخازە بڤە ئوزڤەکە دەستا مە، بۆنا ئازایی و سەربەستییا فەقیر و ژارا تڤنگێ هلدە دەستێ خوە، مقابلی رۆمێ و خولامێ وان بکە قال-جەنگ، ناڤێ ژنا کورد وەلێتخە. ئەو دکارە ئیزباتکە، وەکی نە کو تەنێ مێرێ کوردا لەهەنگێ بنێ بەرا و شێرێ چیانە، لێ ئوسا ژی ژنا کورد ژی مێرخاسە، دکارە شاڤە، شینێ ژی بکە، دکارە بکوژە و بێ کوشتنێ و تەنێ نەکەڤە لەپێ دژمنێ قرێج...

شێخزاهر دچە جەم هەڤالا، دەرهقا نامێدا وانرا گلی دکە، لێ وان دەرهەقا وێ حوبێدا زووڤا زانیبوون و تێ دەرخستبوون، وەکی قرما ماویزێرە، کو سمبلێ پێشکێش دابوو وی، خورا کربوو عەدەت، ژ سابوورێ دەردخست، پێرا شا دبوو، بین دکر و هەلا جارانا ژی وەختێ رازانێ، ماچ دکر. راستە، ناڤێ شێخزاهر و مێرانییا وی ناڤا وەلێتدا بەلا بووبوو، لێ وی شوخولیدا ژی کرنا سمبلێ نە هندک بوو، وێ وەختێدا سورا دیوانێ دگهاندە شێخزاهر. ئەگەر شێخزاهر ب قەوەتا دەستا خوە و ملەتێ خوە هەیفا خەلقێ خوە ژ دیوانا تووركیایی دستاند، لێ قیزا ملەتێ خوە – سمبل چەوا نێچیرڤان بەر نێچیرا خوە بسەکنە، ئوسا بەر دەڤێ باڤێ خوە و مەرڤێ نێزیکی وی لەوەند دسەکنی، دەرهقا کورددا چ دبهیست، ئەلبێرا جاڤ ددا شێخزاهر، وەکی وێ خاستنا وان بەتال بکە، کو زییانێ و شەڤووکێ سەر ملەتێ وێدا نەینە.

شێخزاهر و هەڤالێ وی دەرهەقا ناما سمبلێدا گەلەکی دفکرن و کوتاسیێدا تێنە سەر وێ نێتێ، کو وێ برەڤینن. رەڤاندنا سمبلێ نە هێسا بوو، لێ رەڤا وێ بۆنا باڤێ وێ – ئەدۆیێ حەسەن ئاخا و هەڤالێ وی دەربەکە بیرنەکرنێ و مرنێ بوو. بلا باڤێ بزانبوویا رۆ کورا دەرتێ و کورا دچە ئاڤا... وی چاخی دیوانێ و خولامێ وێ رۆژێ گەلەک بەسێ نەبخێر دستەندن، رەڤا سمبلێ وێ بۆنا وان گەلەکی چەتن و دژوار بوویا. لێ یەکە وەلاتهەزە مینا سمبلێ ناڤا دژمنادا هیشتن ژی نەدبوو. ئەگەر

ئەوا زووترەکێ نەرەڤـانداناـ، دڤـە دەسـتـمـالا کـورێ ئیـسـا ژی ب دەسـتـێ زۆرێ وێڤـاکـرنا، لێ ئەو مـرنا خـوە رازیبوو، قـەولەکی ئوسایی رەزیلڤا تو وەختـا رازی نەدبوو، و وێ خـوە تێ خـسـتـا پارا گـوللێ، یانێ ژی قـەمێ. سـەرەکـڤـانێ دەسـتـێ شێـخزاهـر، ئەتار، خـۆسرۆڤ و یێ مـایین فکرین، وەکی چەندەکی قەزا وانێدا هـەیفێ ژ دژمنا نەسـتـینن، بلا سـەرکـار، دەست و پیێ وێ ئارخـایینکن و وەلیێ وانـێ پێ بهـەسـە، وەکی دەسـتـە دووری وانە، قـەزاکـا مـایین شـەر دکـە و ئەو ئارخـایین مـالدا رەهەت رازێن. دوو وان فکر و مـتـالارا، شـێـخـزاهـر دەسـتـب نڤیـسـارا جاڤا سـمبلێ دکە:

"– سـمبل، عـەزیزا من! ئەو خـەم–خـییـال و خـاسـتـنێ مـنە سـالا، من ناڤا نامـا تەیە لاپە پێشندا دیت، وەکی تە باڤێ خویی "حەلال" بەردا و ب شـوخـولێ هـەقڤا گرت. بلا تەڤا عـەیانڤە، وەکی ئەز خودانێ گلیێ خومە. ئەز و لاوکاڤا ناهێلن تو بڤی قسـمـەتێ زولـکارا، تو قـسـمـەتێ منی و ئەز ژی. بلا دژمن بزانڤە، کو ئەم ژی مـەرڤن، مـالا مـە هـەیە، گـەرەکێ ئەم مـالـخـێـتـیێ ل وێ بکن، ئەم ژی دکارن بڤنە بەنگی و بەنگیـیا خـوە بسـتـینن. رۆژا پێنجشـەمێ، وەختێ رۆ هـنەکی شـرین بڤە، ئەمێ سـەر مـەدرەسـێدا بگرن، کـەسـەکی دەوسـا تشـتـەکی هـەسـاف ناکن، ئەزێ تە ڤـابێژمـە تەرکوویا هـەسـپێ خـوە و ئەمـێ بەرب ئاراراتـا دێ بلڤن، حـەتا جـاف بگـهـیـژە باڤێ تە وەلیـتـیێ و جەندرمـا، ئەمێ خوە باڤێژنە کرێ فێزا وانێ، دژمن بڤە ئاگر، نکارە تشـتـەکی ب مە بکە. تو هـنەکی زوو وەرە مـەدرەسێ، وێ ژنکا ئەمـەکـدار بڤینە، چـەند قـیـچکا بدێ، نەترسە. پیـرکا زەریفە مە تو وەختـا نافرۆشـە، ئەوێ هـەلا گـەلەکی لازمی مە بێ و وێ ب رەڤا تەرا گەلەکی شـاڤە، وەکی ئەم گهیشتنە مرازێ خـوە. دە، ب خـاترێ تە، حەتا راسـتـهـاتنا پێنجشـەمێ!

شێخزاهر".

دەسـتێ کوردا حـەتا رۆژا هجـوومکرنا سـەر مـەدرەسـێ ئۆرتا پاتنۆسـێ و ئیـدرێدا شـەر دکـر، وەکی ئیـزێ ل جـەنـدرمـا و ئەسکـەرێ وانێ ئوندا بکە، وان بخـاپینە، کـو رۆژا پێنجشـەمێ ئەو ب شەر و بێ دەو بگهیژنە مەرەمێ خـوە. لاوکێ دەسـتێیە ئۆرتا پاتنۆسـێ و ئیـدرێدا زیبانەکە مەزن گیـهـاندنە دیوانێ و چەند رۆژا شووندا وان جیێ

خوه گوهاستن، رۆژا کڤشکری ب زەرقاندنا تاڤێرا خوه گیهانده کریێ فێزا وانێ، دەمەکێ شووندا سیارەیێ دەستێ سەر مەدرەسێدا دگرن و دبە قیرە قیرا سەیدا، خوەندکارا، لێ دەنگێ ژنکا دەرگەڤان دها قوبە دهاتە بهیستنێ – "گدی وەرنە کۆمەکێ، قاچاخ من دکوژن، قیزا ئەدۆ بەگێ دخازن زۆریێ بڤن، ئەو ناخازە، گدی وەرنە کۆمەکێ".

شێخزاهر مینا تەیرێ ئاتمەچی کەتە هوندور، سمبل دەرخستە دەرڤا، ئاڤیتە ئۆرتا خوە و قاشا زین، ل مەیدانا مەدرەسێیە فرە، کرە گازی:

– گەلی سەیدا، مەترسن، دەرکەڤنە دەرڤا، تو کەس دەستێ خوە نادە وە. وە ئەمەکێ من کشاندییە و خواندکارا ژی منرا هەڤالتی کرییە. منرا هەڤ نەهات مەدرەسێ تام بکم، لێ شوخولێ من و کرنا من دها هورمەتلییە. دە، هوون من بباخشین، وەکی سمبل خانمێ دڤم. بێژنە وەلی و باڤێ وێ، ئەگەر نامووسا وان هەیە، بلا بێن سمبلێ ژ من بستینن! چ ژی ژ دەستێ دیوانێ تێ بلا خوە نەدە پاش. منێ ئەو پیرکا دەرگەڤان "خەوراکرا"، لێ گونەیە، دباخشینمە وە گشکا، وێ گەلەک زرار دایە من، لێ...

دوو خەبەردانا شێخزاهرا سەیدا و خاندکارا هنەکا دلێ خودا، لێ هنەکا ئەشکەرە شێخزاهر و سمبل بمبارەک و پیرۆز دکرن، وانرا ئۆخرا خێرێ دخاستن، شێخزاهر زەڤتا خوە نابنە دڤێژە:

مودور و سەیدا، زۆرێ نەدنە خاندکارا، ئەزێ رۆژەکێ وا بەر قەنجیێ وە ژی دەرێم. بیر نەکن، ها؟....

شێخزاهر بەرێ زەرچال گوهاست، هەسپ چەند جارا رابوو سەر سمێ پاشن، ب سازبەندی کرە شهین و بەرب کریێ فێزا وانێ بەزیا، ژ بەزا هەسپا تۆزێ مینا عەورەکی خوە ئاڤیتبوو پەرێ باژێری رۆهلاتێ. بێ ئەو تۆزا بەرب دیوانخانا زولێ دبر، دادکوتا هوندور، تەیێ بگۆتا قەی ئەلامی وەلی، ئەدۆ. ئیسا و سەرەکڤانێ مایین دکر، وەکی شێخزاهر دەستا خوڤا رۆ ناڤا رۆژێ سمبل رەڤاند. هوون ئەگەر مێرن، راڤن، پەیکەڤن، نامووسا خوە پاشدا ڤەگەرینن.

ده، باژارێ چووک بوو، ئەلبێرا جاڤ گیهیشتە وەلی، ئەدۆ و ئیسا. ب عەمرێ وەلی دەستەکە ب گۆتنا تەیە سیلاه ئاکرییە سییارە ل هەسپا خۆریان، رێڤا ب سەدا گوللە سەر مەدرەسێدا باراندن، هاتن بەر مەدرەسێ سەکنین، ژ مودورێ تەزە، سەیدا و خوەندکارا پرسین، وان ژی خەبەرێ شێخزاهر و ریا، کو تێدا چووبوون گۆتن و نیشان دان. ئەدۆ رەش ختمبوو، تە کێر لێخستا، خوون ژێ نەدهات. ئیسا ژی سەرێ وی بلند نەدبوو، بنهێریا. ئەدۆ زەڤتا خوە نانە دڤێژە، وەکی "گەلی سەیدا و خاندکارا، بلا وەرا ئوساڤە، نە ئەزێ نها ڤەگەرم؟..." گەلەک سەیدا و خاندکار ب ئەدۆ دکەنن و قەرفێ خوە ب وی دکرن.

دەستا ئەدۆ، ئیسا و جەندرما پەی ئیزا دەستا شێخ زاهر کەتن، لێ کۆما شێخزاهر زوودا بەردەست دەرکەتبوو، ژ کر دەرباز بووبوو. شێخزاهر ئەو ئوسا بەرنەددان، گەرەکێ تشتەک بهانیا سەرێ وان، وەکی وان بزانبوویا، پەی کێ کەتنە؟ چەند سییارێ دەستێ شێخزاهر و سمبلێ خوە دابوونە ریا ئاسێیە فێزا کر، وەختێ ئەدۆ و سییارێ خوەڤا نێزیکایی ل جیێ ئاسێ کر، وانا ژۆر دا رەشاندە زالما، چەند مەریێ وان هاتنە کوشتنێ، یێ ماین مینا گارانەکە، کو نیڤرۆ گەرمێدا مۆز لێ پەیدا بڤە، رەڤیانە حەتا پەرێ وانێ. چەند سەحەتا شووندا دەستا ئەدۆ و ئیسایە ساخ مایی پۆر پۆشمان، دەڤ و دران لێ زنگری ڤەگەریانە وەلیتیێ. راستە،خەلقێ شەهەر ئەشکەرە سەر وان نەدکەنیان، لێ مال و هەوشێ خودا چ دهاتە بەر دەڤێ وان دگۆتن. هنەکا ژی جینارێ خورا دزیکاڤا دگۆتن: "جانم، وەلەه، بلەه، سما وەلەه، چ دەرهەڤا شێخزاهردا دڤێژن، راستە، گوللە وی ناکەڤن. مێرکی رۆ ناڤا رۆژێ داکوتا ناڤا وانێ، قیزا ئەدۆ ئەشکەرە هلدا و بر. هەلا زێدایا سەر، وی چەند جەندرمە کوشتن و بریندارکرن، ژ ترسا وی کوشتی و بریندار چۆلێ مانە، دیوان ترسا ناچە، نانە. شێخزاهرۆ، ئەز قوربانا تەمە، شوورێ تە بلا تمێ براڤە، دەستێ تە سەر دەستێ وەلیتیاراڤە و ئەم ژی بن سیبا دەستێ تەدا، سەرێ خوە خاییکن". ژنەکێ دگۆت:

– وەختێ شێخزاهر مەدرەسە بەتال کر و چوو گهیشتە دەستا خویە هەیفهلدانێ، وی جوورێ شەرکرنا دەستێیە هەربیێیە مقابلی دژمن، ب تەمامی دا گوهاستنێ، لێ

دەستە ژی رۆ ب رۆ ب وەلاتهەزێ کورداڤا زێدە دبوو. راستە، ناڤا وێ دەستە بوو، لێ بووبوو چەتەکە ئێپێجەیی مەزن، چەت وان قەزادا خاییکرن گەلەکی چەتن و دژوار بوو، لەما ژی وی ئەو پارەڤەکرە سەر چار دەستا، لێ بەلێ ب خوە قوماندارى گشکا دکر، ب فەرمان و رێنیشاندایینا وی ئەختییارییا تو قوماندارێ دەستەکێ تونە بوو، وەکی هجوومی سەر جیکی بکرا. دەستا یەکێ عەلی، دەستا دودا شێخەڤدلرەحمان، دەستا سسییا ئەتار، دەستا چارا خۆسرۆڤ قوماندارى لێ دکرن.

شێخزاهر دڤینە، وەکی جاهلێ، کو تەزە تێنە ناڤا چەتێ، وەختێ شەرێ مقابلی دژمنادا گەلەک شاشیێ شەرکرنێ بەردن، ژ نەزانییا خویە ئەسکەریێ، زوو تێنە کوشتنێ. وی فەرمان دا هەچار دەستا، چقاس جاهلێ تەزە هاتنە گهیشتنە دەستا و یێ کو تەزە ژی بێن، گشکا باشقەکن، بگهیننە هەڤ، بشیننە بەرەکا ئاراراتێ، وارگا، کو ئەرزاق و سیلاە تێدا جیوار بوونە، بلا ورا هینی شوخولێ هەربییێکن، حەتا ئەو رند هین نەبوونا، ب خوە ژی شوخولێ هینبوونێ نەنهێرییا، بەری ناڤا دەستا نەددا. بەری تەڤبوونا دەستا گۆتی جاهلا ب هازرایا شێخزاهر سۆند بخارانا. "ئەز فلانکەسێ کورێ بێڤانکەسێ، ب زییارەتا مە ڤان چیا گشکا، ب کورد و کوردستانێ سۆند دخوم، وەکی وەتەن و ملەتێ خوە مینا ئیشقا چەعڤێ خوە خایکم. ئەگەر ئەز خایینتیێ بکم، ئەختییارییا سەرەکقوماندارێ مە هەیە، من پێش فەدایا گشکاڤا گوللەکە! ئەزێ بمرم، لێ دیل ناکەڤم، دیل ژی کەتنێ، ئەزێ خوە تێخمە خورێ فیشەکا خویە پاشن! ئەزێ بمرم، لێ سورا چەتا خوە نادمە دژمن! چ فەرمان قوماندار دا من، بۆنا من قانوونە! بلا بژی نە کو کوردستانا چار جییا پارەڤەکری، لێ کوردستانا تامە یەکبوویی! مرن دیوانا توورکیایی، ئیرانێ، عەرەبایە زولمکارا".

چەتا شێخزاهرە هەیفهلدانێ، نە کو تەنێ وانێ، ئیدرێ و ئەردیشێدا عەمەلییاتا شێر دکر، ئەوا ئوسا ژی هەمموو قەزایی، کو دکەتنە ئۆرتا وانێ و دەشتا ئانادۆلیایی، بازیدێدا شەر دکر. نقتکا وییە هەیفهلدانێیە پێشن ئیدر و وان بوون، لێ نقتکا هەرە پاشن قەڤزا بازیدێ بوو. دەستا شێخزاهرە سییارە ژ وێ مەنزیلە

گـەلەکی مـەزن، چەوا چووینیێ و ئوسـا ژی ڤـەگـەراندنێ سـەر قـەزا، پارێ ئـەسکەر جـەندرما، هـەبسـادا دگرت. چ کو دەسـتێ وان دهات دکر. دەرێ کـەللا ڤـەدکر، گرتی بەرددان و ئیڎا بـەرب جیکی مـایین دچـوو. هـەلبـەت شـەرێ وانی تـەڤی دژمن، دیوانێ زرارەکە گەلەکی مەزن دکشاند.

شـێخـزاهر چەوا عـەدەت، تو وەخـتـا کوشتی و بریندارێ دەسـتێ مـەیدانا شـێرە مـقـابلی دژمنادا نەدهـیشت. وی زانبـوو، وەکی دەجـالێ ترک وەخـتێ مـەیتێ فـەدایا تێکەڤـە دەسـتێ وان، ب مـەرڤـایی دەفن نـاکن، وێ بێعـەیب بکرانا، ب وێڤـا دلێ وان رەهـەت نەدبوو، ب سالخـا مەیت دهانینە ناڤا گوندێ کوردا، بەر چەعڤێ کـال و پیرا، ژن و بووکـا، قیـز و زارا سـۆسـرەت دکرن، مـەیت دێلا هـەسـپـاڤا گرێ ددان، هـەسپ دبەزاندن، حـەتا مـەیت بێعـەیب نـەبوویا، یانێ پـرتی پرتی نـەبوونا، ژ دێلا هـەسـپـا ڤەنەدکرن و نەدهیشتن بنەلی دەفنکن.

شێخزاهر و قوماندارێ دەستا فکریبوون، وەکی شـەرادا شـەهیدکەتیێ خوە، یەڤین دەفن بکن، لێ بریندار دشـاندنە گوندێ کـوردا، کو قـەنجکن، لێ نـەمـامـا ژی جاڤ ددانە دیوانێ، وەکی فلان گوندیدا، بێڤان گوندیدا هاقاس بریندارێ شـێخزاهر هەنە و گوندی وان خـایی دکن. دوو وێ بەسێرا دیوانێ ئۆردییا خوە دشانده سـەر گوند کافکوون دکرن، بنەلی قر دکرن. بۆنا ئەو رۆژا رەش نەیێ سەرێ گوندێ کوردا زاهر دفکرە، وەکی هەکیمەکی بلیان دەستخـە، کو بکارڤە بریندارا زاخە و شکەڤتێ چیادا قەنجە. ب سالخ و سوولخێ رووسـپییا، شێخزاهر دبهیزە، وەکـی ناڤا ئێلا شکاکیادا هەکـیمـەکی زۆر هەیە، ب هـێشـینایێ جـورە جـوورە مـەرییـا ژ مـرنێ خـەلاز دکـە و سنخـچیکی زەعف زۆرە ژی، ژێرا رەشـۆ دگۆتن، لێ جـمـعەت ویرا هـەکیم دڤێژە. ب گۆتنا گۆتییا، ئەو چەند جارا چوویە تێهرانێ، خوە نەخاش ئاڤیتییە، پەرەنە پر دایە دۆختـرا، ئەو نەخـاشخـانێدا دانە قەبوولکرنێ، سێ مـەهـا رازایە، ئۆرتا خـوە دۆخـترا سـازکرییـە ئەو چەوا بەردەستیێ خوە هلدانە و هەلا ور پری هندکی هینی قەلشـاندنا بەدەنا مەرییا ژی بوویە، هاجەت ماجەت ژی خورا دەسـتخستنە. رووسـپییا دگۆتن، وەکی خـۆرتەکی ژ بـاژارێ بازیدێ، دژمن ب تڤنگێ لوولا هـێـتـا وی هوور خـاش دکـە، رەشـۆ سـاخ– سلامەت ڤەگەراندییە مالا وی.

دوو وێ بەسێرا شێخزاهر دو فەدایا دشینە ناڤا ئێلا شکاکییا، جەم ڕەشۆ، قاسد دڤێژنە وی، وەکی "شێخزاهر هیڤی کرییە، وەکی تو مەرا بێیی هزوورا وی، گەلەکی هیڤی کرییە.." ڕەشۆ مێرەکی گری بەرانی، ناملپەن بوو، سەر چەعڤێ خوڤا قەمەر بوو، هنەک پژک روویێ ویدا دهاتە خانێکرنێ، چەعف سووتی، پۆز پیژین بوو، عومرێ وی دگهیشتە ٤٠-٤٥ سالا. ئەو هەکیمیێ ژ کالکێ خوە و باڤێ هینبووبوو، باڤێ ژی ژ کالکێ وان، خێنجی نەفەرێ مالا خوە، سورا وی پێشەکی نەددا دەستێ تو کەسی. ئەوا یەکا هەیلۆ ژ پێشیێ وان هاتبوو گهیشتبوو ڕەشۆ و وی ژی ئەو سورا وان دزیڤا خایی دکر.

دە، ناڤێ شێخزاهر و هەیفهلدانا ملەت نە کو کوردستانا ڕۆمێ، لێ ئوسا ژی ناڤا کوردێ عەشیرەتا شکاکییادا ژی بەلا بووبوو، کێ کو ئەو نەدیتبوون، خوزلا خوە ب چەعڤێ دیتییا دهانین، وەکی ئەو دیتنە، وەختا ڕەشۆ ئەو هیڤیکرنا شێخزاهرە ب دەستی قاسدا بهیست، سەر چەعڤێ خوە قەبوول کر و هازری ئەلام کر، وەکی خوە ب شێخزاهرا بگهینە، بێ خاستنا وی چییە؟ ڕۆژا هەڤتا ڕەشۆ و قاسد تێنە هزوورا شێخزاهر، ئەو کێف حالێ هەڤ دپرسن، کێفێ ئێلێ، و خەلقێ دۆرا وان دپرسە، دوو ناڤرۆژێرا شێخزاهر خاستنا خوە ڤەدکە و دڤێژە:

– ڕەشۆ جان! دڤینی دیوانا توورکیایی مال حال ل مە دانە هەرامکرنێ، ژ زولما وی، مە خوە دایە بەرەکا چییا و بانییا. هەیفا ملەتێ خوە وەکە قەواتا خوە ژ دژمن دستینن. نزانم، ئاخرییا مە و وان تەلاقرەش، خوونخورا وێ چەواڤە؟ ب تەخمینا من، هەر کوردەک ب زانەبوون و فەراسەتێ خوڤا گەرەکێ ئیمدادێ بدە ملەتێ خویی چار جییا پارەڤەبوویی و هەلا فەقیر. بەلکی تو نزانی. لێ گەلەک لاوکێ وە یە جاهل ژی ناڤا دەستا مەدا هەنە، دڤە وە ژی بهیستییە، وەکی دەستا مە تەنێ ب هەیفهلدانا ملەتێ خوە و دەستخستنا سیلاهاڤا مژوولە. قەرەز، وە بهنستییە وەکی دەستا مە تو جییا ناسەکنە، چەند ڕۆژا جارەکێ سەر قەزا، ئەسکەرێ دژمندا دگرە، گرتییا ژ هەبسخانا ئازا دکە، سرگوونییا ڤەدگەرینە. وەختێ هجوومکرنێ ئەم ئەسکەرێ دژمن دکوژن، بریندار دکن، چما دەستێ وانی نەی گرێدایە، ئەو ژی ژ مە. ڕاستە، ئەم کوشتی و برینداری خوە مەیدانا شێر ناهێلن، کوشتییا دەفن دکن، لێ بریندارا

دشیننه گوندێ کوردا، ور ژی نەمام شەیتانییا وان دکن. مەرا لازمە هەکیمەک، وەکی بکارڤە وان قەنج بکە. ب سالخ سوولخا کوردستانا رۆمێدا ژ وە هەکیمتر، تو کەس تونە. رۆژا مەیە ئیرۆیینە تەنگدا، گەرەکێ تو ژی بڤی ئوزڤەکی دەستا مە، مال حالێ خوە وەعدەلی بیر بکی، تەنێ و تەنێ بریندارا ل زاخا و شکەڤتادا قەنج بکی و روح بدی بەر وان، کو گەلەک ژ وانا دیسا ڤەگەرنە ناڤا دەستا خوە و تەڤی هەڤالا مقابلی دژمن شەرکن...

– شێخێ من، ئەز دوور نێزیک خولامێ ئۆجاخا وەمە،– رەشۆ گۆت،– من گەلەکی دەرهەقا تە و دەستا تەدا بهیستییە، لێ ئەز ئیرۆ بەختەوارم، وەکی من تو دیتی و تو منرا خەبەر ددی، ئەو بۆنا من بلنداییکە مەزنە. ئەز گەلەکی شامە، کو تو من ئوزڤەکی دەستا خوە هەساڤ دکی و دخازی سپارتنا بدی من. ئەز وەرا راست بێژم، ب سایا خودێ مەزن و کۆمەکدارییا ئۆجاخا وە، هەموو جوورە دەرمانێ منە ژ هێشینایێ چێکری هەنە، لێ بەلکی کێماسیێ بکە، لازمڤە ئەزێ بەرەکا ئاراراتێ چووک و مەزن دیسا بەرەڤکم، پری هندکی سەرەدەریێ ژ قەلشاندنا برینا ژی دەردخم، هەلا ب دەرمانێ ژ هێشینایێ چێکری ژی بریندارا ددمە رازاندنێ، دەرمان داتینم، خوون دمچقە، ب هاجەتا دۆختریێیە هەیی برینا دقەلێشم، هەستوویا جیوار دکم، ب خەڤاتا هەکیمیێیە مایین دەستب قەنجکرنا وان دکم. شێخزاهر، چرا من، بباخشینە، ئەز وی شوخولێ خوە ڤێ بەرەکا ئاراراتێ، چۆل و بەستا نکارم، گەرەکێ جیێ بریندارایی گەرم هەڤە، چەند مەری بەر دەستێ من بخەڤتن، وانرا نان و ئاڤ، ئۆرخان و دۆشەک، یا سەرەکە روون، پاتسقە. عەمرکان، هێک و یێ مایین لازمن. منرا ڤان مەجالا سازکە، ئەزێ دەستب خەڤاتا خوە بکم، ئەگەر مەجالێ تەیە ئوسا تونەنن، تڤنگێ بدە من، ئەزێ ناڤا دەستا تەدا ب دل و جان مقابلی دژمنا شەرکم...

– رەشۆیێ برا ئەو خوەستنێ تە راستن، لێ ئەمێ سەرێ ڤی چییایی ئاڤایی کو بینم،– شێخزاهر گۆت،– زاخە و شکەڤتێ مە، مەرا خانینە، تێ وردا بریندارا قەنج بکی، لێ ما خاستنێ تەیە مایین، سەر سەرێ من، سەر چەعڤێ من، ناڤا هەفتەکێدا توندرووس بخازە، چرایی ژ روون زاخێدا داینم، ئەو لاوکێ ئەز تەسلیمی تە دکم، تو

دڤی قومانداریێ وان و ئەو ژی فەدایێ تەنە، گلیکی تە جەم وان ناڤە دودا، ئەگەر بوو دودا، ئەوێ جی ب جی سەر هیمێ سوندا وانە دایی، بێنە گوللەبارانکرنێ، وەکی دنێ ئیدی چ تەرا لازمە شەرم نەکە، بێژە؟

– عەزیزێ من و کوردا! چ خاستنێ من هەنە، تو ددی ستوویێ خوە، خێنجی ئەسکەرێ بن دەستێ منداڤە، چەوا تە گۆت، تێ چەند نۆڤەدارا ژی بۆنا بێقەزییا مە و بریندارا بدی سەکنانددنێ، ئەو ژی تشتەکی باشە. گەرەکێ تو خێنجی چوویین و هاتنا من، دەه رۆژا ژی وەخت بدی من، وەکی ئەز هنەک دوو دەرمانا ژی ژ چۆلێ بەرەڤکم، من ئەو ژی دەستخستن، ئیدی ئینشالاه سالەکێ دەرمانێ تێرا مە بکن، وەکی دنێ ئیدی تو خاستنێ من تونەنن.

– ئەز زەعف رازیمە،– شێخزاهر گۆت،– وەکی خوونا کوردا ژی ناڤا بەدەنا تەدا هەیە، تو ژی دخازی ئەمەکێ خوە بکی ناڤا ڤی شوخولێ هورمەتلی، خووشک و برێ خوە ژ مرنێ خەلازکی. تو ئیدی قومانداری، لێ هەلا فەدایێ تە تونەنن، ئەو چ مە ڤێدەرێ خەبەر دا گەرەکێ ئۆرتا مە هەردادا بمینە، تو کەس ڤێ سورا مە نەهەسە، تو زانی، وەکی سال زەمانە خەراڤن، شەیتان و نەخاستیێ مە ژی گەلەکن، دڤە بنچیننە دیوانێ. رەشۆ جان! دیسا دوەکلینم ئیدی تو قومانداری. گەرەکێ کولفەتێ مالا تە ژی هاژ ڤێ یەکێ تونەڤز ئەگەر زۆر دانە تە، بێ خوڤەگرتن و بێ شەرمکرن بێژە، وەکی ئەز دچمە ناڤا دەستا شێخداهردا مقابلی دژمن شەر بکم. دقەومە پرسا بدنە تە، پاک، دچی شەرکی، لێ ئەڤ چ دوو–دەرمانن، کو تو خورا دڤی؟ بێژە، بەلکی شێردا لازمی فەدایا بێ، چمکی دەستوورا من تونە، ئەز هەکیمم، خێنجی شەرکرنێ، بریندارەکی ژی دەنقکم؟ دە، قەرەز.

سەر سەرێ من، سەر هەردو چەعڤێ من،– رەشۆ گۆت،– چ کو مە ڤرا خەبەردا، وێ جەم مە بمینە، تەنێ هیڤیکرنا من ژ تە ئەوە، چ کو من خاستنە، زوو بقەدینە. دە ب خاترێ تە، عەزیزێ مە!

رەشۆ و شێخزاهر تێنە دەست و روویێ هەڤ، قاسد وی حەتا مالا وی دڤن. سڤەترا دنێ شێخزاهر ل گەلەک مخارە و شکەڤتێ ئاراراتێ دگەرە، ناڤدا یا کێلەکا زاخا بزنێ بەگەم دکە و ئەلبێرا دەستب تندرووستکرنا وێ دکە. ب فەرمانا قوماندار

ناڤـا چەند رۆژادا کـولاڤ، ئۆرخـان، دۆشـەک، بالگی، گیـهـایی پەلاخ، خسـیل و یێ مـایین فـەدایی تیننە ور، وەکی هـەکیم ب جـووریّ خـوە وان کەلەلا شکەڤتێدا تێخـە نزامیّ. وەعدێ رەشۆ و شێخزاهر ژی ئیدی پێرا گهیشتبوو، چەند فەدایێ سییارە، چەند هەسپێ ڤالا هلتینن و بەرب ئێلا شکاکییا دچن، رەشۆ، دوو-دەرماناڤا تیننە شکەڤتێ، ئەو خەڤاتا کریڤا گەلەکی شا دڤە، رازیبوونێ ددە قوماندار و فەدایا. ب فـەرمـانا شـێـخزاهر، دوو تمتـێلکرنـا زاخـێرا، ناڤـا چەند رۆژادا، لێ ب چەتنـاییکە زەعف مـەزن چـڤاس بریندارێ گـران و سـڤکە ل گـوندا هـەبوون، دگوهـێـزنە زاخـێ و هـەکیم دەسـتب شـوخـولێ خـویی مەرڤـایێ کر. وی شـوخـولیدا ترس و خـۆفـا بنـەلیێ کورد ئیدی نەرهـەتی نەددا بنەلییا.

دوو سافیکرنا وێ پرسا چەتنرا، ئیژا پرسەکە مـایین شێخزاهر ددا نەرهـەتکرنێ، کـو چەوا بکە، وەکی دیوانا توورکـیـاییـرا قـەت هـەڤ نەیێ ژ دەشـتـا ئانادۆلیێ سـرگـوونیێ کـورد بشـینە ئـیزمـیـرێ. ئەو گەلـەکی کـوور دوور دفکرە و تـێ سـەر وێ نێتێ، کو ب چەتـا خـوە ویرا تو وەختـا ل هەڤ نایێ ژ ئیدرێ گـرتی، وانێ، بازیدێ، دیهاربەکرێ و حەتا دەشتـا ئانادۆلیێ گشکی هلدە قـەڤزا دەستێ خـوە و نەهێلە، کو دیوان تو وەختا سرگوونییا بشـینە. دوو گەلەک متالارا، ئەو تـێ سـەر وێ نێتێ، وەکی ژ دەسـتێ تەنێ دەنگ نایی، ئەو ژ قـەواتا چەتا وی دەرە. ئەگـەر دەسـتـە و چەتا وی ب بیست دەستێ سـرگوونییا بهـەسە، لێ سی ناهـەسە، دێمەک دیوان دیسـا وێ بگهیژە مـەرەمـا خـوە، فکر وی کـەڤـر و پەلا دخـینە و ئـاخـری تێ سـەر وێ مـەرەمێ، وەکی گـەرەکێ ئەو دەرهـەقا وێ پرسـێدا تەڤگرێدانێ هـەمـوو ئێل و عەشـیـرەتارا گرێدە، کو زوو جاڤێ بدنە وی و چ قـیمەتی دخازا بڤـە وێ سرگوونییا ئازاکە. یا سـەرەکە گۆتی ئەو تەڤگرێدانێ ب دەستا براهیم ئـاخارا گرێدە و سـەڤا ئەو ب قەوەتا تەڤـایی مقابلی وێ قـەزییـا رەش شـــەرکن. بۆنا وێ پرسـێ ئەو ئێـڤـارێ گـازی هـەمـوو قـومـانداریّ دەسـتێ خـوە دکـە، دەرهـەقـا وێ پرسـێـدا، دلێ خـوە بەر وانا ڤـەدکە، بەلکی ژ وانا گەلەک فکرێ دهـا باش بێژن و ب رێکە هێـسـا دەسـتب قـەداندنا وێ نێـتێ بکن. وێ شێوردارییا چووکدا، هـەر قوماندارەکی نێتا خـوە دگۆت، کوتاسـییا خەبەردانا وان، ئەوانا گـشـک ب خـاسـتـنا شـێـخـزاهرا رازی دڤن. سـەرەکـقـومـاندار ژی دسـپـێـرە

قوماندارێ دەستێ شێخەڤدلرەحمان، عەلی و ئەتار ناڤا دەه رۆژادا سەر کێژان باژاری، قەزا، نەهییادا بگرن، چ بکن، پاشێ چەوا جیێ خوە بگوهێزن، وەکی ئیزێ ل دژمن ئونداکن. ب گلیکی، هەموو رێ و دربا پێشییا وان دخە و خاترێ خوە ژ وان دخازە. شێخزاهر تەڤی دەستا خۆسرۆڤ بەرب بازیدێ ئۆخرا خوە دجەدینە، وەکی راستی براهیم ئاخا بێ.

رۆژا سسییا، تارییەربانگا سڤێرا دگهیژە گوندێ قەزا تەندوورەکێیی خەلیفا، ب خەیسەتێ خویی شەرڤاننیێ و بۆنا بێقەزییابوونا دەستێ و گوند، هەرچار هێسوویێ فێزا گوند ب رەقەمەکە فەداییێیە ئێپێجە مەزن ددە سەکناندنێ و فەدایێ مایینڤا ب ئاگرکرنا گوللایە ناڤا هەوێدا، دادکوتە ناڤا گوند، گوندی ب دەنگێ گوللا ئەلبێرا دهەسن، هنەک گوندی بۆنا خوا ژ قەزییا "رەنش" بپارێزن، تڤنگێ خوە هلتینن، وەکی بەرب هێسوویێ فێزا گوند هەرن، لێ فەدایێ دەستێ وان دگرن، تەرکوسیلاه دکن. تیننا ناڤا گوند، فەدایی گوندییا ددنە سەرواختکرنێ. وەکی ئەڤا دەستا شێخزاهرە نە ترکن، گوندی شکربوونا خوە تینن، وەکی ڤێ جارێ ژی ژ خەزاکرنا ترکا خەلاز بوون. وەختێ گوندی وێ یەکێ دبهیزن، ژ شابوونا نزانن چ بکن، کال و پیر، ژن و مێر، قیز و بووک، زار و داییک جەم دەستا شێخزاهر تۆپ دڤن. هەما وێ دەمێ رووسپیکی ب دێمێ نوورانی، تەلاشی بلند، کالبوونێ هنەکی حوکومێ خوە سەر بەژنا وی هیشتبوو، کۆلۆزێ کوردایی سێری، تڤنگە دێستدا، قەفەسا وی ب حالەتا وەرگرتی بەرب شێخزاهر تێ، لێ هەردا هەڤ ناس نەدکر، سەلامێ ددە، مێرک دڤێژە:

بدنە خاترێ خودێ، ناڤا وەدا شێخزاهر کییە؟

فەدایی ب دەستێ خوە شێخزاهر نیشانی وی ددن، ئەو ب شابوون و پاشێ کەلەگۆری دڤێژە:

– خودانێ مە، مە ناڤێ تە بێ هەساڤ بهیستییە، لێ تو نەدیتی. تەیرێ خەریڤە، تە ب دەستا خوڤا ئەم ڤێ سڤێ گەلەکی دانە ترساندنێ، چمکی حەتا نها لنگێ جەندرما و ئەسکەرێ رۆمێ ڤی گوندێ مە نەکەتییە، لێ تە نشکێڤا سەر مەدا گرت، جمعەتا مە دا ترساندنێ، لێ شوکور، شوکور، هەزار بار شوکور، لاوۆ!

– رووسپی، بباخشینه،– شێخزاهر گۆت، ناڤێ ته ب خێر؟

– ئەز ب گۆری،– کالێ گۆت،– ناڤێ من خەلیفەزۆرۆیە، ئەز رووسپیێ ڤی گوندیمە.

– خەلیفەزۆرۆ،– شێخزاهر گۆت،– ئەز گەلەک قەزا، نەهیا، گوندێ کوردا گەریامە، من هەر زولم، تالانکرن، خەزاکرنا ترکا دیتییە، وەکی ترکێ شیرهەرام چ تیننە سەرێ کوردا. مالا تە ئاڤاڤە، ڤی هەیامێ کوردایی گراندا، من ل تو جییا وا ئارخایینبوون نەدیتییە، لێ من جەم وە و خووت ڤی گوندێ وەدا دیت. ئەز تێمە سەر وێ نێتێ، لێ خودێ نەکە، یەقین رۆما رەش بوویە "دەستەبراکێ" تە، لەما ژی هوونە ها ئارخایینن، ئەرێ؟ فلانکەس، ژ زولما خوونخورا داییک و دۆتێ کورد قونداخا خوە ژ ملێ خوە داڤێژە، سیلاهێ هلتینە و مقابلی دژمنا شەر دکە، کو ملەتێ وێ نەکەڤە بن دەستا، لێ هوون ئارخایین پاخلا ژنێ خودا رازانە، گەلی خووشکا، بباخشین، قەت تالاشا وە نینە. ئەگەر نە ئوسانە، کانی نۆڤەدارێ وەیە هێسوویا گوند؟ وەختێ تشتەک بقەومە، ئەلبێرا جاڤێ بدنە بنەلییا، وەکی هێسیرێ خوە قەت نەڤە بەر قورێ بدە خەلازکرنێ، ب ڤی تەهەری ئارخایینبوون ناڤە، مالا تە ئاڤاڤە، چما تو نزانی قەجەر چ تیننە سەرێ خەلقێ؟ ئەز وێ ئارخایینبوونێ هەساف دکم، وەکی تو دژمنێ گوندێ خویی، ئەگەر نە ئوسانە، بێژە؟ نا، نەبوو، نەبوو، قەت نەبوو، دا!..

– شێخزاهر، چرا مە،– رووسپی گۆت،– تو ب تەمامی راستی، ئەز گونێ خوە ددمە ستوویێ خوە، من ئەفووکە، ئەز گونەکار...

– فلانکەس، شوخولێ نە باخشاندنێیە،– شێخزاهر ب هێرس گۆت،– تو رووسپیێ گوندەکییی، دێمەک، تو قوماندارێ ڤی گوندییی، گوندییا گومانا خوە تەرا دایە گرێدانێ، جمعەت ژی فەدایێ تەیە، تو بۆنا سەرێ هەر یەکی، ب سەرێ خوڤا جاڤداری! ئەگەر نکاری قوماندارییێ لێ بکی، نەخەیدە، بسپێرە یەکی ب تقدیر، کو کارڤە سەرکارییێ لێ بکە!

وەختێ شێخزاهر ئەو گلیێ هەق و راست سەر ویدا دباراندن، وی ژ شەرما نکاربوو سەرێ خوە بلند بکرا ل وی و جمعەتا هازر تەماشە بکرا، چمکی وی ناڤا خەبەردانا شێخزاهردا راستی، هەقی و ئینساف ددیت، ب هەژاندنا سەرێ خوڤا گونێ خوە ددا ستوویێ خوە. گوندیێ بەراڤبوویی ئوسا کامچوو خەبەردانا

شێخزاهر دبهیست، ئیدی قەت نەڤێژە. بنەلیێ وی گوندی شێخزاهر جارا پێشن دیتن، لێ دەرهەقا کرنێ دەستا وی و ویدا تمێ دبهیستن، هەوزانبوون، وەکی ئەو مەرڤەکی مینا چیانە، دێوە، لێ وەختێ ب چەعڤێ خوە دیتن و ب گوهێ خوە خەبەردانا وی بهیستن، دیتن، کو ئەو نە چییایە و نە ژی دێوە، بەندەکی مینا وانە، لێ گەلەکی سادەیە، ئاقلی کەماله، رێ ڤەبژارتییە. بۆنا ئازابوون و سەربەستییا ملەتێ خوە روحێ خوە ددە. سەرەککوماندارێ چەتێ خەلیفەزۆرۆ و بنەلیێ گوند ب خەبەرێ خویە شرینە راست ددا گونەکارکرنێ، وەکی جاهلێ گوند مالێ خودا رەهەت روونشتنە، دەستگرتی، ژن و زارێ خورا شا دڤن، لێ جاهلێ قەزا و گوندێ مایین شەڤ و رۆژا ناڤا تۆز و خوبارا شێردانە، ئووە بنەلیێ گوند چقاسی شێخزاهر خەبەر ددا، ئاقاسی نێزیکی شێخزاهر دبوون، دۆرا وی چیت گرتبوون. ل بەژن بالا وییە تیتالی، حالەت، قرما ماویزەر، تڤنگا کچووکچاپێ، بەدەوەتییا وی شاشمایی مێزە دکرن. هنەکا دلێ خودا دگۆتن، وەکی "مە دەرهەقا ڤی مێرخاسێ خودا گەلەکی بهیستییە، شوکور ڤێ سڤێرا، مە ب چەعڤێ خوە دیت. مالا زلام نەشەوتە، چتۆ مێرخاسە، وەکی دیوانا دەجالا کرییە چتۆ رۆژێ، چ تینە سەرێ وێ. ماشەلاه، باریکەلا تە جامێریرا، داییکا تە ئانیرا، کو یەکی مینا وی ل هەواتا دنێ خستییە و بوویە قەساڤ و قەساسێ ترکێ دەجال، ملەتێ خوە ژ بەلانگازیێ و زەلوولیێ قۆری دکە..." ناڤا ژنێ پۆرسپیدا کولفەتەکە بەژنێڤا نە هاقاسی بلند، بەرب وی تێ، دخازە دەستێ وی تەواف بکە، ئەو ناهێلە، لێ ب زۆر خاشی ئانجاخ پێشا وی ماچ دکە و ب دل شەوتی دڤێژە:

– تو ب دەستا خوڤا خێر هاتی، سەر سەرێ مە هەڤتێ هەڤت باڤێ مەرا هاتی! ئەڤ گوندێ مە پێشکێشی تەیە، جیێ تەولا مەنەکیێ تەیە. لاوۆ، مە دەرهەقا عەسل-ئەساسێ تەدا، کالک و پیرکێ تەدا، دێ و باڤێ تەدا و باشقە دەرهەقێ ئێلا قادریادا بهیستییە. ئەز چ بێژمە خالقێ ئالەمین، ئەو دیلەکا مە زەعف کێم قەبوول دکە، بلا گەلەکێ مینا تە هەڤن، ملەتێ مەیی زێراندی، برێ منە کورد نەدکەتنە ڤێ رۆژا رەش. رۆما ئەجلاف سێ کورێ منە مینا بۆکە بەرانا... دە، بلا ملەتێ من، مێرخاسێ مینا تەیە ساخڤن، ئازابوون بێ قوربان ناڤە. تو، ئەڤ فەدایی و تەمامییا ملەتێ من، لاوێ

من دێرانێنە! کوڕێ من، نۆلی ڕۆژا ئیرۆیین رند تێ بیرا من، ترکێ نەنەجیب چ ئانینە سەرێ خەلقێ ئەرمەنییە وەلاتێ مە؟ ئەو قرا بۆنا هەر کوردەکی سەرواختی، فەمداری و عەیانە. بەلێ، وان دەجالتییا خوە کر، لێ نها ڤەگەرییانە سەر کوردێ ژار، کو وانا ژی مینا وان ژ وەلات مهاجرکن و پاقشکن، ساخ ژی هەتا–هەتایێ بڤنە قوول–دیلێ وان، وەکی دەڤێ شووریێ وان هەم راست و هەم ژی چەپ ببرە. بەرخێ من، چەوا دڤێژن دینێ موسولمانچیێ دینەکی فرەیە، فرقیێ دانایینە ئۆرتا بەندا. ئاخر، کانی ئەو فرقی و ئەو وەکەهەڤبوون؟ قوبرانا پیرۆز فرقیێ دانایینە ئۆرتا ترک، کورد و ملەتێ مایین، لێ کانی؟ لاوۆ، بەندە بەندەیە، نەفەس، نەفەسە، روحەکی وی ژی هەیە یێ وی ژی هەیە، لێ چما بۆنا قەجارێ ترک وەلات بوویە دێ، لێ بۆنا ملەتێ مایێک بوویە کول و دەرد و ژەرا مەرا؟... تە و شوخولێ تەیی بەرەکا ئاراراتێدا ئۆخر و هەزار جار ئۆخرڤە! بلا کەڤر بەر لنگێ تە بڤە پەنیر، شووریێ تەیی برا و سەر شووراراڤە! ئەز بەختێ تەدامە ئا ئوسا دەجالا بدە ترساندنێ، هەیفا هەرسێ مێرخاسێ من ژی ب میلیۆن جارا زێدە بستینە، گدی!..

دوو خەبەردانا پۆرسپیێرا، ژنێ دۆرا وێ هولە کرن، کو دەستێ شێخزاهر ماچکن، لێ وی مینا جارا پێشن نەهیشت. ئەو هاتە دەستێ ژنکا خەبەردایی و کۆفییا چەند ژنێ مایین ماچکر، ب دەستمالا خوڤا هێسرێ سەر سوورەتێ وێ تەمز کر، ئەفەرم داییکا کورددا، هێسرێ وێ ب هەوالدانا باوەرکرنێڤا دا مچقاندنێ. شێخزاهر ب خەبەردانا بنەلیێ وی گوندییە حەلالرا، گەلەکی شا دبوو، لێ رۆیێ زووڤا گولیێ خویە زێرین راوەشاندبوو سەر کورسی، ئەو دەرهەقا تاشتێکرنا فەدایادا دفکری، لێ گوندییا مەجال نەددا وی، وەکی ئەو عەمری سەر ئاسپێژخانێ بکە، کو بۆنا فەدایا تاشتێ هازرکە. هەما وێ دەمێ رووسپیێ گوند ژ شێخزاهر هیڤی کر:

– شێخزاهر، لاوۆ، نە ئاخر، فەدایێ تەیە برچینە، تو چقاسی ژی هەوالدی، گوندی ژ خەبەردانا تە تێر ناڤن، ئۆردییا وەیە برچییە، ها ناڤە؟

– خەلیفەزۆرۆ هوون راستن،– سەرەکقوماندار گۆت،– گەلی لاوکێ ئاسپێژخانێ، زوو تاشتەکی هازرکن و بیر نەکن پارا نۆڤەدارێ هێسوویا ژی بشینن!

– شێخزاهر،– رووسپی گۆت،– چما مالا من و گوندیێ مه میرات بوویه، چما ئەمه سەر سەخیرانن؟ جا وەلەهـ ئیرۆ تاشتێ، ناڤرۆژ، شیڤا ئێڤارێ و تاشتیا سڤێ ژی بۆرجێ مەیه. هیڤی دکم دەست زەخیرا خوه نەدن، هەلا ئەوێ گەلەکی لازمی وەڤه. لاوێ، چما مه رێویتی و فەداییتی نەکرییه. ئەو ژی ڤی حالێ کوردانی چەتندا. نا. نا، دەرهەقا وێ یەکێدا نەفکره.

شێخزاهر ب خاستنا روو سپیرا رازی دڤە، رووسپی فەدایا سەر مالێ هەڤت کورا، پێنج برا و چەند دەولەمەندێ گوند پارەڤەدکە، ئەو، شێخزاهر و سی فەدایا ژی دڤە مالا خوه. دوو ئەزەت و هورمەتا تاشتێرا هەموو فەدایێ دەستێ دگهیژنه هەڤ، لێ رووسپی ئیزنا شێخزاهر نادە، وەکی دەمەکێ ب هەڤرا خەبەردن، نێت و خاستنێ خوه هەڤرا قسەکن. شێخزاهر و خەلیفەزۆرۆ کێلەکا هەڤ روودنێن، دەرەهقا حالێ کوردێ رۆمێ و هەرسێ کوردستانێ مایندا گەلەکی ب هەڤرا خەبەر ددن، لێ ژ دەردێ ملەتێ خوه هەر هەبووبەکە وان ئالیکی دچوو، چمکی سافیکرنا وان پرسا گەلەکی چەتن و دژوار بوو. ئاخرییا هەوالدانا خودا هاتنه سەر پرسا سرگوونیێ کوردا. شێخزاهر ئەو دا باوەرکرنێ، وەکی چ ژ دەستێ چەتا وی بێ، وێ بکە، وەکی سرگوونییا ڤەگەرینه لێ ب وی شەرتی، ئەگەر ئێل و عەشیرەت وەختێدا دەرهەقا سرگوونکرییادا جاڤێ بدنه دەستێ. شێخزاهر بۆنا وێ هەوالدانا رووسپییه دلڤەکری، رازیبوون دایی و شەڤخێری دا وی.

وێ شەڤێ خاستن و پرسێ خەلیفەزۆرۆ گەلەکی حوکومی سەر دلێ شێخزاهر دکە و دکەڤە ناڤا متالا، کێلەک–کێلەک ناڤا جیدا وەلدگەرە، بەر چەعڤێ ویرا کرنا رۆما رەشە، کو تینه سەرێ ملەتێ وی، خەلایی، نەخاشی، تەزیبوون، رەڤ و بەزا ژن و زارایه بەرب چیا و هەزار هەزار قەوماندنێ رەش دەرباز دڤن، مینا چەمێ بهارێیه ژ کەندالێ خوه دەرکەتی بەر چەعڤێ ویرا دخولخولن. ئەو ب قەسەما مێرا سۆند دخوه، وەکی کیدەرێ قوماندار، ئەسکەر، جەندرمێ ترکا راستی دەستێ وی بێن، یانێ ژی شەرێ مقابلی دژمنادا قرکە و هەیفا ملەتێ خوه بستینه. لێ گەلەک ئەسکەرێ دیوانێ ژی هەنه زۆرێ ئانینه ناڤا ئۆردییا خوه و مقابلی مه شەر دکن، وەختێ پرسکرنێ، راستی ژی گونێ وان تونەنن، سیلاهڤا ژ وان دستینن و ساخ

بەرددن، ئەو فەم دکن، ئیدی ناچنە ناڤ ئەسکەر، دچنە مالێ خوە، ب قاچاخی خوە خایی دکن، حەتا دەرگەک وان ڤەڤە. دوو وان فکرارا، ئەو سەر پرسا سرگوونیێ کوردا سەکنی، کو چ بکە، وەکی ژ کوردا کەسەک نەیێ سرگوونکرنێ، یێ تێنە سرگوونیکرنێ ژی، حەتا قەواتا چەتێ بگهیژێ، وێ رێدا ڤەگەرینە، لێ نە ب تەمامی. وێ شەڤێ متالا ئەو دیسا بەرب براهیم ئاخا بر، کو پرسا سرگوونیێ کوردا تەڤایی سافیکن...

سڤێ دوو خارنا تاشتێرا، شێخزاهر دیسا و دیسا دەرهەقا هشیاربوونێدا تەمێ ددە خەلیفەزۆرۆ، خاترێ خوە ژ بنەلیێ گوند دخازە، ب دەستا خوڤا بەرب قەزا بازیدێ دچە، چەند رۆژا شووندا سەر هیمێ ئەلامەتیێد بەلەدچییا، ئەو و براهیم ئاخا جیێ کڤشکری راستی هەڤ تێن، دەرد و کولێ جمعەتا خوە هەڤرا هوور گلی قسە دکن، دەرەنگ-دەرەنگ شێخزاهر دڤێژە:

براهیم ئاخا، سەر هیمێ بەسێ ستەندی دیوانا توورکیایی بەرک هازرییا خوە دڤینە، وەکی دیسا هجوومی سەر مە بکە. وەڤا عەیانە، وەکی چ جاو من ستەندنە و چ وە ستەندنە، ب دەستی بەلەدچییا مە هەڤرا شاندنە. بهیستنا من بهیستییە، تە چەند دەستێ هەیفهلدانێ دانە سازکرنێ، لێ جاڤێ، کو من ستەندنە ددنە کڤشێ، وەکی ئەو هەلا چەوا لازمە نەخەڤتن، چەعڤێ دژمن رند نادنە ترساندنێ، سەر قەزا، باژار، نەهییا و گوندێ، کو ئۆردییا دژمن تێدا هاتییە جیوارکرنێ کێم دگرن، سرگوونییا کێم ڤەدگەرینن، ناڤا وان دەستێ تەدا تەلیما ئەسکەرییێ و تەربییەتکرن نە پاکە. هەلا ب سالخێ هەیی گەلەک فەدایێ تە دلێ وان دخازە دچنە ناڤا دەستێ، ناخازن، ناچن. ئەڤ یەکا قەزییاکە گەلەکی مەزنە بۆنا چەتا تە و وێ تە بەر قەزییا رەش بدە سەکناندنێ. ئەو یەکا تو وەختا کارێ نادە تە.

شێخزاهرێ برا، بباخشینە، کو ئەز خەبەردانا تە ب شەکر دبرم،- براهیم ئاخا گۆت،- تو ب تەمامی راستی، سەر هیمێ جاڤێ تەیە ستەندی. مە چەند دەستێ هەیفهلدانێ دانە سازکرنێ، وەلەه بەرێ نا، لێ نها خەراڤ ناخەڤتن، هێدی-هێدی مە ددنە شاکرنێ. راست بێژی، کوردێ ڤێ قەزا مە ژی ب کرنێ وانرا کوبار دڤن و قەدرێ وان ناڤا جمعەتێدا بلند دڤە. لێ سیلاهێ مە کێمن، سیلاه.. من جارباندنا

تەیە هەین دەستێدا دایە تەشکیلکرنێ. وەختێ فەدایێ تەزە تێنە ناڤا دەستێ مە، بەرێ شوخولێ هەربیێ هین دڤن، پاشێ بەر فەدایا قەسەمێ سۆند دوخن، ئەم هێ سیلاها ددنە وان. راست بێژی وێ جێرباندنا تەیە ئەسکەریێ نە کو ب تەمامی، لێ هەلا نها ئێپێجەیی کۆمەکێ ددە مە و ئەم وێ یەکێ ناڤا فەدایادا دها ددنە مەحکەمکرنێ، وەکی هەموو فەدایێ دەستێ مە بکەڤنە بن وی نیرێ هەربیێ...

ئەھ، برا،– شێخزاهر گۆت،– ئەم فەقیرێ کوردا کارخانا سیلاها ژ کو بینن، کو مەرا جەبرخانێ، کو لازمن دەرخە؟ قەومۆ، دو ریێ مەیە سیلاھ دەستخستنێ هەنە، یا یەکێ ئەوە، وەکی ئەم ب قیچکا و پەرا بکرن، ئەو ژی خودێ نەدایە مە، کو ئەم خودان میلیۆنڤن. ریا مەیە دودا، ریا هەرە راستە و هیملییە، وەکی ئەم ب سیلاهێ خویە هەیی، سەر ئەمباریێ سیلاها، پاریێ ئەسکەر و جەندرمادا بگرن، ب ریا خوونرێتنێڤا سیلاها دەستخن. سیلاهێ دەستخستی، گۆتی ئەلبێرا سەر فەدایا پارەڤەکن، لێ یێ زێدە بڤنە بەرەکا گریداخێ، یانێ جیێ باشقە، مەرڤێ تو ئیتبارا خوە پێ تینی ڤەشێرن. هەلا خەراڤ ناڤە تو ورا خەولە نۆڤەدارا ژی بدی سەکناندنێ، کو قەزییا سیلاها قەت تونەڤە. ب گلیکی، تڤنگێ بێ فیشەک، فیشەک بکەڤنە دەستێ وە، وانا ژی هلدن، مەترسن پاشوەختیێ هوونێ وان ژی بدنە خەڤاتێ. مالاڤایۆ، جەم جەندرمێ قەزا هم تڤنگ و هم ژی فیشەک بۆلن، تەنێ لازمە چەعڤێ وان بترسینن، یانێ بکوژن، ژێ بستینن. پاک، تو دڤێژی دەستا تە، نە دەستەیە، چەتە. ئەز وان گۆتنێ تەرا رازیمە، وەکی ناڤا فەدایێ چەتا مندا شوخولێ ئەسکەریێ و تەربییەتکرنێ رند هاتییە تەشکیلکرنێ. نە ئاخر، یەکی مینا نووری ئەهسانی شوخولێ ئەسکەریێ زانە، جەم تەیە، چما وە ئەو یەکا هەلا رۆژا سازکرنا دەستا خودا، تە نەدایە تەشکیلکرنێ، لێ هەقاسی دەرەنگ خستییە؟ چەوا برا برێرا بێژە، سەر هیمێ گۆتنێ تە، ئەو یەکا دەرەنگ دەستپێکرییە، لێ بۆنا مەحکەمکرنا وێ یەکێ، وەرا لازمە چەوا دڤێژن هوون هەردو ژی شەڤ و رۆ رانەزێن، وە خەڤاتێ عەسەیی تێخنە نزام و ساهمانێ، یانی نا، هوون ناگهیژنە تو نێت و مەرەما. ب تەشکیلکرنا وی شوخولیڤا دەستا تەدا رۆ ب رۆ جاهلێ زێدەڤن و هەر کەسێ بزانڤە بۆرجداریێ وی چنە، وێ چەوا بقەدینە و ئەگەر نەقەدینە، وێ چەوا وەتەنفرۆش بێ

گوللەکرنێ. ئا وی چاخی دەستا تەیێ نە کو بمینە دەستە، لێ وێ بڤە چەتە، وی چاخی تێ ب جولەت دەستێ خوە دژمنرا بکوتی و سەردەستیێ هلدی دەستێ خوە. مال ئاڤا، ژ وانێ گرتی حەتا بازیدێ و دەشتا ئانادۆلیێ، هەلا ئەز جیێ دنێ ناڤێژم، گشک کوردن، وەتەنهەزن و ناڤا وەختەکی کندا ب هەزارا رەڤەما فەدایێ تەیێ زێدەڤە. یا دودا، تو شوخولێ خوە ئوسا باوەرکری بگری، وەکی فەدایی و جمعەت ژ کرنێ تە باوەر بکن، ب شوخولێ تەیی کری فرناق بڤن، وی چاخی هەر فەرمانەکە تەیێ بێ گلی و گۆتن بێ قەداندنێ و فەدایێ سەرێ خوە وێ ریا شەرەفیدا داین. ئەز باوەرم، راستە، ئەز ئالیێ عومردا ژ تە چووکترم، یەکی مینا نووری ئەهسانی جەم تەیە، تێ وان خاستنێ من هەساب هلدی و سڤێدا چەوا لازمە دەستب قەداندنێ وان بکی. نێتا منە دنێ ئەوە، وەکی فەدایێ مە گەلەک ژی بێنە قرێ، گەرەکێ نەهێلن خەلقێ مە بێ سرگوونکرنێ. وەلەه، هەلا ئەز دەرهەڤا وێ یەکێدا کەمال نزانم، لێ دڤێژن، وەکی کی سرگوونی ئیزمیرێ کرنە، ئیدی ڤەگەراندنا وی تونە. من تەرا جاڤ شاندبوو و یەقین تە ژی بهیستییە، وەکی ب دەستی بەرتیلێ دیوان جەسووسا هازر دکە و بەلایی ناڤا ئێل و عەشیرەتێ مە دکە، ناڤا واندا دیسا ب دەستی پەرا نەرازیبوونێ پێشدا تینە، رادکە روویێ هەڤ، وەکی قەوەتا وان بدە سستکرنێ، پاشێ هجوومی سەر وان بکە و تێکە بن دەستێ خوە. فەمدارییە، وەکی ب وێ یەکێڤا دخازە قەوات و تەقلا مە بدە سستکرنێ، کو بکارڤە دەستە و چەتێ مە بدە بەلاکرنێ. سەر هیمێ بەسێ ستەندی، هەلا چەند ئێل و عەشیرەت مقابلی هەڤ دەرکەتنە گەلەک مێر ژ هەڤ دانە کوشتنێ، لێ شوکور، وان شوخولێ قرێج فامکرنە، کو ب دەستی دژمنا شەرێ براکوشتنێ دکن و داست ژ وێ کشاندنە. ڤی شوخولیدا کرنێ من و تا ژی نە هندکن، گەرەکێ ئەم هەرنە ناڤا ئێل و عەشیرەتا، سەرەک و رووسپیێ وانرا خەبەردن، بدنە سەرواختکرنێ، وەکی دژمنێ مە کوردایە قەدار ترک، فارز و عەرەبێ دەجالن، گەرەکێ ئەم ب قەوەتا تۆمەری، بێ شاشبوون مقابلی وان شەرکن، ئازابوون و سەربەستیا ملەتێ خوە بستینن. یا سسییا ژی، من بەسا تەزە ستەندییە، وەکی دەجالێ ترک دیسا هازرییا خوە دیتییە، وێ باهارا سالا ١٩٢٧ ـا هجوومی سەر مە بکە. نها گەرەکێ ئەم فرسەندێ فووت نەکن،

چقاس ژ دەستێ مە بێ، ب رۆ و شەڤا سەر جیێ باشقە–باشقەدا خەولە بگرن، تەنێ و تەنێ سیلاها و خورەک دەستخن، نە کو تەنێ بۆنا فەدایا، لێ بۆنا رۆژا تەنگ. بۆرجێ مەیی مایین ژی ئەوە، کو سەر هەبسێدا بگرن، گرتییا ئازاکن و بگهینە خوە. دیسا دوەکلینم، ئەگەر سیلاهێ مەیە بۆل هەڤن، دژمن چقاسی هجوومی سەر مە بکە، ئەم ترکێ لافەک ناس دکم و ئەو ژی مە مینا پێنج تلیێ خوە ناس دکن، ئینشالاه، هەول قرارێ خودێ ئەمێ بەر وانا دۆزکن، دەربێ هنجراندنێ وانخن و سیلاهێ مە ژی وێ بۆلڤن، چمکی تاریقا شەرێ هجوومکرنا ترکایە سەر کوردا، کوردا تمێ ب سیلاهێ ژ وان ستەندی، مقابلی وان شەرکرییە و وەختێ شەرا، مە گەلەک سیلاهێ کوشتییا و بریندارێ ترکایە ل دەشتا شێر هلدایە، ئوو...

شێخزاهر، عەزیزێ مە،– براهیم ئاخا گۆت،– ئەز وەرا ب تەمامی رازیمە. بەلێ، چەوا دڤێژن سالا ١٩٢٧ ـا پش گوهێ مەیە، لێ بۆنا جاڤداییا وان خنزیرێ بەیانی شوخول و کرنێ مە بێ هەساڤن. ئەز گلی ددم، چ من کرییە ئەزێ ڤرهادا چ بکم تمێ جاڤێ بدمە تە. برا، ئەم قەواتا خوە گەرەکێ دوجارکن، چمکی ڤێ هجوومکرنا دەرباهارێ دڤە هەڤالبەندێ ترکا ژی کۆمەکێ بدنە وان. بۆنا وێ یەکێ ژی هشیاربوون لازمە...

براهیم ئاخا و شێخزاهر سێ رۆژا جەم هەڤ دمین، چ لازمە هەڤرا دڤێژن، شەرت ددنە هەڤ و ژ هەڤ دستین، تمێ جاڤێ سەر هەڤدا بشین، کی کەتە چەتنایێ یێ مایین ئیمدادێ بدە وی، بەسێ دیوانێیە نە ب خێر زوو بگهینە هەڤ. هەردو لاوێ کوردایە قوماندار رۆژا سسییا ناڤا رۆژێ خاترێ خوە ژ هەڤ دخازن، دەستا براهیم ئاخا بەرب بازیدێ، لێ یا شێخزاهر بەرب وانێ ئۆخرا خوە دقەداندن.

وەختێ ڤەگەراندنا دەستێیە بەرب قەزا وانێ و قەزایی مایین، شێخزاهر فەرمان دابوو قوماندارێ دەستێ، وەکی چقاسی منکوونە ناڤا گوندێ ئێل و عەشیرەتێ قەزا بازیدێرا دەربازڤە، کو بزانڤە حالێ جمعەتێ چەوانە، نێتا وان بەرب دەجالێ ترک چییە، تەڤگرێدانا ئێل و عەشیرەتا چەوانە، خەلق گومانا خوە ددە سەر چ، چەوا کۆمەکێ ددنە هەڤ، وەختێ قەجەر هقوومی سەر ئێل، عەشیرەتەکێ و یانێ ژی

گوندەکی دکە و گەرەکێ خاستنێ ملەتێ خوە هەساڤکە، کو چەوا وی ژی شوخولێ خوە سەر وان خاستنا بدە تەشکیلکرنێ. هەلبەت، بۆنا قەداندنا وێ خاستنا سەرکەقوماندار، هەما رۆژا پێشندا ژی مەجالێ بێقەزییابوونا دەستێ هاتبوونە سازکرنێ. ب نێتا سەرۆک قوماندار راستهاتنا دەستێیە تەڤی بنەلیێ کورد، وێ کارەکە گەلەکی مەزن بدا شوخولێ وییی هورمەتلی، کوردێ هشیاربوویە وەلاتهەز هەمان هشیاربوونە، لێ گەلەک کوردێ رازایی ژی وێ بدا هشیارکرنێ و کوورا ئاگرێ وەلاتهزیێ ناڤا جمعەتێدا وێ دها بدا گەشکرنێ...

سەر هیمێ فەرمانا دایی، دەستێ بۆرجداریێ خوە شەڤ و رۆ دقەداند، ناڤا گوندێ کوردارا دچوو، شێخزاهر راستی سەرەکێ ئێل و عەشیرەتا و بنەلییا دهات، خاستن و گۆتنێ وان هەساڤ هلددا، شێور ددا، یا سەرەکە دەرهەقا تفاسا کوردادا دگۆت و گەلەک گەلەک گۆتنێ ژ دلێ خەلقێ ژی دگۆت. ژ خەبەردان و خاستنا بنەلییا دهاتە کڤشێ، وەکی وان بەختێ خوە چەتە و دەستێ کوردارا دانە گرێدانێ، فەدایی و شێخزاهر مینا خودێ خوە ب شابوون و هەسرەت قەبوول دکرن. وەختێ دەستە دکەتە گوندا، کال و پیرا، مێر و ژنا نان و خۆیێ پێش وان دهانین، گەلەک ژن، پۆرسپییا و قیزا بۆنا فەدایا نان، خورەک، گۆرە، تۆلاق، جلێ ریس و تڤتیکا بزنێ فیلک چێکری و یێ مایین زۆرێ ددانە فەدایا، کو زڤستانێ؟ نەجەمدن، ل چییا دها ب دل و جان ناڤا سور سارما، بەرفێدا مقابلی خوونمژا نۆلی شێرا شەر بکن، بلا دژمن بزانڤە، وەکی ملەتێ کورد پشتا وەیە... ب وی جوورێ مێڤانییا کورد، خەلقێ کوردی بازیدێ ئازاداریێ خوە قەبوول کرن، هەلا ب دەها جاهدا ژی خاترێ خوە ژ دێ، باڤ و جیناریێ خوە دخاستن، ب رازیبوونا شێخزاهر تەڤی دەستێ دبوون. چەند رۆژا شووندا دەستە ب سالخێ بەلەدچییا و ب رازیبوونا شێخزاهر گەرەکێ راستی دەستەکە ئۆردییا رۆمێیە مەزن هدوودێ گەلیێ زیلادا، کو پەی پێشمەرگا دگەرینا، بهاتا. وەختێ کڤشکریدا دەستێ نشکێڤا هجوومی سەر دەستا ترکا کر، چەند سەحەتا شەر ئۆرتا واندا دچوو، ب جوورێ شەرکرنا ئەسکەرییێ دەستا کوردا ئەو زەعف پەریشان کر، خێنجی کوشتی و بریندارێ ترکا، وەکە هەڤتێ ئەسکەرێ دژمن ژی دیل گرتن، هنەکا ژی گاڤا ناڤێ شێخزاهر دبهیستن ژ

ترسا خوه زەر و زنارادا داڤیتن. ب عەمرێ شێخزاهر چقاس سیلاهێ دەستا ترکا، کوشتی و بریندارا هەبوو، سەر فەدایێ تەزە پارەڤەکر و یێ مایین ژی دانە پشتا دیلا، ریا خوە بەرب رۆهلاتێ گوهەست، ئیز ل ئۆردییا رۆمێ دا شاشکرنێ، بەرب قەزا تەندوورەکێ چەند رۆژا رێ چوو و تمێ بەلەدچییا جاڤ ددان، وەکی ئەڤ دەرا ئیدی بێقازییایە و ئیژا سەرەکقوماندار فەرمان دا، وەکی دەستە دیسا ناڤا گوندارا دەربازڤە. دەستە ب هەمدێ خوە دکەتە گوندا، خەلقێ گوند، سەرەکێ ئێل و عەشیرەتا مینا خەلقێ کوردی قەزا بازیدێ دەستە ب شابوون و دلۆڤانی قەبوول دکر، خاستنێ خوە دیهار دکرن. بەر ئێڤارێ سەرەک قوماندار ژ هەموو بەلەدچییا جاڤ ستەند، وەکی قەزیا تونە، هەما بەلەدچییا تمێ جاڤ بدنە وی، دکارن شەڤبوهێریا خوە گوندەکی نێزیک دەربازکن و سڤێ دیسا ئۆخرا خوە بقەدینە. شێخزاهر ب قوماندارێ دەستێرا دا رازیکرنێ، وەکی فەدایی کەسرینە، ئەز ڤی جی ناس دکم، بلا گوندێ دوودێدا هێساڤن. بێفتییا، بەلەدچییا دەستێ تمێ پێنج هەڤت هەزار هەلەبییا پێشییا دەستێ دچوو، وەکی نشکێڤا نەکەڤنە بن قەزییایی. فەسلا رۆژێیە رۆئاڤادا بەلەدچی تەلەتەل بەرب گوند دچوون، بزانڤن قەزییا هەیە، یانێ تونە. نشکێڤا ژ سەرێ هێسوویا پێشبەر، ب زمانێ ترکی دەنگەک ل بەلەدچیێ دەستێ تەسەلی دڤە:

گەلی ترکا، مە زووڤا ب دوورەبوونێ بەرێ هوون و پاشێ ژی دەستا وە دیتیە، هوون گونەنە، ریا خوە بگوهێزن، گوند گشک رابوویە پییا، ئەگەر هوون هجوومی سەر مە بکن، یەک ژ وە ڤرا ساخ سلامەت ڤەناگەرە، ئوو..." بەلەدچیێ دەستا شێخزاهر ب ترکی جاڤا وان دان، وەکی "قەت خوە قورە، نەکن، ئەمێ وە بەران بەری ئاخێکن، تو زانی ئەڤ دەستا کێیەیا شێخزاهر ئەفەندییە، ئوو..." هەلا بەلەدچی خەبەردانا خوە خەلاز نەکربوو، بەلەدچیێ گوند گۆت. "– ئەم قوربانا ناڤێ وی و دەستا وینە! ئەم زوودا پێ هەسیانە، وەکی ئەو دەستێڤا ل ناڤا ئێل، ئەشیرا و گوندێ کوردا دگەرە، تەمێ ددە وان، هەلا مە دۆ بهیست، کو وێ دەستەکە ترکایە مەزن هندا تەندوورەکێ ژ سرێ دەرخستییە. مە زانبوو، وەکی بۆنا وێ گەرا دەستا شێخزاهر و کۆرپووچکرنا دژمن، ترکێ زوو و دەرەنگ دڤە هجوومی سەر ڤی گوندێ

مەیی دوودێ ژی بکە. شوکور، شوکور هوونن، نە کو دژمنە..." حەتا ڤان بەلەدچییا ب هەڤرا گەپکرن ئیدی بەلەدچیێ یەکێ جاڤ دانە شێخزاهر، وی ژی دەستە سەر هەیشت جییا دا پارەڤەکرنێ، وەکی هەموو ئالییاڤا هجووم بکە و دژمن قەلسکە. ناڤا وێ هازربوونێدا، بەلەدچییێ دودایی تەزەهاتی جاڤ دا شێخزاهر، وەکی ئەو بەلەدچییێ گوندن، بۆنا خاییکرنا بنەلیێ خوە سەکنینە، وان هەیدادە ژی دایە گوند، یەقین نها تەمامییا گوند ژی رابوویە سەر پییا، ئارخایین ئەم دکارن بکەڤنە گوند، تشتێ ب قەزییا تونە. لێ دیسا شێخزاهر فرسەندا خوە فووت نەکر و ب هەیشت تیشاڤا بەرب گوند چوون، لێ جاڤ دان، وەکی بەلەدچییێ مە و یێ گوند، گەلەک گوندیێ سیلاهکری تەڤایی خەبەر ددان. لێ فەرمانا شێخزاهر فەرمان بوو، ب هەیشت تیشاڤا کەتنە ناڤا گوند، وی چاخی ئیدی بنەلیێ گوند ب ژن، زاراڤا ناڤا گوند بەرەڤ بووبوون، هیڤا دەستێ بوون. دەنگێ شوکوربوونێ گوند و چیایێ فێزا وێ هلدابوو، هەلا ل گوند چەند جییا ئاگر ڤێخستبوون، زارا و جاهلا سەرا بانز ددا، نقت سەر هۆلێ ب ریس چێکریڤا کربوون، داڤیتنە هەوا، وەختێ عەردێ دکەتن، دیسا داڤیتن. ب گلیکی، گونددا تەیێ بگۆتا دەوەتە، دەوەتا ئەشق و شایێیە راستە، لێ هەیف، رۆیێ ئیدی گولیێ خویە قیچکە مینا پەرێ دیکا هێدی هێدی بەرەڤ دکر، خاترێ خوە بینبەرا، عەرش و کورسی دخاست.

دەستە و بنەلیێ گوند راستا ئۆرتا گونددا هەڤ مەوجین،بنەلییا مینا سوورا پایتەختێ کوردستانێ – دیهاربەکرێ دۆرا دەستێ گرتبوو، ل تمتێلا فەدایا و هنەک فەدایێ ب جلێ ئۆردییا ترکاڤا وەرگرتی دنهێرین، عەجێڤمایی دمان. هنەکا دلێ خودا دگۆت، جانم، شێخزاهر چ مەرڤەکی زۆرە، فەدایی، فەداییتە، لێ ئەڤ چ فەداییتە، کو کنجێ ئەسکەرێ رۆمێ لێکرنە؟... دەمەکێ شووندا عەیان بوو، وەکی ئەو ئەسکەرێ رۆمێنە، چەند رۆژا پێشدا دیل کەتنە. وی چاخی هنەک ژنا داددانێ، دل هەبوون چەعڤێ وان دەرخستانا، لێ شێخزاهر گوندی دانە سەرواختکرنێ، وەکی دێ و باڤێ وان ژی هەنە، بەلکی هەرەک عەزیزێ مالەکێڤە، بەلکی گونێ وان تونە، ب دەستی زۆرێ ئانینە ئەسکەریێ و ب زۆرێ هجوومی سەر مە کرنە؟ دەستێ خوە نەدنێ، ئەوێ پارا خوە چەند رۆژا شووندا، کی گونەکارڤە وێ بستینە. دوو وێ

شرۆڤەکرنێرا هنەکی ژن و مێر سەکنین، لێ گەلەکا دوورڤا تلییا خوە سەر واندا دهەژاند، توو دکرنێ و درانێ خوە دچیرکاندن. ب گلیکی وێ ئێڤارا تاڤەهیڤ گشکا شێخزاهر، فەدایی و دیلێ ترکا دیتن، پێرا شا و فرناق دبوون، ئەفەرم سەر سەرەقومāندار و فەدایادا دباران– دن، چ خەبەرێ باش، گەرم وانرا دگۆتن، لێ خەبەردانا شێخزاهره شرین دلێ گوندییا، جمعەتا هازر دا روحدارکرنێ. هەما وێ دەمێ خۆرتەکی بەژنێڤا نە ئاقاسی بلند، نامل پەن، سمێلا رەشە قەیتانکی بەر لێڤێ، لێ بەدەنا وی ب حالەت و سیلاهاڤا خەملی، بەرب شێخزاهر تێ و دڤێژە:

– عەزیزێ مە، ئیرۆ تو و دەستا خوڤا مێڤانێ مەنە، سەر چەعڤێ مە گشکا جیێ وە هەیە، ئەز زانم، وەکی هوون ژ جیێ دوور تێن و سەر هیمێ بەسێ ستەندی، دەستا تە تەزە ژ شێر دەرکەتییە، حەتا وە ئەو دەستا ترکێ دەجال کۆرپووچکر، وە ئەزاڤێ گران کشاندییە. هەما شەدەتییا مێرخاسییا دەستێ ئەڤ دیلێ دیوانا مەرڤخورن. گەرەکێ تو ئیشەڤ ئەختییارێ بدی، وەکی فەدایی هێساڤن، ئەز دەرهەقا خارنا واندا ناڤێژم، ئیدی ب تەخمین هازرە، دیل و نۆڤەدارییا دەستا تە بۆرجێ مەیە تەنێ ئەختییارێ بدە!

– چما من دەرهەقا مێڤانەزییا کوردا، مێرانی و مێرخاسییا واندا تەزە بهیستییە،– شێخزاهر گۆت،– تاریق شەدێ وێ یەکێیە، دلێ کوردا مینا ڤان چیا و بانیێ مەیە، تمێ دلێ مە مینا کۆنێ مەیە پێشدەرڤەکری بەر مێڤانا ڤەکرییە. دەرهەقا وێدا گۆتنێ من تونەنن، لێ بەلەدچی و نۆڤەدارێ مە، وێ تەڤی یێ وە بسەکنن، فرسەند فیتکرن ناڤە. بباخشینە، هاقاس رووسپی و پۆرسپی ڤر هەنە، ئەو خەبەر نادن، لێ تو خەبەر ددی؟ هوون کینە ناڤێ وە ب خێر؟

– دەه گوندێ قەبیلا مەیە هندا بەختێ خوە منرا دانە گرێدانێ و مینا ئەسکەرێ نزامێ گلیێ من جەم وان یەک ناڤە دودا. ئەز رزگانێ رەجەڤیمە.

– بەلێ، بەلێ، رزگانێ من،– سەرەککومāندار گۆت،– حەلالڤە، ئەو شیرێ تە مێتییە. ئەز ل قەزا، باژار و گوندێ کوردا گەلەکی گەریامە، من ئەو وەلاتهەزی هشیاربوون کێم دیتییە. ئەگەر ئێل و عەشیرەتێ مە مینا تە ئوسا تڤدیر و بەر دژمن ئوسا هشیاربوونا، تفاقا وان یەکبوویا، دڤە دەردێ مە کێمبوویا، وەلاتێ مە ژیێ

هەبوویا، مە ژیێ گوند، باژار و وەلاتێ خوە نۆلی ملەتێ مایین شێن و بەدەوکرا، بنەقشاندا. لێ هەیف و سەد جار هەیف، عەزیزێ من! قوماندارێ دەستێرا خەبەردە، فەدایا و دیلا جیوار بکن، لێ بیر نەکم، دیلارا ژی هورمەتێ بکن، بلا برچی نەمینن، ها! ئەز گەلەکی موهتاجێ خەبەردانا خووشک و برێ خوە و خاستنا وانم. ئەزێ خووشک و برێ خورا خەبەردم، لێ تو و قوماندارێ دەستێ هەرن سپارتنێ، کو من دایە وە، بقەدینن.

کەکێ شێخزاهر، رزگان گۆت، – دەولەت سەرە تە و پاشێ جمعەتا ڤان گوندێ مە، بنەلیێ مە بۆنا مالا من ئۆدەکە ئوسایە مەزن ژ کەڤر و هەریێ میڤانارا چێکرییە، وەکی سەد مەری تێدا روونێن، ئۆف ناکن. ئەز بەرێ وە، رووسپی و پۆرسپیا بڤمە مال و پاشێ ئەمێ دەستب قەداندنا فەرمانا تە بکن. نها، ب جەدێ تەکم. ئەز وە ڤرا، ناڤا گونددا ناهێلم، نەبوویە و ناڤە ژی، کەرەمکن!

شێخزاهر جارا پێشن بوو، وەکی فەداییێ خوە جیوار نەکربوو، لێ ب گۆتنێ رزگانرا رازی بوو. ب تەخمین سەڤەڤا وێ ئەو بوو، وەکی ڤێ ئێلێ دا راستی ژی شوخولێ تڤدارەکدیتنا شێر و هشیاربوون رند هاتبوو تەشکیل کرنێ. ئەو ژی قوماندارێ یانزدە گوندا بوو، لەما ژی شێخ ئیتبارا خوە ب وی ئانی، ئەو پشتۆڤان، رووسپی و پۆرسپی چوونە مالا وی. سالخێ رزگان دەرهەڤا ئۆدێدا راست بوو، ئۆدەکە بلەتە مەزنە وەکە ٨٠–٩٠ کوتەکی ل بەر کێرانا خستبوون و بانێ وێ ئانجاخ هاتبوو پەچناندنێ. بەلێ، راستی ژی ئەو ب کەد و خوودانا جمعەتێ هاتبوو چێکرنێ و لەما وی بنەلیێ وان گوندا ژێرا دگۆت – مالا جمعەتێ. ناڤا مەرڤێ روونشتیدا مێرەکی عومرێ وی دگهیشتە ٥٥–٦٠ سالا، تمێ ل شێخزاهر دنهێری، شا دبوو، زوو–زوو دەرهەڤا پرسێ کورد کوردستانێرا گرێدایی، زولما رۆما دەجال ددا وی. ژ خەبەردانا وییە ب زمانێ کوردی دهاتە کڤشێ، وەکی ئەوا یەقین ناڤا ملەتێ باشقەدا گەلەکی مایە و ب کوردی خەراڤ هەوال ددە. ژ پرسێ وییە دایی دهاتە کڤشێ، وەکی ئەو سەیاسەتییا دیوانا رۆمێ پری هندکی ڤەدبژێرە و زانە، هاژ کرنێ دنێ ژی هەیە، کال و پیرێ روونشتی ژی گەلەک پرسێ ملەتێ وانرا گرێدایی سەر شێخزاهردا دباراندن، لێ نۆلی وی مێرکی نە ئێر و یاپی بوون، لێ

سەرەككومايیدارێ چەتێ ئەو پرسێ وان ب ئیزباتیێ باوەركرنێڤا ددا. دەمەكێ شووندا رزگان و چەند گوندییاڤا دكەڤنە هوندور، ب بۆرجناسی دڤێژە:

شێخزاهر ئەفەندی، نەرهەت نەڤە، هەر تشت چەوا دلێ تە دخازە، هاتییە تەشكیلكرنێ، دوو خارنا نینرا، دەستێ بگهیژە هەڤ و وێ هیڤا فەرمانا تەڤە.

– دەرهەقا وێ یەكێدا ئەز تشتەكی نافكرم، چمكی یەكی نۆلی خۆسرۆڤ سەرەكڤانیێ دكە و یا دودا ژی هوونە پێرابوون، چما گەرەكێ نەرهەتڤم.

دوو خەبەردانا وانرا بیستەكێ شووندا سڤرا نین هاتە دانینێ، لێ بەلێ ب عەدەتێ هەیی ژنا خوە دا قۆلچەكی وێ ئۆدا بلەت، وەكی مێراڤا نەیێنە كڤشێ، هێسا نین بخون. نانخارنا مێر و ژنا باوەركن سەحەتەكێ زێدە كشاند، دوو هلدانا سڤرێرا، ژن دیسا هاتنە هندا مێرا، گوهـ ددانە خەبەردانا شێخزاهر و پرس ددانە وی. شێخزاهر ژ تڤدارەكدیتن و هشیاربوونا وێ ئێلێ گەلەكی رازی مابوو و دخاست ئێڤارێ ئۆخرا خوە بەرب جیكی ماین بجەدینە. لێ هەلا رزگان جیێ خودا گران روونشتبوو، هاژ فكرا شێخزاهرە چوویینێ تونە بوو، پرس ژی نەددانێ وی و تەیێ بگۆتا وی پرس و خاستنا خوە هیشتنە ئێڤارێ، وەكی جمعەت دها گەلەكی بەرەڤڤە. شێخزاهر ها دخاست وی مێركێ كوردی رند خەبەرنەداییرا هەوالدە، بێ چتۆ تەمە، گلییا ژێ ڤەكشینە، بەلكی جەسووسێ "توورکیایی یە" وێ هەر تشتی بگهینە دیوانێ. ب گلیكی كورت، دخاست چەوا دڤێژن وی رند هلقەوشینە، بەلكی گلیک ژ دەڤێ وی دەرێ، بەسە ئەو وێ یەكێ ببهێ و وێ ژ هەڤێ وی دەرێ. لێ ئۆخرا شەڤێ ژ بیرا شێخزاهر دەرنەدكەت و ئەو ددا لەزكرنێ. رزگان دیت، وەكی شێخزاهر لەز دكەڤە، چەوا جمعەت دڤێژە سەر پیژایە. ئەو ب دێمەكی كەن بەربری شێخزاهر دڤە و دڤێژە:

– تو و دەستا خوڤا، خێر هاتنە! بباخشین، بەلكی نێتەكە وەیە باشقە هەڤە، وەكی بەرب ئۆخرا خوە هەرن، رووسپیێ خێنجی گوندێ مە، یێ دەهـ گوندێ ماین هوون نەدیتنە، دخازن وە بڤین و وەرا خەبەردن. چەوا دڤێژن ئێل ماكا مەرییایە، مەرڤ ژ گۆتنێ وێ دەرنایێ، یا ماین ژی مێڤانەكی مەیی عەزیز ژ باژارەكی وەلاتێ مەیی دوور هاتییە، ئا ئەڤ مركێ هانێیە، سوهبەتنە گەلەكی باش دكە، مەرڤ ژ

هەوالدانا وی تێر ناڤە. ب هیڤیکرنا جمعەتێ. ئیشەڤ ژی شەڤبوهێرییا خوە گوندێ مە دەربازکن، سڤێ هوونە دەستووردایینا. ئەم رجا دکن، خاستنێ مە رەت نەکە!

رزگایی، بباخشینە،- شێخزاهر گۆت،- مێڤانێ وە ژ کو هاتییە؟

مێڤانێ مە ژ وێرتازا ئیزمیرێ،- رزگان گۆت،- هاتییە. سەرهاتی و یازییا عومرێ وی ژی نۆلی یا کوردایە. هوونێ گەلەکی شاڤن، وەکی قسێ وی ببهیزن و دڤە گەلەکی حوکومی سەر روحێ تە ژی بکە؟

- بەلێ، خاستنا جمعەتێ رەتکرن، ناڤە،- شێخزاهر گۆت،- ئەم لاوێ جمعەتێنە، هەر گلیکی وانی گۆتینی راست، تەنێ وێ کارێ بدە، لەزکەتن ژی لازم بوو، لێ مێڤانێ وە، دە.

- ئەم زەعف رازینە،- رزگان گۆت،- وەکی هوون رۆژەکە خوە بۆنا مە ئوندا دکن، بەلکی وێ رۆژێ وە دها کار بدا ملەتێ مە، لێ ئەڤ خاستنا مە ژی لازمە.

بەرێڤار بوو، رووسپیێ گوندا دکشییان بەرب مالا رزگان دهاتن، کو شێخزاهر بڤین، خەبەر دانا وی ببهیزن، خاستنێ خوە ویرا بێژن، چ کۆمەکی لازمڤە بدنە وی و عەشیرەتێ دۆر بەرێ خوە. ئیدی تاری کەتبوو عەردێ ئۆدە ب رووسپییڤا کمکمی بوو، باوەر بکە جیێ روونشتنێ تەک-تووک مابوو، چرایی روونە کوتەکاڤا درداکری وەکە قەوەتا خوە رۆنکایی ددا وێ بەرا ئۆدێ. شێخزاهر باوەر بکی سەحەتەکێ زێدەتر دەرهەقا حال-وەختێ کوردستانا توورکیایی، حالێ ملەتێ خوە، سرگوونییا، هشیاربوونا ملەت، تفاقا وان، هەرچار کوردستانا و دەرهەقا پرسێ مایندا خەبەردا. دوو وێ یەکێرا شێخزاهر جاڤا پرسا ددا. پاشێ رزگان دخاست عەسەیی شێخزاهر سوهبەتا کریڤێ مالا وان -ئەلیقولی ببهیزە و ئەو یەکێ وێ گەلەکی کۆمەکدارییێ بدە وی.

عەزیزێ مە، شێخزاهر،- رزگان گۆت،- ئەز پێش بنەلیێ مەیە هازر و نە هازر منەتدارییێ ئەلامی وە دکم. هاتنا وە بۆنا کوردێ زێراندی، رێ و درب نیشانی مە کر، رازینە. لێ نها دۆست و کریڤێ مەیی خوونێ عەلیقولی بلا هنەکی خەبەردە و هوونێ ژ خەبەردانا وی گەلەکی رازی بمینن.

– برا کەرەمکە،– شێخزاهر گۆت،– چەوا کال و باڤێ مە گۆتنە، مەرڤ حەتا هەر نەوەلاکێدا هەسنەکێ نەکوژە، ناڤە بەیتار. ئەز گەلەکی ژ وە رازیمە، وەکی بەلکی ژ وە ئیرۆ گەلەک تشتێ کاردار هینبم، نها ژی ئەم عەلیقولیێ کریڤ ببهێن.

شێخزاهر،– عەلیقولی گۆت،– تو نە کو تەنێ هەزکری و مێرخاسێ ملەتێ کوردی، تو ئوسا ژی خەلازکریێ ترکێ مەیە ژاری. من ئەفوو بکن، وەکی دەردێ من گەلەکە، چ کو من بەر چەعڤێ خوە سی سالی پێشدا و ئەڤا چەند سالە ل میراتا ئیزمیرێ دیتییە، وەرا قسەکم، لێ وێ ئێپێجەیی درێژ بکشینە.

شێخزاهر و رووسپییا ئیزنا وی دان، چقاسی دخازە بلا خەبەردە.

– گوندێ مەیی سینەمێ،– عەلیقولی گۆت،– قەزا وانێدا گوندەکی ئێپێجەیی مەزن بوو، ورا ئەم ترک و کورد تەڤ دژیان، خێر و شەرا مە یەک بوو، رۆژێ هەڤە گران و سڤکدا پشتا هەڤ دسەکنین، مە جینارتیکە قەنج و باش دکر، لێ کوردا قیز نەددانە مە ترکا، مە ددایێ، وان نەدستەند، دترسییان ببوونا ترک. مە زارێ خوە پێشا هەڤدا دادانی، یەک یەکیرا دڤێژە، مە خوونا سۆر پێشا هەڤدا درێت. ئاها ئەڤ رزگان پێشا باڤێ مدا دانیبوون، ئەز سالێ جارەکێ نەیێم وی و کولفەتێ مالا وان و کوردێ برا نەڤینم، ئەو نە سالا خودێیە، ئەو ژی ڤی وەختێ دیوانا رۆمێیە دەجالتیدا. ئەز هنەکی ژ پرسا خوە دوورکەتم، ئەزێ نها بێمە سەر پرسا هیملی. چاخێ جەندرمە و ئەسکەرێ دیوانێ دهاتنە گوند، ترکا نەدهیشت، وەکی کورد بێنە هزوورا وان، ژن و مێرێ ترکا دچوونە جەم وان، ئەو تەگلیفی مال دکرن، وانرا ئەزەت هورمەت دکرن، هەلا جارانا ژی بەرتیل ددانێ و برێ خوەیە کورد ژ قەزییا رەشە بێ سەڤەف ددانە خەلازکرنێ. وی چاخی گەلەک جاهل و ئاهلێ کورد، وەکی ژ دەجالتییا دیوانێ خەلازڤن، فراری چیا و بانییا دبوون، زڤستانێ ب سەدا دهاتنە گوندێ مە. بەگێ مە پایی پرێ سەر مالێ ترکا و کوردا پارەڤەدکر و حەتا باهارێ مە ئەو مینا نەفەرێ مالا خوە خایی دکرن، باهارێ دیسا بەرێ خوە ددانە چیا. بانییا، زڤستانا دەرەنگ دیسا دهاتنە گوند. گوندێ مەدا نە ترکا و نە ژی کوردا خوە خەریف هەساڤ نەدکرن، کا ژ ترسا هەمزە بەگێ مە کێ دکاربوو خاترێ هەڤکەتانا. ئەڤێ تفاقا کورد و ترکا سەرەکڤانێ قەزایی گەلەکی ددا نەرهەتکرنێ و هەر تشت

دکر، وەکی بنالیێ کورد ژ ور بدە پاقشکرنێ و دەوسێ ترکا بینە بدە جیوارکرنێ. هەلبەت، ئەم ترک و کورد هاژ وێ یەکێ هەبوون و تمێ ئەمە هشیاربوون، کو جاڤا وان بدن.

رند تێ بیرا من، رۆژەکە پاییزێیە دەرەنگ بوو، لاوکێ کورد و ترک هنەک ژ قەلەچێ خویە شەڤێ ڤەدگەریانە مالێ خوە. هێساڤن و شەڤ دیسا هەرنە قەلەچێ خویە نۆڤەداریێ. نشکێڤا ئۆردییە قەزاییە مەزن ب چەند تیشا هجوومی سەر گوند کر، گوللە مینا بارانێ سەر بنەلییارا درەشاندن، وەکی بدانا ترساندنێ، کو زوو تەسلیمی وانڤن. وی چاخی زمە-زم، قووره قوور کەتبوو ناڤا گوند، بنەلییا رند زانبوون ترکێ خوونمژن، هنەک کورد و ترکا دزیڤا سیلاه ئێ خوە هلددان بەرب چیێ درەڤیان، لێ ژنێ ترکا گەلەک ژن و زار ئێ کورد دهانینە مالێ خوە، کنجێ ترکا لێدکرن، وەکی خوونمژ نزانڤن ئەو کوردن. مێر و ژنێ ترکا پێش قوماندارێ ئۆردیێڤا دچوون، لاڤاییی دکرن، وەکی جینارێ خویە ب سالا ژ وێ خەزەڤا رەش ئازاکن. ژنەکە ترکە ناڤسەرەیە بەژنێڤا بلند، ب ناڤێ سەنەم پێشدا دچە، ب لاڤاییی دڤێژە قوماندار:

– ماقوول قوماندار، ئەز قوربانا تە و ئۆردییا تەمە، تە خێرە، ژن، زار، کال و پیرێ مە ددی ترساندنێ. لاوۆ، ژنێ هەملە هەنە، بهێلن ئەم ئەبوورا خوە بکن. ڤی گوندێ مەدا تو مەرڤێ خەریف تونەنە، ئەم دزا و قاچاخا ژی خاییی ناکن، ئەم گونەنە، برا...

– دەنگێ خوە ببرە، رێدەرکەتیێ،- قوماندار دڤێژە،- چما ئەم نزانن، وەکی نیڤێ گوندێ وەیی پاییی پرێ کوردن، جەندرمە و ئەسکەرێ مە دزیکاڤا دکوژن، سیلاهێ وان هلتینن، سەر کەلادا دگرن، گرتییا بەرددن، ئەز چ بێژم، کو تیننە سەرێ ترکێ مە. چما ملەتەکی مینا ملەتێ مەیی ترکی مێرخاس هاقاسی دۆلێ و بێکێر بوویە، وەکی کورد نامووسا مەرا دلیزن. ئەو هەمزە بەگە، چ زەهرمارە چەند ژنێ وی هەنە، ئەو ب وانا تێر ناڤە، ژن و قیزێ مە ترکارا دلیزە. ئەو هار بوونە، لازمە گوهێ وی کۆکێدا ببرن، کو ئەو بزانڤە نامووسا کێرا دلیزە. وی ژن، بووک و قیزێ بکرە ترک ئاڤیتنە سرێ و شەڤێ چەند هەڤارا دژی، ئیدی ئەز دەرهەڤا مێر و جاهلێ کوردێ منافقدا ناڤێژم، وەکی وانا هەر تشت تەمێ دەرخستییە. ئەو و کوردێ مایین ژ

دەستێ مە خەلاز ناڤن. ئەزێ نها فەرمانێ بدمە ئۆردییا خوە، وەکی بەر چەعڤێ تەمامییا گوندیێ ترک و کورد ژنێ هەمزە، ژن، بووک و قیزێ کوردا بسوهرین. ئیژا بلا هەمزەیە، چ زیبیلە و کوردێ مایین بێن هەیفا خوە ژ مە دەرخن. وێدا هەرە کەزاڤا رێدەرکەتیێ، مێر و جاهلێ وە ژی بوونە کولێ کوردا! ب سالخا، هەلا لەپە–لەپا دەڤێ قوماندار بوو وەکی ئیتراف داڤیتنە سەر کورد و ترکا. هەمزە بەگێ ب دەستەکە چووکڤا خوە دابوو گرێ فێزا گوند، چەند نۆڤەدارێ ئۆردیێیە بنەتار و کێلەکا گوند ساخە ساخ گرت و برنە جەم خوە، لاوکا پرس پرسیار و مەرەمێ هاتنا ئۆردیێ ژێ دپرسین، لێ هەمزە ب دوورەبینێ ناڤا گوند دنهێری، بێ خوونمژ چ تیننە سەرێ گوندیێ وی. دەنگێ سەنەمێ قوبە گوند هنگاڤتبوو، لێ هەیف، دەنگ چەوا لازم بوو نەدگهیشتە لاوکا، لێ ب سالخێ گوندییا، سەنەمێ دگۆت:

بەخترەشێ هەرامی نە مینا مەریا، مەرڤخور! ئەڤ چ ئیترافن تو داڤێژی سەر برێ مەیە کورد. وەختێ کوردا دەرهەقا ئیترافێ قولخچیێ ترکادا دگۆتن، من باوەر نەدکر، لێ ئەز نها ئیدی باوەر دکم. گەلۆ تو شەرم ناکی، عەردێدا ناچی، ناڤێ ناموسا مەیە حەلال عەردێ دخی؟ تو ترکی و ناموسا مە پێپەز دکی! مرن تەرا، مەنجەنێقێ ژ مەنجەنێقا!

هەلا سەنەمێ گلیێ خوە تام نەکربوو، گوللا قومانداره ماویزێر ئەو ژنکا حەلال هنگاڤت و مەیتێ وێ عەردێ پەلژی و دپرپتی. دوو وێ یەکێر ئا ب فەرمانا قوماندار چڤاس مێر، خۆرت، ژن، قیز. زار. کال و پیرێ گوندە کورد هەبوون، ب ترکارا تەڤایی ئانینە هندا گۆلا ناڤا گوند، پاشێ کورد و ترک ژ هەڤ دانە جوداکرنێ، هەرسێ ژنێ هەمزە بەگێ ژی باشقە دابوونە سەکناندنێ، لێ گوند ناڤا شین و گریدابوو. دەستا هەمزەیە چووک هەلا ل کرنێ قوماندار و ئەسکەر تەماشە دکر و پاشێ دەستب عەمەلییەتا خویە شێر بکە. مەنزیلا گوللێ کوردا تێرا ئەسکەر و قوماندار دکر، لێ هەلا مێزە دکرن، بێ وێ چ بکن. هەمزە بۆنا بەر کرنێ وانە رەش دەرێ، دەستە پارەڤەکرە سەر چەند تیشا و سپارتن دا وان، چەوا کو وی گولله سەر زالمادا رەشاند، ئەو ژی برەشینن. دە، ب دوورەبینێ رند دهاتە کڤشێ، ئەسکەر جمعەتا بەرەڤبوویی دانە بەر زۆپا، قونداخا، پهینا، گولله سەر وانرا داڤیتن، وەکە

بیست ئەسکەری ژی بەرب ژنێ هەمزە چوون، کو دەستدرێژاییێ بکن. هەما وی چاخی ب نیشانا هەمزە و لاوکا قوماندار و ئەسکەرێ بەرب ژنێ وی دچوون، عەردێ ڤەلەزاندن، پرتە-پر کەتە ناڤا ئەسکەرێ ئۆردیێ، هەر کەسی دخاست خوە ژ گوللێ کوردا خەلەزکە، لێ لاوێ کورد و ترکایە هەمبەر گولله سەر واندا درەشاندن، لێ گوللێ قەجەرا بێ نیشان ناڤا هەوێدا دچوون، جمعەتا ناڤا گوند ژی رەڤی خوە مالا، تەوله و گۆمادا ڤەشارتن، کو لاوێ وان کۆکا خوونمژا ببره. سەردەستییا گوللێ کوردا، نەنهێری ئەسکەر خوە بەر دیوارا، ئاڤایادا ڤەشارتبوون، هەو زانبوون ب سەدا کورد ژۆردا گوللا داڤێژن، لەما ژی پایی ئەسکەری پرێیی ساخمایی پێبەرژێری بنەتارا گوند بوون، کو روحێ خوە خەلازکن، لێ لاوێ گوند ئەمان نەددا ئەسکەر و ها سەردا گولله درەشاندن. مێر و خۆرتێ گوندە مایی و هەلا هنەک بووک و قیزا ژی تڤنگێ کوشتی و بریندارا ناڤا گوند هلددان و بەرب دەستا هەمزە دچوون و دەستا وی دها مەزن دبوو، یا سەرەکە گوندییا سیلاه زوو زوو دگیهاندنە دەستێ. وەختێ تە ل هندا گۆلێ دنهێری، چەوا پەز گوهێرێ مەخەل بێ، ئوسا کوشتی و بریندار بوون، لێ ئێپێجە کوشتی و بریندارێ گوند ژی هەبوون. ناڤا وێ قالا گراندا هەمزە بەگێ ل شەرڤانێ خویە کورد و ترک کرە قیرین:

- گەلی مێرخاسێ من، ئیرۆ رۆژا مرن و ژیینێ هە. ئەم ئیرۆ گەرەکێ ئوسا بکن، وەکی ئەسکەرەکی ترک ساخ بەرب تاخبوورا خوە نەچە، کو ئەو بزانڤن مقابلی کوردا شەرکرن زۆرە، کوشتنا داییکا سەنەم و گوندیێ مەیە ماین سەر وان ئەرزان روونەنشت. هەمزە چەند مەرڤێ هورمەتلی، ٤٠-٥٠ جاهل شاندنە گوند، بلا گوندیێ ترک و کورد هازرییا خوە بڤینن و چەند سەحەتا شووندا بارکن، دەستێ هێسیرێ خوە بگرن، مال هەیوانێ خوە هلدن و بەرب ئێلا شکاکییا هەرن، وەختێ قەزا و سەرەک قوماندارێ بێلووکێ پێ بهەسن، وێ چەند بێلووک و تاخبوورا بشینە سەر گوندێ مە، جمعەتێ قرکە و تالانێ مە بڤە، گوندێ بڤە وێرانخانە. ئەمێ چەند رۆژا مقابلی ڤان دەجالا شەرکن، حەتا کۆچ و هێسیر بەردەستا دەرکەڤن...

بنەلیێ گوند گشکا بەختێ خوە هەمزە بەگێرا گرێدابوو و گۆتنا وی گۆتن بوو. لاوێ کوردا بەر وێ ئۆردییا دژمن ئەو چەند رۆژ بوون، شەر دکرن، کۆچ و هێسیرێ

گوند نێزیکایی ئیدی عەشیرەتا شکاکییا کربوو، لێ گەلەک مالێ ترکا گونددا مان .ئەز وەرا راست بێژم، مالا باڤێ من ژی هێسیرا نەچوو، گونددا ما. سەرهاتییا مە ترکێ وی گوندی ژی گەلەکی درێژە، گوندێ مەیی حەلال کرنە خەراڤەخانە و دەستوورا مە دان، کی مە کودا دخازە، وێدا ژی هەرن.

شێخزاهر، ئەز قوربا، تویی جاهلی، دڤە تە دەرهەقا سرگوونیێ کوردایە سی سالی پێشدا و نهادا هندکی بهیستڤە، لێ ئەز شەدێ وێ یەکێمە، هەرۆ ئەز بەر چەعڤێ خوە وێ یەکێ دڤینم. ئەگەر رسقەتا وە هەڤە، ئەزێ پری هندکی قسەکم.

پی، پی، چ دڤێژی،– شێخزاهر گۆت،– تە ئەو قەوماندنا رەشە گوند، زولما گرانە، کو ئیزمیرێ ئانینە و تیننە سەرێ برێ مەیە کورد، تە بەر چەعڤێ خوە دیتییە، گشکی گشکی هوورگلی قسەکە، ئەوێ بۆنا مە هەر کوردەکی شیرحەلال و وەلاتهەز بڤە دەرس و وێ بخەڤتە ب هەر جوورەیی هەیفا ملەتێ خوە ژ دیوانێ چەند قات بستینە. کەرەمکە، کەرەمکە، برێ منی شیرحەلالی ترک.

ئەز ڤێ قسا خویە پاشندا دەرهەقا سرگوونیێ کوردە ل ئیزمیرێ قسەکم. دڤە هنەک وە دنێزانەبوونا وی باژاری نزانن، ئەزی پری هندکی خاندیمە و ئەزێ هنەکی فرە بێژم، چمکی کورد زانن باژارەکی ئوسایی جیێ قەتل و زولمێ هەیە، لێ گەلەک نزانن، وەکی ئەو ل کو جی بوویە. ئەو باژارێ توورکناییی ئیزمیر، شەهەرەکی چووکە، بەر دەڤێ بەرا ئەگیێ جیوار بوویە، ئیسکەلەکە وەلێتە چووکە، لێ تاریقا سەوقکرێ کوردایە ل ور گەلەکی مەزنە، مەرڤ دکارە بێژە، وەکی ئەو مەرکەزا دەتل، زولم و خەزاکرنا بەندایە. وەختێ هەلا ئەزی چووک بووم، ئۆدێدا کوردێ کریڤێ مە ئەو باژارا ناڤ دکرن چوویی ڤەناگەرە، ئیزمیر،– "ئیزمر" دگۆتن. وان دگۆت، وەکی ئەو هەردو خەبەر نە، کو ڤێ دەورا مەدا کوردا گۆتییە، لێ ئەو ناڤکرنا دەرهەقا وی باژاریدا ژ قورنەکێ دەربازی یا مایین بوویە و ژ سلسلەتەکێ دەربازی یا مایین و ڤێ دەمێ ژی ئوسا تێ ناڤکرنێ. دەرهەقا وێ یەکێدا نە کو تەنێ کورد زانن، ترک و ملەتێ مایین ژی دڤێژن.

– وان سالێ مەیە چەتنە ل ئیزمیرێ، ئەز مالا دەولەمەندەکیدا عەرەبەچی دخەڤتیم، ئەز کودا دشاندمە خەڤاتێ، ب عەرەبێڤا دچووم، دخەڤتیم، ئێڤارا وەختێ

ڤـەگـەراندنێ ل گـا و تمتـێلا عـەرەبێ دنهـێری، وەخـتێ عـەرەبـەیە نەشکەسـتی بوو، تشتـەک نـەدگۆت، لێ وەختێ حـالێ گـا خـەراڤـبوویا، یانێ جیکی عـەرەبێـیی سـڤک بشـەکستا، خێر وە ببارە، و خوون سـەر مندا دبارییا، حەتا ئەز تێر نەکوتاما، یانێ ژ کوتانێ نەوەسـتییـا، دەست ژ من ڤـەنەدکشـاند. دوو وی حـالێ منی کـوتانێ و گری حەتا مـن تەولە تەمز نەکرا، ئالف نەدا هـەیوین، هـەسپێ وییی کـهێل ئاڤ نەدا، ئـیزنا من نـەددا. وەخـتێ دچـوومــە هۆلکا مــەیە بنەرد، جــارانا خــارنـا نین ژی بیــرا من دەردکەت، مـینا مـەیتـەکی دکەتمە ناڤا جی و تارییـەربانگا سـڤێ دیسـا دچوومـە ور، هـەیوان ئالف دکر، ل حالێ عـەرەبێ دنـهێری و پاشـێ من گا قۆش دکر و کودا دگۆت، دچووم. ب ڤـی جـوورەیی، مـن سـالەکێ ئەو خــەباتا گـرانە دۆزنەکـرنێ ب چەتنـایێ مەزنڤا دکر، بێ نان و ئاڤا ئاخێیە دایی، من مەهێ چەند قورش دستەند.

– سـڤێدا تێ هـەری چیـایێ قول،– وی دگۆت،–تێ ژ ورا کەڤرا بینی باژێر، ئایلخـا تە ژی ئەزێ هنەکی بلندکم، لێ بەلێ، تو ورا چ بەر چەعڤێ خوە بڤینی، ئەگەر گلیک ژ دەڤێ تە دەرێ، مـال و یانێ هەڤالێ خـورا بێژی، ئەزێ ب دەسـتـی دیوانێ تە مالێڤا بشیننە ور، تێ پاشـێ بزانڤی ئەز کیمە، ها!

ئاخێ مـن،– من گـۆت،– ئەو کـویە، چمـا چ ورا دکن؟ ئەز ب خـولام، یەقین جـیکی دوورە، ئاخـر، مـالدا نان ژی تونە، وەکی ئەز ناڤرۆژێ ب خـورا بڤم، حـەتا بێمـە مـال، گۆتنێ تە بۆنا من قانوونن، لێ.

– کـورۆ، گـەدە،– ئاخێ گـۆت، –تو چ جـاهـلـەکی سـەرهشکی، چمـا خـانما مـالێ پاشمـایینا خورەکێ مێڤانا نادە تە؟ ئەزێ بێژمێ ڤرهادا ب دەستی خـولاما بدە. ئەو جـیکی دوورە، رۆژێ ئانجـاخ دو جـارا هـەری، بێـیی. بیـر نەکـە، نێـزیکی وی جی ئەسکەرێ دیوانێ دسـەکنن، وێ بپرسـە تو عـەرەبەچـیێ کێیی، نـاڤێ من بدە، پاشـێ وێ ناڤێ تە و باڤێ تە بنڤیسـە و تە بەردە. ب گلیکی دیسـا دوەکلینم، چ دڤـینی بلا تەنێ تو بزانڤی، مالێرا ژی تشتەکی نەڤێژە، ها...

ئەز ب خـولام،– من گۆتـێ،– زەعف باش، تەنێ بیر نـەکە، وەکی خـانم نین بدە من، ئەزێ وان جیێ خـەریڤ، برچینا...

گەلی برا، ئەگـەر بـەرێ هنەکی دەرەنگ دچوومە خەڤـاتێ، لێ نـها ریا منە دوور بوو،

ئەز قەرەبەربانگا سڤێرا دچووم. هەلبەت، ئاخا من رێ و دربێ حەتا چیایێ قول منرا گۆتبوو، من رۆژا پێشن دا سەر وێ رێ چووم، ها چووم، رێڤا من گا ژی ئاڤدان، ئالف کر، دیسا دەستب جەداندنا ریا خویە نەناس کر، تیرێنجێ شەمس ئیدی زووڤا پەنجێ خوە ئاڤیتبوونە سەر کورسی، نشکێڤا دو قەرەقۆلێ دیوانێ پێشییا من برین، چەند پرس دانە من، من کو ناڤێ ئاخێ خوە دا، ناڤێ من و باڤێ من نڤیسین، تەمەکە زۆر دانە من "ئەگەر تو گرتییارا خەبەردی، نین و تشتێ مایین بدی وان، ئەمێ تە تەڤی وانکن، تو ژیێ بکەڤی رۆژا وان". من عەرەبا خوە ئاژۆت هاتمە هندا چیایی قول، راستی ژی تەڤالی چیێرا دنهێری، ئالیێ مایین دهاتە کڤشێ، ئەو بۆنا من عەجێڤەکە نەبینایی بوو، لێ من نزان بوو، وەکی ئەو چما قول بوویە. ل راستا بنەتارا چیێ سەکنیم، من کولا دلێ خورا ل چیێ نهێری، وەکی هنەک ب مەرا خولییا سەر کەڤرا وێدا داڤێژن، هنەک ب چیڤێ هەستنی کەڤرا دقەلێشن، تیش–تیشی دکن، هنەک ب چاکووچا کەڤرا بۆنا چێکرنێ دکنە نزامێ و هنەک وێدا داڤێژن، بنەتارا واندا مێر جێرگە یەکۆ–یەکۆ سەکنیبوون، بنیا مێرادا ژن ژی ب وی جوورەیی سەکنیبوون، مێرێ پێشنی هندا کەڤرا، کەڤرەک هلددا ددا یێ پەی خوە، وی ژی ددا یێ پەی خوە و مەرڤێ کوتاسیێ کەڤر ددا ژنا پێشن، وێ ژی ددا یا پەی خوە و ب وی جوورەیی ژنا پاشن کەڤر داڤیتە عەرەبێ، من ژی ل وێ خەڤاتا وانە گەلەکی گران دنهێری مەهتەل و شاشمایی دمام. بەر چەعڤێ من کەڤر ژ دەستێ مێرەکی کەتە عەردێ، بۆنا ئەگلەبوونا خەڤاتێ، ئەسکەر ئەو دا بەر زۆپە و قونداخا، ئەو هاقاسی کوتا، وەکی ئیدی نکاربوو ژ عەردێ رابوویا، بۆنا کوتانا وی مێرکی نە مێرا و نە ژی ژنا خەبەر نەدان، دهاتە کڤشێ، کێ کو خەبەردا، ئەو ژیێ بکەتا رۆژا وی. ئەو زولم و جەفایی ئەسکەرێ دیوانێ دهانی سەرێ سرگوونییا، فکرا ئەز ددەفاندمە هەیلۆ گوندێ مەیی ٣٠–٣٥ سال بەرێ دەرمداخکری، ناڤا وان متالادا ئەسکەر کرە قیرین، وەکی عەرەبا تە تژی بوویە، بجەهمە، هەرە! ئەز ل گا خوریام، لێ رێکە مایینرا چووم، هنەکی پێشدا چووم، من دیت بەر دەڤێ بەرێ چوخورێدا برە چادر ڤەگرتینە، لێ بەنییسانەک ور نە دهاتە کڤشێ، من ژ ترسا هۆکرە گا، زوو چووم ژ ئەسکەرا دەرباز بووم، رێڤا چەلێدا سێ عەرەبە راستی من هاتن، ژ وانا یەکی گۆت:

خـۆرتۆ، جـارا پێـشـنـه، مـه تو دیتـی، تەزه هـاتی ئەرێ؟- ئـەمێ پاشێ هـەڤـرا بڤنه ناس.

بەلـێ،- من گــۆت،- رۆژا پێــشـنـه ئەز هـاتمه، ئەزی نـەبەلەدم، ب جــوورەکی هـاتم گهیشتمه ڤر.

وانا منرا گۆت، وەکی "تویی خامی، هـندا چێم بسەکنه، ئەمـێ بێن بگهیـژنه هـەڤ، ئەمـێ کــەڤــرا رۆکن و جــارا دودا هــەرن بینن". ئـەز وانرا رازیبــووم جــیـێ. کــو وان گـۆتبــوو، ســەکنیم، من گـا بەر دابـوون، دچێـریان. دەمــەکـه خـورت شـووندا هـاتن گـهیـشـتنـه من، ئەو و گـایی وان هنەکی هێـسـابـوون، وان وی وەختـێ هـێـسـابوونێ دەرهـەقا وارگـا سرگوونیادا گەلەکی هـەوالدان، لێ من قەت خوه بـەرنـەددا و دەرهـەقا وێدا تو تشت نـەگۆت. وانا ها گلی بەر منرا داڤـیتن، لـێ کەڤری هشک بوو، ئاڤ ژێ دەرنەدکـەت. وان ئەز دامـه سـەرواخـتکرنـێ، وەکی بنـهێـره چ تینـنه سـەرێ خـەلقێ کـورد. ئەڤ دەسـتـا زەعف زەعف ٥-٦ مـەها بەر وێ خـەڤـاتا گران تـەیاخ بده، وێ شووندا تەلاقرەشێ دەستەکه مایین بینن، وان ڤەرێیی وێ دنێکن، ئوو... ده ئیدی ئەو چەند مەهەبوون ئەم عەرەبەچی تەڤایی دخەڤتین، من دیت، وەکی ئەو ژی مەرینه مینا منه فەقیرن، خێنجی چەند قورشـا، نانۆزکۆ دخەڤتن. وانا منرا دەرهـەقا وێ وارگێدا هوور گلی گۆتن، وەکـی هنەکی دووری چادرا دارەک نکاندنه، وردا گـیسنەکی جـۆت داردا‌کـرنه و سـڤێ شـەڤـەقێ ب هـەسـتنەکی ل گـیـسن دخن، وەکی سـرگـوونی هشـیارڤن، زەنگلێ سسـیـادا ژن و مێـر ب جێرگه بەرەڤی بەر چادرا دڤن، ئەگەر ب سـەڤـەڤا باشـقـه-باشـقـه یەک دەرەنگیکەڤـه، هـاقـاسی دکـوتن، چەوا مـەیت عـەردێ دمـینه. ب سـالخـا رۆژێ ١٥-٢٠ نـەفـەر یێ بن کەڤـرادا دمـینن، یێ ژ برچیبـوونێ، نەخـوەشـیێ، بێتـاقـەتیێ لێدانـێ ژ شـەده زووتر دمرن، ئەسکـەر مـەیتێ وان عـەردێرا دکشینن، دڤنه سـەر کەندالێ بەرێ، کەڤرا ستوویێ وانڤا گرێددن و داڤێژنه بەرێ. ب سـالخێ گۆتیـیا خـارنا وان نه تو تشـتـه، هنەک ئاڤا مـاسـیـیا، لێڤـه نان، ناڤرۆژێ مـاسـیکی نیڤکەلاندی، قـووچه نان، شـیـڤ ژی نۆلی تاشـتـێیـه. ده، وەره بەلـەنگازنۆ بژین. من ب خــوه چەوا مــێــر و ئوســا ژی ژن بەر چـەعـڤێ خــورا دەرباز کــرنه، ژ ژاربوونا وان مەرڤ دکاره هـەستوویێ پارخانا و مەزمەزکێ یەکۆ-یەکۆ هـەساڤ بکه،

پۆرێ ژن و مێرایی کورکرییە، لباس لێ پەرتینە، بەدەنا وان تێ کڤشێ. وەختێ تو ب سدقێ تەمز ل وان دنهێری رەنگێ مرییا لێ دکەڤە.

جارانا ژنا فەسال ددیتن و دگۆتن "خۆرتۆ، تو ڤان کەڤرا کودا دڤی، لازمی وە چنە؟" من دزیکاڤا ب کوردی جاڤا وان ددا، وەکی ئیزمیرا وێراندا ئاڤایا چێکن، سۆقاقێ وێ جەل دکن، ب گلیکی وی میراتێ شەهەر ب هەساڤە وە شێن و بەدەو دکن. دڤێژن: - "ئاخ، ئیزمر، ئیزمر، دەولەتا تە چ تینە سەرێ مە ژارا! براکۆ، تو نکاری دریا خودێداڤە، سڤێ هنەک نان مەرا بینی، یانێ ژی جاڤێ بدە کوردا، بلا مە ژ ڤی حالێ نەمرنەژی خەلازکن! براکۆ، تو کوردی؟" و گەلەک پرسێ مایین ددانە من. لێ من زەعف فەسال جاڤا وان ددا، لێ گاورێ ئەسکەر ئوسا سەر وانرا سەکنیبوون، تە نکاربوو تو ئیمداد بدا برین و خاستنێ وان. قەرەز، ئەو زولم و قەهرا، کو وێ وارگا سرگوونییا دڤە، تاریقا مەرڤایێدا تو جییا راستی وێ نایێن، تەنێ وەلاتێ توورکیاییدا تو راستی بێقانوونی و نەمەرڤتایا ئوسا تێیی. ئاها بۆنا وێ یەکێ ژی زەعف جیدا جمعەتا کورد وی باژاریرا دڤێژە: "چوویی ڤەناگەرە".

– شێخزاهر،– عەلیقولی گۆت،– ئەڤا یەکا من تەخمین سی سالا زێدەتر دیتییە، لێ نها ژی جمعەتا مە سرگوونی ور دکن. بنهێرە، ژ وی چاخی و حەتا نها بلا یەک بێژە سەوقکریێ مە ڤەگەریایە؟ ئەز بەختێ مێرێ چێدامە، چقاس ژ دەستێ تە تێ نەهێلن سرگوونییا بشینە وێ جەهنەمێ.

– ئەز پێش هاقاس مەرڤێ روونشتی و بەر تەمامییا کوردستانێ ب قەسەمێ سۆند دخوم،– شێخزاهر گۆت،– چ ژ دەستێ چەتێ و من بێ، ئەز ناهێلم سرگوونیکی مە بەرێ خوە بدە وێ جەهنەما مرنێ. دەستێ تەنێ دەنگ ژێ نایێ، وی شوخولیدا هەر کوردەک و هەر سەرەکەکی ئێل و عەشیرەتێ مە گەرەکێ کۆمەکێ بدنە مە. و یا سەرەکە وەختێدا جاڤێ بدنە مە. قەسەمڤە، قەسەمڤە و دیسا قەسەمڤە، سەرێ من وێ ئۆخرێدا!... برێ عەلیقولی، بۆنا وان مەلوومەتیێ تەیە قیمەتلی رازیبوونێ ددمە تە.

سڤێ بەربانگێ شێخزاهر و دەستا خوڤا خاترێ خوە ژ گوندییا خاست و بەرب ئۆخرا خوە چوو.

کوردا قوماندار دزی

پاییز بوو، پاییزا سالا ١٩٢٧-یە زەلوول. تەبیەتێ ئیدی فەسلا خویە بەدەوەتیێ دەربازکربوو. ئێلێ کوردایە کۆچەر بەرە بەرە بەرب گوندێ خویە ژ ئالیێ دیوانا رۆمێدا خەراڤکری دهاتن، کزۆخێ خوە چێدکرن، تڤدیرا زڤستانێ ددیتن. خەلقێ رات هەلا هاڤینێ هازرییا خوە دیتبوو. دەستێ ئێل و عەشیرەتایە سیلاهکری ئێل و عەشیرەت ژ قەزییا دیوانێیە رەش شەڤ و رۆژا خایی دکر، وەکی زرارێ نەدە جمعەتێ. دیوانا رۆمێ چەوا باهارێ، هاڤینێ، ئوسا ژی پاییز و زڤستانا وێ سالێ ب فێلبازی، کو خاستنا خوە بینە سێری، زرار و زولم نەدهانی سەرێ جمعەتێ. گوندیێ کو قەوەتا وی نەدگهیشتێ، وەکی قامچوورێ (نالۆگێ) بدە، وەکیلێ دیوانێ دگۆتێ:

"تشت ناڤە، چچاخ کەتە دەستێ تە، تێ وی چاخی بدی..." زێراندن، تالانکرن، وێرانکرن وەعدەلی هاتبوو سەکناندنێ، وەلیتییا و قایمەقایمتییا خەلق ب قوربان و هەیران قەبوول دکرن، خزمەتا وان دقەداندن، پری-هندکی پەرچە، شەکر، کاکا ددانە گوندێ کو تێدا دکان هەبوون، لێ دراڤ دەستێ کوردادا تونەبوو بکریانا، دراڤێ هەیی ژی بۆنا کرینا سیلاها خایی دکرن. ئەهلی نۆلی بەرێ ترسە- ترس نەدچوو باژارا، مەرکەزا قەزا و نەهییا. تو کەسی خورجکێ تەرکوویێ هەسپا، بارێ گا، جانەگا، کەرا و عەرەبا نەدنهێری، بێ چ تینن و چ دڤن. کوردا فرسەت فووت نەدکر، دزیکاڤا بێ هەساڤ سیلاه و پاترۆن ژ ئەسکەر و جەندرما دکرین، دبرنە گوندێ خوە. دەولەتا رۆمێ ئوسا کربوو، وەکی چەوا جمعەت دڤێژە گڤا "پەز و گور تەڤ دچێرە". ئەو یەکا بۆنا هەر کوردەکی و ترکەکی زەهمەتکێش سەرواختی و

فەمداری بوو، زانبوون، کو ق سیاسەتیا رۆمێیە فێلباز درێژ ناکشینە، وێ قەلێتدا دیسا بڤە فزلدوومانا زولمێ. ئێه، گەلی برا، ئەڤ "ئازابوون و عەدلاییـ" وەعدەلییە، دخازە چەعڤێ جمعەتێ بدە سشاخکرنێ و پەشێ دەستب شوخولێ خویی رەش بکە. ئێه، جانم، چما وە نەدیت، دو سالا پێشدا رۆما رەش کوردستانا رەنگین کرە مەسکەنێ شین و گری، گۆلا خوونێ، باژارێ مەیی دیهاربەکرێ کرە کەلەفە، دەوسا جەوێ ئاڤێ شەهەردا خوون دکشییا، یەکی مینا شێخسەحید و هەڤالێ وی رۆ ناڤا رۆژێ داردا کرن، ب رۆژا مەیتێ وان درداکری ما، ئیزنا تو کەسی نەدان، وەکی مەیتێ وان دەفن بکن. وان بێیینساف و بێمروەتا قەت نەڤە ئەو شەهیدانا باڤیتانا چەلەکێ، هنەک خولی باڤیتانا سەر. رۆکێ چەند عەشیرەتێ گەلیێ زیلا گلیێ خوە دکنە یەک، وەکی هەرن ژ دیهاربەکرێ مەیتێ مێرخاسا ژ دژمن بدزن و جیکی دەفن بکن. هەلبەت، قەداندنا وێ مەسەلێ دژوار و چەتن بوو، لێ وان گلی دابوو جمعەتێ، سەرێ وان ژی بچوویا، گەرەکێ ئەو یەکا بقەداندانا. چەند رۆژا شووندا سییارێ عەشیرەتا خوە بەرێڤارێ دگهینە بەرەکا چیایی دیهاربەکرێ، سەر تۆپەکی تربەکە براتییێیە مەزن دکۆلن، کەڤرا ژ خولیێ دبژێرن، هنەک کەڤرێ چووک و مەزن ژی تیننە جەم تربێ، بەربانگا سڤێ خوە ددنە سەرێ چیێ، هەسپا نەوالێدا دتەولینن، نۆڤەداریێ کڤش دکن، رادزێن، خەوا خوە هلتینن و هێسا دڤن. رۆژا دنێ، خێلەک ژ شەڤێ دەرباز دبە، شەهەر دکەڤە خەوا شرین، هجوومی سەر داراخاجا دکن، نۆڤەدارا دگرن، دخەنقینن. نیڤێ سییارا کێشکێ دکشینن، لێ یێ ماینن یەکۆ یەکۆ قەتێ ستوویێ مێرخاسا دبرن، دەوسا کەفەنا وان ناڤا کولاڤادا دپێچن، ب وەریسا گرێ ددن، داتیننە سەر بارێ هەسپایی تژی گیها و ل هەسپا دخورن، دەرەبەربانگا سڤێ دگهیژنە تربا کۆلاندی، ور وانا ب عەدەتێ کال و باڤا دەفن دکن، ژ کەڤرا دۆرا تربێ داییرێ چێ دکن، دەرێ وێ دهێلن و گشک ب هەڤرا دڤێژن: ئەم بەر تربا وەیە زییارەتی سۆند دخون، حەتا ژ مە بێ، ئەمێ هەیفا وە هلدن! ئیرۆدا تربا وە، وێ بڤە زییارەتا کوردایە هەق..." دیوانا رۆمێ سڤێ پێ دهەسە، وەکی مەیتێ ئەفاتا تونەنن، چەند نۆبەدارێ وان کوشتنە. وێ یەکێ کوردادا دگرن، کو وان دزییە، لێ نکارن سەر کەسەکی عەیان بکن، ئەو گرێ، کو مێرخاس لێ دەفنکربوون، نها بوویە زییارەتا

جمعەتێ و ب وێ سۆند دخون. گەلۆ، دوو ڤێ یەکێرا کوردێ ژ رۆما رەش باوەر بکن؟

دەرهەقا وێ "عەدلایێدا"خەلقێ گشکا زانبوو و بەر چاڤێ خوە ددیتن، لێ کەسەکی ژ وێ باوەر نەدکر. سەر هیمێ ئەلامەتیپا دوروستە هەیی، رۆمێ سالا ١٩٢٧ئا وێ هجوومی سەر کوردا بکە. شێخزاهر ب وێ جاوێرا هەلا رازی نەدبوو، دخاست ب چ قیمەتی بڤە، قوماندارەکی رۆمێیی مەزن ساخ بگرە، بینە چیێ، هەر تشتی ژێ بپرسە و خەریتا هجوومکرنێرا بڤە ناس.

سەر هیمێ جاڤێ ستەندی ترسا رۆمێیە مەزن ژ شێخزاهر بوو و لەما ژی دیوانێ ئەسکەرێ خویی پایی پرێ ل قەزایی وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ جەمکربوو، وەکی هەما دەربا پێشن ل چەتا شێخزاهرخە. شێخزاهر گەلەکی دفکرە، کو ژ دەشتا ئانادۆلیێ، گەلیێ زیلا، خۆڤەسۆرێ، بازیدێ و جیێ مایین ئوسا هێسا نکارە قوماندار بدزە، چمکی ئەوی وان جیپارا نە هاقاسی بەلەد بوو، خەیسەتێ کوردێ وان دەرا ژی رند نزانبوو، هەزار تشت دکاربوو ببوویا و بقەومیبا. لێ جمعەتا کورد و ترکێ قەزایی وانێ، ئیدرێ و ئەردیشێ شێخزاهر ب ئیشقا چەعڤێ خورا نەدگوهەست، وانا تو وەختا شێخزاهر نەدفرۆتن. لەما ژی وی قرار کر، کو ئەو مەرڤێ لازمی وییە، ئەو تەنێ و تەنێ دکارە هەرسێ قەزا یەکێدا، بدزە، یانێ ب دەستی هجوومکرنێ وی دیل بگرە، یانی ژی جوورەکی مایین. شێخزاهر هاتە سەر نێتا خویە کوتاسیێ و رۆژێ چەند قاسدێ سادق دشینە وان دەرا، لێ تو جاڤێ خێرێ نەدهەسیپا.

وەخت دەرباز دبوو، لێ شێخزاهر نەدگهیشتە مەرەما خوە. دوو گەلەک فکر و متالارا، ئەو گازی خۆسرۆڤ، عەلی، ئەتار و کورێ ئاپێ خوە شێخ عەڤدلرەحمان دکە، مەسەلێ جەم وان ڤەدکە و دڤێژە:

گەلی برا، مینا ئاڤ و هەوایی منرا قوماندارێ تاخبوورا ئەسکەرێ وانێ لازمە. من قرار کرییە، وەکی وە هەرچارا بشینم و گومانم، هوونێ ئەوێ سپارتنا فەرز و جاڤدار بقەدینن. ئەز زانم، وەکی قوماندار ناڤا ئەسکەردا شەڤ نامینە، ئەو شەڤبوهێرییا خوە وانێ مالا خودا دەرباز دکە و سڤێ هێ دچە ناڤا تاخبوورێ. هوون هەرچار ژی باژێر رند ناس دکن، چەتنایا وە ئەوە، وەکی هوون شەڤ خوە

وانێرا بگهینن. وەختێ هوون چوونە وانێ، شێخ عەڤدلرەحمان، ئەتار مالا زەریفا مەدرەسێ رند ناس دکن، ڤان دەه زێرا ژی بدنە وێ، بێ شێخزاهر تەرا شاندییە. هوونێ شەڤبوهێرییا خوە مالا وێ و یانێ کەلەفێ دۆر-بەرێ مالا وێدا دەرباز بکن. ئەز باوەرم، وەکی ئەوێ کۆمەکێ بدە وە، وەختێ وێ دەه زێر ستەندن، ئەوێ هەرە هەر تشتیرا حالیڤە – مالا وێ کویە، چقاس ئەسکەر چەوا رۆ و ئوسا ژی شەڤ نۆڤەدارییێ دکن، یانێ ژی سڤێ چقاس ئەسکەرێ سییارە تێنە پەی وی و چەوا وی دڤنە تاخبوورێ. ب گلیکی، حەتا هوون وێ سپارتنێ نەقەدینن، ڤەنەگەرن. گدی، گومانا من هوونن.

رۆژترا دنێ، وەختێ تاری کەتە عەردێ شێخزاهر و لاوک هاتنە دەست و روویێ هەڤ، خاترێ خوە ژ هەڤ خاستن، لاوک و بەلەدچی بەرب وانێ پێبەرژێر بوون، بەلەدچییا حەتا کرێ فێزا وانێ ئەو ڤەرێ کرن و هەرچار لاوکا تەلە-تەل ئۆخرا خوە دجەداندن. ئەو شەڤا بەختێ لاوکارا، شەڤەکە خمخمیە تاری بوو، سەر چەند هەلەبییا مەرڤا هەڤدو نەددیت. شێخەڤدلرەحمان کەتبوو پێشیێ و هەرسێکێ ماین ژی دابوونە پەی، ها بینا خوە دستەندن و ها پێشدا دچوون، دۆر بەرێ خوە دنهێرین. ئەوانا ب چەتناییکە مەزن گهیشتنە کەلەفێ پەرێ باژێر و تەیێ بگۆتا پێشداچووینا وان هنەکی هێسابوو، لێ زەعف چەتن و ترس بوو، مرن هەر دەقە پێش چەعڤێ وان بوو. ئەو دەمەکێ کەلەفەکیدا دسەکنن. وێ شەڤێ باژار کەتبوو خەوا شرین، تەنێ جار جارا دەنگێ کەلبا، دیکێ بەربانگا سڤێیی قوبە دهاتە بهیستنێ. دەمەکێ شووینداتر لاوکا دیسا دەستب جەداندنا ئۆخرا خوە کر،ب چەتناییکە مەزن ئەو گهیشتنە دەر مالا زەریفێ، ئەتار، خۆسرۆڤ و عەلی قەرەولی کرن، لێ شێخ عەڤدلرەحمان چەوا شێخزاهر سالخ دبوون، ئوسا دەری کوتا، راستە، ژنک ژ خەوێ دەرەنگ هشیاربوو، لێ وەختێ بهیست، وەکی ئەو کوتانا دێری شەرتێ ئۆرتا وێ و شێخزاهرە، نەرم گۆت:

"هنەکی بسەکنە، ئەز ب قوربان، ئەزێ ڤێ لەزێ دێری ڤەکم..." وێ دەری ڤەکر، ژنکێ هولە کر، کو شێخزاهر پاچکە، دیت نە ئەوە، خاست پاشدا ڤەکلە، بکە قیرین، شێخ عەڤدلرەحمان هەر تشت ژێرا گۆت، وێ ئەو تەگلیفی هوندور کر، ئەو ناس کر،

هاته روویێ وی و گۆت:

گدی، بدی خاترێ خودێ، حالێ کورێ من و قیزا منه دەلال چییە؟ قەت چ هەیە، چ تونەنە، تو تەنێیی، یانێ هەڤالێ تە هەنە؟ ئەگەر هەڤالێ تە هەنە، گازیکێ بلا زوو بێنە هوندور.

شێخ عەڤدلرەحمان جاڤا پرسێ وێ دا، ئالیێ شێخزاهر و سمبلێدا ئەو سەلام کر، زێرێ شاندی بەر وێ دانی، زوو گازی لاوکا کر، تەڤایی کەتنە هوندور، روونشتن، ژنکێ شێخ عەڤدلرەحمان دا سەرواختکرنێ، نەترسن، پاشێ زەریفە هنەکی ڤەبشری و گۆت:

ئەز قوربانا سەرێ شێخزاهر و دەستا ویڤم، هاقاسی زۆر دایە دیوانا رۆمێ، وەکی نها نە شەڤ و نە ژی رۆ مەرڤێ دیوانێ پەی مەرییا ناگەرن. وەکی ها هەرە، خودێ دا جمعەتێ، لێ... لاوۆ، نها هوون وەستییانە، برچینە هنەک نان بخون و پاشێ ئەمێ هەڤرا هەوالدن.

زەریفە ئەلبێرا رادڤە، خودێ چ دابوو، تینە بەر مێڤانا، ئەو نانێ خوە دخون، سڤرە تێ هلدانێ و ژنک تێ جەم وان روودنێ. شێخ عەڤدلرەحمان چ کو شێخزاهر گۆتبوو، گشکی پیرێرا دڤێژە. ئەو بەرێ سەرێ خوە بەرژێر دکە و پاشێ ب دێمەکی گەش دڤێژە:

– گەلی کورێ من! دە، وەکی نە شێخزاهر بوویا، دڤە من ئەو سپارتن، چەتن بقەداندا، لێ... سەر سەرێ من و هەردو چەعڤێ من، ئەزێ دوو خەڤاتێرا هەرمە چەند جییا بپرسم، بێ دڤە چ؟ لاوۆ، وەرا هێسابوون لازمە، ئەز سەر تەخت جیێ وە دانایم، ئیشە، ئۆلەجاخە، بەلکی نەخاستیکی پەنجەرێرا هوندور نهێری، بن تەخت بنهێرن، تەختێ منی چقاسی بلندە، بەر دیوێردا جییێ وە داینم، ور رازێن. مالخەراڤێ مێرێ من، وەختێ ئەڤ ئاڤایی چێکر، دەریکی چووک پشت دیوێردا هیشت، وەکی وەختێ دژمن سەر مالا مەدا بگرن، دکارە پش مالێڤا دەرێ و جاڤا دژمن بدە.

ئا هەلا وەرن بن تەخت بنهێرن، دەری ئەڤە، من ترسا خوە چل چۆپ ئالیێ دەرڤاڤا دایە بەر، ئەگەر ئینا ناکن، یەک تێکەڤە بن تەخت. زرزێ ڤەکە و هوندورڤا دێری

ڤـەکـە، هـوونێ وی چاخی بزانـڤن، ئەز راسـتم. چەعـڤێ من برژن، مـن دەرهـەقـا وی دەرێ خـودا شـێـخـزاهرا نەگۆتییـە. (عـەلی ئەلبێرا دکەڤە بن–تەخت، زرزێ ڤـەدکە، دێری بەرب خوە کاو دکە، دەری ڤەدڤە، پاشـێ دگرە).

لاوک وەسـتییـابوون، وانرا هێـسابوون لازمـبوو، سڤێ نا دوسـڤا وان هـێ دکاربوو دەستب قەداندنا سپارتنێ بکرا. عەلی دکەڤە بن تەخت جییا داتینە، هەرچار دکەڤنە ناڤـا جـییـا، ئـیـدی سـڤـە رۆن بووبـوو، سـە و گـور هـەڤـدو دهـاتنە کـڤـشـێ، ژنک وانرا فراڤینێ، ناڤرۆژێ داتینە، خاترێ خـوە لاوکا دخازە، دێری سـەر واندا دادده و بەرب شـوخـولێ خـوە دچـە. لاوک دیسـا ژنکێ باوەر ناکن، یەک دەرێ پشـتـێرا دچە دەرڤـا، ناڤـا کـەلەفـادا کـێـشـیـکێ دکـشـینـە و سـسێ ژی رادزێن، ب وی جـوورەیـی حـەتا بەرێڤـارێ رند هێـسـا دڤن و پاشـێ دەرەنگ–دەرەنگ ژنک تـێ دێری ڤـەدکـە، ئـیـدی ناهێلە ئەو راڤن، نین و ئاڤێ دده وان، حەتا تاری دکەڤە عەردێ، ئەو هـێ ژ بن تەخت دەردکەڤن، ئەو مینا مەرڤێ برچـی ل ژنێکێ دنهێرن، وەکی ئەو مـزگینەکێ بده وان. خۆسرۆڤ دچە دەرڤـا ل دۆربەرێ مالێ دنهێرە، ل کـەلەفێ کێلەکا مالا وێ مێزە دکە، دڤینە کەسـەک تونەنە، تێ هوندور، جـەم هەڤالا روودنێ، ژنک ب بەشـەرەکە خاش وان دنهێرە.

– گـەلی لاوکـا، ئەز ئۆخـرا شـێـخـزاهردا دکارم سـەرێ خـوە بدم، ئاخ و ئۆف ژی ناکم. ئـەز ئـیـرۆ هنەکی خـەڤـتـیم، لـێ سـەبرا من نەدهات، مـن دخـاسـت سـپـارتن و هیـڤیکرنا کورێ خـوە زوو بقـەدینم. ئەز چوومـە گـەلـەک جـییـا، منرا هـەڤ نەهات. مەرکەزا شـەهـەر، هندا دیوانخانا وەلی، ئەز راستی ژنەکە پیر هـاتم، من و وێ زوودا هـەڤدو ناس دکر، وەختـەکێ خێر و شـەرا مـە یەکبوو، من گـەلەک جـارا کۆمـەکی ددا وێ، وێ ژی ئالیێ خـودا چ لازمـبـوو دکـر، لـێ ئـەوە دەسـتـــەنگە. مـالا وێ هـندا دیوانخـانێیـە، ئەو هـەر کرنەکە وان دهـەسە، چمکی جارانا و قـولخـچـیێ دیوانخـانێ گـۆشت دکـرن، ددنە وێ، ئەو ژی وانـرا خـورەک چـێ دکـە، هـنەک ژی وێرا دمـینە. وەختـێ خـارنا نین، چەوا قـومـاندار، قـولخـچـی و ئـوسا ژی جـەندرمـە دەرهـەقـا کرنێ خوەیە رۆژێ، فەرمانا وەلی و دیوانێ هـەڤرا هـەوال ددن، ژنک ژی دبهیزە. وەختـێ ئـەم تەڤـایی چوونـە مـالا وێ، وێ چای هـازرکـر، هـەلا مـە ئـیسـتـەکـانێ بەر خـوە تەمـام

ڤەنەخاربوون، شر–شلپ سێ جەندرمە و دو هەساولێ دیوانخانێ مینا مالا خویە ئارزی کەتنە هوندور، چەند گرفانگە گۆشت دانە ژنکێ و تووش من نهێرین، تەیێ بگۆتا وان دگۆتە ژنکێ، ئەڤا پیرا کییە؟ ژنکا هەڤالا من، خوە ئوندا نەکر و گۆت: "– لاپ ئارخایینڤن، ئەڤا پیرکا، خووشکا منە قیامەتێیە، چەوا هوون ئیتبارا خوە من تینن، ئوسا ژی وێ..." بوو تقە– تجا جاهلا، خاستن دەرکەڤن، یەکی گۆت: "– مەتێ ئیرۆ شوخولێ من گەلەکە، ئەز گەرەکێ بەر ئێڤارێ بڤمە قەرەولێ مالا قومانداریێ بێلووکێ و سڤێ ڤان چاخا، ئانجاخ بێم، خورەک گەلەکی هازر بکە، وەکی ئەز هنەکی ژی ب خورا بڤم..." دوو گۆتنا ویرا، ئەز گەلەکی شابووم و من دلێ خودا گۆت، وەکی هێدی–هێدی دگهیژمە مەرەمێ. دە، لازمبوو من قەنجیکە مەزن ژنکێ بکرا، چەوا دڤێژن ب پەرا بکرییا، وەکی شوخولێ من دووزکرا. ب کەن من گۆتێ: "– خووشکێ، قەت حالێ تە چییە، تە ئەز بیرکرمە، چما نایی مالا مە؟ یەقین تە ئەز ئیدی ژ بیرا خوە ئاڤیتمە، ناڤێژی خووشکەکە من هەیە، ساخە، یانێ مرییە؟

– دە، ئەز چ بێژم، – ژنکێ گۆت، – وەڵەهـ، من تو بیر نەکری، ها من دخاست تو بدیتایی، لێ فەسال نەدکەتە من، چمکی ئەڤ قوماندار، ئەسکەر، جەندرمە و هەساول چچاخ دلێ وان دخازە، تێنە مال، وانرا خورەک چێدکم، دخون و دچن. ئەز ژی ب وێ قولخکرنا وان، دها راست نانۆزکۆ دژیم، تو قورشەکی کۆر نادنە من. حالێ من ئالیێ پەرادا پاکبوویا. چما من وانرا بەردەستیتی دکر. تو راست دڤێژی، گەرەکێ بهاتما، لێ.

هانی ڤان هەردو زێرا هلدە، – من گۆتێ، خورا خەرج بکە، چچاخ کەتە دەستێ تە، تێ بدی، نەکەت، دەستێ تە ژی، بلا مینا شیرێ دیا تە، ل تە حەلالڤە.

خووشکێ، – ژنکێ گۆت، – زەعف گەلەکە، بارێ تو چەند پاقینۆت و مەجقی بدا من، نە کو زێر ئەز فەقیرا خودێ، ئەزێ پاشێ دەینێ تە کو بینم بدمە تە، هانی هلدە...

– خووچێ، – من گۆتێ، – دە، تو زانی ئەز دەرگەڤانا مەدرەسا خودێ ژ بەر دەستێ باڤێ قیزا کێم ناکە، هەرەک هنەک پەرە ددە و خووشکێ، خێنجی تە، ئەز شاییشا تو تشتی ناکم. قیزەکە کورد مەدرەسێدا دخاند، هوسولجەمالەک بوو،

رۆيێرا دگۆت دەرنەكەڤە، ئەزێ دەركەڤم. چەند مەها پێشدا، رۆكێ باڤێ وێ دزی، هاتە جەم من، مە گەلەكی خەبەردا، ژ هەوالدانا وی هاتە كڤشێ، وەكی ئەو سەر قیزا خوە شكبەر بوویە، دترسییا هنەكارا برەڤە، ناموسا وی عەردێخە. وی منرا گۆت، وەكی "تو دەوسا دیا منی، هانی ڤان چار زێرا هلدە، مقاتیێ رند قیزا من بكە، نەهێلە دەركەڤە دەرڤا، گەدە-گوودارا خەبەردە، چچاخ مەرڤێ من هات، وی چاخی قیزا من بسپێرە وی ئوو... وێلییا من، یەقین تە ژی بهیستییە، ئەو شێخزاهرە، چییە، رۆ ناڤا رۆژێ داكوتا سەر مەدرەسێ، هلدا رەڤاند، قەرەز... شوكور، نها حالێ منی باشە، لێ من زانبوو، وەكی دەستێ تەیی تەنگە، ئانجاخ فرسەند كەتە من، ئەز هاتمە جەم تە، خووشكا تە كۆرڤە. ئۆمدا من، ئەم ئیدی نە یێ مێرانن، وەكی هەرنە مێر، عەمر دەرباز بكن. ئەز پیر، تو پیر، وەلەھ بینا مە ژی تەنێ دەرنایێ، نە قاومێ تە هەنە، نە ژی یێ من، وەكی ئەم جەم وان بمرن، ساهابیێ مە بكن. دێمەك، تەنێ ئەم هەردو دكارن ساهابیێ هەڤدو بكن. تو ساخڤی، ئێپێجە پەرێ من هەنە، ئەزێ هنەك پەرا ژی بەرەڤكم، سالەكێ، وەی-وەی سالنیڤەكێ شووندا ئەز و تویێ ل ستەنبوولێ و یانێ ئانقەرێ خورا كۆزوخەكی بكرن، ئەمێ هەرنە ور، بەلەكی ئەم ور ژی خورا خەڤاتەكێ بڤینن، بژین حەتا رۆژا مە پێرا گهیشت.

ژنك بێ هەساف شابوو، رازیبوون دا من، نزانبوو چ بكە، كو بن قەنجییا من دەرێ. من ئەو رند كشاندبوو زمانێ نارێ، گەلەك شەرت و تشتێ قەنج ژێرا دگۆت، بەسا سێسد زێری و گەلەك خشرێ زێر و زیف دكر، چەوا دڤێژن من كربوو باخ-بۆستان، هشێ ژنكێ بۆی پەرا فراندبوو. شابوونا ژنكێ عەرد و عەسماندا جی نەدبوو، ئەو ژی دفكری، وەكی قەت ناڤە زەریفە ١٥ سالا من مەسترە، مرنێ، ئەو زێرێ منرا بمینن... من قەی ئەو ژ فكرا هشیار كر و گۆتێ:

- دییا من، هەساولا دەرهەقا چ نۆڤەدارییێدا خەبەر ددان، هەلا نۆڤەدارییا دیوانخانا وەلی سەرواختییە، لێ ئەو چ قوماندارە، كو وێ كێشكا وی بكشینن؟

- چما تە نەبهیستییە،- ژنكێ گۆت،- ئەز كۆرڤن، یەقین تە نەدیتییە، تویە خەڤاتێیی، دیوانا رۆمێ ئۆردیكە گەلەكی مەزن ئانییە، دووری باژارێ مە دایە

سەکناندنێ. ب سالخا قوماندارێ وێ مینا دێوەکییە، هاقاس چێن سەر ملا و پێسیرا وینە، ئیدی نەڤێژە. سڤێ زوو دەھ–دانزدە ئەسکەر وی دڤنە ناڤا ئۆردیێ و ئێڤارێ تیننە مال، شەڤێ ژی سێ–چار ئەسکەر قەرەولیا وی دکشینن، وەکی دژمن سەردا نەگرە و زرارێ نەدە وی. مالا وی گەلەکی دووری دیوانخانا وەلییە، ب قەواتا ئەسکەر سوورەکە ئوسا بلند ناڤا چەند رۆژادا دۆرا مالا ویرا کشاندنە، چەوا دڤێژن دەنگێ دیکا ناگهیژە سەرێ وێ. ب سالخێ قوماندار و جەندرما، دیوانێ دیسا هجوومی سەر کوردا بکە، کوردنۆ، بەلەنگازنۆ، سەرێ وان قەت ژ جەنگا رۆمێ خەلاز ناڤە. گڤا ئەڤی قومانداری گلی دایە دیوانێ، وەکی چ قیمەتێ دخازە بڤە، گەرەکێ سەرێ وی گەدێ کورد، نزام چ گەدەیە، لێ ناڤێ وی جارنا ددن، دڤێژن شێخزاهر ببرە و بینە، یانێ ساخ و بریندار بگرە. لێ هەیفا وی خۆرتی، ب سایا حوکومێ ئەوی خۆرتێ کوردە، دڤێژن، وەکی وەلات ستەقرییە، کەسەک خاترێ کەسەکی ناکەڤە...

خودانا من، – من گۆتێ،– دریا خودێداڤە، وەختێ چووینێ، ئەم تەڤایی هەر ئن، بەلکی وی قومانداری بڤینم، هەلا بنهێرم چتۆ چینێ وی هەنە، قەت من چێن نەدیتنە، بێ لایقی پەسناندنا تەیە، یانێ نا؟

زەریفە جان،– وێ گۆتە من،– لەز نەکەڤە، خورەکی هازرە، لاوک بلا بێن، نێن بخون و پاشێ ئەمێ تەڤایی ژ مال دەرێن. خووشکا من، هم تێ گوھ بدی خەبەردان و بەرزەقییا قوماندارا، جەندرما، هەساولا، بەختێ تەرا بەلکی ئەم راستی قوماندار ژی بێن. ئەگەر ئەم راستی وی نەهاتن، ئەزێ تە ب تمتێلا مالا وی، هەسارا دۆرا مالێیە تەزەکشاندیرا بکمە ناس، پۆرێ تەی بیز–بیزیڤە...

زەریفە هەڤالا خورا رازی دڤە، دمینە. دە، ژنن ژ هەر تشتی خەبەر ددن، رۆژا خوە کورت دکن. ئەسرێ فرە وەکە دەھ نەفەر قوماندار، جەندرمە و ئەسکەر دکەڤنە هوندور، سەر و چەعڤێ خوە قەنج دکن، پیرێ سڤرە ڤەکر، وان مینا گورێ زڤستانێیە برچی، هجوومی سەر سڤرێ کرن، نان دخارن، جارانا ژی یەکی لاقردی دکر، یێ ماین گشک پێ دکەنیان، لێ وانا تشتێ زێدە خەبەر نەددان، پیرێ ئێپێجە گۆشت کرە ناڤا چار نانێ لۆش، پێچا و گۆت:

– لاوە تە دگۆت ئەزێ ئیشەڤ بڤمە نۆڤەدارێ قومـاندار، دڤە شەڤ برچیڤی، هانی، مەتا تە بۆنا تە هازرکرییە، ئەز قوربانا تەمە، بیرنەکی، ها؟

– مەتێ – هەساول گۆت،– زەعف رازیمە، تو مینا دێ خەمخوری.

خێلەکە خورت شووناتر، خێنجی هەردو پیرا، کەسەک مالدا نەما، دیسا ئەو کەتنە هەوالدانا شرین، دەرەنگ–دەرەنگ خودانا مالێ گۆت:

– زەریفە، دەرەنگە، راڤە ئەم هەرن، بەلکی قوماندار ژی بێ، گازی بەختێ خوەکە.

دەمەکێ شووندا، هەردو پیر ژ مال دەرکەتن، هێدی–هێدی بەرب مالا قوماندار دچوون، زەریفێ ب چەعڤێ مشتەرییا هەموو جی، دۆر و بەر، بەر چەعڤێ خورا دەرباز دکر، لێ قوماندار ناڤینە و پاشێ تێنە بەر کووچا، کو بەرب مالا زەریفێ دچە، دسەکنن، تێنە دەست و روویێ هەڤ، خاترێ خوە ژ هەڤ دخازن، هەر کەس بەرب مالا خوە دچە.

زەریفێ ئەڤ هەموو تشت جی ب جی. بێ مووک شاشکرن گلی کر، ئانی بەر چەعڤا و دیسا ڤەگەرییا سەر مێڤانێ خویە، کو جیدا بووبوونە هەیکەلێ هوهدارییێیە زێندی (هەلبەت، تشتەکی عەجێڤمایینێ وێ یەکێدا تونە بوو، کو کولفەتا پیر ئالیێ بیرانینێدا ئاقاسی سەر خوە بوو، چمکی ئەو ناڤ گەلەک دەرەجێ خەولەدا زووڤا قال بووبوو).

– دێمەک، گەلی لاوکا، من مالا وی رند بەر چەعڤێ خورا دەرباز کر، دەروازەکی مەزن سوورێ خستنە، هەساولەک بەر دێری دسەکنە، یەک پشتا خێنی، لێ یێ سسییا دۆرا خێنی دگەرە و ها دچە جەم یێ پش مالێ، پاشێ ڤەدگەرە جەم یێ بەر دێری، ئالیێ دەرڤا ژی هایە، لێ ئالیێ هوندور نکارم بێژم. دە، شەهەرێ کەڤنە، راستە، ئەسکەرا پێش مالێ، پل مالێ، ئالیێ چەپێ و راستێ ژ کەڤرا تەمزکرنە، بوویە رێکە چووک، لێ دۆر بەرێ ئاڤایێ وی تەمام کەلەفەنە. گەلی کورێ من، کۆمەکییا من هاقاسە، ئەگەر دخازن هوون ژی هەرن، ب چەعڤێ خوە رند بەلەد بکن.

خۆسرۆڤ و لاوکا رازیبوون دانە زەریفێ، وان وێ شەڤێ ب سالخێ ژنکێ تەلە-تەل چوونە ور و مالا قوماندار دیتن، هەموو قول بێریێ وێرا بوونە ناس و وێ شەڤێ ژی خاترێ خوە پیرێ خاستن، بەرب دەستێ ئۆخرا خوە جەداندن، رۆژا سسییا گهیشتنە دەستێ، چ بهیستبوون، چ دیتبوون گشک شێخزاهرا گۆتن. شێخزاهر ئەنییا هەرچار زلاما راموسا، رازیبوون دا وان و گۆت.

– پیرکا زەریفە، تو دیا من کرڤی! تە ڤێ جارێ ژی دەستێ کورێ خوە ژ بن کەڤر دەرخست. ئەفەرم تەرا، دیا من. گەلی لاوکا، کال و باڤێ مە وەختێدا گۆتنە، وەکی "مەری گەرمە-گەرم هەسن دکوتە و چ دخازی ژێ دکاری چێکی، لێ وەختێ سار بوو، ئیدی ژ هەستن نکاری تشتەکی چێکی". ئەم گەرەکێ ناڤا چەند رۆژادا وێ خاستنا خوە بیننە سێری، چمکی ئەو یەکا بۆنا مە و ملەتێ مە زەعف تشتەکی فەرزە. هۆلا مە هاتیە بەر کاشۆ، فرسەندێ فووت نەکن، لێخن. گەلی لاوکا، ڤێ ئۆخرا مەدا مرن ژی دڤە هەڤە، لێ ئەڤ سەرییا وێ ئۆخرێدایە، دڤە قەت تشتەک ژی نەڤە، ئەم هێسا بگهیژنە مەرەما خوە.

رۆژا دوشەمێ شێخزاهر ژ دەستا خوە گازی سی جاهلێ چەوا دڤێژن خالچێ، باڤچێ دکە، ناڤا واندابوون شێخەڤدلرەحمان، ئەتار، عەلی، خۆسرۆڤ، هەڤرا گەلەکی هەوال ددن، وەکی چەوا سەر مالا قوماندارێ تاخبوورا رۆمێیە ل وانێدا بگرن، وی ساخە-ساخ بیننە دەستێ، وی ئەو دانە سەرواختکرنێ، وەکی ئاناختارا سورا قوماندارێ رۆمێ ئیدی جەم وییە، ئەوێ کلیتێ ڤەکە و هەر تشتێ بۆنا وان وێ عەیانڤە. دە، ئەو چەند سالبوون، وەکی شێخزاهر وانێدا دخاند، باژێرا بەلەد بوو، هەموو کووچێ وێ ناس دکرن، زانبوو کیژان دیوانخانا دەولەتێ کو جی بوویە. شێخزاهر ئەلامی فەدایا کر، وەکی خوە ژی دخازە تەڤی وێ دەستا، کو دچە قوماندار بدزە، بڤە. هەڤالبەندێ دەستێ گشک ب چوویینا ویرا نەرازیبوون، لێ دا زۆرا خوە و ئەو دانە قاییلکرنێ.

هەڤالبەندێ دەستێ خاستن، وەکی رۆژا سێشەمێ دەستب جەداندنا ئۆخرا خوە بکن، لێ شێخزاهر ب وانرا رازی نەبوو و وان ددە سەروەختکرنێ، ئەو رۆژا سێشەمێ تۆڤەدارە، تو وەختا تو ئۆخرا ناجەدینە. وان ددە باوەرکرنێ، کو وە بیر

کرییە، وەکی من حەتا نها رۆژا سێشەمێ سەر نەیارادا نەگرتییە و ناگرم ژی، خێنجی ڤەگەراندنا سرگوونییا، ئەو ژی مەجبوورم، چمکی ناڤا رۆژەکێدا دڤە نەیار سرگوونییا بەردەست دەرخن. ب سالخا، وەختێ باڤێ شێخزاهر هەردو برا هینی ئاڤیتنا گوللا، سیاربوونا هەسپا، گولەش گرتنێ دکر، برێ وی شێخووسڤ ئەو سێشەمێ سەر ستوویێ هەسپێدا ئانیبوو خارێ. دوو وێ یەکێرا، وی رۆژا سێشەمێ کربوو دژمنێ خوە و وێ رۆژێ تشت نەدکر.

دەستێ و سەرەکڤانێ وێ، ئەو شوخولێ خویی هورمەتلی و جاڤدار هیشتە رۆژا چارشەمێ. شێخزاهر و هەڤالبەندێ دەستێ ئیدی شەرت و شرووت، قەول و قرار دانە هەڤ، وەکی دەستە چچاخ دەرکەڤە، کیژان رێدا هەرە. چەوا بگهیژە باژێر، هەسپێ سییارا کو بدنە سەکناندنێ، قەرەول کو بسەکنن، سی هەڤالبەندێ دەستێ و شێخزاهر کورا تێکەڤنە شەهەر، چەوا هەرن بگهیژنە مالا قوماندار، ناڤا کەلەفێ دۆر بەرێ مالا قوماندارادا ب چەند تیشا بسەکنن، کی کو و یێ مایین. لێ گەلۆ بۆنا دەستێ قەزییا مەزن نینبوو، وەکی کی دەرێ ئەسکەرێ تاخبوورێ سەکنیبوو، وی قۆلیدا بکەتا شەهەر؟ شێخزاهر لاوک دانە سەرواختکرنا، وەکی کیدەرێ تاخبوور سەکنییە، ئەو دەرە بێ قەزیایە، چمکی کاوران، مەرڤ، جەندرمە و یێ مایین ورا ناچن و نایێن. کەسەک تورش ناکە شرا دەربازبە، چمکی رۆژێ دەستێ ئەسکەر سەر وان ریا دبرن، چوویین و هاتنێ قەدەخە دکن، وەکی جمعەت نزانڤە چقاس ئەسکەر ور جەم بوویە چقاس پەیایە و چقاس سییارەیە، چتۆ جوورە سیلاهێ وان هەنە، کو دەرهەقا وێ یەکێدا ئەلامەتیێ نەدنە کوردا. هەڤالبەندێ دەستێ ب گۆتنا شێخزاهرا رازی دڤن.

شێخزاهر مەرڤەکی سادە بوو، وی تشتەک ژ فەدایێ خوە ڤەنەدشارت، زانبوو کەسەک وی نافرۆشە. وەختێ وی دخاست دەستب شوخولەکی بکە، ب قوماندارێ دەستێ خورا دکەتە را و شێورێ، حەتا هەڤرا قایل نەبوونا، وی دەستب وێ مەخسەدێ نەدکر. لێ وەختێ شێخزاهر تەڤی دەستێ چووک دچوو سپارتنا بقەدینە، یانێ ب خوە نەدچوو، سپارتن ددا دەستا، هەڤالبەندێ دەستێ گشک ب وی شوخولی دهەساند. دە، یەک یەکیرا دڤێژە. وەکی رەڤەما چەتا وی دگهیشتە دەه

هەزار مەرڤی، منکوون نینبوو هەر مەسەلەکێ دەه هەزار فەدایی پێ بهەساندا. وی قوماندارێ دەستا ب حالێ شوخولڤا دکره ناس، ئەگەر لازمبوویا، وان ژی فەدایێ خورا دگۆتن، وێ چەتا وییە بلەتدا تەربییەتداری و هینکرنا ئەسکەریێیە هەق دهاتە دەربازکرنێ. قوماندار، قوماندارییا خوە دکر، فەدایا ژی فەرمان بێ خەبەردان دقەداند. راستە، شێخزاهر مەرڤەکی سادە بوو، لێ دەرهەقا شوخول و کرنێدا بەندەکی سەرت بوو. ئەو مەسەلە و پرس هەبوون، کو خێنجی دەوسگرتیێ وی، کەسەک پێ نەدهەسییا، لێ وەختێ قرار دکرن، وەکی هجوومی سەر فلان جیکن، هێ دگۆتنە قوماندارێ دەستا. ئاها لەما ژی تەلیم و تەربییەتکرنا ئەسکەریێ چەتا ویدا هەبوو و زۆر بوو.

شاخزاهر بەری جەداندنا ئۆخرا خوەیە هورمەتلی، سپارتە دەوسگرتیێ خوە، وەکی هەڤت دەستا فلان رۆژێ بشینە فێزا وانێ، لێ قەواتا پر بلا ئالیێ بنەتارا باژێرڤە، چمکی دەستەیێ ویالیدا

بکەڤە باژێر، بلا چەند تیش فەدایی ژی ژ وانا دوورڤن، تەڤگرسدانا وان بلا تمێ هەڤرا هەڤە، وەکی دژمن ئیشە – ئۆلەجاخە مە پەریشان نەکە. ب گلیکی، سەر مە و دەستێ ماین گۆزقولاخڤن، وەکی دژمن نەگهیژە مەرەما خوە.

بایی ئاراراتێ نەرمک ل پێشێ خوە بووبوو مێڤان. وێ شەڤێ ب دەرکەتنا ستێرکارا شێخزاهر و دەستا خویە چووک دەستب جەداندنا ئۆخرا خوە کر. دەستێ شەڤ ئۆخرا خوە دقەداند، لێ رۆ ژی جیێ بێقەزییادا هێسا دبوو. بەلەدچیێ دەستێ ژی گاڤ و سەحەت پێشییا دەستێ دچوون و سپارتنێ خوە دقەداندن. سەر هیمێ ئەلامەتی و بەسێ بەلەدچییا دەستێ چەند جارا ریا خوە گوهەست و جیێ بێ قەزییارا چوو. رۆژا سسیا بەربانگا سڤێ، وێ خوە گەلی–گەبۆزێ بنەتارا وانێرا گیهاند، وێ رۆژێ حەتا ئێڤارێ تاری، دەستێ وەعدێ خوە شکەڤتا گێلیدا دەربازکر، لێ بەلەدچی مینا دۆلاڤێ دچوون. و دهاتن، جاڤێ خێرێ ددانە شێخزاهر. شێخزاهر دەه لاوکا ور دهێلە و خاترێ خوە ژ وان دخوزە. بەلەدچی دیسا دکەڤنە پێشییا دەستێ، بەلەدچیێ پێشیێ تمێ جاڤ ددا بەلەدچیێ دوو خوە، وان ژی سرا خودا جاڤ ددا شێخزاهر، کو قەزیا تونە، ب وی جوورەیی نیڤێ شەڤێ، دەستە خوە

پەرێ باژێری ژێرینرا دگهینە، هنەکی ناڤا کەلەفادا هێسا دڤە، هیڤیا دەنگێ دیکایی نیڤێ شەڤێ دسەکنن، دەمەکە خۆرت شووناتر شێخزاهر تەخمین دکە، وەکی باژار ئیدی کەتییە خەوا شرین، ئەو دەستا خوە سەر شەش جیێیا پارەڤەدکۆ، ئیژا ڤێ جارێ ئەو و خۆسرۆڤ دڤنە بەلەدچی، ئەو خێلەکێ پێشدا دچن، دسەکنن، دڤینن تشتەک تونە. خۆسرۆڤ دچە جاڤێ ددە تیشا، تێن دگهیژنە شێخزاهر، پاشێ شێخزاهر و خۆسرۆڤ دیسا پێشدا دچن، ئا ب وی جوورەیی دەستە خوە ب کەلەفێ پش مالا قوماندارا دگهینە و خوە ڤەدشێرە. شێخزاهر ب جوورە-کی هەسارا پش مالا قوماندار دنهێرە، پاشێ خێلەکێ دسەکنە و دڤینە مەرڤەکی سیلاهکری تێ جەم یێ پش مالێ، پاشێ منێ دڤە، خێلەکێ شووندا دیسا تێ کڤشێ، هەلا جارانا ژی پێرا خەبەر ددە و دیسا دچە.

شێخزاهر خێلەکە خورت وان دنهێرە، پاشێ ئەو و خۆسرۆڤ جیێ خوە دگوهێزن، زەعف چەتن، لێ ب حالەکی گران، دچنە ناڤا کەلەفێ پش مالێ، دڤینن، کو قەرەولێ بەر دەروازە دەرێ چووکرا ها دچە هوندورێ هەیاتێ، ها دەرتێ، جارانا راستی یێ دۆرا خێنی دگەرە تێ، ب هەڤ شا دڤن، جخارێ ددنە هەڤ، دیسا هەڤ دڤەتن، هەر کەس بۆرجێ خوە دڤەدینە، هەر تشت بۆنا شێخزاهر عەیان دڤە. ئەو ئالەما دلێ خودا دفکرە، وەکی ئەگەر دەستا مە قەراولێ دۆر مالێ بگرە، ئەمێ بگهیژنە مەرەما خوە، یانێ نا؟ شێخزاهر و خۆسرۆڤ ب چەتناییکە مەزن تێنە جەم هەڤالێ خوە، هنەکی بینا خوە دستینن. شێخزاهر ب دێمەکی هێرسبوویی دڤێژە:

– گەلی لاوکا، خۆسرۆڤی بەژنێڤا مینا هەساولێ دۆرا سوورێ دگەرە و هم ژی ترکی رند زانە، وەختێ خەبەر ددە، تو قلی-قاچییا زمین تێدا ناڤینن. وەعدە گەلەکی من ددە لەزکرنێ، گەرەکێ ئەم زوو و ب ئاقل دەستب ڤی شوخولێ چەتن بکن، هەلا کەسەک مە نەهەسییایە، یانێ نا... من رند بالا خوە دایە جیوازبوونا هەرسێ هەساولا. ب تەخمینا من، وەختێ نۆڤەدارێ دژمنی کو دۆر سوورا قوماندار دگەرە، نە ئالیێ هەسارێیی جەنووبێ و نە ژی ئالیێ شمالێدا ب هەساولێ هەڤالێ خورا نایی خانێ، وەختێ ئەو خوە دگوهێزە ئالیێ رۆئاڤایی و رۆهلاتێ هێ ب هەردو نۆڤەدارێ هەڤالێ خوڤا تێ کڤشێ. وەکی دنێ نایی کڤشێ. دێمەک، ئەمێ بڤنە دو

دەستا، ئەزێ دەستا خوڤا خوە بدمە شمالێ، لێ دەستا دنێ بن عەمرێ خۆسرۆڤدا خوە بدە جەنووبێ، ئالیێ مە کێدا هات، گەرەکێ بێ دەنگ و بێ هەس، هجوومی سەر وی بکن و بیننە ناڤا کەلەڤا، گازی مەکن. یانێ ژی ئەمێ گازی وە کن. دە، خۆسرۆڤ، راڤە هەرە، ئەم ژی چوون!

هەردو دەستە ژی بەرب قەداندنا سپارتنا چوون، خابییا خودا سەکنین، بەخترا هەساول وەختێ بەر دیوێرا دەربازی ئالیێ سووریێی جەنووبێ بوو، خێلەکێ پێش دا چوو، خۆسرۆڤ مینا تەیرێ ئاتمەجە خوە ئاڤیتە سەر وی و دەڤێ وی مەحکەم گرت، لاوکا زەعف فەسال ئەو ناڤ هەڤرا کرن و برنە جیێ کڤشکری، گازی شێخزاهر و دەستا وی کر، هاتن، ئەلبێرا کنجێ وی ژێ شقتاندن، خۆسرۆڤ خوکر، تڤنگ هلدا دەستێ خوە، حەتا وی چاخی شێخزاهر ژ هەساول پرس کر، وەکی قوماندارێ ماله، هوونێ حەتا سڤێ بسەکنن، وی جاڤا خێرێ دا وی. شێخائاهر گۆت:

– خۆسرۆڤێ من، نها تویێ هەری جەم هەساولێ پش خێنی ئیدی مەجالێ نەدە وی، دەڤێ وی بگرە و لاوکێ زوو تەرا بگهیژن، وی ژی ب وی جوورەیی بینن.

خۆسرۆڤ و لاوکا چەوا فەرمان ژ شێخزاهر ستەند، ناڤا بیستەکێدا سپارتنا خوە ئانینە سێری و ئەو ژی ئانینە جەم شێخزاهر. شێخزاهر گۆتە هەردو هەساولا:

– ئەز شێخزاهرم، وە یەقین ناڤێ من بهیستییە. هوون دخازن ساخ بمینن، یانێ بمرن؟

– هەلبەت، ئەم دخازن ساخ بمینن، – هەردا ب هەڤرا گۆت،– گدی ئەم بەر بەختێ تەدانە، ئەمە تەرە– جانن، مە نەکوژە، چ دڤێژی ئەم قولخا تەدا هازرن..

– نێتا مە ئەوە،– شێخزاهر گۆت،– وەکی ئەم قوماندارێ وە ساخ–ساخ بگرن، یا دودا ژی ئەم گەرەکێ قەرەولێ وەیی بەر دەروازە ژی مینا وە بگرن، بیننە ڤر و پاشێ ئەمێ دەرهەقا ئانینا قوماندارێدا بفکرن.

– شێخزاهر، ئەز ب خولام، – هەساولەکی گۆت، – من نەکوژە، چەند مەرڤا بدە من، ئەزێ گازی ویکم، بلا لاوک دەڤێ وی بگرن و وی ژی بیننە جەم تە.

– دە، خۆسرۆڤ، کنجێ هەساولە تەنە و دەستب قەداندنا سپارتنێ بکە.

نۆڤەدارێ ترک خۆسرۆڤ و دەھ لاوک تەڤ چوون، لاوکا خوە بەر کەڤرادا تەلاندن، ھەساولێ دیل و خۆسرۆڤ بەرب ھەساولێ دێری چوون، وی تڤنگ دا سەر ئەیێخ و بەرب وان ھات، ھەڤالێ وییی دیل گۆتێ: "کورۆ، کورۆ تویی دینی، من ناس ناکی، چییە، نەترسە". نۆڤەدار تڤنگێ داڤێژە ستوویێ خوە و بەرب وی دچە. خۆسرۆڤ ئەلبێرا کولەکە زەخم ستوویێ وی دخە، ئەو عەردێ دکەڤە، لاوک پێرا دگھیژن، ناڤا ھەڤرا دکن و وی ژی دڤنە جەم شێخزاھر، ئەو مەجالا خەبەردانێ نادە تو کەسی، دڤێژە:

دیسا ئەز دڤێژم، ئەگەر هوون دخائەن ساخ بمینن، گلیێ راست منرا بێژن. قوماندار کیژان ئۆدێ رادزێ، و مالا ویدا کی ھەیە؟

شێخزاھر، ئەزێ دیسا کۆمەکێ بدمە تە، ئەز تایی تەنێمە، – ھەساول گۆت، – قوماندارى جاھلە، دو زارێ وی ھەنە، ئەو و ژنا وی تەنێنە، خێنجی وان کەسەک وردا نامینە. ئەز ئۆدا وییە رازانێ رند ناس دکم. ئەم ھەرن، ئەزێ وێ قەنجیێ ژی ب تە بکم، وەکی...

– دە، گەلی برا، خوە کەلەڤێ دۆربەرێ ئاڤایێ قوماندارداٖ، قەرەولیێ ئالیێ دەرڤاڤا ل دەروازە بکن، بلا خۆسرۆڤ و دەھ لاوک ژی ب منرا بێن، ناوەکلینم، ھەموو ئالییا بنھێرن...

دادکوتنە مالا قوماندار، دەرێ ئۆدا وییە رازانێ ڤەدکن، دکەڤنە ھوندور، وی چاخی قوماندار و ژن ھشیار دڤن، قوماندار خاست دەست باڤێژە سیلاھێ، لاوکا ئیدی سیلاھ سەر ویرا گرتبوون، شێخزاھر گۆت:

قوماندار، قەت خوە ڤردا و وێدا ناڤێژە، ئەز شێخزاھرم، پچکەکی تو خەبەردی، تویێ عەردێ ڤەکەڤی، ژن و زارێ تە ژی وێ کێلەکا تەدا... راڤە کنجێ خوە خوکە و ئەمێ ھەرنە جیکی، لێ وی شەرتی چ کاخەز و بەراتێ تە ھەنە، گشکا ھلدە. دە، زوو بکە، یانێ ئەزێ بگەرم،– من کو دیت، ئیدی گازنێ خوە نەکە، ھا؟..

ئیسکە–ئیسک ب ژنا وی کەت، لێ زارە ھەلا رازاییبوون. شێخزاھر ژنا وی دا سەرواختکرنێ، وەکی نەگری، مێرێ تەیێ ساخ–سلامەت ڤەگەرە مالا خوە. ژنکێ ھم

ژ ترسا و هم ژی بۆنا زارا دەنگێ خوە بری. قوماندار ناڤا بیستەکێدا کنجێ خوە خوکرن، هەموو جوورە کاخەز هلدن، زاهر ژی گەریا تشت نەدیت، قوماندار بەر شێخزاهر هازر سەکنی. شێخزاشر چەعف کرە خۆسرۆڤ و شێخ عەڤدلرەحمان. وەکی ور بسەکنن، وی قوماندار دەرخستە سڤدەرێ لاوکا هەردو دەستێ وی پاراڤا گرێدا. ئەو و هەساول دەرخستنە هەیاتێ، شێخزاهر عەمری سەر خۆسرۆڤ کر. وەکی دەست و پیێ ژنکێ گرێدن. دەڤێ وێ تژی پینەکن، بەر پۆزێ وێ نەگرن، زارۆکێ وانە چووکن، ئەو نکارن هننە ژ دەڤێ دێ دەرخن. وەختێ دەرکەتنێ دەروازە و دەریێ چووک کلیت بکم، زوو خوە ب مەرا بگهینن، دڤینی دیکە سڤێ ئیدی ئازان ددە!

دە، شێخەئاهر مەجالێ نادە دەستێ، دەستب جەداندنا ریا خوە دکن، ب جوورەکی، لێ زەعف دژوار دگهیژنە پەرێ شەهەری ژێرین خێلەکە خورت دچن، بەلەدچییا جاڤ دانە شێخزاشر، وەکی "قاسدێ لاوکێ مە هاتنە جیێ کڤشکری، هیڤا مە سەکنینە، هیڤا عەمرێ تەنە" شێخزاهر جاڤ دا وان، وەکی "لاوک وەستیانە، بێژێ بلا هەسپا مەرا بگهینن و جاڤێ بدنە هەموو دەستێ مە، بلا نەسەکن، هەرنە جیێ کڤشکری. عەمرێ قومانداری دەستێ هاتە قەداندنێ، قەرەبەربانگا سڤێ ئیدی هەسپ گهاندنە لاوکا، سییاربوون، بەرب چیێ ل هەسپا دخوریان، جیێ کڤشکری راستی هەموو دەستێ خوە تێن. شێخزاهر دەستا خوڤا ژ چەتنایێ دەرکەتبوون، ئەگەر بێلووکەکە رۆما رەش بهاتا سەر وان، وێ بن وێ گرانیێ دەرکەتانا. دەستا شێخزاهر ب تیرێنجێ شەمسێ کالی پێشنڤا گەلەکی ژ وانێ دوورکەتبوون، خوە دابوونە بەرەکا ئاراراتێ، فەلەکێ ژی وان نکاربوو. هشیاربوون مێرخاسییا مێرایە، وی تو وەختا دەستا خوە ریارا و ناڤا گوندارا نەدبر، تمێ رێیی کەسەڤا، خێنجی شڤان و گاڤانا کەسەکی ئەو نەددیتن. لێ وەختێ نێزیکایی شڤان و گاڤانا دکر، شێخزاهر تەمە ددا وان و ئەوانا ددانە سەرواختکرنێ، وەکی "دیوار هلشیا، تۆز هلکشییا". دە، جمعەتێ شێخزاهر و دەستا وی ئازاکرێ خوە هەساف دکر، دڤەومە، وەکی وان شێخزاهر بفرۆتا رۆما رەش؟ لێ چەوا دڤێژن "گۆشت بێ هەستو ژی ناڤە، ئیتبار تشتەکی رندە".

رۆژا دودا پێشی و پاشییا دەستێ شێخزاهر گشک گهیشتنە هەڤ، ب عەمرێ وی دەستێ جیێ خوە گوهەست، بەرب هدوودێ قەزا بازیدێ چوو و ور ژی ب عەمرێ وی دەستێ دیسا جیێ خوە گوهاست، بەرب هدوودێ ئاراراتا چوو و ور ژی ئالایی و تاخبوورێ ئۆردییا رۆمێ سەکنیبوون، وی تالاشا خوە وان نەدکشاندن، چمکی ئاناختار دەستخستبوو، تەنێ مابوو کلیتێ ڤەکە، ئەو ژی بەر ڤەکرنێ بوو، لازمبوو جیکی بێ قەزیيا بێورییا و ب قوماندارێ رۆمێیی دیلرا هێدی-هێدی دەستب هەوالدانێ بکرا.

شێخزاهر ب چەند شاخا بەرب هەر قەزاکە نێزیکی دەستا خوە قاسد شاندبوون، بێ وان قەزا چ هەیە، چ تونە، چ دڤێژن و ناڤا رۆژێدا، یانێ ژی زەعف دەرەنگ ئەلامەتی ددانە وی، وەکی هەلا تشتەک تونەنە،

لێ رۆژا سسییا بەسا دزینا قوماندارێ تاخبوورێ هەموو قەزا بەلا بووبوو.

شێخزاهر وارگا تەزەدا ئەو و دەوسگرتیێ خوە، چەند قوماندارێ وییە سەرپێهاتییە ماین روودنێن، فەدایی قوماندارێ رۆمێیی دیل تینە جەم وان، دوو سەلام-سەباخێرا ئەو دەستب خەبەردانێ دکە:

- قوماندار، ناڤێ تە ب خێر و قولخا تە چییە؟

- ناڤێ من بالی بەگە، قوماندارێ تاخبوورا رۆمێیە ل وانێمە،- درییا خودێ و پێخەمبەراڤە، ئەسکەرێ تە ژنا من و زارێ من کوشتن، ئەرێ؟ تو شێخزاهری، ناڤێ تە دیوانا رۆمێدا مینا مێرخاسەکی بەلا بوویە، هیڤی دکم راست بێژە؟ (کوورینی دکەڤێ دگری.).

شێخزاهر ڤەدبشرە، لێ پاشێ پۆسیدە دڤە و سەرت دڤێژە:

- ئەو چەوانە، وەکی تو دەرهەڤا ژنەکێ و دو زارادا، دگرییی،پۆسیدەیی، سەبرا تە نایی، دفکری و من بەرک ددی سۆندێ، گەلۆ ئەو ساخن و یانێ؟ لێ چما تو پرسێ نادی خوە و دیوانا خویە تەلاقرەش وەختێ هوون ژن، زار، کال، پیر، بووک، مێرا دکنە هوندورێ تەولە و گۆما جیێ ٥٠٠-٦٠٠ پەزی، یانێ ژی جیێ دوسد دەواری، کولەکا دگرن، گیهێ، قەسەلێ ددنە جمعەتێ، "وەکی باڤێژنە بن خوە، سەڤا زار

نەجەمدن، لاھ دخاپینن، دەرییا ب کەڤرا هلدجن. ئێگر بەردنێ و گشک تێدا دشەوتن. نە ئاخر، ئەو ژی زار نە مینا زارێ تەنە، ژننە مینا ژنا تەنە. دلێ دێ و باڤێ وان ژی نۆلی تە دشەوتە؟ دیا وێ زارا کورد ژی مینا ژنا تە نەھ مەها زار زکێ خودا خایی کرییە، وەلدییە. ب شەڤا و رۆژا لووری کرییە گڤرە و مەزن کریە. فرقیا زارا تە و کوردا تونا، تەنێ فرقی ئەوە، وەکی زارا وی ترکی خەبەر ددە و یا ما کوردی، ئیژا چ؟ زار دمینە زار. یاقین تو و سەرەکڤانێ دیوانا وە، وی ملەتێ ب قورنا چەرچراندی، زێراندی دەوسا مەرڤ هەساف ناکن؟ نها ئەمێ هاڤرا خەبەردن، وە کوردستان چقاسی دەرمداخکرییا. دلێ تە دیسا هێسا نەبوویە. نها مە تو دیل گرتی، ئیمکانا تەیە باشقە تونە. ئەگەر مە تو دیل نەگرتایی تەیێ ب دلێ خویی قرێچ و لەپێ خوە ب خوونا کوردا بشووشتا، کوردستان بکرا گۆلا خوونێ، وارگێ خەلایێ و نەخوەشییێ. ھ، بالی بەگ، جاڤێ بدە؟ ئەم کورد نۆلی تە نە بێ ئینسافن، بێ مروەتن. بدە ئاقلێ خوە، ئەم زارا تو وەختا ناکوژن، لێ ئەو مەرڤێ مقابلی مە دەرتێ، مە دەوسا تشتەکی هەساف ناکە، جاڤا خویە هەق دستینە. مە دەست نەدایە زارێ تە، ژنا تە، مە ئەو گرێدایە، پینە کرییە دەڤێ وێ، لێ پۆزێ وێ ڤەکری هیشتییە، سەڤا نەمرە و نە ژی بکارڤە بقووژە، وەکی دژمن مە نەدە هەساندنێ. لاپ ئارخایینڤە، ژنا تە و زارێ تە ساخ و سلامەتن، دوسێ رۆژا شووندا ئەزێ دەرهەقا حالێ واندا جاڤێ بدمە تە. نها ئاناختارا دیوانا رۆمێ جەم تەیە، وەرە ب کلیتێ ڤەکە، لێ راست ڤەکە؟ چ کو وەزیرییا رۆمێیە ئەسکەریێ وە قوماندارێ پێشەنییارا گۆتییە، سێری حەتا بنی قسەکە. ب گلیکی کیژان قەزایی کوردا چقاس ئەسکەر، سیلاھ، قوماندار کییە، هوونێ چەوا و چچاخ، کیژان ئالیدا دەستب شێر بکن؟ تەمام، تەمام بژە، ئەگەر راست نەڤێژی...

– ئەز ئیدی دەستێ وەدامە، – بالی بەگێ گۆت، – ئەز زانم پارا من گوللەیە. ئەز بلا بێسۆی نەڤم، دەرهەقا زارێ مدا جاڤا دورست بدن. ژ کال و باڤێ خوە بپرسن، من تو وەختا کوردستانێدا مقابلی کوردا شەر نەکرییە، ئەز تمێ ئانقەرێ و ستامبوولێ ماما، من مەدرەسا هەربییێدا دەرێ دایە، وەزیرتییا ئەسکەرێدا خەڤاتیمە، پاشێ تەڤی شەرێ ترکایی مقابلی کوردێ دێرسمێ بوومە، وەرا راست

بێژم، من ورا ناڤاکی مەزن قازانج کر و لەما ئەز شاندمە نە کو تەنێ قومانداریێ تاخبوورا وانێ، لێ ئوسا ژی یا ئەردیشێ.

– ئەز ب بەختێ خوە و مێرانییا کوردا سۆند دخوم، – شێخزاهر گۆت، – حەلالا تە و زارۆکێ تە ساخ–سلامەتن و دەرهەقا واندا نەفکرە، تەنێ راست و ب حەلالی سەر سپارتن، کرن و سێرا دیوانا خوە ڤەکە، بەلکی گونێ تە هنەکی سڤکڤە. دە، دێرسم ژی، تو ب خوە زانی کوردن، ئەزێ قاسدا بشینمە دێرسمێ، بێ دەرهەقا تەدا و هەموو عەمەلێ تەدا مەرا جاڤێ بشینن...

شێخزاشر، من زوودا بهیستییە، وەکی خەلقێ وە دڤێژە، "بلا مەری کوشتیڤە، کوشتیێ مێرێ چێڤە، وەختێ بکوژە وێ چەلکە ژی". نها ئەز کەتمە دەستێ مێرخاسەکی مینا تە و خەلازبوونا منێ تونەڤە ژی. تو وێ یەکێ ژی بزانڤە، وەکی ئەز ژ مرنێ ناترسم، چمکی چەند رۆژا شووندا، ئەزێ هەواتا ڤێ دنێ تونەڤم. ئەم و کورد جیناریێ هەڤە دەور و قورنانن، وی ملەتی تو جارا بەلاسەبەب مقابلی دیوانا رۆمێ شەرنەکرییە، بۆنا خاستنێ وانە هەق، دیوانێ تمێ ئەو هنجراندنە و راستی ژی کوردستان کرییە گۆللا خوونێ و وارگێ وان دەرمداخ کرییە. بەلێ، ئەگەر ئەز دیل نەکەتاما، منێ خەراڤی و زولم ملەتێ تە و خسووسی تە بکرا، لێ نها ئەز کەتمە دەستێ تە، ئیدی بێفەیدەیە، ئەزێ دەرهەقا هەموو فکر، کرنێ رۆمێدا گشکی شرۆڤەکم. ئەگەر باوەر ناکی، ژ دەستێ تە تێ، تە چەوا ئەز دیل گرتم و دکاری قومانداریێ ئالایی و تاخبووریێ قەزایی ماین ژی بدزی، تێ بڤینی، وەکی ئەز راستم. شێخزاهر، زانی نها دەرهەقا دزینا مندا وەل– وەلە کەتییە. ئانقەرێ، ستەمبوولێ و هەموو قەزا. هەمان تو ئیتبارا خوە ب من ناینی، تێ من بدی خەرجکرنێ، لێ دڤە وەختێ هجوومکرنێ ئەسکەریێ دیوانا رۆمێیە سەر کوردا، بەلکی لازمی تە ژی بێم...

– بالی بەگ، – شێخزاهر ب دێمەکی گەش گۆت، – کا بنهێرم، بێ تو سێرا دیوانا خوە چەوا ڤەکی، ئەو شوخولێ پاشێیە. نەنهێری، وەکی من مەدرەسا هەربیێ کوتا نەکرییە، لێ ئەز ئوسا هاتمە هینکرنێ ژ یا هەربیێ نە کێمترە. شەرێ دەستا منی چەند سالا ژی گەلەک تشت دایە من، کو هەلبەت مەرڤ چقاسی فەن، فێل و جووریێ شەر بزانڤە، نە خەراڤە. ئەو گشک فەمدارییە، نها تو دەستب ڤەکرنا کلیتێ بکە.

دیوانا رۆمێ،- بالی بەگێ گۆت،- و سەرەک قوماندارییا هەربیێ ب دەستی کوردفرۆشا و خولامێ خوە زانبوو، وەکی تەخمین رەقەما فەدایێ کوردا دگهێژە هەزارا، ئێپێجە ژی بێ سیلاهن، پاترۆن هندکن، تۆپێ وەیە سڤک هەنە، گەلەک رەشاشێ وە ژی هەنە، نیڤێ وان سیلاهایی پایی پرێ وە ژ ئەسکەر و جەندرمێ دیوانێ ستەندنە و نها ژی هوون دەست دخن. دیوان و سەرەکوماندارى هاتنە سەر وێ نێتێ، کو دو پێشەنییادا ل کورداخن، سەرەکێ پێشەنییا پێشن و یا هەرە چەتن یا تەیە، تو سەرەکڤانیێ لێ دکی، تەخمین کوردێ قەزایی وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ وێ تەڤی پێشەنییا تەڤن و کۆمەکێ بدنە وە. بۆنا چەت و دەستێ تە، ب فەرمانا دیوانێ تاخبوورێ منە وانێ، ئیدرێ و ئەردیشێ ٢٠ هەزار ئەسکەرە، ئەو ب سیلاهێ دەورا نهاڤا سیلاهکرینە، وێ هجوومی سەر وە بکە. پێشەنییا کوردایە دودا، یانێ یا بازیدێیە، سەرەکڤانێ وێ براهیم ئاخایی هەسکێ تێلیێیە و قوماندارێ فەدایا نووری ئەهسانە، ژ هەربیێ زانە، کوردێ ئێل، عەشیرەت و بەرێ قەزایی بازیدێ، خاڤەسۆرێ، گەلیێ زیلا، دیهاربەکرێ و دەشتا ئانادۆلیێ تەڤی وێ دڤن. ئەو پێشەنییا کوردا سەر هیمێ بەسێ هەیی، ئەو ژ گریداخا چووک دگرە حەتا دگهێژە گریداخا مەزن و حەتا دگهێژە پێشەنییا تە، رەقەما فەدایێ وێ پێشەنیێ ژ یا تە گەلەکترە. بۆنا هنجراندنا وێ پێشەنییا کوردا، دیوانێ تێرا دیتییە ژ ٣٠ حەتا ٣٢ هەزار ئەسکەر مقابلی وە شەر بکە. دیوان سەر هیمێ بەسێ ستەندی، زانە، کو جەم تە، شوخولێ هەربیێ ناڤا دەستێ تەدا تەربییەتکرن، هینکرن و هازربوون باش هاتییە تەشکیکلرنێ، لێ جەم پێشەنییا براهیم ئاخا ئەو شوخولا سستە، لەما ژی دیوانا مە قرار کر، کو بەرێ هجوومی سەر تە بکە. ئەز راست بێژم، مە ژ شەرێ شێخسەحیدی سالا ١٩٢٥ ـا هەلا پشتا خوە راست نەکرییە، سیلاه و ئەسکەرێ مە ژی کێمن، ئەم سیلاها هەڤالبەندێ خوە ئینگلیس و فرنگ دکرن، ئەو ژی سەر مە چەوا دڤێژن شەش بێش روودنێن. ئەسکەرێ مە لاپ کێمە، چمکی کورد ناڤا ئۆردییا مەدا قولخ ناکن، یێ قولخ ژی دکە، سیلاهێ هلتینە و دچە ناڤا کوردا. مە شەر بۆنا وێ یەکێ دا سەکناندنێ، وەکی ئەم قەوەتا خوە تۆپکن، هجوومی سەر کوردا بکن، ئەگەر هوون ڤێ جارێ ژی قەواتا مە بدنە قەلسکرنێ، گۆتی دیوانا مە خاستنێ

کوردارا رازیڤە. لێ زەعف چەتن، مرن هەیە، لێ وێ خاستنا کوردارا رازیبوون ناڤە. ئەوێ دیسا ژ هەڤالبەندێ خوە ئیمدادێ بخازە. ئا ئەڤا خەریتا مەیە، وێ ڤان ئالیادا هجوومی سەر وە بکە، وەختێ تو هنجراندن، ئیژا وێ ب قەوەتا تۆمەری هجوومی سەر براهیم ئاخا بکە. هەلا مەرا گۆتنە، وەکی کورد زۆرێ بدن، وێ فرندا ژی بدنە خەڤاتێ. دەرهەقا وێ یەکێدا جاڤێ براهیم ئاخارا بشینە، هەلا وەختێ دەستپێکرنا شێر گەلەک هەیە، بلا تڤنگا، پاترۆنا خورەک گرتی حەتا قەلەچا خورا دەستخن، چێکن. یا سەرەکە بێژە براهیم ئاخا، بلا فەدایێ خوە ب شوخولێ هەربیێڤا رند بدە هازرکرنێ و رند هاژ خوە هەڤە. ئەگەر هوون بێنە ئالتکرنێ بزانڤە شوخولێ براهیم ئاخا ژی وێ بکەڤە بن قەزیایی. و بەلکی هوون نەگهیژنە تو خاستنا و ئالتڤن. سەرەکقوماندارێ بازیدێ قازی پاشایە. بزانڤن، وەکی دیوانا رۆمێ حەتا ئەسکەر و سیلاهێ خویە پاشن، وێ بەر وە بدە خەڤاتێ، لێ وەختێ زۆرا وێ نەگهیشتە وە، وێ هێ ب خاستنێ کوردارا بەلکی رازیڤە. وێ ژی بزانڤن، وەکی وە ئەز دزیمە، سورا هجوومکرنا سەر کوردا جەم من هەیە و هوونێ ب وێ بهەسن، لەما ژی دیوان وێ عەسە و وەخت و جوورێ شەرێ خوە بدە گوهاستنێ، لێ دڤە نەگوهێزە ژی، لێ ب تەخمینا من، وێ عەسە بگوهێزە، چمکی بەرێ نەوێرن تورشی سەر تە بکن، چمکی پێشەنییا تەیە زۆرە، براهیم کو ئالتکرن، وێ ب قەواتا دوبارەڤا هجوومی سەر تە بکە، ئیدی شکبەرییا وێ یەکێ تونە. سەر هیمێ فەرمانا هەیی، دیوانا رۆمێ زڤستانێ، پاییزا دەرەنگی نکارە مقابلی کوردا شەر بکە، لێ باهارا ئیسالنە سالا ١٩٢٧ئا وێ یەکڤین هجوومن سەر وە بکە.

ئەو ئازایێ کو دانە، وەعدەلینە و بۆنا جیوارکرنا چەعڤانە، لێ کورد وێ زانن، ئەز تەرا گلیکی ژی بێژم، وەکی دیوان نها بۆنا من تەڤ هەڤ بوویە، رۆژێ ب سەدا تێل و تێلێقراف دچنە ئانقەرێ و ژ ور تێنە ستەندنێ، بۆنا وێ یەکێ ژی فرسەندا خوە ژ دەستێ خوە فووت نەکن، هشیارڤن...

شێخزاهر و دەوسگرتیێ وی چاوا جمعەت دڤێژە هاقاسی ژ قوماندار پرسین، وەکی گلیک چەوا دڤێژن قولەکێدا نەهیشتن و هەر تشت، هەر تشت پرسین و جاڤا تام ستەندن، لێ هەلا جارانا بالی پاشا شێور ژی ددا، لێ ئەو جەم شێخزاهر و

هەڤالێ وی، چەوا دهاتە قەبوولکرنێ، نە عەیانبوو.

چەند رۆژا شووندا دەرهەقا دزینا قوماندارێ تاخبوورا رۆمێیە ل وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ تەمام کوردستانێ مینا سیمسز تێلێقرافێ ناڤا وەلێتدا ژی بەلا بوو، چەوا دیوانێ و ئوسا ژی جـمـعـەتێ دگـۆت، وەکی ئەو تەنێ شـوخـولێ شـێـخـزاهرە. کوردستانێدا کوردا و ترکێ خەڤاتچی بۆنا وی شوخولێ مێرخاسیێ و هورمەتلی قوربان ددان، یێ کێ پەز و دەوار تونەبوو، دیک قوربان سەرژێ دکرن، چەوا دڤێژن ئۆرتا وان ئاسیماندا بهوستەک عەرد مابوو. دیوانا رۆمێ زەعف رند زانبوو، وەکی دزێ وی شێخزاهرە، چمکی ژنا بالی بەگێ ژی ئەو یەکا ئیزبات دکر.

شێخزاهر ب دەستی قاسدێ خوە، ئیدی بەسا دەرهەقا دزینا قوماندارردا، ئوسا ژی ئەلامەتیا دەرهەقا ساخلەمیا کولفەتێ بالی بەگێدا هەر ئالی بهیستبوو. شێخزاهر ب چەت و دەستێ خوڤا دو رۆژا ل جیکی نەدما، ها جیێ خوە دگوهەست، قاسد و نۆڤەدارێ وی ژی مینا دۆلاڤێ دخەڤتین، کو تو زرار و چرک وان نەکەڤە. وی جاڤ براهیم ئاخارا شاند، وەکی چچاخ، راستی هەڤ بێن.

راستهاتنا سەرەکقوماندارێ کورد

هەلا بەری راستهاتنێ، سەرەکڤانێ کوردا ب دەستی قاسدا جاڤێ هەڤرا دشینن، ب هەڤ دشێورن، ئەگەر یەکیرا فەدای، سیلاه و ئازووقە لازمبوویا، یێ ماین وەکە قەوەتا خوە کۆمەکی ددایی. ئەوانا گەلەک جارا راستی هەڤ هاتبوون، پرسێد دەرهەقا تڤدارەکدیتنا هجوومکرنا دیوانا رۆمێیە سەر وان، کۆمەکدارییا ئێل، عەشیرەت و بەرادا، تەلیم-تەربیەتکرنا فەدایا و یێ مایندا فکرێ خوە هەڤرا دگۆتن و دهاتنە سەر نێتەکێ.

ب دەستی قاسدا سالا ١٩٢٧-ئا، ل زینێ ئۆرتا هەردو ئاراراتا شێخزاهر، براهیم ئاخا و دەوسگرتیێ وان گۆتی عەسە راستی هەڤ بهاتانا، گەلەک پرس وێ تەڤایی سافی بکرانا و وێ دەرهەقا گەلەک پرسێ شێرە پاشوەختیێ هەڤرا رازی ببوونا.

براهیم ئاخا مەرڤەکی ناڤسەرەیی بەژن بلند بوو، ناملە پەن بوو، سەر و سیچێ خوڤا ئاژەقورکیبوو، سمێلا پالک، برووێ رەش، قاشێ چەعڤایە مەزن، دێمێ گەش، کۆلۆزێ دەڤەتووکی، ئارخالخێ مەندۆلە، زارێ شرین، قرما ماویزێر، کەمبەرا زیڤە زێرکلدایی گەلە-کی لێ دکر، هەواسا مەرییا دهانی.-هورمەتا وی ناڤا کوردستانێدا گەلەک بوو. جمعەتا کورد ئەو چاوا تەرەفدارێ هەقیێ هەساڤ دکر، نەهەقیێرا قەت رازی نەدبوو.

مەها ئاداری بوو، پێشێ ئاراراتێدا ئیدی قالچیچەک دەرکەتبوون، سەرێ هەردو چیایی ماسیسێ تەیێ بگۆتا دگهیژنە عەسمانا، ریشیێ شەر و شماقیێ دۆرا کۆلۆزێ وانی سپی دادکوتا سەر دێمێ وان. پێشێ واندا نەوال، بەرپال، بەروار، بەرۆژ، مێشە، راست و قەندیلێ وان ب قالچیچەک، هێشنایێ زمرووتێیە مەخمەرییە

تەزەدەرکەتیڤا مینا بووکا بەر پەردێ خەملی بوو. دەنگێ بلبلا، گۆگەرچینا، تەیرادا مینا کلاما دایکایە لووری – لووری دهاتە بیهنستنێ و هنەکا ژی تێلێ تەمبوورا خوە گەش دکرن. ناڤا وێ شانەشینێدا هەردو ساراکقوماندارێ فەدایێ کوردا و مەرڤێ پێراهاتی جیێ کڤشکری راستی ئشڤ هاتن. ب عەدەتێ کال و باڤا کێف حالێ هەڤ پرسین، دەرهەقا ئێل، عەشیرەت و بەرا دا هەڤرا گەپ کرن، هنەکی هێسابوون، پاشێ ڤەگەریانە سەر پرسا هیملی. شێخزاهر دەرهەسقا خەبەردانا قوماندارێ تاخبوورێیی دیلگرتیدا، سێری حەتا بنی وانرا قسە کر. دەمەکێ گشک کەتنە ناڤا متالێ کوور و دوور، براهیم ئاخا سەرێ خوە بلند کر، ب دێمەکی گەش، بن سملێڤا ڤەبشری و گۆت:

شێخزاهر، خودێ مە قوربانا جەدێ مالا وە بکە، دەستێ وە تمێ سەر خەلقێ مە بڤە سی. هەلا ئەم تونەبوونە، ب سالخێ کال و باڤا، مالا وە مالەکە مێرخاس بوویە، نها ژی دەرهەقا وێ ئێلێدا ب پەسن خەبەر ددن، تە ناڤێ کال، باڤا و ئەشیرا خوە دها دایە بلندکرنێ. ئەفەرم، باریکەلا تە و دەستا تەرا، وە یەکی مینا بالی بەگێ – قوماندارێ تاخبوورێ رۆمێیە هەری پەسناندی و جێربانڎی چەوا دزی، پۆرێ مەرییا بیز–بیزی دڤە. نووری لاوۆ، مە ژی دخاست تشتەکی ئوسا بکرا، مەرا هەڤ نەهات، یەک یەکیرا دڤێژە شێخزاهر سێرا دیوانا رۆمێ کریە دەستێ مە. بۆ وەلەه، ئەز ئیرۆدا تەسلیمی تە دڤم. چما کرنێ تەیە ئەفاتی و مێرخاسیێ، مەرڤەهەزیێ، ملەتهەزیێ، جامێرتیێ یەک و دودویە، وەکی ئەز ناڤێ وان بکشینم، لازمە ب مەها قسەکن، دیسا کوتا ناڤە. عەزیزێ مە، دە، دلێ مە دخازە، لێ خاستنا مە نایی سێری، ئەگەر تە مەدرەسا هەربیێ، نا جانم، هەما مەدرەسا وانێ ژی قەت نەبوویا تەمامکرا، من زانبوو تەیێ چ بکرا. نە کو وەلاتێ مەدا، لێ وەلاتێ ئەنجەبیادا وێ تو ب تلیا نیشانی هەڤدانا، لێ... ئەڤا چەند سالن، تە خاندنا خوە بەتال کرییە و مقابلی دژمنا شەر دکی. ئەم راست بێژن، کۆپۆخلیێ ئەدۆیێ حەسەن ئاخا بەرێ نە پاریکی چووک بوو، خەلقێ هورمەتا وی دگرت، پاشێ چ قەومی وی ملەتێ خوە فرۆت و بوو پینە. تە دەربەکە ئوسا وی دا، حەتا کورێ–کورا بیر نەکە. کی دەوسا ویڤە، وێ خوە زنارەکیدا باڤێژە. تە ئوسا ژی سێ کورێ ئیسا بەگێ قۆتی کوشتن،

ته ئەو ژ هورمەت، سیانەتێ خستییە، قیمەتێ وی بوویە قورشەک. دەربا مەرڤێ ئوسایە خایین تەنێ گوللەیە. دزانی، هەردا چتۆ زرارێ مەزن دانە خەلقێ مە و جمعەتا جینارە مایین و نها ژی ددن، وێ رۆژێ ترکەکی دۆستێ مەیی کال و باڤا ژ بازیدێ هاتە جەم من، دگۆت، وەکی "ئەگەر هوون عومرێ وان هەردا زوو کورت نەکن، ئەوێ نەنەرێ هێ مەزن بکن...".

– هەر تشت بۆنا مە فەمدارییە،– براهیم ئاخا خەبەردانا خوە پێشدا دبە،– ئەم زانن، وەکی ئەسکەرێ دیوانا رۆمێ وێ هجوومی سەر مە بکە. شێخزاهرێ من، خوە مە دەستێ خوە بەر هەڤا نەکرییە و ئەم روونەنشتنە، مە ژی ئێپێجە تڤدارەک دیتییە. ب کۆمەکا سەرەکڤانێ ئێل و عەشیرەتێ بازیدێ، خاڤەسۆرێ، گەلیێ زیلا، دەشتا ئانادۆلیێ، دیهاربەکرێ و یێ مایین مە گەلەک سیلاهـ، فیشەک دەستخستنە، چ کو مە دایە فەدایا، یێ زێدە مە بەرەکا ئاراراتێ ڤەشارەتییە، لێ دەرهەقا زەخیرا زڤستانێدا مە هنەک دەستخستییە، لێ هەلا کێمە، یێ هەیی مە برییە جیێ جی. ئەز تەرا راست بێژم، یا مەیە هەرە خەراڤ ئەوە، وەکی مە دەستەیێ ئێل و عەشیرەتایە سیلاهکری بەرەڤی جەم خوە نەکرییە، هینی تەلیما ئەسکەریێ، فەند و فێلا نەکرییە، ئەو شاشیکە مەیە مەزنە. گەلۆ حەتا ئەسکەرێ رۆمێ هجوومی سەر مە بکە، ئەمێ بکارڤن وان شوخولا بکن، چەتن. هوون بەلکی نووری ئەهسان ناس نەکن، وی ل ستەمبوولێ مەدرەسا هەربیێیە قوماندارییێ کوتا کرییە و رەڤییە هاتییە گهیشتییە مە، ئالیێ ئەسکەریێدا سەرەکڤانیێ دەستا مە دکە. شوخولێ وییی کری گەلەکی خاشا من تێ، لێ هەلا گەلەک کێماسی و شاشیێ مە ژی هەنە. هوون راستن. قازی پاشایی قوماندارێ پێشەنییا ترکا، سەبیسانەکی گەلەکی زانەیە، شەرێ مقابلی کوردادا گەلەکی قالبوویە، ئەو هەموو قول–بێری، زاخە و شکەڤتێ هەردو ئاراراتا زانە. ئەو زڤستان و پاییزا نکارە تشتەکی ب مە بکە، هاڤینێ دکارە زرارێ بدە مە. ئەم گەلەکی دووری هەڤن، تێل و تێلێڤرافێ مە ژی تونەنن. دە، کوردستانە گەلەکی مەزنە، لێ تشت ناڤە، ئەمێ ب دەستی بەلەدچییا و قاسدا جاڤێ هەڤرا بشین ئەز گلی ددم، وەکی بەری هجوومکرنا دژمنە سەر مە، ئەمێ هەر تشتی توندورست بکن.

دوو خەبەردانا هەسکێ تێلیێرا، سەرەکڤانێ کوردا دەمەکە خورت کەربوون، تو

کـەسی خـەبەر نەدا، لێ براهیم ئاخا گـەلەکی ژ شـێـخـزاهر دترسـیـیا، وەکی چ کێماسی یێ وی هەنە، وێ بدە روویا، ئەو ژی جەم هەڤالێ وییە شێر، شێخزاهر دوو خەبەردانا ویرا سەرێ خوە بەرژێر کربوو، کەتبوو خەمێ کوور، بەر چەعڤێ ویرا هەر تشت، هەر تشت دەرباز دبوو. لێ فرندا حالێ وی ددا چەتنکرنێ ژ دەنگێ وان، ئەو ژ متالا هشیار دڤە، وی هەڤالێ خویە روونشتی نهێری، گەلەکی پۆسیدە و مرووز گۆت:

– براهیم ئاخا، ب فکرا تە، خێنجی فرندێ توورکیاییە هەیی، گەلۆ فرنگ، ئالمان و ئینگلیس وێ فرندا بدنە دیوانا رۆمێ؟ بەلکی تە تشتێ تەزە دەرهەقا فرندادا بهیستڤە، جا مەرا بێژە، ئەو فکرا گەلەکی من نەرهەت دکە.

– شێخزاهر،– برکێ تێلیێ دڤێژە،– نە ئاخر، قومنادارێ تە دیل گرتییە، وی دەرهەقا فرندادا تشتەک تەرا گۆتییە، تە مەرا جاڤێ ئوسا نەشاندییە، لێ ئەز هاژ مەلوومەتیێ ئوسا تونەمە و من نەبهیستییە.

– براهیم ئاخا و نووری ئەهسانێ برا، –شێخزاهر گۆت،– براهیم ئاخا ئەز هاقاسی پەسناندم، هندک ما من هەمبەری گریداخێ بکە. هەلبەت، ئەز مەرڤەکی چووکم و نە لاییقی وێ پەسناندنێمە. وەختا مە ئەڤ هجوومکرنا ئەسکەرێ رۆمێیە، کو وێ بێ سەر مە، ئالتکر، ئا وی چاخی ئەم دکارن بەر فەدایا هەڤ بپەسنن. یا دودا ژی، ئەم برێ هەڤن، بەختێ ملەتەکی مەزنی خودان میلیۆن مەرا گرێدایە، گەرەکێ ئەم وی نەفەتسینن و بەخترەش نەکن، خەلقێ نەهەق نەدنە قرێ. هەما بۆنا وێ یەکێ ژی چ دلێ مەدا هەیە، ب ریا هەق، راست بدنە دەر و ژ هەڤدو نەخەییدن. خەیدێ بڤە قەساڤ، وێ سەر بەختێ ملەتێ مە روونێ...

– تو چ دڤێژی، چ دڤێژی،– براهیم و نووری گۆتن،– خەید پێشێ ژنایە. گەلۆ بۆنا را و شێورێ تەیە باش ئەختییارا مە هەیە، وەکی ئەم ژ هەڤ بخەییدن، ئاخر، ئەم بەختێ ملەتەکی سافی دکن...

ئەز وەرا راست بێژم،– شێخزاهر گۆت،– ئیدی چەندک-چەند سالن، وەکی ئەز تەریقا ئەسکەریێیە هەمدنیاییڤا مژوول دڤم، ڤرا، چیادا ژی هەرۆ دخوونم. هێ مەکتەبێدا من ئێپێجە کتێبێ هەمجاڤ دەستخستنە. بەلێ، ئەم گەرەکێ نە کو تەنێ

هاژ فێل–فەندێ ئەسکەریێیە عەمردا جێرباندی هەڤن، لێ ئوسا ژی عەسەیی گەرەکێ چەعڤکانیێ تاریقا هەربیێیە نڤیسار بزانڤن. گەلەک تۆمەریکرن و تەخمینێ من ژی هەما خووت ژ شوخولڤانییا منە ڤان هەردو سالا تێن. ژ خەبەردانا وە تێ کڤشێ، وەکی وە هازری و تڤدارەکا دیتنا خویە مقابلی رۆمێ زەعف خەراڤ دیتییە، ب وێ هازربوونێڤا هوون ناگهیژنە تو مەتەلەبێ و هوونێ رۆژا پێشندا بێنە هوورخاشکرنێ. ئەز هیڤی دکم نەخەیدن. ئەز بۆنا ملەتێ خوە و هورمەتا وە دڤێژن. ئەزێ دەرهەقا هەر تشتیدا یەکۆ–یەکۆ بێژم. وەختێ من گۆت کیژان پرسێدا راستن، بێژن، راستی، کیژانێدا نەراستن، بێژن نەراستی، چەوا دڤێژن ئینسافێ ناڤێژنە بن ئەڤایێ و پاشێ گازنا نەکن. من چڤاس قاسد و بەلەدچی سەر وەدا شاندنە و من گلیێ خوە دەرهەقا هینکرنا فەدایایە شەرادا، بلندکرنا تەربییەتداریێ ناڤا چەئەئا وەدا، بەرەڤکرنا هەموو دەستێ ئێل و عەشیرەتایە جەم وە، دەستخستنا سیلاهادا وەرا گۆتییە. و وەختێ راستهاتنێ مەیە بەرێ ژی، دیسا من گۆتییە، لێ چەوا دڤێژن، ئەو گۆتنێ من وە پش گوهێ خوڤا ئاڤیتنە، وەختێ هجوومکرنا دژمنە سەر مە، نێزیک بوویە، هوون هێ دفکرن، دەستێ خوە داڤێژنە چۆل و بەستا، لێ...

– بەرێ ئەولن،– وی خەبەردانا خوە پێشدا بر،– ئەهلیێ کوردستانێیە پایی پرێ دکەڤنە ئالیێ پێشەنییا وە، ژ هەوالدانا براهیم هاتە کڤشێ، وە سەرێ هەموو عەشیرەتا نەدایە سەر هەڤ. گلیێ وان نەکرییە یەک، هەرکەس ب جوورێ خوە خورا کوردستانەکێ چێ دکە، قەرەز، خوسەریخوتییە... کال و باڤا راست گۆتییە "سەرێ هەزار نەوالی نەوالەک. سەرێ هەزار مێرڤی، مەرڤەک". هەلا بفکرن، بێ کال و باڤێ مە چ گۆتنە و ئەو رۆژا مەیە ئیرۆیینە چەتندا، سەرێ خوە دگرن. هوون نزانن کیژان عەشیرەتێ وەختێ شێر وێ کۆمەکێ بدە مە، کیژان تەڤی شێر ناڤە. وە تەمامییا دەستۆ ئێل و عەشیرەتایە فەدایا تۆپی جەم خوە نە کرییە. نزانن، رەقەما فەدایێ وە وێ بگهیژە چڤاسی، قوماندارێ وان دەستا کینە، وەختێ شێر وێ کیژان ئالیدا دژمنخن دەستێ وەیە مەخسووس گەرەکێ هەڤن. ئەو تەنێ و تەنێ دەستخستنا سیلاها و خورەکڤا مژوولڤن، وەکی زڤستانێ فەدایێ تە چەتنایێ نەکشینن. یا هەرە خەراڤ و بۆنا رۆژا ئیرۆیین کێرنە هاتییە، کو سەرەکێ هەر ئێل و عەشیرەتەکێ

دڤێژه "خێنجی من، ئەز تو کەسی مەرڤ هەساڤ ناکم". هوون نزانن تفاق ئۆرتا ئێل و عەشیرەتێ وەدا چەوانە؟ عەدەتێ مە کوردایی ها هەیە، گاڤا دژمن هجوومی سەر عەشیرەتەکێ و یانێ ئێلەکێ دکە، ئێل و ئەشیرێ دنێ ئەگەر دژمنایی ژی ئۆرتا واندا هەیە، ئەو وێ وەعدەلی وێدا داڤێژن و کۆمەکیێ ددنێ و پاشێ دیسا دژمنایا خوە پێشدا دڤن. بەلێ، گۆشت بێ هەستو ناڤە، یەک نانێ دەڤێ زارێ خوە دبرە سیلاها دکرە، کو کۆمەکێ بدە ملەتێ خوە، یێ مایین بۆنا باریکەلاکێ ژ خەڤاتچیێ دیوانێ بستینە، خوە دفرۆشە. بەلێ، بۆنا وێ یەکێ عەجێڤمایی نەمینن، مەرڤێ ئوسا گەلەکن. ئەم هاژ تڤدارەکدیتنا دیوانا توورکیاییە سەر مە هەنە، وێ چەوا هجوومی سەر مە بکە، لێ بەلکی دیوان بۆنا مانداریێ، کو دیل کەتییە عەمەلیاتا شەرکرنا خوە هنەکی بگوهێزە ژی، لێ زەعف کێم. براهیم ئاخا دەرهەڤا قازی پاشا و دەوسگرتیێ وی سەلیم پاشادا گۆت، لێ هندکی گۆت. هەردو ژی زۆرن، کەتنە شەرێ مقابلی کوردا و ژێ دەرکەتنە. ب تەخمین، وەختێ ئەو هجوومی سەر مە بکن، رەڤەما ئەسکەرێ ویێ بگهیژە هەزارا، دڤە بەلکی ژی دها زێدە. ئەگەر ئەم مقابلی ئۆردییا وی رند شەر بکن و زۆرێ بدنێ، وی چاخی رۆمێ تەمامییا ئۆردییا خوە راکە مقابلی مە. گەلۆ ب ڤێ هازربوونا وە، هوونێ بکارڤن جاڤا وی بدن؟ هەلبەت، نا. ئا لەما ژی من بەرێدا گۆتە وە نەخەییدن، لێ...

– گەلی برا،– شێخزاهر خەبەردانا خوە پێشدا دڤە،– بێ تفاقا کوردایە یەکبوویی، بێ هینکرنا فەدایایە هەربیێ، تەلیم –تەربییەتکرنا وان و یا سەرەکە جڤاندنا وانە جەم وە، بژارتنا قومانداریێ باش، هوون نکارن بگهیژنە تو تشتی. نووری مەدرەسا ئەسکەریێ تەمام کرییە، بلا وی شوخولێ هەری فەرزی جاڤدارڤا عەسە مژوولڤە، بلا هەر فەدایکی وە قومانداریێ خوە ناس بکە، سۆند بخوە، گلیێ وی بۆنا وان بڤە قانوون. تەریقا وەرا ددە کڤشێ، وەکی وێدەرێ، کیدەرێ تەربییەتداری و هینبوونا ئەسکەریێ مەحکەمە، وێدەرێ ژی ئالتنداری هەیە. ب گلیکی، گۆتنا قوماندار گۆتی جەم فەدایی یەک نەڤە دودا. وەڤا عەیانە، وەکی گاڤا مە جاڤ ستەند، وەکی فلان رۆژێ دژمنێ هجوومی سەر مە بکە، گۆتی ئەم بەرب بەرەکا ئاراراتێ هەرن. تابیێ خودا هازر بسەکنین و کارڤن جاڤا دژمن بدن. بۆنا

وێ یەکێ ژی لازمە خەتا پێشەنییا فەدایێ کوردا مەزنڤە، ژ بازیدێ گرتی، حەتا تێ دگهیژە وانێ و ئیدرێ، کیژان ئالیدا رۆمێ زۆر دا مە، گۆتی ئەم دەستێ فەدایا بشیننە وێ دەرێ، کو ئۆردییا دژمن قەلسکە. وەختێ شێر گەرەکێ هوون تمێ هەرنە مەیدانا شێر، فەدایا بدنە. روحدارکرنێ، کو دها رند شەرکن، کێماسی و شاشیێ بەردایی بدنە راستکرنێ. تەریقا شەرادا هایە، کی بەرێ هجووم دکە، ئەو گەلەکی ئەسکەر و جەبرخانێ ددە دەر، نە کو یێ قەلەچا خودا روونشتی. ئا وی چاخی هوون دکارن گەلەک سیلاه، رەشاشا تۆپێ سڤک و گران، فیشەکا دەست بینن. گەرەکێ ب دەستی جمعەتا جی، قاسدێ وە بزانڤن ئەمبارێ دژمنایە جەبرخانا کونە، هجوومی سەرکن، بەلکی دەستخن، ئەگەر نکارن، گەرەکێ عەسەیی بتەقینن، ئەو ژی بۆنا مە خێرە، ها. ب گلیکی هەر تشتی گەرەکێ بەرێ بفکری و ئاقلەنە بکی، خێنجی کارێ، زرارا وێ تونە. وەختێ دیوانا رۆمێ هجوومی سەر مە بکە، وەلاتێ ئەجنەبییا وێ پێ بهەسن، وەکی دیوانەکە وا زۆر هجوومی سەر کوردێ بێ سیلاه کرییە و کورد مینا مێرا بەر وێ دۆز دکن. ب ڤێ یەکێڤا ناڤێ مێرخاسییا ملەتێ مە وێ دنێ بەلاڤە.

دوو خەبەردان و شێورێ شێخزاهرا براهیم ئاخا و نووری ئەهسان نەتکا وی رادمووسن، بەر وی تەمانە ددن، براهیم ئاخا دڤێژە:

شێخەئاهر ئەفەندی، گەرەکێ من ناڤێ "ئەفەندییتیێ" تەرا نەدا گرێدانێ، لێ ملەتێ مە، ترک، فارز، عەرەبێ جیناڕێ مە، تە چەوا شێخزاهر ئەفەندی ناس دکن، ئەز ژی مەجبوورم ئوسا تەرا بێژم. چ دڤێژی راستە قەت مەرڤ دکارە را و شێورێ ئوسا بخەیدە و یانێ رەت بکە؟ ئەوانا بۆنا مە دەرسە و دەرسا شێرە. تو وان شێرەتا دخازی هورمەتا مە جەم ملەتێ مە بدی بلندکرنێ، جمعەتێ بدی روحدارکرنێ، وەکی گشک مینا مەرڤەکی شەرکن، کۆمەکێ بدنە مە. ئەز هەیرانا تەمە، ب وان را و شێورا تێ بێژی تە مەدرەسا هەربیێ کوتا کرییە و لەما ژی تەلیم-تەربییەتکرن جەم فەدایێ تە بلند و زۆرە. ئەز راست بێژم، ئەو یەکا جەم مە زەعف کێم و خەراڤە. هەلا من بهیستییە، وەکی کیژان فەدایی قایدە-قانوونێ چەتا تە بەر تشتەکی هەساڤ ناکن، فەرمانا قوماندارا سەر هیمێ نەقەداندنا سۆندخارنا

قەسـەمێ، جی ب جی تێنە گوللەبارانکرنێ. هازا، کو راسـتە و قـانوونەکە بـاشە ژی. ب ڤان کرنێ خوڤا تێ بێژی ئەڤا بیـست- سی سالن تو ناڤا قال و جـەنگادا بوویی، وێدا قـالبـوویی، هـەمـوو رێ-درب، فێلێ ئەسکەریێ و شـێر زانـی. برا، هەلا شـاشـی، کێماسـی و نوخسـانییا مـە گەلەکن، وەختێ هـجـوومکرنا دیوانێیە سـەر مە ژی هندک مایـە، گەرەکێ ئەم لەز بدنە هلدانێ، پاشێ شـەپرزە و پۆسیدە نەڤن. چەوا تو دڤێژی کێر هـاتییـە بەر هـەسـتـو سـەکنیـیـە، بەرێ ئەولین هـەمـوو فـەدایێ ئێل و عـەشـیـرەتا بگهینمـە خـوە، شـوخـولێ هیـنکرن، تەربییـەتکرن و تەلیـمکرنێ بـدمـە مـەحکەمکرنێ، فـەدایێ مە گشک مـینا فـەدایێ تە بن سـۆندا قەسـمـێرا دەربازڤن، وەکی ئەم بکارڤن جاڤا ئۆردییا رۆمێ بدن، ئەگەر نەدن مرن لازمـە مەرا. دوو ئووسیانا شـێخسـەحیدرا ئۆردییا رۆمێ، جەندرمێ وێ تمێ مقابلی مە شـەرکرنە، یانێ گەف و گور مە خارنە و دوخـــون، دخـــازە مـلەتەکی خـــودان مـــیلیـــۆن بکە ترک، یـانێ ژی رووبارێ دنێ بدە هلدانـێ، ئەو یەکـا ژی نـە یا قـەبووکـرنێـیـە. دە، بـلا بەندێ دنێ، عــەرش و کـورسـی شـەدەڤن، ئەم هـجـوومی سـەر وان ناکن، ئەو هـجـوومـی سـەر مـە دکن. مـەرڤێ مـری تەنێ دەست بەر خـوە هلدانە، لێ گەلۆ مـلەتەکی وا، دکارە دەست بەر خـوە هلدە؟ ئەز و نووری مـینا فـەدایێ تە، بەر تە سـۆند دخـون، حـەتا دو مـەهـا چ تە گۆتیـیە بیننە سێری و دەرهـەڤا شوخولێ کریدا تمێ جاڤێ بدنە تە. ئەز وە هیـڤی دکم، جارانا ژی وەرە ناڤا فەدایێ مە، بزانڤە حال چەوانە؟ راستە، خێنجی مە کەسـەک نزانە ئەم ڤرا چ خەبەر ددن، لێ بلا گریداخ بڤە شـەدێ مە، وەکی ئەمێ گۆتنێ تە بقەدینن. دەرهـەڤا هـازرایی و هـجـوومکرنا دیوانا توورکیـاییـیـە سـەر مە، چ کـو قـومـانداریێ دیل تەرا گـۆتیـیــە، تە گـشک مــەرا گـۆت، ئەمێ بقــەدیـنن. تو راســتی، دڤــە دیوان وەخــتێ هـجوومکرنێ بگوهێزە، خودێ بکە دەرەنگ بەخە، وەکی...

– هـەلا بیستـەکێ بباخشینە، برکێ تێلیێ،- شـێخزاهر گلیێ وی بری، -دێمەک، هدوودێ پێشـەنییا وە ژ هدوودێد ئیرانێ گرتی حـەتا زینێ ئۆرتا هـەردو گریداخـا - بازیدێ گەلیێ زیلا، خۆڤەسـۆرێ تێ دگهێژە وانێ، هـدوودێد پێشـەنییا مـە ژی - ژ وانێ، دەشــتــا ئانـادۆلیێ گــرتی تێ دگـهــێـژە ئەردیش و ئیــدرێ. بلا ئەو یەکـا تە تەقـەیازڤە، نەنـهێری سێرا دیوانێ ئیدی دەستێ مەدایە، لێ دیوان تو جارا ئێرشـی

سەر پێشەنییا من ناکە، بکە ژی چەوا ماسیگر چەنگەلا خوە باڤێژە ئاڤێ، ماسی قۆتەکێ لێخە و برەڤە. وێ بەرێ هجوومی سەر تە بکە، ئەگەر ویرا هەڤ هات، خودێ نەکە، ئالتندار دەرکەت، ئیژا هێ ب قەوەتا دۆبارە وێ هجوومی سەر من بکە. قەرەز، عومرێ بدە کڤشێ. ئەم گەرەکێ تەڤگرێدانێ ژ هەڤدو نەقەتینن، ئەز وەرا، هوون ژی منرا. ئا سەڤا وێ یەکێ ژی چ قیمەتی دخازە بڤە، گەرەکێ ئەم هاژ سێر و فێلبازییا دیوانا توورکیاییێە تەزە هەڤن. قاسدێ مە گەرەکێ جمعەتا جی. خەڤاتچیێ وەلیتیا، قوماندارێ ئەسکەرییێرا، قیمەتی دخازە بڤە، تەڤگرێدانێ گرێدن، جاڤا راست و دوروست بستینن، وی چاخی ئەم ژیێ جوورێ شەرکرنا خوە بگوهێزن. ئەم چەوا ڤەگەرنە ناڤا چەت و دەستێ خوە، بەرێ ئەولین لازمە ژ فەدایێ خالچێ و باڤچێ چار پێنج دەستێ سییارە بدنە هازرکرنێ، ژ وانا سسێ تەنێ و تەنێ دەستخستنا سیلاها و سێ دەستە ژی دەستخستنا خورەکڤا مژوولڤن، بلا سیلاها و خورەک ڤان قەزا و نەهیێ نێزیکدا دەستخن، لێ ئەوانا ئوسا ژی گۆتی داکوتنە ئینچەریا وەلێت، جیێ ئارخایین ژ سەرێ ریا و نشکێڤا هجوومی سەر قەزا و نەهییا بکن، قرکن و سیلاهێ بگهیننە مە. داکوتانا وان دەستایە ئینچەرییا وەلێت، وێ دیوانا رۆمێ بدە ترساندنێ و مەجبوور بکە، وەکی قسمەکە ئەسکەرێ خویی ل کوردستانێ بینە ئینچەریێ، کێمبوونا ئەسکەرە ل کوردستانێ بۆنا مە خێرە. ئەم گەرەکێ هەلانا بدنە جمعەتێ، ناڤا واندا حوب، خیرەت و ناموسا کوردا بۆنا وەتەنێ وان بدنە بلندکرنێ، ئەو هاجەتا خوە هلدە و بێ ناڤا مە، کۆمەکێ بدە برێ خوە، بەر بریندار‌بوون و کوشتنا خوە نەکەڤن. هشیاربوون، هشیاربوون و دیسا هشیاربوون رەوشا مێرایە، لێ دەڤبەلابوون، قودەتی، ئارخایینتی مرنا مێرایە!...

هەردو سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردستانێ حەتا راستهاتنا پاشوەختیێ، خاترێ خوە ژ هەڤ دخازن.

قازی پاشا خاست شێخزاهر بخاپینە

هەر بەندەکی، کو ژ عەمەلیات، شوخولێ هەربیێ رند زانە، تەڤی قالجەنگ و شەرا بوویە، ئەلبێرا دکارە بێژە، سەری نە ئەوە، وەکی رەقەما ئۆردیێ پرڤە، هەموو جوورە سیلاهێ وێ هەڤن، ئەسکەرێ وێ ژ لنگا حەتا درانا سیلاهکریڤە، هەلا ئەوا یەکا ناڤێژە، کو ئەو دکارە بگهیژە مەرەما خوە. یا هەرە سەرەکە ئەوە، وەکی ئۆردیێدا شوخولێ تەلیم–تەربییەتکرنێ، وەتەنهەزکرنێ سەر دەرەجا خویە بلندڤە و شەرتێ هەری پێشن قوماندارێ وێ هەموو فەن–فێلێ شوورێ شەرکرنێیی ل چیا، راستا، دۆرگرتنێ بزانڤە و گەلەک– گەلەک تشتێ مایین. ئا تەنێ ئۆردیا ئوسا و قوماندارێ ئوسا دکارە بگهیژە ئالتنداریێ.

بەلێ، دیوانا توورکیایی ب ئۆردیا خویە پرهەزارڤا رند سیلاهکری دەربا سسییا هوجوومی سەر کوردستانێ نەکربوو، لێ حالێ شێردا بوو، پێشەنییا وێ ژ بازیدێ دگرت حەتا دگهیشتە وانێ، ئیدرێ. قوماندارییا وێ بێ سەبر هیڤییا فەرمانا ئانقەرێ بوو، وەکی هجووم بکە. هەردو سەرەقوماندارێ پێشەنیێ کوردا زوودا زانبوون، کو ئۆردییا دژمنا چەوا وێ درێژاییێدا جیوار بوویە، چتۆ سیلاهێ وێ هەنە، تۆپێ گران کو هاتنە جیوارکرنێ، بەری هوجوومکرنێ وێ کو قورمیشکن. سەرەککقوماندارێ کوردارا گەلەکی فەرز لازم بوو، وەکی پێ بهەسن ناڤا ئەسکەرێ دیوانێدا شوخولێ تەلیم–تەربییەتکرنێ، خوسەریبوونێ، بێ تەربییەتیێ، گوهنەدانا فەرمانا قوماندارێ چووک و مەزن و یێ مایین چەوانە؟ ب سالخێ بەلەدچییا و مەرڤێ دیوانێیە شیرحەلال و دیلا ددا کڤشێ، وەکی ئەو یەکا ناڤا ئۆردییا دژمندا نە سەر دەرەجا بلند بوو، چمکی ئەسکەر نەدخاست ژ وەعدە زووتر عومرێ خوە بدە.

ئەویٚ یەکیٚ سەرەکقوماندارێ پێشەنیێ کوردا ددا شاکرنیٚ.

شابوونەکە سەرەکقوماندارێ پێشەنیێ کوردا ویٚ یەکیٚدا بوو، وەکی وەختیٚ ئەسکەر و قوماندارێ توورکیایی شەرادا ناڤیٚ شێخزاهر دبهیستن، ئەلبێرا خەیسەت، کرن و گۆتنیٚ وی دهاتنە بیرا وان – "گەلی ئەسکەر و زابتیٚ دیلکەتی! ئەم کورد خودانیٚ رەحمێنە. ئەم رۆنکاییٚ ناپەچنن، تارییٚ ڤەناکن. ئەم مینا دیوانا وە نە خوونخورن، کێرا بگهیژن گوللەکن، دە، هوون زابت و ئەسکەرن، هەرەک وە هەزکرییٚ مالەکێیە، چەعڤیٚ کولفەتی ریا وەیە. ئەز باوەرم هوون رازەدلی نەهاتنە، هوون مەجبوور کرنە، کو هاتنە سەر مە، ئەز ویٚ یەکیٚ رند زانم. ئەز ئیزنیٚ نادم، وەکی فەداییٚ من وە بکوژن، لیٚ ئەمیٚ سیلاهیٚ وە بڤن، چمکی مەرا زەعف لازمن. دوو ویٚ یەکێرا ئەمیٚ وە بەردن، رند دڤە هەرنە مالیٚ خوە، لیٚ وەختیٚ هوون بترسن، هەرنە ناڤا ئۆردییا توورکیایی، ویٚ وە دیسا مەجبوور بکن و بشینە سەر مە، لیٚ وەختیٚ هوون دیل بکەڤنە دەستیٚ مە، ئیدی گازن لۆمانا نەکن و نەڤێژن کوردە بیٚ ئینسافن، ئەم گوللە کرن. تشتەکی ژی بزانڤن، وەکی من مەرڤەک جارەکیٚ دیت، دەھ سال ژی دەربازڤن، من کو ئەو دیسا دیت، ئەزیٚ ناس بکم، ها؟ ڤان گلی–گۆتنیٚ من، هەڤالیٚ خورا ژی قسەکن. دیسا دوەکلینم، ژ مە گازنا نەکن؟..."

ناڤا ئۆردییا ترکادا بەلاکرنا وان گۆتنیٚ شێخزاهر، سەر ئەسکەر و زابتا حوکومەکی مەزن دهیشت و ئەو دکەتنە ئۆرتا دو ئاگرا، ئەگەر وان مقابلی کوردا شەرکرانا، بەلکی دیل بکەتانا، شێخزاهریٚ ئەو ناس بکرانا، و ویٚ جی ب جی بهاتانا گوللەکرنیٚ، لیٚ شەر نەکرانا، ویٚ ژ ئالییٚ زابتیٚ ئۆردییا ترکادا بهاتانا گوللبۆرانکرنیٚ. هەردو ئالی ژی گوللەکرن بوو، گەلەکا خوە ب، ریا راست دگرت، بەریٚ خوە ددانە مالا خوە، حالیٚ قاچاخیێدا دەرباز دکرن و ئەو ریا، ریا هەرە راست هەساڤ دکرن. ئاها ئەڤیٚ یەکیٚ ژی ناڤا ئۆردییا دژمندا بێتەربییەتی، بێتفاقی، خوسەریخوتی و بێقانوونی پێشدا ئانی بوو. جارانا ئوسا دقەومی، وەکی یووزباشییا ئێڤاریٚ ئەسکەر هەساڤدکرن، تەسلیمی ئۆنباشییا دکر، سڤیٚ وەختیٚ هەسابکرنیٚ رەقەما ئەسکەر کیٚم دبوو. ئەویٚ یەکیٚ گەلەکی حوکومی سەر سەرەکقوماندارێ پێشەنییا دیوانیٚ دکر،

وی نکاربوو و نەوێربوو دەرهەقا وێ یەکێدا وەزیرتییا ئەسکەرییێرا بگۆتا، ئەگەر نەگۆتا ژی وێ بەر مەحکەما توورکیاییە هەربیێ بسەکنییا. بۆنا رەڤا ئەسکەر و زابتایە ژ ئۆردیێ، وەزیرتییا ئەسکەرییێ جەزایی بێ ئینساف قەبوولکربوو، لێ دیسا را ب رەڤا ئەسکەر و زابتا نەدبوو. ئەو بەسا ئۆزڤێ مەجلیسا توورکیایی ژی پێ هەسییابوو، لێ هەلا زەعف دزی خایی دکرن، وەکی کورد پێ نەهەسن.

سەرەکقوماندارێ پێشەنییێ کوردا ب وێ سورا ئۆردییا دژمنا هەسیابوون و شا دبوون. بۆنا وێ یەکێ ژی شێخزاهر ژ پێشەنییا خوە، پێشەنییا براهیم ئاخا چەند دەستێ فەدایایە پرمەرڤە سیلاهکری دشاندە پشتا دژمن، جیێ کو ئۆردی ئارخایینە و نشکێڤا لاوێ کوردا پارا و پێرا قسمەکە ئۆردییا دژمنە نە حالێ شێردا دخست، بێ هەساب ئەسکەر و زابت دکوشتن، بریندار دکرن، سیلاه و ئازووقە هلددان و بەرب ماسیسێ دچوون. ئەڤێ یەکێ سەرەکقوماندارێ پێشەنییا دژمن دکرە ناڤا فکر و متالێ کوور. جارانا قازی پاشا ئالاما خودا دگۆت، پێشەنییێ کوردا لاپ شەکا مە شکێناند. ئەڤا نە شوخولێ براهیمە، ئەو هجوومکرنێ نشکێڤا ب دەستی شێخزاهر تێنە کرنێ، لەما ژی ب فێلبازی هم پشتا مەدا و هم ژی پێشییێدا ل مە دخن. دە، ئەسکەرێ من ژی وەختێ ناڤێ وی کوردێ بێ "هش" دبهیزە، لاپ خوە ئوندا دکە. جاڤا وێ یەکێ داین زەعف چەتن و دژوارە. ئەگەر وا هەرە، ئەوێ نیڤێ ئۆردییا منە پایی–پرێ و سیلاها ژ جێرگێ دەرخە، هەمین ئازووقێ ژی دڤە. ئەگەر ئەز بزانڤم وێ چچاخ هجوومکە، کیژان ئالیدا، ئەمێ جاڤا وی بدن... قازی پاشا و قوماندارێ مایینڤا گەلەکی دفکرن و قازی دڤێژە، وەکی "ئەز دیکێ شێرڤم، لێ گەدەک وا بینە سەرێ من". قازی و سەلیم نهێرین حالێ وان رۆ ب رۆ خەراڤ دڤە، بۆنا ئەفووکرنا خوەیە پاشوەختییێ وەزیرێ دیوانێیی ئەسکەرییێرا تێلێقرافێ پەی تێلێقرافێ دشینن، وەکی "کوردا حالێ مە خەراڤکرییە، هم پێشییێدا و هم ژی پشتێدا نشکێڤا ل مە دخن، قەوەتا مە قەلس دکن، سەڤا وێ یەکێ ژی مەرا هم ئیمدادا ئەسکەر و هم ژی یا سیلاها لازمە. هەلبەت، دوو تێلێقرافارا دیوان کۆمەکدارییا هەر ئالی ددە پێشەنییێ خوە. دوو ستەندنا ئیمدادێرا قازی و سەلیم دیسا دکەڤنە فکرا، قازی پاشا دڤێژە:

سەلیم پاشا، ئەم ب ڤی جوورەیی، تو وەختا ناگهیژنە ئالتنداریێ، گەرەکێ ئەم بسپێرنە هەموو قومانداریێ خوە، هەمێن فەرمانا وەزیریێ ژی هەیە، کیژان ئەسکەر و قوماندار برەڤە، سیلاها خوە باڤێژە، جی ب جی بێ گوللەکرنێ. ئەم سڤێدا گۆتی وێ فەرمانێ دیسا ناڤا ئەسکەردا بدنە بەلاکرنێ، ئەڤا یا سەرەکەیە. بێتەربییەتیێ ئوسا جەم مە گەلەکن، گەرەکێ ب دەستی گوللەکرنێ وێ یەکێ بدنە هلدانێ. جامێر، خۆڤا وی پێزەڤەنگێ کورد گەلەکە، ئاخ... جانم، ئەم چڤاسی ژ وان "نەمەرڤا" قر دکن، رۆ ب رۆ هەڤدو زێدە دڤن، عەجێڤە، ژ کو تێن؟ فلانکەس، ئەو سوریێ ئەسکەریێیە ئوسا ددە خەڤاتێ، من حەتا رۆژا ئیرۆیین نە بهیستییە و نە ژی دیتییە. من هاڤاسی کوردارا کرییە شەر، من نەدیتییە، وەکی دزیکاڤا جیێ بێ قەزییا هم پشتێدا ل مەخن و هم ژی پێشیێدا، لێ ئالیێ مەیی چەپێ و راستێ؟ وەلەه، ئەز مەکێ و مەدینێکم، ئەو گشک ئیجاتێ شێخزاهرە شێرە تەزەنە. هایا ناڤە، گەرەکێ ئەم ب ناڤێ دیوانێ و وەزیرێ ئەسکەریێ شێخزاهرا خەبەردن، ب جوورەکی، بەلکی وی بخاپینن و تێکنە قەڤزا دەستێ خوە. ب وێ یەکێڤا ئەمێ وان ئارخاینن بکن و رۆژەکێ نشکێڤا هجوومی سەر وان "پشتهێشینا" بکن و بکنە قەڤزا دەستێ خوە. مالا تە ئاڤاڤە، تە زۆر دایە مەزنکرنا کووپێ زکێ خوە، چ تێ بەر هشێ تە، مینا پەپووکێ دکی پوو، پوو، پوو. من رۆژەکێ نەدیت، وەکی تو دەرهەڤا هازرایا شەرێ مەدا تشتەکی ئاقل بێژی. نە ئاخر، هایا ناڤە، گرانی گشک کەتییە ستوویێ من؟

ڤازی نکاربوو سەلیم بدا دەرخستنێ، چمکی ڤازی وەختێ شەرێ مڤابلی کوردادا گەلەک شاشی و نە راستی بەردابوون، ئەگەر دەرهەڤا واندا سەلیم وەزیر پێ بهەساندا، وێ پۆستێ ڤازی بگورۆئا، کا تێخستایی، سەلیم ژ گۆتنێ ڤازی دلێ خودا گەلەکی دخەییدە، لێ ژ ترسا نکارە بدە دەر، تووک دێڤدا زها دڤە و ب جوورەکی دڤێژە:

ئەز چ بێژم، تشتێ کارا تە ژێ تێ، یانێ بۆنا بلندکرنا نەڤس و ناڤێ تەیە، تو من بەر تشتەکی هەساف ناکی، لێ وەختێ دکەڤی چەتناییێ، هێ من دپرسی و گۆتنێ من ژی بەر تشتەکی هەساف ناکی. تو راست دڤێژی، ڤێ شەرکرنێڤا ئەم نکارن تشتەکی ب وی بکن، ئەمێ دها قەلسبن، ویرا شێخزاهر دڤێژن، راست بێژم،

نەخەیدە، یا لنگێ وی زانە، سەرێ مە هەردا نزانە. ئاقلێ من هەڤهاتنێ نابرە، لێ خودێ کەڤرەکی باڤێژە بەر دلێ وی بەلکی رازیڤە. مالا تە ئاڤاڤە، مە شەرێ مقابلی کوردادا روو سمێلێ خوە سپی کرییە، ئەم ئیجاتێ وا تەزە دڤین. جارنا شەڤ، جارنا رۆ، جارنا بەربانگا سڤێ، پشتێ، پێشیێ، ئالیێ مەیی چەپ و راستێدا نشکێڤا هجوومی سەر مە دکن و جارنا ژی فەدایێ وان منێ دڤن، وەختێ ئەم هجوومی سەر قەلەچێ وان دکن، بەنیینسانەک تێدا تونە. هنەک دەرباز دڤە، دیسا نشکێڤا هجوومی سەر مە دکن، ژ کو هاتن، کورا هاتن، چەوا هاتن؟ مەرڤ مەهتەلمایی دمینە... دڤە جەدێ شێخزاهر فەدایی مینا هۆری–پەرییا هلدکشنە عەسمانا، وەختێ دڤین ئەم ئارخایین بوونە، دیسا هجوومی سەر مە دکن. ژۆردا درەشیننە سەر مە. دڤە مینا شێخزاهر گوللە ل فەدایێ وی ناکەڤن؟ ئەگەر ئەم حەلالی بێژن. ئالیێ سورا ئەسکەریێدا، نە کو ئەم، وەزیر و دەوسگرتیێ مە ژی ناگهیژنە وی. دە، بلا وەزیر و دەوسگرتی بێنە ڤرا، ب وانرا تێکەڤنە جەنگێ، وێ هێ بزانڤن، ئەو گەدەیێ کورد کییە و خودانێ خوە چ فەند و فێلێ شێرە؟ تو نێتا خویە هەڤهاتنێ بێژە، ئەگەر شێخزاهر رازی نەبوو، وی چاخی پێشا وەزیردا بەرک بگرە، چەند تەیارا ژ وی بخازە، ئەگەر وی ژی رەت کر، ئێژا تێلێقرافێ پەی تێلێقرافێ پاتشێ وەلێترا بشینە، وی چاخی وەزیرێ مەجبوورڤە و خاستنا مەیە هەق رەت ناکە. ئا وی چاخی ئەمێ هێ بگهیژنە مەرەما خوە.،.

–ئەرێ سەلیم، – قازی گۆت، – چۆلە فرەیە. چ تێ بەر دەڤێ تە دڤێژی، کا بەختێ ئوسا، سەلیم، وەختێ ئەز وەزیر تشتەکی هەساڤ نەکم، پاتشێرا تێلێقرافا لێخم، ئیدی ب کولفەت، قەوم و پسمامێ خوڤا ل هەواتا دنێ وێ تونەڤن. یا دودا ژی فرندە دیوانێ تەنێ و تەنێ بۆنا رۆژا چەتن، وێ ژی رند بزانڤە... دە، هەلا ڤێ گاڤێ ئەم دەست باڤێژنە هەڤهاتنێ، بەلکی تشتەک ژێ دەرێ، لێ ئاقلێ من ژ وی گەدەکی تشتەکی نابرە، دە دیسا. خوە من ڤان دەرا سەرێ باڤێ خوە چەل نەکرییە. ئۆردییا مە ژی مەرا دچەرچرە. شێخ ژی چەعڤێ ئەسکەر و قوماندارێ مە ترساندییە. هەما دەنگێ کوردەکی تێ، گەلەک ئەسکەرێ مە سیلاهێ خوە داڤێژن و درەڤن. هەو دزانن، وەکی شێخزاهرە دکە قیرین. ب گلیکی هەڤهاتنێ وێ کارەکە مەزن بدە مە، لێ...

چەند رۆژا شووندا قازی و سەلیم پاشا دو دەستێ ئەسکەرە چار مەرڤ، وانرا هەر تشتی شرۆڤەدکن، یەکێ بەرب پێشەنییا براهیم ئاخا و یا ماین بەرب پێشەنییا شێخزاهر دشین، وەکی قوماندارێ کوردارا بێژن کو "قازی پاشا و سەلیم پاشا دیوان دایە رازیکرنێ و ب فەرمانا پاتشێ توورکیایی ئەم ئیدی هجوومن سەر وە ناکن، وەرن کەڤرا ژ پێشا خوە باڤێژن، جمعەتێ جیێ بەلاسەبەب نەدنە قرێ، بلا جمعەت ئازا و سەربەست بژی". وەختێ قاسدێ ئۆردییا رۆمێ دچنە جەم سەرەکقوماندارێ هەردو پێشەنیێ کوردا، چ کو قازی پاشا وانرا گۆتبوو، قسە دکن. سەرەکقوماندارێ هەردو پێشەنیێ کوردا وان قاسدا جەم خوە چەند رۆژا خایی دکن. شێخزاهر و براهیم ئاخا راستی هەڤ تێن، گەلەکی ب هەڤرا خەبەر ددن، پاشێ شێخزاهر دڤێژە:

– براهیم ئاخا، زانی چ هەیە، ئەڤ هەڤهاتنا مە، زارا بەرا ژی باوەر ناکە. ب تەخمینا من، وان ئەڤ هەڤهاتن ب دیوانێرا نەدایە رازیکرنێ، بەر خوە دەرخستنە. قازی شەیتان و گورێ شەرایی کەڤنە، بێ دیسا چ تەلێ دخازە بینە سەرێ مە. دوو هاتنا وەکیلێ ترکارا من ژ ئەهمەد جاڤ ستەند، وی دەرهەقا هەڤهاتنا مە و ترکادا قەت تشتەک نەگۆتبوو. دێمەک، قازی وێ یەکێ بەر خوە دەردخە؟ ب تەخمینا من، لێخستن و هجوومکرنا مەیە پشتا دژمندا، ئەو بۆنا وان سورەکە ئەسکەرییێیە تەزەیە.

ئەو هجوومکرنێ مە، قەوەتا دژمن یەقین ددە قەلسکرنێ، لەما ژی دخازە مەرا هەڤبێ، وەعدەلی مە بدە ئارخایینکرنێ، چەوا دڤێژن پاشی و پێشیا ئەسکەرێ خوە ناڤا وی وەعدەییدا بگهینە هەڤ، قەوەتا تەزە و سیلاها ژ دیوانێ دیسا بستینە و نشکێڤا هجوومی سەر مە بکە و مە بدە پەریشانکرنێ. براهیم، ب فکرا من، ئەڤ هەڤهاتنا وەعدەلی بۆنا مە کوردا هنەکی خێرە، چمکی بەرێ ئەولن وێ زڤستانێ بدە نێزیککرنێ، یا دودا ژی فەدایێ مەیێ هنەکی هێساڤن، ئەم ژیێ هازری و تڤدارەکێ سیلاه، خورەک و جاڤداینا هجوومکرنا ئۆردییا دژمن بڤینن. تو بێژە قاسدێ قازی، وەکی شێخزاهرێ جاڤا هەڤهاتنێ بدە، وەختێ ئەو رازی بوو، دێمەک، ئەز ژی رازیمە. ئەزێ بێژمە قاسدێ قازی پاشا، وەکی بلا ئەو مۆلەتێ بدە مە، گەرەکێ ئەم

ب هەڤ بشێورن و ئەمێ پاشێ جاڤا کوتاسیێ ب دەستی قاسدێ خوە ویرا بشینن. زانی، ئەوێ چەوا شاڤە، ئەوێ هەو بزانڤە، وەکی دەولەمەندبوونا دنێ گشک دانە وی، چمکی ئەز خەیسەتێ وی مورخوزی رند زانم. ب تەخمینا من، تو ڤان گۆتنێ منرا رازیی، لێ بەلێ هشیارڤە؟ تڤدارەکێ خویی جاڤداینێ رند بڤینە، ئارخاین نەڤە، بلا تمێ نۆڤەدار و بەلەندچیێ تە ئەسکەرێ رۆمێ ئیز بکم، بێ ل کونە، چڤا مژوولن، چ دکن قەرەز، هشیارڤن و هشیارڤن، سیلاه و خورەک...

قاسدێ قازی ڤەدگەرنە جەم سەرەککوماندارێ خوە، چ کو شێخزاهر گۆتبوو، گشکی ویرا شرۆڤەدکن، ئەو گەلەکی شا دبە، ئەگەر باسک تێکەتانا بن ملێ وی، وێ بفریا ئانقەرێ و وێ بگۆتا وەزیر، وەکی بنهێرە ئەز قوماندارەکی چقاسی دووردیتیمە، کو ئەز سەرەکڤانێ کوردا چەوا دخاپینم، ئەزێ نشکێڤا هەردو پێشەنیێ وان ب تەمامی و تام بهنجرینم، کو قژک سەر وارێ وان بجڤن، وەکی خورا قووت و خورەک دەستخن. ب وێ "هەڤهاتناڤا" تەخمین مەه و نیڤەکێ هجوومکرنا ئۆردییا توورکیایی سەر کوردا تێ ئەگلەکرنێ. چەوا ئۆردییا دژمنا و ئوسا ژی کوردا ئیتبارا خوە هەڤ نەدهانین، چەوا لازمە هەردو ئالییا ژی هازرییا خوەیە شەرکرنێ ددیتن.

سەرەکڤانێ کوردا ژی رند زانبوون، وەکی شەرێ زڤستانێ بۆنا وان کارە چمکی ئۆردییا رۆمێ ژ سور و سەرما چیایێ ئاراراتێ نکارە مقابلی کوردا شەر بکە. هەلا جارانا ئۆرتا شێخزاهر و ڤرکێ تێلیێدا هوجەتێ مەزن ژی پێشدا دهاتن، خاستنا براهیم بوو، وەکی نشکێڤا هجوومن سەر دژمنا بکە، لێ شێخزاهر ئەوا یەکا ئینکار دکر. پاشێ دوو گەلەک هوجەتێرا برکێ تێلیێ ب گۆتنێ شێخزاییرا رازی دبوو. شێخزاهر چەوا دڤێژن دو فەدایێ جێرباندییە دیلەڤار سەر قازیدا دشینە و دڤێژە:

چەند سەرێ تە هەنە، وەکی تو بێ پاتشێ رۆمێ و خوەزنرێ وێیی ئەسکەرییێ، مەرا هەڤ تێیین؟ دێمەک، تو دخازی مە بخاپینی، ئارخاین بکی و بگهیژی نێت و مەرەما خوە؟ تو رند من ناس دکی، ئەوێ کو لنگێ من زانن، سەرێ تە نزانە. قازی، رۆژا بیست و یەکێڤە، ئەز قەساس و قەساڤێ سەرێ تەمە. ئەگەر تو دخازی ل هەواتا دنێ ساخ بمینی، زییانێ نەدی خەلقێ مە و وە، ژ گشکی رندتر ئەوە، دەست

ژ قومانداریيا پێشەنیێ بکشینە. تە هچکێ ملێ خوە هلدانە، دخازی دیسا دەستێ خوە تێخی قەفەسا کوردا و ب خوونا وان دەستێ خوە بشۆیی؟ رند دڤە، پەسەپووسێ خوە هلدە و ژ وەلێت دەرکەڤە؟...

وەختێ قاسدێ شێخزاهر خەبەرێ خاش سەر قازی پاشادا رەشاند، پۆسیدە بوو، رەنگ لێ فرییا تووک دێڤ دا مچقی، چەند جارا کوخییا، بۆخازا خوە تەمز کر و ب لێڤێ خوەیە پرپشی گۆت:

– گەلی قاسدا، یەقین هێرسا شێخێ وە رابوویە، ئەو شێخێ "مەیە" ژی. هەما شێختییا وی وێ یەکێرا تێ کڤشێ، وەکی گوللە وی ناکەڤن. دە، شێخە دینکن، چ گۆتییە من قەبوولکر، "شێخ سەرینە، ئەم لنگن". جانم، ئەم موسولمانن، مە چ دایە هەڤ و ئەم نکارن ژ هەڤ بستینن؟ بێژنێ بلا خوونا نەهەق نەرێژە. قورانا مەیە پیرۆز هەیە، ئەمێ دەستێ هەڤدا سۆند بخون و خەلاز بوو، چوو. پاشێ کی نەهەقیێ بکە، قورانێ وی بتەلینە. ئەز زانم، وەکی ئەو هێرس بوویە، بەلکی پاشێ هێرسا وی داینە؟ هەرن بێژنێ، بلا رند بفکرە و جاڤێ منرا بشینە. دە، وەرا ئۆخرڤە، "برێ منە کورد".

قاسد گاڤا جاڤا قازی پاشا شێخزاهرا تینن، ئەو دکەڤە ناڤا فکرا، ئالەما دلێ خودا دفکرە و دخازە هەلا سەبر بکە و ویرا هەر تشت عەیانڤە، کو فکرا وێ هەڤهاتنێ چییە و ب وێ یەکێڤا ئەو چ دخازە بکە؟ هەلبەت ئەو فەلبازیێ قازی پاشا وی عەیان بوو، لێ هەلا سەبرکرن و مەلوومەت تۆپکرن لازم بوو. بۆنا سافیکرنا وێ پرسێیە کوتاسیێ، گەرەکێ هەردو سەرەکقامانداریێ پێشەنییا کوردا راستی هەڤ بهاتانا ئاقل ژ ئاقلا زێدەترە. چەند رۆژا شووندا هەردو سەرەکقوماندار راستی هەڤ تێن، پاشێ شێخزاهر ڤێ جارێ سافیکرنا وێ پرسێ داڤێژە سەر براهیم ئاخا، دوو متالارا ئەو دڤێژە:

– شێخزاهر، دڤینی هاڤین بەر قوتبوونێیە. هندک ما، کو زڤستان دەرێ مە بکوتە، وەختێ وێ، کو کوتا، بەرفێ بڤە کێفا مە. ئەز گەلەکی دوو گۆتنێ تەرا فکریم، من دیت، وەکی تو راستی. ئەگەر دیوانا رۆمێ قەولێ زڤستانێدا هجوومی سەر مە بکە، ئەوێ بڤە بێئاقلیکە مەزن، تو خێرێ ناستینە، وێ پۆر– پۆشمان پاشدا ڤەگەرە. لێ

حالێ مه ژی راست بێژن، شەرێ زڤستانێدا، وێ نه تو حالڤه، ئەو ب مه نکارن، لێ... ئەم چڤاسی بدنه ئەگلەکرنێ، ئەو یەکا بۆنا مه وێ باشڤه. ئەز تێمه سەر نێتێ، وەکی ئەو تو وەختا زڤستانێ هجوومی سەر مه ناکە، شەرێ بسەکنه حەتا دەرباهارێ، لێ بەلکی نها ژی؟ ئەز بەختێ مێرێ چێدامە، چڤاسی دخازی وی کافری بخاپینه، بلا وەعده درێژڤه، چ بێژی، ئەز تەرا رازیمه، تەنێ جاڤێ بده من. یا دودا ژی نەڤی–نەڤی تو تەڤی وی گوری وەعده کڤشکی، راستی وی بێیی، ئەوێ ته بده کۆرپووچکرنێ، مالێ مه بشەوته، ها؟

– برا، ڤێ جارێ هەر فکر و گۆتنەکە ته، بۆی من شیرەتن شێخزاهر گۆت، – تو دەرهەڤا راستهاتنا من و قازیدا راستی. ده، ئەز شێخزاهێرم، ئەو ژی قازییه، تێ پاشێ بڤینی ئەزێ چ نەنەرا بینمه سەرێ وی. ئەز ته هیڤی دکم، تەنێ هشیارڤه، وەکی دژمن نشکێڤا سەر تەدا نەگره، وە نەده پەریشانکرنێ؟ ب گلیکی قاسدێ مەیێ هەرن، بێن، وەختێ تشتێ تەزە هەڤە، ئەمێ جاڤێ هەڤرا بشین. ده، ب خاترێ ته، نها ڤی وەعدێ مەیی چەتندا، فەدایی بێ سەری هیشتن، گونەکارییه...

چەوا کو شێخزاهر دگهیژه چەتا خوە، چەند رۆژا شووندا ب دەستی دو فەدایێ خوە، جەوەکه وا قازی پاشارا دشینه. "قازی پاشا، مادەم کو خاستنا ته هەڤهاتنه، ئەز هازرم، وەکی ئەم هەڤدو بێن، لێ چەند خاستنێ من هەنه. ئۆردییا ته ژ بنەتارا بازیدێدا گرتی، حەتا تێ دگهیژه وانێ و ئیدرێ حالێ هجوومکرنا سەر مەدایه. بەلکی تو بێژی ئەو بەسا نه راسته، لێ تو خێلفی، هەر تشت بۆنا مه کوردا عەیانه و ئەم زانن، وەکی چڤاس ئەسکەرێ ته، کو سەکنییه، چڤاس سیلاهێ ته هەنه، ته تۆپێ گران کو دانه سەکناندنێ، تێ کودا هجوومی سەر مه بکی و ب چەند تیشا؟ نها ئەگەر تو وێ هەڤهاتنێ راست هەساڤ دکی و ته ئەو ئانقەرێرا دایه "رازیکرنێ"، وەره ئەم جیکی کڤشکن و ور راستی هەڤ بێن، ب قورانا پیرۆز دەستێ هەڤدا سۆند بخون. ئەگەر تو وێ یەکێرا رازییی، چارشەما هەڤتا تێ، ئەم ل سەرێ گرێ سۆر، نه هاقاسی دووری تەیه و نه هاقاسی ژی دووری مەیه، ئەم راستی هەڤ بێن و وێ پرسێ جارەکێڤا بدنه سافیکرنێ. ئەز زۆرێ نادمه ته، ئەگەر رازییی ب دەستی قاسدێ من، منرا جاڤێ بشینه، ئەگەر نه رازییی، دیسا منرا جاڤەکێ بشینه و

پاشێ هەر کەس کورێ باڤێ خویە...".

سڤـەترێ شێـخزاهـر وەکیلێ خـوە دشـینە جـەم قـازی پاشـا، هەلا خێلەکێ فـێزا ئۆردیێ، بەلەدچیێ ئۆردیا دژمن پێشیبریێ ددنە وەکیلێ شێـخزاهر، بەرێ دخـازن تەرکوسیلاه بکن، لێ وەختێ دڤێژن، وەکی ئەم وەکیلێ شێخزاهرن، دڤنە جەم قازی پاشـا، ئەو سەلامێ ددنە هەڤ، قـازی ب کەن حالێ شێـخزاهر دپرسـە و پاشێ لاوک چ کو شێـخزاهر گۆتبوو، گشکی وی و سـەلیم پاشارا قسە دکن. قـازی پاشا خەرقی متالا دڤە و ئاخری دلێ خودا دڤێژە، وەکی "ئەو گەدێ کورد دخـازە من بخاپینە، بدە کۆرپووچکرنێ. نا، ئەز وا زوو ناکەڤمە، تەلا وی، ئەزێ ئوسا بکم، وەکی ئەو لنگێ خـوڤا بکەڤە تەلا من و وەختێ ئەو کـەتە قـەڤزا دەستێ من، ئیـدی ئەز دەرهەقا ئالتنداریا خـودا نافکرم. دوو وێ یەکێـرا، دنێ وێ بڤـە یا من، ئەزێ شـینێ سـەر کوردستانێدا دیسا بینم و هەمان ئالتنداری ژی یا منە".

هەما وێ دەمێ قوماندارەکی ئۆردیا، وی، بێ دەستوورستەندن دکەڤە جەم قازی، وی ژ متالا ددە هشیارکرنێ، لێ قـازی وی نابهیزە، دڤێژە: "سـەلیم پاشـا، وی پێزەڤەنگی بڤە دەرڤا، بێ چ دبێژە؟" وی تەڤی وەکیلێ کوردا راستە، شرین– شرین خەبەر ددا، لێ دێمێ وی تشتەکی ماین دگۆت. دەمەکێ شووندا سەلیم پاشا دکەڤە هوندور، گوهێ ویدا چ دڤێژە، رەنگێ وی ب تەمامی تێ گوهەستنێ، دخازە هجوومی سەر وەکیلێ کوردا بکە، لێ زەڤتا خوە تینە، جیێ خودا روودنێ، دخازە نۆلی بەرێ لاوکارا خەبەردە، وەکی ئەو نەکەڤنە شکێ، لێ لاوکا ئیدی تێ دەرخستبوو، کو یەقین کوردێ براهیم ئاخا دەربەکە زۆر ئۆردیا وی خستییە. بیستەکێ شووندا ئەو هێرس دڤێژە:

– لاوک سڤێدا هاتنە، نها برچینە، گەلی بێ ئیسافا، مەرڤ وا هورمەتێ وەکیلێ کوردارا دکە؟ سەلیم پاشا تو تەڤی لاوکا نین بخوە، هنەکی شوخولێ من هەیە، ئەزێ دەمەکێ دەرەنگ بێم، من بباخشینن، گەلی خۆرتا.

سـەلیم پاشـا، لاوکارا نین و خـورەک تینن، ژ لاوکـا یەک تـاسـا خـورەکـە کـو ویرا ئانینە، ددە بەر سـەلیم، ئەو دخازە تاسێ پاشدا بدە وی، لێ ئەو دڤێژە، وەکی "گاڤا قوماندارەکی مینا تە جەم مەیە، چ ئەختیارا مە هەیە، تاسا پێشین ئەز هلدم. جەم

مـه وا هـاتييـه قـهبوولكرنـێ". سـهليم پاشـا دوو وێ يهكێرا ئيدى نكاره تشـتهكى بێژه هـهردو لاوكێ كـوردا، تاسـا خـورهكێ سـهليم دخـون، زۆرێ ددنـه پهنيـر، كـو سـهليم نهكـهڤـه شكێ. سـهليم دهست ناده تاسێ، ئـهو ل چهعـڤێ خـورهكـانى دنهـێره، ئهو چهعڤێ خوه دقرپينه، يانى نهخوه، خورهكانى تاسا خورهكه تهزه تينه. سـهليم دلێ خـودا فكرى و تهيێ بگۆتا دڤێژه، "بۆ وهلهه –بلهه كورد تـو وهختا نايينه خـاپاندنێ، بنهـێره چ كرن، خـاستن من فـهقيـرێ خـودێ بدنـێ ژهرداداى كرنـێ و پاشێ ب من بكهنن".

وهختێ خـارنا وانه شريندا قـازى پاشا ب هێرس دكهڤه هوندور، لێ هنـهكى ئوسا دكـه، وهكى وهكيل نهكـهڤنه شكێ، سـهليم پاشـا و هـهردو وهكيل بهر رادڤنه پيـيـا، پاشێ روودنێن، لێ پارى بۆخـازا قازيدا نـهدچوو خارێ، تالاشا كوردا نينبـوو، نان و خـورهكێ خـوه شـرين–شـرين دخــارن و هـهلا ئاڤـا سـار ژى سـهردا دكـرن. قـازى خـورهكانى دا سـهرواختكرنـێ، كو خورهك بۆنا لاوكا ديسا بينه، لێ لاوكا رازيبـوون دانێ و ئهو خاسـتنا وى رهتكرن. دهاته كڤشێ قازيى زهعف برچى بـوو، ها دهسـتێ خـوه بهرب خورهك و نين دبر، لێ هلـنهددا، تهيێ بگۆتا ئهو ب نهخـاشيا ريشا پووچ كهتييه، نـان بۆخازا ويدا ناچه، لێ سـهليم پرى –هندكى دلوكومـى، دخار. سڤرا نين هـاته هلدانێ، لاوكـا رازيبـوون دانه قـازى و تووش چهعڤێ وى نهـێرين، گڤـا جـاڤێ دخازن.

– گهلى وهكيلێ "برێ مهيه كورد"، – قازى گۆت،

– پێش منـڤا شـێخزاهـر ئهفهندى زهعف سـهلام بكن، كـێف–هـالێ وى بپـرسن و بێژنێ، وهكى دهه–پانزدهكى شـووندا، ئهزێ ژێرا جاڤهكێ بشـينم. هـهلبهت، ئهز تهنێ هـهڤـهاتنێ دخـازم، وهكى جمـعـهتا مـه و وه "عـهدلى" بژى، خـوون ئيدى نهيێ رێتنێ". ئێڤـاره، تارييـه، سـاره، ئيشـهڤ ژى بڤنه مێڤانێ مـه، خـوسـووسـى جيكى باشـقـهدا هوونێ رازێن و تشتێ باشقه نهفكرن ...

– بباخشينه، قـازى پاشا، – وهكيلهكى كوردا گـۆت، – هـوون زانن كو ئـهم ژ مرنـێ ناترسن، وهرا شـهر دكن، سور و سـهرما ل مه هۆز ناكه، بۆنا مه كهڤر بـالگييه، عهرد دۆشـهكه، لباسـێ مـه ژى ئۆرخـان و بالگينه. ئهم هيڤـى دكن، مـه بسـپـێره ئهسكهرێ

خوه، بلا مه ژ هدوودێ وه دەربازکن و ئەمێ وێدا هەرن بگهینه هەڤالێ خوه. یا دودا ژی ئەم زانن، وەکی سەرەکقومانداریێ مه بێ سەبر هیڤا ڤەگەراندنا مەیه، لەما ئەم دلەزینن.

قازی پاشا لاوکار ئا رازی دڤه و دسپێره چەند هەساولێ خوه، وەکی وان حەتا هدوودێ مه دەربازکن و پاشدا ڤەگەرن و دسپێره وان "ئەگەر رێڤا تشتەک بڤه، ئەزێ وه مینا پێز داینمه عەردێ، سەرژێکم، پاشێ لۆمانا نەکن؟ ده، هوون سەر چەعڤا هاتنه، خاترێ وه، وەرا ئۆخرڤە!..."

هەساولێ ترکا حەتا هدوودێ خوه وەکیلێ کوردا دڤن، خاترێ خوه ژ هەڤ دخازن و ژ وانا یەک دڤێژه:

– گەلی برێ مەیه کورد، ئەم جیناریێ هەڤە دەور و قورنانن، باڤ و کالێ مه خێر و شەرا هەڤدا سەکنینه، وه کۆمەک دایه مه، مه ژی دایه وه. خودێ خەراڤ بکه قایده – قانوونێ دیوانا کەمال! خودێ بەلکی تەختێ وی بن تەختاخه! نها ئەم هەردو ملەت هەڤرا کرنه دژمن. ئەز ڤان گلییا ژ کوورایا دلێ خوه دڤێژم، ئەگەر رێ تێکەڤه مە، وەلەهـ ئەمێ برەڤن و یێ مینانی مه ژی، نه هندکن. ئەز وه هیڤی دکم، ئەڤ گلییێ مه بلا ئۆرتا مه هەچارادا بمینه، تو کەسیرا نەڤێژن، ئەگەر بزانڤن، وێ مه جی ب جی بدنه گوللەبۆران کرنێ. ده، وەرا ئۆخرڤە!

وەکیلێ کوردا ژی ب دلۆڤانی جاڤا وان ددن، تێنه دەست و ریێ هەڤ، خاترێ خوه ژ هەڤ دخازن و هەر کەس بەرب ئۆخرا خوه دچه. لاوک سڤەترێ ناڤا رۆژێ دچنه ناڤا فەدایێ خوه، دوو هنەکی هێسابوونێرا دچنه جەم شێخزاهر، چ کو قازی پاشا گۆتبوو، ویرا قسه دکن، دەرهەقا وێ پۆسیدەبوونا قازی و خورەکێ وانی ژەردادایدا گشکی دڤێژن، شێخزاهر گۆت:

گەلی لاوکا، قەت هوون وی نەکەتنه شکێ، کو ئەو بۆنا چ هاقاسی پۆسیدە بووبوو؟

مه چقاسی گوهێ خوه دا سەر، – ژ وانا یەکی گۆت،–ئەم تشتەکی نەهەسیان، لێ تێ کڤشێ، وەکی کوردا دەربەکە زۆر وان خستبوو، یان ژی ژ ئینچەریێ تشتێ

خەرڤ ژێرا گۆتبوون. ئەز تێمە سەر وێ نێتێ، وەکی نە ژ ئینچەرییە بوو، لێ ژ دەربا کوردا بوو.

بەلێ، برێ من، – شێخزاهر گۆت، – من دخاست هوون بجێربانداناا، بێ هوونە سەرواختن، یانێ نا. لێ ئەفەرم وەرا. هوون راست دڤێژن، سێ رۆژا پێشدا فەدایێ براهیم ئاخا دەربەکە زۆر ل دژمنا خستنە، گەلەک سیلاه و ئازووقە ژی خورا ئانینە. دە، هەرن هێساڤن، خودێ عومرێ وە درێژکە، ئا ئوسا هەرتم سەر واختڤن.

پانزدە رۆژا دوو راستهاتنێرا، وەکیلێ قازی پاشا جاڤێ شێخزاهرا تین، وەکی قوماندارێ مە هازرە راستی وە بێ، شێخزاهر ژی رازیبوونا راستهاتنێ ددە و وان ددە سەرواختکرنێ، وەکی دقەومە پێشدا بێمە وی جی. دوو چووینا وانرا شێخزاهر تەڤی قوماندارێ دەستێ خوە، دفکرە و دڤێژە:

– مە گشکاڤا عەیانە سەر هیمێ بەسێ ستەندی قازی دخازە من بخاپینە و نەنەرێ گران بینە سەرێ من. دە گەلی برا، ئەز زاهرم، ئەو ژی قازی، کا بێ کی کێ دخاپینە؟ ئەز هاتمە سەر وێ فکرێ، بێ نێتا وە چییە؟ رۆژەکێ بەری وەعدێ کڤشکری، ژ نیڤێ شەڤێ خێلەک دەربازڤە، گەرەکێ لاوکێ مە وەکە دەه هەسپا بڤنە سەر تۆپێ سۆر، سەر هێسوویێ بتەولین، وەکی ژ هەموو بلندجییا بێنە کڤشێ و هنەکی دووری هەسپا ژ لباسا قەرەفاتێ مەرییا چێکن، سەر داراڤاکن، ئوسا رند چێکن، وەکی ژ بەندا نەیێ جوداکرنێ و زوو پاشدا ڤەگەرن. ئەز رند زانم، وەکی بەلەدچیێ دژمن وێ مینا سەیێ بینێ بەری رۆژا کڤشکری وێ وان دەرا ئیز بکن، بێ سەرێ تۆپێ سۆر چ هەیە؟ وەختێ بەلەدچی جاڤا "خێرێ" قازیرا بڤن، ئۆرتا وی و خودێدا بوهوستەکێ بمینە، ئەوێ ئیدا شەڤ ئەسکەرێ خوە بەرب گرێ سۆر بڤە، وەکی من دیل و یانێ کوشتی گڤا بگرە. گەلی قوماندارێ مە، هوون ڤێ سپارتنا منە پێشنرا رازینە، یانێ نا؟

شێخەدلرەحمان، ئەتار، عەلی و خۆسرۆڤ ب سپارتنا سەرەکقوماندارێ خورا رازی دڤن. شێخزاهر خەبەردانا خوە پێشدا دڤە و دڤێژە هەچار قوماندارێ دەستێ خوە:

– گەلی برا، ئیدی من سپارتنا پێشن دایە لاوکا، ئەوێ بڤە شەرتەکی خاپاندنێیی

گەلەکی مەزن. نها ئەز سپارتنێ ددمە وە، ب دەستێ خوڤا سڤێ نا دوسڤا پێبەرژێری ژێرێڤن، لێ گەلەکی دووری تۆپێ سۆر بسەکن، بەلەدچیێ خوە زەعف فەسال و دزی بشیننە هندا تۆپێ سۆر، بلا ل بلندجیێ دۆر و بەرێ وی ب دوورەبینێ رند مێزەکن، بێ ئۆردییا قازی هاتییە ورا و چەوا دۆرا تۆپ ئێورییە، یا دودا ژی بلا ل بلندجییا ل تۆپێ سۆر بنهێرن بێ هەسپ و قەرەفاتێ بەندا چەوا تێنە کڤشێ؟ دە، ئەز ژیێ تەڤی وێ عەمەلیاتێڤم، چمکی ئەو یا پێشنە، وەکی ئەم و دژمنێ بەرێ خوە بدنە هەڤ، بێ دیا کێ کورا تینە. سڤێ نا دوسڤە، سڤێ شەڤەقێ ئەزێ بێمە جەم وە و ئەز ژیێ پێ دوورەبینێ وان دەرا بنهێرم و چ، کو لازمڤە ئەزێ وەرا بێژم ... دە، وەکی دنێ هەلا گۆتنا من تونە، هەرن، نهاڤا تڤدارەکێ خویی چوویینێ بڤێن.

هەرچار دەستێ چەتێ سەر هیمێ فەرمانا سەرەکقوماندارێ خوە، ب تڤدارەکدیتنەکە زۆرڤا، ب شاخێ باشقە- باشقەڤا ددنە دوو بەلەدچییا، هێدی- هێدی، لێ فەسال پێبەرژێر دچن. رۆژا کڤشکری، ئەو ب چەند تیشا ئێپێجەیی دووری هەڤ دهێورن، لێ بەلەدچیێ وان مینا دۆلاڤێ دخەڤتین و جاڤێ لازم دەستارا دهانین. رۆژا کڤشکری ژی شێخزاهر هاتە گهیشتە هەرچار دەستێ خوە. شێخەڤدلرەحمان نێزیکی وی بوو و گۆت:

– بەلەدچیێ مە مەرا جاڤ ئانینە، وەکی ب دوورەبینێ هەسپ و قەرافەتێ بەندا رند تێنە خانێ، کی دوورڤا رند مێزە بکە، وێ بێژن بەندەنە، هەسپێ خوە تەولاندنە و گڤا هیڤیيا قازی پاشانە، کو دەستب هەڤراخەبەردانا بکن. یا دودا، تێ بێژی دژمن ژی ئەو یەکا تەخمین کرییە و دوهڤا ئەسکەرێ خوە دکشینە بەرب تۆپێ سۆر، ئەسکەر هەچار ئالیێ تۆپ گرتییە، یەک- دین هیڤا فەرمان و وەختێ کڤشکرییە، وەکی هەچار ئالیاڤا هجوومی سەر تۆپێ سۆر بکە و گڤا تە و دەستا تەڤا دیل بگرە. بەلەدچییا ئوسا ژی تێ دەرخستنە. وەکی راستا بنەتارا تۆپ چەند جییا تۆپێ گران ژی قورمیشکرنە. یا سسییا ژی بەلەدچیێ مە دو بەلەدچیێ وان گرتنە و نها جەم مەنە، مە ئێزن نەدا خوە، وەکی وان بدنە خەبەردانێ، چمکی...

– ئەفەرم، وە هەرچار قوماندارارا فەدایێ وە و بەلەدچیێ وەرا! ئەز هێ زانم، وەکی هەر یەک ژ وە دکارە دەوسا من روونێ و چەوا لازمە قوماندارییێ پێشەنیێ

بکه،– شێخزاهر گۆت، ئەفەرم، ئەفەرم وەرا! بێژن بلا زوو وان بەلەدچیێ دژمنا بینە جەم من، بێ چتۆ تەمن و وێ چ مەرا بێژن!

دەمەکێ شووندا هەردو بەلەدچیێ دژمنە دەست گریدایی، تینن جەم سەرەکقومانداز، ب فەرمانا وی دەستێ وان ڤەدکن. شێخزاهر مینا قەومێ نێزیک وانرا شا دڤە، لێ ئەوانا ژ خۆفا شێخزاهر رەنگ ددان و رەنگ دستەندن، ژ وانا یەک ب زمانێ تل دڤێژە:

– ب، ب، ب، باخ، شی، نە، تو، تو،شێ، وێ، شێخ، زا، زا، هری؟

– بەلێ، ئەز شێخزاهرم، نەترسە، ئەز ژی مەرڤەکی مینا تەمە. ئەمێ هەڤرا ئێپێجەیی خەبەردن، قەت خۆفێ نەکشینە. ئەم کورد جیێ بێ سەبەب مەرڤا ناکوژن، کی مە نەخاپینە، گلیێ راست بێژە، ئەم ئەنییا وان رادمووسن و بەرب مالا وان ڤەرێ دکن. لێ یێ کو مە دخاپینە، گلیێ راست نەڤێژە، ئەم وان بەرب وێ دنێ دشینن. نها منرا بێژن، کێ و هوون بۆنا چ شاندنە؟

وەختێ شێخزاهر وانارا ئوسا دلۆڤانی و راست خەبەر ددا، هێدی–هێدی خۆف سەر وان سڤک دڤە و ئەلبێرا گۆتنێ شێخزاهرە کو ناڤا ئەسکەردا دگۆتن، هاتە بیرا وان. هەمان ئەوی خۆرتێ بەرێ تل خەبەر ددا، ب دێمەکی گەش گۆت:

– شوکور، شوکور ڤێ رۆژێرا، وەکی تو نە سەر تۆپێ سۆری، چمکی گشکا دگۆت و قازی ژی لاف ددانە خوە، وەکی گڤا شێخزاهر خودانێ گلیێ خویە، ژ مە زووتر نها هاتییە جیێ کڤشکری. لێ قازی دگۆت: " – هەمان شێخزاهری ئیدی دەستێ مەدایە، لێ ئیتبارا کوردا تونە، دڤە ئەو ژۆردا هجوومی سەر ئۆردییا مەکن، شێخزاهر ئازاکن و تەلەفاتیێ بدنە ئەسکەرێ مە... ئاها بۆنا وێ یەکێ ئەم شاندن، کو ئەم بەلەدیێ بکن، بێ فەدایێ کوردا هاتنە، یانێ نا؟ ئەرێ، ژ بیرا من دەرکەت، بێژم. قازی ئۆردیێرا نەچوویە هندا تۆپێ سۆر، ئەو عەمەلیاتا شێر سپارتییە سەلیم پاشا، وەختێ سەلیم گڤا تە بگرە، وێ هێ بێ ور. بۆ وەلەه، مە ناڤێ تە بهیستبوو، لێ مە تو نەدیتبوویی. مە چقاسی دخاست تو بدیتایی، شوکور ڤێ رۆژێرا، وەکی مە تو دیتی. هازا کو تو هێجایی وی ناڤ و دەنگییی. دە، ئەم چ بکن، دیوان نە

هەمدی مە، وا تینە سەرێ مە. نها ئەختییارییا تە هەیە وەکە گونێ مە، جەزا بدی مە، ئەم بەر تە گونەکارن. پێشەوتیێ ملەت و جماعەتێ، ئەز مزگینیکێ ژی بدمە تە، وەختێ کورد هجوومی سەر ئەسکەر دکن، ناڤێ تە دبهیستن، خوە ئوندا دکن، ژ قوماندارا گرتی حەتا ئەسکەر چەعڤێ وانی لێیە ئەلەبێرا تڤنگا دەستێ خوە باڤێژە، یان درەڤە و یانێ ژی تەسلیمی تەڤە. بۆنا وێ یەکێ ب سەدا ئەسکەر و قوماندارێ مە جی ب جی تێنە گوللەکرنێ، یانێ ژی بەر مەحکەمێ دسەکن، هنەک ژی درەڤنە مالێ خوە.

هەر تشت ئیدی بۆنا شێخزاهر عەیان و زەلال بوو، راستە، وی ژ بەلەدچییا، قومانداریێ خوە و گۆتنا دیلێ دژمنا باوەر دکر، لێ وی دخاست هەر تشتی ب چەعڤێ خوە بڤینە، جیکی بلندجی بسەکنە ل تۆپێ سۆر و ئەسکەرێ دژمن مێزەکە و پاشێ هێ فەرمانا خوە بدە. شێخزاهر ب دەستەکە چووکڤا خێلەکە خورت پێبەرژێری ژێرێ دڤە، پاشێ هلدکشنە سەر تۆپەکی ژ تۆپێ سۆر بلندتر و ور ئەو ب دوورەبینێ ب هەمدێ خوە، زەعف فەسال ل تۆپێ سۆر و جیواربوونا ئەسکەرێ دژمن دنهێرە، ژ شابوونا بەر خودا دکەنە، ئەفەرم و رازیبوونێ ددە فەدایێ خوە، وەکی چڤاسی رند هەسپ تەولاندنە و قەرافاتێ مەرییا چێکرنە. دوورڤا چەوا مەری تێنە خانێ! دەمەکێ شووندا ئەو و دەستا خویە چووک پاشدا ڤەدگەرنە ناڤا دەستا و لەز گازی هەرچار قوماندارێ دەستا دکە و دڤێژە:

– گەلی لاوکا، وەعدێ من و قازی سڤێ نێزیکی ناڤارۆژێ تەمام دڤە. سەر هیمێ شەرتێ مەیی دانی، گڤا گەرەکێ ئەم راستی هەڤ بێن، لێ بەلێ من ب چەعڤێ خوە دیت، وەکی هەچار ئالیێ گرێ سۆر ب ئەسکەرێ دژمنڤا کمکمییە. بزانڤن، وەکی ئەو ئیدی زانە، کو ئەمە سەر گرێ سۆرن، وێ بەرێ تەخمین ب تۆپێ گران گوللا باڤێژنە سەر تۆپ، چەوا دڤێژن وی زیتۆل–زیتۆلی بکن و پاشێ وێ ب ئەسکەرڤا هەچار ئالیاڤا هجوومی سەر تۆپ بکن، وەختێ کو هلکشیانە سەر تۆپ، وێ بڤینن ئەو نە بەندەنە، قەرافاتن، وی چاخی سەلیمێ گەلەکی هێرسڤە، ئەسکەرێ خوە پاشدا ڤەکشینە، بەلەدچییێ ژی جاڤێ قازیرا بڤن ئەوێ گەلەکی بەر خوە کەڤە. مەرا نها چ لازمە، وەکی ئەم بەر قەنجییاقازییە خاپاندنێ دەرکەڤن؟ ئەم گەرەکێ دەربەکە

ئوسا ل دژمنخن، حەتا قازی ساخڤە، ژ بیرا وی نەچە. ئەز وەرا بێژم، سەلیم نە قوماندارەکی نەزانە، وێ تێ دەرخە، کو کوردا چەوا قازی خاپاندییە و مە ژی ئوسا بەرنادە. ئەوێ هەر تشتی بکە، وەکی ئۆردییا خوە ساخ– سلامەت، بێ زییان بڤە بگهینە وارگا خوە. سەڤا وێ یەکێ لازمە، ئەم وی گەلەکی ئارخایین بکن، ئەو ئوسا زانڤە گڤا کوردا یا خوە کر و رەڤینە چیا. هەچار دەستێ مە گەرەکێ بڤنە وەکە بیست تیشا، هەرن هندا گرێ راستا دارا زییارەتێ ئالیێ وێیی چەپێ و راستێ تابیێ خودا بسەکنن، لێ دو تیشێ مە ژی گەرەکێ هاقاسی بسەکنن، وەکی دژمن ژ گرێ سۆر دوورکەڤە و قەرە–قەرە بدە پەی وان، تیشێ فەدایێ مەیە ل ملێ چەپێ و راستێ، گەرەکێ هاقاسی بسەکنن، وەکی دژمن هنەکی ژ وان دەربازڤە، پاشێ تۆپێ وانە گران کو گهیشتنە هندا لاوکا، بلا هەردو ئالییادا لاوکێ مە مینا زیپکێ گوللا برەشیننە سەر وان، تیشا مەیە پاشیێ ژی پاراڤا، وی چاخی ئەسکەرێ خوە شاشکە، پرتە–پرتێ بکەڤە ناڤا وان، پاشدا ئیدی نکارن برەڤن، چمکی لاوکێ مە لێدخن، ئالیێ چەپێ و راستێ دیسا نکارن برەڤن، چمکی هەردو ئالیادا گوللێ سەر واندا دبارن، تەنێ و تەنێ ئیمکانا وانە پێشداچوویینێ وێ هەڤە. وی چاخی ئیدی هۆلا مەیێ بێ بەر کاشۆ، ئەم چەوا بخازن، ئەمێ ئوسا ژی بیننە سەرێ وان. یا سەرەکە ئەم سەلیم پاشا دیل بگرن و یانێ بکوژن. گەلی لاوکا، ئەگەر ئەم فەسال و ئاقلەنە ئوسا بکن، ئەوێ بۆنا وان بڤە دەرسەکە مەزن و ئیژا بلا قازی پاشا بزانڤە، خاپاندنا شێخزاهر چییە؟ گەلی قام و قدوومێ من! هەساڤکرنا ئەسکەرێ دژمن منکوون نینە، لێ تەخمین رەقەما وی دگهیژە چەند هەزارا، ئەگەر نە زێدەڤە ژی. ب تەخمینا من، قەداندنا ڤێ عەمەلیاتا شێر، ئەمێ دەربەکە زەخم ل پێشەنییا توورکیاییخن و ئەمێ ئێپێجەیی بدنە قەلسکرنێ. ئەزێ خوە بدمە ملێ راستێ و ب دەستی بەلەدچییا هم سپارتنا بدمە لاوکێ مەیە پاشیێ و یێ ملێ چەپێ. ئەڤە سپارتنا من. بەلکی پرسێ وە هەڤن؟

هەرچار قوماندارێ دەستا گەلەک پرس دانە شێخزاهر، وان جاوێ خویە راست ستەندن و هەر کەس بەرب قەداندنا سپارتنێ خوە چوو. هەر قوماندار و فەداییکی کورد زانبوو، وەکی سپارتنەکە گەلەکی چەتن و دژوارە، چمکی جارا پێشن بوو،

وەكی سێ هەزار فەدایێ كوردا وێ پێشییا وێ رقەما مەزنە ئۆردییا دژمن، تۆپێ وانە گران، سڤك و تاماتیكا (رەشاش) شەر بكرا. چەوا ئەتار دگۆت، وەكی "ئەڤ ئینتهاما مەیە پێشنە، گۆتی ئەم ئالتندار ژ وێ دەرکەڤن..." هەر فەداییكی كورد ئەو گۆتنێ ئەتار دوەكلاندن و ب جولەت بەرب وێ سپارتنا فەرز دچوون. وەختێ كڤشكریدا تیشێ فەدایایە ملێ چەپێ و راستێ هەرەكێ بۆنا خوە قەلەچە بژارتن و هنەكا ژی ب كەڤرا خورا چێكرن و تێدا روونشتن، هیڤییا هاتنا ئۆردییا دژمن بوون، لێ هەلا تیشێ فەدایایە پاشیێ ژ جیێ خوە نەلەقیابوون، هیڤیێ بوون، وەكی ئۆردییا دژمن پێشدا بكشە و پاشێ هێدی–هێدی بدنە پەی.

ئۆردییا دژمن وەختێ كڤشكری، ب فەرمانا سەلیم پاشا بەرێ ژ تۆپێ گرانە ژێرێ جیوارکری گولله سەر سەرێ گرێ سۆردا باراندن، تۆپێ سۆر بوو مەیدانەکە تەندوورەكێ، ب ئاگركرنا تۆپا سەلیم دیت، وەكی گڤا كوردێ سەر تۆپێ سۆر گشك هاتنە قرێ، ئاڤیتنا تۆپا دا سەكناندنێ و پاشێ ئەسكەر هەچار ئالییاڤا هلكشیا سەر تۆپ، دیتن خێنجی چەند هەسپێ كوشتی، بریندار و قەرەفاتێ بەندایە ژ دار و كنجا چێكری، تو بەنیینسانەك تونە. سەلیم هێ سەرێ خوە خست. قازیرا دا چێرا، پۆسیدە بوو، كرنا قازی خایینتی هەساف كر، لێ ئەو فەندا كوردایە هەربیێ ژی راست هەساف كر، پۆسیدە–پاسیدە دەوسگرتیێ خوە جەمشووترا گۆت: "مالا شێخزاهر بشەوتە، ئەو ژێ هەرە، خوە زۆر نینە، خودێ دەستێ خوە پشتا وی خستییە، ئەم پێ نكارن، بەلەدچیێ مە گرتنە وان هەر تشت ژێرا گۆتنا، وەكی قازی نایی، لێ ئەسكەر دشینە سەر تە. بنهێرە، وی چەوا ئەم خاپاندن، لێ مەرڤ راست بێژە مێركی ژێهاتییە. جانم، یا لنگێ وی زانە، سەرێ مە نزانە. ئەو مە ها بەرنادە، دڤە ئۆینەكە ماین ژی بینە سەرێ مە؟ نها فەرمانێ بدە ئۆردیێ، ئەزێ پێشیێ، ناڤا ئەسكەردا هەرم، بلا تۆپێ گران و سڤك بدنە پەی من و ئەسكەرێ ماین ژی بدە پەی مە". فەرمانا سەلیم پاشا چەند سەحەتا شووندا هاتە قەداندنێ و ئۆردییا دیوانێ پاشدا بەرب وارگا خوە رێكەت.

رۆیێ ئیدی گولیێ خوە زێرین هندک مابوو ژ عەردێ بەرەڤ بكرا، سورا ئێڤارێ ژی هنەكی زۆر ددا ئەسكەرێ دیوانێ، هەر یەكی دلەزاند، وەكی بگهیژە ئێورا خوە و

هنەکی هێساڤە. پێشییا ئۆردیێ ئیدی گهیشتبوو راستا دارا زییارەتێ، تەیێ بگۆتا قوماندار پێشییا ئەسکەر سەکنی، وەکی پاشی و پێشییا ئەسکەر بگهیژە هەڤ و پاشێ فەرمان دا ئەسکەر پاشدا هەرە. قوماندار ئیدی لاپ ئارخایین بووبوو، وەکی کوردا یا خوە کر و رەڤیانە چیا، ئیدی قەزییا تونە، تەنێ دلەزاندن، وەکی زوو بگهیژنە وارگا خوە. پێشییا ئۆردیێ ئیدی راست قوت دکر، تۆپێ گرانە هەسپاڤا گرێدایی پەی دچوون، هەما وی چاخی فەدایێ کوردا هەموو ئالییاڤا رەشاندە دژمن، هەر زابت و ئەسکەرەکی هەر تشت دکر، تەنێ پێشدا برەڤە و ژ مرنێ خەلازڤە، لێ ئەسکەرێ پارا هنەکا کراسێ خویی سپی سەر نزێ تڤنگێ خوڤا کربوون، وەکی دخازن تەسلیمڤن. هەلبەت، روحی شرینە، هنەکا ژی بێ نیشانگرتن چەپ و راست گوللە داڤیتن، وەکی بکارڤن برەڤن، خوە خەلازکن، لێ وانرا ژی هەڤ نەدهات، لاوکێ کوردایە دەستا چەپ و راستێیە پێشن ئوسا ب نیشان گوللە ئاڤیتن، وەکی ئەسکەرێ تۆپێ گران سرێ دەرخستن، هەسپ ژی ژ دەنگێ گوللا دتەرسین، تۆپ وەلدگەراندن و سرێ دەردخستن. وەختێ مەرییا ل راستا دارکا زییارەتێ دنهێری، ژ مەیت و بریندارا مەرزەلەکی گران دهاتە خانێکرنێ، لێ لاوکێ کوردا گوللە نەداڤیتنە ئەسکەرێ، کو دخاستن دیل بکەڤن. وی شەرێ گران شەش-هەڤت سەحەتا کشاند، باوەرکە وەکە ئێپێجە ئەسکەر ژ بەر گوللێ کوردا خەلاز بوو، رەڤی، وەکە هەزار مێری دیل کەت، یێ مایین گشک کوشتی و بریندابوون ل مەیدانا شێر مابوون، دەوسگرتیێ سەلیم جەمشووت ژی هاتبوو کوشتنێ، لێ سەلیم تەڤی دەستا دژمنە پێشن، ساخ خەلاز بووبوو.

شەڤ بوو، لێ تەڤەهیڤ بوو، ب فەرمانا شێخزاهر چڤاس کوشتی و برینداریێ کورد هەبوون زوو بەرب ئاراراتێ دگوهاستن، تۆپێ دژمنە گرانە خەراڤبوویی قەیا و نەوالادا هۆل دکرن، لێ سیلاهێ کوشتییا، بریندارا ل دیلێ ترکا دکرن، بەرب وارگا خوە دشاندن و هەلا گەلەک سیلاه ژی عەردێ دمان، وەختێ کوردا نکاربوو ببرا، دشکێناندن، زەر و قەیادا هۆل دکرن، وەکی دژمن پاشێ وان نەدە خەڤاتێ. شێخزاهر فکری و دلێ خودا دگۆت، وەکی "مە یا خوە کر، دیوانا توورکیایی تو جارا هاڤاس ئەسکەر و سیلاه ئوندا نەکربوو، چڤاس ڤی شەرێ هەڤدوهاتنێدا. نها

دقەومە ئەسکەرێ ئۆردییا قازی بێ هەوارا کوشتی، بریندارا و دقەومە هجوومی سەر مەکە ژی، لازمە زوو پاشدا ڤەگەرن، و... شێخزاهر فەرمان دا هەرچار قوماندارێ دەستا، وەکی فەدایێ خوە پاشدا بکشینن و بەرب وارگا خوە هەرن، فەرمانا سەرەکقوماندار ئەلبێرا هاتە قەداندنێ، هەمین کوشتی، بریندارێ خوە ژی بەردەست دەرخستبوون، سیلاه دیلا کربوون، دبرن، تەنێ قسمەک شەرڤان مابوون و وانا ژی بەرب ماسیسێ ئۆخرا خوە لەز دجەداند.

شێخزاهر بۆنا وێ قرا ئەسکەرێ رۆمێ و دەستانینا سیلاها، ب دەستی بەلەدچییا جاڤێ براهیم ئاخارا دشینە، وەکی هاژ خوە هەڤە، کو ئۆردییا دژمنا نشکێڤا هجوومی سەر تە نەکە. شێخزاهر وان رۆژا هەموو جییا بەلەدچی دابوونە سەکناندنێ، ئەسکەرێ دیوانێ ژی بەلەدچیێ کوردا ئیز دکرن، بەلکی بگرن و هنەک مەلوومەتێ تەزە بستینن. بەلەدچییا هەرۆ جاڤێ خێرێ ددانە شێخزاهر، لێ رۆژا پێنجایە دوو شێرا، ئێڤارێ تاری، بەلەدچیکی فێزا راستا دارا زییارەتێ جاڤ شێخزاهرا ئانی، وەکی بێلووکەکە ئەسکەرێ قازی پاشا هاتبوو راستێ، کوشتی دەفن کرن، بریندار و سیلاهێ شکەستییە مەیدانێ مایی دبرن. ئەوێ یەکێ شێخزاهر نەددا هێساکرنێ، وەکی ئارخایینڤە، وی رند زانبوو، وەکی فەدایێ وی دژمن دایە تەڤزاندنێ، ئیدی نایی سەر وی. سەرەکقوماندارێ کوردا ناڤا چەتا خودا شوخولێ تەلیم تەربییەتکرنێ دوو وی شەریرا دها ددا مەحکەمکرنێ و تام حالێ شێردا سەکنبوو.

دە گلی عەردێ نامینن، هاقاس قرکرن، بریندارکرنا ئەسکەر و ئونداکرنا جەبرخانا دیوانا رۆمێ نکاربوو ژ جمعەتێ ڤەشارتا. بۆنا وان کرنێ قازییە بێهش و ئەگەر راستی جەم دیوانێ و جەم سەرەکڤانێ وێ هەبوویا، گەرەکێ ئەو بەر مەحکەما ئەسکەرییێ بسەکنییا، جەزایی گران - دارداکرن و یانێ گوللەبۆرانکرن عەسە بستەندا. لێ وەزیرییا ئەسکەرییێ و مەجلیسا دیوانێ قولخکرنێ وییە وەختێ شەرێ شێخسەحید و یێ نهایە مقابلی کوردا گشک گڤا هەساف هلدا، ئەو بەر مەحکەمێ نەدا سەکناندنێ. دهاتە کڤشێ، وەکی دیوانا توورکیایی هەیفا خوە کوشتی و بریندارکرنا ئەسکەر و ئونداBوونا سیلها نەدهانی نێت و مەرەما وی تەنێ

و تەنێ ئەو بوو، وەکی کوردستانێ دەرمداخکە، بکە گۆلا خوونێ، مەسکەنێ زەلوولیێ و هێسیریێ.

شێخزاهر وەکە پانزدە رۆژا دیلێ ترکایە وی شەری، چەوا لازمە خاییکر، سەر چێکرنا قەلەچا و هۆلکێ بنەردە زڤستانێ دا خەڤاتێ، پاشێ ئالیێ ئەردیشێرا ڤەرێ کر. ئەو بەسا نە ب خێرە، کو کوردا ئانیبوو سەرێ دیوانا توورکیایی، هەموو وارگێ وەلێت بەلا بووبوو، جمعەتا خێرخاز پێرا شا دبوو و قوربان ددان. بۆنا کورد تمێ بگهیژنە ئالتنداریێ ئوسا، سەرەکقوماندارێ هەردو پێشەنیێ کوردا ئۆردییا خوە تمێ حالێ شێردا خایی دکرن، رەقەما فەدایا رۆ ب رۆ زێدە دکرن، وارگێ خودا و جیێ ماینە، کو دقەومە ور شەر پێشدا نەهاتا، بۆنا زڤستانێ قەلەچە و تابی چێ دکرن. هەردو پێشەنیێ کوردا ئالیێ خەلایا سیلاهادا کۆمەکداری ددانە هەڤدو. ئاها قازی پاشا ژ بێئاقلی و مایماخییا خوە، چاوا دخاست شێخزاهر بخاپاندا...

ئۆردییا دیوانێ هجوومی سەر کوردا کر

پاییز بوو. پاییزا سالا ١٩٢٨–ئا. چەمێ کوردستانێ ب ئاڤا چەما، کانی و بارانێ گور بووبوون، هنەک ژی ژ کەندالێ خوە دەرکەتبوون، بێ وەستاندن شەڤ و رۆژێ دکشیان، راست–بەست وەردگرتن. تەبییەتا کال ژی ب شوخولێ خوڤا مژوول بوو، هەموو ئالییاڤا خەملا پاییزێ ددا ئاراراتێ. فەدایێ کوردا ژی ئانەگۆری مەلوومەتیێ هەیی بەرە–بەرە بەرب هەمێزا ماسیسێ هلدکشیان، ناڤا وارگە و ئێورگەهێ هێلانێ ژۆریندا هەر ئووسیانچیکی کوردا قەی بووبوو خەلازکرەکی گەمییا نوهە رووسپی.

بینبەر چەوا بێ هەوا–ئاف نکارن بژین، سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردا ژی بێ بەسا بەلەدچییا نکاربوو بژییا. ئەو گاڤ و سەحەت، بێ سەبر هیڤا جاڤا بوو. ئەو چەند رۆژبوون، کو وی تو جاڤ ژ بەلەدچیێ خوە نەستەندبوو، گەلەکی نەرهەت بوو، دنێ سەر وی تەنگ دبوو، گەلەکی دفکری، وەکی چەوا بکە دەرهەقا ئێرشکرنا ئۆردییا توورکیاییدا پێ بهەسە، هازرییا خوە بڤینە، قەدر–قیمەت و ناڤێ ملەتێ خوە عەردێ نەخە. هەما ناڤا وان متالادا ناڤەدارەک وی ژ متالا ددە هشیارکرنێ.

– کەکۆ، بباخشینە، خۆرتەکی ب لباسێ پارسەکچییا دخازە تە بڤینە و تەرا هەوالدە.

– زوو، – ب شابوون شێخزاهر دڤێژە، – گازیکێ، بلا بێ!

دەمەکێ شووندا، خۆرتەکی نەناس دکەڤە هوندور، تووش ل شێخزاهر و کزۆخێ بنەرد دنهێرە، پاشێ سەلامێ ددە، جاڤا خوە دستینە، هەردو پرس و جاڤا ددنە هەڤ، سەرەکقوماندار سەرواخت دڤە، وەکی ئەو نە مەرڤێ خەراڤییێیە، قاسد ژی تێ

دەردخە، وەکی ئەو شێخزاهرە، ئەو ب کەن دڤێژە:

ئەز قاسدێ ئەهمەدم، وی گەلەکی تو سەلام دکری، دخاست نامە تەرا بنڤیسیا، لێ دنێیە خەراڤە، دقەومە دژمنا ئەز رێڤا بگرتاما، ب سورا مە بهەسیا، ئەمێ بهاتانا بەلووکرنێ، لەما ژی وی چ لازم بوو، منرا ب زار گۆت: "– وەزیرێ ئەسکەرێ چەندەکی پێشدا قازی گازی جەم خوە کربوو، فەرمانا پاتشێ توورکیایی دەرهەقا هجوومکرنا سەر کوردا ویرا گۆتبوو. قازی وەختێ ڤەدگەرە جیێ خوە ژ قورەتییا خوە، هەر تشتی سەرەکێ ئیدارا مەیە خەبیێرا دڤێژە، ئەو ژی ئەهمەدرا دڤێژە، چەند رۆژا شووندا ئیدارە دەرهەقا وێ یەکێدا فەرمانا وەزیر ب نڤیسار دستینە. ئەهمەد گۆتنێ قازی و نڤیسارا فەرمانێ همبەری هەڤ دکە و دڤینە، وەکی هەڤ دگرن. دە، فەمدارییە، وەکی قازی گەلەکی خوە دپەسنی. فەرمانێدا دهاتە گۆتنێ، وەکی تاخبوور و ئالایێ بالی پاشا تەسلیمی قازی بکن. سەر هیمێ بەسێ هەیی، لێ چڤاس راستە، نزانم، دڤێژن رەقەما ئۆردییا پێشەنییا دژمن دگهیژە سەد هەزار ئەسکەری. دیوانا توورکیایی شاهێ ئیرانێرا خەبەر دایە، قاییلییا وی ستەندییە، وەکی– ئەسکەرێ رۆمێ دەربازی هدوودێ ویڤە، هەم ژ ئیرانێ و هەم ژی ئالیێ بازیدێدا ل پێشەنییا برهاییم ئاخاخە و وی ب تەمامی بدە دەرمداخکرنێ. بۆنا پێشەنییا تە کۆمەکێ نەدە براهیم ئاخا، ب سالخا ئەوێ چەند ئالایی و تاخبوورێ وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ و جیێ مایین بهێلە، وەکی هجوومی سەر تە بکە، تە بدە مژوولکرنێ. دە، تو رند زانی جێرباندنا گاشرێ قرازییە ئەسکەرییە پر هەیە، بۆنا ئالتکرنا ئووسیانا شێخسەحید روتب و چینێ وی بلند کرن، هورمەتا وی جەم پاتشێ جومهوریەتێ و وەزیرێ ئەسکەرێ گەلەکە، ئەو بۆنا هنجراندنێ چ دخازە، ناناکرن تونە. ئەوی گەلەکی مەنجەنێقە، لێ ژ عومرێ خوە ژی گەلەکی دترسە، وەختێ جیکیدا دچە، ب سەدا ئەسکەر ددە پەی خوە. پێزەڤەنگ هەموو رێ و دربێ گریداخێ ناس دکە، ئەگەر ژ دەستێ وە بهاتا، وە ئەو بەرب وێ دنێ بشاندا، وێ چڤاسی پاکبوویا. ئەو بەرێ ژ خودێ و پاشێ ژ تە مینا سا دترسە. فەرمانێدا تێ گۆتنێ، وەکی پێشەنییا هەرە زۆر یا تەیە، لەما ژی ئەو دخازە بەرێ پێشەنییا براهیم بدە کۆرپووچکرنێ و پاشێ هجوومی سەر تە بکە. قەرەز، هاژ خوە هەڤن،

ئەڤ شەرێ وێ بڤە شەرێ مرن و ژیینێ..."

چەند رۆژا شووندا، شێخزاهر ب دەستی قاسدێ خوە جاڤێ براهیم ئاخارا دشینە، پاشێ سێ دەستێ هەزار فەدایی دشینە ئیمدادا وی. هەردو پێشەنیێ کوردا ژی هازرییا خوە دڤین، وەکی چەوا لازمە جاڤا ئێرشکرنا دژمن بدن.

شەڤەکە مەها پاییزێیە هەرە دەرەنگیە ستەقریبوو. ئۆردییا توورکیایی ژ ئالیێ ئیرانێ و بازیدێدا ب قەوەتەکە نەبیناییڤا هجوومی سەر پێشەنییا برکێ تێلیێ دکە. پێشەنییادا شەرەکی کەفیل–دەمان دچوو، ژ دەستێ گوللا چەوا دڤێژن دێ ئەولەدێ خوە داڤیت. شەرێ بیست پێنج رۆژادا فەدایێ پێشەنییا براهیم ئاخا بەری ئۆردییا دژمن ددە و ژ تابیێ وان ددە راڤەتاندنێ. هجوومکرنا ئۆردییا دژمنە دودا، سسییا، چارا و پێنجایە حەتا زڤستانێ نکاربوو ئۆردییا براهیم بدا قەلسکرنێ، چمکی شێخزاهر تمێ ئیمدادا فەدایا ددا وی. شەرێ گران ئۆرتا ئەسکەرێ دیوانێ و فەدایێ شێخزاهردا ژی دچوو، لێ دیوان نەدگهیشتە مەرەما خوە. وەختێ هجوومکرنا ئەسکەرێ دیوانێیی شەشایی سەر ئووسیانچیێ براهیم ئاخا، دژمنرا هەڤ تێ ئالیێ ئیرانێدا زینێ ئۆرتا هەردو ئاراراتا هلدە دەستێ خوە و یا نەبینایی بینە سەرێ بریندار و دیلێ کوردا. ب فەرمانا قازی، ور دو چەلێ بلەتە درێژ دکۆلن، چڤاس بریندار و دیلێ کوردا هەبوون، گشکا ساخە–ساخ داڤێژنێ، سەر خولی دکن، بن خولیێدا نالە–نالا بەندا بوو، لێ قەت تالاشا دژمن نینبوو. سەر چەلا پێشن ب ترکی هاتبوو نڤیسارێ: "ل کو نزێ ئەسکەرێ توورکیایی تێنە خانێکرنێ، ل ور خاستنا کوردا تێ دەفنکرنێ". سەر چەلا دودا هاتبوو نڤیسارێ: "ڤرا ئازابوون و سەربەستییا کوردا هاتییە دەفنکرنێ، ئیدی دەرهەڤا ئازابوونێدا تو خەبەردان گەرەکێ نەیێ گۆتنێ".

پێشەنییا براهیم ئاخا وی حالێ خویی دژواردا ب دەستی بەلەدچییا، ب وێ کرنا ترکایە نەجامێریێ، وەشیتیێ و مەرڤخوریێ دهەسە. ب ئیمدادا فەدایێ شێخزاشر بەری ئۆردییا رۆمێ ددە، ژ جیێ زەڤتکری رادقەتینە، دەستێ خوە نادە بریندار و دیلێ دژمن، وان کاخزێ سەر تربا مێرخاسا دقەلێشە و دشەوتینە، سەر هەردو چەلا دنڤیسن: "رەحمەت، هەزار رەحمەت ل وە شەهیدێ بۆنا ئازابوونا کوردستانێڤە!

مرن زەڤتچیێ رۆما رەشە دەڤخوونر را! ئازایی کورد کوردستانێرا! قازی، ئەو زولما نەبینایی، سڤک سەر تە روونانێ، تێ زوو و یانێ دەرەنگ ب دەستی کوردا بێیی تیکە-تیکەکرنێ!"

رازی ب دەستی بەلەدچیێ خوە پێ دهەسە، وەکی کوردا سەر مەخبەرێ برێ خوە چ نڤیسینە، ئەو ئالەما دلێ خودا دفکرە، وەکی "کورد تو وەختا وێ یەکێ بیر ناکن، وێ رۆژەکێ من تێخنە تەلێ... جانم، وەلەه، بلەه، گاورێ کوردا زۆرن، کا وان ڤان ئێرشکرنێ مەدا چ ئانینە سەرێ مە؟ چقاس ئەسکەر و قوماندارێ مە قر کرن، چقاس سیلاهێ مە زەڤتکرن؟ باوەرکە، وان هەیفا خوە سەدقات ژ مە ستەندییە، لێ دیسا دلێ وان رەهەت نەبوویە، دیوانێ ئەجنەبییا ددنە ئیزباتکرنێ، کو دیوانا توورکیایی تەنێ ب کوشتنا مەرییارا مژوول دڤە و وێ یەکێ چەوا شەدە وێ مقابلی دیوانا مە بدنە خەڤاتێ...".

شێخزاهر ب دەستی قاسدا پێ هەسییا، وەکی حالێ پێشەنییا براهیم ئاخا زەعف چەتنە، وی دیسا چەند دەستێ خویە سیلاهکری شاندە ئیمدادا پێشەنییا یەکێ. فەدایێ پێشەنییا براهیم حەتا زڤستانا سالا ١٩٢٨ ـا رێ نەدا ئۆردییا دیوانێ پێشدا بێ، لێ دژمن قەوەتا تەزە دستینە و ویرا هەڤ تێ ب چەتناییکە مەزن و ب ئوندابوونا قوماندار و ئەسکەرە پر بازیدێ هلدە دەستێ خوە. ب سایا ئیمدادا شێخزاهرە فەدایا و سیلاها، براهیم ئاخا تقدیرەکە زۆر دڤینە، وەکی دژمن ژ شەهەر بدە راقەتاندنێ و ئۆردییا وی حەتا باهارێ ور بدەبرە، باهارێ بەرب چییا هلکشە.

بەرفا نازکە چیلە قەرقاش مینا سپیچۆلەکە کەڤن عەرد نخاڤتبوو، لێ جی جینا ژی هەلا رەشایی دهاتە کڤشێ، تە دگۆ قەوەتا تەبییەتێ نەگهیشتییە عەردێ، وەکی وێ بپەچنە. ب سالخێ بەلەدچییا تاخبوور، ئالایێ دژمن بازیدێ و گوندێ دۆرا وێدا جیوار بووبوون، تالاشا خوە ژ ئووسیانچییا نەدکشاندن، خوە ئالتندار هەساڤ دکرن و وەختێ خەبەردانێ دگۆتن، وەکی "ڤێ سەرما پاییزێ و زڤستانێدا فەدایێ کوردا گشکێ ل چیێ پشکرەشیڤن، یێ ساخمایی باهارێ وێ گەلپکدن و پاشێ بمرن. خودێ هەز بکە، ئالتنداریا مەیە کوتاسیێ وێ باهارێ ل وەلێت بەلاڤە". ئەوێ

ئارخانیبوونا قوماندارێ پێشەنییا دژمن، سەرەکقماندارێ پێشەنییا کوردایە یەکێ گەلەکی ددا شاکرنێ. دەستپێبوونا مەها کانوونا پێش (یانڤار) ئۆردییا براهیم ئاخا ب کۆمەکا ئۆردییا شێخزاهر نیڤێ شەڤێ ب سەدا تیشا نشکێڤا هجوومی سەر بازیدێ و گوندێ کێلەکا وێ دکن، شەرێ کوردا و ترکا چار رۆژا کشاند، رۆژا پێنجا، ناڤا رۆژێ لاوێ کوردا بەری ترکا ددە ژ باژێر و گوندێ کێلەکا بازیدێ دەردخە، پێبەرژێر بەرب گەلیێ زیلا، خاڤەسۆرێ، دەشتا ئانادۆلیێ رادقەتینە. وی شەریدا ئۆردییا رۆمێ بێ هەساڤ قوماندار، ئەسکەر و سیلاه ئوندا کربوو، لێ کوردا ژی ئێپێجە زرار کشاندیبوو. وەزیرێ ئەسکەریێ دیت، وەکی قازی شەرێ مقابلی کوردادا تەخمین قسمەکە ئۆردییا خویە پرێ و بێ هەساڤ سیلاه ئونداکرییە، قەوەتا ئۆردییا ناگهیژێ، کو دیسا دەستب شێر بکە، ئەگەر دەست پێ بکە، وێ دها بێ قەلسکرنێ. وەزیر ب هەموو ئالییاڤا حالێ پێشەنییا خورا دڤە ناس و سەر هیمێ سەڤەڤ و قەولێ مایین سەرەکڤانییا دیوانێ ددە رازیکرنێ، کو حەتا باهارێ شێر بدە سەکناندنێ. و فەرمانێ ددە قوماندارێ پێشەنیێ، وەکی ئۆردییا خوە ناڤا وەختەکی کن دا بکشینە دەشتا ئانادۆلیێ، کو کورد زرارێ نەدنێ.

بەلەدچیێ ئاحمەدێ دێ کورد دەرهەڤا وێ فەرمانێدا جاڤ دا سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردا. بۆنا دها قەلسکرم ئۆردییا دژمن و دەستخستنا سیلاه، خورەک چەوا شێخزاهر ئالیێ خودا و یا براهیم ئاخا ئالیێ خودا ب شەڤ و رۆژا هجوومی سەر پارێ ئۆردییا دژمن دکرن، هەیف دستەندن. دژمن دوو هجوومکرنێ کوردارا کاورانێ عەرەبە و فرخوونایە تژی بریندار بەرب ئینچێریێ دکشاندن، لێ چچاس بریندار و کوشتی ل مەیدانا شێر دمان؟ خولقێ دەشتێ وەختێ چەعڤ عەرەبە و فرخوونێ تژی بریندار و نەخاش دکەتن. ب وێ یەکێڤا فەم دکرن، وەکی کورد زۆرێ ددنە ئۆردییا دژمن.

هەردو قوماندارێ پێشەنیێ کوردا وی حالێ رەڤ و بەزا ئۆردییا ترکادا، راستی هەڤ دهاتن و قرار قەبوول دکرن، وەکی چقاس ژ دەستێ وان بێ، ئۆردییا دژمن دها بدنە قەلسکرنێ، کو حەتا دەرباهارا سالا ۱۹۲۹ ـا سەر هشێ خودا نەیێ. دوو وێ قرارێرا دەستێ هەردو نکا ب شەڤ و رۆژا ل نقتکێ دژمنایە سست دخستن،

سـەر ئەمبێرێ باژار و گوندایە تژی سیلاهادا دگرتن، سیلاهـ و خورەک دبرن، زوو بەرب چیێ ڤەرێ دکرن. کوردا هەموو ئالییادا زۆر ددا ئۆردییا دژمن، رۆژێ ئێپێجە کیلۆمێتر پێشدا دچوون.

شێخزاهر ب پێشداچووینا فەدایێ خوە و یێ براهیم ئاخارا گەلەکی شا و کوبار دبوو. دە، ئەو مـەرڤـەکی گـەلەکی ئاقل بـوو و دەرهـەقـا رۆژا پاشـوەختـیـێـدا دفکری، وەکی ب کولێ نەچە درێشێ، لازمـە هـەر تشـتی ب ئـاقلەنە بکە. شـێـخـزاهـر دفکری، وەکی کـورد زۆرێ بدنە دیوانێ، دڤـە دیوانا تووركیایی دەسـتێ خـویی کۆمـەکداریێ درێژی هـەڤالبەندێ خـوە ئالمانیایی و فرنگ بکە، ئەو ژی ب ئۆردیێ، سیلاهـ و فرنداڤا ئـیمدادێ بدنە وی و وی چاخـی حـالێ کوردا وێ چەواڤە؟ بۆنـا سافیکرنا وێ پرسـێ، هـەردو سـەرەککوماندارێ ئووسیانچییا هەڤرا گەلەکی هـەوال ددن و قاییل دڤن، کو پێشمـەرگێ خوە پاشدا ڤەکشـینن. و راستـی ژی ئەوێ سێرا شـێخزاهـرە ئەسکەریێ، دیوانا تووركیایی خاپاند، دەست ناڤیتە تو جییا و وەختێدا ستەقراندن پێشدا هات. بەلەدچییا جاڤ ددانە سـەرەککوماندارێ خـوە، وەکی سـتـەقراندنێـرا تەڤـایی، دژمن هێدی- هێدی هـازرییا خویە ئێرشکرنێیە باهارێ ژی رند دڤینە.

وێ هـازرایا تووركیایی هـەردو سـەرەککومـاندارێ کوردا ددا نەرهـەتکرنـێ و وەختـێ راسـتـی هـەڤ دهـاتن، ب هـەڤـدو دشـێـورین، کـو چ بکن، وەکی ژ هجـوومکرنا تووركیاییە باهارا سالا ١٩٢٩ ـا رووسپی دەرێن. بۆنا وێ یەکێ قرار قەبیلکرن، کو رەقەما فەدایا بدانە زێدەکرنێ، چ کێماسی و شاشیێ شەرێ بەرێدا بەردانە، شەرێ تەزەدا بدنە راستکرنێ، ناڤا پێشـمەرگادا و جاهلێ، کو تەزە تێنە ناڤا دەستێ وان، بەرێ وان بدنـە هینکرنێ و پاشێ سـیـلاهێ بدنە دەسـتێ وان. سـەر هـیـمـێ بەسـێ سـتـەندی، دژمنێ بەرێ دیسـا ئێرشی سـەر ئۆردییا براهیم ئاخا بکە و پری هندکی ژی سـەر شـێخزاهر، وەکی ئەو شێرڤا مژوولڤە، کو کۆمەکداریێ نەدە براهیم، سـەڤا وێ یەکێ ژی هـەردو سـەرەککوماندارێ کوردا جاڤ دانە هەڤدو. وان ئوسا ژی گەلەک دەسـتێ خـالچـێ و باڤـچـێ دانە تـەشکیلکرنـێ و فـەرمـان دانـە وان، وەکی جـارانا هجوومی سەر دەستێ دژمنکن.

سـەر هـیـمـێ بەسـێ سـتـەندی، وەزیرێ دیوانێـیـی ئەسکەریێ دیت، وەکی کـورد

پشتێدا نەنەرا تیننە سەرێ دەستێ ئەسکەرێ وییە باشقە-باشقە، ئوسا ژی جیێ، کو ئەمبارێ وانە جەبرخانا و خورەک تێدا جیواربووبوون دکن و چ لازمە خورا دبرن. ئاها بۆنا وێ یەکێ ژی وی فەرمان دا تاخبوور و بێلووکێ دیوانێیە، کو شەر نەدیتبوون، هەرنە ئیدرێ، ئەردیشێ، وانێ، ئەرزورومێ، دیهاربەکرێ، قەرسێ، بیتلیسێ، سێرتێ و جیێ مایین، وەکی حەتا باهارێ ژ ئووسیانچییا خوە خوەیکن. دوو وێ یەکێرا ئیدی کوردا ژی ئێرشکرنێ خوە دابوونە کێمکرنێ، لێ وەختێ بەلەدچییا جاڤ ددا، وەکی فلان جی دەستەکە ئەسکەرێ رۆمێیە چووک جیواربوویە، کوردا ئەمان نەددایی و ددانە کۆرپووچکرنێ. ب وی تەهەری ئۆردییا دژمن و ئووسیانچی چەوا دڤێژن حەتا دەرباهارێ بەر پۆزێ هەڤ سەکنیبوون.

ب قوتبوونا باهارا سالا ١٩٢٩-ر ئا ئۆردییا توورکیایی ب قەوتەکە نەبینایيڤا هجوومی سەر هەردو پێشەنیێ کوردا کر، ب دەها رۆژا ئەسکەر و فەدایا هەموو فەسلێ رۆژێ مقابلی هەڤ شەر دکرن. شەرەکی گران دچوو، تەیێ بگۆتا ئیشقا تۆپێ گران، سڤک، رەشاشا، تڤنگا شەڤا هیڤێرا دگۆتن، دەرنەکەڤە. ئەم پێش تەڤا دەرکەتنە. فەدایێ کوردایە هەردو پێشەنییا زۆر ددا ئەسکەرێ دیوانێ، لێ پێشەنییا شێخزاهر یا نەبینایی دهانی سەرێ ئۆردییا دیوانێ. دیوانێ چقاس تاخبوور و بێلووکێ تێزە دشاندنە سەر شێخزاهر، لێ دیسا نکاربوو تشتەک ب فەدایێ وی بکرا. ب سالخا ئیژا قازی خاست جوورێ شەرکرنا خوە بدە گوهاستنێ، لێ شێخزاهر ب سێرا وی هەسیابوو، وەکی پایی ئەسکەرێ خویی پرێ، ژ پێشەنییا شێخزاهر دەرخست و شاندە پێشەنییا براهیم ئاخا، لێ هنەک ژی ور هیشت، وەکی وێ پێشەنیێ مژوول بکە، لێ چەوا براهیم دیسا ب مێرخاسی شەر دکر و قەلەچێ خوە خویی دکر.

تەریقزانێ ترکا و زولکارێ وان رند زانبوون، وەکی کورد ملەتەکی جینارهزە، ملەتهزە، نەی قۆچەکە، ژ دەردێ دژمنا شەرادا قال بوویە، گوللا وان بادلهەوا عەردێ ناکەڤە، وەختێ دژمن جیێ بەلاسەبەب دخازە زۆرێ بدە وی، ئەو چەوا لازمە جاڤا وی ددە. لەما ژی تەریقشووناسێ دنیایی کوردا شێرێ چییا و لەهەنگێ بنێ بەرا هەساڤ دکن.

شەرێ سەر بازیدێدا دەستێ قازی ژ عەرد و عەسمان دقەتە، تێلێقرافێ سەر تێلێقرافێ وەزیرێ ئەسکەرییێرا دشینە، کو ئیمدادا ئەسکەر و سیلاها بدە وی. مەھ و نیڤەکێ گولله مینا تەیرۆکێ سەر باژێردا دهاتنە رەشاندنێ، لێ دیسا ئیلاج ب ئووسیانچییا نەدبوو و نکاربوو باژار هلدا دەستێ خوە. مەها دودایە دەستپێبوونا شێردا دژمن ب قەوەتا تەزە ستەندیڤا هجوومی سەر باژێر کر، باژار سێ جارا هلدا دەستێ خوە، کوردا دیسا هلدانە دەستێ خوە. سەر هیمێ بەسێ ستەندی، وی شەرێ گراندا تەخمین ب سەد هەزارا ئەسکەرێ دژمن شەر دکر، لێ دیسا نکاربوو بازید هلدە دەستێ خوە. قازی جارا سسییا قەوەتا تەزە دستینە، ب رازیبوونا دیوانا ئیرانێ، نیڤێ ئەسکەرێ خوە دەربازی هدوودێ وی دکە، یێ مایین بەر بازیدێ دهێلە و هەردو ئالییادا ئێرشی سەر ئووسیانچییا دکە، بازیدێ و ئاراراتا چووک هلتینە دەستێ خوە، دوو وێ یەکێرا حالێ پێشەنییا براهیم رۆ ب رۆ خەراڤ دڤە، شێخزاهر پێنج هەزار فەدایا دشینە ئیمدادا پێشەنییا یەکێ، لێ حەتا وی چاخی زەڤتچییا قەلەچە و تابیێ کوردایە سەرەکە هلدابوونە دەستێ خوە و شەر سێ مەها دکشینە. شەرێ مەها هاڤینێیی ئۆرتێدا براهیم ئاخا تێ کوشتنێ، هنەک ئۆردییا وی تەڤی نووری ئەهسان دەربازی ئیرانێ دڤن و پایی پرێ بەرب شێخزاهر تێ و تەڤی پێشمەرگێ وی دڤە. وی چاخی چەوا دڤێژن برینێ قازی دکەڤە جی و دخازە ڤێ جارێ هەیفا کەڤن و تەزە ژ شێخزاهر هلدە و ئووسیانێ ب تەمامی بدە تەمراندنێ. مەنجەنێقێ ترک دەرهەڤا وێ ئالتنداریيا خودا مینا سیمسز تێلێقرافێ وەلێت بەلا دکە و دڤێژن حەتا مەهەکێ ئووسیانا کوردا وێ ب تەمامی بێ تەمراندنێ.

قازی رند زانبوو، وەکی ئالتکرنا شێخزاهر زەعف چەتن و دژوارە. ئەو چەند هەڤتا شێر ددە بەتالکرنێ، پاشی و پێشییا ئۆردییا خوە دگهینە هەڤ. رەڤەما ئەسکەر و سیلاها هەساف دکە. دڤینە، کو ب وێ قەوەتێ نکارە مقابلی کوردا شەر بکە، ئەو مەجبوور دڤە تێلێقرافەکە برووسکی وەزیرێ ئەسکەرییێرا بشینە، سەر هیمێ بەسێ دوروست وردا وا دهاتە گۆتنێ، وەکی "ب ئەسکەر و سیلاهێ ها هندکڤا، ئەم نکارن مقابلی شێخزاهر شەر بکن و ئالتنداریێ هلدنە دەستێ خوە. یا

پێشن لازمه ئەسکەر و سیلاهێ تەزە. یا دودا، ئەگەر ئیزنا وە هەڤە، ئەمێ دو ئالیادا کــورداخن – ئالیێ ئاراراتا چووک و بازیدێدا، لێ ئالیێ مــایین وان، ئیــدر و ئەردیشـێـدا. یا ســێـیـا، وەڤـا عـەیانە، کـو پێـشـمـەرگێ وی ئالیێ هینکرن–تەربییەتکرنێ، فەن–فێلا ئەسکەرێدا پژیانە و قالبوونە، یا کو شێخزاهر زانە، تو کەس نزانە و ... ئاها ئەڤە خاستنێ منە".

چەند رۆژا پەی تێلێڤرافێرا، دیوان مەهەکێ شووندا خاستنا قازی ب تەمامی و زێدە ددە رازیکرنێ. حەتا هاتنا ئەسکەر و سیلاها قازی ئەسکەرێ پێشەنییا خوە دبژێرە، نەخاش و ئەسکەرێ مایینە، کو خاشا وی نایین، بەرب ئینچێریێ دشینە، ئالایی و تاخبووریێ خوە ددە تامکرنێ، را و شێورا ددە قومانداراو، ئەسکەر ددا روحدارکرنێ، شاشی و کێماسیێ، کو شەرێ بەرێدا بەردابوون، دخاست ب یێ تەزەڤا بدا دووزکرنێ. ناڤا ئەسکەردا، ئیتراف داڤێتنە پێشمەرگێ کوردا، گڤا ئەو هنەکی دکەڤنە چەتنایێ، دهێلن بەرب چیێ درەڤن، لێ هەلبەت، ئەسکەرێ کەڤن ژ وان ئیترافا باوەر نەدکر، چمکی ئەو ب فەدایێرا گەلەکی کەتبوونە شێر و زانبوون ئەو چەوا شەردکن. پێشەنیا ترکا دوو ستەندنا کۆمەکدارییێرا، ژ ئەسکەرێ تەزە ئالایی و تاخبوورا ددە سازکرنێ و چەندەکی شووندا هەردو ئالییادا ئێرشی سەر شێخزاهر دکە، کورد سەردەستیێ هلددنە دەستێ خوە. رۆژا شێرە پانزدادا دەستێ شێخزاهر هەردو پێشەنییادا پێرە، کێلەکێ، پێشیێدا ل ئەسکەرێ دیوانێ دخن، تەلەفاتیکە مەزن ددنە ئەسکەر و زۆرێ ددنێ، ئەو بەرب بازیدێ. وانێ و ئیدرێ درەڤن، کو عەمرێ خوە خەلازکن. ژ کوردا ژی خێلەک تەلەفاتی هەبوو.

شەرێ دیوانا ترکایی مقابلی کوردا چقاس د چوو گور دبوو، لێ قازی بەر کوشتی، بریندارکرنا ئەسکەر و ئوندابوونا سیلاها نەدکەت، ها دەربازی ئێرشکرنێ دبوو، کو چەعڤێ فەدایا بدە ترساندنێ، وەکی زوو ئالتنداریێ هلدە دەستێ خوە، لێ چقاس دچوو کورد قەلەچێ خودا دبوونە سندیان و بێ هەساڤ زرار ددانە ئەسکەر. سەرەکقومانداریێ پێشەنییا ترکا وەختێ دکەتە چەتنایێ، ئەلبێرا تێلێڤراف پەی تێلێڤرافا ددا وەزیرێ ئەسکەرییێ، وەکی ئیمدادا ئەسکەرییێ بدە وی، وەزیر ژی ژ خاستنا وی گەلەکتر ئیمداد ددایی، لێ دیسا ب کوردا نکاربوو، چمکی فەدایا

چەعڤێ ئەسکەر و قوماندارێ وی دابوونە ترساندنێ، وەختێ دەنگێ کوردا ئەسکەر تەسەلی دبوو، تابیێ خوە دهیشتن و درەڤیان. قازی زوو–زوو شەر ددا سەکناندنێ، لێ شێخزاهر مەجال نەددا وی، ها دخاست قەوەتا ئەسکەرێ وی بدە قەلسکرنێ و ئوسا ژی شەر بدە درێژکرنێ، وەکی شەر تێکەڤە فەسلا زڤستانێ و فەدایی حەتا باهارێ هێساڤن.

فەمدارییە، وەکی فکرێ شێخزاهر و قازی مقابلی هەڤبوون، یەکی دخاست یێ مایین تێخستا تەلێ و ئالتنداری هلدا دەستێ خوە. دە، قازی شەرێ مقابلی کوردادا قال بووبوو، دەست داڤیتە چ فێل و فەنێ ئەسکەریێ، لێ ژ ئالیێ ئۆردییا شێخزاهردا دهاتە هنجراندنێ. ئەو مەجبوور بوو شێر ب قاییلبوونا دیوانێ وەعدەلی بدە سەکناندنێ لێ کوردا دەست ژێ نەدکشاند، وەکی دژمن نکارڤە پشتا خوە راستکە. قازی سەر وی شەرێ فەدایا زەندەگرتی دما، نزانبوو چ بکە و دکەتە متالێ کوور، مینا مەرڤێ چەلقیایی بەر خودا هەوال ددا:

– شەرێ من و شێخزاهر، نۆلا وێ مەسەلا جمعەتێیە، کو دڤێژن: "باڤۆ، من دز گرتییە" – باڤ دڤێژە: "ئێ، لاوۆ کاشکە بینە جەم من!" کور دڤێژە: "ئێ، باڤۆ، ئەز وی بەرددم، لێ ئەو من بەرنادە". خووت ئەو مەسەلەیە. بۆ، ئەز نها ناخازم شەر بکم، من ئەو دایە سەکناندنێ، هازرایا خویە شەرێ پاشوەختیێ دڤینم، لێ ئەو دەست ژ من ناکشینە، ها هجوومی سەر من دکە و زییانێ ددە ئۆردییا من. خودێ ئەڤ چ بەلایە ئەز و ئۆردییا خوە کەتنێ؟ ئەگەر ژ دەستێ وی بێ، ئەوێ من ئالتکە، یانێ من بدە کوشتنێ و نیڤێ ئۆردییا منە پایی–پرێ وێ برەڤە، هەرە تەڤی فەدایێ وی بڤە. دە، بلا دیوان فرندا نەدە خەڤاتێ و تێخە ترشینێ...

نشکێڤا دەوسگرتیێ وی دکەڤە هوندور، قازی ژ متالا ددە هشیارکرنێ، ئێپێجەیی هەڤرا خەبەر ددن، دەوسگرتی دەرهەقا پێنج هجوومکرنێ سەر کوردا ئەلامەتیێ ددە سەرەکقوماندارێ خوە، ئەو شاشمایی دمینە، دنێ چەوا دڤێژن سەر وی تێ هەڤدو – خێنجی بریندارا ۱۵ هەزار کوشتی، ئوندابوویی و بێ هەساڤ سیلاه... دەستێ وی ژ عەرد و عەسمان دقەتە، چەند تێلێقرافێ برووسکی دیسا سەر وەزیرێ ئەسکەریێرا ڤەرێ دکە. وەزیر ئیدی نکارە وێ یەکێ ڤەشێرە، سەرەکڤانێ دیوانێ ب

وی حالێ پێشەنییارا دکە ناس و دەوسگرتیێ خوە نووری پاشا لەز بەرب پێشەنیێ ڤـەرێ دکە، وەکی ناڤا وەعدەکی کندا دەرهەقا حـال- وەختێ پێشـەنیێدا جاڤێ دورست بینە. بەرێ نووری پاشا دچە پێشەنییا بازیدێ، ب هوور گلی حالێ وێرا دڤە ناس – چقاس ئەسکەر هاتییە کوشتن و بریندارکرنێ، چقاس بێ بەراتە ئوندا بوویە و چقاس سیلاه ئونداکرییە، ب گلیکی هەموو ئالییاڤا پێرا دڤە ناس، پاشێ ئەو و قازی ڤەدگەرنە پێشەنییا وانێ، ناڤا تاخبوور و ئالایا دگەرن. قازی هەو دزانە، وەکی وێ نهێراندنێڤا نووری پاشا وێ خەباتا خوە کوتا بکە و پاشدا ڤەگەر ئە. قازی دخازە سەر هەر تشتی بپەچنە، نووری سەر وان ئونداکرنا شاشمایی دمینە. وەکی وی وەختێ شێر چتۆ کێماسی بەردانە، ئەسکەر جیێ نەهەس دایە قرێ و سیلاه ئونداکرنە. نووری وەختێ ل حالێ خەراڤی بریندار، نەخاشا و ئەسکەرێ نەخاش دنهێرە، جنا دکەڤە. ئەو مەجبوور دڤە ژ ئەسکەرەکی بریندار دەرهەقا شەردا بپرسە:

– کورێ من، ئەڤ چ حالە هوون کەتنێ؟

– هوون چما ژ من دپرسن، ئەسکەر دڤێژە، ژ قازی بپرسن.

– خۆرتۆ، تێ کڤشێ،- نووری دڤێژە،- تو گەلەکی دانە هێرسکرنێ، هێرس نەڤە، ئەز دخازم ب فکر و مەسلەهەتا ئەسکەرا ژی بڤمە ناس، سەڤەڤ چییە، هوون کەتنە ڤێ رۆژێ؟

– ماقوول،- ئەسکەر دڤێژە، ئەزی ئیدی مریمە، خێرا من نە بۆنا دیوانێ و نە ژی بۆی مالا من هەیە. بەرێ ئەولن ئەمە ل کوردا نەهەقن، بنهێرە مە چ ئانییە سەرێ کوردا، گوند و باژارێ وان...

– دەنگێ خوە ببرە،- نووری گۆت،- پێزڤەنگێ هەرام، ئەو شوخولێ مەیە! ئەز پرسێ ددمە تە، تو جاڤێ باشقە ددی، تێ نها پارا خوە بستینی!

– ماقوولێ من،- ئەسکەر دڤێژە،- من ئیدی پارا خوە ستەندییە، ئەز جاڤێ راست ددم، خاشا تە نایێ، ئەرێ؟ ئەو یەکا ژی فەمدارییە. نە ئاخر، تە گۆت راست بێژە، لەما ژی من راست گۆت. دە پاک، ئەز ئیدی دەرهقا پرسا کوردا دا خەبەر نادم،

ئەزێ دەرهەقا شەرێ مەیی تەڤی کوردا بێژم. دە، ئەز ئەسکەرم، چ بوو، کو ئەز ئەسکەرم؟ ئەم ژی پری–هندکی ژ شێر فەم دکن، ئەڤا دو سالە ناڤا شێردامە. قوماندارێ پێشەنیا مە بەلەدچیا دەوسا تشتەکی هەساڤ ناکە، سپارتنا نادە وان، پێ ناهەسە دژمنی کویە، چەوا جیواربوویە، چ سیلاهێ وان هەنە تۆپێ گران کو قورمیش کرنە، تەخمین چقاس پێشمەرگەنە و گەلەک پرسێ مایین ناهەسە، کۆرە–کۆر ئێرشی سەر کوردا دکە و ئەو ژی مە قر دکن و سیلاها ژ مە دستینن، ئەڤا یەک. یا دودا و یا سەرەکە هەیفا قازی کوشتی، بریندار و سیلاها نایی، ها دخازە بگهیژە ئالتنداریێ، ب وی جوورەیی شەرکرن، ئەو تو وەختا خێنجی قرکرنا ئەسکەرە بەلەسەبەب، ناگهیژە تو تشتی. یا سسییا، گەلۆ خێرا گوللێ بێ نیشان هەیە؟ هەلبەت، نا. وەختێ شێر کورد قەلەچێ خودا روونشتنە و ئەم دەربازی هجوومکرنێ دڤن، ئا ئەڤا، هەساڤێ خوە هلدە، ژ کیژان ئالی گەلەک ئەسکەرێ بێ قرێ؟ دە، بلا دیوانا مە ها ئیمدادێ بدە قازی و ئەو ژی جیێ بەلاسەڤەڤ ئەسکەر قرکە و سیلاهێ ئونداکە؟ یا چارا ژی، لێ چما هوون ڤێ جارێ ها لەز هاتن، خوە لنگێ وەیە نە هەنەکرینە وەکیلێ وە ژی بلا زوو– زوو باهاتانا، ب حالێ پێشەنیێرا ببوونا ناس، ها نەدهاتە سەرێ مە. ئەز نە قوماندارم، ئەسکەرەکی سادەمە، هنەک هەڤالێ مە دگۆتن، گڤا ئیدی وەلێتدا ئەسکەر نەمەیە، گشک هلشاندییە ڤر و ب شێخزاهر ددە قرێ. ئەز زانم، وەکی هوونێ من گوللەکن، ئەز دخازم دەرهەقا پرسەکێدا ژی بێژم: ب فەرمانا قازی، قوماندار و ئەسکەرێ مە، چەلێ بلەت کولابوون، کوردێ بریندار، دیل، کال، پیر، زار، ژن، بووک، قیز ساخە– ساخ داڤیتنە ور و سەر دپەچناندن. گەلۆ ئەڤا یەکە ئینسافە؟ لێ شێخزاهر، براهیم ئاخا تشتێ ئوسا نەدکرن. جانم، شەشیتییا قازی دکە، تو دەور و زەمانادا نەهاتییە گۆتن و نڤیسارێ...

– دەنگێ ئالتنداریيا قازی وەلات هنگاڤتبوو، بەلکی ژی گهیشتبوو وەلاتێ ئەجنەبییە جینار،– ئەسکەر خەبەردانا خوە پێشدا دڤە، –تێلێڤراف سەر تێلێڤرافێ دچوونە ئانقەرێ، ژ ور ژی یێ بمبارەککرنێ دهاتن. هەلبەت ئەو تشتەکی باشە، لێ چقاس ئەسکەر هاتبوو کوشتنێ و بریندارکرنێ، کەسەک دەرهەقا وێ یەکێدا

نەدفکری؟ (وەختێ ئەسکەر خەبەر ددا، نووری ها سەرێ خوە دهەژاند، گڤا راستە، لێ پشتۆڤانەکی نووری ژی خەبەردانا ئەسکەر دنڤیسی)، باوەرکە چقاس تۆپێ مەیە گران و سڤک هەبوون، نها تەخمین گشکە دەستێ کورادانن، لێ چقاس ئەسکەرێ مە هاتییە کوشتنێ، وێ رەقەمێ تو رند زانی، لێ چقاس ئەسکەرێ مە رە-ڤیایە؟

– هەلبەت، سەڤا بەسێ تەیە دەرهەقا کورادادا تێ جاڤێ بدی،- دەوسگرتیێ وەزیر دڤێژە،- زوو ئەڤی خۆرتی بڤن، چەند رۆژا جیێ گەرمدا خایکن، ئەزێ خورا بڤم. قازی، ئەگەر مووک سەرێ ئەسکەر کێمڤە، تێ ب سەرێ خوڤا جاڤێ بدی!

دەوسگرتیێ وەزیر چەند هەڤتا ناڤا ئۆردییا خودا دمینە. ب حالێ ئەسکەر، رەقەما کوشتی، ئۆندابوویا، بریندارا، ساخمایا، ئوندابوونا چەک-سیلاهارا دڤە ناس. وان رەقەما هەمبەری رۆژا دەستپێبوونا شێر دکە و عەجێڤمایی دمینە، وەکی سەرەکقوماندارێ پێشەنی یێ چقاس-چقاس ئوندابوونا ئەسکەر و سیلاها دایە.

نووری پاشا خەڤاتا خوە کوتا دکە، پۆر-پۆشمان بەرب ئانقەرێ ئۆخرا خوە دجەدینە، وەختێ ئانقەرێ دچە جەم وەزیر، ئەو دەرهەقا حالێ پێشەنیێدا سەرا-بەرا ویرا قسە دکە و ژ وی هیڤی دکە، وەکی چەند رۆژا مۆلەتێ بدە وی، کۆ ئەو دەرهەقا حالێ پێشەنیێدا هوور گلی بنڤیسە، وەکی هەر تشت مینا نەینکێ زەلالە. ئەو چەند رۆژا سەر خوە دخەڤتە. فکرێ خوە دەرهەقا حالێ پێشەنییا قازیدا روو دکە سەر کاخەز و رۆژەکێ سڤێ زوو دچە هزوورا وەزیر، رەشبەلەکێ ددە وی و وەزیر دەستب خاندنا کاخەز دکە. وەزیر وەختێ بەلگێ پێشن خاند، بێ هەساڤ شا دبوو و ناڤا هەشێدا "ئەفەرم" سەر قازیدا دباراند، وەکی وی پێشەنیکە کوردا سرێ دەرخستییە، لێ چقاسی دخاند و پێشدا دچوو، ئاقاسی پۆسیدە دبوو، بێ هەمدی خوە دەستێ خوە کورسی دخست، دەوسگرتی ژ ترسا ڤەدجنقی. وەختێ وەزیر رەقەما ئۆردییا خوە و سیلاها هەمبەری یێ رۆژا بەری شێر دکر، بەر خودا ددا چێرا، تووژ ل دەوسگرتی دنهێری، دبوو نچە- نچا لێڤێ وی، تەیێ بگۆتا وێ ڤێ لەزێ نووری پاشا مینا دێوا ساخە-ساخ داقورچینە و ب هێرس دگۆتێ: "- تو بۆنا هەر رەقەم و جوملەکە خوە، ب سەرێ خوڤا جاڤداری، زانی یانێ نا؟" تووک دەڤێ دەوسگرتیدا زها دبوو، وی ب جوورەکی تل جاف ددا: ئەز ب سەرێ خوڤا جاڤدارم، چمکی من

بندا قولێ خوە کشاندییە . هەلا من ئەسکەرەک ژی ژ پێشەنیێ ئانییە، ئەگەر ئینا ناکی ژێ بپرسە، ئەوێ هەر تشتی بێژەە " وەزیر سەرێ خویی جانەگەکی کربوو ئۆرتا هەردو دەستێ خوە رەشبەلەک دخاند، کاسێ ئاڤێ یەک پەی یا مایین ڤەدخار، تەیێ بگۆتا ئاڤێ دلێ وی هێسا نەدکر، ئیژا دەستب کشاندنا قەلوونێ دکر. دوویێ جخارێ مینا عەورەکی رەش ئۆدە وەرگرتبوو. وەزیر کاخەز گشک خاند، ژ هێرسا زیپکێ خوودانێ ژ دێمێ وییی پەن بەرژێر دهاتن، ئاخەکە کوور کشاند، سەرت ل دەوسگرتی نهێری، ب هێرس گازی هەساول کر،

– زوو گازی هەموو دەوسگرتییێ من بکە!

دە، فەرمانا وەزیر بوو، بیستەکێ شووندا گشک هاتنە هزوورا وی، حالێ ئەسکەرییێدا بەر وی سەکنی، وی دەرەنگ–دەرەنگ سەرێ خوە بلند کر، گشک بەر چەعڤێ خورا دەرباز کر و ب هێرس گۆت:

– مەرەخەسڤن، روونێن! هوون گشک مالێ خودا ئارخایین روونشتنە، ناڤێژن "خوونخورێ کوردا چ ئانییە سەرێ ئۆردی و سیلاهێ مە، هندک دمینە ئالتنداریێ هلدە دەستێ خوە، کوردا نیڤێ ئەسکەرێ مە ژ سرێ دەرخستییە. خودێ قەبوول نەکە، ب سیلاهێ مە، مقابلی ئۆردییا مە شەر دکە. هانی ڤێ مەلوومەتییا. کو نووری پاشا دەرهەقا پێشەنیێدا نڤیسییە، گشک بووخن و ئوسا ژی ئەسکەرێ، کو نووری ئانییە، پێرا خەبەردن. وە تەمامییا شوخولێ هەربیێ ئاڤیتییە ستوویێ من، وە دەستێ خوە شووشتییە، ئالیکی سەکنینە. هەلا بسەکنن، چەندەکی شووندا ئەزێ چ بینمە سەرێ وە، گەلی مڤتەخورا، ئەز بۆنا چ وە خایی دکم، هە؟

وەختێ وەزیر سەر وان دا هێرس دبوو، ئەو حالێ ئەسکەرییێدا بەر وی دسەکنن، لنگ بن واندا دلەرزین، دلێ وان بێ هدوود داڤیت، وان هەو دزانبوو، کو وەزیرێ وەختا فەرمانێ بدە، چینێ وان ژ سەر ملێ وان بشقتینە و وان باڤێژە زێرزەمیێ هەبسێ. ئەوانا ب خەیسەتێ وەزیرا بەلەد بوون و زانبوون، وەکی وی گلیک گۆت، وێ بقەدینە. باوەرکە ئەوانا خێلەکە کورت سەر لنگا سەکنین، پاشێ وەزیر سەرێ خوە بلند کر. گۆت:

– روونێن، ئەز پێنج سەحەتا وەخت ددمە وە، وەکی هوون رەشبەلەکێ بخوونن و

وی ئەسکەریرا خەبەردن، پاشێ هەرەک وە فکرا خوە بنڤیسە، وەکی ئەم بێنە سەر قرارەکی و دەرهەقا شەرێ پێشەنیێدا فکرا راست بێژمە سەرەکڤانێ دیوانێ. دکارن هەرن!

دەوسگرتی مینا تەیرێ ژ قافاسێ دەرکەتی، هەر یەک چوو ئۆدا خوە، دەمەکە خورت ئانجاخ هاتنە سەر دەما خویە بەرێ، پاشێ گشک بەرەڤی جیکی بوون، یەکی رەشبەلەک دخاند و یێ ماین جەم خوە چ لازم بوو دنڤیسین. پاشێ ئەسکەر ددانە خەبەردانێ، هەر یەکی ئالیێ خودا سەر ویدا پرس دباراندن، ئەسکەر ژی گۆتنێ خویە بەرێ نووریرا گۆتبوو، دوەکلاند و پۆرێ دەوسگرتییا بیز- بیزی دبوو، سەر کرنێ قازی عەجێڤمایی دمان، دوو خاندنا رەشبەلەکێ و هەوالدانا ئەسکەرا، هەر کەسی فکرا خوە نڤیسی، وەختێ کڤشکری گشک بەرەڤی ئۆدا وەزیربوون و وی گۆت:

کی وە دخازە، بەرێ خەبەردە، ب تەخمینا من، نووری پاشا بلا بەرێ هەوالدە و فکرا خوە بێژە، پاشێ یێ ماین.

– ئەم گەلەکی کەتنە شەرێ کوردایە مقابلی دیوانێ، لێ شەرێ هایا، مە حەتا نها نەدیتییە. شێخزاهر مینا ئەسکەرێ نزامێ فەدایێ خوە دایە هینکرنێ و بەلکی ژی دها زێدە، خوە ژی شەرادا قالبوویە، زەعف ژی دژمنە، لێ دەجالەکی گەلەکی ئاقلە، نەخەیدن، ئالیێ ئەسکەریێدا خێنجی وەزیر، بەلکی یەک مە ژی ناگهیژە وی. گونێ مە گەلەکە، وەرن ئەو خوە ژ گونا دانەوەشینن، وەختێ شێر گەرەکێ ئەم ژی بچوویانا پێشەنیێ بێ سەرەکەقوماندارێ پێشەنییا مە و ئەسکەر چەوا شەر دکە، لێ کەسەک ژ مە نەچوویە، ئەڤا جەزێ مەیی هەری مەزنە. رەقەما ئەسکەرێ کوشتی، رەڤی و بریندار تەخمین دگهیژە ب سەدا هەزاری، تۆپێ مەیە گران، سڤک، رەشاش، تڤنگ، فیشەک پایی پرێ دەستێ دژمندایە. سەرما چیێ ژی ئەمانا ئەسکەرێ ساخمایی بریيە، نیڤێ ئەسکەرێ ساخمایی نەخاشە، ئەرزاق ژی تێرا وان ناکە. ڤی وەختێ مەیی سەکناندنا شێردا ژی-، کورد دەست ژ مە ناکشینن، پشتێدا، کێلەکادا و پێشیێدا چەند رۆژا جارەکێ هجوومی سەر مە دکن، زرارەکە مەزن ددن. ئەز ناخازم دەرهەقا شاشیێ شەرکرنا قازیدا قیسا بوەکلینم، چمکی من

ناڤا مەلوومەتییا خودا نڤیسییە و ئەسکەر ژی وێ یەکێ ئیزبات دکە. ب تەخمینا من، ب وان شاشی و کێماسیێ، کو قازی وەختێ شێر بەردانە، وی جارەکە دنێ سەرەکقوماندارێ پێشەنیێ کڤشکن، ئەو گونەکارییە. ئەز تێمە سەر وێ نێتێ و ئەگەر سەرەکڤانێ دیوانا مە ژی مەرا رازیڤن، شەر بهێلنە باهارێ. لێ ئەگەر قاییل نەڤن، گەرەکێ ئەم تاخبوور و ئالایێ خوە ژ بازیدێ، وانێ، ئیدرێ و جیێ مایین لاپ بەرژێری دەشتێکن. یا دودا ل دەشتێ گەرەکێ ئەم ئەسکەرێ خوە ب یێ تەزەڤا بدنە تامکرنێ و ب قەواتەکە دوبارەڤا هجوومی سەر کوردا بکن، لێ وێ سور–سەرما چیادا، باوەر نەکە ئەم بگهیژنە مەرەما خوە. یا سسییا ژی تەنێ هجوومکرنا فرندا دکارە مە ژ ڤی حالێ خەراڤ بدە خەلازکرنێ...

وەختێ دەوسگرتییا فکرا خوە دگۆتن، وەزیر جار–جارا جەم خوە دنڤیسی، لێ چ دنڤیسی نە عەیان بوو. وەختێ دەرهەقا تەیارادا خەبەردان دچوو، وی سەرێ خوە بلند دکر و تەیێ بگۆتا ب خاستنێ وانرا قاییل دڤە. وەزیر ژی خێلەکە خورت خەبەردا، لێ تشتەکی قرارکری نەدگۆت و کوتاسییێدا گۆت:

– ئەز نها تشتەکی نکارم بێژم، گەرەکێ ئەز سەرەکڤانێ دیوانێرا خەبەردم و ئەزێ پاشێ فکرا خویە تام وەرا بێژم. ئەزێ دەمەکێ شووندا هەرمە جەم سەرەکڤانێ دیوانێ، بێ چ دڤێژن. نها هەر کەس هەرە جیێ خوە و دیسا بفکرن...

رۆژا دنێ وەزیر مەلوومەتییا دەرهەقا شێردا نڤیسی، چەند رەشبەلەکێ فەرزە مایین و خەریتێ هلتینە، وەختێ کڤشکریدا دچە هوندور، دڤینە، وەکی هەموو ئوزڤێ مەجلیسێ روونشتنە و هیڤا وینە. بیستەکێ شووندا ئیزنا خەبەردانێ ددنە وی، ئەو بەرێ دەرهەقا ئالتنداریا قازییە سەر براهیم ئاخا، بۆنا وێ ئالتنداریێ پێشەنییا دیوانێ چقاس ئەسکەر، سیلاه ئونداکرییە و چقاس ئەسکەر ژ پێشەنیێ رەڤیایە دبێژە. ئوزڤێ مەجلیسێ مەهتەلمایی و ب هێرس ل دێمێ وەزیر دنهێرن، پرسا ددنێ و ئەو جاڤا وان ددە. ئەو دەرهەقا شاشی و کێماسیێ قازییە، کو وەختێ شێردا بەر دایی، ب ئیزباتیاڤا شرۆڤەدکە. ئیڕا وەزیرێ ئەسکەریێ مەلوومەتییا دەرهەقا شێردا نڤیسی. ژ سێری حەتا بنی، ب ئیزباتیێ دوروستڤا دخوونە، ئەو مەلوومەتی نە موهتاجی شرۆڤەکرنێ و خەبەردانێ بوون. ئوزڤێ

مەجلیسێ دوو خاندنێرا مەهتەلمایی و چاڤێ هەڤ دنهێرن و هنەکا دگۆت، وەکی "وەزیر، هەمـوو دەوسگرتی و خـەباتچنیێ مـایینە وەزیرتیێ گـەرەکێ بۆنا وێ ئوندابوونا ئەسکەر، سیلاها و بریندارا ب سەرێ خوڤا جاڤێ بدن"، لێ دەرهەقا قازیدا تشتەک نەدگۆتن، لێ هنەکا ژی دگۆت، وەکی "جانم، ئەسکەرێ مە کیژان شەرێ مقابلی کوردا، هاقاس کوشتی و بریندار دایە و هاقاس ژی جەبرخانە ئوندا نەکرییە؟ ئاخر، کورد چنە، کو ها بیننە سەرێ ئۆردییا مە! ئەم نزانن، چ قیمەتی دخازە بڤە، وەزیر و دەوسگرتیێ وی سەرێ خوە ژی بدن، گەرەکێ کوردا ب تەمامی بهنجرین و سەرێ وی گەدێ قافسەقەت ژی مەرا بین. ئەگەر وی ئووسیانا کوردا دا تەمراندنێ، خوە مەسەلە عەیانە، لێ وەختێ نا، ئەو و دەوسگرتیێ وی گەرەکێ بەر مەحکەما ئەسکەریێ بسەکن و پارا خویە لاییق بستین. جانم، قازی نە ئەو قازییە، وەکی ئووسیانا کوردایە سالا ١٩٢٥ ـا دەرمداخ کر؟ چما نها شاش و وەش بوویە؟.." ئوزڤێ مەجلیسێ ب یەکدەنگی فەرمانێ قەبوول دکن، وەکی دیوانا توورکیایی و ئۆردییا وێیە "مێرخاس" تو وەختا شێر ناهێلە باهارێ. مەجلیس ئوسا ژی چەند رۆژا مۆلەتێ ددە وەزیر، وەکی ئەو خەریتا شەرێ تەزە هازر بکە و جارەکە مایین مەجلیسێدا بێ نهێراندنێ و تەستیقکرنێ...

وەزیر چەوا مریکی گۆرا، سستۆ-پستۆ، دەڤ زنگری، لێ گەلەکی هێرسبوویی ژ ئاڤاییێ دیوانێ دەردکەڤە، خێلەکێ شووندا دگهیژە مەنزیلا خوە، روودنێ سەرێ خوە دکە ناڤا دەستێ خوە و دکەڤە متالا، دەرەنگ- دەرەنگ ئەو فەرمانێ ددە هەساول، کو گازی تامامییا دەوسگرتییا بکە. خێلەکەکێ شووندا گشک جەم وی هازر دڤن و ب هێرس دڤێژە:

– تێ بێژی هەشرا وە گشکا هاتییە، مالا وە بشەوتە، وە چەوا مالا من میرات کر و خولییا کۆچکێ من دا بێ. هوون ناڤێژن ئوزڤێ مەجلیسێ چ ئانی سەرێ تە؟ چ قەول و قرار دانینە پێشییا تە؟ ئەگەر ڤێ جارێ ئەم خاستنێ وان نەقەدین، ئەم گشکێ بەر مەحکەما ئەسککەریێ بسەکن و یەقین جەزایی داراخاجێ بستین.

قرار هاتە قەبوولکرنێ، وەکی شێر ناهێلنە باهارێ، شەرێ مە کوردا شەرە. نها هەرن بفکرن، ئەمێ چەوا هجوومی سەر کوردا بکن، وەکی ئەم ئالتنداریێ هلدنە

دەسـتێ خـوە. چەند رۆژا شـووندا سـەرەکڤـانێ دیوانـێ وێ دیسـا گـازی مـن بکە و فەرمانا کوتاسیێ بدە.

ل ئانقەرێ ژی سور و سەرما بوو، زڤستانێ دەری دکۆتا، کو ئەزێ زووترەکێ بێم. ئورڤێ مـەجلیسـێ رۆژا کڤـشکری ل قـەسرا مـەجلیسـێـدا تۆپ بووڤـوون، ل پرسـا تڤدارەکدیتن و هـجوومکرنا سەر کوردا دنهێرین. مەجلیسـێ قرار قەبـوول کر، وەکی سـەد پێنجی هـەزار ئەسکەرێ نزامـێیە تەزە، تۆپـێ گـران، سڤک، سـیلاهـێ مـایین، بـێ هـەسـاڤ ئەرزاق بدە پێشـەنییـا قـازی، هـاتە قـرارکرنـێ، کـو شـێر ئـالیێ وانێدا بدنە بەتالکرنێ. ڤێ جارێ بازیدێدا ل دژمنخن. سپارتە وەزیرێ ئەسکەریێ و دەوسگرتیێ ئەسکەرێ نەخاش و خوگازن ژ ناڤا ئالایا و تاخبوورا ببژێرن، دەوسا وان ئەسکەرێ تەزەڤا بدنە تامکرنێ. بسـپێرنە وەزیرێ ئەسکەریێ و هـەموو دەوسگرتیێ وی هـەرنە ناڤا ئەسکەر، هـەڤتێ جـارەکێ مـەلوومـەتیێ بدە سـەرەکڤـانێ دیوانێ، بـێ چ خـەڤـات هـاتییە کرنـێ و چ دمینە بـێ کرنێ، لێ ناڤا قرارێ مـەجلیسێدا دەرهـەقا فرندادا تو تشتەک نەهاتە گۆتنێ.

مـەجلیسا تووركیـایی دەرهـەقا ئێرشکرنـێ و تڤدارەکدیتنا سـەر کوردادا فەرمـانا خوە وەزیرێ ئەسکەریێرا شـاندبوو، وەزیر دەوسگرتیێ خوە و قومانداریێ جێربانديیە وەزیرتیێ ب وی قـراریڤـا کربوو ناس و فـەرمـانـێ ددە نووری و کـادیر هـەرنە بازیدێ، لێ هـاج و ئاسلان هـەرنە ناڤا تاخبوور و ئالایێ وانێ و ئیدرێ. ئەوانا گەرەکێ هـەردو جییـا ژی رەقـەما ئەسکەر و سـیلاهـا راست هـەسـاڤکن، ئەسکەرێ نەخـاش و بێکێف بشیننـە ئینچەریێ. هـەردو جیادا تاخبـوور و ئالایێ نیڤجی ب ئەسکـەرێ تەزەڤا بدنە تامکرنـێ و سـیلاهـا بدنە وان. تاخـبـوور و ئالایێ وانـێ و ئـیدرێ ب تێـمـامی بشـینن بازیدێ، کـو بڤـە پێـشـەنیکە تام. نـاڤـا ئەسکەرێ پێـشـەنـیـێـدا شـوخـولێ تەلیم تەربییەتکرنێ دها رند بدنە دەربازکرنێ دەوسگرتی گۆتی راستی هـەمـوو ئەسکەرێ تاخـبـوور و ئالایا بێن، دەرهـەقـا جـێـربـاندنا خـویە شـێـردا وانرا بێـژن و بـدنە روحدارکرنێ کو وەختێ شێر ئەسکەر ژ مرنا خوە ناترسە.

ئەهـمـەدێ دێ کورد ب دەسـتی قومـانداریێ ئیدارا خەیبێ، ب خـەڤاتا نووری پاشـا، مەلوومەتییـا وییە سەر ناڤێ وەزیر، گۆتنێ ئەسکەر و حەتا قرارێ مـەجلیسـێ دهـەسە

و ب دەستی بەلەدچیکی خویی هەری زانە، جاڤێ شێخزاهرا دشینە. شێخزاهر بۆنا وێ قەوەتا ئەسکەرییێیە پر وەکی بەر وێ تەیاخ بدە، گەلەک قاسدێ خوە بەرب ئێل و عەشیرەتا شاند، ئیمدادا جاهلا ژ وان خاست و هیڤیکرنا وی ناڤا چەند رۆژادا هاتە میاسەرکرنێ، جاهلێ تەزەهاتی بەرێ چەندەکی دانە هینکرنێ، قەسەم سۆندخارن و پاشێ سیلاه دانە وان و ئەو سەر دەستێ باشقە-باشقە پارەڤەکرن. بەلەدچیێ شێخزاهر ژی رند دخەڤتین، جاڤ شێخزاهرا شاندن، وەکی چقاس تاخبوور و ئالایێ وانێ، ئیدرێ و دۆرا وێ هەنە، گشک بەرب بازیدێ کشیا، ئوسا ژی بەلەدچییا جاڤ شاندن، وەکی ئۆردییا دژمندا خەڤاتا تقدارەکدیتنێیە زۆر تێ کرنێ.

سەر هیمێ بەسێ تەزەیە ستەندی، شێخزاهر ئیدی مینا پێنج تلیێ خوە زانبوو، وەکی ئۆردییا دژمن وێ ئالیێ بازیدێدا هجووم بکە، لێ بەلێ شێخزاهر ئالیێ وانێ و ئیدرێ ژی بێ خایی نەهیشتبوو، چەند دەستێ ب گۆتنا تە، ور هیشتبوو، وەکی وی ئالیدا ئارخایینڤە. شێخزاهر دکەڤە متالا و هەموو کەڤر-کوچک، گەلی-نەوال، راست و بەرواریێ بازیدێ بەر چەعڤێ خورا دەرباز دکە و تێ سەر وێ نێتێ، دژمنێ تەنێ ئالیێ جەهنەمەدەرێدا (نەوالا جەهنەمێ) دکارە ئێرشی سەر مە بکە، یانێ نا، تو ریێ باشقە تونەنن، کو ئەو هجوومی سەر مە بکە. ئەو و قومانداریێ خوڤا رووdنێن، شێورێ دکن و تێنە سەر وێ فکرێ، وەکی قازیێ هندا ریا کو تێ جەهنەمەدەرێڤا دەربازڤە، وێ هێسوویا ئالیێ خودا تۆپا چەند جییا قورمیشکە و ئەسکەرێ خوە چەلا، پش پەلا، نەوالادا ڤەشێرە، گڤا ئەم نەڤین.

ئەوێ بەرێ تۆپێ گران ئالیێ مە گردە و پاشێ ئەسکەرێ ویێ پێبەرژێری نەوەلێڤە، کو ئالیێ نەوالێیی، کو ئەمە لێنە، ژ مە بستینە و پاشێ ب قەوەتا تۆمەری هجوومی سەر فەدایێ مە بکە و گڤا مە بدە قەسکرنێ. بۆنا وی قراریێ عەمەلیاتا دژمن شێخزاهر و هەڤالێ ویڤا هازرایا خوە دڤین چ بکن، وەکی ئەسکەرێ دژمن هم هێسوویێ و هم ژی نەوالێدا بدنە قرکرنێ و قەلسکرنێ.

وەختەکی شەڤێ نۆڤەدارا جاو دانە شێخزاهر،وەکی ژنەکە کورد و نەڤیێ خویی ١٠-١١ سالی هاتنە، دخازن تە بڤین، ئەو ئەختیارێ ددە، تێ هزوورا وی و

کەلۆگری دڤێژە.

– درییا خودێ و پێخەمبەراداڤە، ناڤا وەدا شێخزاهر کییە؟

وێ زەڤتا خـوە نەئانی، ژ دل کـالیـیـا–نالییا و پاشـێ مینا ژنا کوردە مـێرخـاس، شوکوربوونا خوە ئانی.

– خووشکێ، شێخزاهر ئەزم.

وەختـێ شێـخزاهر گۆت، ئەزم، وێ زەڤتا خوە نە ئانی، خـوە ئاڤیتە سـەر دەست و پیێ وی، لێ شێخزاهر نەهیشت و گۆت:

– لەلا من، تە خێرە، سەڤا چ هاتی ڤی چییایی؟

– عـەزیزێ مـە کـوردا، – ژنکێ گۆت، – مـە ناڤێ تـە زوودا بـهیـسـتـییـە، لێ من تو نەدیتی، جارا پێشنە تە دڤینم. ئەز بدی تە دکمە روورەشی، ناڤێ من فاتمایە. ژ مالا مەیە رەنگینە تژی خۆرت و بووکە ٣٠ نەفەری، ئەڤ گەدێ کورێ تیێ من و ئەز مانە، یێ مـایین گـشـک ئەسکەرێ رۆمـا رەش قـرکـرنە. ئەسـکەر، ئۆنبـاشـی، یووزباشـی و سەیێ وانە مـایین کۆکا مـە کوردا تینن، ئیدی ناڤێژن ئەڤا کـال و پیرن، بووکێ هـەملە و قیزن، زار و تفالێ هێلەچانێدانە. ئەڤا رۆژا سێزدانە، وەکی تی، برچی، سەرقۆت و پێخـاس وە دگەرم، ژ گریداخـا چووک گرتی، ڤێ سور–سـەرمێدا ئانجـاخ گهیشتیمە وە. دیسـا شـوکور ڤێ رۆژێرا. برائۆ، باژێر هـاقـاس ئەسکەر هـەیەم هـاقـاس ئەسکەر هـەیە، خـولیێ باڤـێژی، عـەردێ ناکـەڤە. گـەلەک مـەرڤێ ب چینێ مـەزن هـاتنە ناڤـا ئەسکەر. دڤـێـژن ژ ئانقـەرێ هـاتنە، وەزیر و وەکـیلن. برائـۆ. سـڤێ حـەتا ئێـڤـارێ ئەسکـەر ددنە مـەشـقـێ، گـوللا داڤـێـژنە نـیـشـانـێ. هـاقـاس سـیـلاه ئانینە، وەکی هـەسـاڤکرنا وان نـاڤـە، وەلەه، من حـەتا نـهـا سـیـلاهێ ئوسـا نەدیتنە، تشـتنە ب تەکەرەنە، لوولێ وانە گەلەکی قالند، درێژ و فرەنە، وانا ب هـەسپا، گا، قانترا و کەرا ژ جیکی دگوهێزنە جیکی باشقە. خەلقێ مە دگۆت، وەکی ئەڤ ئەسکەر و جەبرخانە گشکێ هەرە سەر شێخزاهر...

– ئەلا من،– شێـخزاهر گۆت،– راستـە مە دەرهـەڤا وێ یەکێدا بهیستییە، تو سەر سەرێ من و چەعڤێ من هاتی. خووشکا فاتما، ناڤا پێشەنییا مەدا هەرمەت گەلەک

هەنە، هەما ژ وانا یەک ژی حەلالا منە، ناڤێ وێ سمبلە، ئەوێ نها بێ، تە بڤە.

– برائۆ بباخشینە،– فاتمێ گۆت،– ئەو قیزا کێیە؟

– قیزا ملەتێ خویە، – شێخزاهر دڤێژە، – و بۆنا ملەتێ خوە روحێ خوە ددە.

– فەمدارییە، برائۆ،– فاتمایی گۆت،– لێ ژ چ مالێ و چ بەرێ، ئێل و عەشیرەتێیە؟ ئەز دخازم بزانڤم قیزا کێیە؟

– ئێ، خووشکا من،– شێخزاهر گۆت،– قیزا "ئەدۆیێ حەسەن ئاخایە".

– ئێ، لاوۆ، خودێ نەکە،– فاتمێ گۆت،– خودێ نەکە، وەکی قیزا ئەوی ئەجلافێ خوونا کوردا فرکریڤە. ئەو دژمنێ ملەتێ مەیە، ژ رۆمێ خەراڤترە. لاوۆ، هەیفا تە نینە، تە قیزا وی ستەندییە؟ ئەو نە لاییقی مێرەکی مینا تەیی مێرخاسە، زەعف هەیف، زەعف هەیف...

– وێلییا من، – شێخزاهر گۆت، – راستە، ئەو قیزا وی مەنجەنێقییە، لێ وێ دەست ژ باڤتییا وی کشاندییە و خوە قیزا ملەتێ خوە هەساڤ دکە.

– دە، وەکی ئوسانە، – فاتمێ گۆت، – باشە، ئەفەرم وێرا.

دوو چووینا فاتمێرا شێخزاهر بەسێ ستەندی و گۆتنێ فاتمێ هەمبەری هەڤ دکە، دڤینە، کو وێ هەرمەتێ بەسێ راست دانە وی و دژمن چ تینە سەرێ ملەت؟ ئەو دەمەکە لاپە خۆرت دکەڤە ناڤا متالا، چ بکە هەما رۆژا هجوومکرنا ئۆردییا – دیوانێیە پێشندا چەعڤێ ئەسکەر بدە ترساندنێ، قەواتا وی بدە قەلسکرنێ، کو ئەو نەگهیژە مەرەما خوە.

سەر هیمێ سالخێ ستەندی، فەرمانا وەزیرێ ئەسکەریێ، ل بازیدێ ئالیێ قازی و دەوسگرتیێ وەزیردا چەوا لازمە دهاتە قەداندنێ. پاییزا سەرت سەرەکڤانێ پێشەنییا ترکا ددا لەزکرنێ، وەکی زوو هجوومی سەر کوردا بکە. لەما ژی نووری پاشا چەند تێلێڤرافێ برووسکی سەر ناڤێ وەزیرێ ئەسکەریێ دشینە و هیڤی دکە، وەکی ئیزنێ بدە هجوومی سەر کوردا بکە، یانێ نا زڤستانێ حالێ چەتنڤە... وەختێ وەزیر تێلێڤرافێ دستینە و ب سەرەکڤانێ دیوانێرا ددە رازیکرنێ، وەکی هجوومی سەر کوردا بکن. سەرەکڤانییا دیوانێ وی مەجبوور دکە، کو هەرە بازیدێ،

حالێ پێشەنیێرا دیسا بڤە ناس و هێ دەستوورا ئێرشکرنێ بدە.

دوو خەبەردانا سەرەکڤانێ دیوانێ و وەزیرێ ئەسکەریێرا، وەزیر رۆژا دودا بەرب بازیدێ رێ دکەڤە و چەند رۆژا شووندا دگهیژە جی، ئەو هەر تشتی بەر چەعڤێ خورا دەرباز دکە و دڤینە، وەکی هووری پاشا، دەوسگرتیێ وییە ماین و قازی هەموو سپارتنێ وی چەوا لازمە قەداندنە، حالێ ئەسکەر زەعف باشە، ب سیلهاڤا هاتنە رازیکرنێ. دوو لێنهێراندنا هەموو خەڤاتێ پێشەنیێرا، ئەو گازی تەمام دەوسگرتیێ خوە، قازی، قوماندارێ تاخبوور و ئالایا دکە، را و شێورێ ددە وان، کو چەوا هجوومی سەر کوردا بکن، چ بکن، وەکی کوردا ئالتکن و ئالتنداریێ هلدانە دەستێ خوە. دوو گەلەک خەبەردان و سپارتنارا قازی دەرهەڤا قرارا هجوومکرنێدا شرۆڤەدکە:

– ئەز بەرێ ژ پاتشێ مە و پاشێ ژ وە گەلەکی رازیمە و منەتدارێ وەمە، چمکی وەختێ منی هەری چەتندا، وە تمێ ژی ئیمداد دایە. بۆنا من عەیانە و وە ژی نهێرییە، وەکی من چەوا تڤدارەکێ شێر دیتییە. ئەز دکارم ڤێ لەزێ ژی دەربازی هجوومکرنێ بڤم، لێ من حەتا نها چقاس بەلدچی سەر کوردادا شاندنە، پایی پرێ ل مە ڤەنەگەریانە، لێ یێ ڤەگەریانا ژی، تو جاڤێ تام مەرا نیانینۆ، دێمەک، ئەمێ کۆرە کۆر دەربازی هجوومکرنێڤن، پاشێ من نەدنە گونەکارکرنێ؟ سەڤا هجوومکرنا سەر کوردا، تەنێ دو رێ هەنە ئەو ژی گەلیێ جەهنەمەدەرێیە. ئەو گەلی ژ دەشتا ئانادۆلیێ دەستپێ دڤە و تێ دگهیژە حەتا کۆلۆزێ گریداخا مەزن. دو رێیی دەربازبوونا وی گەلی هەنە، یەک فێزا بازیدێدایە، کو ئەمێ وردا ئێرش بکن، ریا ماین بن کۆلۆزێ ئاراراتا مەزن، ئەو ژی نها ب بەرفا قالند هاتییە پەچناندنێ، وردا دەربازبوون، قەت ناڤە. دمینە ئەم ریا گەلییە هندا بازیدێرا هجوومی سەر کوردا بکن. بۆنا دەربازبوونا والی گێلی، لازمە ئەم ڤی بەری وەکە دەهـ جییا و هەر جیکیدا ١٠–١٥ تۆپێ گران قورمیشکن، لێ بەر کەڤرێ مەزندا، کو کورد نەڤینن. من ئۆردییا خوە پارەڤەکرییە سەر دەهـ تیشا، سێ تیشێ ئالیێ تۆپایی چەپێ، سسێ ئالیێ راستێ، لێ چار ژی ئۆرتێدا. ئەمێ ژ ڤالی هەموو نقتکێ تۆپێ گران ب هەڤرا گوللا سەر وی بەریدا برەشینن، چەند رۆژا برەشینن، کو فەدایێ کوردا پایی پرێ درڤن و

یێ ساخمایی ژی ژ هافا گێلی وێدا برەڤن، وی چاخی مەجالێ بکەڤە مە، وەکی ئەو چار تیشێ ئۆردییا مە بەرژێری گێلیڤە و هلکشە هافا گێلییە والی، بگرن، پاشێ ئەسکەرێ مەیی مایین ژی ب سیلاهێ خوڤا دەربازی والیڤن، ب قەواتا تۆمەری هجوومی سەر کوردا بکن و تەشکیلەتا وان ناڤا چەند رۆژادا ب تەمامی بتەمرینن. ئەڤە نێتا شەرێ من. تشتەکی ژی بزانڤن، کو شەرادا کی دەربازی هجوومکرنێ دڤە، بێ هەساڤ ئوندابوونێ ددە، کورد سەردەستن، ئەسکەرێ مەیی بندەستە، دژمن دکارە ب نیشان گوللا باڤێژە، لێ ئەم بێ نیشان.

– قازی، هەلا دەمەکێ بسەکنە، – وەزیر خەبەردانا وی دبرە، – تو زانی وەکی شەرێ بەرێدا شێخزاهر نیڤێ تۆپێ مەیە گران و سیلاهێ مایین هلدانە دەستێ خوە، دڤێژن هەلا تۆپێ گرانە خەراڤبوویی ژی برنە چیێ، ور ئەرمەنی هەنە و وان چێ دکن. دێمەک، سیلاهێ وی پرن و ئەو ب وانا حەتا دەڤا خویە پاشن، دکارە مقابلی تە شەر بکە. سەر هیمێ مەلوومەتیێ ستەندی، وەختێ ئۆردییا مە دهاتە تامکرنێ و تڤدارەکێ شێر ددیت، ئەو رانەزابوو، وی ژ ناڤا ئێل و عەشیرەتا جاهل بەرەڤ دکرن. دێمەک، نها رەقەما فەدایێ وی ژی پرە. مالا تە بشەوتە، تو ب کولێ دچی درێشێ، تو کۆرە-کۆر دچی شێر، چمکی بەلەدچیێ تە ژ رۆژا تڤدارەکدیتنێ و حەتا ئیرۆ، تو جاڤ تەرا نە ئانینە، وەکی تەخمین رەقەما فەدایێ وی چقاسە، ئەو هندا جەهنەمەدەرێ چەوا جی- وار بوویە، قەلەچێ خوە چەوا چێکرنە، تۆپێ خویە گران کو قورمیشکرنە، تو تشتەکی نزانی و تێ گوللێ تۆپا بێ نیشان باڤێژی والی گێلی. ب ڤی جوورەیی شەرکرن ناڤە، لەما ژی تو تمێ تێیی قەلسکرنێ و دەست داڤێژی مە و ئیمدادا ئەسکەر، سیلاها. دەوسگرتیێ منە ڤرا ژی زەعف ئارخایین ڤێ پرسا فەرز دنهێرن، هایا ناڤە و ب وی جوورەیی شەرکرن ناڤە، هوونێ دیسا بێنە هنجراندنێ...

– ماقوول وەزیر، – قازی خەبەردانا خوە پێشدا دڤە،– هوون ب تەمامی راستن، دەوسگرتیێ وە شەدەنە، وەکی من چقاس بەلەدچی شاندنە، نیڤێ پرێ ڤەنەگەریانە، کی دزانە چوونە گهیشتنە کوردا، یانێ کوشتنە، یانێ رێڤیانە مالێ خوە، هنەک ژی نیڤێ رێ ڤەگەریانە و تو جاڤێ خێرێ نەئانینە. دەوسگرتیێ وە شەدەنە.

سەرقوماندارێ کوردا شێخزاهر هەموو عەمەلیەتێ شێر زانە، حەتا نها ناڤا کوردادا یێ ئوسا تونەبوونە، ئەو هەر تشتی، هەر تشتی زانە. ئەگەر بیرا تەدایە، من دەرهەقا فەند و فێلێ وییە ئەسکەریێیە تەزەیە وەختێ شێردا، تەرا گۆتییە. یا سەرەکە دڤێژن گولله وی ناکەڤن. ئاخ، دەوسگرتیکی منی ئوسا هەبوویا. نها من ئەو زوودا ئالتکربوو و وارێ وی تەیرێ بلەیستانا. وی فەدایێ خوە چەوا لازمە دانە تەلیم- تەربییەتکرنێ.

ئێ، مالا تە نەشەوتە،- وەزیر دڤێژە،- سەوا ئەوی گەدێ کورد دایە سەر تە، لەما ژی تە ب هەزارا ئەسکەر، قوماندار و سیلاە ئونداکرن؟ تە ئەو هاقاسی پەسناند، کرە چیایی گریداخێ. دڤێژی بلا یێ ئوسا ناڤ مەدا گەلەبونا، دەست ژ وێ پێزەڤەنگیێ و بێناموسیێ بکشینە. کورد کینە، وەکی سەرەکڤانیێ. و یانێ قوماندارییێ ل ئۆردییا ئالیۆسمان بکە ...

دوو خەبەردانا وەزیر و قازیرا، دەوسگرتیێ وەزیر و قوماندارێ مایین ژی ئەو ددانە باوەرکرنێ، خێنجی وێ یەکێ تو مەجالێ باشقە تونەنن، وەکی هجوومن سەر کوردا بکن. نێتا وانە دودایە هجوومکرنێیە مایین ژی ئەو بوو، گۆتی دیوانێ ئۆردییا خوە پاشدا ڤەکشاندا، ببرا ئالیێ وانێدا دەربازی هجوومکرنێ ببوویا. وێ زڤستانێدا هاقاس وەعدە ئونداکرن ژی نەدبوو. ب گلیکی وەزیرێ جومهوریەتێیی ئەسکەریێ ب پێشدانینا وانە پێشن ئالیێ جەهنەمدەرێدا هجوومکرنا سەر کوردارا رازی دڤە و ئەو رۆژا دودا بەرب ئانقەرێ ئۆخرا خوە دجەدینە.

بەلەدچیێ کوردا زووڤا چووبوونە فێزا بازیدێ، جیێ باشقە-باشقەدا خوە تەلاندبوون، بێ ئۆردییا دیوانێ وێ چچاخ بەرب کوردا هەرە. چار رۆژا پەی چوویینا وەزیرا ب فەرمانا قازی و دەوسگرتیێ وەزیر تاخبوور و بێلووکێ ئۆردییا توورکیایی سڤێ زوو بەرب گەلیێ جەهنەمەدەرێ مینا لیێ دکشیا، تۆپێ گران قسمەک ئۆرتا ئۆردیێ، ل قسما پر پاشیێ ب هەسپا، قانترا، گا و کەرا دبرن. ئۆردییا دژمن چقاسی پێشدا دهات، بەلەدچیێ شێخزاهر ژی پاشدا دچوون و هەما رۆژا لەقاندنا ئۆردیێرا جاڤ دانە سەرەکقوماندارێ خوە، وی ژی ور هازرییا خوە ددیت و وی گەلەک قاسد سەر گرێ بلند دابوونە سەکناندنێ و ب دوورەبینێ ل ئالیێ بازیدێ

دنهێرین، زوو-زوو جاڤ ددانە قومانداریێ خوە. رۆژا هەیشتا سڤێ زوو، پێشییا ئۆردییا قازی بەرب جەهنەمەدەرێ دەرەڤەبوو، لێ زوو بەر گر و نەوالادا خوە ڤەشارتن، وەکی کورداڤا نەیێ کڤشێ. شێخزاهر، بەلەدچیا هەرۆ خوە ددنە سەر دکێ بلند، ب دووربینێ ل وان تەماشە دکرن بێ چ دکن. شێخزاهر ئیدی سەدی-سەد زانبوو، وەکی ترکێ سڤێ تۆپێ خوە قورمیشکن و وی بەرێڤارێ چەوا دڤێژن خودێ رجا کر، وەکی سڤێ دوومان تونەڤە، بێ ئەو تۆپێ خوە کو قورمیش دکە، وەکی تۆپا لێ گرێدە و گشکا ژ سرێ دەرخە. ب فەرمانا سەرەکقوماندار هەلا ئێڤارێ فەدایا ڤەلەچێ خوە گوهاستن، کو تۆپێ دژمن ژێ نەگرن و فەدایی زرارێ نەکشینن، لێ بەلێ ژ سەر سەرێ تۆپەکی بلند ب دوورەبینێ تمێ دنهێرین بێ ئەسکەرێ دژمن رێرا، پێبەرژێری نەوالێ دڤە، یانێ نا. شێخزاهر ب وی شوخولێ کریڤا زانبوو، کو دژمن نکارە زرارێ بدە وی. شێخزاهر ئۆرتا خوە تۆپێ دژمن تەخمین هەساڤ کر، وەکی گوللێ تۆپێ وی وێ زرارێ بدنێ و چەند جییا ژی تۆپێ خویە گران قورمیشکر، وەکی ئەو جی قەت خەیالا قومانداریێ دژمنرا دەرباز نەڤە، وی ئوسا ژی وەکە پێنج هەزار فەدایی کرە دو تیشا، شاندە کوتابوونا سەرێ جەهنەمەدەرێیی هندا بنەتارا کولۆزێ ئاراراتێ، وەکی شڤەرێیا کو بەرفێ پەچناندبوو ڤەکە، دەربازی وی ئالیێ نەوالێڤە و وەختێ شێخزاهر فەرمان دا، نشکێڤا ژۆردا هجوومی سەر دژمن بکە.

لاوێ کوردا دوو فەرمانا ستەندیرا، چەوا دڤێژن رۆ خوە کرن شەڤ و شەڤ کرن رۆ، ناڤا وێ بەرفێ و سەرمێدا رۆژا سسیا گهیشتنە کوتاسییا جەهنەمەدەرێ، ب چەتنایيکە مەزن ناڤا شەپێ بەرفێرا رێ ڤەکرن، سەرێ نەوالێ قوتکرن و دەربازی وی بەری بوون، بەرێ بەرب ئاراراتا چووک چوون و پاشێ بەرب پێشەنییا ترکایە سەر هافا گێلی چوون، لێ تمێ بەلەدچی پێشیێ دچوون، وەختێ قەزییا تونەبوو، هێ فەدایی پێشدا دچوون. ب وی جوورەیی فەدایێ کوردا ئێپێجە مەنزیل دووری ئۆردییا دژمنا، سەرێ تۆپەکی تەندوورەکێیی سەرچەل خوە ڤەشارتن، لێ بەلەدچییا شوخولێ خوە دکر، قومانداریێ دەستا ژی هیڤا فەرمانا سەرەکقومانداریێ خوبوون، بێ چچاخ گوللا ئەشارەتییە باشقە بدە وان، کو ئەو دەربازی هجوومکرنێڤن. وان

رۆژا بەختێ کوردارا تەیێ بگۆتا دوومان و مژ هاتنە گەمکرنێ، شەمسێ کال ژی رووِدانا خوە هنەکی رادوەشاندە سەر تەبییەتا چیێ، لێ سار بوو. شێخزاهر و هەڤالێ خوڤا ب دوورەبینێ هەر تشت ددیت، وەکی ترک تۆپێ خویە گران کو قورمیش دکن و ئۆردییا خڤشە پرهەزار کو و چەوا جیوار بوویە. هەر تشت، هەر تشت بۆنا شێخزاهر فەمداریبوو و زانبوو وێ چەوا دژمن بدە تەڤزاندنێ.

قازی نە سەرەکقوماندارەکی خام بوو، وی ئۆردییا خوە گەلەکی دووری تۆپێ گران دابوو سەکناندنێ، کو گوللێ ئووسیانچییا زرارێ نەدنە وی. وی و قوماندارێ مایین خوە ددنە سەر تۆپکێ بلند، ب دوورەبینێ والی نەوالێ دنهێرین، بێ کورد چەوا جیواربوونە، لێ وانا خێنجی کەڤر – کوچکا، تۆپکێ چووک، گیها، دار و چۆپێ ژ سەرما پاییزێ زەربوویە ناڤا بەرفێدا. تشتەکی مایین نەددیتن و گەلەکی سەر کرنێ کوردایە هەربیێ، فەند و فێلێ وان مەهتەل دمان. قازی باوەر بوو، کو بەر هەر کەڤر و پەلەکی کوردەک سەکنییە و ب فەرمانا شێخزاهر خوە نیشانی وان ناکە. وی بۆنا چەهنەمەدەرێ گەلەکی شکیاتێ خوە ب تەبییەتێ دکر، چما ئەڤ نەوالا بێ رێ و درب خولقییە، لێ وی بیر دکر، وەکی تەبییەت یا خوە دکە و کرییە، لێ بەندە مالیڤانێ وێیە وەعدەلینە و قەوەتا بەندا ناگهیژە وێ، وەکی قانوون و کرنەکە وێ بدە گوهاستنێ.

قازی شەڤ و رۆژا دفکری، وەکی چەوا بکە بێ زرار دەربازی والی گەلی بڤە. لێ خەم–خەیالێ ویرا دەرباز نەدبوو، کو فەدایێ کوردا وێ هەرن ژ سەرێ نەولێ، ناڤا بەرف و بووزێرا دەربازڤن و ژۆردا وانخن. ئەو جارانا دفکری و دلێ خودا دگۆت، وەکی "نا، نا، ئەز ڤێ جارێ رێ نادمە قرکرنا ئەسکەر و ئوندابوونا سیلاها. شوکور، دیوانا مە هاقاس تۆپێ گران، فیشەکێ وێ و سیلاه دانە من، کو ئەز چەند سالا بدمە خەڤاتێ، خەلاز ناڤە. ئەزێ هاقاس گوللێ تۆپا سەر والیدا برەشینم، وەکی گشک بڤە چەل، نەوال و تۆپێ خولیێ، کو فەدایێ کوردا چەند کۆچا ژ دەڤێ نەوالێ برەڤن، وەکی ئەم بکارڤن والی هلدنە دەستێ خوە، ئوو...".

رۆژا ئینیێ بێ ب هەمدێ خوە دولاند. رۆ تەزە دەرکەتبوو. سەرما شەڤێ و بەربانگا سڤێ مەرف مینا کێرێ دبری، هنەک ئەسکەرێ ترکا ژ سەرمێ دەستێ

خوه دکرنه جێڤ و پاشلا خوه، وەکی گەرمڤن، پاستوویێ خوه بلند دکرن، کو سور خووشی بەدەنا وان نەڤە، هنەکا لیکا پۆزێ خوه ملێ خوه دخستن، کو پۆزێ وان نەجەمدە، هنەک ژی دچوون–دهاتن، هنەک ژی درەڤیان، کو گەرمڤن. هەما وێ دەمێ ب قرمێ پێنج گولله سەر هەڤدو هاتنه ئاگرکرنێ و دوو وێ یەکێرا چەوا عەسمانێ باهارێ وەختێ تەیرۆک و شلیادا بگوروژە، ئوسا دەنگێ تۆپێ گران عەرد و عەسمان وەرگرتبوون، گوللێ وان مینا تەیرۆکێ سەر والی گێلیدا رادوەشیان، مینا تەندوورەکێ (ڤوولکان) کەڤر، کوچک و خولی ب خورا بلندی عەسمین دکر، بیستەکێ شووندا ژۆردا دهات عەردێ دکەتن، تۆپکێ خولیێ و کەڤرا پێشدا دهانی. قازی و دەوسگرتیێ وەزیر ب دوورەبینێ والی جەهنەمەدەرێ دنهێرین، باباخ دبوون، ب قەرف دەنگێ خوه بلند دکرن، سمێلێ خوه دکرنه نزامێ، دل ددانه بەر دلێ قوماندارێ تۆپچییا، کو ئەو تۆپێ خوه دها رند بده خەڤاتێ. جارانا ژی دبوو تقە–تقا وان دکەنیان، دگۆتن: "مێر دڤێژم بەر زەرپێ تۆپێ مە بسەکنە! زاهرۆک، گوللێ تۆپێ مە وێ تە، فەدایێ تە بکنە خولی! مێر ها دییا مەرڤا بەرە گری ددە، دە، جاڤا مە بدە؟"

شێخزاهر و فەدایی دووری جیێ، کو گوللێ تۆپێ دژمن دکەتن، سەکنیبوون، ل وەشیتییا فەرمانا قازی دنهێرین، گوللێ تۆپا عەرد، قەیا و کەڤر چەوا زیتۆل–زیتۆلی دکە، چەلێ مەزن ناڤا دلێ ئاراراتێدا پێشدا تینە، تێ بێژی تربا خوه و ئەسکەر دکۆلە. فەدایێ کوردا فێز و بنەتارا گوللێ تۆپێ دژمنە عەردێکەتی کێشک ل نەوالا جەهنەنەدەرێ دکشاندن، وەکی نەهێلن ئەسکەرێ دژمن دەربازڤە. سەر هیمێ بەسێ ستەندی، سەرەکقوماندارییا پێشەنییا ترکا قرار کربوو، گاڤا کورد ب تۆپێ گران جاڤا تۆپێ وان نەدان، بزانڤە، وەکی تۆپێ وانە گران گشک ژ سرێ دەرکەتنە، ئیژا وێ وی چاخی فەرمانێ بدە ئۆردییا خوه، کو پێبەرژێری گێلیڤە و پاشێ هلکشە بەرب هێسوویێ و وێ هلدە دەستێ خوه. بۆنا هوورخاشکرنا وێ قرارا دژمن، سەرکەقوماندارێ ئووسیانچییا ژی قرار کربوو و زانبوو تۆپێ دژمنە گران چتۆ نقتکێدا هاتنە جیوارکرنێ، وەختێ قسمەکە ئەسکەرێ دژمنە پرێ پێبەرژێری گێلیڤە و هەڤراز هلدکشە، وی چاخی لاوێ کوردا وێ ب تۆپێ گران وان نقتکاخن، تۆپێ

دژمن سرێ دەرخن و پاشێ فەدایێ بەرێ کەڤرا سەر ئەسکەرێ دژمنی ئەڤرازهلکشیاییرا هۆلکن، پاشێ ب تۆپێ سڤک و تڤنگا گشکا ل ئەڤرێز قرکن.

ب فەرمانا قازی تۆپێ وانە گران ١٥ رۆژا رۆ و شەڤ گوللێ سەر والی نەوالێ بێ نیشان درەشاندن، لێ کوردا ب گوللێ تۆپێ خویی گران رۆژەکێ جاڤا وان نەددا. قازی هەو دزانبوو، وەکی گوللێ تۆپێ وی هم فەدایی و ئوسا ژی تۆپێ گران سرێ دەرخستنە و وێ بێ ترس والی گێلی هلدە دەستێ خوە. رۆژا هەڤدا قازی ئیدی تۆپێ گران نەدانە خەڤاتێ، چمکی گوللێ وان کێم بووبوون. ئیژا وی فەرمان دا ئۆردیێ، وەکی نیڤێ پر پێبەرژێری نەوالێڤە و هەڤراز بەرب هێسیێ بکشە. ئۆردییا دژمنە بێ هەد و هەساڤ زەعف ئارخایین پێبەرژێری گێلی دڤە، بنێ گێلی هنەکی هێسا دڤن و دیسا ئارخایین و بێ ترس ئەڤراز هلدکشن، گاڤا ریا هێسوویێ نیڤی دکن، هەلا فەدایی تشتەکی ناکن، قەلەچێ خودا سەکنیبوون و زانبوون وێ چچاخ گوللا سەر واندا ببارینە. دەمەکە خورت شووندا‌تر تۆپچیێ کوردا نشکێڤا ژ بیست نقتکا گوللێ تۆپێ خویە گران ل هەموو نقتکێ تۆپێ دژمنە گرانە قورمیشکری گرێدان و فەدایا ژی ب تۆپێ سڤک، رەشاش و تڤنگا مینا زیپکا باهارێ گوللە سەر ئەسکەرێ رۆمێیی ئەڤرازهلکشیاییدا رەشاند و ئوسا ژی بێ هەساڤ کەڤر سەر واندا هۆل دکرن، هەر کەڤرەکی چەند کەڤر ژ جیێ وان دشهەتاندن کەڤر و گوللا بەرپالا نەوالێ و نەوال کربوو مەرزەلێ مەیتا، ئەسکەرێ دژمنی ساخمایی خوە داڤیتە بەر قەیا و پەلێ مەزن، کو روحێ خوە خەلەزکە، لێ هنەک ژی تەلە–تەل بەرب بنێ نەوالێ دچوون، وەکی بگهیژنە ئۆردییا خوەیە هێسوویێ. تۆپچیێ کوردا تۆپێ دژمنە وی بەری هندک–هندک سرێ دەردخستن و حەتا بەرێڤارێ دەنگێ تۆپێ دژمن دانە تەمراندنێ. ویالی تەنێ گوللێ تۆپێ سڤک و تڤنگا سەر کوردادا دهاتن و ئەو ژی نەدگهیشتنە مەرەما خوە. سەر هیمێ فەرمانا شێخزاهر بەلەدچییا جاڤ دانە دەستێ فەدایایە، کو سەرێ نەوالا جەهنەمەدەرێیە هندا ئاراراتێرا دەربازبوویی، کو رۆژا سسیا هجوومی سەر تاخبوور و بێلووکێ ئەسکەرێ دژمنە هێسوویێ بکە. رۆژا کڤشکری دەستێ کوردا سێ تیشاڤا هجوومی سەر دژمن کرن، لێ تۆپێ کوردایە گران ژی ب نیشان سەر ئەسکەردا گوللە دباراندن. پێنج رۆژا وی شەرێ

کوردایی گران کشاند، ئۆردیيا دژمن والی نەوالێ بەر کوردا تەیاخ نەکر، پێبەرژێر بەرب بازیدێ رەڤی. وی شەریدا دژمن بێ هەساڤ ئەسکەر، قوماندار، دەوسگرتیێ وەزیر ئونداکر، دژمن سیلاه و ئەرزاق دهیشتن درەڤین، دیل ژی گەلەکبوون. فەدایێ کوردایە ڤالی و والی هندا تۆپێ دژمنە قورمیشکرییە خەراڤبوویی راستی هەڤ هاتن، دهاتنە دەست و روویێ هەڤ، ئالتنداریيا خوە بمبارەک و پیرۆز دکرن، هیڤا فەرمانا سەرەکقوماندارێ خوبوون. ب فەرمانا شێخزاهر چقاس شەهیدکەتیێ وان هەبوون دەفنکرن، بریندار گوهاستنە والی گێلی، چقاس تۆپێ سڤک، تاماتیک، تڤنگ، فیشەک، تۆپێ گرانە ساز، پارێ تۆپێ گرانە خەراڤنەبوویی، گوللێ تۆپا، ئەرزاق و خورەکێ، کو دژمن هیشتبوو و رەڤیابوو، دانە پشتا دیلێ دژمن، ب شەڤ و رۆژا دکشاندنە ئالیێ گێلییی والین. گەلیێ جەهنەمەدەرێ ژ دەست کوشتی و برینداریێ ترکا بووبوو مەرزەلێ عەدەتی. ئاخە–ئاخا بریندارا هوندورێ گێلی وەرگرتبوو. دە، دلێ کوردا تەمز و کەورەکە، وەختێ ئاخین و ئۆفینا بریندارا دبهیستن، نێزیکی وان دبوون، ئاڤ ددانێ، دبرنە بەر تالدێ کەڤرا، کو ژ سەرمێ بێنە قۆریکرنێ، هنەکا نانێ پارا خوە ژی ددانێ، لێ نکاربوون ئەوانا دووڤدەرمانکرانا، مەیتێ کوشتییا ژی داڤیتنە چەلا دەفن دکرن. بریندارا بۆنا وێ قولخکرنا فەدایا، خوە بەر کوردا گونەکار هەساڤ دکرن و بەر کرنێ خوە شەرم دکرن، کو چما تڤنگ هلدانە و هجوومی سەر کوردا کرنە و توو دکرنە سەر قانوونا رۆمێیە نەمەرڤایێ و هنەکا دگۆت:

– رۆما زولمکار، خودێ تەختێ تە وەلگەرینە. دە، ئیژا پێش وێ زولما تەیە کو تو تینی سەرێ کوردا، ئەو کۆمەکێ ددنە برینداریێ تە، حەتا کوشتیێ تە ژی دەفن دکن. ئەگەر ناموسا تە هەبوویا، تە کوشتی و برینداریێ خوە جەهەنەمەدەرێدا نەدهیشت و نەدرەڤییایی. رووڤی قازی، لێ تویی کویی، وەرە کوشتی و بیرناداریێ خوە بڤە خایی!

ب فەرمانا شێخزاهر فەدایا مەیتێ دەوسگرتیێ وەزیرێ ئەسکەریێ ئاسلان پێشا گێلی دیتن و ئانینە جەم وی. وی گەلەکی ل تمتێلا وییە چینا نهێری، تشتەکی لازم دەرهەڤا قرارێ شەرێ واندا جەم وی نەدیت. وی گەلەکی هەیفا خوە ئانی، کو ڤێ

جارێ ژی قازی ساخ فلتی. شێخزاهر سەر مەیتێ ئاسلاندا دکەڤە متالا، ئالەما خودا دفکرە، وەکی "ب دەستی خوونمژ، نەپاک، کووچکێ هایە ترک، کورد و ترکێ ب دەورا جیناریێ هەڤ، هەڤ قر دکن. ب فەرمانا دەجالێ ترک گوند و باژارێ کوردا وێران دکن، جمعەتێ قر دکن، زارا دەستێ دێ، بەر چەعڤێ وێ داڤێژنە ناڤ ئێگر. هەردو دەستێ دێ دشکێنن و وێ مەجبوور دکن، کو قونداخا خوە هلدە... گۆم و تەولێ مەزن تژی کورد دکن و ئێگر بەرددنێ. ئەو زولم چما یەک و دودونە. ئەگەر وێ زولمێ سەر کاخەز برێژی، جی ناڤە و بێ هەد و هەساڤن". دەنگێ شێخ عەڤدلرەحمان وی ژ متالا ددە هشارکرنێ، چەند پرسا تەڤایی سافی دکن و پاشێ شێخزاهر دڤێژە:

– ناڤا جمعەتا ترکادا مەرڤێ وا نە هندکن، ئەو ریشا پووچن (راک)، ئەو ب تو دەرمانا نایینە قەنجکرنێ، دەرمانێ وان تەنێ گوللەیە. مەیتێ ئەڤی پێزەڤەنگی قەیێدا باڤێژن، بلا بڤە خورێ وەشییا. وەلاتێ توورکیایی گۆتی ژ تەلاقرەشێ وا بێ تەمزکرنێ و جمعەتا سادە وێ عومرێ براتیێ، دۆستیێ هەڤرا دەرباز بکە، رۆژا هەڤە تەنگ و فرەدا بسەکنن. ئەز زانم، وەکی لاوکا چەک-سیلاه و خورەکێ، کو دژمن هیشتییە رەڤیایە، برنە، بلا دیسا بگەرن، نەهێلن چەکەک و پاترۆنەک وان دەرا بمینە، باشقە تۆپێ گران، چ ئانینە، ئانینە، یێ مایین زەر و زنارادا باڤێژن، وەکی دژمن وان پاشوەختیێ نەدە خەڤاتێ. گەلی برا، رند ل دیلا بنهێرن، هەلا خەڤاتا وان گەلەکە، چقاس چەک-سیلاه و خورەک هەیە بدنە پشتا وان بڤن تژی شکەڤت و زاخاکن. وێ پاشێ گەلەکی لازمی مە بێن. چ کو ما دەرهقا دیلادا، خوە ئەم نە ترکن گشکا قرکن، کێ خاست ناڤا فەداییێ مەدا بمینە، بهێلن، لێ یێ مایین بەردن برا هەرنە مالێ خوە. دیل نە یەک و سەدن، چەند هەزارن، ئەم نکارن وان خاییکن، وێ بۆنا مە زەعف چەتنڤە. ب گلیکی کی ما، ما، یێ مایین بەردن.

چەوا شێخزاهر و ئوسا ژی فەدایا هنجراندنا ئۆردییا دژمنە ل گەلیێ جەهنەمەدەرێ ئالتنداریا خویە پێشن هەساف دکرن، لێ نە ئالتنداریا کوتاسیێ. وان زانبوو، وەکی دیوانا توورکیایی و قەزی وان ئوسا بەرنادە ئەوێ دیسا قەوەتا خوە بەرەڤکە و وێ هجوومی سەر وانکە. بۆنا وێ یەکێ ژی سەرەکڤانێ کوردا

روودنێن بۆنا پاشـوەختیێ دفکرین، وەکی نەیێنە قەلسکرنێ. شێخ عـەڤدلرەحمـان و چەند هـەڤالێ خـوە تێنە سـەر وێ نێتێ، وەکی ئۆردییا دژمن هـاتییە قـەلسکرنێ لازمە هـجوومـی سـەر بازیدێ بکـن، وێ دها بدنە قـەلسـکرنێ، ژ ور راقـەتینن، بـەلکی دیوان شـەر بهـێلە باهارێ، یانێ نـا زڤسـتـانە و شـەرکرن چەتنە. شـێـخـزاهر ب خـاسـتـنا قوماندارێ دەستێ خورا قاییل دڤە، دڤێژە:

– هـوون وێ یەکێ رند بزانڤن و ب تـەخـــمــــینـا مـن، ئۆردییــــا دژمـن ئـیـــدی جەهنەمـەدەرێدا هـجوومی سـەر مـە ناکە، چمکی قـازی و سـەرەکڤـانێ دیوانێ زانن، ئەگەر وردا ئێرشـی سـەر مە بکە، وێ پۆشـمانڤن و ب تەمامی بێنە قەلسکرنێ. ئەز وا دفکرم و وێ پاشـوەختیێ ئالیێ وانێ و ئیدرێدا هـجـوومی سـەر مـە بکە، گـۆتی ئەم نهاڤا دەرهـەقا وێ یەکێدا بفکرن. ئەز ب تەمامی شێخ عـەڤدلرەحمـان و هـەڤالێ ویرا رازیمە، ئەم گەرەکێ فرسەندا خوە فووت نەکن، هجوومی سـەر بازیدێ و گوندێ دۆرا وێ بکن، واندەرا ژ زەڤتچییا بدنە تەمزکرنێ، وەکی خووشک و برێ مـەیە کورد حەتا باهـارێ قـــەت نەڤـــە ئازا بینێ بکشـــینن. چ لازمی مـــەیە، وەکی ئەم دەســـتب وێ هـجوومکرنێ بکن؟ بەرێ ئەولن چقـاس چەک و سـیلاهـێ مـەیە زێدە، خورەک هـەیە ل دیلاکن و بگهـوێزنە وارگـا مـەیە هیملی و تۆپێ مـەیە گرانە خـەراڤبـوویی ل جی بدنە سـازکرنێ و جیێ لازمدا بدنـە قـورمـیـشکرنێ، پاشـێ بەرفـێ پر بـێ، چەتنە. یا دودا، بەلەدچییێ مـە گۆتی مینا دۆلاڤێ ناڤا چەند رۆژادا هـەر دەرا بەلەد بکن، بێ ئۆردییا قـازی باژارێدا چەوا جـیـوار بـوویە و ئەم چەوا دکـارن هـجـوومی سـەر وێ بکن. یا سسییا، ئەم گەرەکێ رۆژا دودا والی جەهنەمەدەرێ تڤدارەکێ خوە چەوا لازمە بڤینن و هیڤا جاڤا بەلەدچییا بسەکنن و ئەمێ چاوا هجوومی سـەر دژمن بکن، هوون زانن، وەکی بازید ئێپێجەیی دووری مـەیە، ئەمێ رۆژا سـسییا هـێ بگهـێژنە ور، گـەلی برا، ئەمێ شەڤ ئۆخرا خـوە بقەدنن، لێ رۆ هێسابن، خودێ ئاڤاکە ئەم چسقاسی بەرب باژێر هـەرن هـەوایی هـاقاسی خاش بڤە. ئەم گەرەکێ ئوسا هـەرن، تو قوول–بەندە مە نەهـەسـە، کو جاڤێ نەدە دژمن. تەما مـن وەڤە، بڤە مێر و یانێ ژن کێ وە رێڤا گرت جـەم خوە خـاییکن، کو سێرا مـە بەتال نەڤە. یا چارا ژی، ئەم بێ تۆپێ گـران نکارن هـجوومـی سـەر دژمن بکن، مـەرا ١٥ تۆپێ سـڤـک لازمن، یەقین ئەمێ رێڤـا ژی چەند

هەڤا ژی بڤینن، بەس و بەسە. من چەوا ژۆرێ گۆت، ئەمێ هیڤا بەلەدچییا بسەکنن و چەوا، کو جاڤا خێرێ ئانین و ئەمێ...

قومانداریێ دەستا ب شێخزاهرا رازی دڤن و تشتەکی ژ سەرەکقومانداریێ خوە هیڤی کرن، وەکی "برا جان! تو تەڤی فەدایا شەر دکی و تو خوە مەرڤەکی سادە هەساب دکی، ئەو یەکا راست نینە، تو مەرڤەکی گەلەکی مەزنی، بەختێ مە، چەوا مە و کوردستانێ بەرێ ئەولن تەرا گرێدایە، چمکی دیوانا توورکیایی و قازی دەست داڤێژنە چ قراری، فەند و فێلێ ئەسکەریێ، تو وانا دهنجرینی و دەستێ وان ژ عەرد و عەسمان دقەتە، نزانن چ بکن، کو تە بدنە خاپاندنێ ئەو بگهیژنە مەرەما خوە. جمعەتا مە وەختێدا گۆتییە، وەکی: "سەرێ هەزار نەوالی، نەوالەکە، سەرێ هەزار مێری، مێرەکە...". تو وێ گۆتنا ملەتێ مە بیر نەکی؟ بزانڤە، تو سەرەکقومانداریێ پێشەنییا کوردایی، بۆنا سەرێ تە دیوانێ. هەزار زێرێ رەشاتی دانییە. نە ڤر و نە ژی دەرەو قومانداریێ مینا تە ناڤا تەمامییا ئۆردییا ئالیۆسماندا تونە. دیسا دوەکلینم، وەکی چەعڤێ ملەتەکی چەرچری، زێراندی ب قورنا و ملەتێ ماین ژی ل تەیە. ئەم ژ وە هیڤی دکن، تو دوور بسەکنە و تەنێ فەرمانێ خوە بدە، ئیدی چما دکەڤی شێر! ئیرۆ گەرەکێ تو گلی بدی مە، یانێ؟..."

شێخزاهر وێ خاستنا قوماندار و هەڤالێ خورا رازی دڤە، لێ نە ب تەمامی. ئەو بەشەرەکە خاش، سمێل و کۆلۆزێ خوە دکە نزامێ، دڤێژە:

– نە ڤر، نە دەرەو، ئەز ژ قال و جەنگا قەت هەز ناکم، کرنێ ترکێ خوونخورە وەشیتیێ، نەمەرڤاییێ و خوونرێتنا نەهەق دڤینم، مەجبوور دڤم، کو ژێ هەز بکم، هەیفا ملەتێ خوە، بەندێ ئامە – تام چەند قات ژ ترکا زێدە بستینم. هەلبەت، ب ئیمدادا ملەتێ مە بلا ترکێ قەجەر بزانڤە، کو ملەتێ مە تو جارا بەر وان سەرێ خوە بەرژێر نەکرییە، دکوژە و تێ کوشتنێ. وە گرانیکە ئوسا دا سەر ملێ من، کو ئەز بندا نکارم راڤم. ئەز نەکەڤمە وەرا تەڤی وە نەڤم، نەچمە جەم فەداییێ پێشەنیێ، را و شێوریێ نەدمێ، بزانڤن ئەزێ ساخ-ساخ ببەجم. ئەز گۆتنێ وە دەرناکەڤن، لێ هوونێ جار-جارا رسقەتێ بدنە من، لێ هندکی، وەکی ئوسانە گلیێ مە گلییە، شەرتێ مێرێ بەرێیە...

– سەر هیمێ بەسێ، کو من ژ بەلەدچییا ستەندنە،– شێخزاهر خەبەردانا خوە پێشدا دڤە،– فەدایێ مە ئۆردییا دژمنە پرهەزار ڤی شەریدا دایە قەلسکرنێ، لێ هەلا ب تەمامی نەمرییە. حالێ ئۆردییا دژمن زەعف خەراڤە، نیڤێ ئۆردییێی پرێ قەزرمێ فێزا بازیدێ، قسمەک ناڤا باژێردا، لێ قسما مایین گوندێ کێلەکا باژێرە – دربۆ، قەلەچە، وارگە، جانەهمەد، بازیدا چووک و سەردەشتێدا جیوار بوونە. حالێ جمعەتا باژێر، وان گوندا و گوندێ جیناریێ وان نە تو حالە، گوندییا و باژارڤانا ژ مالێ وان ڤێ زڤستانێ دەرخستنە، ب خوە جیوار بوونە، دەوار و کولەکێ وان مینا هەبوونا خویە ئاارزی زۆرێ ژێ دستینە و دخون. ئەگەر وا هەرە، نیڤێ ژن، زار، کال و پیرێ بازیدێ ژ وەعدە زووتر هەرنە وێ دنێ. ئۆردییا دژمن تێ بێژی بێ خویی–خودانە، چ دخازە وێ ژی دکە، لێ گەلەک ئەسکەر ژی، خوە ژ قوماندارێ خوە ڤەددزن، سەرێ خوە هلتینن دچن، خودێ بزانڤە کودا دچن... یا سەرەکە ئەوە، وەکی ب سالخا ئۆردییا دژمن ئارخایین وان دەرادا هێسا دڤە و هیڤا فەرمانا ئانقەرێیە. سەرەکقوماندارێ پێشەنییا ئۆردییا ترکا، ناڤا ئەسکەردا بەس بەلا کرییە، گڤا کورد وێ دەستانینا خوڤا کوبار بوونە و هلکشییانە چیا، تو تشتێ قەزییا ڤر تونە...

لێ وەختێ ئەو وی حالێ ئەسکەرێ خوە دکەت، رەنگ لێ سپیچۆلکی دبوو، تە کێر لێخستا، خوون ژێ دەرنەدکەت و بەر خودا دگۆت: " وەیلێ من مال میراتی، ئۆجاخ کۆربوویی، ئێ چ حالە ئەسکەرێ من کەتیێ؟ نیڤێ ئەسکەر و سیلاهێ من تونە، ئەمێ ب چ جاڤا کوردا بدن؟ ئەزێ چ جاڤا دیوانێ و وەزیر بدم؟".

گلی سەر زارا نامینن، بەسا قەلسبوونا ئۆردییا ترکایە جەهنەمەدەرێ بەلا بووبوو، هەیلۆ گهیشتبوو ئانقەرێ و ستەمبوولێ. قازی و دەوسگرتیێ وەزیر مەجبوور دڤن، وەکی دەرهەقا حالێ خودا تێلێقرافا پەی هەڤدو بدنە وەزیرێ ئەسکەریێ و هیڤی دکن، کو وەزیر بێ بازیدێ... شێخزاهر دوو ستەندنا وان بەسا گشکارا، گازی قوماندارێ دەستێ خوە دکە و وانرا دڤێژە:

– ئەم بێ تۆپێ گران یۆلە ناچن، یەک یەکیرا دڤێژە، وەکی تو هجوومی سەر ئۆردییا دیوانێ دکی، چقاسی مریڤە، وێ دیسا جاڤا مە بدە. ئەم ڤێ جارێ گەرەکێ ئوسا شەر بکن، وەکی تەلەفاتا مە زەعف کێمڤە. بۆنا وێ یەکێ چ لازمە و ئەم

گەرەکێ چ بکن؟ بەرێ ئەولن، ئەمێ ب سێ تیشا هجووم بکن، تیشا مەیە پایی پرێ و ب تۆپاڤا هجوومی سەر قەزرمێ ئەسکەرێ فێزا باژێر، دەستا دودا ئالیێ باژێری راستێ و یا سسییا ژی ئالیێ چەپێ. هەلبەت، بۆنا ئەم بنەلیێ باژێر جیێ بەلاسەبەب قر نەکن، دەستا یەکێ وێ فێزا بازیدێ گوللێ تۆپێ گران سەر قەزرمادا برەشینە، رەڤێ ل ئەسکەرکەڤە، هنەکێ سیلاهێ خوە بهێلن برەڤن، پێرا ناگهێن، وەکی تۆپێ گران بدنە خەڤاتێ، وێ برەڤن و ژ مرنێ خەلازڤن. ئەسکەرێ ناڤا باژێردا ژی ب تەخمینا من، چەوا کو دەنگێ گوللێ تۆپا بهیستن، ئەو ژیێ بەرژێر بهێلن و بەرب گوندێ ژێرێ برەڤن. ب فکرا من، مە چ قرکر، لێ یێ مایینێ بەرب گوندێ، کو قسمەکە ئۆردییا دژمن ورە، برەڤن. وەختێ مە باژار ژ زەڤتچییا تەمز کر، ئیژا ئەمێ بەرب گوندا هجووم بکن، گوندا ژی بدنە تەمزکرنێ و دژمن راقەتین ژ هدوودێ بازیدێ درووخن، ئەوێ مەجبوورڤن، وەکی بەرب دەشتا ئانادۆلیێ هەرن. ئا ئەڤە قرارێ هجوومکرنا مە. خودێ هەز بکە، رۆژا سسییا ئەمێ سەر بازیدێدا بگرن، هەرن، هازرییا خوە بڤین!...

وەزیر دەرهەقا قەلسبوونا ئۆردییا خویە ل جەهنەمەدەرێ تێلێقرافا پەی تێلێقرافا ژ قازی دستینە، گەلەکی پۆسیدە دڤە و هەموو بەسێ بەرێیە ناڤ وەلێتدا بەلابوویی خێنجی پرسەکێ راست هەساڤ دکر. یا نەراست ئەو بوو، کو جمعەتێ دگۆت، وەکی کوردا تەمامییا ئەسکەرێ دیوانێ قرکرییە و ب هەزارا ژی ئەسکەر قەیا و زنارادا هۆلکرییە. چەوا مەرڤ ب تا سار نەخاش دکەڤە، ئا ئوسا تایی بەدەنا وەزیر هنگاڤتبوو، وێ چەوا جاڤا سەرەکڤانێ دیوانێ بدا؟ هەلبەت، سەرەکڤانێ دیوانێ دەرهەقا هوورخواشکرنا ئۆردییا خودا ژ جمعەتێ، ژ ڤی و وی بهیستبوو، لێ وەزیر هەلا ژ پێشەنیێ تو جاڤێ دوروست نەدابوو ئوزڤێ مەجلیسێ. وەزیر نکاربوو ئەو یەکا ڤەشارتا، مەجبوور بوو، وەکی تێلێقرافێ ستەندی هلدە و دەرهەقا وێ یەکێدا سەرەکڤانێ دیوانێ پێ بهەسینە. ئوزڤێ مەجلیسا دیوانێ یا نەبینایی ئانینە سەرێ وەزیر، دگۆتن: "گەلۆ ئۆردییا ئالیۆسمان نکارە گەدەکی کورد ئالتکە، چقاس لازمە ئەسکەر، چەک-سیلاه و ئازووقێ بشینە بازیدێ! " وەزیر چەوا ڤەدگەرە جیێ خوە، گەلەکی هێرسبوویی فەرمانێ ددە و چەند تێلێقرافێ برووسکێ سەر تاخبوور و

ئالایێ دەشتا ئانادۆلیێ، ئانقەرێ، ستەمبوولێ، ئیزمیرێ دشینە، کو هەر یەک هاقاس ئەسکەر و جەبرخانە ناڤا وەعدەکی کندا بشینە پێشەنیێ، بن سەرەجەما قازی پاشا. دە، فەرمانا وەزیر بوو، ئەلبێرا تێلێقراف دگهیژنە جیێ جی، هەرەک ئالیێ خودا چقاس ئەسکەر، چقاس تۆپێ گران و سڤک، چەکێ مایین و خورەک هازر دکرن، وەکی وەعدەدا بگهیژنە ور. وەزیرێ ئەسکەریێ ژی رۆژا هەیژدا گۆتی بچوویا بازیدێ. سەڤا تەڤی سەرەکڤانێ پێشەنیێ تاخبوور و ئالایێ ئەسکەر بدا تامکرنێ، وەکی دیسا هجوومی سەر کوردا بکرا.

شێخزاهر ب ئۆردییا خوڤا شەڤ ژ ئالیێ جەهنەمەدەرێیی ڤالی، بەرب باژارێ بازیدێ ئۆخرا خوە دقەداند. بەرێ بەلەدچی ب هەزار هەلەبییا بەلەد دکرن، و جاڤ ددا، وەکی پێشدا هەرن. ب وی جوورەیی چەتا شێخمهر سەر هیمێ قرارێ قەبوولکری، رۆژا کڤشکری تۆپێ گران سڤێ شەڤەقێدا ل قەزرمێ ئەسکەرێ دژمنە فێزا شەهەر گرێ ددە، وەل–وەلە دکەڤە باژێر، باژارڤان هەو دزانن وێ پاشێ تۆپا ل شەهەر گرێدن، تو بەندا ساخ نامینە. بنەلیێ باژێر بەرب چیبایێ ئاراراتێ دکشیان، لێ ئەسکەر و قوماندارێ دژمن بەرژێر بەرب ئۆردییا خویە– گوندا درەڤیان. قەزرمە مینا مەرزەلێ بازیدێیی ب دەورا بووبوو قەبرستان، فردییا قەزرمە و مەرزەل ئەو بوو، وەکی قەبرستان ب کەڤرێ سەرکێلک و بنکێلکێڤا جیێ خودا بوو، لێ قەزرمە ژ گوللێ تۆپێ گران زوول–زوولی بووبوون و بووبوو خەرابستان، تەنێ جی–جینا تۆپێ خولیێ و کەڤرێ ناڤدا پۆزێ خوە بلند کربوون. بنەلیێ باژێرە، کو بەرب پەرێ شەهەری چەپێ و راستێ درەڤیانە ئالیێ ئاراراتێ، وەکی روحێ خوە خەلازکن، راستی پێشمەرگێ شێخزاهر دهاتن، شوکوربوونا خوە دهانین و ب فەرمانا قوماندارێ پێشمەرگا ئەو ب شابوون پاشدا دچوونە مالێ خوە. شێخزاهر گاڤا دیت، وەکی باژار خێنجی دیلا ژ ئەسکەر تەمز بوویە، ئیژا هجوومی سەر گوندێ بنەتارا شەهەر کر، گوللێ تۆپێ نە کو سەر گوندادا، لێ دۆر–بەرێ وێدا درەشاندن، وەکی ئەسکەر ژ گوندا دەرکەڤە و پێبەرژێر برەڤە و تشتەک گوندییا نەڤە، ب وی تەهەری ناڤا دەهـ رۆژادا بازید و گوندێ دۆرا وێ ژ خوونخورێ ترک هاتنە تەمزکرنێ و بەری ئەسکەرێ دیوانێ دان، رڤەتاندن. تە کیدەرێ دنهێری مەیت، بریندار و

سیلاهـ بوون، مـەرڤ دکاره ب ئینساف بێژه، وەکی قازی پایی ئەسکەرێ دیوانێیی لاپی پرێ دابوو قرێ و قەوەتێ هیملی کوردا سرێ دەرخستبوو. شێخزاهر دفکره، وەکی دقـــەومـــە ئەڤ جـــاڤـــا ژی ل وەلێت بـەلا بڤـــە و دیوان ب تـەیارا، ئـەسکـەر کۆمـەکداریێ دیسا بده ئۆردییا خـویه ساخـمایی. ئەو فـەرمـانێ دده قومـانداریێ دەستـێ خوه، زوو پاشدا ڤـەکشن. چەوا کـوردا ناڤا وەعـدەکی کندا بەرب بازیدێ هلکشیـا . فـەدایی کیدەرێ راستـی بنەلیێ کوردا دهاتن، وان نان و خـوێیێ، قـوربان پێش وانڤا دهانین و دگۆتن: " برا بژی شێخزاهر و ئۆردییا وییه مێرخاس!

بژی، بژی، بژی ئەولەدێ مـەیه فـەدایی!" و گەلـەک-گەلەک تشـتێ شـابوونێیه مـایین دگۆتن. وێ وەختێ پێشـییا فـەدایا سـەر بازیدێدا دەرەڤـەبوو، ناڤا رۆژێ بوو، چەوا کورد و ئوسا ژی ترکێ جییه ژن و مێر ل دەفێ، زورنێ دخستن و هنەکا ژی ناڤا هەوێدا دگۆتن: "برا بژی کورد و کوردستان!، برا بـژی شێـخزاهر! برا بژی فـەدایێ مـە و خـەلازکـریێ مـە! برا ئونداڤـه رۆمـا رەش، قـانوونێ وێیـه بێکێـر! مـرن پـاتشێ توورکیایی و خولامێ ویرا! ئەمه بێ سیلاهبوون، وه سیلاهـ دا مه!" گۆڤەند ل مەیدانا ئۆرتا شـەهەر ئاواز-ئاوازی دگەرییا، دەنگبێژا دەنگ دابوونه هەڤدو، کلام داڤیتنه سەر لاوێ خویه مێرخاس و ئازاکرێ باژارێ خوه.

باوەرکه حـەتا بەرێڤارێ وێ ئەشق و شایێ باژار هنگاڤتبوو، فەدای ژی تەڤی وان درەقسین و کێف دکرن و تەیێ بگۆتا تیرێنجێ رۆیێ نەدخاستن وەختێدا هـەرنه ئاڤا، ل وێ تەمـاشـه بکن. وێ رۆژێ ب هیـڤیکرنا بنەلیێ باژێر، شـێـخـزاهر ئیـزنێ دده فـەدایا، کو سێ رۆژا جـەم خـووشک و برێ خـوه وەخت دەربازکن و هێسـاڤن، پاشێ بەرێ خوه بدنه وەتەنێ خـوه- چیا . سەرەکقـومانداریێ پێشەنییا کوردا بۆنا بێقـەزییا خـاییکرنا فـەدایا، باژێر دەر، نـاڤا شـەهـەر و گـوندێ بنەتارا وێدا نۆڤـەداری دابوو تەشکیلکرنێ.. لێ بەلێ دو دەستێ فەدایا ژی ب شـەڤ و رۆژا هێسا نەدبوون پارێ تۆپێ گران، تۆپێ سڤک، سیلاهێ باشقە-باشقە، فیشـەک و خورەک ددانه پشـتا دیلێ ترکا بەرب والی گەلیێ جەهنەمەدەرێ دبرن و ژ ورا ژی بەرب وارگا خوه.

دەرهەڤا ئالتنداریا کـوردایه سـەر شـەهەرێ بازیدێ ژی مینا یا جەهـنەمـەدەرێ وەلێت بەلا بووبوو و هـەیلۆ گهیشـتبوو ئانقەرێ، ستەمبوولێ، ئیزمیرێ و جیێ مایین.

دوو وێ بەسێرا سەرەکڤانێ دیوانێ و وەزیرێ ئەسکەریێ کەتبوونە حالەکی زەعف گران، لێ دیسا دەرهەقا بازیدێدا باوەر نەدکرن. سەرەکڤانێ دیوانێ بۆنا وێ بەدبەختیا خوە، وەزیرێ ئەسکەریێ و کۆمەکە خەڤاتچیێ وەزیرتیێیە زانە، هەلا بەری شەرێ سەر بازیدێ شاندبوونە بازیدێ. هەلا وەزیر و کۆما خوڤا رێڤا بهیستن، وەکی فەدایێ کوردا ئۆردییا وان ژ بازیدێ ژی راقەتاندییە و ژ جەهنەمەدەرێ خەراڤتر ئانییە سەرێ وێ. رێڤا جمعەتا وی و سەرەکڤانێ قەزا و نەهییا ئەو جاڤا نەبخێر ددنە وان. رۆژا دەها ئەو ل بنەتارا گەلیێ زیلا راستی قسمەکە ئۆردییا خویە هوورخاشکری تێ، ل تمتێلا وێ دنهێرە، گەلەکی سەر دەوسگرتی و قازیدا هێرس دڤە. لێ گەلۆ هێرسبوونا ئوسا چەند قوروشا هێجابوو، گاڤا ئۆردییا وی تەخمین سرێ دەرکەتبوو. ئەسکەرێ ساخمایی ژی نیڤێ پرێ بێ سیلاهبوو، حالێ دیلادابوون، نەخاش و برچیبوون. ئەو ئیدی فرسەندێ فووت ناکە، بەرێ ئۆردیێ ددە وانێ، رێڤا ژ گوند و باژارێ سەرێ رێ زۆرێ خورەک دستینە ددە ئەسکەر و ب حالەکی زەعف گران، ناڤا چەند رۆژادا دگهیژنە وانێ. دە، فەرمانا وەزیر بوو، ئەسکەرێ شل-شەت بوویی قەزرمادا جیوار دکە، خورەک رۆژێ چەند جارا ددێ، لباسێ گەلەکا دگوهێرە، جیێ وان گەرم دکە، هەماملەمیش دکە، وەکی ئەو ناڤا وەعدەکی کندا سەر هش و هەمادا خودا بێن. دیوانا ترکا وەختێ شەرێ سەر جەهنەمەدەرێ و بازیدێدا تەخمین ب هەزارا ئەسکەر ئونداکربوو، لێ چقاس سیلاه؟ وەزیر وەکە ١٠-١٥ رۆژا ور دمینە، ب تەمامی حالێ ئۆردییا خوەرا دڤە ناس، وەکی چەوا شەر کرنە، کوردا چەوا هجوومی سەر وان کرییە، ب گلیکی هوور گلی دپرسە، وەکی سەر هیمێ وان قەومانداندنا ژی جاڤێ بدە سەرەکڤانێ دیوانێ. کوتاسیێدا ئەو گازی دەوسگرتیێ خوە، خەڤاتچیێ وەزیرییێیە ور، قازی، دەوسگرتیێ وی دکە و دڤێژە:

– هەلا تاریڤا وەلاتێ مەیە ئەسکەرییێدا، تشتێ وا نەبوویە، وەکی دو هجوومکرنادا ئەوقاس ئەسکەر و سیلاه بێنە ئونداکرنێ و پێشەنی تێکەڤە ڤێ رۆژێ؟ ئیدی چ بوویە، بوویە، لێ قەلسبوون و نوخسانبوونەکە مەزنە. یەقین دەرهەقا ڤێ یەکێدا نها وەلاتێ ئەجنەبییە جینار ژی پێ هەسیانە، ئەو بۆنا مە شەرم و ئەتبەکە مەزنە. بۆنا

وێ ئونداbوونێ، ئەم گشکێ بەر مەحکەما ئەسکەرییێ بسەکنن و گونێ هەری مەزن بستینن. ئەز وێ فکرێدامە، وەکی ڤێ زڤستانێ شەر بدمە سەکناندنێ، لێ باوەر ناکن، وەکی سەرەکڤانێ دیوانێ ب خاستنا منرا رازیڤن، ئەو دخازن وێ قورقییا کوردا ئیسال ب تەمامی بتەمرینن. هەلبەت، ئەگەر ئەم ڤێ زڤستانێ ئالیێ بازیدێدا هجوومی سەر وان بکن، ئەم بێژن، ب ئونداbوونەکە مەزن ئەمێ بازیدێ هلدنە دەستێ خوە، لێ ئەمێ چەوا ژ میراتا گەلیێ جەهنەمەدەرێ دەرکەڤن؟ دێمەک، ئەمێ دیسا بێنە ئالتکرنێ، دمینە، وەکی ئەم ڤێ جارێ ئالیێ وانێ و ئیدرێدا هجوومی سەر کوردا بکن. قەرەز، نزانم، ئەو مەسەلێ وێ تەنێ ئانقەرێ، جەم سەرەکڤانێ دیوانێ بێ سافیکرنێ. دە، هوون ژی نێتا خوە بێژن، بەلکی گۆتن، کو هوتل- موتول گەرەکێ هوون شەر بکن، وی چاخی ئەز ژی گەرەکێ جاڤا وان بدم، کیژان ئالیدا، چەوا ئێرشی سەر کوردا بکن؟

دەمەکە خوڕت ئۆدێدا ستەقراندن پێشدا تێ، گشک خێنجی وەزیر چەعڤێ قازی دنهێرن، وەکی ئەو چەوا سەرەکقوماندارێ پێشەنیێ، گۆتی گلیێ خوە بێژە، لێ قازی ژی ژ ترسا دیوانێ رەنگێ مرییا لێ کەتبوو، دەڤێ وی زها دبوو، تەیێ قەی بگۆتا هشێ خوە ئوندا کربوو، نکاربوو تشتەک بگۆتا، لێ وەختێ وەزیر لێ نهێری، ئیدی بێییلاج بوو و قازی وا گۆت:

– هوون چ من مەجبوور دکن، وەکی ئەز خەبەردم، چما هوون نزانن، کو بۆنا ڤێ زییانا، کو من دایە دیوانێ، ئەزی ئیدی بەر داراخاجێمە و زووترەکێ ئەزێ ل هەواتا دنێ تونەڤم. لێ وەختێ هوون من مەجبوور دکن ب تەخمینا من، ئالیێ بازیدێدا ئەم چڤاسی هجوومی سەر کوردا بکن، ئەمێ ب تەمامی بێنە ئالتکرنێ. ئەز گۆتنێ ئەلاهەزرەت وەزیرا رازیمە. تەنێ و تەنێ ئالیێ وانێ و ئیدرێدا. ئەزێ پرسەکێ ژی بێژم، لێ من نەدنە گونەکارکرنێ، ئیدی ئەزی گونەکارم. ئەم تەنێ ب فرندا کوردا دکارن بیننە رایی، یانێ نا تەمامییا ئەسکەرێ دیوانا ئالیۆسمان و وەلاتێ جینار ژی ب کوردا نکارن. دژمنە ژی، هەلبەت، یەکی مینا شێخزاهری زانە سەرەکڤانییێ وێ دکە... ئەز هاقاسی دکارم بێژم.

چەوا وەزیر و ئوسا ژی قوماندارێ روونشتییە مایین، ب هەوالدانا قازیرا رازی

دڤن و ئەپەشکەرە گۆتن، وەکی تەنێ و تەنێ خەڤتاندنا تەیاراڤا دیوان دکارە بگهیژە مەرەما خوە. لێ وەزیر تەیێ بگۆتا دلێ خودا گۆتنا قازیرا رازی دبوو، لێ ئەشکەرە دەرهەقا فرندادا نکاربوو تشتەک بگۆتا، چمکی ئانقەرە پێشیێ بوو...

شێخزاهر و ئۆردییا خوڤا ب چەتناییکە مەزن، وێ سور و سەرما چییایی ئاراراتێ ب دەستی دیلا سیلاهـ و ئەرزاق گوهاستنە زاخەکە نێزیکایا وارگا خوە و ئیدی دیلێ دیوانێ وانرا نە لازم بوون، گشک بەراڤی جیکی کرن و شێخزاهر وانرا وا گۆت:

– وەڤا عەیانە، وەکی ئەو دیلێ کو باژارێ بازیدێ و گوندێ دۆرا وێدا ب شوخولێ خەراڤڤا مژوول بووبوون، خشر و هەبوونا بنەلییا تالان کربوون، بەر چەعڤێ وە گشک ئۆرتا مەیدانا شەهەردا هاتنە کوشتنێ و ئەوا یەکا فەمدارییە. لێ ما ب هەزارا هوون دیل، ئەم نە ترکێ خوونمژن، وە قرکن. ئەزێ وە ب چەند شەرتا بەردم. بەرێ ئەولن من هوون دانە جەڤێ، وە هاقاس سیلاهـ و ئەرزاق ئانییە گیهاندییە وارگەکە مە، بۆنا وێ رازیمە. شەرتێ یەکێ ئەوە، وەکی ئەم چەوا وە بەردن، هەر کەس گەرەکێ هەرە مالێ خوە، نەچنە ناڤا ئۆردییا دژمن، یا دودا کی وە دخازە ئیرۆدا تەڤی فەدایێ مە بڤن و تەڤی مە مقابلی دژمنێ مەیی تۆمەری شەر بکن، یا سسییا ژی ئۆردییا ترکا تو وەختا ب مە نکارە، ئەگەر هوون جارا دودا دیل بکەڤن، وی چاخی گازنێ خوە ب خوە بکن. بزانڤن، من ئەگەر جارەکێ مەرڤەک دیت، دەهـ سال دەربازڤن، وی بڤینم، ئەزێ ئەلبێرا ناس بکم، هاقاس. نها کی دخازە بمینە جەم مە، برا سێ گاڤا پێشدا بێ، ئەز زۆرێ نادمە وە و نەترسن ژی، ئەز خودانێ گلیێ خومە.

دوو خەبەردانا شێخزاهرا ب سەدا دیل سێ گاڤا پێشدا تێن و یێ ماین جیێ خودا دسەکن. لاوک ئەلبێرا وان دڤنە جیکی باشقە، کنجێ کێ تونە، کنجا ددنێ، لێ یێ ماین خورەکێ هەڤتەکێ ددنێ، بەرب ئیدر و ئەردیشێ ڤەرێ دکن. ب فەرمانا شێخزاهر وان دیلێ مایی سەر دەستا پارەڤەدکن قوماندارێ دەستا وان هینی عەمەلیاتێ شەرا دکە و پاشێ سیلاها ددنە وان، قوماندار و فەدایی فرقیێ

ناکنە ئۆرتا کورد و ترکا. وێ رۆژا کوردایە دژواردا، رەقەمەکە ئوسا کۆمەکداریکە

مەزن بوو. شێخزاهر هەلا نزان بوو، ئۆردییا ترکا وێ ئالیێ بازیدێ و یانێ ئالیێ وانێدا هجوومی سەر وی بکە، لەما ژی وی وەکە دو هەزار فەدایێ خوە ڤالی گەلیێ جەهنەمەدەرێ زاخە و شکەڤتادا دابوو سەکناندنێ، لێ ئالیێ وانێ ژی بیر نەکربوو و قەوەتەکە زۆر ژی ور دابوو سەکناندنێ، کو وەختێ شێر نەیێ خاپاندنێ. وی ئوسا ژی ب دەستێ بەلەدچییا، هەرۆ جاڤ فەدایێ خویە جەهنەمەدەرێرا دشاند و دستەند.

***

ڤی حالێ شەرڤانێ کوردایی دژواردا ئەرمەنیێ مهاجری سووریایی و لیبانانێ بوویی شێکرداریا خویە پسمامتیێ عەیان کرن. لێ کیژان بوون روحێ وێ...

***

باهارە، باهارا رەنگاوازی. چیایێ ئاراراتا مەزن مینا باهارا دەربازبوویی سلسلێ خویە زنجیرکی هوونایی، گەلی، نەوال و پێشێ خویە مەخمەرییە مینا ئەمەنی و خالیچێ کوردایە نەخشاوازی حەتا راستێ بنەتارا خویە گوندێ قەزا درێژ کرییە و راخستییە. وەختێ تو کۆلۆزێ وییی قەرقاش، بەژن و بالا وییە تیتالی تەماشە دکی، سەر دڤی بەنگی. لێ هەوا جنەتی، بێن و بوخزا گول، سۆسن، قەرەفیل، مێخک، بەیبوونا هلدکشینی و سازبەندییا ئاڤێ چەم و کانیێ کەوسەری، کاکە-کاکا بلبلایە وەکە مقامێ عەڤدالێ لاوێ زەینکێ دبهیزی، مەری ئەلبێرا کێفخاش، هژمەکار دڤە و دخازە دەمەکێ ور روونێ، هێساڤە، وەستا خوە هلدە، وێ هەوبزانڤە، وەکی ئەو نە ناڤا زولم، خەلایی، تەزیبوون، مرن، کوشتن و وێرانکرنا دەجالێ ترک، عەرەب و عەجەمادایە، لێ ناڤا سازبەندیێ، دەف، قەوەتێ، ئازایێ و سەربەستییێدایە.

سلسلێ چیایی هەڤراهوونایی، گەلی، نەوالێ ئاراراتێ تێ قەی بێژی دەستێ وینە، درێژی کەسێ فەقیر، بەلەنگازە ژارە بێخایی، بێئەختیار و فرارێ دەولەتێ دکە و دڤێژە- خۆف و شەرم نەکن، ب ژن، زار، کال و پیر، قیز و بووکێ خوڤا وەرنە مالا خوە، ناڤا سینگ و بەدەما داییکا خویە حەلالدا ئارخایین هێسا پالدن، ئازا و سەربەست بینێ بکشینن و بقەرن. ئەختیارییا تو کەسی تونە خاترێ وە کەڤە.

کیژان دژمن هجوومی سەر وە بکە، وێ سەر بەلا خوڤا ڤەبە. پسمامێ منە دەلال! هوون وێ یەکێ رند بزانڤن. کو تەبییەتێ ئەز بۆنا وە و هوون ژی بۆنا من خولقاندنە، لەما ژی ئەز بۆرجدارم دەستێ خوە سەر وە بکمە سی و ستار.

راستا مەزنە بنەتارا چیایێ ئاراراتێدا گوندەکی بلەت باسک ڤەدایە. تاریقا وی گوندی وەکە چیایێ وێ مەزنە، بوویە مەیدانا دەو و دۆزا. چەمێ تاشتیچایێ (چەمێ ب کەڤر) سال دانزدە مەهن ل کێلەکا گوند سازبەندییا خویە مەلوول دخە، دکشە، کو دکشە. کال و باڤێ ڤی گوندی ناڤێ چێم دانینە سەر گوندێ خوە. چەوا گەردەنزەرا هاکمە ٨٧ سالی سەرهاتییا ڤی گوندی بیر تینە و گلی دکە، وەکی ب سالخێ پێشیێ مە، ئەڤ گوندا ترکا ب سەدا جارا ب شەر هلدایە دەستێ خوە، بنەلی قرکرنە و هەبوونا وان تالان کرنە، لێ کوردا و ئەرمەنییا زرارەکە زەعف مەزن دانە دیوانێ و گوندێ خوە ب خوونرێتنێڤا دیسا هلدانە دەستێ خوە. هەما مەرزەلێ کورد و ئەرمەنیایە فێزا گوند شەدەتییا وێ یەکێ ددە. خانیێ گوندییا گشکە مینا هەڤبوون کزۆخێ بنەرد بوون. کێرانێ بیێیە خارۆمارۆ دەوسا کێرانێ چامێ ئاڤیتبوونە سەر، ب چرپییا و قامووش رەشکربوون و سەر وان ب خولیێ پەچناندبوون. سەر هیمێ عەدەتێ وی گوندی، چەوا بن خانیێ کەڤن و ئوسا ژی یێ تەزە، ژ تەولا و یانێ گۆمێدا عەرد لەقەم دکرن و ئەو لەقەم دگیهندنە بن قەلاخا سەرگین و یانێ ژی بن لۆدا گیهێ، کو پاشوەختیێ کولفەتێ مالا خوە ژ هجوومکرنێ جەندرما و ئەسکەرێ رۆما رەشە نشکێڤا خاییکرا. بنەلیێ گوند ئەو سورا زەعف دزیکاڤا خایی دکرن و کەسەکیرا نەدگۆتن.

گوندێ تاشتیچاییێدا وەکە هەزار مالێ کورد و ئەرمەنی دژییا و عەمەل دکر. وەکە چارسەد مال ئەرمەنی بوون و یێ ماین کورد بوون. ئەو دۆست و جینارێ هەڤە قەدیمی بوون. وردا رووسپیێ کوردا و ئەرمەنییا قایدە و قانوونێ ئوسا دانی بوون، وەکی کەسەک خاترێ کەسەکی نەدکەت، ئەو دچوونە شین و شایێ هەڤ، هەڤرا قوربان و هەیران بوون. ئەرمەنییا وەختێ زمانێ کوردی خەبەر ددا، تە تێ دەرنەدخست، وەکی ئەو ئەرمەنییە یانێ کوردە، کوردا ژی زمانێ وان زەعف رند زانبوو. وەختێ رۆما رەش هجوومی سەر گوند دکر، ئەرمەنی و کوردا سیلاهێ خوە

هلددان و تەڤایی مقابلی دژمن شەر دکر. جانم، چەوا دڤێژن تەنێ نڤینا وانە شەڤێ ژ هەڤ باشقەبوو.

ب سالخێ پیرکا گەردنزەرێ، ژ بیست سالا زێدەتر بوو، کو عەڤدال بەگێ سەرەکڤانی گوند دکر، دیوانێدا کەدخودێ گوند دهاتە هەساڤکرنێ. ئەو مەریکی ئاژەقۆرکی، بەژنێڤا بلند بوو، هەلا سەر قەوەت و سهەتا خوە بوو، لێ تێرا خوە ژی مەزن بوو، پێنج کور و چار قیزێ وی هەبوون، گشک زەوجیبوون و چووبوونە مێر، نەڤیچرکێ وی ژی هەبوون. ئەو نە مەریکی هاقاسی ژی دەولەمەند بوو، وەکە وی هەبوونا وی هەبوو. ئەو مێرەکی هەمدێ خوە و ئاقلی رێڤەبژارتی بوو، شوخولێ گوندییایە قەنجڤا شا دبوو، لێ خەراڤیێرا قەت رازی نەدبوو. ئەو تمێ خێر و شەرا گوندیێ خودا دسەکنی، هەلا جارانا هندکڤە ژی کۆمەکی ددا کاسڤ و کووسڤا. ناڤا خەلقێ گونددا گلیکی وی نەدبوو دودا، هورمەتا وی ناڤا کوردێ قەزایی جیناردا ژی نە هندک بوو. ئەو بێقانوونیێ رۆما رەشرا سەرێ خوە بەرژێر نەدکر، لەما ژی ب جارا دیوانێ ئەو داڤیتە هەبسێ. وی چەندک چەند سالا قاموۆچوورا دیوانێ ژی نەددا، جارانا ب عەدەتی مقابلی جەندرمێ قەزایی شەر دکر، لێ وەختێ وەلیێ قەزایی دکەتە چەتنایێ، دەست داڤیتە فێلبازیێ باشقە-باشقە، دچوو مەللە، شێخ، خەلیفێ ناڤوودەنگ ژ قەزایی ماین دهانی داڤیتە عەڤدال بەگێ و رووسپیێ گوند، کو وانا هەڤ بینە، وەلی شوخولێ خوە پێشدا بڤە. وانا وەلی و عەڤدال بەگ هەڤ دهانی و پاشێ دەستب داینا خێرجێ دەولەتێ دکر. وەلی ددیت.

وەکی تەڤگرێدانا ئارمەنییا و کوردێ گوند زەعف مەحکەمە، ئێژا دخاست بەرتیل بدا هنەک کورد و ئەرمەننیێ گوند، وەکی وێ تفاقا هەیی بدە بەلاکرنێ و گوند ب تەمامی بکە قەڤزا دەستێ خوە. لێ ئەو یەکا ویرا هەڤدو نەدهات و تو کەسی بەگێ خوە نەدفرۆت.

گوندیێ تاشتیچایێ مەرڤنە ناندار و مێڤانهەز بوون. ژ ئینچەرییا وەلێت، دەشتا ئانادۆلیێ، قەزایی جینار زاڤا، کوراپ، کورخال، قیزێ گوند تمێ مێڤانی دهاتن. چەوا ملەتێ مە دڤێژە-مێڤان، مێڤانێ خودێیە، سەر سەرا هاتییە و سەر چەعڤا. جارانا مێڤانێ ژ دوور هاتی ئۆدێ سەرێ تەولادا روودنشتن، جماعەتا گوند تۆپی

دۆرا وان دبوون، وان دەرهەقا حال–وەختێ وەلێت، بهابوون، ئەرزانبوونێ، بێخەڤاتی و یێ مایندا قسە دکرن. کوتاسییا خەبەردانا خودا سەر پرسا قرکرنا ئەرمەنییا و تالانکرنا هەبوونا واندا قسە دکرن. ئەوانا دەرهەقا سالا دەربازبوویيدا هاقاسی خەبەر نەددان، لێ دەرهەقا سالا ١٩١٤–دا دگۆتن، وەکی راستە، دیوان دزیکاڤا ل ملەتێ ئەرمەنییا تێ خەزەڤێ، هەلا جارانا کۆمێ ئەسکەر و جەندرما جلێ خوە دگوهەستن، هجوومی سەر گوندێ ئەرمەنییا دکر، گاڤا ئەو رێڤا راستی ژن، زار، مێرێ ئەرمەنییا دهاتن ساخ بەرنەددان. ئەو قەزییا ترکایە رەش هێدی–هێدی وەلات وەرگرتبوو و نە تشتەکی ڤەشارتنێ بوو، کو ترکا دخاست ڤەشارتا.

ب سالخا، گەلەک قەزایی توورکیایيدا بەلا بووبوو، وەکی کەشیشێ دێرێ ئەرمەنییا و مەرڤێ خاندی بۆنا وێ قرا ئەرمەنییا هەموو قەزادا شکیات دکرن، لێ گەلەک جییا ئەو شکیاتێ وان بەر تشتەکی هەساڤ نەدکرن، لێ جی–جینا سەڤا سەر وی شوخولێ خویی قرێج بپەچن، دەست داڤیتنە فێلبازیێ باشقە، کو کوردا و ئەرمەنییا بەری هەڤدن، هەڤ قرکن، قەوەتا وان سستڤە و پاشێ هەردو ملەتا ژی تێخە بن دەستێ خوە. هنەک سەرەکڤانێ ترکایە فێلباز، وا جاڤا ئەرمەنییا ددان، وەکی "جەندرمە و ئەسکەرێ مە بێقانوونیێ ئوسا ناکن. ئەم ترک و ئەرمەنی جینارێ هەڤە ب قورنانن، مە حەتا رۆژا ئیرۆیین ژ وی ملەتی تو "خەراڤی" نەدیتییە و ئەم "برێ" هەڤن. گەلۆ "برا" دکارە "برێ" بکوژە و وی تالان بکە؟ گەلی "برێ" مەیە ئەرمەنی، وێ نێتێ ژ سەرێ خوە باڤێژن، ئەو شوخولێ کوردایی "قرێجە". چما کورد تەنێ سەر گوندێ ئەرمەنییادا دگرن، بنەلییا دکوژن، هەبوونا وان تالان دکن؟".

ب گۆتنا گۆتییا، چەوا ئەرمەنیێ شکیاتچی و ئوسا ژی ئەرمەنیێ مایین ژ وان ڤر و دەرەوێ ترکا باوەر نەدکرن. بۆنا ئیزباتکرنا وان ئیترافا، سەرەکێ ئێل و عەشیرەتێ کوردە جینارێ ئەرمەنییا، قرار کربوون، وەکی ٣٠–٤٠ خۆرتێ خویە سیلاهکری بشیننە گوندێ ئەرمەنییا، تەڤی برێ خویە ئەرمەنی هاقاسی نۆڤەداریێ بکن، حەتا کۆمێ جەندرمە و ئەسکەرێ دیوانێ هجوومی سەر گوندا بکن، ئەرمەنی و کورد تەڤایی مقابلی دەجالا شەرکن، بکوژن، بریندار و دیلا بگرن، ب شەدەتییا کەشیشا، مەرڤێ ئەرمەنییایە مەزن و جمعەتا وان بدنە خەبەردانێ، وەکی روویێ

رەش و سپی ژ هەڤ بێ کڤشێ. وان هجوومکرنێ ئەرمەنییا و کوردادا گەلەک جەندرمە و ئەسکەر دیل کەتبوون، ددانە خەبەر دانێ و گشکا دگۆتن، وەکی "ئەم ئەسکەر و جەندرمە گشک ترکن، ئەم فەرمانا دیوانا جانترکا دقەدینن، کو ئەرمێنییا ژ وەلێت بدنە خەزاکرن و تەمزکرنێ. هەلا بەری هجوومکرنا مە، گەلەک مەرڤێ دەولەتێیە سەرکار دەرس ددنە مە و ئەم هین دکرن، دگۆتن، وەکی هوونێ چەوا دزیکاڤا سەر گوندێ ئەرمەنیادا بگرن، بنەلییا چەوا قرکن و تالانێ وان چەوا بینن. ئەوانا جارانا ئەم زەعف دپەسناندن، ئەم دکرنە ئەگیت و مێرخاسێ دیوانێ، گەرەکێ هوون وەلێت ژ وان "گاورا" بدنە "تەمزکرنێ" .

راستە، دیوان ژی ب وێ یەکێ هێسییا، وەکی سەر سێرا وان هاتییە ڤەکرنێ، وان ژ ئەرمەنییا و کوردا نەوێر بوو نۆلی بەرێ دەستێ خوە بشیننە نێچیرا ئەرمەنییا، ئەو هنەکی ژ خەزاکرنێ دابوونە سڤکرنێ، لێ نەهی و گوندێ دووردا هندکڤە ژی، وان دەست وی شوخولێ خویی قرێج نەکشاندبوون. هلبەت، ئەو بەسێ خراڤە نە رێوییا دەرهەقا قرا ئەرمەنییادا دگۆتن، گەلەکی هوکمی سەر بنەلیێ گوندێ تاشتیچاییێیە ئەرمەنی، کورد و باشقە کەدخودێ گوند عەڤدال بەگێ دکر. وی بۆنا وێ یەکێ ب فکرا دنێ سەرۆ- بنۆ دکر، وەکی چەوا بکە ٤٠٠ مالێ گوندێ خویە ئەرمەنی ژ وێ زولمێ بدە خەلازکرنێ. ئەو ئالەما خودا دفکرە، وەکی رێکە سافکرنا وێ مەسەلێ هەیە، وەکی ئەز هەرمە جەم وەلیێ ئیدرێ، چ گلیێ خەراڤ منرا بێژە، ب کەن قەبوولکم، چقاس بەرتیلێ بخازە ئەزێ بدمێ، ئەزێ دیوانا رۆمێ و قانوونێ وێ بپەسنم، ئەوێ ئیدی باوەرکە، کو عەڤدال بەگێ بەرێ چوویە، یەکی تەزە هاتییە. وەختێ ئەوی ئیدی ژ من باوەر کر، بەلەکی سورێ هێدی-هێدی ژ وی بکشینم. هەما ناڤا وان فکر و متالادا بەرمالییا مالێ دکەڤە ئۆدێ و ب کەن دڤێژە:

– عەڤدال بەگ، ئەز ب گۆری، رۆ هاتییە ناڤا رۆژێ، هەلا تویی خورینی.

– کارێ جان،– عەڤدال بەگێ گۆت،– تو راستی، متالا هەیلۆ ئەز برمە دنیاکە مایین. ئەو فکرنە ئوسانن، تو وەختا ژ بیرا من دەرانکەڤن و تمێ بەر چەعڤێ منن. تو هازرییا من بڤینە، ئەزێ سڤێ هەرمە ئیدرێ، جەم وەلی.

– لۆ، لۆ، بدی خاترێ خودێ، – کارێ گۆت، – چەعڤێ ڤی هەزار مالێ گوندێ مە

ل تەیە. چما تو وی ناس ناکی، ژەرە، بەختێ تەدامە، ڤێ جارێ چ بێژە قەبوولکە، دنیایە خەراڤە، دڤینی وەلێتدا چ دڤە؟

– ژنک، – عەڤدال بەگێ گۆت، – منرا زوو تاشتێ بینە، ئەزێ سڤێ زوو هەرمە جەم وی کەلبی، بەلکی بڤە تشتەکی.

قەرەبەربانگا سڤێ، هەلا سە و گور هەڤدو نەدهاتنە کڤشێ، عەڤدال بەگ لەز ژ ناڤا جیێ خوە رادڤە، عەمری سەر هەرسێ کورێ خوە دکە، ناڤێ دەه لاوکێ گوند ژی ددە و بلا زوو سیاری دەر مالا مە بسەکن. فەرمانا عەڤدال بەگێ بوو، بیستەکێ شووندا، گشک سییاری دەر مالێ هازر دسەکن، تەڤایی هەسپا سیار دڤن و ئۆخرا خوە بەرب ئیدرێ دقەدینن. باوەرکە بەرێڤارێ ئەو دکەڤنە ناڤا

باژێر، عەڤدال بەگ ژ هەسپێ خوە پەیا دڤە و راست بەرێ خوە ددە دیوانخانا وەلی، دچە ژ هەساولێ بەر دەرێ وی هیڤی دکە، وەکی وەلی وی قەبوولکە. هەساول ژ وەلی ئەختیارێ دخازە و ئەو دەمەکێ شووندا دکەڤە هوندور، سەلامەکە چڤر ددێ، بەر پانتە ددە. وەلی ئیدی ئیمکانا خەبەردانێ نەدە بەگ، دڤێژە:

– ه، تەیری خەریبۆ، تو خێر هاتی، چ تە ئەز بیر ئانیمە؟ ئەڤا چەند سالن تە ئەز بیرکربووم. دڤە تە بیرا من نەکرییە، لێ من زەعف بیرا تە کربوو. ئەگەر تو ئیرۆ نەهاتایی، منێ سڤێ جەندرمە بشاندانا پەی تە. وەلەه، ئەز ئالیێ بەرەڤکرنا قەمچوورێدا ژ تە رازیمە. لێ پرسەکێدا تو گەلەکی لازمی منی. دە بێژە، بێ جماعەتا تەیە کورد و ئەرمەنی هەڤرا چەوا یۆلە دچن. چ کو بەرێ ئۆرتا من و تەدا دەرباز بوویە، من بیر کرییە، تو ژی بیر بکە. بەگێ من، ئا ئوسا هەرتم هەرە، وەرە، ئەزێ تمێ ناڤێ تە جەم سەرەکڤانێ دیوانێ بدمە بلندکرنێ.

– ئەز بۆنا وان گۆتنێ تەیە "براتیێ" منەتدارم، – عەڤدال بەگێ گۆت، – دەولەت سەرێ تە، گوندیێ مەیە کورد ب "سایا" تە ساخ–سلامەتن، خەراڤ ناژین. بلا "سییا" تە و دیوانا مەیە موسولمانیێ سەر وان کێم نەڤە. گوندیێ مە تمێ دواکارێ تە و زارێ تەنە...

وەلی ژ خەبەردانا بەگە ئیرۆیین شاشمایی دما. هەر خەبەرەکە ویرا کوبار دبوو و

تەیێ بگۆتا بەگ ئیدی کەتییە قەڤزا دەستێ وی. وی خەیسەتێ خوە تەمامی گوهەرییە. ئەو سەر دیوانێ، قەیدە–قانوونێ وێ کال بوویە. دڤە ئەو بەرتیلەکە مەزن ژی بدە من. عەجێڤمایین وێدایە، وی ناڤێ کوردا دا، لێ یێ ئەرمەنییا قەت نەدا. وەلی ب کەن، لێ فەن گۆت:

– ئەفەرم تەرا، عەڤدال بەگ، شیرێ تە مێتی، ل تە حەلالڤە، وە خەیسەتێ خویی بەرێ تام گوهەستییە. تو ئیدی بوویی "پێشەوتیکی" دیوانا ئالیۆسمان. یەقین تە ئیدی فەمکرییە و سەروەخت بوویی، وەکی خێنجی قایدە– قانوونێ دیوانا موسولمانیێ، ڤی وەلاتێ مەیی "ئازادا، تو قەیدا قانوونێ ماین نکارن هەڤن. ئا وی چاخی دینێ موهەمەد پێخەمبەرێ هێ فرەڤە، وێ هێ پێشدا هەرە و کولما مەیە تمێ سەرێ ملەت و جماعەتێ ئەجنەبییاڤە، دێمەک، دیوانا مەیێ دنیاییدا بڤە " هیڤ و رۆ" ...

عەڤدال بەگێ وەختێ ڤر–دەرەوێ وەلییە هەڤانی دبهیست، ها دگۆت، "بەلێ" تو "راستی"، "وێ ئوسا ژی بڤە". عەڤدال بەگ دلێ خودا سەر گۆتنێ وەلییە ڤالا دکەنییا، لێ سافیکرنا پرسەکێ بەر بەگ سەکنی بوو، چ قیمەتی دخاست بڤییا، گۆتی ژ وی بکشاندا و بگهیشتا مەرەما خوە. وەلی ناڤا خەبەردانا خودا جار–جارا دەرهەقا ئەرمەنیێ گوندێ ویدا سەرا– بەرا پرس ددانە بەگ. دە، بەگ ژی نە مەرڤەکی خام بوو، وی چ دگۆت عەڤدال بەگ ئەلبێرا سەرواخت دبوو، ئەو چ دخازە بێژە. عەڤدال بەگێ ناڤا خەبەردانا خودا وەلی دا سەروەختکرنێ، کو سالا دودانە ئەرمەنیێ گوند بارکرنە، کودا چوونە، نزانە. لێ وەلی هەلا خوە گران گرتبوو و دەرهەقا بارکرنا ئەرمەنییادا تشتەک نە دگۆت، لێ بەگ ها پرس ددانێ، پەسنێ ئەرمەنییا ددا، وەکی وەلی دەرهەقا ئەرمەنییادا دلێ خوە ڤەکە، هەر تشتی قسەکە. بیستەکە خۆرت شووندانر، وەلی هنەکی سۆرۆ–مۆرۆ دڤە قەی ب کەلبەتانا گلی ژ دەڤێ وی دەردکەتن، وی هنەکی خوە فرکاند و گۆت:

– عەڤدال بەگ، تو چ مەرڤەکی ئەوانی، پاشدامایی، دنێ، ئالەم پێ هەسیایە، کو وەلاتێ مەدا ئەرمەنییا سەرێ خوە بلند کرییە، دخازن عەردێ خویی ژ بەرێ حەتا بەرێ هلدنە دەستێ خوە، دیوانا خوە بدنە چێکرنێ. بەگ، تو گونددا روونشتی، تێ

قەی بێژی تە پەمبو کرییە هەردو گوهێ خوە و دەرهەقا حال-وەختێ وەلێتدا قەت تشتەک نەبهیستییە. ب گۆتنێ تە، ئەز سەرواخت دڤن، وەکی تو ژی بوویی "پێشەوتیکی" دیوانا مە، ئەز ئیتبارا خوە ئیدی ب تە تینم، ئەزێ دلێ خوە بەر تە ڤەکم. لێ ئەگەر تو وێ سورێ ڤەکی، ئیدی گازنێ خوە ب خوە بکە، ها...

– پی، "خایێ" من،– عەڤدال بەگێ گۆت،– تشتێ ئوسا دڤە، کو عەڤدال بەگێ فەتاه بەگێ سورا دیوانا خویە "موسولمانیێ" جیکی مایین ڤەکە؟ راستە، حەتا پار ژی من "قافسەقەتی" دکرن، لێ پارڤا سەرواخت بوومە، وەکی دنیاییدا ژ ڤی وەلاتێ مەیی "ئازا" تو وەلات تونەنن، ئەگەر ئەز سورا مە ڤەکم، خورێ من "گوللەکە"، گەرەکێ ئەز مینا ئەییبێ کورماخاری سەرێ رێ و دربا بمینم و کورم من بخون. لاپ ئارخایین دلێ خوە ڤەکە، ئەز ب "خولام" و سەر من تو وەختا شکبەر نەڤە...

– جانم، وەلەه، بلەه، قورانا پیرۆز،– وەلی گۆت،– وەختێ مەری سۆند دخوە، ئاڤ دسەکنە. ئەرمەنی زۆرن، هەلا بنهێرە ئەو بەری مە ب فەرمانا دیوانێ هەسیانە و هنەکا بارکرنە، یەڤین مەرڤێ وان مەجلیسێدا هەنە، ژێرا گۆتنە. لێ هەساڤ یەکە، ئەگەر ئەو خەلاز بوونە، لێ برێ وان ژ بەر شوور و گوللێ دیوانێ خەلاز ناڤن. دڤینی، وەلێتدا ب دەستی کۆمێ جەندرما و ئەسکەر دزیکاڤا ئەرمەنییا قر دکن. هەلا ئەڤا یەکا قەزا مەدا نایی کرنێ چمکی ئەمە سەر هدوودێ ئوورسانە. چەند رۆژا پێشدا ژ ئانقەرێ مەرڤەکی خودانێ قولخا بلند هاتبوو قەزا مە، منرا گۆت، وەکی قەزا وەدا چقاس ئەرمەنی هەنە، هلدانە هەسێڤ و هوونێ پاشێ فەرمانێ ژ مە بستینن، لێ چ فەرمان، نەگۆت.

– ئاخێ من،– عەڤدال بەگێ گۆت،– نە ئاخر، ڤی وەلاتێ مەیی "ئازادا" کی کودا دچە، دچە. ملەت ئوسا "هاربوویە"، مە کەدخودا ژی دەوسا تشتەکی هەساڤ ناکن، سەرێ خوە هلتینن و دچن.

چاخێ عەڤدال بەگێ هەوال ددا، وەلی چەپە-چەپ ل بەگ دنهێری، لێ وەختێ سۆند دخار، باوەربوونا خوە ب وی دهانی، لێ سەرتە-سەرت ویرا خەبەر ددا، کو بەرتیلەکە زۆر ژێ بستینە. هنەکی ب کەن، لێ فەن وەلی گۆت:

– ئەز تو وەختا باوەر ناکم، وەکی تو هاژ بارکرنا ئەرمەنییا تونەڤی. تو زانی،

وەکی جـەزاکی گران هیـڤـا تـە سـەکنیـیـە. ب وان گـۆتنـێ تە، مـریشکا کـەلاندی ژی قنگە–قنگا وێیـە و دڤـێژە تو ڤـرا دکی. ئەز چەوا بکم، ب خـوە ژی نزانم، بێژم ناڤـە، نەڤێژم، نەخاستیکی منێ دەرهـەقا وێ یەکێدا بێژە. ئیژا سەڤا تە ئەز بەر جەزاکرنێ بسـەکنم؟ هەیفـا مـن ب تە تێ، چمکی تو ب تـەمـامی هـاتی گـوهاسـتنێ و بوویی "پێشـەوتیکی" دیوانا ئالیۆسمـان. ئەز تەرا راست بێژم، شـوخـولەک هـەیە، ئەگەر تە وێدا کۆمەک دا من، خـوە شوخـولێ تەیێ پاکڤە، لێ... من حـەتا نها تەرا نەگۆت، لێ چەند رۆژا شـووندا، یانـێ مـەهـەکێ و دودا شـووندا وێ کـۆمـێ جـەندرمـا و ئـەسکەر بشیننە قەزا مە و ئەم ژیێ مینا قەزایی وەلێتە مایین دەستب قرکرنا ئەرمەنییا بکن. ئەگەر تو ڤی شـوخـولیدا کۆمەکێ بدی من، وی چاخی ئەز دەرهـەقا ئەرمـەنیێ گوندێ وەدا ناڤـێژمـە دیوانێ. چەند رۆژا شـووندا وێ گازی من ئانەقـەرێ بکن، نزانم ئەزێ دەرهـەقـا وێ کرنا تەدا چ بێژم. هـەیفـا من ب تە تێ، گـەرەکێ ئەز کـۆمـەکێ بدمـە تە. خودێ حالێ مە قولخچیێ دیوانێ ببرە. ئایلخا، کو ئەز دستینم، ئانجاخ تێرا مێڤانێ ژ قـەزایی جینار و پایتـەختـە هـاتی دکـە، لێ کولفەتێ من؟ وەلەهـ، ئەز ب سـەرێ تەیی "عەزیزکم" منرا نە شـەرم بوویا، منێ کولفەتێ خوە بشـاندا پارسێ، لێ. ئا ئەزێ ڤان رۆژا هـەرمـە سـتـەمبوولێ، چەعـڤـێ قـولخـچیێ ور ژی ل مـنـە، لێ وەختێ جێـڤـا منە ڤـالایە، ئەزێ چ بکم؟ چ بکم، وەلـەهـ، ئەز دلێ خـوە بەر تـە ڤـەدکم، چمکی تـو "برێ" منـی، ئەگـەر منکوونە ٦٠–٧٠ زێری منرا دەسـتـخـە، زوو بگهـینە مـن، ئیـدی ئەز دەرهـەقا روون، پەنیر، گۆشتدا تشتەکی ناڤێژم.

– وەلیێ من،– عـەڤدال بەگێ گـۆت،– دەرهـەقا وان سـپـارتنـێ خـودا قـەت نەفکرە، ناڤـا چەند رۆژادا وێ جـەم تەڤن. هیـڤـیکرنا من ژ تە ئەوە، وەکی دەرهـەقـا رەڤـا ئەرمەنییادا پرس پێشدا بێ، بێژە، وەکی ئەڤ شەش و هەڤت سالن ئەرمەنیێ گوندێ مە چوونە...

– دە، پاک،– وەلی گۆت،– وەختێ ئەز گلی ددم، سـەرێ من ژی هـەرە، ئەز خـودانێ گلیێ خومە، تەنێ تو زوو وان خاستنێ من بشینە. خاترێ تە.

– سـەر چەعڤێ من، –بەگ گۆت،– لاپ ئارخایینڤە. دە، ب خاترێ تە.

بەرێڤـار بوو. عـەڤدال بەگ گەلـەکی شا ژ دیوانـخانا وەلی دەرکـەت، ژ ئەشـقـا چەوا

دڤـێـژن لنگێ وی عـەردێ نەدکـەت، ئەگـەر باسکێ وی هـەبوونا، وێ بفـرییـا گـوند و دەستب شوخولێ خویی هورمەتلی بکرا. ئەو لەز تێ جەم سییارەیێ خوە، ل هەسپێ خـوە سـییار دڤن، بەرب خـانێ دچن، ور پەیا دڤن، نـان و خـورەک دخـون، قسـمەک خـورەک ژی خـورا هلـتین و ئۆخـرا خـوە بـەرب گـوند دقـەدین. عـەڤـدال بەگ ژ هـاتنا خـویە جـەم وەلی گـەلەکی رازی دمـینە، لـێ چ بکە، وەکی ئەرمـەنـیێ گـوندێ خـوە ژ خەزاکرنا ترکا بدە خەلازکرنێ، کەتبوو فکرا.

خێلەکە خـورت ژ شـەڤێ دەرباز بووبـوو. شـەڤـەکە تاڤـەهیـڤـە خـاش بوو، تە دەرزی باڤـیتا عـەردێ، وێ بـهاتا خـانێکرنـێ. سـتـەیرک عـەسـمـانا پەل-پـەلی بووبوون، هـەر نەخشەکی تەبییەتێ رند دهاتە خانێکرنێ، بەندە و تەبییەت کەتبوونە خەوا هنگۆرێ، تەنێ جـار-جـارا دەنگێ کەلبێ شـڤان و گـوندیا دهـاتنە بهیسـتنێ. فرە- فـرا هـەسـپا بوو، رێ دقەدین و جارانا هنەک هـەسپێ چل ژ برچیبوونا دزگین ژ دەستێ سـییارێ خـوە دستـەند، دەڤێ خوە درێژی عەردێ دکر، هنەک چێرە هلدقەتاند و دخـار، ژ ریا دوور سـییـار و هـەسپ وەسـتـیا بوون، ئەو یەکا عـەڤدال بەگێ ژی تەخـمین دکر، لـێ دخاست وێ شـەڤێ عەسە بگهیژە گوند و سڤێ زوو دەستب سـافیکرنا مەسـەلا خوە بکە. بیستەکێ شووندا عەڤدال بەگێ سییارا کرە گازی:

گەلی لاوێ من، ئەز زانم هوون وەسـتـیانە، تشت ناکە، ئەمێ سـەر کـانییـا رهـانێ دەمەکێ هێساڤن، هنەکی تەیاخ بدن، ئەو نە هاقاسی دوورە.

وێ شـەڤـا تاڤـەهیـڤ سـییـارەیێ عـەڤـدال بەگێ سـەر کـانیێ پەیا بوون، نان خـارن، هنەکی شـووندا گشک سـەر چێرێ مـەخـمـەری ڤەلـەزیان، رازان، لێ بەگ وی عومـرێ خـویی کـالدا ژ شـابوونا رانەزا. نە هێـسـابوون و نە ژی نانخـارن نەدکـەتە بیرا وی. سییارەیێ عەڤدال پەی کەوکەوا سڤێرا خـوە گوندرا گیهاندن، هـەر کـەس بەرب مالا خــــوە چوو، لـێ بەگ و کــــوراڤــــا بەرب مــــالا خــــوە چوون. وی حــــەلالا خــــوە دا سـەروەخـتکرنێ، وەکی ب زەرایا سـڤـێـرا دەین ل وی بکە و کـەتە خـەوا شـرین. ژ وەختێ وی هنەکی دەرەنگ کـارێ دەین ل حـەلالێ خوە دکە، ئەو لەز بەرب ناڤـا گـوند دچە، ئەو ب دەستی گوندیکی گازی کەشیش مکرتیچ، رووسـپیێ ئەرمەنییا خاچیک، داڤۆ، ئاسـاتوور و سـاکۆ دکـە. خێلەکە خـورت شـووندا‌تر هـەر پێـنـج جەم وی هـازر

دڤن، وی چ ژ والی بهیستبوو، وانرا گۆت. پاشێ گۆت، وەکی بەرب ئوورسێتێ ناڤە، چمکی رۆمس ئەسکەر بەر ئەرەز دایە سەکناندنێ، ریا راست وەکی ئەم هێسیر بگهیننە وەلاتێ سوورییایی. رێڤا بۆنا دیوان سەر مە نەکەڤە شکێ و نزانڤە ئەم هێسیرێ ئەرمەنییا بەر قرێ درەڤینن. ب تەخمینا من گەرەکێ مێر و ژن گشک لباسێ کوردا خوکن، ئەرمەنکی خەبەر نەدن، رێڤا وەختێ ژ مە بپرسن، ئەڤ ئێلا کێیە بلا بێژن ئێلا عەڤدال بەگێیە، ژ عەشیرەتا جەلالییا دەهـ مێر کوشتنە، ناخازن دیسا مێرا ب هەڤدو بدنە قرکرنێ ئیسال ئەم دچنە زۆزانێ مێردینێ، ئەگەر مەرا ور هەڤ هات، دڤە ئەم ور خورا گوندا بکرن و ور ژی بژین. ئا ئەڤە هیڤیکرنا من، بگهیننە هەر ئەرمەنیکی".

خەبەردانا عەڤدال بەگێ و رووسپیێ ئەرمەنییا ئێپێجە وەخت کشاند، هەر وەکیلەک بەرب تاخا خوە چوو، چ کو بەگ گۆتبوو، گشک ئەرمەنییارا گۆتن و گشکا ژی مینا مەرڤەکی قاییلییا خوە ددانە فکرا عەڤدال بەگێ. دەمەکە خۆرت شووندا تر لەق ل جمعەتا ئەرمەنییا و کوردا کەت، گشک بەرب عەڤدال بەگێ هاتن و دخاستن بەگ ب وانرا خەبەردە. عەڤدال بەگێ گەلەکی ب جمعەتێرا خەبەردا و کوتابوونا خەبەردانا خودا گۆت:

– گەلی خووشک و برێ مەیە ئەرمەنی، دەرهەقا بارکرنێدا چ کو لازم بوو، من وەرا گۆت. ئەم و هوون جینارێ هەڤە ب قورنانن، هەردو ملەتا خەراڤی هەڤ نەدیتییە، مینا مالەکە ب تفاق هەڤرا دەرباز دکن. دە، وە گشکا ژی بهیستییە، توورکییا هەرام وەلێتدا چ تینە سەرێ برێ مەیە ئەرمەنی، یەقین کۆمێ جەندرمە و ئەسکەرە خوونخور وێ هجوومی سەر قەزا مەکن و دەستب قرکرنا ئەرمەنییا بکن. هەلبەت، کوردێ گوندێ مە ب وێ یەکێرا تو وەختا رازی ناڤن، وێ خوونا خوە بدن، لێ ناهلن یەک ژ وە بێ قرێ، وی چاخی گەرەکێ ئەم خوە دیسا باڤێژنە بەرەکا ئاراراتێ و دیوانێرا ب عەدەتی بکنە شەر، لێ کال، پیر، زار، بووک و قیزێ مەیێ بەر دەستا و پییا هەرن. ئەڤا یەکا مەرا نە لازمە، من قرار کرییە و سەرێ مە ژی هەرە، گەرەکێ ئەم وە ژ خەزاکرنا ترکا بدنە خەلازکرنێ، ب رێکۆچی وە ساخ-سلامەت بگهیننە وەلاتێ سوورییایی. سەرێ من ژی هەرە، گەرەکێ ڤێ نێتا خوە بینمە سێری...

دوو خەبەردانا بەگرا، هەر یەک بەرب مالێ خوە چوو، لێ کورد ژی هەر یەک دچوو مالا کریڤێ خویە ئەرمەنی، سەر هەڤدا دگریان. گوندێ تاشتیچایێ جیێ دەف، دەوات و شابوونێ بوو، لێ نها بوویە مەسکەنێ شینێ. هەر کوردەکی هەموو ئالییاڤا کۆمەکی ددانە کریڤێ خویە ئەرمەنی، وەکی رێدا چەتنایێ نەکشینن.

رۆژێ باهارێیە کوتاسیێ بوون، چقاس دچە هەوا خاش دبوو، بەدەنا عەرد و عەسمێن گەرم دبوو، چێرێ مەخمەریدا کولیلکێ رەنگاوازی سەرێ خوە بلند دکرن. ناڤا ڤێ شانەشینا تەبیەتێدا هەردو ملەتێ جینار گومانا خوە ژ هەڤدو نەدبرین، هەڤ هەمێز دکرن، هەڤ ماچ دکرن، وێ پاشێ دیسا راستی هەڤ بێن، وان خەریبیا خوە ژ هەڤ دستەندن...

عەڤدال بەگ رۆژا دودا، راستا کێلەکا گوند هەزار چارسد مێر و خۆرتێ سیلاهکری تۆپ دکە، وانرا گەلەکی خەبەر ددە. ور بێ هەساڤ ئەرمەنی و کورد ژی دوور سەکنیبوون و ل کرنێ بەگ تەماشە دکرن، کوتاسییا خەبەردانا خودا، عەڤدال بەگێ گۆت:

– گەلی برێ منە کورد و ئەرمەنییە سیلاهکری! ئیرۆدا هوون ئەسکەرێ من و ئەز ژی قوماندارێ وەمە. کی فەرمانا من نەقەدینە، بلا ژ خوە گازنا بکە، وێ بەرک بێ جەزاکرنێ. نها ببهێن فەرمانا من! دوسد مێرێ سیلاهکری باشقەڤن، هوون گەرەکێ ئالیێ کۆچایە راستێ خاییکن، قوماندارێ وە سمکۆیێ ئەمەرە، دوسدێ دنێ ژی باشقەڤن، هوون گەرەکێ ئالیێ کۆچایە چەپێ خاییکن، قوماندارێ وە زەرزاندێ هەجیووسڤە، دوسد مێرێ دنێ ژی باشقەڤن، هوونێ پێشییا کۆچا خاییکن، قوماندارێ وە عەڤدلێ رزگۆیە، دوسدێ دنێ ژی باشقەڤن، هوونێ پاشییا کۆچا خاییکن. قوماندارێ وە بارزانیێ حەسەنە، لێ یێ ماین وێ جەم منڤن، من کودا فەرمان دا، وی ئالیدا هەرن. گەلی ئەسکەر و برێ من! هوون تەنێ تشتەکی بزانڤن و بلا بۆنا وە عەیانڤە، وەکی ئەم ناڤا دیوانا رۆما رەشرا برێ خویە ئەرمەنی دڤن. ژ خەزاکرنێ ددنە خەلازکرنێ دیسا دوەکلینم، کی فەرمانا من نەقەدینە دەستدرێژایێ، بێ قانوونییا بکە، وێ جی ب جی بێ جەزاکرنێ و بەلکی بێ گوللەبۆرانکرنێ. کی خورا ناڤینە، ئەم زۆرێ نادن، بلا نەیێن، جەم ژنێ خوە ڤەلەزن،

رازێن. ئەم هێسیر ژ قرکرنێ خەلاز دکن، دەستێ خوە بدنە ئاقلێ خوە، ئەم هێسیر، هێسیر و هێسیر دڤن. ئینشالاه، هەول قرارێ خودێ، ئەمێ برێ خوە ساخ– سلامەت بگهینە جیێ جی...

رۆژا لەدێیە خاش بوو. عەڤدال بەگێ هەلا قەرەبەربانگا سڤێدا هەچار ئالیێ گوند، لاوێ کورد و ئەرمەنییە سیلاهکریڤا دابوونە سەکناندنێ، وەکی قەزییا رەش سەر گونددا نەیێ. لێ بەلەدچی ژی مینا دۆلاڤێ دخەبتین، زوو–زوو جاڤ عەڤدال بەگێرا دانین، وەکی قەزییا تونە. بەلێ، رۆژا لەدێ بۆنا هەردو ملەتا بوو رۆژا بیرنەکری. مێر و ژنێ ئەرمەنییا ب کۆمەکدارییا کوردێ برا هەموو هازرییا خوە دیتبوون و هیڤا فەرمانا عەڤدال بەگێیە لەڤاندنێ بوون. وی هەیامێ خاترخاستنێ سەر هیمێ شەرتێ دایی، عەڤدال بەگ سێ گوللێ ماویزەرێ ناڤا هەوێدا ئاگر دکە و کاورانێ ئەرمەنییا رێ دکەڤە، هەر دەستەک جیێ خودا بوون و ب کۆچارا پێشدا دلەقیان. بەلەدچیێ پێشیێ و کێلەکا ژ کۆچا زەعف دوور دکەتن، جاڤ پەی جاڤێ دشاندن، رێیە بێ قەزییایە. دە، رۆژا پێشن بوو، ژن و مێر هەلا نەکەسری بوون، لێ کال، پیر و زار هەسپا، کەرا، قانترا، هەیوین سیار کربوون، لێ جار–جارا دەنگێ زارێ ساڤا دهات، داییکێ وان ب کوردی وانرا خەبەر ددا و ددانە ئاشتکرنێ. بەربانگا سڤێ ب فەرمانا بەگ کۆچا پێشا چیا، جیکی ئاسێ دانین و جمعەت هێسا دبوو. رۆژا چارا کۆچ ژ هدوودێ پاتنۆسێ هێدی–هێدی دەربازی هدوودێ قەزا ملاسکێرتێ بوون، لێ سڤەترێ دەربازی قەزا مووشێ بوون و جیکی ئاسێ ئێورین. دوو چەند رۆژێ کۆچا و هەسابوونا وانرا، کۆچێ ئەرمەنییا بێ قەزییا پێشێ چییایێ قەزا دیهاربەکرێ دانین و جمعەت هێسا دبوو.

رۆژا بیست پێنجا بوو، کاورانێ ئەرمەنییا هدوودێ قەزا دیهاربەرکرێ خەلاز کر و کەتە هدوودێ قەزا مێردینێ، لێ کۆچ ئیدی بەرب باژارێ جزیرا بۆتا دچوون، وەکی ورا دەربازی هدوودێ سوورییایی بڤن. مەرڤ و هەیوان ئیدی کەسری بوون، مینا رۆژێ پێشن نکاربوون ئۆخرا خوە بجەداندانا. کۆچێ ئەرمەنیایە گوندێ تاشتیچایێ کو بەر خەزاکرنا رۆما رەش درەڤیان، رۆژا سی و پێنجا ئیدی نێزیکایی باژارێ جزیرا بۆتا کربوون. بەلەدچیێ عەڤدال بەگێ ئیدی هدوودێ توورکیایی و سوورییایی

بەلەد کربوون، جاف عەڤدال بەگێرا دشاندن، وەکی قەزییا تونە. رۆژا سی هەڤتا بێ قەزییا کۆچ ژ هدوودێ توورکیایی دەربازی هدوودێ وەلاتێ سووریایی بوون، هەلا ناڤا هدوودێ سووریایی ژی دو کۆ چا پێشدا چوون. وەختێ دل و خاترا بوو، کوردێ سیلاهکری خاترێ خوە ژ ژن و مێرێ ئەرمەنییا خاستن و ئۆخرا خوە بەرب گوندێ خوە دجەداندن. مەتا گەر دەنزەرا ٨٥ سالی قسا خوە وا تەمام کر.

***

بەلێ، دۆستی و پسمامتییا ملەتا تو وەختا نایی بیرکرنێ و تمێ دێشێکرین. ئەگەر دووری هەڤبن ژی قەت نەڤە رۆژێ و یانێ چەند رۆژا جارەکێ هەڤ بیر تینن و قسە دکن. راستە، ٢٤٠٠-٢٥٠٠ نەفەرێ ئەرمەنییا ب دەستی کوردێ جینار ژ خەزاکرنا دەجالێ ترکا هاتنە خەلازکرنێ، وان ب سالخا برێ خویە کورد بیر دهانین و کوردا ژی جینارتی و حەلالییا ئەرمەنییایە بەرب کوردا دشێکراندن. ب سالخا نیڤێ وان ئەرمەنیێ گوندێ تاشتیچایێ ل وەلاتێ سووریایی و یێ مایین وەلاتێ لیبنانێ دژیان و عەمەل دکرن. بەسا شەرێ کوردایی ئاراراتێیی سالێ ١٩٢٧-ئا، ١٩٢٨-ئا، ١٩٢٩ ـا و حەتا نیڤێ سالا ١٩٣٠-یە مقابلی دیوانا توورکیایی، نە کو تەنێ وەلاتێ توورکیایی لێ ئوسا ژی تەمامییا وەلاتێ ئەجنەبییا بەلا بووبوو. دەرهەقا وی شەریدا بنەلیێ تاشتیچایە بەرێیە ئەرمەنی ژی بهاستبوون، دخاستن کۆمەکداری بدانا وان، لێ وانرا هەڤ نەدهات. جارەکێ ئەو راستی پێشمەرگێ کوردە شەرێ مقابلی رۆما رەش هاتن، وان سیلاه، پەرە، دوورەبین و گەلەک تشتێ مایین وانرا شاندن، وەکی "ب ڤان سیلاها بلا مقابلی دژمنێ مە هەردو ملەتا شەر کن و هەیفا مە ژی وان بستینە.

هجوومکرنا بەری فرندا

ب فەرمانا شێخزاهر چقاس بەلەدچیێ کوردا ب رۆژا، ب مەها دلقێ پارسەکچییادا چووبوونە ئانقەرێ، ستامبوولێ، ئیزمیرێ و باژارێ مەزنە ماین دگەریان، وەکی ب سورا دیوانێ بهەسن. وانا چ دکر و چ نەدکرن، نەدگهیشتنە مەرەما خوە، وەکی جاڤێ سەرەکقومانداریێ خورا بینن. ئەو سورا ئالیێ سەرەکڤانێ دیوانێ و وەزیرتییا ئەسکەرییێدا زەعف دزی دهاتە خاییکرنێ.

چەند مەها شووندا، ل دەشتا ئانادۆلیێ، وەکە بێلووکەکە ئەسکەرێ. دیوانێ جیکی راست ژ کەڤر و کوچکا ددا تەمزکرنێ، چەل و کۆرت راست دکرن، وەکی تە هێک دانیا ئۆرتێ، ئالیێ مایندا لێ بنهێرییا، وێ بهاتا کڤشێ. نێزیکایی ل وێ چێکرنا نشکێڤا کرن، هاتبوو قەدەخەکرنێ، کێ بێ ئیزن ورا دەربازبوویا دهاتە گرتن و زێراندنێ، حەتا هەیوانێ گوندیایە کو دچوونە ور چێرە، ڤەگەراندنا وان تونەبوو، دبوو خورێ ئەسکەر، خودانێ وان ژی ژ ترسا خوە، ل وان نەدکرە خایی. وەختێ ئەسکەر دچوو گوندێ جینارە رەخ وێ چکرنێ، گوندییا پاقنۆت، مەشقی، قورش و خورەکێ شرین ددانە وان، وەکی بێژن ئەو مەیدان دیوان سەڤا چ چێ دکە؟ ئەسکەر سورا دیوانێ نەددا دەر.

جارەکێ ئۆنباشیک و پێنج ئەسکەراڤا دفکرن، وەکی گوندێ جیناردا ئەسکەرێ مە ستارا نێن، گۆشت و خورەکێ ماین نەهیشتییە، قرار دکن، کو هەرنە گوندەکی لاپی دوور، بەلکی هنەک ئازووقە دەستخن. رێڤا ئەو راستی کۆما بەلەدچیێ کوردا تێن، لاوک وان دیل دگرن و دڤنە جەم شێخزاهر. سەرەکقومانداریێ پێشەنییا کوردا ژ ئۆنباشیێ رۆمێ پێ دهەسە، وەکی ئەو مەیدانا بۆنا فرندا تێ چێکرنێ، لێ وێ وان

فرندا سەبا چ بدنە خەڤاتێ، ئۆنباشی نکارە جاڤا شێخزاهر بدە بەسا چێکرنا وێ مەیدانێ ناڤا بنەلیێ کوردە چییادا ژی بەلا بووبوو. بنەلیێ چیایێ پایی پرێ ناڤێ فرندا بهیستبوو، لێ ئەو نەدیتبوون و نزانبوون ئەو کێری چ تێن، چەوا ددنە خەڤاتێ، چەوا داژۆن، چمکی وان ب سالا و قورنا نەدیتبوون. لێ هنەک بنەلییا ئەو قەت نەدیتبوون، هەو زانبوون ئەو مینا چیا مەزنن، مینا تەیرا دفرن، وەختێ دخازە دفرە، وەختێ ناخازە نافرە، ئیجاتا خودێیە! خودێ ئەو خولقاندییە. هنەکا ژی چەوا چیرۆکێ جماعەتێدا تێ گۆتنێ، ئەو هەمبەری خالیچا فرۆک دکرن، گڤا بەندە وێ خالیچێ سییار دڤن، ناڤا هەوێدا چەرخ ددن، وەختێ دخازن پەیاڤن، دزگینا وێیە دەستێ واندانە، گەمێ بەرب خوە دکشینن، ئەو هێدی-هێدی بەرژێر دڤە، داتینە عەردێ، ژێ پەیا دڤن.

وەختێ بنەلیێ گوندا بەر دیوارا، چایخانا، سووکا، ئۆدێ سەرێ تەولێ پێز و دێویرێدا روودنشتن تەنێ تەنێ دەرهەقا فرندادا خەبەر ددان. هنەک کالێ دنێدیتییە وەلاتێ ئەجنەبییا گەرییایی، دەرهەقا فرندادا راست و دورست دگۆتن، "وەکی خێرا فرندا ژی هەیە، لێ زرارا وان دها گەلەکە. خێرا وان ئەوە. کو بەرێ رێوی ژ وەلاتەکی ب رۆژا، مەها و سالا پەیا، یانێ سییاری دچوو وەلاتەکی ماین، وەکی بگهیژە مەنزیلا خوە. هەلبەت، وەلاتێ مەزنە پێشداچوویدا فرندە گەلەکبوون، مەری دکارە دەوسا مەها، رۆژا ناڤا چەند سەحەتادا ب تەیارێ ئۆخرا خوە بقەدینە. ئەڤا یەکا باشە و رندە. لێ یا خەراڤ ئەوە، وەکی وەختێ دو وەلات هەڤرا شەر دکن، فرندێ هەردا ژی هەنە، ئەو وەلاتانا هم هەوێدا و هم ژی رەشیاییدا مقابلی هەڤ شەر دکن. فرندە ب دەها و بەلکی ژی هەزارا باژار، گوندا، قشلا دەرمداخ دکن، بەنینسانا قر دکن. ئاها چییە زرارا فرندا؟".

مەرڤێ بهیستی شاشمایی و زەندەگرتی دمان. پۆرێ سەرێ وان بیز-بیزی دبوو، دلێ خودا دگۆتن. وەکی ئەو تێلماشانا قەساسێ سەرێ بەندا، دەرمداخکرنا باژار و گوندانن. بۆنا زولێ وان نفر ل وان دکرن، وەکی "بلا دەست و پێچیێ ئاژۆتیێ وێ داوەشن، ئاقلێ ئیجاتچیێ وێ بڤە دەو، کو وەلاتی دکن وارێ زەلوولیێ، مالوولیێ، بەلەنگازیێ، نەخوەشیێ و خەلایێ".

چێکرنا فـرەگەهێ و هاتنا چەند فرندایە ور، وەلوەلە کربوو ناڤا جـمـاعـەتێ، نفر سـەر پاتشێ وەلێتدا دباراندن. لێ گەلەک ترک و کوردفرۆش ژی ب هاتنا وانرا شـا دبوون، وەکی ئەوێ ناڤا وەختەکی کندا کۆکا ئووسیانـچییا ببرن. لێ مـەرڤێ ترکە شیرحەلال وەختێ ئەو تمتێلا دیوانا توورکیاییە مەرڤخوریێ ددیتن، هەیفا خوە وی ملەتێ مێرخاس دهانین، وەکی ئەو فرەگەهـ تەنێ–تەنێ بۆنا وێرانکرنا کوردستانێ و تەمراندنا ئووسیانچییا هاتییە چێکرنێ.

چەوا پایی پری بنەلیێ وەلێت و ئوسا ژی سـەرەکقوماندارێ پێشـەنییا کوردا، ژ وێ مخەنـەتییا دیوانێ هێرس دبوون. بۆنا وێ تڤدارەکدیتنا توورکیـایی شێخزاهر جیکی نەدسـەکنی، وی هـەر تشت دکر، وەکی حەتا هاتنا فرندایە تـام و ئێریشکرنا وانە پاشـوەختیێ، فـەدایێ وی هم پشـتێدا و هـم ژی پێشیێدا دەربێ هنجراندنێ ل دەستێ ئۆردییا دژمن دخست. ئووسیـانچییا تڤدیرا خوە ل بەرەکا ئاراراتێ ددیت، وەکی وەختێ ئێرشکرنا فرندا چقاس ژ دەسـتێ وان بێ، ژۆردا بینـە خـارێ، وەکی زرارێ نەدنە وان. ئاهـا سـەڤا وێ یەکێ ژی شـێخـزاهر هـەموو سـور، فەند و فـێلێ ئەسکەریێیـە، کـو زانبـوون دخاند وددا خـەڤـاتێ، پشـتێـدا دەربێ هنجراندنێیـە نەبینایی ل پارەسکەرێ ئۆردییا دژمن دخست، سەر باژار و گوندێ کو تێدا ئۆردییا دژمن ئێوریبوو دگرت، هـەیفا کەڤن و تەزە هلددا. ئەو عـەمـەلیـاتێ شـێرە کو کوردا پشتا دژمندا دکر، بۆنا رۆمێ و ئۆردییا وێیە "مێرخاس" تشتەکی عەجێڤمایی و تەزە بوو. ئەو کـرنێ کـوردا سـەرەکڤـانێ دیوانێ و وەزیرێ ئەسـکەریێ بێ هەسـاڤ ددنە نەرهـەتکرنێ، لێ وان تو سـەرەدەری وی جووری شێر دەرنەدخست.

ئەهمـەدێ دێ کورد ب دەسـتی بەلەدچیێ خـوە، جـاو شـێخـزاهـرا شـاندبوو، وەکی "دیوانا تـوورکـیـایـی هـا زوو ب فـرندا هـجـوومی سـەر وە ناکـە، زانی، هـەر تەیارەک چقاسی سـەر وێ روونشتییە؟ یا دودا ژی فرندەچی ب چیا بانیێ گریداخێرا خام و خـانگن، گـەرەکێ ئەو ئێـپـێـجـە وەخت ب دنێـزانەبوونا چیـێـرێ، قـەولێ هـەوایی، جیواربوونا وارگا وەرا بڤنە ناس و پاشێ هێ دەستب ئێرشکرنێ بکن. وەڤا عەیانە، وەکی توورکیا ناڤا تـەریقا خودا جارا پێشنە، کو فرندا وێ شـەرادا بدە خەڤاتێ. ئەز وە ددمە باوەرکرنێ، کو دیوان وا زوو تەیارا مـقابلی وە نادە خەڤاتێ، لێ ئۆردیێ بێ

سەر وە، تەنێ هازرایا خوە چەوا لازمە بڤین و هشیارڤن، وەکی دژمن مینا شەرێ بەرێ دەربێ هنجراندنێ بستینە".

شێخزاهر سەر هیمێ بەسێ ستەندی، گەلەکی دفکری و دهاتە سەر وێ نێتێ، ئەڤ هجوومکرنا دژمنە سەر وی، وێ شەرێ مرن و ژییینێ، یانێ خودێ وێ بدە کوردا و یانێ دیوانێ. سەرەککوماندارێ کوردا خێنجی تڤدارەکدیتنا شێرە مەزن، وی دەستێ مێشندارا ژی دابوو هازرکرنێ، رۆژێ سێ-چار جارا گوللە داڤیتنە نیشانێ و هەلا جارانا داڤیتنە تەیرێ بەراتییە هەوێدا. مێشندارا ب گوللێ نیشانگرتنێڤا شێخزاهر گەلەکی ددا شاکرنێ، چمکی گوللەکە وان بادلهەوا عەردێ نەدکەت. وێ خەڤاتارا تەڤایی، شێخزاهر وەکیلێ خوە شاندبوونە جەم سەرەکێ گەلەک ئێل و عەشیرەتا، وەکی هەر ئێل و عەشیرەت چقاس جاهلا و چچاخ بشینە ناڤا فەدایا. ئەو هیڤیکرن و فەرمانا وی، تو سەرەکەکی کوردا رەت نەدکر و وەختێ کڤشکریدا ژ رەقەمێ زێدەتر دشاندن. دەستەکە قوماندارا چەتێدا تەنێ و تەنێ هینکرنا جاهلێ تەزەهاتیڤا مژوولبوون. دوو هینبوونێرا، فەدایا سۆند دخارن و پاشێ هێ سیلاه دستەندن. ب وێ یەکێڤا چەتا کوردا رۆ ب رۆ زێدە دبوو.

دوو هەموو ئالیێ تڤدارەکدیتنا ئۆردییا خوەرا، تشتەکی شێخزاهر بەرک ددا نەرهەتکرنێ. بۆنا وێ مەسەلێ ئەو بەر خودا بەرک دکەنییا و پاشێ دکەتە متالێ کوور و بەر خودا دگۆت، وەکی ڤی وەختێ مەیی چەتندا، بەنگیتی؟... بەلێ، بەنگیتی تو وەختا شێر. مرن، بریندداربوون، وێرانکرنێ و یێ مایین نانهێر. بەنگیتی، دمینە بەنگیتی. بانگی وەختێ بینێ ددنە هەڤ و بینێ ژ هەڤ دستینن، هەڤ تەواق دکن، دوو وێ یەکێرا بێنە کوشتنێ ژی، نە تالاشا وانە، ئەو تو دەرد و کولا خورا ناڤنە ئاخ-بەرێ سار. ئەوانا هەو دزانن، وەکی ئەو گهیشتنە مرازێ خوە. بەلێ، بەنگیتی، بەنگیتی و دیسا بەنگیتی. بەنگیتییا خووشک و برێ مەیە ئەرمەنی گەلەکی حوکومن سەر من دکە. سمبلێ ئەڤا چەند جارە، وەکی دەرهەڤا بەنگیتییا شووشانیکێ و ئەتار (ئۆتار)، ریمایی و سمکۆ (سارگیس) منرا گۆتییە. لێ من ئەو ب سەبەبێ باشقە-باشقە پاشدا خستییە. دە، شێخزاهرۆ وەرە ڤی وەختێ خویی چەتندا، وێ مەسەلێ سافینەکە و دەستێ بەنگییا نەگهینە هەڤدو؟ ئەتار و سمکۆ قوماندارێ

دەستانە، رۆژا پێشندا و حەتا نها ب مێرخاسی سپارتنێ خوە قەداندنە و ژ مرنا خوە نەترسیانە. دە، ئەتار هەڤالێ منی زارۆتیێ، خاندنێ و شێرە. ئەز چەعڤێ خودا نوخسانیێ دڤینم، هەردو لاوکێ ئەرمەنیدا ناڤینم. شێخزاهر پاشێ دکەڤە متالا، چەوا بکە ڤی وەختێ چەتندا دەستێ ئەڤین بگهینە هەڤ. ناڤا متالادا ئەو هەیلۆ دەربازی رۆژێ بوهوری دڤە، وەختێ بەلەدچیێ وی دو قیزێ ئەرمەنییا ئانینە جەم، وی ب زمانێ ترکی وانرا خەبەر ددا، لێ وان ب کوردی جاڤا وی ددا. کەچکەکێ ب هێرس گۆت:

– ئەز ناخازم ب ترکی خەبەردم، منرا ب کوردی خەبەردە!...

دوو خەبەردانا وێرا شێخزاهر بلند دکەنە و گۆت:

– ناڤا هەر ملەتیدا ئەجلاف هەنە، گۆشت بێ هەستو ناڤە، خوە هەموو ترک خوونخور و زولمکار نینن؟ ناڤا وی ملەتیدا گەلەک مەرڤێ قەنج هەنە، نە لازمە گشکا تەڤی هەڤکن. گەلی خووشکێ منە دەلال! هوون سەڤا چ هاتنە سەرێ ڤی چیایی؟ ئەم هەرتم ناڤا شێردانن، دڤە قەزییاک بێ سەرێ وە، ئیژا ئەمێ چ جاڤێ بدن؟

– برێ من،– یەکێ گۆت،– چما خوونا مە ژ خوونا وە گەڤەزترە، وەختێ فەدایێ وە تێنە کوشتنێ، بلا ئەم ژی بێنە کوشتنێ، تشتەک ژ مە کێم ناڤە. روویێ من بن لنگێ تەداڤە، نە مێرێ مە و نە ژی زارێ مە هەنە. ئەم دکارن هم ناڤا دەستێدا وەکە مێرا شەر بکن، و هم ژی ل نەخاش و بریندارا بنهێرن. ئەم هیڤی دکن، مە پاشدا نەشینە ئەم ژی دخازن تەڤی وە مقابلی دژمنێ وە و مەیە ب قورنا شەرکن، هەیفا خووشک و برێ خوە ژ وان بێیینسافا بستینن...

شێخزاهر سەر وێ هەوالدانا کەچکێ شاشمایی و زەندەگرتی ما، دلێ خودا چەند جارا گۆت: "– ئەم ژیێ تەڤی وە مقابلی دژمنێ وە و مە شەر بکن، هەیفا خووشک و برێ خوە بستینن". دوو متالارا شێخزاهر پۆسیدە سەرێ خوە بلند کر، هەردو قیز بەر چەعڤێ خورا دەربازکر و گۆت:

– هوون سەر سەرێ مە و چەعڤێ من هاتنە، لێ بباخشینن، دێ و باڤێ وە ئیزن دانە وە، کو هوون هاتنە جەم مە؟

– قومانداریٚ ئازادارییٚ و بەختەوارییٚ،– کەچکەکیٚ پۆسیدە گۆت،– خوزلا من وان گۆتنیٚ تە بیٚ، کانی دیٚ و باڤیٚ مە هەنە، وەکی ئیزنا مە بدن و یانیٚ نەدن؟ قەجەریٚ ترک ئەوانا زووڤا کرنە خوریٚ گولليٚ خوە. دە، ئەم، ئەم ژی کورد....

دوو ویٚ گۆتنا دۆتێرا چەعڤیٚ هەردو کەچکا تژی هێسر دڤن، شێخزاهر بەر دليٚ واندا تیٚ و ب دەستی هەساولا گازی سمبليٚ دکە، حەتا هاتنا حەلالا وی، ئەو دپرسە:

– گەلی خووشکیٚ دەلال! بباخشینن، ناڤیٚ ڤە ب خێر، گەلی هەماوەلاتا!

– ناڤیٚ من شووشانیکە،– یەک ژ وان دڤێژە،– ناڤیٚ هەڤالا من ژی ریمایە، ئەم قیزاپیٚ هەڤە حەلالن، ئیدی پرسێوە تونەنن؟

– نا خێر، –شێخزاهر گۆت،– چ ناڤنە رندە دەلالن و نێزیکی دليٚ منن. کریڤەکی مەیی ل ئیدریٚ بوو، مە و وی مالەک بوو، وەختیٚ قاچە–داچیٚ و قرکرنا ئەرمەنییا ب سالخا رەڤی بوو، حەتا نها ژی ئەز دەرهەقا یازییا ویدا نزانم. بەليٚ، ئەرمەنی ملەتەکی تەسیڤی–خیرەتە، پشتۆڤانیٚ فەقیر و بەلەنگازایە..

ناڤا ویٚ خەبەردانا وانە شریندا سمبل دکەڤە هوندور، سەلامیٚ ددە، شێخزاهر قیزا نیشانیا ژنا خوەیە بەدەن سیلاڤاڤا خەملاندی دکە و دڤێژە:

سمبل جان! ئەڤ هەردو قیزکیٚ ب لباسیٚ کورداڤا، قیزیٚ بریٚ مەیە ئەرمەنینە، پێرا بڤە ناس و بڤە جەم خوە، ئەڤا هانیٚ ناڤیٚ ویٚ ریمایە یا دنیٚ شووشانیکە.

ب عەدەتیٚ جمعەتیٚ سمبل و هەردو قیز تێنە روویٚ هەڤ، کێف–هاليٚ هەڤ دپرسن، هەڤرا شا دڤن، خاتریٚ خوە ژ شێخزاهر دخازن و دچن. دوو چوویینا وانرا شێخزاهر گۆتنیٚ باڤیٚ خوە بیر تینە، وەکی "ترکیٚ خوونمژ دخاست کۆکا ملەتیٚ ئەرمەنیایی مێرخاسی جینارهز ژ رووبەریٚ دنیٚ بدا هلدانیٚ، نها ژی دخازە ویٚ یەکیٚ بینە سەریٚ مە کوردا. ئاقليٚ پێشییٚ مە تونەبوونە، ئەگەر مە و ئەرمەنییا وەختێدا دەست بدا دەستیٚ هەڤ، ترکا نەوێربوو بەر مە بکرا ڤڤینی، وارگیٚ کال و باڤیٚ مەدا نها هم کوردستان و هم ژی ئەرمەنیستان ویٚ هەبوویا، ليٚ..." هەما ناڤا وان متاليٚ رۆژیٚ دەربازبوویيدا، دليٚ بەنگی کەتە بیرا شێخزاهر، وی ئەلبێرا ب

دەستی قاسدێ خوە گازی تەمامییا قوماندارێ دەستێ چەتا خوە کر، ناڤا دو رۆژادا هەموو قوماندار جەم وی هازر بوون و تە وەختێ ل رەنگێ قوماندارا دنهێری، ئەلبێرا تێ دەردخست، وەکی ئەو هازرن ڤێ لەزێ ژی جاڤا هجوومکرنێ دژمن بدن. شێخزاهر ب کەن گۆت:

– راستە، نها ئەم شەر ناکن، لێ حالێ شێردانن ژی. بەلێ، بەنگتی ل شێر نانهێرە (هنەک قوماندار بەر خودا دکەنیان)، ناڤا شەرێ لاپی گراندا، تاریقا شەرا دایە کڤشێ، وەکی گەلەک کور و قیز تابییا–دابوون، نزانن وێ شێردا ساخ بمینن و یانێ بێنە کوشتنێ، لێ گلی ددنە هەڤ، ژ هەڤ هەز دکن، کو ئەمێ پەی شێرا دەف و دەواتا خوە بکن. دیمەک، هەزکرن ل تو تشتی نانهێرە. ئەختییارییا تو سەرەکقوماندارەکی، قوماندارەکی تونە، بڤە وەختێ شێر و بڤە وەختێ عەدلی مقابلی دلێ هەزکری دەرێ و وێرا رازی نەڤە. سەر هیمێ بەسێ گهیشتنە من، دیوانا توورکیایی چقاسی زوو هجوومی سەر مە بکە، وێ دیسا پانزدە بیست رۆژا، بەلکی ژی زێدە بکشینە، ئەمێ دەف و دەواتا وان بکن. ئەز درێژ ناکم، خووشک و

برێ مە – ریما و ئەتار، شووشانیک و سمکۆ ژ هەڤدو هەز دکن و دخازن ئەم دەواتا وان بکن. ئەز ب خاستنا وانرا قاییلم و دخازن رازیبوونا وە ژی ڤێ رۆژا مەیە چەتندا هەڤە، ئەم دەواتا وان بکن، بلا بگهیژنە مرازێ هەڤ. (تیرقینی دکەڤە قوماندارا، شا دڤن گشک ب گۆتنا سەرەکقوماندارێ خورا رازی دڤن. وان پیرۆز دکن). گەلی برا، ب تەخمینا من، دەفچی، زورنەچی، بلوورڤانێ مە گەلەک هەنە، بلا هازرییا خوە بڤینن، سڤێ نا دوسڤا، سڤێ زوو – رۆژا ئینیێ وێ دەستب قەوەتێ بڤە. بەری شێر قەت مەڤە بارێ ئەم دەواتێ خووشک و برێ خودا رند برەقسن. دسپێرمە قوماندارێ زەخیرێ، وەکی وێ رۆژێ ئاسپێژخانێ دەستا بلا ب قەوەتی خورەک چێکن، لێ بەلەدچی بلا ب شوخولێ خویی هەرۆژڤا مژوولڤن و رەقەما بەلەدچییا دها بدنە زێدەکرنێ، وەکی تو قەزیبایی باشقە نەڤن. سپارتنا منە مایین ئەوە، وەکی دەف و دەواتا مە وێ سڤێ حەتا ئێڤارێ بکشینە، نەڤی–نەڤی پێشمەرگێ دەستا گشک هەڤرا بێنە دەواتێ، ژ هەر دەستێ جارێ بیست–سی مەری بێن، هنەکی بلەیزن، برەقسن و پاشدا هەرن، ئێژا هنەکە مایین بێن، ب تەخمینا من، هەر تشت سەروەختییە.

ل بەرەکــا-ئاراراتێ ســڤــا رۆژا ئینیێ دەنگێ رنگینا دەف و زورنێ وەرگــا ئووسیانچییا، ماسیس هنگاڤتبوو. وەختێ مەرییا ب سدقێ تەمز گۆڤەندێ، رەقاسا فەدایێ مێر و ژن، دەف و زورنێ دنهێری، تەیێ بگۆتا قەوەتا عەدلاییێیە، ئازاییێیە، فەدایا جارانا قورش و پاقنووت ژی شاباش ددان. دە، دەوەت بوو، دەوەت فەدایێ دەستا شێخزاهر، رۆژا دەستپێبوونا شێر و حەتا دەواتێ روویێ شایا نەدیتبوون، ئانجاخ لاوکا دەوەت دیتبوو و چەوا لازمە تێدا درەقسین، کلام دگۆتن. دەوەتڤان هیڤیێبوون، وەکی سەرەککوماندارێ وان ژی بلیزە. دەمەکە خورت شێخزاهر سەرگۆڤەندی کشاند، فەدایێ گۆڤەندادا و تەماشەچییا ب لیستکا گۆڤەنانا، سمبلێ و شێخزاهرا شا و کوبار دبوون. لێ رەقاسا هەردا دها گەلەکی خاشا تەماشەچییا دهات، لیستکا وانە دەلال هاقاسی حوکومی سەر تەماشەچییا دکر، وەکی چۆکێ هنەکا جیێ سەکنی، خوبەرێ بندا درەقەسین و خوە دشکێناندن.

بەرێڤار بوو، گولیێ رۆییێیە پاشن تەیێ بگۆتا دەوەت بمبارەک-پیرۆز دکر، خاترێ خوە ژ دەوەتڤانا دخاست، لێ هەلا گۆڤەندێ چەرخ ددا، باوەرکە خێنجی بەلەدچیێ دوور، فەدایێ چەتا و ئووسیانچییا گشک تەڤی دەوەتێ بووبوون. ب فەرمانا سەرەککوماندار دەوەت تەمام بوو. سمبلێ بووک و زاڤا برنە شکەڤتێ، لێ فەدایێ ماین ژی گشک گهیشتنە دەستێ خوە و حالێ هازربوونێدا تابیێ خودا سەکنین. شێخزاهر خانیێ خویی بنەرددا سەر کاخەز تشتەک دنڤیسی و ل خەریتا بەر خوە دنهێری، ئەو خەریتا بالی بەگێ قوماندارێ تاخبوورا توورکیایی بوو، کو کوردا ئەو ساخە- ساخ دزیبوو و ئانیبوونە جەم خوە. هەما وێ دەما مژوولبوونا سەرەککوماندارا، بەلەدچیک سەلامێ ددە شێخزاهر، وی ژ فکر و متالا ددە هشیارکرنێ، دڤێژە:

– مە شەڤێ دنێ، هندا قەلەچێ ئۆردییا ترکایە بەرێ، خۆرتەکی کورد گرت، هەلبەت، وی بەرێ تشتەک نەدا ستوویێ خوە، لێ پاشێ دوو گەلەک جەفاییرا، دیت وەکی ئەم کوردن، هێ پاشێ هلدا ستوویێ خوە. مە چ کر، نەکر وی تشتەک نەگۆت، خەبەردانا وییە کوتاسیێ بوو ئەو، وەکی "ئەز دخازم قوماندارێ وە – شێخزاهر بڤینم".

– کورێ من،– شێخزاهر بن سمێلێ نارنجیدا ڤەبشری، گۆت، –تو راستی، رۆژێ مەیە ها چەتندا، هەر فەداییکی مە دو چەعڤێ خوە گەرەکێ بکە چارا، هشیار قەلەچا خودا بسەکنە، کو دژمن نکارڤە دەربازی هدوودێ مەڤە و ب سورا مە بهەسە. عەزیزێ من، ب سورێ هەساندن، نیڤێ ئالتبوونێیە. ئەز ئنڤی دکم، وی زلامی بینە جەم من!

دەمەکێ شووندا خۆرت ئانینە جەم سەرەکقوماندار، وی جیێ روونشتنێ نیشان کر، ئەو روونشت، ئیزنا بەلەدچی دا، چوو. هەردو هوندوردا تەنێ مان، زلامێ دیل مینا مەرڤێ نەدیتی ها ل خانیێ سەرەکقومانداری بنەرد دنهێری، لێ گەلەکی ل شێخزاهر مێزە دکر. وێ لێنهێراندنێ خێلەکە خورت کشاند، سەرەکقوماندار ژی وێ یەکێ هەسیا، لێ هەلا دەنگێ خوە نەدکر، تەیێ بگۆتا ناڤا ئالەما شێخزاهردا ئێپێجە فکر و متالە پێشدا هاتبوون، زەڤتا خوە نەئانی گۆت:

– خۆرتۆ، تو خێر هاتی، بێژە مەخسەدا هاتنا تە چییە؟ شەرم نەکە، بەلکی ئەز کۆمەکێ بدمە خاستنێ تە؟

– دێمەک، تو شێخزاهری،– کورک گۆت،– من ناڤێ تە، دەرهەقا مێرخاسییا تە و فەدایێ تەدا گەلەکی بهیستییە، لێ ئەز بەلەدچیێ ئەهمەدێ دێ کوردم.

هوون سەر سەرا و چەعڤا هاتنە،– شێخزاهر گۆت،– ئەز گەلەکی موهتاجێ بەلەدچیێ مینانی تەمە، خێرە؟

– خێر ژ خێرێ دەربازبوویە،– بەلەدچی گۆت،– ئەهمەد گەلەکی تو سەلام دکری، کێف–هالێ تە و فەدایێ تە دپرسی. وی دگۆت، ئەڤ چەند سالە تە ناڤێ کوردا بلند کرییە، دیسا ناڤێ کورد– کوردستانێ دنێخە! هوون زانن، وەکی ئۆردییا توورکیاییدا هنەک سە – کووچک ب دەستی قۆمسییا پێ هەسیابوون، وەکی ئەهمەد ئەفەندی سورا دیوانێ دگهینە کوردێ ئووسیانچی. ب گلیکی ئەهمەد قاقا رەش ئاسێ کربوون، هندک ما بەر داراخاجێ بدانا سەکناندنێ. دە، ئەهمەد ژی، ئەهمەد بوو، هورمەتا وی جەم قوماندارێ ئیدارا خەیبێ زۆربوو، بەرتیلێ ددە قوماندارێ خوە و هنەک وەکیلێ وەزیرتییا ئەسکەریێ و دڤێژە "– ئەز ب خوە ترکم . بۆنا وەتەنێ خوە هازرم روحێ خوە بدم. ئەڤا وەکە بیست سالانە، وەکی ئەز ڤێ ئیدارا

خەيبێدا دخەڤتم، وە رۆژەکێ دیتییە، یانێ بهیستییە، کو گلیکی کێم و زێدە ژ دەڤێ من دەرکەڤە؟ دێمەک، ئەز هاقاسی ئالچاخبووم، وەکی ئەز سورا مە بدمە "گەدە-گوودا"، ئوو... ب گلیکی وان ددە باوەرکرنێ، لێ بەرتیلا زۆر نە بوویا، ئەوێ بەر مەحکەما ئەسکەریێ بسەکنیا. خولەسە، ب گۆتنا ئەهمەد فۆرما وەزیرێ توورکیایییی ئەسکەریێ ئیدی هەیە و دەستوور دایە ئۆردی هجوومی سەر کوردێ ئووسیانچی بکە، لێ کیژان رۆژێ، ناڤا فەرمانێدا نەهاتییە نڤنساریێ، یەقین وێ رۆژەکێ بەری هجوومکرنێ ب تێل و تێلێغرافێ هەڤرا خەبەردن و بێژن. بزانڤن، هجوومکرن پانزدە-بیست رۆژا ناکشینە، بەلکی ژی زوو، ئالیێ وانێ و ئیدرێدا ب هەزارا ئەسکەرێ نزامێ تۆپێ گران، سڤکڤا، وێ هجوومی سەر وە بکن، لێ هەلا خەبەردانا دەرهەقا ب فرندا هجوومی سەر وە کرن، تونە، وەختێ هوون زۆرێ بدنە ئۆردییا وی، بەلەکی دوو وێ یەکێرا هێ تەیارا بدنە خەڤاتێ. ئەز هاقاسی دکارم بێژم، خاستنێ وە چنە، وەکی بگهینمە ئەهمەد ئەفەندی؟

- چەوا جمعەتا مەیە کوردا، ئەز و فەدایێ مە،- شێخزاهر گۆت،- منەتدارێ ئەهمەد ئەفەندینە، شیرێ مێتی لێ حەلالڤە. شوکور، هەزار جار شوکور، وەکی ئەو ژ وێ قەزییا رەش خەلاز بوویە. بێژە ئەهمەد ئەفاندی، ئینشالاهـ، هەول-قرارێ خودێ و ب سایا کۆمەکدارییا ملەتێ مە، مەرڤێ مینا وەیە شیرحەلال، ئەمێ ڤێ هجوومکرنا دیوانا توورکیایییە سەر مە، ئوسا بکن، وەکی یێ ساخ ئەوڤە ژ مالا خوە نەهاتڤە. بێژێ، بلا ئارخایینڤە، هنەک تۆپێ مەیە گران ژی هەنە، فیشەکێ وان ژی بۆل-بۆلن، ئیدی دەرهەقا یێ سڤک، تاماتیک، تڤنگ، فیشەک و جەبرخانێ مایيندا ناڤێژم، شوکور پرن. تالاشا مە خێنجی فرندا، ژ ئەسکەرێ دژمن تونە، بۆنا فرندا ژی خودێ کەریمە، دەستێ مێشنداریێ مە هەنە. بێژە ئەهمەدێ برا، بلا قاسدا ئیدی ب ریا وانێ، ئیدرێ و ئەردیشێ نەشینە، چمکی ئەو رێئانا گەلەکی ب قەزییانە. بێژە ئەهمەد، بێ شێخزاهر هیڤی دکر، وەختێ قاسدا دشینە، بلا ب ریا بازیدێ بشینە و بلا راست بێنە زاخا مرازا، بەلەدچیێ مەیە شەڤ و رۆژا ورن، دووری هەر تشتییە، ئەو بنگا بەلەدچیێ مەیە بێ قەزییایە. ب سالخێ تە، تو وانێرا هاتی. ئەز ڤێ جارێ ئیزنێ نادم، وەکی تو ورا ڤەگەری، لاوکێ مەیێ تە راست بڤنە

زاخێ، تێ ورا بەلەدڤی و بکارڤی دەربا دودا ورا بێیی. دە، ب خاترێ تە، تەرا ئۆخرڤە، دیسا ئەهمەد پێش منڤا سەلام بکە و بێژێ جاڤێ تە بۆنا مە ئووسیانچییا ئاڤ و هەوایە...

دوو ڤەرێکرنا قاسدێ ئەهمەدرا، شێخزاهر راستی هەموو قوماندارێ دەستێ چەتا خوە تێ، وانارا دەرهەقا هجوومکرنا دیوانێیە سەر وان دڤێژە و ب دێمەکی هێرسبوویی دڤێژە:

– گەلی برێ منە رۆژا تەنگ! ئەڤ هجوومکرنا رۆمێیە سەر مە، ب تەخمینا من نە یا پاشنە، لێ یا زۆرە. بۆنا ڤێ یەکێ ژی نە، کو تەنێ ئەم قوماندار گەرەکێ بزانڤن، لێ هەموو فەدایێ مەیە مێر و ژن گۆتی عەسە پێ بهەسن، وەکی شێردا هەر یەک بڤە سندیان و مێرخاسەکی. ئەڤا هجوومکرنا دەجالا، من پچەکێ ژی نادە ترساندنێ، ئەم نەنهێرن قەوەتا دژمن ١٠٠–١٥٠ جاری ژ مە زێدەترە، لێ هەر فەداییکی مە بەرانبەری ١٠٠–٢٠٠ ئەسکەرێ دژمنە و بەلکی ژی زێدە. ئەڤا یەکا شەرێ مەیە دەربازبوویی دانە کڤشێ و کەسەک نکارە رەت ژی بکە. بۆنا من زەعف زەلالە، وەکی تۆپێ وانە گران بێ هەساڤن، ژ یێ مە گەلەکترن، ئەو ژی زرار ناکە، لاوێ مەیە تۆپچی وێ ژ بن وێ گرانیێ ژی دەرێن. ئەز زانم، وەکی ئەوێ تۆپێ خویە گران ب هەسپا، قانترا و کەرا بیننە جیێ خوەیی کڤشکری، خوە بەلەدچیێ مە سەرێ ڤی چیایی نەکەتنە خەوا هنگۆرێ، حەتا ژ دەستێ مە تێ، ئەمێ ئوسا بکن، وەکی. ئۆردییا دژمن نکارڤە چەوا لازمە سیلاهێ خوە بدە خەڤاتێ. گەلی برا، وەعدە پێرا گهیشتییە چ لازمە ئەم بکن؟ ئەز دسپێرمە قوماندارێ بەلەدچییا ژ فێزا وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ و گەلیێ زیلا، بازیدێ گرتی گەرەکێ بەلەدچی مینا زنجێرێ هەڤرا بێنە گرێدانێ، مینا سەحەتا بخەڤتن، زوو- زوو دەرهەقا هەر تشتیدا جاڤێ بدنە هەڤ و پاشێ ئەجەلە جاڤێ بدنە من بێ دژمن چڤا مژوولە، چەوا پێشدا تێ، ب چەند تیشا، چتۆ سیلاهێ وان هەنە. ب گلیکی دەرهەقا هەر تشتی، هەر تشتیدا ئەلامی من بکن. هەلبەت، خەڤاتا دەستا بەلەدچییا گەلەکی چەتن و دژوارە، لێ بەلێ مێرخاسێ مە گۆتی وان چەتنایا ئالتکن. ب گلیکی ڤێ دەمێ بەختێ پێشەنییا مە بەلەدیکرنێرا گرێدایە. ئەز دەرهەقا تۆپێ سڤکدا ناڤێژم، چمکی فەدایێ مە زەعف

هێسا دکارن وان هەموو جیبیا بگەرینین، لێ گلی دەرهەقا تۆپێ مەیە گراندانن، هوون زانن مە ڤی چیایی ئەو ب چ چەتنایێ دەرخستنە؟ تۆپ گەرەکێ بیست جیێ بلندجی، کو من وەرا گۆتییە بۆنە قورمیشکرنێ. ئیشە، ئۆلەجاخە دژمن وەختێ پێشدا بێ، کیژان نقتک لازمڤە، ل ورخن و دژمن بدنە پەریشانکرنێ. چەوا شەرێ مەیە بەریندا و ئوسا ژی ڤی شەریدا ئەو بیست دەستێ مەیە هەرەک هەزار–هەزار پێنجسد فەدایە، کو ملێ پێشەنییا ترکایە چەیێ، راستێ و پاراڤا ل دژمن دخست، ئەوانا گۆتی عەمەلییاتا خوەیە شێر ڤی شەریدا ژی گەرەکێ دیسا ئوسا لێخن، لێ تەنێ ب فەرمانا من، هێ دەربازی ئێرشکرنێ بڤن. ئەم گەرەکێ بەرێ خوە نەدنە کڤشێ، چقاس ژ دەستێ مە تێ، رێ بدنە دژمن، وەکی بێ شەر پێشدا بێ، ئارخایینڤە، کو فەدایێ مە دوورن. ب گلیکی وان بخاپینن ئەو ها پێشدا بێن، وەختێ نێزیک بوون، مە دیت، وەکی وان تۆپێ خویە گران کو قورمیشکرنە، ئۆردی چەوا جیوار بوویە، ئا وی چاخی ب فەرمانا من، بەرێ تۆپچیێ مە وێ گوللا تۆپێ وان گرێدە، وەکی وان کەرکە و پاشێ دەستێ مە یە پشتا وان ئالیێ راستێ، چەپێ و پاراڤا گوللا سەر واندا ببارینن و دەربازی هجوومکرنێ بڤن، گوللێ تۆپا و تڤنگا مینا تەیرۆکێ سەر واندا برەشینن، وی چاخی هوونێ ئەسکەرێ دژمن بدنە شاشکرنێ، ئەوە ترسۆنەکن، چەوا دڤێژن وان، کو خوون دیت، وێ ئەلبێرا پاشدا برەڤن. ئا وی چاخی دیسا بارانا گوللا سەر واندا برەشینن و ئیمکانێ نەدنە وان، وەکی ئەو ساخ–سلامەت پاشدا برەڤن و پشتا خوە راستکن. وی چاخی ئەمێ سەردەستیێ هلدنە دەستێ خوە. هەلا منڤا نەعەیانە، دڤە دژمن ڤێ جارێ ب جوورێ تەزە مقابلی مە شەرکە؟ ئەگەر ئوساڤە، وی ڤاخی بلا پێشمەرگێ مە نەهەق سیلاهێ خوە خەرج نەکن. ئەو چقاسی ژی ب جوورێ تەزە شەر بکە، ئەوێ بەرێ تۆپێ گران مە گرێدە، وی چاخی بلا تۆپچیێ مە بزانڤن، وەکی ژ چتۆ نقتکا گوللا مە گرێ ددن، وی چاخگ لاوکێ مە بلا تۆپێ گران وان نقتکا گرێدن و یەکۆ–یەکۆ ژ سرێ دەرخن و پاشێ هێ فەدایێ مە گەرەکێ هەموو ئالییاڤا دەربازی هجوومکرنێ بڤن، حەتا دژمن دەوسا تۆپێ ژ سرێ دەرکەتی، یێ تەزە قورمیشکن و نیشانا مە بگرن، وێ بۆنا وان دەرەنگڤە، پێرا ناگهیژن، رەڤێ وانکەڤە و یێ هەر تشتی بهێلن، برەڤن، وەکی روحێ

خوه خەلازکن. چەوا جمعەتا مە دڤێژە، وەکی خەبەردانا مال، سووکێ دەرباز ناڤە، شێردا عومرێ ب خوە بدە کڤشێ. ب گلیکی هشیاربوون، هشیاربوون و دیسا هشیاربوون لازمە...

پاییزا سالا ۱۹۳۰-یە دەرەنگ بوو. ئاڤا گولەچێ چووک شەڤا ل بەرەکا ئاراراتێ دقەرسی. وەختا تە سڤێ زوو ل عەردێ دنهێری، پووسێ کراسێ خویی گەور هەموو جییا راخستبوو، چاخێ بەندە سەرا دچوون و دهاتن، ل سازبەندییا خوە دخست، دبوو چرکە-چرکا وێ. بەلگێ دارا هێدی-هێدی زەر دبوون و هنەک دادشەشییان. سەرمێ دەربا خوە هێشینایێ ژی خستبوو و چلمسیبوو. رۆیێ تەزە سەرێ خوە شە دکر و تیرێنجێ خوە راوەشاندبوو سەر بەدەوەتییا تەبییەتێ و بەندا. فەدایێ کوردا ژ قەلەچێ خوە دەردکەتن، سڤەخێری ددانە هەڤ، ب هەڤ شا دبوون و لاقردی دکرن، هنەکا ژی سەر و چەعڤێ خوە جان دکرن، تڤدارەکێ فراڤینێ ددیتن. هەوا چقاس دچوو، خاش دبوو، رۆیێ عەرش و کورسی ئێپێجەیی گەرم دکر. ناڤا تەبییەتێدا دو بەلەدچییا مەرڤەک دابوونە پێشییا خوە، بەرب فەدایا دهانین. دەمەکە خورت شووندار ئەو گهیشتنە جیێ- جی، سڤەخێری دانە شێخزاهر و ژ فەدایا، یەکی گۆت:

- ئەڤ مێرکا جەسووسێ ئۆردییا توورکیاییە. ب سالخێ بەلەدچیێ مەیە ژێرین، ئۆردییا دژمن ب چەند تیش و براڤا ژ ئالیێ وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ و گەلیێ زیلادا مینا لێیا بارانێیە باهارێ بەرب مە دکشە، تێ. ئەڤا بەلەدچیێ وانە، پێشییا ئەسکەر کەتییە، چ دڤینە، زوو جاڤێ ددە قوماندارێ خوە.

ب پرس-پرسیارا، دوو گەلەک خەبەردان و ترسفراندنێرا، هاتە کڤشێ، جەسووس کوردە، کوراپێ ئیسا بەگێ قۆتییە. دە، زمانێ شێخزاهر چەوا دڤێژن، مەر ژ قولێ دەردخست، وی جەسووس دا رازیکرنێ، وەکی ئەو سورا قازی پاشا یەکۆ-یەکۆ ویرا قسەکە. دوو نانخارن و هێسابوونێرا، جەسووس دەستب خەبەردانێ کر:

- کەکێ شێخزاهر، ناڤێ من ئیسکۆیە، بەلکی خودێ مالا ئیسا بەگێ دەرمداخکە، کورێ وییی تەک-تەنێ ب کوژە، برا راکرییە مقابلی برێ. ئەز کوردم، چ شوخولێ من جەم قازی هەیە. ئەز گەرەکێ نها ناڤا فەدایێ ملەتێ خودابووما و مە تەڤایی

مـقـابلى دژمن شــەركـرا، لێ ئەز ب دەسـتێ خـوە، ملـەتێ خـوە دفـرۆشم. هوون چ جەزايى گران بدنە من، ئەختييـاريا وە هەيە. ئەز وەرا راست بێژم، يێ مينا من ناڤا ئۆرديـيا وى نە هندكن. هەلبـەت، دلێ من دێشـە، چاخێ ئەز ڤان خـەبەرا دهـەركينم و ئەزێ نها يا سـەرەكە وەرا بێژم، وەكى هوون ئۆرديـيا وى كافرى ديسـا بكنە شـۆربا نەخاشـا. سەر هيمێ فەرمانا قومانداريا ديوانا توورکيـايى، ئۆردييا قازى پاشا ڤێ جـــارێ وێ ئـاليـێ بازيـدێدا ل وە نـاخـــە، وێ ئـاليـێ گـــەليـێ زيـلا، وانـێ، ئـيـــدرێ و ئەرديشـێدا ل وەخـە، لێ ئەز ڤى ئـەردى عـەسـمـانـى و جـۆتـێ هـەردو گريداخـا سـۆند دوخوم، رەڤەما ئۆردييـا وى چقاسە، نزانم، لێ بێ هـەساڤە. ب فەرمانا قازى پێشييا ئۆرديێ تمـێ بەلەدچى دچن، نيـڤێ وانى پرێ كـوردێ مـينا مـنە بێ ئاقلـن. چقـاسـى هوون وان بگرن قركن، ئاقاسـى كارا وەيە. تەخمين وان هـەرچار ئاليـيادا ب پانزدە و بيست تيشا تێنە سەر وە، بـەرێ قسـمـەكە ئـەسكـەرێ پـەيا تێ، پاشـێ تۆپـێ گـران ب هـەسـپـا، قـانـتـرا و كـەرا تيـن، دوو وان ئـەسكـەر تێ، ئـۆرتا ئۆرديـێـدا قـومـانـدارێ پێشـەنيـێ و دەوسگرتيـێ وينە، لاپ پاشـيـێ ئەرزاق و جـەبرخـانـەيە. لێ چەوا دڤێژن، ئەسكـەرێ وى ژ لنگا گـرتى حـەتـا درانا سـيـلاهكرييـە، هـا؟... بەخـتـێ وەدامـە، وى رووڤيێ قـولا – قازى و ئۆرديـيا وى رند بهنجرين. ب سـالـخێ گۆتييا، هـەلا ڤێ دەمێ ديوان فرندا مـقابلى وە نادە خەڤـاتێ، وانا دگۆت هـەر فرندەک زانى چ هێجـايە؟ لێ وەختێ حالێ ئۆردييـا وى خەراڤ بوو، وێ عەسە بدە خەڤـاتێ، هـاژ خوە هەڤن. قازى گلى دايە وەزيرێ ئـەسكەريێ و خـــوە ژى ناڤــا ئـالايى و تـاخـــبـــوورێ خـــودا دايە بەلاكرنێ، وەكى ناڤا مەهەكێدا گەرەكێ كوردا داينە سـەر چۆكا. ڤێ جـارێ وى ناڤا ئۆرديـيـا خـودا شـوخـولێ تەليم– تەربـيـيـەتكرنێ دايە مـەحكـەمكرنێ و هـنەكى ژى چەعڤێ ئـەسكـەر دايە ترسـاندنێ. وى ب دەسـتى مـەحكـەمـا ئەسكـەريێ بێ سلێـست چەند جارا، وەكە ٣٠–٤٠ ئـەسكـەرى بەر تاخبـوور و بێلووكا گوللەكرييـە، گڤـا وان عـەمـرێ قومـاندارێ خـوە نەقـەداندنە، بێـتـەربيـيـەتـى كرنە و گـەلەک ڤـر و دەرەو وانڤـا دانە گـرێدانێ. يـا مـايـين هـەمـوو ئالايى، بێلووک و تـاخـبـوورادا هـاتـيـيـە ئەلامـكرنـێ، وەكى كى نـۆلى شـەرێ بـەرين برەڤـە، وێ جى ب جى بێ گـوللەكـرنـێ. ئـەز هـاقـاسـى دكارم بێژم، وەكە گونێ من، جەزا بدنە من...

– ئیسکۆ،– شێخزاهر گۆت،– چ کو تە گۆت، قسمەک راستە. ب تەخمینا من، هنەکی ژی تێ بێژی "خوونا" ملەتێ مە ناڤا بەدەنا تەدا لەییست و وێ یەکێ تو مەجبوور کری، وەکی خێلف خەبەرنەدی. ئەگەر ئینساف، نامووس و تەسیڤا کوردا جەم تە هەیە، تو چقاسی وانرا خەڤتی، دیسا بخەڤتە، نها ژی بۆنا ملەتێ خوە هنەکی ژی مەرا بخەڤتە، وەکی گونێ تە هنەکی سڤکڤن...

– کەکۆ،– ئیسکۆ گۆت،– ئەگەر تو ئیتبارێ من بینی، ئەزێ سەر چەعڤێ خوە بۆنا ملەتێ خوە بخەڤتم.

– تو وێ یەکێ رند بزانڤە،– شێخزاهر گۆت،– تە تەقەیاسڤە، ئەگەر تو مە بفرۆشی، نە تی، نە کولفەتێ مالا تە، نە ژی قەومێ تەیە نێزیک ل هەواتا دنێ ساخ نامینن. ژ گۆتنا تە ئوسا دەرتێ، وەکی تو رازییی جەم مە ژی بخەبتی. ئەم ژی رازینە، لێ وەختێ تو ژ جێرباندنێ دەرکەتی، ئەمێ تە ئەفوو بکن. هەر مەرڤەک دکارە عومردا گەلەک شاشییا بەردە، لێ یەک یەکیرا دڤێژە – تە ملەتێ خوە فرۆتییە؟ ئاها بۆنا تو خوە ئەفوو بکی و ئەم ئیتبارا خوە ب تە بینن، چەند شەرتێ من بەرب تە هەنە...

دوو خەبەردانا شێخزاهرا ئیسکۆ لاڤایی کر و گۆت:

– عەزیزێ مە کوردا، ئەز بەر تە سوژدە ددم و چ دڤێژی، هازرم بقەدینم.

– پاک، پاک خوە هاقاسی نەدە ئەرزانکرنێ،– قوماندارێ کوردا خەبەردانا خوە پێشدا دڤە،– فەمدارییە، وەکی ئۆردییا دژمن رۆ بەرب پاخلا گریداخێرا پێشدا تێ و شەڤا ژی هێسا دڤە، لێ بۆنا وە بەلەدچییا هێسابوون تونە. گەرەکێ تو هەرۆژ ئێڤارێ ب دەستی بەلەدچیێ مە جاڤێ منرا بشینی، وەکی دژمن گهیشتییە کو، چەوا جیوار بوویە، تۆپێ گران کو دانە سەکناندنێ، چادرا قوماندارێ پێشەنییێ کو ڤەگرتییە. شاخێ ئەسکەرێ دژمن کو جیواربوونە؟ یا دودا ژی جاڤێ بدە ئالیێ ئۆردییا دیوانێیە چەپێ، راستێ و پاشیێ بەلەدچی هەنە و یانێ نا؟ یا سسییا، گەرەکێ تو هەر تشتی بکی، ب دەستی زۆرێڤە، زمانێ شرینڤە و یانێ بەرتیلداییڤە هەموو بەلەدچیێ پێشەنییا دژمن بکە قەڤزا دەستێ خوە، ئوسا بکە، وەکی ب دەستێ کوراپێ خوە – ئیسا سەرەکڤانیێ ل بەلەدچییا گشکا بکی. تو وێ یەکێ ژی

رند بزانڤـە، کو بەلەدچیێ مـە هـەر مـەلوومـەتیکێ و هـەر تشـتی رند زانن، ئـەگـەر تو مەلوومەتا راست نەدی، وی چاخی شکیاتێ خوە تەنێ ب خوە بکە!..

– ئەز هازرم،– ئیـسکۆ گـۆت،– هـەر سـپـارتنەکە تـە ب زییـارەتـی بقـەدینم. هنەک چەتنایی پێشـیـیا من دسـەکنن، چمکی ئەڤا ئیدی رۆژا دودانە، وەکی فـەدایێ تە ئەز دزیمە، بێ سـەر و بەراتە ئوندا بوومـە، نها من دگـەرن، وێ نەڤێژن، ئەڤا دو رۆژن تو کودا چووبوویی، تە ئەم فرۆتنە کوردێ خـوە؟ و دڤـە جی ب جی من گـولله ژی بکن، گومانا من تەنێ ئاپێ منە، کو من بدە خـەلازکرنێ ئەگـەر خەلاز کر، ئەزێ سپـارتنێ تە سـەر چەعڤێ خوە بقـەدینم، ئوو... دڤێژن ئاقل ژ ئاقلا زێدەترە، شـێورێ بدە من و بەلکی...

– فـەمدارییـە،– قومـانداریێ کوردا گـۆت،– ئەو شوخـولا، خـەڤاتەکە هێسـا نینە، لێ هورمـەتلیـیـە. دژمنێ یەقـین تە بدە خـەبەردانێ، گـەرەکێ بێـژی، وەکی بەلـەدچی یێ کـوردا ئەز گــرتم چەعـڤێ مـن گــرێ دان، دو رۆژا ئەز چەرچـراندم، من خــوە دینـی ئاڤیت، بەسـتاڤا خەبەردا، سـەرێ خوە عەردێ و کەڤرا خست، وان دیت، وەکی سـەر و چەعڤێ من ژ لێخستنا کەڤرا بوویە برین، تو خـەبەرێ زێدە ژ دەڤێ من دەرنایین، ئەزی راستی ژی دینم. ئاخری ئەز کەڤرەکیڤا گرێدام، ب کۆلۆزا ئاڤا سـار سـەر مدا کرن، تەنێ ئەز دکەنیام، مـن چەعف و دەڤێ خـوە وان خار دکر، ئاڤا سـار، کو سـەر مـدا دکر، دبوو شـەقـە– شـەقـا درانـێ من، هەڤ دکـەتن، من خـوە ب تەمـامـی دینی ئاڤیتبوو و تەیێ بگۆتا کوردا ژ من باوەر کر، وەکی ئەزی دینم. پاشێ جاهلەکی مینا چیاکی نێزیکی من بوو، شەماقـەکە ئوسا ل من خست، چەوا تۆپەک، من دۆز کر، من دەڤ، لێـڤێ خـوە وی ژی خـارکـر، وی چاخـی یەکی تڤنگ راسـتـەڤـەکرە من، کـو من بکوژە، بوو تیقا – تیقا من ئەز بەرک کەنیام. هەڤالێ وی نەهیشت من بکوژە، گۆتێ:
"– کـورۆ، ئەو ئیدی مـرییـە دەربا دودا نەکوژە، گـونێ وی ناڤـێژە سـەر مـە. دڤـە ب دەنگێ گـوللێ، دژمن ب مە بهەسە". وی جاهلی چەعڤێ من گرتن، ئەز دامە پێشـییا خــوە، چـەند هـەزار هـەلەبیـیـا پـێـبـەرژێر کـرم، چەعـڤێ من ڤـەکـرن، ئەز دامــە سـەرواخـتکرنێ، وەکی بجەهمـە هەرە، ئەز هیـشـتـم و هـەڤـراز هلکشـیـا چوو. ئەز خێلـەکە خـورت ناڤا کـەڤرادا تەلیام، من، دیت کەسـەک تونە، رەڤـە–رەڤ ئەز هـاتم

گهیشتمه ئۆردییا خوه. وەختێ پرسکرنێ، مەترسە، بێژە، وەکی بەلەدچییێ کوردا ورا ئارخایین دگەرن، تێ بێژی ئەو تالاشا خوه تو تشتی ناکشینن. ئەز زانم، وەکی ئاپێ تە، تە رۆژا "تەنگدا" ناهێلە، وێ تە ئازاکە هاقاسی دکارم بێژم، یێ مایین دهێلمە سەر ئینسافا تە.

– کەکێ شێخزاهر،– ئیسکۆ گۆت،– ئەز نها تشتەکی ناڤێژم، خودێ هەز بکە، تێ پاشێ بڤینی، کو ئەز سپارتنێ تە چەوا دقەدینم. خاترێ تە، لێ بیر نەکە هەرتم رۆژا هەڤتێیە ئینیێ. ئەگەر ئەز ساخ بمینم، ئەزێ وی وەختی بێمە نەوالا کەڤرێ قول، راستی لاوکا بێم، لێ کو نەهاتم، بزانڤن...

شێخزاهر تمێ ژ بەلەدچییێ خوه جاڤ دستەندن، کو ئۆردییا دژمن بێ ترس و خۆف پێشدا تێ و ژ ئیسکۆ تو جاڤ تونە. چەندەکی شووندا ئیسکۆ بەلەدچییا دڤینە، دڤێژە، وەکی ب کۆمەکییا ئاپێ خوه، ژ وێ قەزییایی خەلاز بوویە. و سالخێ وی، چقاس کوردێ بەلەدچییێ دژمن هەنە، وی گشک کرنە بن دەستێ خوه و بۆنا مە ددە خەڤاتێ، ئیسکۆ قوماندارێ بەلەچییێ دژمن ئوسا دایە باوەرکرنێ، کو چ دڤێژە، مینا روونێ هەلاندی جەم وی تێ قەبوولکرنێ. چەند رۆژا پێشدا ئیسکۆ قوماندارێ بەلەدچییێ ئۆردییا خوه دخاپینە، گڤا ئەوێ دزیکاڤا هەرە هندا دەلەچێ کوردا، بێ وان چتۆ هازری دیتییە، چەوا جیوار بوونە، چتۆ سیلاهێ وان هەنە و ل کونە. قوماندار ب قازیرا ددە رازیکرنێ و ئیزنا وی ددە و ئەو تێ دگهیژە بەلەدچییێ کوردا و تێ تێم شێخزاهر، دەرهەقا حالێ ئۆردییا دژمندا هوور گلی دڤێژە و پاشێ ژێرا قسە دکە:

– دە، ئەز دەرهەقا ئازابوونا خودا ناڤێژم، ئیدی ئەزی جەم تەما. ئەز دەرهەقا ئۆردییا دژمندا نکارم تشتەکی تەزە بێژم، چمکی ئەو حالێ رێویتییێدایە، تمێ پێشدا تێ، لێ شەڤا بن قەرەولییا مەحکەمدا ئەسکەر چادرادا هێسا دڤە، خێنجی پێشییێ، هەرسێ ئالییێ وی ئازانە. ب تەخمینا من، هوون دخازن وەختێ ئەسکەر گهیشتە نقتکا پاشنە هندا وارگا وە، هوونێ هێ هجوومی سەر وان بکن. ئەگەر ئێرشکرنەکە وە هەڤە، بەرێ جاڤێ بدنە من، وەکی ئەز دیسا بەلەدچییا گشکا تێخمە بن قۆلێ خوه، وەکی ئەو تو ئەلامەتییێ سەراست نەدنە قوماندارییێ. من و هەڤالێ خوه چەند

بەلەدچیێ کورد و ترکە ب خاستنا منرا قایيل نەدبوون، مە شاندنە وێ دنێ، نها بن باندوورا مندانن. قەوەتا دژمنە زۆر و تۆپێ گران هیملی ئۆرتێ و پاشیێنە، لێ پێشی چەوا بەلەدچی پێشدا دچن. ئەگەر تشتەک پێشیێ بقەومە ئۆرتە و پاشی وێ بگهیژە کۆمەکا وان. بزانڤە، وەکی بەری هجوومکرنا وە و یانێ یا دژمنە سەر وە، ئەزێ گەلەکی لازمی تە بێم و هوونێ کارەکە مەزن ژ بەسێ من بستینن. هیڤیکرنا منە مايین ژی ئەوە، وەکی وە وەختێ دژمن هنجراند، گەرەکێ هوون مە چەند لاوکا ناڤا پێشمەرگێ خودا قەبوولکن، چمکی جەم وان ئیدی خەڤاتا مە ناڤە و وێ مە کۆرپووچکن...

– ئیسکۆ،– شێخزاهر گۆت،– ئەم ژ تە رازینە، بۆنا وان بەسێ باش و فکرا تەیە دەرهەقا هجوومکرنا وان سەر دژمندا. تو ڤان رۆژا زوو–زوو راستی لاوکێ مە وەرە، تێ سپارتنێ تەزە بستینی. دەرهەقا هیڤیکرنا تە و هەڤالادا، ئەمێ پاشێ خەبەردن و وێ دووزڤە، تەرا ئۆخرڤە.

سەر هیمێ بەسێ بەلەدچیێ ئووسیانچیيا و ئیسکۆ، هەڤت رۆژا شووندا ئۆردییا دژمن ئیدی نێزیکایێ وارگا خویە کەڤن دکە، دو–سێ رۆژا شووندا، وێ ور بهێورە و هێساڤە. قوماندارێ پێشەنییا کوردا گازی هەموو قوماندارێ چەتا خوە دکە و دڤێژە.

– دو رۆژا پێشدا بەلەدچیێ مە و ئیسکۆ جاڤ ،منرا شاندن، وەکی تو جوورێ شەرکرنێیە تەزە تونە، ئەسکەرێ دژمن دیسا ب ریا خورا تێ، یەقین وێ بێ بگهیژە جیێ جی و پاشێ وێ تۆپێ خویە گران گشکا جارەکێڤا مە گرێدە، گڤا مە بدە بێتاقەتکرنێ و ئۆردییا ویێ هێ دەربازی هجوومکرنێ بڤە، چەوا دڤێژن، وەکی دژمن ئیدی هاتییە گهیشتییە پەلەگۆشکا مە، حەتا ئەو بێ بهەورە، چ لازمە؟ نەهـ دەستێ هەرەک هەزار نەفەری،– دەستێ شێخ عەڤدلرەحمان، ئەتار، سمکۆ، خۆسرۆڤ، جاهانگیر، دەورێش، حەسەن، کوردۆ و ئەمەر گەرەکێ ئیشەڤ ژ نیڤێ شەڤێ خێلەک دەربازبوویی، گەلەکی فەسال، هشیار و گۆزقولاخ دەربازی پشتا دژمنڤن، کو تو کەس پێ نەهەسە. سەر هیمێ قرارا مەیە قەبوولکری دەستێ شێخ عەڤدلرەحمان، ئەتار، سمکۆ و خۆسرۆڤ پاراڤا، دەستێ جاهانگیر، دەورێش، حەسەن ئالیێ

چەپێدا، دەستێ کوردۆ و ئەمەر ئالیێ راستێدا ب هەڤرا ل دژمنخن. هەلبەت، هوون هەر نەهـ دەستە ژی گەرەکێ هیڤیيا هجوومکرنا مەڤن، گاڤا مە تۆپ لێ گرێدان و هجوومکر، هوون ژی دەمەکێ دوو مەرا ب هەڤرا، هەرەک ئالیێ خودا لێخن، وی چاخی ئۆردییا دژمنێ هەرچار ئالییادا بکەڤە بن زەرپێ گوللێ مە. فەمدارییە، وەکی ئەم چەوا دەربازی هجوومکرنێ بڤن، ئەوێ قەوەتا خوە گشکی بدنە پێشەنیێ لێ وەختێ مە لێخست ئیدی قازیێ سەرواخت بڤە، وەکی ئۆردییا وی کەتییە مەهسەرێ، بخازە، نەخازە پاشدا برەڤە. دە، گەلی برا، وەرا ئۆخرڤە، ساخ هەرن و ب ئالتندار ڤەگەرن. بیر نەکن، تەڤگرێدانێ مەرا و تەڤی هەڤ گرێدن، بیر نەکن، ها؟..

ئەرۆ، گاڤ و سەحەت ژ بەلەدچیێ دەستا و ئیسکۆ جاڤێ ب خێر دهاتنە ستەندنێ، یا سەرەکە جاڤێ بەلەدچییا و ئیسکۆ ژ هەڤدو دگرتن، تەیێ بگۆتا بەر هەڤدو هاتنە هلدانێ. یا دودا ژی شێخزاهر گەلەکی شا دبوو، وەکی دژمن ب چوویینا دەستێ وی نەهەسییایە، کو دەربازی پشتا وی بوونە. وان ئوسا ژی جاڤ سەرەکقومانداریێ خورا شاندبوون، وەکی ئیرۆ پێشی و پاشییا ئۆردییا دژمن ل وارگا خوە گهیشتە هەڤ، یەقین دوو هێسابوونا چەند رۆژارا وێ هجوومی سەر فەدایا بکە. بەسێ تەزەیە کو ئیسکۆ دابوو قازی پاشا، گڤا نیڤێ ئووسیانچیێ کوردا رەڤینە چوونە مالێ خوە، یا مایین ژی لاپ خوە دانە بەرەکا گریداگێیە ژۆرین، ئەڤێ یەکێ سەرەک قومانداریێ پێشەنییا ترکا گەلەکیددا شاکرن و باباخکرنێ. ئەوی ژی سەر هیمێ وان بەسا، دخاست ئەسکەر دها بدا ئارخایینکرنێ، وەکی دەربەکێڤا هجوومی سەر بکرا و بدا دەرمداخکرنێ.

ناڤا وی حالێ تەڤی هەڤبوویيدا، شێخزاهر شەڤەکێ هەیژدە بەلەدچیێ خوە دشینە ناڤا دەستێ خویە پشتا دژمن و سپارتنا ددە وان، وەکی "بێژنە قومانداریێ دەستا، بلا حالێ هجوومکرنێدا بسەکن، سەر هیمێ شەرتێ، کو مە دایە هەڤ، بیر نەکن، چەوا کو مە پێشیێدا لێخست و دەمەکێ شووندا هوون ژی لێخن هەلا ئۆردییا دژمن هێسا دڤە، لاپ ئارخایینە، سڤێ نا دوێڤا، سڤێ زوو ب دەرکەتنا رۆیێرا ئەمێ لێخن. بەلێ، بەلەدچی کورد بوون، ژ مرن، سەرەمێ نەدترسییان، چەوا جمعەت دڤێژە، مینا مەرڤێ ژ خەیبێ هازوونگا وی چیاییرا، وێ بەروارێرا، وی گەلیرا

دگهیـژنه قومانداریٚ دهستیٚ خویه پشتا دژمن، چ کو شیٚخزاهر گوٚتبوو، وانرا دڤیٚژن، و پاشدا ڤهدگهرن، وهختیٚ قومانداریٚ دهستا فهرمان ستهند شهڤ هنهکی پیٚشدا، نیٚزیکی ئوٚردییا دژمن بوون، خوه بهر کهڤر و کوچکادا ڤهشارتن، قهلهچیٚ سهمت گرتن و هیڤا هجوومکرنا پیٚشهنییا خوبوون، کو ئهو ژی دهربازی هجوومکرنیٚ بن.

ژ شهڤیٚ خیٚلهکه خورت دهرباز بووبوو، سهرهکقومانداریٚ ئووسیانچییا سهر هیمیٚ بهسیٚ بهلهدچییا ئیدی زانبوو، وهکی دژمن ل کو و چتوٚ نقتکا توٚپیٚ خویه گران قورمیشکرنه و ئوٚردی چهوا جی وار بوویه. ویٚ شهڤیٚ شیٚخزاهر ب ههموو دهستیٚ خویه جهم خوه، کیژان کیدهریٚ لازم بوو، دا سهکناندنیٚ، جییٚ بلندجییه باشقه–باشقه توٚپیٚ گران زووڤا هاتبوونه قورمیشکرنیٚ و بیٚ سهبر هیڤا بهربانگا سڤیٚ بوو.

ویٚ شهڤیٚ بایی ئاراراتیٚ ب ههمدیٚ خوه دویلاند، چلوٚییٚ دارا، هیٚشینایا هشکبوویی، چقلیٚ دارایه شکهستی ب رهقاس دابوو پیٚشییا خوه دبر، لیٚ چقاس کوٚل و کوٚسا ل سازبهندییا خوه دخستن، تهییٚ بگوٚتا بیٚ دیٚریژوٚری ل ویٚ سازبهندییٚ دکر، جارانا قایدیٚ ویٚ ددا نمزکرنیٚ و جارانا ژی ددا بلندکرنیٚ. ههما ناڤا ویٚ بهدهوهتییا تهبییهتیٚیه بهربانگا سڤیٚ، ب فهرمانا شیٚخزاهر فهداییٚ کوردا ب دریٚژایا پیٚنج–شهش ههزار ههلهبییا پیٚشهنییا کوردا بهریٚ گوللیٚ توٚپیٚ گران ل نقتکیٚ توٚپیٚ دژمنه گران گریٚدان، دوو ویٚرا دهستیٚ پیٚشهنییٚ و دهستیٚ پشتا دژمنه پاشییٚ و ههردو کیٚلهکا ب گولليٚ تاماتیکا (رهشاشا)، تفنگا ل وان گریٚدان. ل ئوٚردییا دژمنایه نه حالیٚ شیٚردا دڤه ههیداده، ها دخازن هازرییا خوه بڤینن، مقابلی ئووسیانچییا بکنه شهر، لیٚ فهدایا ههچار ئالیادا ئیمکان نهددا خوونخورا دهست باڤیٚژنه تشتهکی و ریا رهڤیٚ ژی تونهبوو، وهکی ئهسکهر برهڤیا، چمکی ههچار ئالییٚ واندا گولله سهر واندا داباریان، ئوٚردییا قازی کهتبوو مههسهریٚ. قازی دیت، وهکی ژ ویٚ دوٚرگرتنا ئووسیانچییا دهرکهتن زهعف دژواره، لیٚ وی خوه ئوندا نهکر، ل کوشتن، بریندارکرنا ئهسکهر، ئوندابوونا سیلاها نهنهیٚری چارده روٚژا مقابلی ئووسیانچییا کره شهر، لیٚ روٚژا پانزدا و شانزدا تهمامییا قهواتا خوهیه

هەیی ل پاشییێ دا جەمکرنێ، وەکی خەلەقێ بقەلێشە و پێبەرژێر بەرب دەشتا ئانادۆلیێ برەڤە، ئەو یەکا ویرا هەڤدو نەدهات، ب کۆمەکدارییا ئەسکەرێ ژ دەشتا ئانادۆلیێ هاتی، رۆژا ٢٥ ـا ئانجاخ ویرا هەڤ هات، کو هەساریێ پاراڤا بقەلێشە، ئەو و ئەسکەرێ ساخمایی ژێ دەرکەڤە و بەرب ئینچەریێ برەڤە.

چەند هەڤتا شووندا بەسا ئالتبوونا ئۆردییا قازییە هجوومکرنا سەر کوردا نە کو تەنێ ئانقەرە پێ هەسیا، لێ ئوسا ژی تەمامییا وەلێت و وەلاتێ ئەجنەبییە جینار پێ هەسییابوون. وەلەتدا هەر کەسی ب جوورە و فەراسەتێ خوە ئەو وەرا شرۆڤەکدکر. مەرڤێ شیرحەلال و خودانێ ئینسافا مەرڤایێ شادبوون. خەبەرێ هەرە شرین سەر ئووسیانچییا و سەرەکقوماندارێ واندا دباراند و کورد دپەسنین، کو تمێ ئالتندار ژ وێ زولما رۆما رەش دەرێن، و هەیفا کەڤن و تەزە ژ توورکیایی دەرخن. وەختێ پاشا و ئۆردییا وییە لاپ قەلسبوویی و نیڤێ ئەسکەرێ خوەیی پایی پرێ ئونداکری دگهیژە دەشتا ئانادۆلیایی، وەزیرێ ئەسکەریێ و چەند دەوسگرتیێ خوڤا تێنە ناڤا ئۆردیێ، ل حالێ وێ دنهێرن، وەکی جاڤێ بدنە پاتشێ خوە، کو پاشوەختیێ چ بکن.

وی شەرێ بۆنا دژمنایی هەری چەتندا چەتا کوردا ژی زرار کشاندبوو، لێ نە وەکە ئۆردییا رۆمێ. سەر هیمێ فەرمانا دایی ئووسیانچییا دوو شێرا ب تمتێلەکە شینێیە مەزنڤا کوشتیێ خوە دەفن دکن و بریندار دگوهاستنە شکەڤتا، زاخا و مخارا. لێ وەختێ تە ل مەیدانا شێر دنهێری، بێ هەساڤ کوشتی و برینداریێ دژمن ل عەردێ مینا پەزێ ل گوهەرێ مەخەلهاتی دهاتنە کڤشێ. چەند رۆژا دوو شێرا، وەختێ تە عەسمانێ فێزا مەیدانا شێر، دۆر - بەرێ وێ دنهێری، تەیێ قەی بگۆتا تەیرێ بەراتێیە وەلێت و وەلاتێ جینار گشکا بینا خوونێ هلدایە و سەر مەیدانا شێر بەرەڤ بوونە، هنەکا قەی ناڤا هەوێدا نۆڤەداریێ دکن، لێ یێ مایین بەرژێری سەر مەیتا دڤن و وان بەدەیب دکن.

شێخزاهر بۆنا وێ یەکێ دەمەکە خۆرت دکەڤە متالا، دەنگێ قرە-ڤرا تەیرا وی ژ فکرا هشیار دکە و ئالەما دلێ خودا دڤێژە، کو ئەو یەکا نە یا قەبوولکرنێیە، کال و باڤێ مە وەختێدا گۆتنە، وەکی "بلا مەری بڤە کوشتیێ وی مێری، یێ کو دکوژە و هم ژی دەفن دکە، برا نەڤە کوشتیێ وی مێری، یێ کو دکوژە، لێ دەفن ناکە". ئەو ناڤا

وان فکرادا ژ بلندجی پێـبـەرژێر دڤـە، تێ دگـهـیـژە کـرۆخێ خـویی بنەرد و گـازی فەداییکی دکە:

– هـەرە زوو گـازی قومـانداریٚ دەسـتـا دەسـتـخـسـتنا سیـلاه و ئەرزاقـا– زۆرۆ بکە، بلا زوو بیٚ جەم من!

دە، فـەرمـانا سـەرەکقـومـاندار بوو، ئەلبـێرا زۆرۆ هـات، بەر وی حـالێ ئەسکەرییێدا سەکنی.

– زۆرۆ جـان، زانی چ هەیە، جـمـاعـەتا مـە راست گۆتییـە، وەکی نامـووس–خـیـرەت ئاڤیتنە سێ، وی ژی قەبوول نەکرییە. لاوۆ، هـا ناڤـە، تەیر مەیتێ دژمن بەدەیب دکن. بریٚ من. هـەر کوشتیک ژ وانا کوریٚ مالەکێیە، عەزیزێ دێ و باڤێ خونە، کی دزانە، بەلکی ئـەو زۆریٚ ئانینە بەر شـێـر؟ ئەز چار رۆژا وەخت ددمـە تە، چەند سـەد دیلا و دوسـد فـەداییٚ سـیـلاهکری هلدە، دەسـتێ هـەر یەکیـدا کولنگ و مـەر هەڤـە، هـەرنە مـەیدانا شـێر و مـەیتا گشکا چەلکن. شـەرم نەکە، ئەگـەر لاوک لازمـڤن، ئەزێ تەرا بشینم.

فـەرمـانا شـێـخـزاهرە دەرهـەقـا دەفنکرنا مـەیتێ دژمنادا ناڤـا هەڤـتـەکـێـدا هـاتە قەداندنێ.

سـەر هـیمـێ بەسـێ سـتەندی، دیوانا توورکـیـایی وێ ڤـێ جاریٚ عەسـە فرندا مـقابلی کوردا بدە خـەڤـاتێ، بۆنا وێ یەکێ ژی سـەرەکقـومـانداریٚ ئووسـیـانچـیـیـا هـەمـوو دەستێ چەتا خـوە ددا تامکرنێ، سیلاهـێ تەزەیە ڤی شـەریدا ژ دژمن سـتەندبوو، ددا فـەدایا، تۆپێ گران جییٚ بلندجییە باشـقـە–باشـقـە قـورمیش دکر، قەلەچە و تابییٚ خـەراڤبـوویی تەزە دکر، یێ تەزە چێ دکر. شـێـخـزاهـر بـۆنا وێ تڤدارەکدیتنا مـەزن گـومـانا خـوە گـەلەکی ددا سـەر فـەداییٚ مێشندار، را و شـێـور ددا وان، دسـەکنی ل نیشـانگرتنا وان تەمـاشـە دکر و فەن–فـێلێ ئەسکەرییێیە مـایین ددانە هینکرنێ، وەکی ئەو شـوخـولێ خـودا دهـا قـالڤن، کـو فرندێ دژمـنە کـو بهـاتانا سـەر وان، سـلامـەت نەفلتیـانا. شێخزاهری گەلەکی نەرهـەتبوو، گاڤ و سـەحەتا هیـڤیـیا هـاتنا بەلەدچییٚ ئەهمەدێ دێ کورد بوو، لێ...

ئیدارا خەیبێیە، کو ئەهمەد تێدا دخەڤتی، دوو شێرا گەلەک فەرمانێ باشقە-باشقە ستەندبوو، لێ ئەو زەعف دزی دهاتنە خاییکرنێ، وەکی تو کەس خێنجی خەڤاتچیێ وێ، پێ نەهەسە. ئەهمەد ها دخاست جاڤ پێشمەرگارا بشاندا، لێ هەلا فرسەند نەدکەتە وی. ئەو بۆنا نەشاندنا جاڤێ، گەلەکی بەر خوە دکەت، هەموو رێ و درب بەر چەعڤێ خورا دەرباز دکر، لێ هەلا ویرا هەڤ نەدهات. کو برێ خوە ب هەر تشتی بدە هەساندنێ. وی ئۆرتا خوە و سەرەکێ ئیدارا خەیبێ هاقاسی دابوو پاککرنێ، وەکی گلیێ ئەهمەد جەم وی یەک نەدبوو دودا، چ دگۆت وی مینا روونێ هەلاییدی قەبوول دکر، چمکی ئەهمەد حەتا نانێ دەڤێ زارێ خوە دبرن، ددا وی، وەختێ وی ئایلخا خوە دستەند، دبر ددا وی، لۆما ژی ئەو ژ بن هەموو جوورە شکبەرییا ئیدارا خەیبێ دەرکەتبوو. سەرەکێ ئیدارێ چ تشتێ دیوانێیە دزی هەبوون، ئیتبارا خوە تەنێ ب وی دهانی و دگۆتێ، ئەهمەد رۆژەکێ زەعف پۆسیدە خەڤاتا خوە کوتا دکە، تێ مال، کولفەتا وییە ترک گەلەکی بەر دلێ ویدا تێ، وەکی چما ئوسا پۆسیدەیی، ئەو وێ ددە سەرواختکرنێ، کو من بۆی کوردا چ کرییە، وەکی ئەز پۆسیدە نەڤم، (دخازە حەلالا خوە دیسا بجێربینە). دڤە تیقە-تیقا جێیران خانمێ ب وی دکەنە، دڤێژە:

– ئەهمەد جان! نها ئەم خو-خونە، کا ترک و دیوانا ئالیۆسمان چ تینە سەرێ وان، تەخمین نیڤێ باژار، گوندێ وان دەرمداخ کرییە، لێ چقاس-چقاس کورد جیێ بەلاسەبەب کوشتنە و دیسا ژی دکوژن. ئاخر، سەڤا چ، بۆنا چ، وی ملەتێ مێرخاس قر دکە؟ ئەز قوربانا شێخزاهر و فەدایێ ویمە، بلا ئوسا بینە سەرێ ئۆردیێ. دلێ منێ وی چاخی رێهەتڤە، گاڤا ئۆردییا شێخزاهر ئانقەرێ، ستەمبوولێ و ئیزمیرێ هلدە دەستێ خوە. ئەهمەد، ملەتێ وە وەختێدا راست گۆتییە، ئەگەر مرییی خێرڤە مەللە، دازی و ئاخووند ب خوە تێنە سەر وی. ئا نها برێ مینی نەجەف هاتییە، چ کو تە بهیستییە، جاڤێ شێخزاهرا بشینە، بلا پاشوەختیێ نەکەڤە چەتنایێ و چەوا لازمە جاڤا وان خوونخورا بدە!

– جێیران، تو روحێ منی تو ژی دەرهەقا ئازابوونا وی ملەتیدا دفکری و دخازی ئەو ئازا، سەربەستڤە، ئەرێ؟ ئەفەرم تەرا و شیرێ تە مێتیرا،– ئەهمەد دڤێژە:– دە،

بادلهەوا نینە، وەکی تە هاقاس سالا خاندییە و راست نێزیکی پرسا ئازابوونا ملەتا دڤی.

– هەلا بسەکنە، بسەکنە،– جەیرانێ گۆت،– بەلێ، ئەز ژ ملەتێ خوە گەلەکی هەز دکم، لێ وەکە ملەتێ خوە و بەلکی ژی ژ وی گەلەکتر ملەتێ کوردا هەز دکم، چمکی بووکا وی ملەتیمە، زارێ منە ژ وێ خوونێنە. چەوا دقەومە ژ وی هەز نەکم؟ ئەگەر من ژێ هەز نەکرا، هازر ئەزێ بچووما یەکی ترک.

ئەهمەد و نەجیف ب گۆتنا خانمێرا گەلەکی شا دڤن، ئەهمەد ب دێمەکی گەش دڤێژە نەجیف:

– شێخزاهر گەلەکی سەلام بکە و ئەفەرمێ بدە وی، وەکی سەر هیمێ ئەلامەتیێ دیوانێیە دوروست، دیوانێ ڤی شەریدا نیڤێ ئۆردیا خویە پرێ ئوونداکرییە، تەمامیا تۆپێ گران هیشتییە، رەڤییە، ئیدی ئەز دەرهەقا سیلاه و خورەکدا ناڤێژم. لێ هەیف و هەیف قازی و دەوسگرتیێ خوڤا ژ بن گوللێ فەدایا قوتار بوونە، لێ چقاس ئەسکەر ژی دیل گرتییە، هوون وێ یەکێ ژ من رندتر زانن. ئەز دکارم بێژم، وەکی وە ئۆردییا دیوانێ نیڤی ژ سرێ دەرخستییە. ئەڤ دەربەکە زەعف گرانە و نە یا بیرکرنێیە. حەتا پاتشێ دیوانێ هەڤە، وێ یەکێ بیر ناکە. مەجلیسێ ب یەک–دەنگی قرار قەبوولکرییە، وەکی ناڤا وەعدەکی هەری کورتدا ئۆردیێ ب ئەسکەرێ تەزەڤا بدە تامکرنێ، وێ ب هەموو جوورە سیلاهاڤا بدە رازیکرنێ، فرندا تێخنە نزامێ، هەم رەشایێڤا و هەم ژی هەوێدا هجوومی سەر وە بکن. مەجلیسا توورکیایی ئوسا ژی قرار قەبوول کرییە، کو سەرەکڤانییا وان قەوماندنێ شێر گشکی بسپێرنە وەزیرێ ئەسکەریێ، ئەگەر ئەو ڤێ جارێ ژی نۆلی بەرێ بکە، وێ بەر مەحکەمێ بسەکنە. مە نها فەرمانا هجوومکرنا دژمنە سەر وە – هم رەشایێ و هم ژی هەوایێدا ستەندییە، لێ کیژان رۆژێ، هەلا نە عەیانە، چمکی قوماندارێ هەلا ئۆردییا خوە ددە تامکرنێ، شێور و رایی ددە فرندەچییا، ئەسکەر هین دکە، ددە روحدارکرنێ، وەکی ئەو ژ مرنا خوە نەترسە. بزانڤە، وەکی وەزیرێ ئەسکەریێ نها مینا دۆلاڤێ دخەبتە، چەوا دڤێژن ژ ترسا جانێ خوە، لنگەکی وییی ئانقەرێیە، یەکی ناڤا ئۆردیێ و فرەگەهێدایە. ئەزێ دەرهەقا رۆژا هجوومکرنێدا ئینشالاه بزانڤم،

جاڤێ زوو بدمه ته. دیسا دڤێژم، ئەڤ هجوومکرنا دژمنایه رەشایێ و هەواییدا وێ بۆنا وه بڤه ئینتهامەکه هەره مەزن...

شێخزاهر گاڤێ جاڤێ ژ قاسدێ ئەهمەد دستینه، هەر هەبووبەکە وی ئالیکی دچە، لێ بەلێ شا دڤە، وەکی ئووسیانچییا هاقاس ئەسکەرێ دژمن قرکرییە، ئۆردییا رۆمێ لاپ دایه قەلسکرنێ، لێ هنەکی ژی بەر خوه دکەڤە، کو دژمنێ ڤێ جارێ ب فرندا ئێرشی سەر وان بکە. رۆژا دودایه دوو بەسێرا ئەو گازی هەموو قومانداریێ دەستا دکە، دەرهەقا وێ یەکێدا وانرا هوور گلی شرۆڤەدکە، خاستن و گۆتنێ قوماندارا هەساڤ هلتینه. پاشێ ئەو هیملی سەر خەڤاتا دەستێ مێشندارا دسەکنه و دسپێره وان، کو بلا هەر فەداییک بزانڤە، دیوانێ هەم هەوێدا و هەم ژی رەشایێدا ئێرشی سەر مه بکە، گەرەکێ ئەم جاڤا وان چەوا لازمه بدن. قوماندارێ بەلەدچییا گەرەکێ چەند دەستا بەرب وانێ، گەلیێ زیلا و دەشتا ئانادۆلیێ بشینه، بێ ئۆردییا دژمن چڤا مژووله و چ دکە؟

سێ مەهـ ژ شەرێ پاشنی ئۆرتا ئۆردییا ترکا و فەدایێ کوردا دەرباز بووبوو. ل بەرەکا چیایێ ئاراراتێ چقاس دچوو هەوا سەرت دبوو، سەرمێ دادکوتا سەر قەلەچا، لێ تالاشا فەدایا نینبوو، چقاس دچوو رۆژێ هجوومکرنا دیوانێیە سەر کوردا نێزیک دبوو. شەڤەکە عەوره سایی و تەمز بوو، تەیێ قەی بگۆتا مژ و دوومانا کۆلۆزێ چیێ خوه وەعدەکی ڤەشارتییه و قەی ژ دەجالێ ترکا بەرتیل ستەندییە. بەلەدچییا جاڤ پەی جاڤێ سەرەککوماندارێ خورا دشاندن، وەکی ئۆردییا قازییه تەزەسازکری ئەڤا رۆژا دودانه، کو مینا لێیا باهارێ، تیشت–تیشی ئەڤراز بەرب وه دکشە. ئۆردی چقاس پێشدا دهات بەلەدچی دوو وانرا ئەڤراز دبوون. شێخزاهر ڤێ جارێ بۆنا ئێریشکرنا فرندایه سەر ئووسیانچییا، مینا شەرێ بەرێ نکاربوو فەند–فێلێ ئەسکەرێ بدا خەڤاتێ. چەوا وی، ئوسا ژی مێشندار و فەدایا ل عەسمێن دنهێرین، بێ چچاخ فرندێ دژمن بێن. سەرەککوماندار دچوو ناڤا دەستا، ئووسیانچییارا دەرهەقا هجوومکرنا تەیارا، وەختێ رەشاندنا بۆمبا چەوا خوه ژ وان خاییکن، چەوا نیشانا وان بگرن، قسە دکر. وی ناڤا فەدایادا ئەشکەره منەتا خوه ژ ئۆردییا دژمنه رەشایێدا نەدکشاند، چمنی کوردا چەوا دڤێژن هێکا وان

درانێ خوە خستبوو و جووریێ شەرکرنا وان ژی زەعف رند زانبوو. شێخزاهر وێ هەوا سەرتدا ناڤا چەند رۆژادا هەموو دەستێ چەتێ گەریا، چ کو لازم بوو سپارتن دانە وان. ژ خەبەردانا فەدایێ ژن و مێرە وەختێ راستهاتنا تەڤی قومانداریێ پێشەنییا خوە، دهاتە کڤشێ، وەکی ئەوانا بۆنا سەربەستییا ملەتێ خوە، ژ مرنێ ناترسن. وەختێ وێ گەرا شێخزاهر بەلەدچیێ ئەهمەد ژی هاتبوو جەم وی و هەر تشت ویرا زەلال بوو.

سەر هیمێ بەسێ ستەندی گڤا قازی تمێ ناڤا ئالای، بێلووک و تاخبووریێ خویە ل سەر ئۆخریێ دگەرییا، ئەسکەریێ خوە ددا روحدارکرنێ، دەرهەقا "بێقەوەتییا" فەدایێ کوردا وانرا دگۆت، ئەسکەریێ کەڤن، کەسەکی ژێ باوەر نەدکر، لێ ییێ تەزە باوەر دکر و هەو دزانبوو شەرادا کاکا-فێکییا پارەڤەدکن، دخاستن زوو بگهیژنە ور و مقابلی کوردا شەرکن. قازی تمێ خوە دپەسنی و هیملی دەرهەقا ئێرشکرنا فرندایە سەر ئووسیانچییادا دگۆت و خوە قورە دکر. گڤا ئەمێ بەریێ وانخن و فرندەیێ ژی هەوێدا، مێرا دڤێژم بەر مە تەیاخ بدن...

سەرەکقومانداریێ پێشەنییا توورکیایی خوپەسناندنێرا تەڤایی، لێ ڤێ هجوومکرنێدا گەلەکی ژ کوردا دترسییا، وەکی ئووسیانچیێ مینا شەریێ دەربازبوویی پارا، پێرا و هەر دو کێلەکادا دیسا ل ئۆردییا ویخن و وی بدنە قەلسکرنێ، لەما ژی وی ئۆردییا خوە ب گەلەک تیشا و ب جووریێ شەرکرنێیی تەزەڤا بەرب جیێ کڤشکری ئۆخرا خوە دقەداند.

بەلەدچیێ کوردا چەوا دڤێژن هەلەبی-هەلەبی ب ئۆردییا دژمنرا پێشدا دهاتن و جاڤێ دورست سەرکەقومانداریێ خورا دشاندن. شێخزاهر سەر هیمێ بەسێ ئەهمەد و بەلەدچیێ خوە، زانبوو، وەکی تەنێ بیست فرندێ دژمنا هەنە و هنەک وێ فرەگەها تەزەدا ئیدی ئێورینە، لێ دەرهەقا هەبوونا ئێ مایندا تو جاڤ ژ تو جییا نەستەندبوو. شێخزاهر ب دەستی ئەهمەدێ دێ کورد لاپ رۆژێ پاشن پێ هەسیابوو، وەکی ڤێ جاریێ بەریێ ئۆردیێ هجوومکە، ئەگەر ئۆردی کەتە چەتنایێ، هێ تەیارەیێ بێنە هەوارا وان.

چەند رۆژا شووندا ئۆردییا قازی هێدی-هێدی دگهیشتە وارگا خویە کەڤنە، کو

لێ هاتبوو ئالتكرنێ، لێ جوورێ شەركرنێیی تەزە ژی نەدهاتە كڤشێ، چمكی قەولێ دنێزانەبوونێیە چیا ئیمكان نەددا وی و یا دودا ژی وی نەدخاست ئالایی، بێلووك و تاخبوورێ وی دووری هەڤكەڤن، چمكی زانبوو، كوردێ ئەلبێرا وی بخاپینن. جیواربوونا ئۆردییا قازی ب دوورەبینێ كورداڤا رند دهاتە خانێكرنێ، لێ جیێ تۆپێ گرانە قورمیشكری نەدهاتە كڤشێ. وەختێ پاشی و پێشییا ئۆردییا قازی گهیشتە هەڤدو، رۆژا دودا سڤێ زوو هجوومی سەر كوردا كر و ئێپێجەیی ژی پێشدا هات، لێ كوردا هەلا سیلاهێ خوە خەرجنەدكرن هیڤیێ بوون، بێ تۆپێ گران ژ چ نقتكا تێنە ئاگركرنێ، كو كەركن. لێ دژمن ها دەربازی هجوومكرنێ دبوو، رۆ ب رۆ پێشدا بەرب ئووسیانچییا هلدكشیا. پێشداچوویینێ قازی گەلەكی كوبار دكر و نۆلی بەرێ كوشتن و بریندارکرنا ئەسكەرێ خوە هەساڤ هلنەددا، تەنێ-تەنێ پێشدا دچوو.

رۆژا شێرە سسییا، سەرەكقوماندارێ پێشەنییا كوردا ب دەستی بەلەدچییا پێ هەسییا، وەكی تۆپێ دژمنە گران ژ چتۆ نقتكا سەر فەدایادا گوللە دباراندن. ب فەرمانا شێخزاهر تۆپچیێ كوردا گوللێ تۆپێ خوە ل هەموو نقتكێ تۆپێ دژمنە ئالایا، بێلووكا و تاخبوورێ ئەسكەر ب هەڤرا گرێدان، نقتكێ تۆپێ دژمن حەتا رۆژا شێرە پێنجا دانە كەركرنێ، ئۆردییا قازی ژی پێبەرژێر بەرب وانێ درەڤییا، لێ ب فەرمانا قازی، پێشییا ئۆردیێ دا سەكناندنێ، گڤا هیڤا هاتنا فرندا بوو.

***

رۆما رەش جارا ئەولین نینبوو، كو ل جماعەتا عامەتامە ئازاییهەز دهاتە خەزەڤێ. هەلا هێ ١٥-١٦ سال پێشدا وێ جمعەتا نە تركە عامەتام، باشقە ئەرمەنی ددا قرێ. هەما وی چاخیدا ژی كوردا ب حەلالی ئەرمەنی خایی دكر، مێلا وان دكشاند و ئاها رۆژ هات ئەرمەنیێ ژ خەزایێ خەلاز بوویی تەڤی كوردا مقابلی دیوانێ شەر دكرن. لێ دها باشە ئەم ڤەگەرنە وان سالێ بەرێیە رەشە- هەش...

***

قەزا مۆكسێ قەزاكە مەزنە، وردا ئەرمەنی و كورد ب قورنا مینا برا، مالەكە ب تفاق ژینە و عەمەل كرنە. وەلیێ وێ قەزایی مورتلا بەگێ عەڤدال بەگێ كورد بوو. مورتلا بەگ مەرڤەكی گەلەكی ئاقل، كەمال و رێڤەبژارتی بوو. ئەو نە كو دەرهەقا

رۆژا ئیراییندا دفکری، لێ ئەو دەرهەقا پاشوەختییێدا ژی دفکری. هورمەتا وی نە کو تەنێ ناڤا ملەتێ ئەرمەنی و کوردێ قەزا مۆکسێدا هەبوو، لێ گلیێ وی ناڤا کوردستانا توورکیاییدا یەک نەدبوو دودا، لەما ژی کوردێ کوردستانێ گشکا ویرا میرێ زراڤ ژی دگۆتن. جەم دیوانا توورکیایی ب دەستی بەرتیلێ هورمەتا وی گەلەک بوو، وی گەلەک سەرەکێ ئێل و عەشیرەتێ کوردا ژ داراخاجێ و گوللەبۆرانێ دابوونە خەلازکرنێ. ب سالخێ ئەرمەنی و کوردێ قەزا مۆکسێ میرێ زراڤ هەر تشت دکر و فرقی دانەدانی ئۆرتا هەردو ملەتا کو نەرازیبوون پێشدا نەیێ. ئەو تمێ دچوونە خێر و شەرا هەڤ، وەختێ ئەسکەر و جەندرمێ دیوانێ هجوومی سەر گوندەکی ئەرمەنیا و یانێ کوردا بکرا، ئەرمەنی و کوردا سیلاهێ خوە هلددان، تەڤایی مقابلی دژمنا شەر دکرن. گەلەک زارێ کوردا مەکتەبێ ئەرمەنییادا دخاندن. ئەرمەنی و کوردێ وێ قەزایی، چەوا زمانێ خویی دێ ئەرمەنیکی و کوردی زانبوون. ب گلیکی هەردو ملەت مینا کولفەتێ مالەکێ دژیان.

مورتلا بەگ رۆژەکێ دبهیزە، کو مەللە و کەشیشێ مۆکسێ هەڤرا باش نینن، کرنا وانە قرێج دقەومە ئۆرتا هەردو ملەتادا نەرازیبوونێ بینە. بەگ گازی هەردا دکە و وان ددە خەبەردانێ. بەرێ ژ مەللە پرس دکە، کو "ئۆرتا وە هەردادا چ قەومییە، وەکی هوون دخازن هەڤ بکوژن و ملەت بەرە هەڤدن؟"

– ئەز ب خولام، – مەللە تەیار دڤێژە. شەرێ مە هیملی بۆنا وێ یەکێیە، وەکی پرانییا کوردا دچنە جەم کەشیش. وانرا نڤشتا دکە، پەرا ددن، وی، تاک توورک تێنە جەم من، ئەز کیزکێ خودا قورشەکی نابینم. ئاخر، هایا ناڤە، گۆتی موسولمان بێنە جەم مەللێ خویە موسولمان. جانم، وی برینا مارێ ژی ژ دەستێ من ستەندییە. وی هورمەتا من ناڤا کوردادا ئێخستییە. بەگێ من، رۆکێ وەرێ مەچیتا کوردا، ڤکەڤالایە، خێنجی کالا کەس نایێ. ئەگەر ها هەرە، ئەم کورد گشکێ بڤنە خاچپەرەست. دە، تەیار وەرە تەیاخ بدە؟ جاهلێ مە گشک دچنە مەکتەبێ ئەرمەنییا، کەسەک نایێ هوجرێ، ئەڤا سالا دودانە. کو هوجرا مە هاتییە دادانێ. میرێ زراڤ، ئاخر وا ناڤە. ئەز ژی ژ ترسا تە ناچمە ئانقەرێ، ستەمبوولێ شکیات ناکم، وەکی کەشیش چ تینە سەرێ دینێ مە...

– ده، کەشیش کارۆ،– مورتلا بەگێ گۆت،– مەلله گۆتنا خوە گۆت، نها تو ژی بێژە، بێ هوون چما جماعەتا منە ئەرمەنی و کورد بەرە هەڤ ددن، هە؟

– ئاخێ من، – کەشیش کارۆ گۆت، – ئەز گونەکارم، کو گەلەک جاهلێ کورد مەکتەبێ مەدا دخوونن و ئەو دڤێژن، وەکی مەلله مە ب زمانێ عەرەبی هین دکن، ئەم تشتەکی ژێ فەم ناکن. پرسا دودا نەرازیبوونا مەلله ئەوە، وەکی گەلەک کورد تێنە بەر بەنێ من. کورد شکیاتێ خوە ب من دکن، مەلله وەختێ مارا جاهلێ مە دبرە، گەلەک پەرا ژ مە دخازە، جیکیدا ژی نانڤیسە، لێ چ ددنە من، ئەز نا، نا ناکم. ئەز ب خاچکم، من حەتا نها شکیاتێ خوە تو کەسی نەکرییە.

دوو خەبەردانا هەردارا مورتلا بەگ مینا موسولمانێ هەق، ل گۆشتێ خنزیر بنهێرە، ل هەردا دنهێرە، ئالەما خودا دڤێژە، وەکی هەلا تو ل ڤان قرێجا بنهێرە، قەزاییدا چ دکن. من حەتا نها نەدیتییە ئەرمەنیک خاترێ کوردەکی کەڤە، یانێ ژی کوردەک خاترێ ئەرمەنیکی کەڤە. ئەو لەز گازی جەندرمێ خوە دکە و دڤێژە:

– مەلله، کەشیش، هوون چ ژ هەڤ دخازن، بۆنا ڤر و دەرەوێ وە جمعەت پەرا ددە وە، هوون مینا ترالێ بەخدایی ناخەڤتن، لێ دوخون، و زێدایا سەردا ناڤا هەردو ملەتێ منە عەدلییە برادا نەرازیبوونێ پێشدا تینن. کورۆ، ڤان هەردو مورخوزا باڤێژنە زێرزێمییا هەبێسیە هەرە نەم، دەستێ هەردا ژی قەید و کەلەمچێخن، بلا بزانڤن، کو ملەت بەرە هێڤدان چییە!

مەلله و کەشیش رۆژێ پێشن هەرەک خوە ددە کونجەکی زێرزەمیێ، مینا دژمنێ قەدار ل هەڤ دنێرین. مەلله رۆژا پێشن و دودا رۆژێ پێنج جارا نمێژ دکر، ئەبادەتی خودێ دکر، لێ رۆژێ پاشن نمێژ و ئەبادەت ژی بیر کربوو. ژ هەردا یەکی نەدخاست گونێ خوە بدە ستوویێ خوە و هەڤبێن. ب وی جوورەیی هەڤتەکێ وەختێ خوە دەرباز دکن، لێ رۆژا هەیشتا ئیدی تاقەت کەتبوون، دەری داکوتن" کو "ئەم برچینا دمرن"، لێ دیسا هەڤرا هەوال نەددان.

وەختەکە فەسلا ناڤا رۆژێ، حالێ مەلله زەعف گران دڤە، چۆک ژ برچیبوونا دلەرزین، قورە–قورا زکێ وی بوو و نشکێڤا گۆت:

– کەشیش کارۆ، تو زانی، وەکی گۆتنا میریێ زراڤ گۆتنە، تەنێ یا خوە دکە و کەسەکی نابهیزە، وێ مە هەبسێدا ژ برچیبوونێ بدە کوشتنێ. ئاخر، مە چ دایە هەڤ، ئەم نکارن ژ هەڤ بستینن؟ وەرە ئەم ئیرۆدا هەڤبێن و جاڤێ مورتلا بەگێرا بشینن، بەلکی...

– ئاخر، من شکیاتەک تو بەندەیی نەکرییە،– کەشیش دڤێژە،– ئەڤ گشک ئاگرێ تەیە، ئەم هەردو کەتنە ڤێ رۆژێ. وەرە هەلا نە دەرەنگە، ئەم دەستێ هەڤدا ب ئینجیل و قورانێ سۆند بخون، وەکی ڤر هادا ئەم مینا برا هەڤرا دەربازکن، ئەرمەنی تێنە جەم تە، بلا بێن، کورد بێنە جەم من، بلا بێن. "وەرە ئەم نها بێنە دەست و روویێ هەڤ، قوران و ئینجیل ژی نە جەم مەنە، کو ئەم دەستێ خوە لێخن. دیوارێ ملێ راستێ قوران، دیوارێ ملێ چەپێ ئینجیل، ئەم هەردو ژی دەستێ خوە سێ جارا لێخن، وەکی ئەم پاشێ قەلپیێ هەڤ نەکن. ئەوانا دوو سۆندخارنێرا، دێری دکوتن، دەرگەڤان ددنە سەرواختکرنێ، کو ئەم هەڤ هاتنە، هەرە بێژە بەگ، بەلکی؟

مەللە و کەشیش هەبسێدا گەلەکی دفکرن، وەکی چ بکن، کو مورتلا بەگ وان ئازاکە. ئەو ب زمانێ ئەرمەنی کاخزەکی وا دنڤیسن: "هەمان ئەمە ئیدی مرینە، ئەمە خوە بکوژن، خوونا خوە باڤێژنە ستوویێ وە و پاشێ لۆمانا نەکن! کەشیش کارۆ و مەللە تەپار..." وان کاخزا یەکی ددنە دەرگەڤان، کو بدە بەگ و یەکی ژی ددنە کولفەتێ خوە.

دوو ناما شاندیرا، خەو نەدکەتە چەعڤێ کەشیش و مەللە، ها خوە حالارا دگۆتن، لێ ژ کاخزێ شاندی دو–سێ رۆژ بوون، تو جاڤا خێرێ نەستەندبوون.

سڤە ئیدی کەتبوو قامێ خوە. رۆیێ گولیێ خوە راوەشاندبوو سەر بەدەوەتییا تەبییەتێ. بەر دیوانخانا وەلی ژنێ گرتییا، قەوم و پسمامێ وان تۆپ بووبوون و هیڤا قەبوولکرنا بەگ بوون، دەمەکە خورت شووناتر، بەگ دڤێژە دەرگەڤان:

وان قەوم و پسمامێ گرتییا بەردە، بلا بێنە جەم من!

ژن، قەوم و پسمامێ گرتییا دکەڤنە هوندورێ ئۆدا وەلی، روودنێن، لێ بەگی

مژوول بوو، کاخز دخاندن، دەرەنگ ئەو سەرێ خوە بلند دکە، سەلاما وان ڤەدگرە و دڤێژە:

هوون خێر هاتنە. گەلۆ وە نەبهیستییە، کو قەزایی وەلێتە ماییندا رۆما رەش چ تینە سەرێ جمعەتا ئەرمەنی و کوردا؟ دێمەک، کەشیش و مەللە ژی بوونە رۆما رەشە دودا، ئەرمەنییا و کوردا بەری هەڤ ددن، وەکی دیوانا توورکیایی ئۆرتێدا ماسییا بگرە، ئەرێ؟ ئەزێ ئیرۆ سەڤا خاترێ وە، وان بەردم، لێ... دەرگەڤان، زوو هەردو نەپاکا بینە جەم من!

بیستەکێ شووندا مەللە و کەشیش ئانینە جەم مورتلا بەگێ، هەردا ژی سەرێ خوە بەرژێر کربوون، نە ل بەگ و نە ژی ل کولفەتێ خوە دنهێرین، سەلامداین ژی بیر کربوون. بەگ خێلەکە خورت تووژە-تووژ ل هەردا نهێری و جیێ روونشتنێ تەگلیف کر، لێ ئەو روونەنشتن، بۆنا ئەو گونێ خوە هنەکی بدنە ساهلکرنێ، بەر بەگ چۆکدان، لێ وی گوە نەدا وان و ب هێرس گۆت:

– گەلی نەجامێرێ قریێج، من گونەکار نەکن، راڤنە سەر خوە. ئەز چما دڤێژم هوون مەرڤنە قریێجن؟ بەلێ، هوون ب کیسی هەردو ملەتێ منە برا دژین، لێ چما دخازن وان هەردو ملەتا بکنە دژمنێ هەڤ؟ چما هوون نزانن، وەکی ئەو مەرڤێ ئۆرتا هەردو ملەتێ من، هەڤخە، نەرازیبوونێ بکە ئۆرتا وان. هەبسێدا دزێرن و نها قەزا مندا چاوا دڤێژن گور و پەز تەڤ دچێرن. بەلێ، کەسەک ژ ترسا من نەوێرە قەزاییدا خەراڤیێ بکە، کی ژی دکە، ئەلبێرا نۆلی وە دکەڤە هەبسێ. شەرم و عەیب وەرا، بلا هوون قوربانا ئولێ وەیی خاندیڤن. دە، بجەهمن. هەرن، جارەکە مایین قەلەتا ئوسا نەکن!

جمعەتا قەزاییيە کورد و ئەرمەنی خەیسەتێ مورتلا بەگێرا بەلەد بوون، وەکی وی دز و قولدرێ قەزایی گشک ناس دکرن، کێ نەهەقی یەکی دکر، ئەلبێرا گونەکار داڤێتە هەبسێ، حەتا ئاقلێ وی نەهاتا سێری، بەرنەددا. مێرکوشتن، دەستفراندن، نەیاری، زۆرێ قیز و ژن رەڤاندن، تالانێ هەڤ برن ژ ئۆرتێ هاتبوو هلدانێ. جمعەتا قەزایی ب سایا وەلیێ خوە، عەمرێ عەدلی دەرباز دکر.

تەمامییا بنەلیێ وەلێت، ب هەساڤکرنا بنەلیێ ئەرمەنی، سەر گوندێ واندا گرتن،

برنا تالانێ وان هەسیا بوو، لێ نزان بوون بۆنا چییە و سەڤا چییە. قەزا مۆکسێدا ژی هەساڤکرنا ئەرمەنییا کربوون، مورتلا بەگێ ژی هاژ وێ یەکێ تونە بوو، سەڤا چ دکرن.

ب سالخا، هاڤینا سالا ١٩١٤ ـا بوو، دیوانا جانترکا نشکێڤا گازی هەموو وەلیێ باژارا، قەزا، نەهییا کربوو. شێورداری زەعف دزی دەرباز دبوو، هەموو سەرەکڤانێ دیوانێ، ئوزڤێ مەجلیسێ تەڤی وێ دبوون. بەرێ مەجلیسێ ل پرسا هوندورێ وەلێت نهێری، لێ یا سەرەکە ل پرسا ئەرمەنییا نهێری، وەکی چەوا ئەرمەنیێ وەلاتێ دەرەکە و ئوسا ژی ئەرمەنیێ وەلاتێ توورکیایی، سەرێ خوە بلند کرنە، دەوا خولییا خویە ژ بەرێ حەتا بەرێ دکن، دخازن وەلاتێ رۆمێ بدنە پارچە-پارچەکرنێ، دیوانا خویە سەربەست و ئازا سازکن.

وێ شێورداریێدا وەلیێ قەزا مۆکسێ مورتلا بەگێ هەر خەبەرەکە، کو دەرهەقا قرا ئەرمەننیادا دهاتە گۆتنێ، چەوا شوور بەدەنا وی دبری. ئەو بۆنا قەزییا رەشە نەجامێرتیێ کەتە ناڤا متالا کوور و فکری، ئاخریێ هاتە سەر وێ نێتێ، کو فەرمان فەرمانا جانترکایە، ئەو ژی یا رۆما رەش، وێ عەسە بێ قەداندنێ... ئەز مورتلا بەگێ عەڤدال بەگێ چەوا دکارم ب دەستێ ئەسکەرێ رۆمێ خووشک و برێ خویە ئەرمەنی بدمە قرێ؟ نە ئاخر، ئەم کورد و ئەرمەنی چەوا پێشیێ مە شرۆڤەدکرن ب قورنا هەڤرا مینا برا ژینە، شین و شایێ مە یەک بوونە، مقابلی دژمن تەڤایی شەر کرییە، تەڤی هەڤ نان و خوێ خارییە، هەلا زێدەیا سەردا مە زار پێشا ئەرمەنییادا دانینە، بوونە کریڤێ خوونێ. یەک یەکیرا دڤێژە - مە خوون پێشا هەڤدودا رێتییە، ژ وێ زییارەتتر تو تشت تونە. خاندیێ ئەرمەنییا گەلەک زارێ مە دانە بەر خاندنێ، هینی پێشەکێ باشقە-باشقە کرنە، گەلەک جاهلێ مە ب سایا ئەمخورییا دەرسداریێ ئەرمەنی ل ستەمبوولێ، ئانقەرێ و وەلاتێ ئەجنەبییادا دخوونن و کوتا کرنە. دە، مورتلا بەگ ب دەستی خوونمژا زار، کال، پیر، بووک، قیز و مێرێ وان بدە خەزاکرنێ. نا، نا، نا، من بەر داراخاجێ ژی بدنە سەکناندنێ، حەتا ژ دەستێ من و برێ منە کورد بێ، ئەم ناهێلن ئەو فەرمانا بێ قەداندنێ. ئەگەر دیوانا توورکیایی من بکوژە ژی، ئەز مەرڤەکم، دنێ ژ من کێم ناڤە، لێ ب هەزارا ئازاکرنا ئەرمەنییا،

ئەو ناڤ و دەنگێ ملەتێ منە. دڤە رۆژ، مەھ، سال، دەور و قورنە دەربازڤن، لێ تەریق نامرە، سلسلەتا پاشـوەختیێیە، کو راڤە، گاڤا تاریقا ئەرمەنیایە کەڤنارا بڤە ناس و بخـوونە، خێنجی کرنێ دیوانا رۆما رەشە خـەزاکرنێ، وێ ناڤێ من ژی ور دا بڤینە، وەکی خـووندارەکی خـەزاکرنا دوسـد پێنجی هەزار ئەرمـەنیێ مـۆکسـێ مـورتلا بەگێ عـەڤدال بەگێ کوردە. نا، ئەز فـەرمانا دیوانێرا تو وەختـا رازی ناڤم و گـەرەکێ ئەز برێ خویە ئەرمەنی ژ وێ بۆبەلیسکا رەش ئازاکم.

مورتلا بەگ شـێورداریێدا دیسـا دفکرە، فکر وی دجوون، ب مـتالا ئەو دنێ ئەلەک و بژنگ دکـە، ئاخـری تێ سـەر وێ نێتێ، وەکی ئەو هـەرە قـەزایی، ئەرمـەنیـارا بێژە، کـو حـال–وەخت ئەڤـە، هـازرییـا خـوە بڤیـن برەڤن، وەختـێ رەڤێ ئێـژا ئـەسکەرێ دیوانـێ رێڤا پێشـیـا وان بگرە و وێ درکـە، خێرا وێ یەکێ ژی تونە، نەچە دیسـا ناڤـە، لێ چ بکن، کـو وێ شـەبووکێ سـەر وان بدنە هـلدانێ. ئەو ئالەمـا خـودا دفکرە و ریا هـەرە راست وێ یەکێ هـەسـاڤ دکـە، وەکی خـوە ئانقـەرێ نەخـاش باڤـێـژە، مـالا وەزیرێ توورکیـایی ڤـەلی پاشـادا بمینە، بـەلکی تشـتـەکی قـەنج بکە. دوو وان فکر و مـتـالارا، دوو شـێـوردارییـێرا مـورتلا بەگ رەنگێ خـوە زەعف ترش دکە، دڤە ئۆڤـە، ئۆڤا وی و دکەڤە دیواناخـا ڤـەلی پا شـایی "دۆسـتێ" خـوە و جـوورەکی پۆسـیدە سـەلامێ ددە و دڤێژە:

– ئەز ب خولام، ئەزی بەرک نەخـاشم، جیکی منی سلامەت تونە، دڤـەومە ئەز سـاخ ژی نەگهیژمـە مـالا خـوە. ئەز بەختێ تەدامـە، ئیمدادا دۆخـتریێ بدە من، بەلکی سـاخ هـەرمە مال. ئەز بەختێ تە و لاوێ تەدامە!

– پی، مورتلا،– ڤـەلی گۆت،– مـالا تە خودێ ئاڤـاکە، نە "نڤینا" من و تـەیە شـەڤێ ژ هـەڤ باشقەیە. دەرهـەقا خەڤاتا تەیە باشدا تمێ دڤێژمە جانترکا، ئوزڤێ مەجلیسـێ. چمـا تو نزانی، وەکی ئەز و کولفـەتێ خـوە، ب سـایا تە دژین. راڤـە، ئەم هـەرنە مـال، خوە تو زانی، وەکی ئاڤایێ من قەسرەکە، هـاقاس ئۆدێ منە ڤالا هـەنە، یەکێدا پالدە، بەردەسـتیێ منێ قـولخی تـە بکن، ئەزێ ئەجـەلە گـازی دۆخـتر کم. راسـتـە، دۆخـترێ منی کالە، لێ زەعف زانەیە، ئەو حـەتا تە قـەنج نـەکە، ناهێلم تو هـەری مال. دە، راڤـە ئەم زوو هـەرنە مـال! مـالا منێ رەنگێ تە ژی زەعف فریایە، قەت شـاییشا نـەکشـینە،

وێ تە قەنج بکە.

مورتلا بەگ هەما دیوانخانا ویدا جارەکێ، دودا دەست خوڤا دچە، کو پاشا وی بەرک باوەر بکە، ڤـەلی دەست خودا بەگ دڤە مـال، ئۆدەکێدا ددە پالدانێ و ئەجەلە گازی دۆختر دکە، دۆختر تێ، ڤەلی سپارتنا ددە وی و دچە سەر خەڤاتا خوە. دە، دۆختر بوو، گەلەک پرسا ددە نەخاش، ئەو ژی جاڤا وی ددە، ئەو لێ دنهێرە و دڤێژێ:

– پشکا تە جەمدییە، لەما دکوخی، لێ نەترسە، ئەزێ تە قەنج بکم، تو زانی ئەزی کالم، مالا منە دوورە، رۆژێ ئانجاخ جارەکێ دکارم بێمە جەم تە. لاوۆ، من زووڤا ناڤێ تە بهیستییە، شوکور، ئیرۆ ئەز تەرا بوومە ناس. ب سالخا، تو مەرڤەکی باشی، ناهێلی رۆژێ رەش بێنە سەرێ بنەلیێ قەزا تەیە کورد و ئەرمەنی. چ ژ دەستێ من بێ، ئەزێ تە قەنجکم، کو زوو را ڤی سەر پییا.

– دۆختر سەلمان،– مورتلا بەگێ گۆت،– تو راستی، چوویین، هاتنا تە ئەزییەتە. تو زانی، وەکی ئەڤ مالا وەزیرێ ترکایە، رۆژێ ب دەها دۆست و قومێ وی تێنە مالێ. ئەز ڤر شەرم دکم، دەولەت سەرێ تە، هەر تشتێ من هەیە، هانی ڤان دەه زێرا هلدە، ئەگەر منکوونە، ئەزێ پاشێ ژی دەستمزەکە ب گۆتنا تە بدمە تە، ئەگەر مالا تەدا جی هەڤە، من بڤە جەم خوە. ئەز دڤینم تو رۆژێ هاقاس رێ نکاری بجەدینی. تو بێژە ڤەلی ئەگەر ئیزنا تە هەڤە، ئەز نەخاش بڤمە مالا مە، ئەز نکارم رۆیێ هاقاس رێ بێم و هەرم. ئەز ژییێ ژێ هیڤی بکم.

– بەگ، لاوێ من،– دۆختر سەلمان گۆت،– تو راستی، مالا مندا ژی دو-سێ ئۆدێ ڤالا هەنە، ئەز و تویێ ژێ هیڤی بکن و تەخمینا من، ئەو خاترێ مە نەکەڤە، وێ ئیزنێ بدە. دە، وەکی ئوسانە ئەز نها ناچم، ئەزێ بسەکنم، حەتا ئەو هات، ئەزێ بێژمێ.

بەرێڤارێ وەزیر تێ مال، دچە جەم بەگ، حالێ وی دپرسە، دەرهەڤا ساخلەمییا ویدا ژ دۆختر دپرسە، ئەو دەرهەڤا نەخاشییا ویدا هەر ئالی دڤێژە، پاشێ وی ددە سەرواختکرنێ، وەکی حالێ وی پەریشانە، گۆتی ئەز تمێ جەم ویڤم.

– ئەگەر لازمڤە،– ڤەلی دڤێژە،– وەرە جەم بەگ بمینە و قەنجکە تێ پەرەنە بۆل ژ مە بستینی، ها. دۆختر، قەزا مە بێ خایی مایە، فەمکە...

– ئاخێ من،– دۆختر گۆت،– خودێ مالا تە شێنکە، نە نەخاشێ منە دنێ ژی هەنە، وەرە ب هیڤیکرنا من و مورتلا بەگێرا رازیڤە، وەکی ئەز نەخاش بڤمە مالا مە، دەولەت سەرێ تە دو–سێ ئۆدێ منە ڤالا هەنە، ئەز شەڤ و رۆژ بەر سەرێ وی ناچم.

– بەلێ، حالێ مورتلا بەگێ گرانە،– ڤەلی گۆت،– من چەوا دوهـ و ئوسا ژی ئیرۆ، دەرهەڤا نەخوەشیا ویدا گۆتییە ئوزڤێ مەجلیسێ و هنەک وەزیرا. ڤی حالێ مەیی چەتندا، گۆتی مورتلا باگ نها ل قەزایی بوویا، لێ؟ دە، وەختێ تو و مورتلا هیڤی دکن، ئەز ژی وەرا رازیمە، تەنێ زوو راکە سەر پییا. بیر نەکە، دەرهەڤا ساخلەمییا ویدا زوو –زوو جاڤێ بدە من، ها! دە، تەرا ئۆخرڤە!

دوو دەستووردایینا ڤەلیرا، دۆختر و بەگ گەلەکی شا دڤن، وەختەکی خۆرت شووندا، دۆختر و مورتلا بەگ ب فایتۆنێ دچنە مالا دۆختر ئۆدەکە باشقەدا وی ددە پالدانێ و دەستب قەنجکرنێ دکە. رۆژا دودا بەگ ب دەستی کورێ دۆختر نامەکێ ئەرمەنکی سیابەندێ سەییسێ خورا دشینە، وەکی "رۆژێ جارەکێ، ئێڤارێ بێ وی بڤینە". دە، مالا بەرتیلێ بشەوتە، کەڤر دکە پەنیر، دۆختر بووبوو پەنگا هەڤرمووش. بەختێ مورتلا بەگێ گەلەکی ب دۆخترا گرێدایی بوو، ب دەستی وی گەلەک پرسێ باهاتانا سافیکرنێ. هەلا بەگ ئیتبارا خوە ب وی نەدهانی، کو دلێ خوە بەر وی ڤەکە. رۆکێ خێلەک ژ شەڤێ دەرباز بووبوو، بەگ و دۆختر دوور و کوور خەبەر ددان. دۆختر تەیێ بگۆتا دخاست دلێ خوە بەر وی ڤەکرا، لێ وی ژی ئینتبارا خوە ب وی نەدهانی. بەگ بۆنا گلی ژ دۆختر بدا کشاندنێ، دەرهەڤا حال–وەختێ قەزایی، براتییا کورد و ئەرمەنییادا، جەزاکرنا هنەک مەرڤێ قەزاییە، کو دخاستن هەردو ملەتا بەرە هەڤدانا، قەنجیێ ئەرمەنییا و گەلەک– گەلەک پرسێ مایندا دۆخترا شرۆڤەدکر. ئەوێ قسەکرنێ تەیێ بگۆتا دۆختر هێدی–هێدی دلێ خوە بەر بەگ ڤەدکر، بەرێ سەرهاتییا عومرێ خوە ویرا دگۆت. دۆختر، کوتابوونا خەبەردانا خودا خاست تشتەکی بێژە، لێ خوە زوو ڤەگرت، بەگ کەن، لێ فەن ئەو دا سەرواختکرنێ،

کو وێ ڤر جەم هەردا بمینە. دۆختر دەمەکە خۆرت فکری و مەلوول گۆت:

– مورتلا بەگ، ئەز تە دسپێرمە خودێ مەزن، ئەز باوەرم، وەکی مێرەکی مینا تە، من نافرۆشە. کولەک دلێ مدا هەیە، بوویە گرێکە مەزن، من گەلەکی ددە نەرهەتکرنێ، گەرەکێ بدمە دەر. تو ڤی وەلاتیدا وەلیێ تەک و تەنێیی، کو ئەرمەنییا و ملەتێ مانە چووک خایی دکی. دیسا دڤێژم، تو خودێ خوە دخازی ڤێ لەزێ ژی بێژە دیوانێ، بلا من بەر دارێ بدنە سەکناندنێ. ئەزی کالم، دنێ ژ من کێم ناڤە، لێ خوونا من، نە یا ترکایە...

دۆختر، عەزیزێ من،– مورتلا بەگێ گۆت،– رندە کو تو ب دەڤێ خوە دڤێژی، وەکی ئەز پشتا ئەرمەنییا و ملەتێ مایینە هوور خایی دکم. ئەڤ خەبەردانا من و تەیێ ئۆرتا ڤان چار دیوارادا بمینە، قەت شاییشا نەکشینە، مێرێ کورد تێ پرتی-پرتیکرنێ، لێ هەڤالێ خوە نافرۆشە. گلیێ خوە دانەقوچینە، بێژە.

– بەگێ من،– دۆختر خەبەردانا خوە پێشدا دڤە،– تە ئەز ئیدی دامە باوەرکرنێ، تو ژ ئەرمەنییا گەلەکی هەز دکی، ئەزێ سورا خوە جەم تە ڤەکم. باڤێ من ژی ڤێ وێرتازێدا دارلیفۆنا ئانقەرێیە دۆختریێدا خاندبوو و کوتا کربوو، چەوا دۆختر دخەڤتی. وی چاخی عومرێ من دگهیشتە دەه سالا، رۆکێ باڤێ من، منرا گۆت، وەکی ئەزێ سێرا خوە تەرا ڤەکم، لێ کەسیرا نەڤێژە، لێ دییا تەیە ترک ژی وێ یەکێ زانە، کو ئەزی ئەرمەنیمە، دیوانێ زۆرێ ناڤێ من گوهاست و ئەز کرمە ترک. هلبەت، وی ئەو یەکا ب سالخێ وی، قەبوول نەدکر، لێ تشتەک ژ دەستێ وی نەدهات، بگۆتا ئەز ئەرمەنیمە. باڤێ من پاشێ تەڤی گەلەک ئەرمەنیێ وەلاتەز دخەڤتە بۆنا سەربەستییا ئەرمەنییا. رۆژەکێ ئێڤارێ وی دگرن و حەتا نها ڤەنەگەریایە مالێ. دە، دییا منە ترک حەتا رۆژا مرنێ ژی بۆنا باڤێ من دنالییا، دکالییا. دییا من سەر من روونشت، نەچوو مێر، ئەز دامە بەر خاندنێ و من ژی ڤی میراتێ شەهەردا دارلیفۆنا دۆختریێ کوتا کر، ب ناڤێ سونگی سەلمان کاخازێ خویی کوتاکرنێ ستەند و چەوا دۆختر خەڤتیم. ئاها من ئەڤ کولفەتا خویە ترک ستەند، خێنجی ڤی کورێ من، ژنا من ئیدی زار نە ئانی، ئەو هەیژدە سالا ژ من چووکترە. مورتەلا بەگ، لاوێ من، دڤینی وەلێتدا ترکێ مەنجەنێق چ تیننە سەرێ

ئەرمەنییا؟ بەلێ، سالخێ من بهیستییە، دیوان ژ تفاقا تە و تە دترسە. ئەگەر کوردێ مۆکسێ و تو نینبوونا، قەزا تەدا ژی خوونا ئەرمەنییا وێ مینا جەوا بکشییا. ئەز قوربانا تە و تفاقا تەمە.

سڤەترێ ئێڤارێ مورتلا بەگ ب دۆخترا دکەڤە خەبەردانێ، هەردا ژی دلێ خوە بەر هەڤ ڤەدکرن، لێ بەگ دەرهەقا خەزاکرنا ئەرمەنیایە سالا ١٩١٥–دا تشتەک ویرا نەگۆت، لێ تەنێ وا گۆت:

– دۆختر سەلمان، ئەز ب گۆری، ئەزێ ئیشەڤ وەختەکی شەڤێ، سییارەیێ خوڤا تەڤایی ژ ئانقەرێ بەرب مۆکسێ ئۆخرا خوە بجەدینم، شوخولێ منی گەلەکی فەرز هەیە، چووین، هاتنا منێ ئینشالاهـ وێ دو رۆژا بکشینە. دەرهەقا چووینا مندا تەنێ ئەز، تو و سییارەیێ منێ بزانڤن. ئەمێ گازی خودێ خوکن، وەکی ناڤا وی وەعدەیدا ڤەلی نەیێ مالا تە، وێ چقاسی باشڤە. جەم من خەیسەتەکی وا هەیە، نەخەییدە، حەتا پرسەکێ نەقەدینم، کەسیرا تشتەکی ناڤێژم. هوون دۆختر مەرڤنە ب هەمد و سەبرن، بسەکنە حەتا ئەز بێم، ئەزێ هەر تشتی، هەر تشتی تەرا قسەکم...

پایی شەڤێیی پرێ دەرباز بووبوو. باژارێ ئانقەرێ کەتبوو خەوا شرین. ل سۆقاقێ باژێر تەک–تووک مەرڤ دهاتنە کڤشێ. ژ وانا هنەکا دلەزاند زوو بگهیژنە مەنزیلا خوە، لێ هنەک ژی ب هەمدێ خوە دچوون و تەیێ بگۆتا مال–هالێ وان تونە، دخازن سڤێ خوە رۆنکن. وێ فەسلا شەڤێ سییارەیێ مورتلا بەگێ سۆقاقا کڤشکری هیڤا بەگێ خوە بوون، کو ئۆخرا خوە بجەدینن. بیستەکە خورت شووندا تر بەگ و سیابەند تێن دگهیژنە سییارا و دەستب جەداندنا ئۆخرا خوە دکن. وێ شەڤا تاری دەنگێ نەلێ هەسپا ل سازبەندییا خوە دخستن، لێ جارانا وەختێ نەلێ لنگێ هەسپا ل کەڤرا دکەتن، پریسکێ ئێگر بەر دفریان. کەلەبەلا سڤێ، وەختێ سە و گور هەڤ نەدهاتنە کڤشێ، ئەوانا مەزیلەکە خورت ژ ئانقەرێ دوور کەتبوون، پێشێ چیا، رێیی کەسەیە نەوال و گەبۆزارا داژۆتن، کو کەسەک وان نەڤینە. چەوا چیرۆکادا دڤێژن– وان رۆژا خوە دکرنە شەڤ و شەڤا خوە دکرنە رۆژ، ها ل هەسپا دخوریان، وەکی زوو بگهیژنە چیایێ فێزا قەزایی. مورتلا بەگ و سییارێ خووڤا ناڤا دو

رۆژادا خـوه گیـهـاندنه چیایێ فـێزا مـۆکـرسێ. بەگ دڤـینه، وەکی خـەو زۆرێ دده سییارا و هەسپ ژی وەستییانە. ئەو جیکی گەلەکی ئاسێ و بێقـەزییادا هێسابوونێ دده لاوکا، کو ئێڤارێ دەستب سافیکرنا خاستنا خوه بکە. مـورتلا بەگێ خوە دابوو سـەر پەلەکی بلند. نۆڤـەداری ل سـییـارەیێ خویە رازایی دکر. ئەو سـەر پەل خـەرقی متالا بـوو، ژ سـەرەکێ ئەرمـەنییا و کوردا گازی کێ بکە و چ سپارتنێ بدە وان، کو ناڤا هەڤتەکێدا چقاس ئەرمـەنیێ، کو قـەزا ویدا هەنە. بێ قـەزییا بەرب ئـوورسێـتێ مهاجرڤن، وەکی ژ خەزاکرنا ترکێ دەجال خـەلازڤن. وی هەموو رێ و دربێ مـهاجرا ڤـەبژارتبوو. بەگ نەدخاست هەرە قـەزایی، خاسـتی و نەخاسـتی وێ وی بڤـین، نێتا وی ئەو بوو. هـەمـا ل چیێ، جیێ خـەولە سـپـارتنا بدە سـەرەکێ ئەرمـەنیـیـا و ئێل، عەشیرەتێ کوردا.

رۆ ئیدی خێلەکێ بلند بووبوو، هنەک لاوک ژ خـەوێ هشـیـار بووبوون، هەسـپـا ژی وەسـتـا خوە هلدا بوو، مورتلا بـەگێ دەیی ل لاوکا گشکا کر، دەمـەکێ شـووندا لاوک دۆرا وی تۆپ بوون و گۆت:

– گـەلی خـۆرتا، سـپـارتـنەکە گـەلەکی فـەرز و چەتن بەر وە سـەکنییـە، ئەز وێ ب دەسـتی وە، حەتا تاری بکەڤـە عـەردێ، بدمە سـافیکرنێ، یانێ نا، وێ دەرەنگ کەڤە. نهاڤێ لەزێ گەرەکێ ساکۆ، کەرەم، سەفۆ، موختار و جانگۆ بەرب مـۆکسێ رێکەڤن. سـاکۆ بلا بێژە کەشـیش زارزاند، باگرات، کەشیش ئاخابێک، سارگیس، خـاچۆ، قـازۆیێ کورد، لێ کەرەم و سـەفـۆ بێژنە سـەرەکێ عـەشـیـرەتا سـەفکا – زاهـر بەگێ، سـەرکارێ ئێلا مـردێسـیـیا – عـەڤـدلقـادرێ وەلی، سـەرەکێ ئێـلا مـهـاجـرا– کەرەمێ عـەڤـدۆ، سـەرکارێ عـەشـیـرەتا بلخکا – کەلەشـێ زۆرۆ، لێ مـوخـتـار و جـانگۆ بێژنە سـەرەکێ ئێلا تاکۆرییا – سـەرهـەنگێ جەبار، سـەرەکێ ئێلا هـەیدەرا– برۆیێ کەکۆ، سـەرەکێ عـەشـیـرەتا جمکا – خـودۆیێ کەمـۆ، بلا سەرێ خوە ورا شلکن و ڤـرا جـەم من کورکن. گەلی لاوکا، ئەڤێ سورا مـن زەعف دزی خاییکن و بێژنە وان ژی، وەکی ئەو تەنێ بێن، تو کەسـیرا تو تشـتـی نەڤـێـژن، ئەگـەر رێڤـا من دپرسن، بێژنـێ، کو مورتلا بەگی ئانقەرێ گران نەخاشە. ئەز و لاوکێ مایین ئەمێ خوە بدنە زاخـا نەقەڤا گەلیێ بسکێ. وە کو جاڤ دا، نەسـن وەرنە جەم من. وەرا ئۆخرڤە!

ده، فەرمان، فەرمانا مورتلا بەگێ بوو، کێ دکاربوو نەقەداندا. فەرمانا وی نەیا قرکرنێ، زەلوولیێ و ئۆجاخ وێرانکرنێ بوو، لێ فەرمانا هەقیێ، راستیێ و مەرڤایێ بوو. قاسدێ بەگ حەتا ئێڤارێ دەرەنگ سپارتنا خوە قەداندن و بەرب زاخێ دهاتن، رێڤا راستی هنەک سەرەکڤانێ ئەرمەنییا و کوردا ژی دهاتن. وەختەکە شەڤێ گشک مینا مەرڤەکی تۆپی دۆرا بەگێ خوە بوون، دوو گەلەک پرس و پرسیارارا، بەگ ب دێمەکی پۆسیدە گۆت:

– گەلی برێ منە کورد و ئەرمەنی! پرسەکە زەعف گران بەر وە و من سەکنییە. ئەو پرسا مەجلیسا دیوانێ ژی ئیزبات کرییە، وەکی دەستب خەزاکرنا برا و جیناریێ مەیە ب قورنا – ئەرمەنییا بکە. وە گشکاڤا عەیانە، وەکی نها هەمووو قەزایی رۆمێدا دەست–ب هەساڤکرنا ئەرمەنییا بوویە و جارانا ژی کۆمێ ئەسکەر و جەندرما دزیکاڤا سەر گوندێ ئەرمەنییادا دگرن، بنەلییا دکوژن و تالانێ وان دڤن. لێ قەزا مەدا ژ ترسا کورد و ئەرمەنییا نەوێرن وێ یەکێ بکن. نها پرس وێ یەکێدایە، وەکی دیوانێ سالا ١٩١٥ ـا وێ وەلێتدا ب جارەکێڤا دەستب قرکرنا ئەرمەنییا بکە. ئا هەما بۆنا وێ یەکێ ژی من خوە قەستەمە ئانقەرێدا نەخاش ئاڤیتییە و هەموو ئوزڤێ مەجلیسێ دزانن، کو ئەزی نەخاشم. گڤا ئەزی ئانقەرێمە، هاژ رەڤا ئەرمەنییا تونەمە. ئەز دسپێرمە سەرەکڤانێ ئەرمەنییا، دزیکاڤا، بلا خێنجی ئەرمەنییا کەسەک پێ نەهەسە تڤدیرا خویە بارکرنێ بڤێن، وەکی بەرب ئوورسێتێ مهاجرڤن، وەعدە چار رۆژا ددمە وە. ئەز ئوسا ژی دسپێرمە وە هەر هەیشت سەرەکێ ئێل و عەشیرەتێ کوردا، دەستێ خویە سیلاهکری هازر بکن، وەکی رۆژا چارا، وەختەکە شەڤێ، کولی ئەرمەننیێ قەزا مە، چڤاس ژ دەستێ وە تێ، بێ شەر، ساخ–سلامەت دەربازی هدوودێ ئوورسێتێ بکن و پاشدا ڤەگەرن. گەلی دار–پشتێ من، وەڤا عەیانە، وەکی ملەتێ ئوورسا ملەتەکی رەحمە، وێ وان ب شابوون قەبوول بکن. ئەز ژی ژ کوشتن و دارداکرنێ ناترسم، لێ ئەز وە ددمە باوەرکرنێ، "نەخاشییا" منە ئانقەرێ، وێ ئێپێجە کۆمەکێ بدە من، لێ نەدا من ژیم، چ بکم ... ئینشالا هوونێ ژ ڤێ ئینتهامکرنا منە چەتن و دژوار ب رووسپیتی دەرێن. کی ڤێ فەرمانا منا هەق نەقەدینا، پاشێ بلا لۆمانا ژ خوە بکە... گەلی برێ من!

بەلکی گلی، گـۆتن و پرسـێ وە هـەڤن، شــەرم نەکن، بێـژن. ئینشـالاھ هوونـێ ژ ڤێ ئینتهامکرنا منە چەتن و دژوار ب رووسپیتی دەرێن.

– عـەزیزێ مە هـەردو ملەتا، خـاییکرێ مـە، مورتلا بـەگ،– کـەشیش زارزاند گۆت،– ئەم و کورد برێ هەڤە قادیمینە. مە حەتا رۆژا ئیرۆیین ژ وی ملەتی خەراڤی نەدیتییە و ڤر هادا ژی ناڤین .نها دیوانێ فەرمانا خەزاکرنا مە قەبوول کرییە، وەکی سالا کو تێ مە ئەرمەنیێ وەلێت ژ چووکا گرتی و حەتا مەزنا گشکا قرکە، ترکە بێ ئینسافن، وێ بکن ژی. بەلێ، ئەو قـەزییا ترکا وێ چەند رۆژا شـووندا، دەسـتێ مـە برا ژ هـەڤ بدە قـەتاندنێ. ئـەز چەوا کـەشـیـش، ئالیێ تـەمـامـیـیـا ئەرمـەنیێ قـەزایـی و خـودا منەتداریێ ئەلامـی مـورتلا بەگێ – مـیـرێ زراڤ و کولی کوردێ مـە دکم، وەکی مـە ژ کۆرپووچـکرنـێ ددە خـەلازکرنـێ. ئـەز ب خـولام، ئەز وە ددمـە باوەرکـرنـێ، وەکی رۆژا کڤشکری، ئەم ئـەرمـەنی گشکێ هازرڤن و سـەرەکێ ئێل عـەشـیـرەتا دکارن بێن، ب قەوەتا تۆمەری مە دەربازی هدوودێ ئوورسێتێ بکن.

دوو خـەبەردانا گشکارا، مـورتلا بەگ ئەنییا سـەرەکڤانێ ئەرمـەنییـا و کـوردا ماچدکە، وانرا ئۆخرا خێرێ دخازە، پاشێ گۆت:

– برێ منە کورد و ئەرمەنی! نەچین ئەو فـەرمـانا دیوانێ هەلا نەگهیشـتییە جییـا، هەلا کـەسـەک دەرهـەقـا وێدا تشـتەکی نزانە، ئەسکەر و جـەندرمـە ژی پێ نەهـەسـیـانە. دێمـەک، هـەمـوو جییـا هنەکی سـتـەقراندن و سـاهلبـوون هـەیە. تەمـا من ل وە، ئەگـەر ئەسکەر و جـەندرمێ دیوانێ رێڤا راستی وە بێن، شـەر نەکن، زمێن وانرا بڤـین، ئەو بۆنا بەرتـیلێ دمرن، قیـچکا بدنێ و دەربازڤن. ئەگـەر ژ وان ژی پرس بکن، بـەرتیلێ سـەر ئینسـافـا وان روونێ و وێ سـەرەکڤـانێ خـوە بخـاپـین و بێـژن– مـە رێڤـا کـۆچ نەدیتنە. دە، مێرخـاسێ من، دیسـا وەرا ئۆخربە، سـاخ هـەرن، سلامەت ڤەگەرن.

مورتلا بەگ، سـەرەکڤانێ ئێل و عـەشیرەتێ کوردا و ئەرمەنییا دیسا تێنە دەست و روویێ هـەڤ، مورتلا بەگ ب سییارەیێ خوڤا بەرب ئانقەرێ و سـەرەکڤـانێ ئەرمەنییا و کوردا ژی بەرب قەداندنا سپارتنێ خوە، ئۆخرا خوە دقەدین.

راستـە، مورتلا بـەگ دو رۆژ وەخت دابوو دۆختـر، کو وێ ڤـەگەرە، لێ رۆژا سـسـییا ناڤـا رۆژێ بوو، هـەلا ڤـەنەگـەرییا بوو، ئەوێ یەکـێ دۆختـر گـەلەکی ددا نەرهـەتکرنـێ.

رۆژا سسىيا ب بانگداييىنا ديكێ سڤێرا مورتلا بەگ گەلەكى كێفخاش دكەڤە هوندور، ئەو و دۆختر تێنە دەست و روويێ هەڤ. پاشێ بەگ ل چيايى مۆكسێ راستى كێ هاتبوو، چ سپارتن دابوو وان، وێ چچاخ باركن، يەكۆ-يەكۆ دۆخترا گۆت، هدوودێ شابوونا دۆختر تونە بوو، تمێ دێمێ وييى كەن بوو. ژ شابوونا دۆختر دەستێ بەگ ماچ كر و گۆت:

مورتلا بەگ، لاوێ من! بەختێ ئەرمەنييا و تەرا، ناڤا ڤان هەرسێ رۆژادا، نە ڤەلى و نە ژى قاسدێ وى نەهاتنە مالا مە. يەقين، كوردێ ڤێ هەڤتێدا هێسيرێ ئەرمەنييا ژ قركرنێ خەلازكن و بڤنە هدوودێ ئوورسێتێ، ئەرێ، ئەرێ؟

– دۆختر جان! وى ئاليدا لاپ ئارخايينڤە، چەند رۆژا شووندا، بەسا مهاجربوونا ئەرمەنيايە ئوورسێتێ وێ ل وەلێت بەلاڤە. ئەز تە هيڤى دكم، ئيرۆ بێژە سيابەندێ من، بلا سييارا گشكا شەڤ بشينە مۆكسێ، تەنێ ئەو بمينە، بلا ناڤا جمعەتا منە قەزاييدا بەلا بكە، وەكى مورتلا بەگى گران نەخاشە، نكارە ژ ناڤا جى و نڤينا راڤە، لێ گومان هەيە، دۆخترێ وى قەنج بكن...

وان رۆژا دەقيقە، سەحەت و رۆژێ وێ هەڤتێ گەلەكى گران سەر مورتلا بەگێ و دۆخترا دەرباز دبوون. بەگ تمێ ناڤا متالادا بوو، كو سەرەكێ ئێل و عەشيرەتێ كوردا وێ هێسيرێ ئەرمەنييا چەوا بدە خەلازكرنێ، كو دلێ وى رەهەتڤە. بەگ تەيێ بگۆتا دوو چوويينا هێسيرێ ئەرمەنيارا، ديوانێ چ بينە سەرێ وى، قەت نەدفكرى. نە ئاخر، بۆنا وێ گونەكارييا مەزن، ديوانێ جەزايى گوللەكرنێ و يانێ ژى داركرنێ بدە وى. ئەو ئالەما خودا دفكرى، وەكى داركرنا من دها رندە، نە كو ب هەزارا قركرنا ئەرمەنييا. دنيالك و دۆزا مە، ب مرنا منڤا قەت تشتەكى ئوندا ناكە، لێ قركرنا ب هەزارا بەندا، ئەو بۆنا قەزايى دەربەكە گرانە. ترك مەرڤنە بێ ئينسافن، وەختێ دكەڤنە چەتنايێ، دكارن ژنا خوە بفرۆشن، ئەو قەنجييا تو وەختا ناشێكرين. ژەرا مەرا دەڤێ ئوزڤێ مەجليسێ و وەزيرێ وان كەڤە، كا يەك مايە، كو من بەرتيل نەدايێ، لێ رۆژا منە چەتن، كا ئەوێ كۆمەكێ بدنە من؟ هەلبەت، نا. ڤان رۆژا بەسا رەڤا ئەرمەنييا وێ وەلێت بەلاڤە، وێ يەقين ئەجەلە گازى من بكن و سەرێشانەكە مەزن بدنە من و دڤە من گوللەكن ژى. ئەز باوەرم كۆمەكا تركا ناگهيژە

من، تەنێ "نەخاشی" و کوردستانا من، بەلکی پری–هندکی ئیمدادێ بدە من، ئەو خودێ بزانڤە...

رۆژا دودایە دوو ڤەگەراندنا مورتلا بەگێیە ژ مۆکسێ، ڤەلی دوو خەڤاتێرا بەرب مالا دۆختر تێ، کو حالێ نەخاشییا مورتلا بەگێ بهەسە. وەختێ فایتۆنا وی دەر مالا دۆختر دسەکنە، دۆختر پەنجەرێرا وی دڤینە و دڤێژە بەگ، وەکی "خوە مری باڤێژە" دۆختر لەز بەرب دەروازە دچە و راستی ڤەلی تێ، تەڤایی تێنە مال، وەزیر چ پرسێ ددە بەگ، تو جاڤێ ناستینە. دوو گەلەک بلند گازیکرنێرا، بەگ وەلدگەرە بەرب وی، زەعف گران و حالەکی خەراڤدا دڤێژە:

– پا ...، پا ...، شا ...، تو...، تو ...، خێر ...، خێر ...، ها...، ها.،.، تی...، تی...

– مورتلا بەگ، – ڤەلی گۆت، چەوانی، حالێ تە چییە؟ دڤە دۆختر رند تە نانهێرە، یەکی مایین بینم؟

مورتلا بەگ خێنجی ئاخ و شاخێ، تو جاڤا خێرێ نادە، تەنێ و تەنێ چەعڤێ وی دنهێرە.

دۆختر،– وەزیر گۆت،– ئاخر ئەو مالا مندا پاک بوو، چ قەومییە، ها خەراڤ بوویە. بەلکی دوودەرمان لازمڤن، بێژە، ئەزێ دەستخم. دۆختر، زوو قەنجکە، قەزا بێ خایی مایە، کی چ دخازە، دکە...

ئەز ب خولام، – دۆختر گۆت، – حالێ وی مالا وە ژی نە هاقاسی پاک بوو، پشکا وی بەرک جەمدییە، تمێ ناڤا گەرمایێدایە، چقاس دەرمانا ددمێ، لێ هۆز ناکە. ئەزێ بخەڤتم ناڤا ٢٠–٢٥ رۆژادا راکمە سەر پییا.

مورتلا بەگێ نشکێڤا دەستێ خوە باکر، ل و– ڤێ وەزیر نهێری و ب جوورەکی وا گۆت:

– ڤە...، ڤە...، ڤە...، لی...، لی...، م...، م...، رن...، من...، من...، من...، ب...، ب...، ب...، ڤ...، ڤ...، نە...، نە...، مۆ...، مۆ...، ک...، ک...، سێ...، سێ...،

ڤەلی بەگ گاڤا وان خەبەرێ بەگ دبهیزە، گڤا هنەکی پۆسیدە دڤە، لێ دێمێ وی شەدەتی ددا، کو دخاست زوو بمرە.

دوو چوویینا وەزیرا دۆختر و بەگ، گەلەکی ب هەڤ شا بوون، وەکی بەگ چ ئانی سەرێ وی. خەبەرێ ڤەلی پاشایە "من تەمامییا ئوزڤێ مەجلیسێ ب نەخاشییا مورتلا بەگێ هەساندییە، ئەزێ سڤێ دەرهەقا حالێ وییی خەراڤدا، دیسا گشکارا بێژم..."

چەندەکی شووندا، بەسا رەڤا ئەرمەنیێ مۆکسێ نە کو تەنێ گهیشتە ستەنبوول و ئانقەرێ، لێ گەلەک قەزایی وەلێتدا ژی بەلا بووبوو. سەرەکڤانێ دیوانێ و ئوزڤێ مەجلیسێ کەتبوونە حالەکی گران، لێ هنەکا ژی دگۆت، وەکی "ئاخ، ئەوانا چەوا ژ بەر شووریێ مە خەلاز بوون، زەعف هەیف... ئەڤ گشک مورتلا کرییە، ئەو ژ کوردا گەلەکتر ژ ئەرمەنییا هەز دکە و ئەو بەر قریێ دانە خەلازکرنێ..." دەمەکە خورت شووونداتر ب فەرمانا جانترکێ دیوانێ، مورتلا بەگ وی حالێ "خەراڤدا" و دۆختر ئانینە هزوورا چەند ئوزڤێ مەجلیسێ و وەزیرا، هنەکی شووندا ڤەلی ژی ئانین. بەرێ ڤەلی دانە خەبەردانێ، وی ژ رۆژا پێشنە نەخاشییا مورتلا بەگێ، هەتێ ئیرۆ، ئەلامەتیێ دەرهەقا نەخاشییا بەگدا، خاییکرنا وییە مالا خوە و دۆختردا گشک شرۆڤەکر. دۆختر ژی چ کو دیتبوو، چەوا قەنج دکر، چەوا ئانییە مالا خوە، گشک شرۆڤەکر. لێ وەختێ بەگ دانە خەبەردانێ، وی خوە بێهش ئاڤیت، جاڤا وان نەدا، تەنێ چەعڤێ وان دنهێری. چەند جەندرمێ بێ ئینساف ب فەرمانا وان مورتلا بەگێ و دۆختر دانە بەر زۆپا، خوونا وان سەر عەردێ مەوجی بوو، قووره– قوورا دۆخترێ کال بوو، لێ مورتلا بەگێ قەت دەنگێ خوە نەدکر، تەنێ–تەنێ تووژ ل چاڤێ وان قەجەرا دنهێری و ئاخینا کوور دکشاند. جارا دودا بەگ و دۆختر کوتان، وەکی بدنە ستوویێ خاڤە. دۆختر زەڤتا خوە نە ئانی و ب حالەکی مری گۆت:

– ئەز نزانم گونێ من چییە، هوون ها من دزێرین؟ ئەگەر ئەز مقابلی دیوانا مەیە "ئازا" دەرکەتمە، یانێ من سەرەکڤانەکی وێ کوشتییە، ئەختییارییا وە هەیە وا بیننە سەرێ من. لێ وەختێ سووجێ من کالێ ٧٠ سالی تونە، چما ها دکن؟ ئەڤا یەکا نە دینێ مەیی "موسولمانیێ" و نە ژی جانترک قەبوول ناکن. ئاخر، ئەز "موسولمانم"– چ کول و دەردێ من هەیە تەڤی رەڤا ئەرمەنیێ خاچپەرەستڤم...

وەزیر و ئوزڤێ مەجلیسێ دیتن، وەکی ب کوتانا مورتلا بەگێ و دۆختر تشت

دەرناکەڤە، لێ بەگی حالێ "مرنێدایە"، ئەگەر جارەکە دن ژی بکوتن، وێ بمرە و ئەو پرسێ بێ سافیکرن بمینە، لازمە وی بشینە نەخاشخانەکە باژێر، وی بدنە قەنجکرنێ، پاشێ دەستب سلێستیکرنێ بکن، بەلکی گونێ خوە بدە ستوویێ خوە، یانێ نا ب کوتانێ تشتەک دەرناکەڤە، ئەو پرسا تاری نایی ئەشکەرەکرنێ. دوو وان گۆتنێ دۆخترێ کالرا، وان پری–هندکی ژی وی باوەرکرن و ئیزنا وی دان، کو هەرە مالا خوە، کەسیرا تشتەکی نەڤێژە. لێ مەرڤێ مەخسووسە دیوانێ ڤەلی تمێ ئیز دکرن، وەکی کی تێ مالا وی، ویرا چ دڤێژن. مورتلا بەگ ژی چەوا مەیتەک برنە نەخاشخانێ، عەمری سەر دۆخترا کرن، وەکی چ دخازن بکن، وی ناڤا وەعدەکی کندا قەنجکن، ئوو...

دۆختر رۆژا دودا هنەکی سەر هشێ خودا تێ، کورێ خوە ب سپارتنا مورتلا بەگێ دشینە جەم سیابەندێ پشتۆڤانێ بەگ و دڤێژە لاوێ خوە، ڤان گۆتنێ مورتلا بەگێ بگهینە وی و بلا زوو هەرە مۆکسێ جاڤێ بدە هەموو سەرکارێ ئێل و عەشیرەتێ کوردا. "بێژێ– بێ دیوانا رۆما رەش بۆنا رەڤا ئەرمەنییا مورتلا بەگ گرتنە، هاقاسی کوتانە، چەوا "مەیتەک" ئاڤیتنە نەخوەشخانەکە باژارێ ئانقەرێ، وەکی دوو قەنجکرنێرا وێ هێ دیوانا وی بکن. بلا هەموو ئێل و عەشیرەتێ کوردا حالێ شێردا ل چیا بسەکن، نەهێلن ئۆردییا رۆمێ تێکەڤە قەزایی. چڤاس ژ وە تێ، بەسا گرتن، زێراندنا وی و یەقین گوللەبۆرانکرنا وی، ب دەستی قاسدا بگهیننە هەموو قەزایی کوردستانێ، بلا هەموو جییا دەنگێ خوە بلندکن، تێلێگرافا سەر ناڤێ جانترکێ وەلێت بشینن. ب گلیکی تمێ بێژنە وەلیێ قەزا، وەکی ئەگەر دیوانا موسولمانیێ میرێ مەیی زراڤ ئازا نەکە، شەرێ مە دیوانێرا شەرە... وەلیێ قەزایی وێ وان خاستنێ کوردا یەقین بگهیننە ستەنبوولێ و ئانقەرێ، شوخولێ میرێ زراڤ وێ قەنجڤە..."

سیابەند رازیبوونێ ددە کورێ دۆختر و ب قیتێ ڤەدگەرە خانێ، هەسپێ خوە ئالف دکە و وەختەکی شەڤێ ژ ئانقەرێ دەرتێ و رۆژا دودا دگهیژە چیایێ مۆکسێ، رێزا سەرەکڤانێ هەموو ئێل و عەشیرەتێ کوردا دکەڤە و وانرا وان گۆتنێ مورتلا بەگێ دڤێژە. دوو وێ بەسێرا، ل تەمامیا کوردێ مۆکسێ دڤە هەیدادە، کی ب

سیلاھ، کی دەستەڤالا رۆژا دودا دەردکەڤنە چیایی مۆکسێ و ھیڤا ھاتنا ئەسکەرێ دیوانا توورکیاییە دەجال دسەکن، وەکی چەوا لازمە جاوا وان بدنێ، کو نەکەڤنە قەزایی. سەرەکێ ئێل و عەشیرەتێ کوردێ مۆکسێ، رۆژا رۆژ قاسدێ خوە دشیننە جەم سەرەکێ ھەموو ئێل و عەشیرەتێ کوردستانێ و وێ بەسێ ناڤا واندا بەلا دکن.

دە، ھورمەت و سیانەتا مورتلا بەگێ نە کو تەنێ مۆکسێدا ھەبوو، لێ ناڤا تەمامییا کوردێ کوردستانێدا ھەبوو و ب ھەزکرن ژێرا دگۆتن میرێ زراڤ. ھورمەتا وی ئوسا ژی جەم دیوانا توورکیایی نە ھندک بوو. وی ب سەدا کورد ب دەستی بەرتیلێ و ھورمەتا خوە ژ گوللەبۆرانێ و دارێ دابوونە ئازاکرنێ. ئاھا سەڤا وێ یەکێ ژی ل کوردستانێ بوو ھەیدەدە، کو مورتلا بەگ دیوانێ گرتییە و وێ چەندەکی شووندا گوللەبۆرانکە. سەرەکێ ئێل و عەشیرەتا تێلێقراف پێی تێلێقرافا جانترکارا دشاندن. ب زار دگۆتن وەلیێ قەزا، وەکی مورتلا بەگێ ئازا نەکن شەرێ مە مقابلی دیوانێ، شەرە.،

مورتلا بەگ ھێدی ھێدی نەخاشخایێدا قەنج دکرن و دوو ئێپێجە قەنجکرنێرا، وی تیننە ھەبسێ، دەست و لنگێ وی قەید-چیدارێ دخن، لێ سلستچیێ ھەربیێ سەر ژ وی نەدبرین و سلست دکرن، وی تەنێ تمێ گلیک دگۆت، وەکی "ئەز ھاژ رەڤا ئەرمەنییا تونەمە، چەوا دقەومە ئەز "دەڤبەلاتییا" ئوسا مقابلی دیوانێ بکم. ئوزڤێ مەجلەسا وە گەلەکە دەڤبەلانە، چوونە مال ژن و قەومێ خورا گۆتنە و ھنەکا ژی ئەرمەنییارا گۆتنە، وان ژی بارکرنە و مھاجری ئوورسێتێ بوونە. ئەز ھاژ تشتەکی تونەمە، ھەرن گونەکارا بڤینن...". وەختێ بەگ نەددا ستوویێ خوە، ئەو دیسا دزێراندن، لێ وێ یەکێ ھوکمی سەر بەگ نەدکر، چمکی دلێ وی رەھەت بووبوو و ب ھەزارا ئەرمەنی ژ خەزاکرنێ خەلاز کربوو.

دە، ستەمبوولێ و ئانقەرێ رۆژێ ب دەھا تێلێقرافێ نە ب خێر ژ کوردێ کوردستانێ دستەندن، لێ وەلیێ قەزا تمێ جاڤ ستەنبوولێ و ئانقەرێ و مەرڤێ دیوانێیە جابدارا دشاند، وەکی کوردێ کوردستانێ بۆنا مورتلا بەگێ ھازر دڤن، کو دیوانا مەرا شەرکن.

بەسێ ژ کوردستانێ و مۆکسێ ستەندی، گەلەکی جانترکێ دیوانێ و ئوزڤێ

مەجلیسێ ددا نەرهەتکرنێ، وەکی کوردێ کوردستانێ دەست ناڤێژە سیلاهێ. نە ئاخر، سالا ١٩١٥ ـا بەر دیوانێ پرسەکە گەلەکی مەزن و فەرز سەکنی بوو. ئاها بۆنا وێ یەکێ ژی سەرەکڤانێ دیوانێ مەجبوور بوون پرسا مورتلا بەگێ مێجلیسێدا بنێرن و بێنە سەر نێتەکێ. مەجلیسێ ڤەلی ژ خەڤاتێ ئازا کر و شوخولێ وی سپارتە مەحکەما ئەسکەریێ، کو وی جەزا بکن. پرسا دۆختری کال چەوا "ترک" قەت نەهاتە ئۆرتێ. مەجلیسێدا گەلەک ئوزڤێ وێ دەرهەقا مورتلەدا زەعف سەرت خەبەردان، لێ نکاربوون باهاتانا سەر فکرەکێ، چمکی دو پرسێ سەرەکە بەر دیوانێ سەکنی بوو: یا پێشن تەمامیا کوردێ کوردستانێ بۆنا مورتلا بەگێ مقابلی دیوانێ شەر ئەلام کرییە و یا دودا سالا ١٩١٥ ـا وەلێتدا خەزاکرنا ئەرمەنییا. مەجلیسێ پرسا سەرەکە قرکرنا ئەرمەنییا هەساف کر و وێ یەکێ گەرەکێ عەسە میاسەر بکن، لێ مورتلا بەگێ بۆنا تەڤرانەبوونا کوردێ کوردستانێ ئەفوو بکن، وەکی کورد سەرێ خوە دیسا بلند نەکن.

ئاها، براتی و دۆستییا کورد و ئەرمەنییە ب قورنا دیسا بەنگزێ خوە نیشان دا. ب سالخێ ئەرمەنییا کوردێ مۆکسێ ب سەرەکڤانییا مورتلا بەگێ دوسد پێنجی هەزار ئەرمەنی ژ قرا رۆما رەش دا ئازاکرنێ.

سەرێ چاردا

ئێرشکرن هەوایی و ڕەشاییێدا

ل چیایی ئاراراتێ زڤستان ئیدی کەتبوو قامێ خوە. بێ ب هەمدێ خوە دیویلاند، بەرف ژ جیکی دبرە جیێ ماین، چەل و نەوالێ چووک دپەچنی، دکرە هێک. جینا ژی شەپێ بەرفێیە مەزن پێشدا دهانی، کۆل و کۆسێ چووک بن خودا دپەچنی، کو ئیدی دەنگێ دێریژۆریێ نەبهیستانا و تێکەتانا خەوا شرین. ناڤا وێ شانەشینا تەبییەتێدا تەیێ بگۆتا مژ و دوومان ژ ئاراراتێ خەییدییە و ناخازە بڤە مێڤانێ وێ. هەردو ئارارات ناڤا بەرفێدا بەژنا خویە تیتالی مینا منارا هەڤراز – هەڤراز هلکشاندبوون، کۆلۆزێ ماسیسێیی مەزن قەی گهیشتبوو عەسمین، لێ ریشیێ کۆلۆزێ وی مینا پێلێ بەرێ سەر هەڤرا، بەر هەڤرا دمەشیان و پێلێ مەزن پێشدا دهانی.

مەه و نیڤەک ژ شەرێ توورکیاییی پاشنی مقابلی کوردا دەرباز بووبوو. ناڤا وی شەریدا ئووسیانچیێ کوردا سەرێ چیێ، ناڤا وێ بەرف و باگەرێدا هێسا روونەنشتبوون، هازرییا خوە دیتبوون، وەکی کارڤن راست و بێ شاشی هم هەوێدا، ئوسا ژی ڕەشاییێدا جاڤا قەتلکارێ ترکا بدن. وێ هەوا سەرتدا بەلەدچیێ کورد ژی تەنێ ب شەڤا دخەڤتن، لێ رۆژا چەوا جمعەت دڤێژە، "کیدەرێ خاربوو، بۆنا وان وار بوو"، هێسا دبوون، وەکی جاڤێ دورست بدنە سەرەکقوماندارێ خوە.

ئەهمەد پەی شەرێ پاشنرا، گەلەکی شا و کوبار دبوو، وەکی کوردا ڤی شەریدا یا نەبینایی ئانییە سەرێ ئۆردییا دیوانێ، لێ ئالیێ ماییندا گەلەکی پۆسیدە دبوو، بەر خوە دکەت، وەکی فەسالێ ناڤینە جاڤێ برێ خویە کوردرا بشینە، کو ئەو بکارڤن ڤێ جارێ ژی هجوومکرنا تەیارێ وان بدە قەلسکرنێ. چەند رۆژا پەی وان فکر و متالارا، ئەو ب قەستی بەلەدچیێ خوە جاڤێ شێخزاهرا دشینە، وەکی "فەرمانا

وەزیرێ توورکیاییی ئەسکەریێ هەیە، کو ڤێ جارێ مقابلی کوردا فرندا بدە خەڤاتێ، ئۆردی دیسا تێ تامکرنێ و زووترەکێ وێ بێ دووری وارگا وە بسەکنە، بەرێ فرندەیێ دەربازی هجوومکرنێ بڤن و پاشێ ئۆردی. رۆژا هجوومکرنێ مە خەڤاتچیێ ئیدارێرا نە عەیانە. ب تەخمینا من، حەتا ئۆردی نەیێ تامکرنێ، نەیێ جیێ جی، نەسەکنە، تەیارە تو وەختا هجوومی سەر وە ناکن. چەتنایا وە ئەڤ جارە، ئەگەر هوون ژ بن وێ گرانیێ دەرکەڤن، بزانڤە هوونێ یەقین بگهیژنە مەرەمێ خوە. ئەز بەختێ تە و فەدایێ تەدامە، پیژ پشتا نەیاردا بنکینە..."

شێخزاهر وەختا وێ بەسێ دبهیزە، هەموو قومانداریێ دەستا و تەمامییا فەدایا پێ دهەسینە، سپارتنێ تەزە ددە وان و هازر قەلەچێ خودا دسەکن، جاڤا ئێرشکرنا فرندا بدن.

رۆژ سەر هەڤدا هۆل دبوون، دەرباز دبوون، نە ژ ئۆردیێ و نە ژی ژ فرندێ دژمن تو دەنگ و بەس تونەبوون. چیایی ئاراراتێ و وارگا ئووسیانچییا ناڤا عومرێ عەدلیدا بوو. لێ تەنێ ژ سڤێ زوو و حەتا ناڤارۆژێ دوورەبینا سەرەککوماندارێ کوردا و مێشندارا دخەڤتین و تمێ بەرژێر بەرب دەشتا ئانادۆلیێ مێزە دکرن، بێ فرندە تێن و یانێ نا. دە، بەرفێ سپیچالا خویە چیلە-قەرقاش هەموو جیییا راخستبوو، ئەگەر وێ سەرمێدا تەیرەکی جولەت بکرا لاپ ژێرێ هەوێدا سەفەر بکرا، وێ زەعف رند بهاتا کڤشێ.

ب سالخێ بەلەدچیێ ئووسیانچییا، تەیارێ دژمن هەرۆ، گاڤا هەوا هنەکی خاش دبوو، ژ فرەگەهێ دەردکەتن، خورا ناڤا هەوێدا دەمەکێ چەرخ ددان و دیسا ڤەدگەریانە جیێ خوە. جارانا ژی ب فەرمانا قومانداریێ فرندەچییا گەلەک فرندەچی، کو دەردکەتنە سەیرانگا خویە فرینێ، بەرب بازیدێ، گەلیێ زیلا دچوون، وەکی ب فرینا چییارا بەملن، وەختێ هجوومی سەر دژمن بکن، شاشییا بەرنەدن. راستە، فرندەچییا گشکا نزانبوو، وەکی وارگا کوردا کویە، درێژایی و بەرایا وێ نزانبوون چقاسە، ژ کو دەستپێ دڤە و کو کوتا دڤە، ئەڤێ یەکێ بۆنا فرندەچییا چەتنایێ مەزن پێشدا دهانی، وەکی دقەومە گەلەک بۆمبێ وانە ژۆردا رەشاندی، نەگهیژنە مەرەما خوە.

بەسەکە ئەهمەدێ دێ کورد شێخزاهر گەلەکی ددا نەرهەتکرن و پۆسیدەکرنێ. وی دەست داڤیتە چ فەند و فێلێ هەربیێ، وەکی ڤێ جارێ چ بکە، کو فرندەچیکی دژمن بخاپینە و تێخە تەلێ، لێ بەرف، سور و سەرما چیێ هەموو نێتا وی ددا پەریشانکرن و بەتالکرنێ. سەرەکقوماندارێ چەتا کوردا مینا پێنج تلیێ خوە زانبوو، کو فرندەچیێ دژمن هاژ پێ هەنە و بەلکی خەریتا وان ژی هەیە، وەکی وارگا ئووسیانچییا کویە، دقەومە زرارێ ژی بدن. وێ زڤستانا سەرت، بەرفا قالندا تو مەجال تونە بوو، وەکی جیکی مایین وارگا تەزە چێکە، دژمن بدە شاشکرنێ. دە، شێخزاهر بوو، قتیتک و هۆستێ شەرا بوو، ئەو وەختێدا دەرهەقا هەر تشتیدا فکری بوو، وەکی ئۆردییا وی فەسلا پاییزا دەرەنگ و زڤستانێ ل چیێ سەرمێدا چەتنایێ نەکشینە، وی وارگا، کو پاییزێ تەزە چێکربوو، ژ گوندێ وی چاخی نەدهاتە جوداکرنێ. وی خێنجی تابی و قەلەچێ چێکرییە، کو تۆپێ گران تێدا دابوونە جیوارکرنێ، جەم چەند هەڤ هۆلکێ بنەرد چێکربوو، وەکی تۆپچی شەڤا بکەتانێ، ل وان ببوویا ستار و تێدا نەجەمدیانا. وی ئوسا ژی هەر دەستەکێدا ئێپێجە هۆلکێ بنەرد دابوو چێکرنێ، ئەو ب دارا، چرپییا و گیهێ پەچاندبوو، خولی ئاڤیتبوونە سەر، وەکی دلۆپ نەکە و نە ژی سەرما تێرا دەربازڤە. هوندورێ وان گیها تژیکربوون، دەوسا کولاڤ و دۆشەکا دگرت، ژ گیهێ خسیل دابوونە چێکرنێ هم ئاڤیتبوونە سەر عەردێ و دیواراڤا درداکربوون، دەری ژی ژ دارا، چرپییا و گیهێ چێکربوون، ئوسا ژی بۆنا هەر دەستەکێ ئاسپێژخانەکە بنەرد دابوو چێکرنێ، وردا تەنێ ئێڤارا و شەڤێ خورەک و نانێ ئووسیانچییا دهاتە هازرکرنێم و پەتنێ. ئاها لەما ژی سەرما چیێ ل ئووسیانچییا هۆز نەدکر. بەلێ، وێ زڤستانێ وارگەکە ئوسا چێکرن منکوون نینبوو، سەرەکقوماندارێ ئووسیانچییا خێنجی راست خەڤتاندنا عەمەلیاتا شێر، ئوسا ژی دکاربوو ئۆردییا خوە ژ سەرمێ بپارێزە و چەوا لازمە قولخی وێ بکە. ئەو خەڤاتا گشک دیلێ ترکا کربوو.

بەلەدچی جاڤەکە نە ب خێر دگهیننە سەرەکقوماندار، وەکی دو رۆژا پێشدا بەلەدچی ئیسکۆ و سەرهەنگ ناڤا رۆژێ نشکێڤا راستی بیست بەلەدچیێ ئۆردییا ترکا تێن، دژمن دکە–ناکە ئەو تەسلیم ناڤن، بەلەدچیێ مە و یێ دژمنا کێلەکا گوندێ

کوردایی کۆسەبلاخێ دکنە شەر، ب سالخێ گۆتیبا دو سەحەتا شەر ئۆرتا واندا دچە، مێرخاسێ کورد هەڤت ترکا دکوژن، لێ بەلەدچیێ ترکا ناخازن وان بکوژن، دخازن ساخە-ساخ بگرن و بڤنە جەم سەردەکقوماندارێ پێشەنیێ، دەرهەقا جیواربوونا وارگە و فەدایادا پێ بهەسن و پاشێ بکوژن. وەختێ شێر ئوسا دڤە، وەکی پێنج بەلەدچیێ ترکا خوە ددنە فێزا لاوکا، بەلەدچیێ مە وانڤا رند دهاتنە خانێ، لێ ئەو لاوکاڤا نەدهاتنە خانێ. ئەجلافێ ترک نیشانا دەستێ هەردو لاوکا دگرن، هەردو دەستێ ئیسکۆ زەندێدا تێنە بریندارکرنێ، تڤنگێ ناقفلینە، لێ سەرهەنگ ملێ راستێ تێ بریندارکرنێ، ب جوورەکی چەند گوللا داڤێژە وان، یەکی دکوژە، یێ مایین هجوومی سەر وان دکن، ساخە-ساخ دگرن و دڤنە جەم سەرەکقوماندارێ پێشەنییا ترکا، ئەو ئەلبێرا ئیسکۆ ناس دکە، پاشێ ئیسا بەگێ قوتی تێ کوراپێ خوە دڤینە، قازی پاشا یا نەبینایی تینە سەرێ ئیسا. قازی بەرێ ئیسکۆ ددە خەبەردانێ:

– ئیسکۆ، چەند ئێرشکرنێ مەیە سەر کوردا، چقانە سکەرێ مە هاتییە کوشتن، بریندارکرنێ و چقاس مە سیلاه ئونداکرنە، گشک تویی سەڤەڤ. دێمەک، تو هم مەرا دخەڤتی و هم ژی کوردارا؟ تو زانی، وەکی گونێ تە ژ چیایی گریداخێ گرانترە، لێ ئەم چەوا بکن تو موسولمانی! وەختێ تو راست جاڤا پرسێ مە بدی، بەلکی ژی دیوانا موسولمانیێ تە ئەفوو بکە، تە بدە قەنجکرنێ و تو دیسا بۆنا مە بخەڤتی..

– کەرەمکە، پرسا بدە،– ئیسکۆ دڤێژە،– ئەزێ وەکە زانەبوونێ خوە جاڤێ تە بدم.

– نها، ڤێ دەمێ مێشنداریێ کوردا سەر کیژان بلندجییا، کیدەرێ و چقاسن؟ پرسا دودا، وارگا کوردایە تەزە ئەم ئیدی پێ هەسیانە کویێ، درێژایی و بەرایا وێ چەند کیلۆمێترن و چەوا جیواربوویە؟ شێخزاهرن کیژان ئالییە، چەند تۆپێ وانە گران ل کو هاتنە قورمیشکرنێ؟ هەلا جاڤا ڤان پرسا بدە، بەلکی گونێ تە هنەکی ساهل بڤە و ئەزێ پاشێ چەند پرسا ژی دیسا بدمە تە و دوو وێ یەکێرا ئەزێ تە بشینمە جەم دوختر، تە قەنج بکە. تەنێ-تەنێ راست بێژی، ها، یانێ نا؟...

بەری جاڤداییێ ئیسکۆ ئاڤێ و جخارێ دخازە، ب فەرمانا قازی ئەسکەر ئەلبێرا

خاستنێ ئیسکۆ دقەدینن، ئاڤێ و جخارێ تینن، بەرێ دخازن ئاڤێ دەڤێ ویڤاکن و پاشێ جخارێ ڤێخن و تێخنە دەڤێ وی، لێ ئەو ب هێرس دڤێژە:

– کەسەک بلا ئاڤێ دەڤێ منڤا نەکە و جخارێ نەدە من، شوکور دەستەکی سەرهەنگی ساخە، بلا هم ئاڤێ بدە من، هم ژی جخارێ و پاشێ ئەو ژی بلا ئاڤێ فەخوە و هم ژی جخارێ بکشینە...

راستە، قازی پاشا دلێ خودا وێ یەکێرا رازی نەدبوو، لێ بخاستا، نەخاستا سەڤا زەلالکرنا وان پرسا رازی دڤە. سەرهەنگ ب دەستێ خویی سلامەت ئاڤێ ددە ئیسکۆ، ڤەدخوە، پاشێ جخارەکێ دکە دەڤێ ئیسکۆ و خوە ئاڤێ ڤەدخبە و جخارەکێ دکشینە، لێ ئیسکۆ جخارا دودا ژی دکشینە، چەوا دڤێژن هنەکی دلێ وی هێسا دڤە، دۆر-بەر و هەڤالێ خوە مێزە دکە، دامەکە خۆرت شووینداتر ب هێرس دڤێژە:

– هەر کوردەک مێشندارەکە، گوللا وان عەردێ ناکەڤە، هەر کەڤرەک بۆنا وان دار-پشت و برایە. بەر هەر کەڤرەکی مێشندارەک روونشتیە، وەختێ دەربازی هجوومکرنێ دڤن، مینا گارانەکە دێوێر بەرە ئۆردییا تە ددن، قولەکێ ناڤینن تێکەڤنێ. بەلەنگازنۆ، تەیر توو گۆشتێ کوشتی و بریندارێ تە دخون و زڤستانێ ژی بن بەرفێدا دقەرسن، سەلامێ تەرا دشینن. ئەم ب تۆپ و جەبرخانێ تە، مقابلی تە شەر دکن و وە ددنە قەلسکرنێ...

قازی پاشا وەختێ وان گۆتنێ وی دبهیزە، گەلەکی هێرس دڤە، حەتا دەستێ وی دگرە چەند شەماقا ل سوورەتێ وی دخە، هەردو دەستێ وییە بریندار چەند جارا دهەژینە، پاشێ قرمێ دەردخە ڤەراستی ئیسکۆ دکە، ئیسکۆ تێنێ دکەنە و دڤێژە:

– ماقوول، چما ئوسا زوو هێرس دڤی، لێ چما ئەز هێرس ناڤم؟ دڤە گۆتنێ من خاشا تو نایین، ئەرێ؟ قەت هێرس ناڤە، وەختێ گلیێ راست تێ گۆتنێ، خاشا تە نایی. لێ دیوانا تە چڤاس نەراستیێ، نەمەرڤاییێ، نەجامێرییێ، بێ قانوونیێ دکە، ئەم کورد چەوا دۆز دکن، دە هوون ژی دۆز بکن، دا!

قازی دیسا گەلەکی هێرس دڤە، چەند شەماقێ دنێ ژی لێ دخە، ئیسکۆ دکەنە،

قەرفێ خوە ب وی دکە. ئەو ژ کەنێ ئیسکۆ بەرک هێرس دڤە. قازی بۆنا ڤەکشاندنا سێرا کوردا، پۆشمان دڤە، وەکی لێخستییە، لێ. دوو وێ یەکێرا ئەو ئیسکۆرا قوربان و هەیران خەبەر ددە. ئیسا بەگ ژی تەڤی خەبەردانا وان دڤە. ئیسکۆ ناخازە خەبەردانا کوراپێ خویی کوردفرۆش ببهێ، دڤێژە قازی "ڤی بێباڤی ژ ڤر دەرخە، یانی نا، ئەز جاڤا تو پرسەکێ تو نادم..." قازی ئیسا بەگێ ژ ور دەردخە و دڤێژە:

– خۆرتۆ، تو ژی مەرڤەکی هێرسی، ها! مەرف ژ موومێ–مسقالێ نکارە تەرا گلیکی بێژە و شرینایێ خوە ب تە بکە؟ ئەز "برێ" وەیی مەزنم، ئەختییارییا من هەیە تە بکوتم ژی. وەرە ئەم دەست ژ هەموو لاقردییا بکشینن و دلێ خوە بەر هەڤدو ڤەکن..،

– قازی – ئیسکۆ دڤێژە،– ئا ئوسا عەرەبا خوە داخێرە راستێ، وەکی ئەم بکارڤن نێتێ خوە هەڤرا بێژن. هوون ب زۆرێ نکارن قەوەتا مە کوردا بشکێنن و بگهیژنە مەرەما خوە. کولێ نەچە درێشێ، ڤی شەرێ مقابلی کوردادا تو زەعف رند زانی تە چڤاس ئەسکەر و سیلاه ئونداکرییە، ئەوێ یەکێ تو ژ مە گشکا رندتر زانی، ژ زۆرێ تشتەک دەرناکەڤە، بهێلە، ئەز دلێ خوە ڤەکم، چ لازمە بێژم و پاشێ شوخولێ تەیە. ئەزێ نها جاڤا پرسێ تەیە ماین گشکا بدم...

سەرەکقوماندارێ پێشەنییا ترکا ب خەبەردانا ویرا گەلەکی پۆسیدە دڤە، لێ هەلا نکاربوو حوکومێ خوە ب لێخستن و کوتانێ بدا دەربازکرنێ، لەما ژی دەمەکێ ب گۆتنێ ئیسکۆرا وەی نەچار رازی دبوو.

– ماقوول قازی، ئیسکۆ دڤێژە، بهێلە ئەز کەلەبالا دلێ خوە برێژم و پاشێ ئەزێ سەڤا "خاترێ وەیی ئێزیز" سەر مەسەلا هیملی ڤەکم. کورد وەلاتێ خوەدا نە هەزارن و نە ژی میلیۆنەک، دودۆنە، تەخمین پانزدە میلیۆنا زێدەترە. ئەو نە دارەکە رزیایە، وەکی هوون کۆکێدا راکن، باڤێژن. ئەو ب میلیۆنا هەڤدو زێدە دڤن و خاستنا خویە هەق دخازن – کوردستانا سەربەست، ئازا و یەکبوویی! ملەتێ مە، نە ملەتەکی دوچەکە، ئەو مەرڤهەزە، نە مینا وە دەجالە، ئەو ژ هەقیێ هەز دکە، نەهەقیێ پێپەز دکە. ئەز ئیدی ناڤێژم دەرهەقا دلۆڤانی، مێڤانهەزی، جینارتییا کوردادا. هەما ئەز

دوور نەچم، تە پاییزێ چەند جارا و چەند رۆژا، شەڤا هجوومی سەر ئووسیانچییا کر، مە تمێ بەری وە ددا، ب هەزارا ئەسکەرێ وە دکوشت و بریندار دکر، ئەو کوشتی و بریندار مەیدانا شێر دمان، تو و ئەسکەرێ ساخمایی درەڤیان، وەکی روحێ خوە خەلازکن، ئیدی دەرهەقا سیلاهادا ناڤێژم، گشک ل مەیدانا شێر دمان. دوو شێرا تەیرێ بەراتێ ئەو بەدەیب دکرن، لێ تالاشا تە نینبوو. خیرەت و نامووسا سەرەکدامانداریێ مە و ئووسیانچییا ئەو بەدەیبکرن قەبوول نەدکر، کوشتی دەفن دکرن، کۆمەکی ژی ددانە بریندارا. کوردا رند زانبوو، وەکی ب زۆرێ دیوانێ دەست–پی و ئەسکەر ئانینە، چەعڤێ هەر دێ و باڤەکی ریا وانە، هەرەک عەزیزێ مالەکێیە، گۆتی وان بزەوجینن، بەر دەف، دەوەتێ وان شاڤن. ئاها قەجەر، بزانڤە، دلێ کوردا چڤاسی مەزنە، تەمزە و مەرڤهەزە. گەلی ترکێ خوونخور، وێ یەکێ رند بزانڤن، وەکی کۆکا وەیە مەنجەنێق و زولمکارە، وە چڤاس وارگێ کوردا دەرمداخکرنە، بەلاسەبەب کال، پیر، زار و ژن قرکرنە، لێ وە چ ئانییە سەرێ ئەرمەنییا، ئاها هوون چتۆ مەرڤخورن؟ وارگا ئووسیانچییا کوردستانە، خایی خودانێ وێ کوردن. تە ب سەدا جارا ئێرشی ور کرییە، پۆر و پۆشمان پاشدا ڤەگەریایی. دە، تو زانی وەکی کوردا چەوا تو دایی سەر چۆکا! ب گلیکی وارگە، وارگا کور دانە، خێنجی کوردا ئەختییارا تو کەسی تونە لنگێ خوە باڤێژە ور. ئەگەر تو مێری و خورا دڤینی، هەرە ور، پێ بهەسە، وەکی درێژایی و بەرایا وارگا پێشمەرگا چەند کیلۆمێترن، فەدایی چەوا هاتنە جیوارکرنێ. تۆپێ گران سەر کیژان بلندجییا هاتنە قورمیشکرنێ؟

قازی دیت، وەکی چ دلێ ئیسکۆدا هەیە، ددە دەر، ناخازە سەر سورا ئووسیانچییا ڤەکە و تمێ ژی پێرا دڤێژە: "بلا بژی کوردستان! سەربەستی و ئازابوون جمعەتێرا!". بەلێ، ئیسکۆ ب کەن خەبەردانا خوە ددا دەر و تالاش ژ قازی نەدکشاند. سەرهەنگ ژی ژ وی پاشدا نەدما، ناڤێ کوردستانێ تمێ سەر زارێ وان بوو. ب فەرمانا قازی ئەسکەرەکی ب کێرێ هەردو ملێ ئیسکۆ ساخەساخ ژێکرن، پاشێ هەردو لنگێ وی، ئوسا ژی ئانینە سەرێ سەرهەنگ، لێ هەردو مێرخاسا ئاخ و ئۆف نەدگۆتن، تەنێ دگۆتن: "برا بژی کوردستان! ئازابوون و سەربەستی

جمعەتێرا!" قازی دیت را ژ وان ناڤە، چ دخازن دڤێژن، فەرمان دا، وەکی زمانێ هەردا ژی کۆکێدا دەرخن و ژێکن. فەرمانا بێ ئینساف هاتە قەداندنێ و پاشێ مەیتێ ئەوانی نیڤجی پۆچا هەسپاڤا گرێدان و هەسپ دانە بەزاندنێ...

بەلەدچیا گاڤا سەرهاتی و کرنا هەردو مێرخاسا شێخزاهرا شرۆڤەدکر، وی سەرێ خوە بەرژێر کربوو، تە کێر لێخستا، خوون ژێ نەدهات. دەرەنگ، دەرەنگ وی سەرێ خوە بلند کر، فەرمان دا قوماندارێ دەستەکێ، وەکی دەرهەقا کرنێ هەردو مێرخاسادا بگهیننە هەموو فەدایا. ئەو رادڤە پیا، چەند ئاخێ کوور دکشینە، پۆسیدە دڤێژە:

ئاخ، رۆما رەش، تو چ دکی و چ ناکی؟ ئەم ژی بەر "قەنجیێ تە دەردکەڤن، لێ نە ئوسا وەشیتی! ب هەزارا ئەسکەرێ دیوانێ دیل کەتییە دەستێ مە، راستە، مە ئەو دانە خەڤاتێ و ساخ-سلامەت بەردانە، لێ نە وەشیتیا وی جوورەیی؟ بەلێ، ئازابوون بێ قوربان ناڤە، قوربان ژی بێ ئازابوون ناڤە، هەردو هەوالجێوینە. گەلی مێرخاسا! ئاڤە، بۆنا وەتەن ئازابوونا خووشک و برێ خوە عومرێ خویی جەوان ژ وەعدە زووتر دا. رەحما خودێ ل وەڤە، گەلی برا! مرن دەجالێ توورکیاییە بێ ئینسافرا! سەربەستی کوردستانێرا! ئەم بۆنا وێ مێرخاسی و مێرانییا وە، بەر تربا وە و ناڤێ وەیی نەمری سوژدە ددن!

دوو ب وەشیتی کوشتنا هەردو مێرخاسارا، باوەرکی هەڤتەکێ شووندا بەلەدچی جاڤێ ددنە سەرەکقوماندارێ خوە، وەکی ئۆردییا دژمن ژ جی لەقیا و بەرب وارگا مە تێ، رۆژێ ئانجاخ چەند کیلۆمێترا رێ قوت دکە. ئەو ب هەسپا، قانترا و کەرا تۆپێ گران ب جەفاکی گەلەکی چەتن تین، کیدەرێ بەرف پرە، ئەسکەر رێ ژ بەرفێ تەمز دکە و هەیوانێ بێ زاری- زمان ب چەتنایکە مەزن، وان دکشینن. هاتنا ئۆردییا دژمنایە بەرب ئووسیانچیا بیست رۆژ کشاند، وان بنەتارا وارگا پێشمەرگەدا چادرێ خوە لێخستن، تۆپێ گران جیێ باشقە-باشقە قورمشیکرن و هیڤا هاتنا فرندا بوو. ناڤا وی وەعدەیدا ژی ئووسیانچی چەوا لازمە هازر دبوون و هەر یەک قەلەچە و تابیێ خودا سەکنیبوون، هیڤا هاتنا تەیارا بوون.

رۆژا هەیشتایە هاتنا ئۆردییا دژمن، ناڤا رۆژێ لاوێ کوردا ل عەسمێن فرندێ

خوونخورا ئەشراندن، وەکی فرندە ب کەل و بین هەڤراز، بەرب کوردا تێن. بەرێ وانا دووری وارگێ، ناڤا هەوێدا چەپ، راست و بەرژێر چەرخ ددن، لێ تەیێ بگۆتا هەلا ژ ترسا ئەڤراز هلنەدکشیان. مێشندار، تۆپچیێ تۆپێ گران ها نیشانا وان دگرتن، لێ هەلا نەدکەتنە تەپشا وان. ژ وان فرندا پێنجا تەیێ بگۆتا بەلەدچیتی دکرن، وەکی وارگە کویە تەڤایی هجووم بکن، لێ ژ بەرفێ ئیز و تۆزا وارگێ نەدهاتە کڤشێ. پاشێ فرندێ بەلەدچی بەرژێر بەرب تەیارێ مایین چوون، ئێپێجەیی ژی ناڤا هەوێدا فریان و پاشێ گشک بەرژێر بەرب فرەگەها خوە چوون، تەیێ بگۆتا بەلەدی کرن و ئێرشکرنا خوە هیشتنە سڤێ.

پاشداچوویینا فرندا ناڤا ئالەما شێخزاهردا دو فکر پێشدا دهانی، یا پێشن، وەکی بۆمبا دها گەلەکی هلدن، و سڤێ هێ دەربازی ئەریشکرنێ بکن. لێ یا دودا ئەو بوو، کو وان هەمـوو جی بەلەد کـرن، چوون هێساڤن، سـڤێ هێ دەربازی هجوومکرنێ بڤن. ئەو هەردو فکر مینا چەمێ بهارێیە لێمشتە ژ کەندالێ خوە دەرکەتی سەرێ سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردادا چەرخ ددان، لێ فکرا دودا وی راست هەساڤ دکر و سەر فکرا یەکێ ژی دسەکنی، لێ نە هاقاسی گەلەکی. دوو وان متالارا وی ب دەستی بەلەدچییا جاڤ دا هەموو قوماندارێ دەستێ چەتێ، وەکی "تەیارێ دژمنێ سڤێ زوو وێ هجوومی سەر مە بکن، وێ بڤە رۆژا جێرباندنێ، مرن و ژیینێ... هشیاربوون رەوشا مێرایە، نەهێلن فرندەکە دژمنا سلامەت سەر مەرا دەربازڤە. هەما رۆژا پێشن گەرەکێ ئەم چەعڤێ وان بدنە ترساندنێ، کو ئیدی نەیێنە سەر مە، وەکی شەر بمینە باهارێ..". شێخزاهر خەما ئۆردییا دژمن نەدکشاند، چمکی وی زانبوو، وەکی ئەو هیڤا ب فرندا پەریشانکرنا ئووسیانچییایە و وێ پاشی وێ یەکێ، هێ دەربازی هجوومکرنێ بڤە، لەما ژی وی تالاشا خوە ژ ئۆردیێ نەدکشاند.

وێ ئێڤارێ با بەرەکا ماسیسێ کەتبوو قامێ خوە، دویلاند، بەرف ژ جیکی دبرە جیێ مایین، کۆلێ کو ناڤا بەرفێدا سەرێ خوە دەرخستبوون، ژ زەرپا بێ دکرنە ویتە-ویت، سازبەندیێ دخستن و بێرا دهاتنە رایی، لێ قەوەتا بێ نەدگهیشتێ ب بەرفێڤا بپەچنە. وەختەکە شەڤێ بێ عومرێ خوە دا، هەوا هنەکی ملاهیم بوو،

عەسمانی چیک-سایی بوو، ستێرک پەل-پەلی ژۆرێ دهاتنە خانێکرنێ، پەی هەڤ دکەتن، درەقسین، هنەک ژ وان تەیێ بگۆتا دخەیدین، ژ وان جودا دبوون. شێخزاهر وێ ۱شەڤا شانەشیندا رانەزا بوو، دفکری، وەکی فەدایێ سڤێ وێ چەوا شەرکن، وێ چەوا دەربێ گران ل فرندێ ترکاخن، نەهێلن بێنە سەر وارگا وان، نۆلی هەرجار دیسا کەلەمێ خوە پشتا دژمندا بنکینن. وێ شەڤا ستەقریدا خێنجی کوخاندن و چرکینا لنگێ فەدایایە ژ بەرفێ، تو تشت نەدهاتە بهیستنێ، شەڤەکە کەرە-لال بوو.

قەرەبەربانگا سڤێ، هەلا سە و گور ژ هەڤدو نە دهاتنە کڤشێ، ئووسیانچی ژ کزۆخێ خویە بنەرد دەرکەتن، سەر چاڤێ خوە قەنج دکرن، هنەکا تاشتێ کربوون، هنەکا تەزە دکرن و لەز بەرب قەلەچە و تابیێ خوە دچوون، وەکی واندا بسەکنن، کو وێختێ دژمن ئێرشی سەر وان بکە، بکارڤن جاڤا وان بدن.

شەمسێ کال ئیدی رمەکێ بلند بووبوو، پەنجێ خوە راوەشاندبوو سەر بەرفێ، تەیێ بگۆتا هەموو جیبا شەمدان ڤێکەتنە، عەرد و عەسمان گەرم دکر. ناڤا وێ رەوشێدا دەنگێ فرندا ناڤا هەوێدا زەلال دهاتە بهیستنێ. دەمەکێ شووندا چەوا سەرکقوماندارێ ئووسیانچییا و ئوسا ژی فەدایا ب دوورەبینێ فرندێ دژمن هەوێدا ئەشراندن، هەر کەس تابی و قەلەچێ خودا هازر سەکنین، کو جاڤێ بدنە دژمن. فرندەچییا ب تەیارێ خوە بنەتارا وارگا ئووسیانچییادا ئەور دقەلشاندن، ئەڤراز، بەرژێر، چەپ و راست چەرخ دکرن، لێ هەلا تورش نەدکرن ئەڤراز بەرب وارگا کوردا بهاتانا، شێخزاهر تەخمین دکر، کو قوماندارێ وان جیدا سپارتن دایە وان، کێژان فرندەچی کیژان ئالیدا دەربازی ئێرشکرنێڤە. بیستەکە خورت شووناتر، گشکا هەڤرا، جارەکێڤا ئێرشی سەر وارگێ کرن و کێ چقاس خاست ئەوقاس ژی بۆمب جیێ، کو کورد تونەبوون سەردا رەشاندن. لاوێ کوردایە مێشندار هەما ئێرشکرنا ترکایە پێشندا فرندەکێ، لێ هنەکی شووندا یا دودا ژی ژۆردا ئانینە خارێ، ل عەردێ. دشەوتین و دتەقیان. دوو هەردو تەقیاییرا، تەیێ بگۆتا کوردا چەعڤێ فرندەچیێ ساخمایی دانە ترساندنێ، لێ دیسا مینا گورێ زڤستانێیە برچی ئێرش دکرن، لێ هنەکی بلند، وەکی نەکەڤنە بەر نیشانا مێشندارا، حەتا ناڤا رۆژێ چ کرن، نەکرن پۆشمان پاشدا بەرب وارگا خوە چوون. یەقین سەر هیمێ قەولێ

دایی ئۆردییا دژمنە بنەتارا وارگا ئووسیانچییا ژ جیێ خوە نەدلەقییا. وان فرندێ دژمنایە ساخمایی تەیێ بگۆتا پێ هەسیان، وەکی قەواتا کوردایە هیملی کو جیواربوویە.

فرندێ تووركییا دەجال وێ ئێرشکرنا خویە پێشندا پێشمەرگە قەت نەددانە ترساندنێ، هەر تشت دکرن، وەکی گەلەک فرنداخن و چەعقێ فرندەچییا بدنە ترساندنێ، هەیفا برێ خوە بستینن. ئەوێ هجوومکرنا فرندا جێرباندنا فەدایا ژی دابوو زێدەکرنێ، وەکی هجوومکرنا دژمنە دودا و یێ پاشوەختییێدا چەوا مقابلی وان شەر بکن.

دوو شێرا، فەدایی و سەرەکقوماندار ب لێخستنا دو فرنداڤا هێسا نەدبوون. سەرەکقوماندار تشتەک فکری بوو، لێ هەلا تو کەسیرا نەگۆتبوو. ئەو ئالەما دلێ خودا فکریبوو، وەکی هۆستاتیکە ئەسکەرییە تەزە بدە خەڤاتێ، وەکی هەیفا فەدایێ خوە بستینە، هم دلێ وی و هم ژی دلێ فەدایا هێسا بڤە. و یا سەرەکە ئەو بوو، وەکی چ بکە، کو ئەسکەرێ دژمن ژی ئالیکیدا هجوومی سەر وان نەکە.

وێ شەڤا دوو شێرا، تەنێ ژ شکەڤتا، مخارا دەنگێ ئاخین و نالینا بریندارا دهات. هنەکا حالێ وانی چەتن بوو، بەستاڤا خەبەر ددان و دگۆتن: "– گەلی لاوکا، ئەز بەختێ وەدامە، نەهێلن فرندە بێنە سەر وارگا مە! لێخن، لێخن، ژۆردا بیننە خارێ! ئاخ، ئۆف، کوردستانێ ژ قرێجێ تەمزکن! ئاخ، عەزیزا مە، بارێ تەیی گرانە..." دوو گەلەک فکر و متالارا شێخزاهر گازی قوماندارێ دەستا –شێخ عەڤدلرەحمان، ئەتار و خۆسرۆڤ دکە، نێتا خوە وانرا ڤەدکە و دڤێژە:

– ئەز تەخمین دکم، سڤێ فرندێ دژمن وێ ئێرشی سەر مە نەکن، ئەوێ هازرایا خوە بڤین، وەکی چەوا بێنە سەر مە و چەوا شەر بکن، بۆمبێ خوە بادلهەوا خەرج نەکن، ب نیشان بۆمبا سەر مەدا برەشین. ئەز ئێشەڤ فکریمە، وەکی ئەگەر سڤێ فرندە نەیێنە سەر مە، ئەمێ شەڤ هجوومی سەر ئۆردییا رۆما رەشکن، هەیفا کوشتی و بریندارێ خوە ژ وان دەرخن. ئەگەر دژمن هم رەشاییێدا و هم ژی هەشێدا تەڤایی ئێرشی سەر مە بکە، چەتن ئەم بن وێ گرانیێ دەرێن، لێ وەختێ ئەم ئۆردییا وی ژ سرێ دەرخن، ئەمێ چار–نەچار ب جوورەکی مقابلی فرندا شەر بکن، لێ

وەختێ هەڤرا مەخن، چەتن ئەم دۆز بکن. ئا هەما سەڤا وێ یەکێ ژی لازمە ئیشەڤ نا، لێ سڤێ نیڤێ شەڤێرا ئەمێ عەسەیی هجوومی سەر ئۆردییا وانکن. بۆنا وێ یەکێ چ لازمە بکن –بەرێ ئەولن ئەگەر سڤێ دژمن هجوومی سەر مە نەکر، دێمەک، ناڤا رۆژێدا شەش تۆپێ مەیە گران بلا هۆستا وان ژ هەڤدو دەرخن، پار–پاری بکن، وەکی لاوک بکارڤن بڤنە هێسوویا فێزا ئۆردییا دژمن قورمیشکن، ئەم ژیێ ٩– ١٠ هەزار پێشمەرگا هلدن، هەرن کێلەکا تۆپێ مەیە چەپێ و راستێ بسەکنن، وەختێ من فەرمان دا، تۆپێ نشکێڤا بێ ناڤبری نیشانگرتنا نقتکێ تۆپێ دژمندا گوللا برەشنن، یێ تۆپێ وان سرێ دەرخن. دوو وێ یەکێرا پێشمەرگێ مەیێ دەربازی ئێرشکرنێ بکن، لێ تۆپا دیسا ل دژمن گرێدن. ئەز خەیسەتێ ترکا رند زانم، وەختێ مە گوللێ تۆپا سەر واندا باراند و پێشمەرگێ مە ژی دەربازی هجوومکرنێ بوون، ئەسکەرێ وانی ساخمایی وێ پێبەرژێر برەڤن، وەکی روحێ خوە خەلازکن. یا سەرەکە، وەکی ئەو قەواتا دژمن ئالیێ رەشایێدا دشکێنن، دمینە هەوێدا، ئەو ژی خودێ کەریمە. ئەڤە نێتا من، خاستنا وە چییە؟ وێ ژی بزانڤن، وەکی فرندە شەڤ تو وەختا نایی کۆمەکا ئەسکەرێ خوە...

– شێخزاهر،– شێخ عەڤدلرەحمان دڤێژە،–یێرشکرنا هەوێیە پێشندا وە دیت دژمن چقاس زرار دا مە، ئەم ئانجاخ بەر فرندا بکنە شەر، لێ وەختێ ترک هەوێدا و هم ژی رەشایێدا هجوومی سەر مە بکن، زەعف چەتنە. هوون راستن، لازمە ئەم قەوەتا دژمنە رەشایێ هەلا مەجالا مە هەیە، ژ سرێ دەرخن، ئەگەر ئەم نها نەکن، پاشوەختیێ وێ بۆنا مە زەعف چەتنڤە. تو راستی و ئەم هەرسێک ژی تەرا رازینە، لازمە دەرهەقا ڤێ عەمەلیاتا مەیە شێردا هەموو قوماندارێ دەستێ چەتێرا بێژن و بلا بزانڤن. لێ بیر نەکن، ئیشە–ئۆلەجاخە، بەلکی فرندە ژی بێن، بلا مێشنداری مە جیێ خودا هازر بسەکنن.

سڤەترێ ژ بەختێ کوردا تەیارە نەهاتنە سەر وان، دوو ناڤا رۆژێرا فەرمانا سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردا ئەجەلە دهاتە قەداندنێ، پارێ تۆپێ گرانە ژ هەڤدودەرخستی دبرنە جیێ کڤشکری و ور بەرەڤ دکرن، دەرهەقا قەداندنا وێ یەکێدا تمێ جاڤ ددانە شێخزاهر. نەنهێرن، وەکی گەلەک قوماندارێ دەستا

نەرازیبوون، وەکی شێخزاهر تەڤی شەراڤە، لێ وی خاستنێ وان رەت دکر، چمکی ڤێ هجوومکرنێدا تەڤبوونا وی زەعف لازم و واجب بوو. سەرەککوماندارێ ئوسیانچییا وەختێ کڤشکری هەرسێ دەستە دانە پەی خوە پێبەرژێری جەم تۆپچییێ خوە بوو، ل تمتێلا قورمیشکرنا تۆپا، جیواربوونا وان نهێری و سپارتنێ تەزە دانە وان، وەکی گوللێ تۆپا بەرێ سەر کیژان نقتکا تۆپێ دژمندا بێرەشینن، وان سرێ دەرخن و پاشێ سەر ئۆردیێدا برەشینن.

بەرفێ کراسێ خویی چیلیقەرقاش هەموو جییا راخستبوو. بێ ب هەمدێ خوە دویلاند، سەرما خووشی بەدەنا بینبەرا دبوو. خێلەکە خورت ژ شەڤێ دەرباز بووبوو، باوەرکە ها-ها نیڤێ شەڤێ پێرا دگهیشت. لاوێ کوردایە تۆپچی نیشانا نقتکێ تۆپێ دژمنە جیێ باشقە-باشقە جیواربوویی گرتن و گوللە تۆپێ وان گرێدان. دەنگێ شەڤێ رند تێ بهیستنێ، زمە-زم ئۆردییا دژمن کەتبوو، گوللە بێ نیشانگرتن ئەڤراز داڤیتن، "لێ نەدگهیشتنە مەرەما خوە. ژ قالمە- قالما ئەسکەر دهاتە کڤشێ، وەکی قوماندارا عەمری سەر ئەسکەر دکر، وەکی نەرەڤن، لێ کەسەکی ئەو فەرمان نەدبهیست، پێبەرژێر بەرب دەشتێ درەڤیان. قوماندارییا ئۆردییا دژمن دیت، وەکی تۆپێ وانە گران هەموو ژ سرێ دەرکەتنە و پێشمەرگا ژی ب چەند تیشاڤا هجوومی سەر وان کرییە، لاوێ کوردا مینا بارانێ سەر واندا دباراند، فەرمان دا ئەسکەرێ مایین پێبەرژێر بەرب دەشتێ برەڤن. وێ شەڤێ کوردا ب هەزارا قوماندار و ئەسکەرێ دژمن قرکرن و بریندار کرن، چڤاس-چڤاس سیلاهێ وان سرێ دەرخستن. وێ شەڤێ کوردا وەکە بیست کیلۆمێترا دژمن ژ وارگا وان راقەتاند، پاشێ ب فەرمانا شێخزاهر فەدایێ وی زوو پاشدا ڤەگەریان، وەکی سڤێ نەڤنە خورێ بۆمبێ تەیارێ دەجالا. وێ شەڤێ کوردا وەکە ٢٠٠٠-٣٠٠٠ دیل گرتبوون، ب فەرمانا سەرەککوماندارێ ئوسیانچییا سیلاە و گوللێ تۆپێ گران دابوونە پشتا دیلا و قسمەکە فەدایا ژی بریندار و کوشتینێ خوە دگوهەستنە وارگا خوە. بەربانگا سڤێ، وەختێ گور و سە ژ هەڤدو نەدهاتنە کڤشێ، فەدایی و دیل گهیشتتە وارگێ، فەدایێ شەرکر و یێ وارگێدا مایی بۆنا هجوومکرن و قەلسکرنا ئۆردییا دژمنە وێ شەڤێ هەڤدو رادمووسان، هەڤدو بمبارەک و پیرۆز دکرن. هەما وێ دەمێ

ژی بریندار گوهەستنە شکەڤتا، لێ کوشتی ژی چەل کرن. دەمەکێ شووندا مژ و دوومانێ بەرەکا ئاراراتێ و وارگا ئەفاتێ کوردا ب تەمامی پەچنی. دوومانێ چەوا شێخزاهر و ئوسا ژی فەدایی گەلەکی دانە شاکرنێ، وەکی ئەو ئیرۆ ژ ئێرشکرنا فرندێ دژمن دانە خاییکرنێ. دوومانێ ئوسا هەر دەر قەپەچە کربوو، وەکی مەرییا سەر چەند هەلەبییا هەڤدو نەددیت. ئەڤێ یەکێ هم سەرەکقوماندارێ فەدایا ددا شاکرنێ و هم ژی تەیێ بگۆتا ئەو مەجبوور دکر، وەکی چ بکە ئۆردییا خوە ژ بۆمبێ دژمن بدە خاییکرنێ.

دوو گەلەک فکر و متالارا شێخزاهر تێ سەر وێ نێتێ، وەکی فرسەندێ فووت نەکە، بەلکی دوومانە پانزدە- شاندزە رۆژا بکشینە، ئەو ناڤا وی وەعدەییدا دکارە دووری وارگا خوە، وارگەکە تەزە چێکە و وەعدەکی فرندێ دژمن بدە خاپاندن و خالفاندنێ، دوو وێ یەکێرا ژی خودێ کەریمە. وەختەکە شەڤێ جاڤێ هەموو قوماندارێ دەستێ چەتێرا دشینە، وەکی زوو وەرنە جەم سەرەکقوماندار. دە، فەرمانا شێخزاهر بوو، حەتا بەربانگا سڤێیە رۆژا دوومانێیە دودا گشک جەم وی هازربوون و گۆتە وان:

– وە گشکاڤا عەیانە ئێرشکرنا فرندێ دژمن چقاسی زرار دا مە، ئەگەر دوومانێ نیبوویا، وان وێ دیسا هجوومی سەر مە کرا، وێ زرارەکە دها گەلەکی مەزن بدا مە. شوکور ڤێ رۆژێرا، مە ڤێ هجوومکرنا مەیە پاشندا هەیفا خووشک و برێ خویە ژ بۆمبێ دژمن شەهیدکەتی هلدا. هجوومکرنا مەیە سەر ئۆردییا دژمن هم ناڤە و هم ژی ناموسە. نها چ لازمە؟ ئەم گەرەکێ دەرهەقا رۆژا خویە پاشوەختێیێدا بفکرن، وەکی دیسا نەکەڤنە بن بۆمبێ دژمن، کو مە نەدە قەلسکرنێ. ئەز وا فکریمە، کو دەڤخوونا دیسا بدمە خاپاندنێ. گەلی برا، بەلکی دوومانێ دەه رۆژا، بیست رۆژا،

دە، دوومانا ئاراراتێیە، بەلکی ژی مەهەکێ کشاند، ئەم بەتال بمینن و دژمن مە قرکە، نا خێر. ئەز زانم، وەکی دیلێ دژمن گەلەکن و شوکور فەدایێ مە ژی گەلەکن. ئەز دخوازم ب قەوەتا تۆمەری ١٥-٢٠ کیلۆمێترا فێزا وارگا مەیە بەر- پالا زۆرن، نە نۆلی وارگا مەیە هەیی، وارگەکە تەزە چێکن. بۆنا چێکرنا وێ گەرەکێ ئەم شەڤ و

رۆژا وێ خەڤاتێ بکن، زوو-زوو کوتا بکن. (قوماندار گشک ب وێ خاستنا شێخزاهرا قایل دڤن). دە، ئەز شامە، وەکی هوون گشک منرا رازینە. سڤێ شەڤەقێدا خێنجی مێشندار، تۆپچییا و بەلەدچییا، فەدایێ مەیە ماین تەمامییا دیلا و ئەز، راست بەرێ خوە بدنە پاخلا گریداخێ، کیدەرێ کو مە بەگەم کر، وێدەرێ ژی دەستب چێکرنا هۆلکا قەلەچا و تابییا کن، وێ خەڤاتا زەعف چەتن، لێ کێرهاتی ناڤا دەھ رۆژادا کوتا بکن. وەختێ کو فەدایی و دیلا دەستب خەڤاتێ کر، راستە تارییە، لێ ئەزی وان دەرا بەلەدم، ئەزێ جیێ جیوارکرنا تۆپێ گران و مشندارا ژی کڤشکم، وەکی وێ دەرێ ژی خەڤات هەرە. بیر نەکم بێژم، وەکی شوکور خورەک و ئارێ مە گەلەکە، دسپێرمە قوماندارێ دەستا ئەرزاقێ، وەکی مینا دۆلاڤێ بخەڤتە فەدایی و دیلا وەختێ-شەختێدا ب خورەکێ گەرم و نینڤا بدە رازیکرنێ. ئەمێ گازی خودێ خوە ژی بکن، وەکی دوومان ئیمکانێ بدە مە، کو ئەم بگهیژنە وێ خاستنا خوە. هەمان دەرهەڤا هجوومکرنا مەیە سەر ئۆردییا دژمن و زرارا کو مە دایە دیوانێ، نها پێ هەسیایە، چەوا کو دموون بێ هلدانێ، ئەو مە ها بەرنادن، ئەگەر بەرێ فرندا رۆژێ جارەکێ، دودا ئێرشی سەر مە دکر، وێ وی چاخی چار-پێنج جارا هجووم بکە و وەرە بەر وێ بێیینسافییا شپووکێ تەیاخ بدە... نها گشک دکارن هەرن و سڤێ زوو دوو تاشتێرا، بلا هەر قوماندارەک فەدایێ خوە بەرب کانییا زێرا بڤە، ئەز و فەدایێ دۆرا مە ژیێ بێن. عەڤدلەجید، بیر نەکە وەختێدا خورەک بگهینی جماعەتێ، ها؟

وان رۆژێ چێکرنا وارگا تەزەدا باوارکە شێخزاهر شەڤێ ئانجاخ ٢ ٣ سەحەتا رادزا، تەڤی فادایا دخەڤتی، شێور و را ددا وان و پاشێ دچوو وارگا کەڤن ناڤا تۆپچی و مێشندارا دگەرییا، بەلەدچی قەبوول دکر، شێور ددا وان دیسا زوو ڤەدگەرییا وارگا تەزە، بێ چ کرنە، سپارتنێ کو دانە، قەداندنە، یانێ نا؟ ناڤا دەھ رۆژێ خەڤاتا کەلەبیندا فەدایێ کوردا ئەو خەڤاتا فەرز کوتا کرن، هەلا دار، چرپی، گیها و خسیلێ هۆلکێ بنەردە وارگا کەڤندا ژی ئانینە یا تەزە و چەوا لازمە جیێ خوەیی تەزە چێکرن، ب چەتناییکە گەلەکی مەزن ژی تۆپێ گران ئانین جیێ، کو شێخزاهر گۆتبوو، جیوارکرن، مێشندار ژی بیست جیێ باشقە-باشقە هاتنە

جیوارکرنێ، ب گلیکی ناڤا وی وەعدەییدا پاشی و پێشییا پێشمەرگا وارگا تەزەدا گهیشتە هەڤ و حالێ شێردا هەر یەک قەلەچێ خودا سەکنیبوون. ب فەرمانا شێخزاهر دو رۆژا پێشدا دیل بەرب بازیدێ ڤەرێکربوون. رۆژا دانزدا خێلەک ژ شەڤێ دەرباز بووبوو، بەلەکی کەتبوو ناڤا ئەورێ دوومانێ، تەیێ بگۆتا جی- جینا ئەورێ دوومانێ پزرییە قول–قولی بوویە و رۆنایی زۆردا داڤێژە سەر عەردێ. خالقێ ئالەمێ، تەبییەتێ، چیایێ ئاراراتێ تێ قەی بێژی هەیفا خوە مێرخاسی، ئازاییەزی و دلحەلالییا کوردا دهانی، باتندا چ دەست وان دهات بۆنا وان دکرن. لێ ئاها ئیجار ژی ئالیکارییا مەزن ئەو بوو، کو حەتا چێکرن و توندوروستکرنا وارگا تەزە مژ و دوومان ژ سەر وان نەدانە ئالیکی. بەربانگا سڤێ بێ نەرمک دویلاند، سازبەندییا خوە دخست، کاورانێ مژ و دوومانێ مینا کەریکی دابوو پێشییا خوە، بەرب کۆلۆزێ ئاراراتا مەزن دبر. چەند سەحەتا شووندا بێ عومرێ خوە دا، هەوا چیک–سایی بوو، چەعڤێ مەرڤا چڤاسی دبری ددیت. وێ شەڤێ سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردا هەموو قوماندارێ دەستێ چەتارا جاڤ شاندبوو، وەکی دوومانێ ئیدی عومرێ خوە دایە، سڤێ فرندێ دژمنێ ب کەل و بین ئێرشی سەر وارگا مەیە کەڤن بکن و وێ ناڤا چەند رۆژادا وارتگێ بکن و گڤا هەیفا ئۆردییا دیوانێیە قەلسبوویی ژ وێ خولییا بەلەنگاز بستینن. هەر یەک قەلەچێ خودا هازر بسەکنن و بێ ئاخری چەوا دڤە.

سڤا رۆژا دەنزدایە دوو دوومانێرا، شەمسێ کال تەزە نەدەر ددا، گولیێ خویە نارینجی سەر تەبییەتێدا رادوەشاند، دەنگێ فرندا زەعف دوور دهاتە بهیستنێ، چڤاس دچوو دەنگ دها گور دبوو و دها نێزیک دهاتە بهیستنێ. دەمەکێ شووندا فرندێ توورکیاییە ژ هێرسا هارەهەژبوویی عەسمان دقەلشاندن، ژەرەدادایی دکرن، کەل و بین بەرب ماسیسێ دهاتن، کو سەر وارگا کوردادا ژەرێ برەشینن. ب دوورەبینێ سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردا و مێشندارا زەعف زەلال ددیتن، چڤاس دچوو ئەوانا ئۆخرا خوە بەرب وارگا کوردا دچەداندن. وەختێ نێزیکایی ل وارگا کەڤن کرن، تەیێ بگۆتا میراتا مینا تەیرێ بەراتێ، کو ل بەراتێ بگەرن، ئوسا ل وارگا کوردا دگەریان، وەکی بۆمبا ب نیشان سەر وردا باڤێژن. وانا گەلەکی

چەرخدا، تەیێ بگۆتا جیێ بۆمبێ خویە ئێرشکرنا بەرێ و کزۆخێ بنەردە کو فەدایا هلشاندبوو و رەش دهاتنە کڤشێ، دیتن. نشکێڤا هەیژدە فرندا ب هەڤرا چەوا مینا تەیرۆکا باهارێ بۆمبە سەر وارگێدا رەشاندن، چەپ و راست دچوون، دیسا دباراندن. ب وێ یەکێڤا ژی تەیێ بگۆتا دلێ وان هێسا نەدبوون، بۆمبێ کێ رەت دبوو، لەز بەرب فرەگەهێ دچوو، پەیا دبوو، بارێ خوە هلددا، دیسا بەرب وارگێ دچوو، دباراند و حەتا ناڤا رۆژێ و پاشێ بەرب فرەگەها خوە دچوون.

فرندێ دیوانێ ب وی جوورەیی پانزدە رۆژا سەر وارگا ئووسیانچیایە کەڤندا بۆمب درەشاندن. وارگە بووبوو چەل-کۆرت، تیش-تیشی بووبوو، نەوال و تۆپێ چووک پێشدا هاتبوون. رۆژێ پاشن تەیارەچییا تێ بێژی تێ دەرخستن، وەکی ئەو هاتنە خاپاندنێ و هاقاس ژی بۆمب بادلهەوا خەرجکرنە. رۆژا هەڤدا ئیژا فرندا جوورێ ئێرشکرنا خوە دانە گوهەستنێ، بێ تەخمینکرن ژ فێزا وارگا کەڤن، حەتا بگهیژە وارگا تەزە ژۆردا بۆمبە درەشاندن، بێ ئووسیانچییا خوە کودا ڤەشارتییە. دو فرندێ پێشییێیە ئیدی دەربازی وارگا کوردایە تەزەچێکری بووبوون، لاوێ کوردایە مێشندار. هەردو ژی ژۆردا ئانینن خارێ. دوو وێ یەکێ را تێ بێژی فرندێ مایین ئیدی پێ هەسنان، کو ئووسیاییچی کو جیوار بوونە، دانە پەی هەڤ بەرب فرەگەها خوە چوون.

ناڤا وان رۆژێ دوومانێ، و هەڤدە رۆژا هەرۆ ئێرشکرنا فرندا دا ئۆردییا دیوانێ هنەکی هاتیبوو تامکرنێ، سیلاهێ تەزە خێنجی تۆپێ گران ستەندبوون و دیسا هاتبوون وارگا خوەیە بەرێدا سەکنیبوون، وەکی دوو سەکناندنا ئێرشکرنا تەیارارا هجوومی سەر فەدایێ کوردایە "ساخمایی" بکن و باشقە شێخزاهر بگرن.

رۆژا ئێرشکرنا تەیارێ رۆما رەش شانزدە تەیارا دیسا کورد دانە بەر بۆمبا. وێ رۆژێدا ئیدی شەرێ هەوایی سەر وارگا ئووسیانچیایە تەزە دچوو. ناڤا چل- پێنجی رۆژێ شەرێ هەواییی سەر کوردا، ئووسیانچییا دەھ تەیارێ دنێ ژی خستن و ژ بیستا تەنێ شەش تەیارە مان. ناڤا وی وەعدەییدا حالێ ئووسیانچییا ژی نە تو حال بوو، چمکی شەش تەیارێ مایین رۆژێ سێ - چار جارا ئێرشی سەر کوردا دکر و بۆمب مینا تەیرۆکێ سەر مێرخاسێ کوردادا درەشاندن. مەیتێ مێرخاسا تەڤی

کەڤر، کۆچک و ژ خولییا بۆمبا قولۆزبوویی، ناڤا هەوێدا بلند دبوو، پرتی-پرتی دبوون، ژۆردا دهاتنە خارێ، تەڤی خولیێ دبوو. هنەک مەیت ژی خولی، کەڤر-کوچکێ ئاراراتا دێ دەفن دکر و دلێ وان رەهەت دبوو. لاوێ کوردایە ساخمایی تالاشا خوە ژ وێ کافکوونکرنێ، خەزاکرنا بێ ئینساف نەدکشاندن، قەلەچێ خودا مێرخاسی سەکنیبوون و نیشانا فرندا دگرتن، کو ژۆردا بینە خارێ، هەیفا برێ خوە بستینن. فرندەچییا دیت، وەکی ئووسیانچی ژ قرکرنێ ناترسن، رۆژێ پێنج-شەش جارا بۆمبە سەر کوردادا دباراندن، وەکی گشکا بتەمرینن. وێ هجوومکرنا سەر کوردایە هەوایی و رەشایێ وەعدەکی درێژ کشاند، لێ کوردێ ساخمایی نەدهاتنە رایی...

سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردا شێخزاهر دیت، وەکی ئیدی مقابلی فرندێ دژمنە، کو رۆژێ چەند جارا هجووم دکن، شەرکرن زەعف چەتن و دژوارە، نیڤێ چەتا وییە پایی پرێ بۆنا ئازابوونا کورد و کوردستانێ ژ بۆمبێ دەجالێ توورکیایی شەهید کەتن. هەموو فەدایا ب چاڤێ خوە دیتن، وەکی ڤێ گاڤێ و ڤی حالیدا ئیدی تو چارە ناڤە. پێشبەری ئاگر-ئالاڤا عەسمانا چ بکی؟ دلادا شینبوو، چەعڤادا شین و گریبوو..، لێ فەدایا دیسا دەست هەڤ بەرنەددان، دلدمی ددانە هەڤدو، دیسا هەلانێ مێرانییا کوردا سەر هەڤرا داڤیتن، بەر هەڤدو خوە نقس (نوخق) نەدکرن. و وان فەسال شێخزاهر مەجبوور کرن، کو دەشتا شێر حەتا باهارێ بەتالکن، چمکو مایینا ڤی جوورەیی ئیدی بێفەیدەبوو. و ئەو ب دلێ کول کشیانە قولچ و "دەلێ" زڤستانێ. شێخزاهر چار-نەچار فەرمان دا فەدایێ ساخمایی بکشنە شکەڤتا، زاخا و مخارا بەلکی حەتا باهارێ خوە ژ وێ خەزاڤا ترکایە دنیاییدا نەبینایی، بدنە خاییکرنێ و باهارێ دیسا برێ خوە بەراڤی سەر خوە بکن، مقابلی دەجالا بکنە شەر. شێخزاهر ب دەستەکە چووکڤا پەی گشکارا خوە ئاڤیتە زاخا بزنێ. فرندێ دژمن دوو وێ یەکێرا دیسا چییایی ئاراراتێ و قەیایێ وێ ددانە بەر بۆمبا و ستار شکەڤتا و زاخادا ژی نەدهیشتن. دوو وێ یەکێرا ئۆردییا دژمن ئیژا وارگە کەڤر-کەڤر، مینێ سەیێ بینێ دنهێری، وەکی قە نەڤە شێخزاهر ساخ بگرە و یانێ ژی مەیتێ وی بڤینە، کو گونێ قازی سڤکڤە...

سەرێ پانزدا

شەرێ سەر زاخا بزنێ

ب گۆتنا گۆتییا، هاڤینەکێ سەرشڤان ب عەمرێ ئاخێ خوە، کەریێ پەزێ نێر دڤە تەختێ ئاراراتێیی گوهەرێ، ور دچێرینە، کو کۆکڤە پاییزێ رند بێ فرۆتانێ. سەرشڤان بۆنا خوە و شڤانێ ماین جریا (نان و زهوم) مەه و نیڤەکێ دکە تێرەکێ و داڤێژە سەر پشتا مەرکەڤێ، بەرێ کێری ددە تەختێ گوهەرێ. ناڤا چەند رۆژادا کەری چێرە-چێرە دگهیژە جیێ جی. دەه- پانزدە رۆژا شووندا، سڤەکێ پێز ژ گوهێرێ رادوەشین، سەرشڤان دڤینە، وەکی دو نێری و وەکە بیست بزنا تونەنن. شڤان کەتنە ناڤا متالا و خەما، پیڤاندن، برین، دەر-دۆرا گەریان، لێ سەر رێچا وان ڤەنەبوون. بەری ئێڤارێ دوواژۆکی شا-شا کرە گازی، وەکی نێری و بزن ڤانە، وێ ناڤ کێریدانە. شڤان فکرین، وەکی بەربانگێ وەختێ پەز راوەشاییدنێ، دڤە مە پاک ناڤ کێری نەنهێریبوو. لێ ئەڤ "چەعڤگرتنۆکا"، ئەڤ ئوندابوون، دیهاربوونا نێرییا و بزنایە نشکێڤا هەڤتێکێ کشاند، وێ شووندا ژی بێسەر-بێبەراتە دیسا ئەوانا بەتاڤەبوون. گەلەکی لێ دگەرن، نە وان و نە ژی بەراتێ ناڤین، سەرشڤان مەجبوور دڤە، وەکی جاڤێ بدە ئاخێ خوە، کو نێری و بزن تونەنن، بوونە پاری نان، عەرد قەلشییە تێدا چوونە. ئاخا سەرشڤان ددە سەرواختکرنێ، وەکی "وە دیت، خوە دیت، نەدیت، هوون هەق ژ من ناستینن". شڤان پۆر-پۆشمان، گەوری لێ قلیایی، ڤەدگەرە جەم هەڤالێ خوە، وانرا گۆتنێ ئاخێ قسە دکە. شڤان گەلەکی پۆسیدە دڤن، گازینێ خوە وێ دەورێ و خودێ دکن، لێ گازنێ وان هەوێدا داراداکری دمین. و ئیمکانا وان تەنێ ئەو دمینە، وەکی بگەرن، بڤین.

شڤان چەند رۆژا ژی دگەرن، ناگهیژنە مەرەما خوە. سەرشڤان مەرڤەکی گەلەکی

جێربـاندی بوو، ئەو ب سـالا بووبوو شـڤـان، وی گەلـەک رۆژێ دوومـانێ، تـەیرۆکێ، شلی و شـۆیێـدا بـربوون و ئوندابـوونا پێـز دیتـبـوو، دلێ ویـرا دەرباز بوو، کـو بزنە ساخن، لێ کونە، نزانبوو. وی شڤانێ پسپۆر ژ کال و باڤا بهیستبوو، زانبوو، وەکی جـارنا برکێ بزنـێ خـاییکار ژی دکـەڤنە بن باندوورا نـێریـی، نەڤـان دڤن، ددنە پەی نێرییا، ژ کـەرییا دقەتن، دوور دکەڤن، ل وارگێ مـایـین دهێورن. و هـەرکێ وان ناڤـین، ڤەناگەرن، ئەو بەرە–بەرە کووڤی دڤن، دگهێژنە هـەیوانێ بەیانی. دە، وی چاخـی وەرە بگەرە–ڤەگەرینە. ئەڤ یەکا بوویە قەیدە–قانوونەکە دنیا هـەیوانەتا...

وەختێ ئەو ناڤا کێری دگەرە، دڤینە، وەکی پێنج کارێ بزنێ ئوندابوویی ناڤا پێزدا مـانە. ئەو و هـەڤـالێ وی کـارێ خـایماک و بـێ مـاک گشکا دکنە کۆزێ، دو رۆژا وردا خـایی دکن، رۆژا سـسـیـایە نـاڤـارۆژێ بزنا گـشکا دڤنـە هـافا گـێلی، کـارا ژ کـۆزێ بەردەن، دڤە مکە–مکا کـارا بەرب مـاکێ خـوە دچن، ناڤا وێ مکە–مکا بزن و کـارادا دبهـیـزە، وەکی ژێرێ دەنگێ بزنا تـێ، ئەو و هـەڤـالاڤـا دگـەرن، ناگـەرن، نزانن دەنگ ژ کو تێ. دوو گەلەک گەرێـرا دوواژۆک قەیێدا شڤەرێکێ دڤینە، جاڤێ ددە سـەرشڤـان و ئەو تەخـمـین دکە، کـو دەنگێ بزنا ور تـێ. ئەو دوواژۆ دشـینە ناڤـا کەری و ب خـوە ژی شـڤەرێرا پێبـەرژێر دچە، چقاسـی پێشدا دچـە، ئاقاسـی دەنگـێ مکینا بزنا زەلال تـێ بهیستنێ، وەختێ ئەو دگهیژە کوتابوونا شڤەرێ، نشکێڤا بزنەک بەر چەعڤێ وی تـێ خـانێکرنـێ، لێ زوو منە دڤـە، ئەو دیسـا ئۆخـرا خـوە پێشـدا دجـەدینـە و دڤـینە وەکی کوتابوونا رێ زاخـەیە، هنەکی دکەڤە هوندور، روودنێ ل تاریستانا وێ تەمـاشە دکە، دوورڤـا ئـیشـڤـا چەعـڤـا ویڤـا زەعف خـەراڤ تـێ خـانێـکرنـێ، لێ تاقـەت نـاکـە پێشـدا هـەرە، خۆفـێ ژ ئیشـڤـێ دکشینـە و ب گۆتنا تە ژی دترسـە. سـەرشـڤان ئانەجـاخ خـوە جوورەکی داڤێژە دەرڤـا، ناڤا خۆفـێ و ترسێدا زوو–زوو هـەڤـراز هلدکشـە، تـێ دگهێژە هـەڤـالێ خوە وانرا قسـە دکە، دەمەکێ هێسا دڤە و پاشـێ ئێپـێـجە دارێ شـەواتـێ و تڤنگێ، حالەتێ هلتینـە ب دوواژۆکیرا پێبەرژێری بەر زاخـێ دڤن، سـەرشـڤان ژ ترسا سێ چار گوللا بەرە هوندورێ زاخـێ ددە، خـێنجی پرکە پرک و دەنگـێ بزنـێ تشتـەک نەدهاتە بـهـیـسـتـنـێ. سـەرشنڤـان ئیدی ئارخـایـین دڤـە، وەکـی خـێنجی بزنا وردا تو وەشـینـێ بەیانی ت بونەنن. ئـەو و دوواژۆ دارێ شـەواتـێ هلـتـینن، خـێلـەکـێ هوندورێ

زاخـێـدا پێـشـدا دچن، ور دارا ددنە سـەر هـەڤ، ئێگر پـێ دخن، دەمـەکێ شــووندا شـەمالا ئێگر ل زاخێ دکە ناڤا رۆژێ، دڤـین، وەکی بـزن ژ ترسـا گوللێ ئاڤـیتی تـێ بێژی بوونە گولۆکەکێ، گشکا خوە سپارتییە هەڤدو ل کوتاسـییا زاخێ سـەکنینە و تووژ ل وان دنهـێـرن. ئەو بزنا لەز دەردخن و ب هـەمـدێ خـوە بـەر شـێـمـالا ئێگر ل هوندورێ زاخێ دنهـێرن و دڤـین، وەکی زەعف مـەزنە، جییێ دو هـەزار پەزایە، چەند جییـا ژۆردا ئاڤێ دلۆپ دکر، ئەگەر ئێلبەک بدانا بەر هـەر جیکی دلۆپکری، وێ ناڤا چەند سـەحەتادا تژی کرا. بەر وان دلۆپا ئەلب تونەبوون، دلۆپ زەخم عەردێ دکەتن، ور گۆلێ ئاڤێ چووک پێشدا هـاتبوون، لێ تەیێ بگۆتا عەرد و کەڤرا ئاڤا بەرەڤبوویی هێدی-هێدی دمێت، لێ قەوەتا وان نەدگهیشتـێ جارەکێڤا بمێتا و زاخـە زهـا ژی بما. زاخە هاقـاسـی بلندبوو، وەکی سییار ب رمـا خوڤا دکارە تێکەڤە هوندور و شەر بکە. هـەما وێ رۆژێدا شڤان ناڤێ وێ داتینە زاخا بزنێ.

زاخا بزنێ جـەنووب-رۆهلاتا ئاراراتا مەزنە، تەخمین چەند هـەزار هـەلەبییا زێدەتر بنەتـارا کۆلـۆزێ وێ، تەخـتـێ کـو ژێرا دڤـێـژن گـوهـەر جـیـوار بوویە. سێ ئـالیـێ وێ قـەیایێ بلند و ئاسـێنە، تەنێ بەر وێ راسـتـەکە چووکە، وەکە کۆنەکی کوردایە. سێ ئالییادا پێبەرژێربوونا بەرب چەمێ ئەرەز منکوون نینە، چەوا دڤێژن چڤیک-چڤیکایا خـوە جـولەت ناکـە وان قـەیا، نەوال و زنارارا بـفـرە. ژ تەخـتـێ گـوهـەرێ شـڤـەرێکە یەکمـەرییە، وەکە سـەد مـێـتری بەرژێری راسـتا بـەر زاخا دڤـە. وەختێ تو ژ راسـتـێ سـەر گێلیدا تەماشە دکی، چەعڤێ مەرییا رەشـەڤەتێ و ژ ترسا پاشدا ڤەدکشی.

هـەما وێ رۆژێدا شـڤان کو روودنشتن، یانێ راستی رێشـییا و شڤـانێ ئاخـێ ماین دهـاتن، دەرهـەڤا زاخێدا قسـە دکرن و وانا ژی دەرهـەڤا وێدا هنەکە مایینرا دگۆتن. دە، کال و باڤا وەختـێدا گـۆتنە، وەکی بەس و گلیێ قـەنجە کاردار تو وەختا عـەردێ نامـین، ژ زارەکی دەربازی یێ ماین دڤن، زوو یانێ دەرەنگ دڤنە خوسـووسـییا بەندا و وەختـێ جی هـاتنێ، ددنە خـەڤـاتێ. بـەسا دیتنا زاخـا بزنێ ناڤا ئێل و عـەشـیـرەتـێ کـوردادا بەلا بووبوو، هـەرەکێ ئالیـێ خـودا وەکـیلێ خـوە دشـانـدنە وێ دەرێ، پێـرا دبوونە ناس، کو رۆژا چەتندا ئەو ل وان بڤـە ستار. دە، هـەر ئێلەکێ و عەشـیـرەتەکێدا مێرێ چێ هـەبوون، بۆنا نە راستـی، نە مەرڤایا دیوانـا رۆمێ پێرا دکەتنـە هوجەتێ و

هەلا جارانا ژی پێرا شەر دکرن، وەکی دەست ژ زولمێ بکشینە و کورد مالێ خودا ئازا، سەربەست بژین و عەمەل بکن. هەلبەت، کرنێ ئوسا خاشا دیوانا رۆمێیە زولمکار نەدهات، هەر تشت دکر، وەکی مەرڤێ ئوسا بدنە کۆرپووچکرنێ، کو زولما خوە پێشدا بڤە. مێرێ ئوسایە چێ ژی بەر وێ دۆز نەدکرن، زرار ددانە دیوانێ و بەرب زاخا بزنێ درەڤیان، ئەو ل وان دبوو ستار. ستارەکە ئوسا باهار، هاڤین، پاییز و زڤستانا ل وەلاتێ توورکیایی تونەنە. ئەوا دێیە و دییا حەلالە.

سەرهاتییا زاخا بزنێ ژ دەور و قورنا تێ و هەیلۆ دگهیژە حەتا ڤان رۆژێ مە. ئەو ب قەومانندنێ گەلەکی مەزن و مەلوولڤا دەولەمەندە. ئەسکەر و جەندرمێ دیوانا زولمکارا چەندک و چەند جارا و بەلکی ب مەها هجوومی سەر وێ کرنە، وەکی "گونەکارا" بکن بن پەنجێ خویە زولمێ، لێ بەلێ ئەو نەگهیشتنە مەتلەبا خوە، تەنێ کەڤر و قەیایێ زاخێ ژ گوللێ نەیارا هاتنە بریندارکرنێ، فەسلا پاییزێ و زڤستانێیە سەرتدا پۆر-پۆشمان ڤەگەریانە. زاخا بزنێ تمێ ل فرارێ دەولەتێ، رەڤیێ هەبسایە قەید-چیدارکری بوویە ستار، چەوا دێ قولخی وان کرییە. ئەو ژ عەدامکرنێ، سەد یەک سالا، درادکرنێ، زێراندنێ دایە قوتارکرنێ. لەما ژی کورد و ملەتێ ماینە خەڤاتچی زاخێ زییارەت و ئازادارا بەندا ژی هەساڤ دکن، قوربانا سەر وێ ددن، چرێ روون ڤێدخن و چەند رۆژا ور شەڤبوهورییا خوە دەرباز دکن و کەڤرێ وێ تەشاف دکن، پاشێ شا و کوبار بەرب مالا خوە دچن.

ب سالخێ کالا و پیرا، وەکی سەرەکڤانییا قەزا ئیدرێ چەعڤێ بنەلیێ گوندێ بێکەس و جۆتکانیێیە بەرا هندا بدە ترساندنێ، کو ئەو مقابلی دیوانێ دەرنەیێن، وەختێ – وەختێدا قامچوورێ (نالۆگێ) بدن، چقاس جەندرمێ قەزایی هەنە ب چەک و سیلاه دشینە سەر هەردو گوندا، وەکی مەرڤێ خاشا وان نایین، بگرن، یانێ بکوژن و تالان بکن. جەندرمە ب تڤدارەکدیتنەکە مەزن و نشکێڤا هجوومی سەر هەردو گوندا دکن، وەکە سەد-سەد پێنجی کال، پیر، زارا ژنا، خۆرتا و مێرا دکوژن، تالانێ وان ددنە پێشییا خوە بەرب قەزایی بین، رێڤا سییارە و پەیایێ هەردو گوندا پێشییا جەندرما دگرن، وەکە سەدی دکوژن و بریندار دکن، تالانێ خوە پاشدا تین. ئەوانا زانن، وەکی دیوان وان ئوسا بەرنادە، وێ دیسا هجوومی سەر وان بکە و

زییانەکە بێ هەساڤە مەزن بدە وان. ئەوانا ناڤا چەند رۆژادا هێسیرێ خوە ناڤا ملەتێ خودا، سەر گوندا پارەڤەدکن، گوندێ واندا خێنجی پشیک و سەیێ بێخایی کەسەک نامینە، نیڤێ مێرایی پایی-پرێ دچنە تەختێ گوهەرێ ل زاخێ دنهێرن و تێنە سەر وێ نێتێ، وەکی دکارن دەه سالا ورا بمینن، دیوانا توورکیایی نکارە تشتەکی وان بکە. ئەو ناڤا وەعدەکی کندا خورا خورەکێ دو سالا، شەواتیکێ، ئۆرخان و دۆشەکا تینن، گشکی جیوار دکن، ل تەختێ گوهەرێ وەختێ خوە دەرباز دکن و هیڤا ئۆردی و جەندرمێ دیوانێ دسەکنن، وەکی وەختا بێن، برەڤنە زاخێ. دوو وێ قەومانا شەرێ ئۆرتا کوردا و دیوانێرا بێلووکەکە ئەسکەر و جەندرما دیسا نشکێڤا هجوومی سەر هەردو گوندا دکن، دڤینن خێنجی خانی، تەولە، گۆمێ دەریڤەکری، مەووو-مەئوویا پشیکا و ئەوتینا کەلبا گونداداا تو بەنیینسانەک تونە. ئیژا فەرمانێ دستینن، وەکی ل گوندێ جینار بگەرن، جمعەتێ بزێرینن، وەکی جیێ کولفەتێ وان بڤینن. ئەو بێلووکا ئەسکەر و جەندرما دچە کیژان گوندێ کوردا کالا، ژنا، مێرا، کەتێ گوندا دزێرینن، دچەرچرینن، کەسەک نادە ستوویێ خوە، وەکی نەفەرێ مالا وانە ڤرن. ئەو بێلووکا وێ زولمێ ئوسا ژی تیننە سەرێ گەلەک گوندێد قەزایی وانێ و بازیدێ، لێ ناگهیژنە مەرەما خوە و پاشدا ڤەدکشن تێنە قەزێ. دە، نەمام و کوردفرۆش جاڤێ ددنە سەرەکێ قەزایی، وەکی بنەلیێ هەردو گوندا خوە ئاڤیتنە زاخا بزنێ. ئیژا دیوان، وەکی هەیفا خوە ژ بنەلیێ وان گوندا بستینە، بێلووکا خوە دشینە تەختێ گوهەرێ بەلکی وان بگرن. قومانداریێ بێلووکێ فەرمان ستەندبوو، وەکی حەتا وان "قولدرا" نەگرن، پاشدا ڤەنەگەرن. حەتا بێلووک دگهیژە تەختێ گوهەرێ، پێشەوتییێ کوردا جاڤێ ددنە برێ خوە، کو بێلووکا توورکیایی وێ زووترەکێ هجوومی سەر وە بکە، خوە خاییکن. ئەو پێنج رۆژا بەری هاتنا بێلووکێ، خوە داڤێژنە زاخێ و هیڤییا هاتنا وان دسەکنن. چەند رۆژا شووندا دەنگێ ئەسکەر و جەندرمێ ترکا فێزا زاخێدا رند دهاتە بهیستنێ. هەلبەت، وان شڤەرێدا نەوێربوون هەرنە بەر زاخێ، وێ ئەلبێرا ببوونا خورێ گوللێ کوردا. لەما ژی قومانداریێ ئۆردیێ خورا کربوو عەدەت، رۆژێ سێ جارا- سڤە، نارۆژێ و ئێڤارێ گوللە سەر زاخێدا درەشاندن، خێنجی بریندارکرنا زەر-زنارێ بەر دەڤێ زاخێ،

وەکی دنێ نکاربوون تشتەک بکرانا. ب وی جوورەیی حەتا سور- سەرما پاییزا دەرەنگی ئالایی ور بوو و پاشێ دکشیا دچوو و لاوێ کوردا سەربەست هلدکشیانە تەختێ گوهەرێ و وەختێ خوە دەرباز دکرن. قەوماندنێ ڤی جوورەیی بێ هەساڤ بوونە و دڤن. شێخزاهر ژی هاژ وان قەوماندنا و هەما "زەرپێ" زاخا بزنێ هەبوو...

***

فرندێ توورکیایی دوو دەرمداخکرنا وارگا کوردایە ل تەختێ گوهەرێ، ئیژا ئۆردییا دیوانێ بێیینسافی، بێجامێرتی و ب وەشیتی قرکرنا فەدایێ کوردارا مژوول بوو، سەر هیمێ فەرمانا دایی، فرندە پاشدا ڤەدگەرنە وارگا خوە. دوو چوویینا وانرا، ئۆردییا دژمن تێ وارگێ، هەر ئەسکەرەک و قوماندارەک ب فەرمانا قازی مینا سایی بینێ ل فەدایێ کوشتی، بریندارا دگەرن. وەکی مەیتێ شێخزاهر بڤین، یانێ وی بریندار وی بگرن. هەلا وی چاخی هنەک دەستێ فەداییایە چووک ژ رەشاندنا بۆمبێ فرندا مەجال نادیتبوون، کو خوە باڤێژنە زاخا، مخارا و شکەڤتا، هێسوویێ مابوون و تڤدارەکێ خوە ددیتن، وەکی شەڤ خوە باڤێژنە شکەڤتا، لێ دەرەنگ بوو، ئۆردییا دژمن ئیدی پێرا گهیشتبوو و ئۆرتا هەردو ئالیادا شەرەکی گران دچوو، لێ فەدایا ل کوشتن و بریندارکرنا خوە نەدنهێرین، ب مێرخاسی شەر دکرن، کو ئالیێ گێلی نەکەڤە دەستێ دژمن.

وەختێ گەرا ئەسکەر و قوماندارایە ناڤ کوشتی و بریندارێ فەدایێ کوردا قوماندارەک راستی بریندارەکی بەدهال تێ، کو دەمەکێ پێشدا شەرێ ئۆرتا دیوانێ و دەستا چووکە شێخزاهردا هاتبوو بریندارکرنێ و بەستاڤا خەبەر ددا:

– شێخزاهر، ئەز بەختێ تەدامە، تو زوو خوە باڤێژە زاخا بزنێ، وەکی تشتەک ب تە نەیێ، تو دەرهەقا کوشتن و بریندار‌بوونا مەدا نەفکرە! ئەز بەختێ تەدامە، خوە زوو باڤێژە زاخێ!

دوو وێ خەبەردانا فەداییرا عومرێ وی مینا چراکێ تەمری. قوماندارێ ترک چقاسی پرس ددانێ، تو جاڤ نەستەند. ئەو قوماندار دهاتە کڤشێ کورد بوو، یانێ ژی ترک بوو و ناڤا کوردادا مابوو، زمانێ وان هین بووبوو. قوماندار جیێ مەیت کڤش کر و بەرب سەرەکقوماندارێ پێشەنیێ رەڤیا، ب پرس و پرسیارا "قازی

کویه؟" دەمەکێ شووندا دیت و گۆتنێ بریندار یەکۆ-یەکۆ ویرا گۆت، ئەو گەلەکی شا بوو، وەکی شێخزاهر زاخا بزنێدایە. بۆنا دها راستبوونا وێ جاڤێ، قازی قوماندار دا پێشیا خوە و ب خوە ژی دا پەی، خێلەکێ شووندا گهیشتنە جیێ مەیت، پشتۆڤانەکی قازی دەستێ خوە دا بەدەنا کوشتی، دیت، کو هەلا بەدەنا وی گەرمە، هێ ژێ باوەر کر، هاتەroوییێ قوماندار و گۆت:

– ئەفەرم تەرا، تە سەر سێرا شێخزاهر ڤەکر، ئوسا بزانڤە، وەکی ئەوی دەستێ مدایە، ئەو ژ دەستێ من خەلاز ناڤە... بۆنا وێ یەکێ، خودێ هەز بکە دوو ئالتکرنا کوردایە کوتاسیێرا، ئەزێ چینێ تە بدمە بلندکرنێ و تە قوماندارێ ئالاییکێ کڤش بکم، حەتا کوتابوونا عومرێ خوە کێف بکە...

دوو وێ بەسێرا، قازی ئالاییکێ سەر زاخا بزنێ ددە جەمکرنێ، هەرۆ چەند جارا ب زالپ گوللا سەر زاخێدا درەشینە، لێ با ژ کەڤر، تشتەکی ناڤە. ب فەرمانا وی سەر شڤەرێیا زاخێ قەرەولیا شەڤ و رۆژێ تێ تەشکیلکرنێ، وەکی ژ ورا تو کەس نکارڤە دەرکەڤە. ئەوێ بەسا قازی هاقاسی ددا شاکرنێ و هدوودێ شابوونا وی تونەبوو، لێ ناڤا شەرێ سێ سالێ نە تەمامدا شێخزاهر چ ئانیبوو سەرێ ئۆردییا وی و فرندا، ئەو یەکا تو وەختا ژ بیرا وی دەرنەدکەت و دها ژی ددا هارکرن و وەشیکرنێ. ب فەرمانا وی چڤاس برینداریێ، کو وارگە و تەختێ گوهەرێ هەبوونە، ئەسکەرێ وی عەردێرا دخشکاندن، دچەرچراندن، یا نە مەرڤایێ دهانینە سەرێ وان و ئاخرییێدا زەرا، نەوال و قەیادا هۆل دکرن. ب سالخێ دیتییا ناڤا بیست رۆژا دا هەموو بریندار ئوسا دچەرچراندن و قەیادا هۆل دکرن. ب گلیکی ناڤا وی وەعدەییدا بریندارەک ژ تەختێ گوهەرێ و وارگێ نەمابوو. شەرەکی کەفیلی-دەمان ژی ئۆرتا ئۆردییا دژمن و دەستێ چووکە فەدایێ کوردادا دچوو. دەستا چووکە، کو سمبلا ژنا شێخزاهر قومانداری لێ دکر، چەند رۆژا ب مێرخاسی مقابلی دژمن شەر دکر، رۆژا پانزدا دوومانێدا وێرا هەڤ هات، ئەو چەند فەدایێ ژن و مێر ژ کرێ پێشبەری زاخا بزن ب چەتناییکە زەعف مەزن، پێبەرژێری هندا زاخێڤە و بەر پەلەکی مەزندا خورا قەلەچێ چێکە و دوو دوومانێرا مقابلی دژمن شەر بکن. ئوسا قەومی، وەکی سمبلێ و شێخزاهرا سێریدا ل هەڤ نەهات زاخا بزنێدا بگهیژنە هەڤ. دژمن کەتە

ئۆرتێ و دەستێ وان ژ هەڤدو قەتاند. وەختێ شێر مێرخاسێ زاخێ دەنگێ سمبلێ و هەڤالێ وێ رند دبهیستن و وان ژی دەنگێ وان. قەلەچا کو سمبلە تێدا بوو، ئەسکەرێ دژمن تورش نەدکر، وەکی ئێرشی سەر وێ بکە، وانا ساخ دیل بگرن، چمکی گوللێ شێخزاهر و هەڤالێ وی ئەو دهگاڤتن، لەما ژ دژمن دیت بۆشە، پێشداچووین ناڤە، ئیژا بێ هەساڤ گوللێ تۆپێ سڤک لێ گرێ ددن، وەکی پەل ژ جی بدنە شەهتاندنێ و مێرخاسا گشکی قرکن. شێخزاهر بەرێڤارەکێ، گەلەکی هێرسبوویی، ب دەنگەکی زیس دکە گازی:

– گەلی خووشک، برا و سمبلا من! هوون رند بزانڤن، وەکی ئەم ئیرۆ ژی شەهید بکەڤن تالاشا مە نینە، چمکی مە کەلەم پشتا دژمندا نکاندییە، دژمن حەتا ساخڤە دەردێ ئەسکەرێ کوشتی، بریندارکری، فرندێ شەوتی و ئونداببوونا تۆپێ گران، سڤک و سیلاهێ ماین بیر ناکە. مرنا مەیە بێ وەعدە بۆنا سەربەستی، ئازابوونا کورد و کوردستانێیە! ئەز بەختێ وەدامە، حەتا تلیێ وە و مە بخەڤتە مەمکێ تڤنگا بگڤێشن، لاوێ دژمن عەردێ راخن، ژ شەرکرنا ئەسکەرێ دژمن تێ کڤشێ، وەکی قوماندار بەر کوشتن و بریندارکرنا ئەسکەرێ خوە ناکەڤە، تەنێ دخازە قەلەچا وە ژ سرێ دەرخە، چمکی قازی زانە، کو سمبلە ورە و دخازە ساخە-ساخ بگرە. سمبل جان! تێ بێژی، وەکی دژمنێ نەهێلە دەستێ مە بگهیژە هەڤ، تشت ناڤە، ئۆخرا وەتەنێ مەدایە. راستە، مەنزیلا ئۆرتا زاخێ و قەلەچا وە نە گەلەکە، لێ نە منکوونا مە هەیە، نە ژی یا وە، ئەم بێنە جەم هەڤ. کی مە ژ زاخێ دەرێ، وێ ئەلبێرا بڤە خورێ گوللا دژمن، چمکی گەلەک ئەسکەر شڤەرێرا پێبەرژێر بوویە پانزدە-بیست مێترا دووری دەڤێ زاخێ سەکنینە، کی کو... من و مێرخاسێ هەڤالێ منە زاخێ لاشێ سێ- سد-چارسد ئەسکەرێ، کو ژۆردا تێ سەر وە، عەردێ راخستییە، لێ چقاس دچە رەقەما کوشتییا زێدە دڤە، لێ وە چقاس کوشتنە؟ ئەگەر گوللێ مە نینبوونا، دەجالێ زووڤا بگهیشتانا مەرەمێ خوە.

شێخزاهرۆ، شێخزاهرۆ،- سمبل ب کەن دکە گازی،- خودێ من قوربانا رۆژا تە بکە! ئەز و هەڤالێ من زانن، وەکی ئیمکانا وە و هەڤالێ تە تونە، کو هوون کۆمەکێ بدنە مە، مە ژ ڤێ زولمێ، سور و سەرمێ بدنە خەلازکرنێ. تو وێ یەکێ رند بزانڤە،

کو مرن هەیە، لێ تەسلیمبوون تونە. ئەز بەختێ تەدامە جیێ وەیی باشە، سێ سالا ئەو سەر زاخێ بکن قال و جەنگ، نکارن تشتەکی ب تە بکن. تێ هەلا گەلەکی لازمی ملەتێ مە بێیی، تەنێ خوە خاییکە، وەکی تشت ب تە نەیێ. دەرهەقا مندا قەت تشتەکی نەفکرە، خودێ بەرخێ نێر بۆی کێرێ دایە، چما خوونا من ژ خوونا ب هەزارا فەدایێ کوشتی سۆرترە؟ ئەڤ سەری ئەو ئۆخرە! هەیف، وەکی ئەم ژ دوسد فەدایا، چار مانە."

– سمبل، دەلالییا من،– شێخزاهر بلند کرە گازی،– ئەو ئەسکەرێ کو ئێرشی سەر وە دکە، وەڤا نایی کڤشێ، لێ مەڤا رند تێ کڤشێ، مە ئاپێ تەیی عەڤدلەجید دیت ئەو مینا گورێ زڤستانێیی برچی هجوومی سەر قەلەچا تە دکە، هەیف ناکەڤە بن نیشانا مە، لێ خەلاز ناڤە...

دژمن دیت، وەکی ب هجوومکرنێ نکارن تشتەکی ب قەلەچا سمبلێ بکن، ئیژا خێنجی گوللێ تۆپێ گران، ژۆردا کەڤرێ مەزن هۆل دکرن، وەکی پەلێ قەلەچا وێ ژ جی بلەقە و سمبلێ ساخ بگرن. ئەو سێ رۆژ بوون، وەکی کەڤر و کوچک سەر قەلەچا سمبلێدا دهەرکاندن، وەکی پەلێ قەلەچێ هنەکی ژ جی بلەقین، لێ ئیدی دۆر–بەر و سەرێ وی شکەستبوو، ستارا کەڤر هێدی–هێدی دهاتە هلدانێ. ناڤا وی شەرێ مرن و ژیینێدا سمبلێ ل شێخزاهر کرە گازی:

– شێخزاهر، دەلالیێ من! دڤینی، وەکی ئەز قیزا ملەتێ خومە و من شەرتێ دایی قەداند، چەوا جمعەت دڤێژە: "سەرێ هەزار نەوالی، نەوالەک، سەرێ هەزار مێری مێرەک..." تو بالگیێ بەر سەرێ عەشیرەت و ئەلانی. ملەتێ مە و ملەتێ خەڤاتچییە مایین ئیتابارا خوە ب مالا وە و نها ژی ب تە تین. نە کو تەنێ ناڤێ تە، لێ ناڤێ ب هەزارا یێ مینا تە، تو وەختا نایینە بیرکرنێ، وێ تمێ بێنە شەکلاندنێ، وێ ژ سلسلەتەکێ دەربازی یا مایین بڤە و تاریقێدا ب هەرفێ زێرین بێ نڤیسارێ. زاهر، ئەز قوربانا سەرێ تەڤم، بلا فرندێ دیوانێ نەهاتانا سەر مە، هەڤالبەندێ توورکیایی کۆمەکی نەدانا دیوانا ئالیۆسمان، وانا نکاربوو تشتەک ب مە بکرا و ئەمێ شێخزاهر. ئەز دخازم ئیدی خاترێ خوە ژ تە و هەڤالێ تە بخازم! زاهر، ئیشە–ئۆلەجاخە بەلکی تو هەواتا دنێ ساخ مایی، بەلکی چەعڤێ تە چەعڤێ سێڤدینێ مە

کەت، تەمییا من تەڤە، مقاتی ویڤە. ئەو نها مالا کور ئاپێ تەدا بوویە بشکوری. نها ئیدی چەعڤێ ژی ل چەک و سیلاهانە. وارێ تەیی شوکور، هێشینە! دە، هنداڤا مندا ژی تێ چ بێژی، تو زانی... زاهار، پەلێ فێزا سەرێ مە ژ هۆلکرنا کەڤرا و گوللێ تۆپا ئیدی هاتییە خنجکرنێ، ژ جی لەقیایە، هنەکی ژی پێشدا هاتییە، گوللێ دژمن دو ئالیادا ژ شووشانیکێ، ریمایی، کەلەش و من دگرن، ئەز چەند جییا سڤک هاتمە بریندارکرنێ، لێ شوکور هەردو دەستێ من دخەڤتن. قەلەچێدا ئەز و هەردو قیزکێ مەیە ئەرمەنی مانە، کەلەش ژی هاتە کوشتنێ، فیشەکێ مە پێنج – شەش حالەت مانە. حەتا روح بەر مە هەڤە و تلیێ مە بخەڤتن، ئەمێ شەرکن و هەیفا برا و خووشکێ خویە شەهیدکەتی بستینن و گوللا پاشن... دەرهەقا مندا نەفکرە، چەوا جمعەتا مە دڤێژە: "شێر شێرە، چ ژنە، چ مێرە". راستە، ئەز هەرمەتم، لێ هەر ژنەکە کوردا دەو و دۆزادا مێرە.

ناڤا وێ خەبەردانا سمبلێ دا، نشکێڤا دەنگەکی ناس ل وێ تەسەلی دڤە:

– سمبل، دییا من! بەسە شەر بکی، نە ئەز ئاپێ تەمە. عەڤدلەجیدم، تەسلیمی منڤە، ئەز ناهێلم قازی ژ موومێ–مسقالێ گلیکی خەراڤ تەرا بێژە، چمکی گلیکی من جەم وی ناڤە دودا. لاوۆ، دەردێ وی نە تویی، کولا وی ئازارا وی شێخزاهرە. دە، بەسە گوللا باڤێژی ئەسکەرێ مە، قرکی. بەرخا من، تەسلیمڤە، گوللا ناڤێژە، ئەزێ بێم قیزا خوە بڤم، قەت شاییشا نەکشینە لاپ ئارخایینڤە...

– شێخزاهر، زاهرۆ،– سمبلێ گۆت،– ئەسکەر ئیدی ژۆردا نە گوللا و نە ژی کەڤرا درەشینە، چمکی "ئاپێ" من هاتییە، وەکی من بدە رازیکرنێ و من بڤە، باڤێژە بەر پەنجێ زولێ. یەقین تە نەبهیست "ئاپێ" من چ گۆت؟ من رازیبوون دایە (قەستیکا ئوسا دڤێژە) "ئاپێ" خوە، وایە ژۆردا تێ، وەکی من بڤە. دە، "ئاپێ" منە، ئەختیارا من تونە بەر وی خەبەردن، ئەزێ هەرم، دە، ب خاترێ تە. دە. "ئاپۆ" پێشدا وەرە، من بڤە، ئەز هیڤا تەمە، قەت مەترسە مالاڤایۆ، زوو وەرە، من ژ ڤێ زولێ قوتار بکە، هوو!...

دوو خەبەردانا سمبلێیە "رازیبوونێرا" ئاپۆ زەعف شا دڤە و بەرب قەلەچا قیزا برێ خوە دچە، هەلا نەگهیژە بەر قەلەچێ، ب گوللێ سمبلێ و شێخزاهر مەیتێ

عەڤدلەجیت عەردێ دمینە، دڤە پلە-پلا دەڤێ وی و وەختێ ئەسکەر دڤینە، وەکی عەڤدلەجیت هاتە کوشتن، مینا تەیرۆکێ گوللا و کەڤرا سەر قەلەچا سمبلێدا درەشینن، هەردو قیزێ ئەرمەنی ب مێرخاسی شەهید دکەڤن، ملێ سمبلێیی چەپێ خەدار تێ برینداركرنێ:

– دەجال قازی، وەرە مەیتێ عەڤدلەجیتێ خوە بڤە،– دڤە تیقە-تیقا وێ سەر قازی دکەنە، بەرێ خوە ددە زاخێ، ل شێخزاهر دکە گازی،– بلا بژی کوردستانا سەربەست و ئازا! گوللا خوەیە پاشن سەرێ خورا دەرباز دکە و ژۆردا هۆل دڤە، دکەڤە راستا بەر زاخێ، دەنگێ وێ هەتا-هەتایێ تێ برینێ.

دوو وێ یەکێرا چەوا شێخزاهر و ئوسا ژی هەڤالێ وییە زاخێدا هەر تشت سەرواخت بوون و مەیتێ وێیی زنێردا هوورخاشبوویی ددیتن، دکەوگرین، رەحمەت لێ دهانین. شێخزاهر سەرێ خوە ژ هێرسا بەرژێر کربوو، هەردو دەستێ خوە دانیبوونە بەر جێنیکا خوە، تەیێ بگۆتا ژ هێرسا پۆرێ وی و روودانا وییە سێسالایە، کو ناڤ شێردا بەردا بوو، بیز-بیزی بووبوو، دلێ وی زوو-زوو لێدخست، لێ ئالیکیدا ژی ئالەما دلێ خودا کوبار دبوو، وەکی حەلالا وی و قیزێ هەڤالێ وێ دیل نەکەتنە دەستێ قەتلکارا... ئەو دەمەکێ سەرێ خوە بلند دکە، ل مەیتێ سمبلێیی، پێشبەری زاخێ دنهێرە و دڤێژە:

– گەلی برا! ڤی شەریدا سمبل تەنێ نینە، بوو قوربانا ئازاکرنا ملەتێ خوە، لێ ب دەها هەزارا خۆرتێ توونسز، ئاهل، جاهل، ناڤسەرە، قیز و بووک. زار و تفال، پیر، خووشک و برێ مەیە ئەرمەنی بوونە قوربان. ئازایی بێ قاربان ناڤە، قوربان ژی بێ ئازایی ناڤە! رۆما رەش (بلند دکە گازی) ئەسکەرێ قەدەرا، هەیف، وەکی ئەزی زاخێدامە، دەستێ من ناخەڤتە، هوون وا یەکێ رند بزانڤن، وەکی دیوانا وە، جارا پێشنە، کو فرندا مقابلی ئووسیانچییا ددە خەڤاتێ، ئەز دەرهەقا وەلاتێ دنیالکێیە مایندا نزانم، لێ ناڤا هەموو وەلاتێ عەرەب و فارزادا جارا پێشنە، وەکی دیوانا توورکیاییە خوونخور فرندە دانە خەڤاتێ. دیسا دڤێژم، دیوانا ئالیۆسمان، رند بزانڤە، کو ئەڤ قەتل و زولما هوون دکن، سەر وە ئەرزان روونانێ، وەختێ بێ، هوونێ بۆنا ب میلیۆنا قرکرنا کوردا و ملەتێ باشقە جاڤێ بدن. ئەز زانم، وەکی

دەرد و کولێ پاتشێ وە و وە، ئەزم، هوون مێرن، پێشدا وەرن، دە، دە!... برا رند ل وە تەقەیاسڤە هەر کوردەک شێخزاهرەکە، هنەک ژ دیا خوە بوونە، لێ هەلا هنەک ژی نەبوونە! دە پێشدا وەرن، چما دترسن؟ ئەم چەند مێرن، روحچوونۆ! ئەگەر هوون مێرن، نە بیج و مەنجەنێقن، پێشدا وەرن، ئێرشی سەر زاخێکن، مە ساخە- ساخ بگرن، بڤن جەم پاتشێ خوە! (لێ شێخزاهر ژ هێسوویێ تو جاڤ نەدستەند).

وێ زڤستانا سەرتە چیایێ ئاراراتێدا پێشەنییا ترکا ژ سەرەکقوماندارێ خوە فەرمان ستەندبوو، وەکی ناڤا چەند رۆژادا دۆر-بەرێ وارگا ئووسیانچییا و تەختێ گوهەرێ ژ دەستا و کۆمێ کوردایە فەدایا بدنە تەمزکرنێ. قازی و ئالاییکە ئەسکەر بۆنا گرتنا شێخزاهر مینا هەیوانێ وەشییە بەر نێچیرا خوە بسەکنە، ئەو هێسوویا زاخێ مەلسیبوون، وەکی ب جووری خاپاندنێ و ب فێلێ باشقە، وەکی بکارڤە شێخزاهر و دەستا وی بگرە، ئۆردییا خوە ب ئالتنداری بەرب دەشتا ئانادۆلیێ بکشینە.

پێشەنییا قازی پاشا مەهەکێ تەمام بەر دەستە و کۆمێ چووکە فەدایێ کوردا دکە شەر، بێ هەساڤ قوماندار و ئەسکەر ئوندا دکە، پاشێ ویرا هەڤ تێ، کو ناڤا وی وەعدەیدا ئانجاخ وارگێ و تەختێ گوهەرێ ژ کوردا بدە تەمزکرنێ و ئەسکەر تێ فێزا زاخێ دهێورە، هیڤا فەرمانا قازی دسەکنە... ئالایا جەم قازی ژی چەوا عەدەت، وەکی گڤا مێرخاسێ زاخێ بدە ترساندنێ، هەرۆ چەند جارا گوللا سەر زاخێدا درەشینە، لێ قازی دڤینە، وەکی ژ وێ بارانا گوللا ژی، نکارە تشتەکی ب شێخزاهر و هەڤالێ وی بکە. ئەو گوللەباراندنا زاخێ ددە سەکناندنێ و دەستب فێلبازییا خویە باشقە دکە. ئەو گازی ئیسا بەگێ قۆتی و دو کوراپێ وی دکە، گەلەکی ب وانرا هەوال ددە، حال وانرا شرۆڤەدکە و کوتاسییێدا دڤێژە:

– چما پاتشێ مە جیێ بەلاسەبەب ناڤێ پاتشاتیێ دایە وە؟ گەرەکێ هوون رۆژا دیوانێ و ئەسکەرە چەتندا کۆمەکیێ بدنە مە... وەڤا عەیانە و بەر چەعڤێ وە ئەسکەرێ مە چقاس رۆژە، رۆژێ چەند جارا چقاس تۆپ و قومبارا، گوللا ل زاخێ گرێ ددە، تشتەکی ب زاخێ و فەدایا ناکە. ئەم ڤرا چەند سالا ژی ب ڤی جوورەیی مقابلی وان شەر بکن، ئەم تشتەکی نکارن ب وان گاورا بکن. ئەز خەیسەتێ

شێخزاهر و کوردا زانم، وەکی وان پار، یانێ پێرار سیلاه، ئەرزاق، نڤین، شەواتیک و یێ مایین ئانینە تژی زاخێ کرنە، خوە زاخێدا ئاڤ ژی هەیە، تالاشا وان تشتەکی تونەنە، دوخون، ڤەدخون و خورا هێسا دڤن. ئەز هاتمە سەر وێ نێتێ، وەکی تو و هەردو کوراپێ خوە ژ سەرێ قەیێ گازی وی زالمی بکی، کو پاتشێ توورکیایی بۆنا کورد دیسا دەستب ئووسیانێ نەکن و جاهلتییا تە هەساڤ هلدایە، فەرمان دایە، کو تە ئەفوو بکە، لێ ناهێلە تو ناڤا کوردادا بژی، وێ تە بشینە جیکی ئوسا، وەکی ور کوردەک تونەڤە. یا دودا ژی، ب فەرمانا پاتشێ دیوانێ، گەرەکی تو و قازی ب قوبرانا پیرۆز دەستێ هەڤ دا سۆند بخون، وەکی تو باوەر بکی، کو دیوانا مە موسولمانیێ خودانێ گلیێ خویە. دە، وەختێ قوبرانا پیرۆز تێ ئۆرتێ، ئاڤ دسەکنە ئاڤ... ب گلیکی چ دخازی بێژە، تەنێ بۆنا کارا مەڤە، بەلکی بینی سەر رێ (هەما وی چاخی رەنگێ مرییا ل هەرسێکا دکەڤە). ئیسا بەگ، گەلی لاوکا، ئەگەر هوون وێ سپارتنا من بقەدینن، هوونێ حەتا کورێ-کورا بخون، کێفکن و هوونێ دیوانا رۆمێدا بڤنە یارم پاتشا. دە، ئالتنداری ژی من هلدایە دەستێ خوە، دەڤێ شوورێ من ژی و پشتا وی ژی دبرە، گلیکی من جەم سەرەکڤانێ دیوانێ و وەزیرێ ئەسکەرییێ ناڤە دودا... دە، دەستب قەداندنا ئۆخرا خوە بکن، وەرا ئۆخرڤە...

دوو فەرمانا قازیرا نەرازیبوونا کوراپا جەم ئیسا قورشەکی نەهاتە هەساڤکرنێ، ئەگەر وان ئەو سپقرتنا رەت بکرانا، وێ جی ب جی بهاتانا گوللەکرنێ، چار نەچار گەرەکێ بقەداندانا. وان ب دلەکی کول دانە پەی هەڤدو شڤەرێرا هێدی-هێدی پێبۆرژێر دبوون، لێ رێدا ژ ترسا مینا مەیا ناڤ ئاڤێ درجفین. نە کو ژ سەرمێ، لێ ترسا شێخڤاهر شەقە- شەقا درانێ وان بوو، لنگێ وان خوبەرێ دفستقین، دلەرزنن، ئانجاخ خوە ب کەڤرا دگرتن، کو نەکەڤن. ئیسا هنەکی دل و جانێ خوە تینە و دلێ خودا دڤێژە "ئەم ژ نیشانا گوللا زالم شێخ تو جارا خەلاز ناڤم، لێ بەلکی خودێ ئینساف و رەحمێ تێخە دلێ وی، مەرا رازیڤە. ئەو ئەگەر وەختێ خەبەردانێ مەرا رازیڤە، ئەزێ ڤێ جارێ جەم پاتشێ وەلێت هورمەت و ناڤەکی زۆر قازانج بکم. ئەوێ سەرکارییا چەند قەزایی، کو تێدا کورد دژین، بدە من... ئەو و کوراپ ئێپێجەیی شڤەرێرا پێبەرژێر دڤن، نێزیکایێ ل زاخێ دکن، خوە بەر پەلەکی

مـەزندا دتەلین، وەکی گوللە وان نەگرن، هـنەکی هێـسـا دڤن. ئیـسـا ئالـەمـا خـودا دفکری، وەختێ خەبەردانا تەڤی شێخزاهر خێنجی گۆتنێ قازی چ بێژە، هنەکی وی بدە باوەرکرنێ. ئۆرتا وان و دەڤێ زاخێ پانزدە–بیست مێتر مانە، وی دل و جانێ خوە ئانی، بلند کرە گازی:

– شێخزاهر، شێخزاهر، شێخزاهر، ئەز خولامێ جەدێ تەمە، جا بیستەکێ مەرا خەبەردە، شوخولێ مەیی ئەجەلە ب تە هەیە؟

– بباخشینە، ئەو کییە، – شێخزاهر دڤێژە، – دخازە ب مەرا هەوالدە و ئەو ژی ئەجەلە؟

– ئەز ب خـولام، – ئیـسـا گۆت، – ئەز ئیـسـا بەگێ قۆتی– مـە، چما تو من ناس ناکی؟ قازی ئەز و هەردو کوراپێ من شاندنە جەم تە، وەکی ئەم هەڤرا گەپکن. مالا تە ئاڤاڤە، زانی تە چ ئانییە سەرێ ئەسکەر و تەیارێ دژمن؟ تو و هەڤالێ خوەڤا زاخـێدا بوونە سندیان. ئەگـەر دخـازی مـەرا خـەبەردی ئەمێ شـەرتێ مـەهـمـەد پێخەمبەر بدنە هەڤدو،وەکی زرارێ نەدنە هەڤدو و پاشێ ب هەڤرا خەبەردن؟

– بەلێ، بەلێ، تو کوردفرۆش ئیسایی،– شێخزاهر گۆت، – رووڤیێ مینا تە چنە، وەکی ئەز وەختێ خوە تەڤی تە بکوژم... دە، وەکی هاتی–هاتی، مەخسەدا خوە بێژە، تو سـەڤا چ هاتی؟ هەیفا گوللا نینە، ئەز بەری تەدم... دڤـە نێتـا کوردفرۆشـیێ ژ مێژوویێ تـەیی هەرام دەرکەتییە، تـە بەرە ئۆردییا رۆمێ دایە، هاتی مە "ئازاکی" و وی ناڤێ قرێج سەر خوە پاقشکی؟

دوو وان گۆتنێ شێخزاهرا، گڤا ئەو هنەکی شەرم دکە، لێ سەر وی کار ناکە، فرسەندا خوە ژ دەستێ خوە فووت ناکە، دەرەنگ–دەرەنگ دڤێژە:

– شێخزاهر، تو چما من بێ هورمەت دکی؟ مالا تە بشەوتە، وەختێ شەوتییە، ئەسکەرێ توورکیایی ژ بەرەکا چیایی گریداخا چووک گرتی حەتا یا مەزن، بازید، گەلیێ زیلا، خاڤەسۆر، وان، دیهاربەکر، ئەردیش، ئیدر و جیێ ماین ژ کوردا دایە تەمزکرنێ، هەمان بنەلیێ وان دەرا ژی دایە یۆخکرنێ و نۆلی بەرێ حوکومداریێ داژۆ. جانم، یا کو قوماندار و ئەسکەرێ وان تینە سەرێ ئەرز و ئەیالێ کوردا، تو

دەور و زەمانا نەهاتییە کرنێ و نەهاتییە گۆتنێ. هەر تشت جەهمێدا، سەڤا تە ئەرز و ئەیالێ جمعەتێ و مە قۆتیارا دلیزن، مال-هالێ وان تالان دکن، رۆژێ دەستەکە کوردایە مەزن بەرب ئێزمیرێ سرگوون دکن. جانم، گۆزم، وەرە کەڤرا ژ پێشا خوە باڤێژە، هەمین دیوانێ بۆنا تە ئەفووکرن دایە، سەڤا ئەسکەر و قازی دەست نادنە تە، قورانا پیرۆز ژی پاتشێ ئانییە ئۆرتێ، مەرڤێ ژێ باوەر نەکە، گاورە. مێرکا تەرا هاتنە رایی، چ دخازی، زاخێدا جیێ نەهەق درزی؟ وەرە وانرا قاییلڤە، بلا یاخا ئێل، عەشیرەتا و ئێلا مە قۆتییا ژی ژ زولما وان خەلازڤە.

– تە گۆت، وەکی ناموسا ئێل و عەشیرەتارا دلیزن، – شێخزاهر گۆت، – تو وێ یەکێدا مینا سا ڤرا دکی. کوردێ ب تەمامی بێنە قرێ، لێ ناهێلن ئەرز و ئەیالێ وانرا بلیزن. لێ دەرهەقا ئێلا قۆتیادا ئەز سۆند ناخوم، چمکی شەیتانەکی مینا تەیی مەرڤخور، ئەو ئێلا دەلال ژ هەڤدو دایە تیش-تیشیکرنێ، مێرێ ناڤا وانە مێرخاس گشک ب دەستی تە هاتنە کوشتنێ و سرگوونکرنێ، لەما ژی ژ بەیانیێ ترک ئوسا تیننە سەرێ وێ ئێلێ. لێ دیسا باوەر ناکم، چمکی جەم کوردا ناموس تشتەکی زییارەتییە، وێ ژ هەر تشتی بلندتر، و زییارەتی خایی دکن. بەلێ، دڤە ئەرز و ئەیالێ تە و قەومێ تارا دلیزن، تو دڤینی و سەڤا قولخێ دەنگێ خوە ناکی، هەما ئوسا ژی هەیە. بێ ناموس، دەرهەقا ناموسا ملەتێ مندا، خەبەر نەدە!..

شێخزاهر،– ئیسا گۆت،– دە، باوەر ناکی، نەکە، ئەو شوخولێ تەیە. برا، یا کو نها جمعەتا مەیە کوردا دکشینە، بلا نەیێ سەرێ قوول و بەندا. ئەم گشک ژ قورانا مەهمەد پێخمبەر باوەر دکن، دیسا دوەکلینم، ستوویێ مەیی بەر وێ زراڤە، ئەم کولی ئیسلام قولخی وی دینی دکن و سەرتاجا وی ژی قورانە. قازی ب فەرمانا پاتشێ دیوانێ سەر روویێ قورانێیی دودا نڤیسییە، قۆلێ خوە کشاندییە، مۆر کرییە، وەکی تو جەزایی خێنجی سرگوونکرنێ نەدە تە. کەکێ من، ئەڤا فەرمانا ئانقەرێیە، ئانقەرێیە، ها! چەند سەرێ قازی هەنە، وەکی وێ فەرمانا پاتشێ و یانێ وێزیرێ ئەسکەریێ پێپەز بکە؟ شێخزاهر، ئەز قوربانا جەدێ تەمە، باوەرکە، وەرە تەسلیمڤە، بلا یا خا کوردا ژ زولمێ خەلازڤە...

شێخزاهر دەمەکێ دفکرە، وەکی نڤیسار و مۆرکرنا قورانێیە ئوسا ب هەزار–

هەزار جارا هاتییە کرنێ، لێ دیوانا توورکیایی و دەست-پیێ وێ، نەبوونە خودانێ گلیێ خوە، ئەو پێپەز کرییە، شێخزاهر دزانە، وەکی ئەو گشک ڤر و دەرەون، لێ چ بکە، وەکی قازی بکە تەلێ، ئەو بلند دکە گازی:

– ئیسا، زانی چ هەیە، یا یەکێ، دوو وێ بێنیمووسییا کو تیننە سەرێ تە و ئەرز-ئەیالێ قەوم و پسمامێ تە، رند دڤە خوە ڤان قەیا یەکیدا باڤێژە، یاخا جماعەتێ ژ تە خەلازڤە. دە، چ بکم، پری-هندکی "هورمەتا" تە جەم من هەیە، لێ وەختێ پرسا بێناموسییا تە دکەڤە ئۆرتێ، من شکبەر دکە، ئەز هنەکی ژی ژ تە باوەر ناکم. خودێ هەز بکە، وەختێ ئەز ژ ڤێ "زولمێ" دەرکەڤم، وێ هێ عەیانڤە، وەکی تە ڤر دکر و یانێ راست دگۆت. قەرەز، ئەم دەربازی مەسەلا هیملیڤن. ئەگەر پچکەک خوونا کوردا تەدا هەیە، تو من فەم بکی. ئەڤا نێزیکی سێ سالانە، کو ئەز و فەدایێ خوڤا بۆنا ئازایی و سەربەستییا ملەت و کوردستانێ شەر دکن. مە چ ئانییە سەرێ دیوانا رۆمێ، چڤاس فرندە، چڤاس قوماندار، ئەسکەر، سیلاهێ وان سرێ دەرخستنە. دەرهەڤا وێ یەکێدا نە کو تەنێ بنەلیێ وەلێت زانن، لێ ئەو بەسا ل وەلاتێ ئەجیەبییە جیناریێ مە و بەلکی ژی وەلاتێ دنێیە هەرە دوور ژی پێ هەسیانە. دەرهەڤا وێ یەکێدا خوە ئینکار ناکی؟

– سەر بەختێ من،– ئیسا گۆت،– ئیمانا دێ و باڤێ مداڤە، تو راستی و حەلال دڤێژی...

– دە، وەکی ئوسانە،– شێخزاهر دڤێژە،– نەنهێری تو مەجەنێڤی و کوردفرۆشەکی ملەتێ خویی، لێ دیسا "کوردی"، ئەز گۆتنێ تە عەردێ ناخم، لازمە ئەم مەسەلەکێ ژی تەڤایی سافیکن. راستە، ئەمە دووری هەڤن، تشت ناکە، ژ من ژی نەخەیدە. سڤێ ملەتێ منی کورد و جماعەتا خەڤاتچییە ماین وێ نەڤێژە، وەکی وی مێرکی سێ سالا بۆنا ئازاکرنا کوردا و کوردستانێ شەر کر، هاڤاس زرار گیهاندە دیوانێ، ناڤەکی بلند قازانج کر و ئوسا هێسا تەسلیمی کوردفرۆشەکی بوو، قەت نەبوویا، بلا تەسلیمی قومانداریێ پێشەنییا توورکیایی ببوویا، دیسا دەرد نیڤی بوو، لێ... ئیسا، قازی پاشا سەرەککوماندارێ پێشەنییا توورکیاییە، ئەز ژی سەرەککوماندارێ پێشەنییا کوردستانێمە، دێمەک، فرقییا مە تونە. دە، ئەز چ بکم،

وەکی فرندە نەهاتنا سەر مە، دیوانا توورکیایی ب ئۆردییا خویە "مێرخاس"–ڤا دەه سالا مەرا بکرا شەر، ب کوردا نکاربوو و بخاستانا، نەخاستانا وێ خاستنێ مەرا قاییل ببوویا،. ئەز سەرەکقوماندارێ ئوسا بەر سیر–پیڤازەکێ هەساف ناکم، لێ. ب گلیکی بێـژە قـازی پاشـا، وەکی شـێـخـزاهر تەسلیـمی من نەبوو و دڤـێـژە، وەکی تەسلیمبوونەک هەڤە، وێ تەنێ تەسلیمی تەڤە. بێژێ، بەلکی روتبا وییە ئەسکەریێ ژ من بلندترە، لێ ئالیێ قومانداری و سەرەکڤانیکرنێدا ئەختییارییا مە وەکە هەڤە. هەربیێدا قانوون هەیە، وەختێ سەرەکقوماندارەکی پێشەنیێ دیل دکەڤە، ئەو تەنێ تەسلیمی سەرەکقوماندارێ کو ئالتنداری برییە دڤە، ئەگەر دخازە من زوو دیل بگرە، نان و دشگ بکە، ناڤێ وی جەم پاتشێ وەلێت بلندڤە، بلا قازی، تەمام دەوسگرتیێ وی، تو، هەردو کوراپێ تە و چڤاسی ژی دخازە بلا ئەسکەر بینە ئا وی چاخی ئەم دەستێ هەڤدا ب قورانێ سۆند بخون. سەر بەلگێ وێیی دودا بنڤیسن و ئەزێ پاشێ تەسلیمی ویڤم، وی چاخی ملەتێ من، من نالۆمینە و ناڤێژە تەسلیمی گەدە– گوودا بوو. ئیسا، ئەز تشتەکی ژی تەرا بێژم، ئەز زانم، وەکی ئەو گەلەکی ژ من دترسە، بلا ئارخایینڤە، وەختێ قوران و قەسەم دکەڤنە ئۆرتێ، گلیێ من گلییە، وەختێ من "توو" کرە عەردێ، ئەز "دانالێسم". ئەگەر ئەو وان گۆتنێ منرا رازی نەڤە، بلا بێ جیێ کو تو لێ روونشتییی، ئەم ب هەڤرا خەبەردن و بێنە سەر نێتەکێ، هاقاس.،.

– شـێـخـزاهر ئەفەندی، – ئیسـا گۆت، –– بەلێ، تو ب تەمـامی راستی. خـودێ سەرێ من قـوربانا ئاقل و کەمالا تەکە. ئەزێ بێـژمێ، ئەگـەر رازی بوو، خـوە رازی بوو، لێ نا، بیست سالا ژی ڤر بسەکنە، نکارە تشتەکی ب تە بکە...

– ئیسا، ئەو زانە، وەکی گوللە من ناکەڤن. ئەو جامێرێ ناهێلن گوللە من کەڤن، – شـێـخـزاهر دڤـێـژە،– وێ رۆژەکێ من بڤـە خـایی و مـن ژ ڤێ زولـێ خـەلازکـە. ئا وی چاخی بلا قازی رند زانڤە، کو ئەزێ دیسا کوردا بەرەڤی سەر خوکم بڤمە قەساسێ سەرێ وی، بێـژێدا، وەکی مـەیتێ سـمبلـێ تەمـامیـیا رۆ و شـەڤا بن نۆڤـەدارییا ئەسکەرێ ویدا دهاتە خایکرنێ، کەسی ژ فەدایێ مە تورش نەدکر هەرە مەیتێ وێ بینە زاخێ، لێ مەرڤێ مە چێتر، چەعڤێ ئەسکەرێ وی دا گرێدانێ و مەیتێ سمبلێ ئانی گیهاندە مە. وێ رۆژەکێ ژی ئوسا مە بڤە. دە، بلا قازی هەرە جاڤا سەرەکڤانێ

دیوانا توورکیایی پەسنێ خوە بدە!...

بەلێ، کەکێ من، - ئیسا گۆت، - تو ب تەمامی راستی، دە، بلا بۆرجێ ستوویێ هەڤتێ-هەڤت باڤێ منڤە، ئەز تەمامی قازیرا قسەکم و هەلا سەردا گەلەک تشتا ژی زێدەکم. دە، ب خاترێ تە.

دوو چووینا ئیسارا مێرخاسێ زاخێ، گەلەکی هێرس دڤن، دخەیدن و ئەشکەرە بەر شێخزاهر پرسێ داتین، وەکی "مرن هەیە، لێ تەسلیمبوون تونە". دوو وێ خاستنا مێر و ژنێ زاخێرا، شێخزاهر هنەکی ڤەدبشرە و پاشێ دڤێژە:

- گەلی لاوکا، بەر خوە نەکەڤن، ئەزی ژ مالا شێخ عەڤدلقادرێ گێلانیمە. بەلێ، مرن هەیە، لێ تەسلیمبوون تونە. ئەگەر ئەم تەسلیمڤن، وێ ئەلبێرا مە عەدام بکن، ئیدی ئەمێ چما وی ناڤێ خویی بلند عەردێخن، و قیمەتێ مە بڤە قورشەک. گەلی برا، دەردێ من قازییە، بەلکی تێخمە تەلێ، وی، دەوسگرتیێ وی، ئەسکەر و کوردفرۆشا قرکن. ئەوێ بۆنا مە هێ بڤە ناڤ و دەنگ. ئا ئەڤە نێتا من، هوون ژی منرا رازینە؟... (ب کەن گشک شێخزاهرا رازی دڤن. ئاخ، دە دیوانا توورکیایی فرندە نەدانا خەڤاتێ، خەلقێ وێ کورێ باڤا بدیتا...).

قازی هاتە خاپاندنێ

ئیسا بەگێ قۆتی وەختێ ڤەگەرییا جەم قازی، چ کو شێخزاهر ژێرا گۆتبوو و هەلا ب سەردا زێدەکرنێڤا ویرا گۆت. دوو گەلەک هەوالدانا ئۆرتا قازی و ئیسارا تەیێ بگۆتا قازی ب گۆتنێ شێخرا رازی نەدبوو، چمکی ئیتبارا خوە ب وی نەدهانی. ئیسا مەرڤەکی گەلەکی فێلباز و شایتان بوو، رووڤیتی دکرن، وەکی روحێ خوە ژ وێ قەزییا گران خەلازکە. وی زەعف فەسال و جیدا هەموو بەندێ خەبەردانێ ل پێشییا قازی برین و ب دەلکبازی گۆت:

– ئەز ب خولام، قازی پاشا، تو سەرێ مەیی، ئەم پیێ تەنە، چەوا بێژی بۆنا مە قانوونە. ئەز ناخازم پاشێ نەخاستیێ تە، گەدە–گوودێ دیوانێ سەر تە خەبەردن و ب هورمەتا تەرا بلیزن، تە ژ قەدر–قیمەت بخێرن. تو زانی، وەکی ئەڤا سالا سسیانە من بەختێ خوە و ئێلا خوە تەرا گرێدایە. ئەز ب سایا تە، چ دلێ من دخازە دکم. ئەگەر ئەز قەنجیێ تە بیر بکم، گەرەکێ هەردو چەعڤا کۆرڤم و هەردو دەستا شلڤم. هەما ئەز وەرا چەند گلییا بێژم، ئەگەر خاشا تە هات، قەبوولکە، لێ نەهات قەبوول نەکە. چەند رۆژا پێشدا مێشنداریێ مە، بەر چەعڤێ تە ژنا وی گاوری کوشتن، مە دخاست مەیتێ وێ بهانییا ڤرا، لێ کەسەکی ژ مە بۆنا کوشتنا خوە، تورش نەکر، چمکی گوللێ دیلێ زاخێدا ژ مە دگرتن، لێ پیێ مە، نا. نۆڤەداریێ مە شەڤ و رۆ قەرەولی ل مەیتێ وێ دکرن، لێ وەختەکە شەڤێ "مەرڤێ ژ مە چێتر" چەوا مەیتێ وێ برن، قەت کەسەک ژی پێ نەهەسییا. ئەڤا یەک، یا دودا ژی ئەڤا سالا سسییانە، وەکی تو شێخزاهرا شەر دکی، هوون رند زانن، کو گولله ل وی ناکەڤن. رۆژەکە زەعف دەلال "مەرڤێ ژ مە چێتر" وێ وی ژ زاخێ دەرخن و بڤن. وی چاخی تێ چ

بکی؟ ئا دەردێ من ئەڤە... وەختێ ئەو ژ ڤرا خەلازبە، وێ دیسا کوردێ "سەرساخ تۆپی دۆرا خوە بکە و هجوومی سەر ئەسکەرێ دیوانێ بکە. ئیژا تێ چ جاڤێ بدی؟ ئەڤا ئەم مەهەکێ ژی ڤێ زڤستانێ ڤر مان، خوە ئۆردییا تە ڤێ زولما زڤستانێیە سەرتدا نکارە حەتا باهارێ ڤر بمینە؟ ئەگەر ئۆردی بمینە، گشکێ ژ سەرمێ هشکرەشی بڤن، تێ چ جاڤێ بدی؟

دوو گەپکرنا ئیسارا، قازی پاشا گەلەکی هێرس دڤە، خێلەکێ دسەکنە و پاشێ شەماقەکە مینا تۆپەکێ ل سوورەتێ ئیسا دخە، گڤا وی نکاربوویە وێ مەسەلا "چووک" ب خوە بدە سافیکرنێ. قازی ژ هێرسا روودنێ جخارێ پەی جخارێ دکشینە، سەرما لێ زۆر دکە، پاشێ دکەڤە ناڤا متالێ کوور. خێلەکە خورت شووندا، وان گۆتنێ ئیسا ئاقلێ خودا دەملینە، دڤینە، وەکی ئەو راستە، پاشێ بەر دلێ ئیسادا تێ، عەمری سەر هەساولا دکە، وەکی گازی هەرسێ دەوسگرتیێ ویکن. هاتنا دەوسگرتییا، قازی ژ متالا ددە هشیارکرنێ. پاشێ ئەو و دەوسگرتی دەرهەقا وێ مەسەلێدا ئێپێجەیی خەبەر ددن، قوماندار وی ددنە سەرواختکرنێ، وەکی ئەسکەر رۆ ب رۆ ژ سور و سەرما چیێ نەخاش دکەڤن و هنەکە لاپە بەدهالن. یا سەرەکە دەوسگرتی ویرا دڤێژن، کو ئەمێ رۆژەکێ راڤن، وەکی "مەرڤێ ژ مە چێتر" شێخزاهر و هەڤالێ وی برنە. ئەڤێ گۆتنا پاشن گەلەکی حالێ ئیسا خاش کر و ئەو بەر چەعڤێ قازی ددا سپیکرنێ. دەوسگرتی ل چەعڤێ قوماندارێ خوە دنهێرە و دڤێژە:

– سالخێ کو منرا دانە، گڤا ئالیکی زاخێ تمێ دلۆپ دکە، رۆژێ مەرڤ دکارە ئەلبە ئاڤ ژێ هلچنە. ئەو برچینا نامرن، وانرا شێخزاهرییا دڤێژن، چمکی دڤێژن کوردا زەخیرا دو-سێ سالا بەرەڤی ور کرییە، کو پاشێ چەتنایێ نەکشینن. یەڤین ور نڤین ژی هەنە. دێمەک، ژ خێنجی خەرجکرنا فیشەکا، تو کارا وێ تونە، کیژان ئەسکەرێ مە پێشدا دچە، ساخ ڤەناگەرە. فەمدارییە، وەکی ئەم و ئەسکەرێ مە ڤێ هێسوویێ، زڤستانا هایە سەرتدا، ئەزاڤێ گران دکشینن، ئەم چڤاسی شێخزاهر بخاپینن، تێخنە تەلێ، ئەمێ هاقاسی بڤنە خودانێ هورمەتێ وەکی دنێ ژی قازی پاشا زانە .چەوا فەرمانێ بدە ئەم هازرن بقەدینن.

قـازى دوو خـەبەردانا هەڤـالێ خـورا دكـەڤـە مـتـالا، خـەبەردانا وان چاوا دڤـێـژن هلدچنە دڤینە،وەكى دەوسگرتنێ وى هەق هەوال ددە، پاشێ ژ سـەرمێ خوە دفركينە و دڤێژە:

– وەڤـا ئە يانـە، وەكى تەخـمين ناڤـا سـێ سـالێ مـەيە جـەنگێـدا، ئۆردييـا مـەيە "مێرخاس" ديسا ئالتندار دەركەت، تەنێ شێخزاهر و چەند سەمەر فەدايێ وى مانە. جانم، ئەز و ئەو چەند جارا جەنگادا راستى هەڤ هاتنە، من نيشانا وى ب دەست گرتييە، گولله ئاڤيتيێ، لێنەكەتييە. هوون گشک زانن، وەكى گوللا من عەردێ نا كەڤە، لێ گوللا من نە وى و نە ژى هەسپێ وى كەتيە. ئەم موسولمانن، جانم، گەرەكێ ئەم شـەريەتا دينێ خوە باوەر بكن و بلند بگرن. بەلێ، هۆرى–پەرى وى خايى دكن، يەقين وێ رۆژەكـە دەلال ژى وى بڤن، هەمـا برنا مـەيتێ سـمـبلێ وەرا شـەدە... ساخگرتنا شێخزاهر نە كو تەنێ منرا، لێ ديوانا مەرا مينا ئاڤ و هەوايى لازمە. هەلبـەت، ناڤـا گۆتنێ ئيسـايى مندا راسـتى هەيە، ئەڤا نێزيكى سـێ سـالانە، كو شێخزاهـر قومانداريێ ل ئووسيانچييا دكە، كورد و ملەتێ مايين وى ئيشـڤا چەعڤێ خوە نادن. وى ب خـەم–خيالێ خوڤا، گڤا خوە پاتشێ كوردستانێ هەساڤ دكر. ئەگەر ئەم راست بێژن و تاريڤا ئەسكەريێ بير بينن، هازا كو قوماندياريێ ئوسايە مـەزن، گەرەكێ تەسليمى قومانداريێ مينا منڤە، چمكى ئەو سـەرەكقومانداريێ پێشەنييا كوردايە و ئەز ژى سەرەكقومانداريێ پێشەنييا تووركياييە ئەسكەريێمە. ئەز نهاڤـا وەرا دڤێژم، وەختێ ئەو تەسليمى مـە بوو، گەرەكێ ئەم وى "بهـەرمينن" ئاراڤێ و شـەراڤێ سـەر ويدا برەشينن، وى چاخى، مەرڤێ. ژ مـە چێتـر، وێ ژ وى برەڤن. وەختێ مە گرت گەرەكێ ئەم دەستێ وى ئەلبێرا قەيد و چيدارێخن. لەز بڤنە وانێ و ديوانێ پاشێ چەوا فـەرمـان دا، ئەمێ ئوسـا ژى بكن. جانم، تاريڤـا ديوانا مەدا هەلا "پێزەڤەنگەكى" مينا شێخزاهر ناڤا كوردادا پێشدا نەهاتينە. مێر گەرەكێ يا مـێرا بشـێكرينە و قيـمـەتكە، ئەو مـێركا دژمنێ مـەيە، لێ مـێرەكى قۆچاخـە، شوخولێ ئەسكەريسدا زانەيە، چەند زمانا زانە، فەند فێلێ ئەسكەريێ و شەركرنێدا قـال بوويە، تێ بێـژى وى مـەدرەسا هەربيێـيـە بلند ل ئنگليس، فـرنگ و ئالمانيـايى كـوتاكرييـە. راسـتى ژى ئەو مـێرەكى هـەمـپـێ منە. خـوزل هەڤت مـيرێ مـرازارا،

دوسود–سێسد قومانداریێ مینا وییه شەرەزا و زانه ناڤا ئۆردییا توورکیاییدا هەبوونا، مەیێ دەستێ خوە گەلەک وەلاتێ ئەجنەبیارا بکوتا. گەلی دۆستێ من، ئەز بێ فەرمانا وەزیرێ ئەسکەرییێ نکارم دەستێ خوە باڤێژمە مەسەلەکە ئوسایە چەتن. ئەز وەرا راست بێژم، ئیتبارا شێخزاهر ژی تونە، دڤە مە بخاپینە ژی...

گرە–گرێ دۆرا وی بەرەڤبوویی گشک ب گۆتنا قازیرا رازی دڤن، ئەو هەمان بەرێڤاریێ تێلێقرافەکە برووسکی سەر ناڤێ وەزیرێ ئەسکەرییێ دشینە و گومانێ ئەلام دکە، وەکی ئەوێ شێخزاهر ساخ–سلامەت بگرە و چەند رۆژا شووندا ئەو و ئۆردییا وی، وێ ب ئالتندار بەرب پایتەختێ خوە بێن.

رۆژا تێلێقرافێیە هەڤتا، هەلا رۆ نەچووبوو ئاڤا، مژێ–دوومانێ دخاست کۆلۆزێ ئاراراتا مەزن بپەچاندا، لێ چییێ نە دخاست ها زوو سەرێ خوە بپێچە، وەکی خەبەردانا ئۆرتا قازی و شێخزاهر ببهیزە، ل وانا تەماشەکە، تەیێ قەی بگۆتا چییێ ژ بێ هیڤی کر، کو مژ و دوومانێ چەند رۆژا بدە بەلاکرنێ، وەکی ئەو بگهیژە دیلەکا خوە. بێ خاستنا چییێ قەی رەت نەکر و ناڤا چەند سەحەتادا ئەو ژ هەڤدو دا دەرمداخکرنێ. هەما قازی خووت وێ رۆژێ ژ پایتەخت جاڤا تێلێقرافێیە خێرێ دستینە. ئەو بەرێ ب وێ رەش– بەلەکێڤا شا و کوبار دڤە، لێ پاشێ خەم–خیال وی دڤنە دنیا چەعڤنەباربوونێ، بلندکرنا ناڤ و نفووسا خوە. ئەو تێ سەر وێ قرارێ، وەکی هەرسێ دەوسگرتیێ خوە خورا نەڤە، وەکی بکارڤە هەزار زێرێ رەشاتییی بۆنا سەرێ شێخزاهر، کو دیوانێ کڤش کربوو، تەنێ بستینە. وی دخوەست ئیسا، هەردو کوراپێ وی، پشتۆڤانێ خوە و سەمەرە ئەسکەر خورا ببرا. ئەڤا یەکا نێتا وی بوو، لێ گەلۆ شێخزاهرێ ب وێ یەکێرا رازی ببوویا؟ ئەو هەلا فکرا قازییە ناڤبلندکرنێ بوو، لێ هەلا گەرەکێ بچوویا ب شێخزاهرا هەوالدا، بێ وێ چ شەرت و شرووتاڤا تەسلیمی ویڤە. رۆژترا مایین ئەو ئیسا، کوراپێ وێ و پشتۆڤانێ خوە هلتینە، بەرێ هەرسێ کوردفرۆش و دوو وانا پشتۆڤان و هێ قازی شڤەرێرا پێبەرژێر دڤن. دە، ئیسایی وێ شڤەرێرا بەلەد بوو، بەر پەلەکی مەزن دسەکنە، قازی دکە ئۆرتا خوە و رێویێ مایین، وەکی بێ قەزیاڤە. قازی ب دەنگەکی بلند بەرێ خوە دپەسنە، لافا ددە خوە– ئیسا لافا وی و پەسندنا وی ب ئەشەدبلاه، زەعف راست

هەساڤ دکر. قازى دوو وێ یەکێرا بەرک دکەنە و قوبە دکە گازی:

– شێخزاهرۆ، شێخزاهرۆ، شێخێ مە، ئەز تە ڤێ رۆژێدا نەڤینم، چما کەتی ڤی حالی؟

– قەت لافا نەدە خوە،– شێخزاهر دڤێژە،– ئەز دیسا ئەو شێخزاهرم، تەنێ فرقی ئەوە، وەکی ئەز کەتمە پاخلا دییا خویە گریداخێ... من ژ تە هیڤی نەکرییە، وە ژ من رجا کرییە، وەکی ئەم تەڤایی هەڤرا هەوالدن، ناخازن، دکارن هەرن...

– مالا تە ئاڤاڤە، ژ مومێ–مسقالێ گلیک، یانێ لاڤردیک تەدا ناچە خارێ،– قازی گۆت،– ئەز گلیێ راست دڤێژم خاشا تە نایی. دە، ئەز چەوا دکارم نەڤێژم سمبل خانم هەزکرییا تە چوو "تووتا"، ل بەرەکا گریداخێ وارگا وە و تەختێ گوهەرێ مە چقاس فەدایێ تە هەبوون، قرکر و ب تەمامی ئەو جییانا ژ فەدایێ تە هاتنە پاقشکرنێ، تەنێ تو و چەند فەدایێ جەم تە مانە. شێخێ مە، چما تو هەو دزانی ئیسا مەرڤەکی چووکە، وەکی تو تەسلیمی وی نەبوویی، ئەمێ زووترەکێ سەرەکڤانییا چەند قەزا بدنە وی، نەهەق تو تەسلیمی وی نەبوویی و ئەزیەت ددی من. من چەند رۆژا پێشدا سەر ناڤێ وەزیرێ ئەسکەرییێ تێلێقرافەکە بۆنا کارا تە دایێ و جاڤا خێرێ ژی ستەندییە. دە، دیوانا موسولمانێیە، تو زانی، وەکی تە چقایی زرار دایە مە، لێ دیوانێ ئەو زییان هەساڤ نەکر، بۆنا جاهلتییا تە، هەیڤا خوە تە ئانی، ژ گوللابۆران و داراخاجێ "ئەفوو" کری، لێ ئەز تەرا راست بێژم، وەکی چەوا تەسلیمی مە بوویی، وێ تە سرگوونی جیکی ئوسا بکن، وەکی ور کورد تونەڤن. ئەز و تو قوربانا دینێ مەهمەد پێخەمبەرڤن، بنهێرە چەوا تە هاتە رەحمێ. نها فکرا خوە بێژە، چ شەرتێ تە هەنە؟

– قازی، – شێخزاهر گۆت، – ئەز و تو رند هەڤدو ناس دکن، تو زانی ئەز کیمە و من چەند جارا تو دانی سەر چۆکا و قازیێ مینا تە ددمە سەر چۆکا. جمعەت دڤێژە، وەکی "مێرخاس هم رۆژێ قەنجدا و هم رۆژا رەش دا راستی هەڤ تێن". ئەز چ بێژم بلا ئینگلیس، فرنگ و ئالمان کۆمەکا فرندا نەدانا وە، منێ حالێ وە بپرسییا؟ ماقوول، سمبل خانمێ و هەڤالێ وێ وەکە پێنجسەد لاوێ ئەسکەر و قوماندارێ تە عەردێ راختییە. ئەو و هەڤالێ خوە ژی بۆنا ئازایا ملەت و کوردستانێ شەهید

کەتنە. جا سەرێ خوە ژ قەلەچێ دەرخە، ل کرێ پێشبەری خوە مێزەکە، تەمام لاشن. هەلا بیر بینە بێ مە ژ چیایی گریداخا چووک، بەرەکا گریداخا مەزن، بازیدێ، خۆڤەسۆرێ، گەلیێ زیلا، وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ و دەشتا ئانادۆلیێ چ ئانییە سەرێ تە و دیوانێ. ئەگەر ئەم هەساڤ هلدن، پێش هەر شەهیدکەتیکی مەڤا، مە ژ وە سەد ئەسکەر قرکرییە، مە هەیفا خوە سەد قات زێدەتر ژ وە ستەندییە. قازی هوون ترکێ قەجەر مەرڤنە قودەنە، لێ وەختێ دکەڤنە چەتنایێ.. مینا پشیکێ دکنە مەوووومەووو و لاڤایا دکن. نها ئەز منەتا قورەشەکی نە ژ دیوانا تە و نە ژی ژ تە ناکشینم، چ ژ دەستێ تە تێ، بکە، شەرم نەکە... تو گەدەیی، گەدەکی خانگ و نەگهیشتی، بجەهمە هەرە، ئەز ناخازم تەرا خەبەردم...

قازی وەختێ ئەو خەبەردانا شێخزاهر دبهیست، تەیێ بگۆتا ب جنا دکەت، چمکی وی ب دەها جارا وەزیرتییا ئەسکەریێ خاپاندبوو و ڤێ جارێ ژی بخاپاندا، ئیدی جیێ وی تو دەرا وێ تونەبوویا. قازی خێلەکە خورت دەنگێ خوە بری، متالا ئەو دبر، پاشێ پۆشمان، چەند جارا شێخزاهر کرە گازی، ب جوورێ لاڤاییکرنێ ویرا خەبەر ددا. وی چاخی شێخزاهر هەر تشت فەم کر، سەڤا بگهیژە نێتا خوە، گۆت:

قازی، ئا ئوسا عەرەبا خوە داخێرە راستێ، وەرە سەر ریا راست و بکەڤە لاڤایا، ئاقلێ خوە ب گوولکا باهارێ نەفرۆشە، چ هاتی سەر من هەربقەدەخێ. ئەز ئیسا رند ناس دکم، ئەو هەمبەری خولییا بنێ لنگێ من، قەت نە تشتەکە، تو ژی ئوسا. لێ چ بکم، وەکی دیوانێ ئەو قولخا دایە تە، تو سەرەکقوماندارێ پێشەنییا خوە کڤش کری، ئەز ژی سەرەکقوماندارێ پێشەنییا کوردستانێمە، ئەختییارییا مە وەکە هەڤە. تێ بێژی تە عەدەتێ شەرادا دیلکەتنا سەرەکقوماندارا بیر کرییە، لازمە تو گەلەک تشتی هینڤی، بزانڤی، وەکی سەرەکدبماندار تەنێ تەسلیمی سەرەکقوماندارا دڤە. ئەز زەعف رازیمە، وەکی دیوانێ سەر قانوونا دینێ موسولمانیێ منرا "داردا‌کرن" دەرنەخستییە، سرگوونی دایە. مادەم تو ب پیێ خویە "زییارەتی" هاتی ڤر، هیڤی دکی تە زەعف قەنج و پاک کرییە. ئەز نها هازرم تەرا دەستب هەڤراخەبەردانا بکم، وەختێ ئەم هاتنە سەر نێتەکێ، ئیژا چەند شەرت و شوورەتێ من هەنە، ئەگەر تە ئەو ئانینە سێری، خوە مەسەلە عەیانە، لێ خاشا تە نەهاتن، ئیدی ئەو شوخولێ تەیە...

– شێخێ مه،– قازی گۆت،– ئەز ب تەمامی رازیمە، هەلا شەرت و شرووتێ خوه بێژه؟

– قازی، بەلکی تەڤا عەیانە، وەکی ئیمکانا منه باشقە هەیە، کو ئەزێ یەقین ساخ–سلامەت ژ ڤێ زاخێ دەرێم، لێ ئیدی "وەستیامە"، دخازم جیێ سرگوونیێ "هێساڤم". دە، دیوانا موسولمانیێ ژی دەرهەڤا مندا "فەرمانەکە" ئوسا دایە، ئەز نکارم "گازنێ" خوه بکم. تەڤا عەیانە، وەکی ئەڤا سالا سسیانە، کو ئەم مقابلی ئەسکەرێ دیوانێ شەر دکن. ملەتێ مە و یێ مایین ئیتبارا خوه ب من ئانییە، بەختێ خوه منرا گرێ دایە (شێخزاهر داڤێژە زمانێ نارێ، وەکی قازی ب تەمامی ژ وی باوەر بکە). جمعەتێ سەر من بکەنە، وێ بێژە "رند دبوو شێخزاهر خوه بکوشتا، نە کو تەسلیمی ئیسا بوویا. گەدە بوو، گەدەتی کر، لێ، وەکی تەسلیمی قازی ببوویا، ئەو تشتەکی باشقە بوو...". "هیڤیکرنا" منه مایین ئەوە، وەکی هورمەتا من جەم ملەتێ من نەکەڤە، گەرەکێ تو، هەرسێ دەوسگرتیێ تە، چمکی دەوسگرتیێ من ژی جەم منن، ئیسا ب کوراپاڤا، دە، هاتنا ئەسکەر ژی شوخولێ هورمەتێیە، زانی؟ سڤێ وەختێ هەوا هنەکی خاش بوو، شوکور دوومان تونە، ئاراراتێ بڤە شەدێ ئۆرتا من و تە. وی چاخی قورانا پیرۆز بدە دەستێ قاسدەکی خوه، لێ بەلێ قۆلکری و مۆرکریڤە، ئەزێ هلدم پاچکم، رەخ نڤیسارا تە بنڤیسم، قۆلکم، لێ مۆرا من تونە. دوو وێ یەکێرا چڤاس سیلاه هوندورێ زاخێدا هەنە، لاوکێ مەیێ گشکی باڤێژنە دەرڤا، وەکی تو نەترسی. وی چاخی هوون گشکێ بێنە راستا بەر زاخێ، تێ دەوسگرتیێ خوه، ئیسا و قوماندارێ تەرا هاتی گشکا نیشانی منکی، پاشێ تێ بێیی هوندورێ زاخێ دەستێ من بگری بڤی، پاشێ دەوسگرتیێ بێن، دەوسگرتیێ من بڤن و هەمین فەدایێ ب فەرمانا من دەرێن، وی چاخی شوخولێ تەیە، چەوا دخازی ئوسا بکە. قازی بیر نەکە، خورا قەید و کەلەمچێ ژی بینە، وەکی دوو تەسلیمبوونێرا باڤێژی دەستێ من، ها!...

دوو شەرتێ شێخزاهرە داییرا، قازی گەلەکی شا و کوبار دڤە و نشکێڤا ناڤا دلێ ویدا زولم ژی پێشدا تێ، درانێ خوه دچیرکینە و تە دگۆت دلێ خودا دفکری، هەلا هوون من ئەڤی کوردێ سەرێ چیا تەماشەکن، بێ چ دخازە بینە سەرێ من،

دەوسگرتیێ من و ئەسکەر؟ ئەو ئوسا هێرسبوویی دەمەکێ خەرقی متالا دڤە، لێ ئیسا وی زوو هشیار دکە، دەرهەقا تەسلیمبوونا شێخزاشردا گەلەک گلیێ نێزیکی ئاقلێ قازی دڤێژە. ئەو گۆتن قەی ژ دلێ قازی خەبەر ددا، ئەو دیسا دکەڤە فکرا، گۆتنێ ئیسا مینا دلۆپا روون ئاقلێ ویدا روودنێ. ئەو ب متالا هەیلۆ دگهیژە وێ نێتێ، کو گولله وی ناکەڤن، لێ زێرێ بۆنا سەرێ شێخزاهر کڤشکری؟ زێرا ئەو مەجبوور دکر، وەکی ب خاستن، شەرەت و شرووتێ شێخزاهرا رازیڤە. دوو گەلەک متالارا قازی گازی شێخزاهر دکە، وەکی شەرتێ تەیە داییرا ب تەمامی رازیمە و خاترێ خوە ژ وی دخازە، قازی و ئیسا هەڤراز هلدکشن و دچنە جەم ئۆردییا خوە.
قازی ب دەستی نۆڤەدارا گازی هەرسێ دەوسگرتیێ خوە دکە و عەمری سەر وان دکە، وەکی سڤێ هوون هەرسێک، ئەسکەر هلدن، ئەمێ ئیسا و کوراپێ وی ژی هلدن، ئەمێ هەرنە بەر زاخا بزنێ، وەکی شێخزاهر و فەدایێ وی تەسلیمی مەڤن. دە، هەما وەزیرێ ئەسکەریێ ژی دەستوور دایە.

دە، فەرمانا ساراکقوماکدارێ پێشەنیێ بوو، سڤێ زوو فەرمانا وی هاتە قەداندنێ، ئەسکەر سرێ دانە سەکناندنێ، قازی چاوا کو گلی دابوو، ئوسا سەر قورانێدا ننیسی، قۆلکر، دا پشتۆڤانێ خوا و گۆت:

– نەسەکنە، تو و ئیسا هازوونگا هەرنە جیێ دوە، بلا ئیسا گازی شێخزاهرکە، بێژە، وەکی قازی سەر قورانێ نڤیسییە، نها پشتۆڤانێ قازی دشینمە جەم تە، تو ژی بنڤیسە، قۆلکە. تاما من ل تە، نەترسی، وەختێ بەر زاخێ دساکنی، ئەگەر دکاری بزانڤی تەخمین چقاس مێرینا، نهێراندنێ شوونداتر، قورقنێ هلدە بینە.

ئیسا باگ ها-ها، لێ پشتۆڤان ژ ترسا دلەرزی، چۆک خوبەرێ بن دا درەقسیان، ئانجاخ خوە جیێ-جیرا گیهاند، ئیسا ل شێخزاهر کرە گازی:

– شێخزاهر ئەفەندی، شێخزاهر ئەفەندی، "عەزیزێ" مە، تە چاوا گۆتییە قازی ئوسا سەر قورانێدا نڤیسییە، قۆلکرییە، نها پشتۆڤانێ ویێ بینە، بلا لاوک شولخیێ نەکن، تو ژی بنڤیسە قۆلکە و بدێ بلا بینە. یاقین ئیرۆ وێ بێنا "زیارەتا تە".

دوو رازیبوونا شێخزاهرا پشتۆڤانێ قازی ب دەرد، کول، ترس هێدی-هێدی

پێبەرژێر بوو، وەختێ گهیشتە بەر دەڤێ زاخێ، ئیدی رەنگێ مرییا وی کەتبوو، دخاست هەرە هوندور و فەدایيک پێشیبریێ ددێ و دڤێژە:

– خۆرتۆ، بسەکنە، خوە ئەڤا نە مالا تەیە، وەکی دادکوتی هوندور، ئەز ژی پشتۆڤانێ شێخزاهرم، هنەکی دوور بسەکنە و نەترسە، ئەم مینا وە ترکا نە بێ ئیتبارن، کا قورانێ بدە و هەرە هندا ریا تو تێرا هاتی، بسەکنە!

سەفۆ قورانێ دڤە جەم شێخزاهر، چ کو قازیرا گۆتبوو دنڤیسا، قۆل دکە و هێدیکا دڤێژە هەڤالێ خوە:

– گەلی لاوکا، هوون زانن ب ڤێ قورانێ رۆما دەجال سەرێ ب هەزارا مێرخاسێ مە خاپاندییە و سەرێ وان خارایا؟ قازی هەو دزانە، وەکی ئەم هاژ وێ یەکێ تونەنن، ئەمێ بێنە خاپاندنێ و بڤنا نێچیرا وی. دە، بێ کی دڤە نێچیرا کێ؟ هانی ڤێ بدنە پشتۆڤان، بلا ئەو و قوماندارێ خوە ب وێ شاڤن...

قاسد لەزۆ-بەزۆ هازوونگا قوران برە جەم قازی، وی نڤیسارا شێخزاهر خاند، هم شا بوو و هم ژی سەر نڤیسارا وییە مرجانکی شاش و مەهتەل ما، پاشێ دڤە تیقە-تیقا وی دکەنە، دەمەکێ شووندا دڤێژە:

– گەلی لاوکا، بێژی شێخزاهر ب دل و جان سەر قورانێ نڤیسییە، تێ کڤشێ، وەکی ئەو ژ عومرێ خوە بێزار بوویە و ژ "ئەفووکرنێ" باوەر کرییە. مەرڤ وا دژمن دکە تەلێ، ها؟ تشتەکی باش جەم وی هەیە، وەکی ئەو خودانێ گلیێ خویی داییە. قەت شاییشا نەکشینن، ڤێ لەیستکا ئۆرتا من و ویدا قەزیيا تونە، هەساڤکە ئەوی قەڤزا دەستێ مدایە...

قازی ناڤا رۆژێ هەرسێ دەوسگرتیێ خوە، ئەسکەر، کوردفرۆشارا تەڤایی پێبەرژێری زاخا بزنێ دڤن، شڤەرێدا ئەو ئەسکەر ددە سەکناندنێ، ئەو و ئیسا بەر پەلەکیدا دسەکنن، زەعف ئارخایین و باوەرکری قوبە دکە گازی:

– شێخزاهر ئەفەندی، شێخێ مە، راستی ژی تو خودانێ گلیێ خویی، ئەفەرم تەرا، شیرێ تە مێتی حەلالڤە، وەکی تو خێنجی من تەسلیمی تو کەسی نەبوویی، تە زەعف ئەجەب کر، هازا کو تەسلیمبوونا ئوسا، قانوونا ئەسکەرییێیە. من چ گلی دایە

ته، ئەز خودانم، بلا كۆپۆخلیک بقێربینه، وەكی مووكی ژ سەرێ ته هلقەتینه، وێ جی ب جی بێ گوللەكرنێ. (ئۆلان، نه یاپم، فەرمان فەرماندر، هازر ئۆل، شمدی گەلیۆرەم). فلانكەس، ئەز چ بكم، فەرمان فەرمانه، هازرڤه، ئەزێ نها بێم. شێخزاهر "جان"، بیر نەكه حەتا هاتنا مه، سیلاها گشكا باڤێژه بەر دەرێ زاخێ!

شێخزاهر و مێرخاسێ زاخێدا حەتا هاتنا وان بیست تڤنگێ كووچكچاپێ، چەند حالەت فیشەكا داڤێژنه دەرڤا، ناڤا زاخێدا چار جییا تاماتیكا (رەشاشا) قورمیش دكن، یێ مایین ژی هەرەک تڤنگەكێ هلتینه، حالێ شێردا دسەكن و هیڤا فەرمانا قوماندارێ خوه دسەكنن. شێخزاهر بلند دڤێژه:

– قازیێ "من"، تێ كڤشێ ته و ئۆردییا ته، ژ سەرمێ ئه زاڤێ گران كشاندنه، دخازی ڤێ مەسەلێ زوو كوتا بكی و هێساڤی. بنهێره، هەلا هوون نەهاتنه بەر زاخێ، من سیلاهێ خویه هەیی قەدرێ سەرێ تەكم، گشک ئاڤیتنه دەرڤا. دڤینی، ئەز خودانێ گلیێ خومه... ده، نها گشک وەرنه بەر زاخێ، بلا دەوسگرتیكی ته ئەسكەر جێرگێ بده سەكنانندنێ و تو ژی وەره تێكەڤه زاخێ، دەستێ من بگره و بڤه، پاشێ تو ئینسافا خوه. قازیێ "من" بێڤایوونییا نەكی، ها؟ ئەز ژی شێخزاهرم، نەنهێری ئەز و فەدایێ خویه دەستەڤالانن. وێ یەكێ ژی رند بزانڤه، وەكی ئیرۆ پاتشا و وەزیرێ ته ژی بهاتانا، ئەز تەسلیمی تو كەسی نەدبووم، لێ سەڤا خاترێ ته، زمانێ منی بەر ته "كنه"، چمكی ئەو "ئەفووكرن" گشک ب خاستنا ته هاتییه كرنێ.

هەتا قازی و ئەسكەرێ وی تێنه بەر زاخێ، ئەو هەڤالێ خورا دڤێژه:

– گەلی برێ منه رۆژا تەنگ، دڤه دیوانا رۆمێ پاشوەختیێ وێ نڤیسارا منه سەر قورانێ بده خەڤاتێ و بێژه، وەكی گەلی كوردا، وەكی شێخێ وه سەر قورانێ چ نڤیسییه، لێ چ كر؟ ئەو نه شێخه، وێ مالێ تمێ هوون خاپاندنه و نها ژی وه دخاپینن. بنهێرن. بنهێرن سەر قورانا پیرۆز چ نڤیسییه و چەوا پێپەز دكه؟ رۆمێ قورانا پیرۆز ب میلیۆن جارا پێپەز كرییه، چما ئەختییارا مه تونه، كو ئەم ژی جارەكێ پێپەز بكن. ده، بلا خودێ ژۆرین مه بباخشینه، خولەسه...

قـازی پاشـا چەوا کـو شـێـخـزاهر گـۆتبـوو و هەلا ژ قـورەتیـیـا خـوە، زێدە ژی قـەداندبوو– ئەسکەر هەڤت– هەیشت جـێـرگـا دا سـەکنانـدنێ، خـوە، دەوسـگرتی، کوردفرۆش پێشیێ سـەکنی بوون، قازی ژ شابوونا حالێ ئەسکەرێدا ب گاڤێ فرە بەرب دەڤێ زاخێ گاڤ ددا، شێخزاهر و هەڤالێ خوڤا دەڤێ رەشاشا راستـەڤەکرنە قـازی، دەوسگرتـی، کوردفـرۆش و ئـەسکەر، چەوا کـێلـەندیکێ شـەکی ئێگن گـیـهێ بچنە، ئوسـا قـازی و ئۆردییـا وی چنین، ژ ئەوقـاس مـەرڤی، تەنێ ئـەسـکەرەکی ئالیێ شـڤـەرێ، ژ خـەزاکرنێ خـەلەز دڤـە. ئۆردییـا دژمنە هێـسـوویێ دیت، وەکی دەسـتـا شـێـخـزاهـر بەر زاخێ قـازی پاشـا و ئۆردییـا وی گـشـک رامـداندیە، وان ژی ژۆردا رەشانـدە زاخێ و مەیتێ عـەردێ، لێ تو زییان نەدانە مێرخـاسێ زاخێدا . شێخزاهر ب دەنگەکی قوبە کرە گازی:

– وەرن، وەرن، لاوێ قـازی، دەوسگرتیـیـا، کـوردفـرۆشـا و ئـەسکەرێ خـوە بڤن! دە، ئەگەر مێرانییا وە هەیە، وەرن! هەزار زێرێ رەشاتییی کو پێش سـەرێ منڤا دیوانێ کڤشکربوو، بۆخازا ویدا مـایە! دە قازی، مەری وا دییـا هەڤدو بەرە گری ددە، هـەیفا کەڤن و تەزە وا ژ هەڤ دسـتـینە! ئەز شـێـخـزاهرم، بەرخێ مـالا شـێـخـبـاڤـامـە، کلێ چەعڤێ سمبلا رەحمەتیمە! ژ مالبەتا شێخ عەڤدلقادرێ گێلانیمە! کەکێ سێڤدینم!

دە، چەوا دڤـێـژن، کو گلی و بـەس سیـیـارەنە، عـەردێ نامینن، زوو دگـهـیـژنە جییـا ، چەند رۆژا شـوونداتر ئەسکەرێ کو چووبوونە باژێر و تێلێـڤرافێ برووسکی دەرهـەڤا وێ بەسـێدا دابوونـە ئانقـەرێ، ئـەسکەرا رێڤا هـنەکی دەڤبـەلاتی ژی کـربوون و ئەو بەسـا ئیدی ناڤا جمعەتێ دا ژی بەلا بووبوو. خەلقێ کو شێـخزاهر ناس دکر، یانێ ژی ناڤ و دەنگێ وی بهیستبوو بۆنا کوشتنا قازی، دەوسگرتیێ وی، کوردفرۆشا و ئەسکەر گلیێ هـەرە باش سـەر شێخزاهردا دباراندن و ژ خـودێ هیڤی دکرن، وەکی زڤستان ئیسال سەرت دەربازڤە، وەکی شێخزاهـر و دەستا خوڤا بکارڤە ژ وێ زولمێ خەلازڤە...

وەخـتێ کال، ئاهل و جاهلێ گوندا بـەر دیوارا، سـەرێ تەولا و گـۆمـا رووددنشـتن، بەری خـەبەردانا خـوە گشـک رادبوونە پییا، دەسـتێ خـوە هـەڤراز دکرن، ل عـەسـمـین دنهێرین، گڤا گازی خودێ دکرن و دگۆتن:

– خودێ، بەرێ تو تەمامییا ملەتێ چاتنایێدا بێیی رەحمێ، خەلقێ تەنگاسییێ، سرگوونیێ، فەقیر– فقارا، برچییا، نەخاشا و پاشێ هێ ل شێخزاهرێ مەیی بالگیێ بەر سەرێ ئێل و عەشیرەتا، هەڤالێ وییە قەزامەتێ بێیی رەحمێ!

ئەو دوانا ئوسا ژی تەمامییا کوردا، ژ خودێ رجا دکرن. هنەکا ژی خەبەردانا خوە پێشدا دبرن و دگۆتن:

– ناڤا وێ زڤستان، سور و سەرما گریداخێدا هەیوانێ وەشی ژی نکارە تەیاخ بدە، ئیژا ئەسکەرێ دیوانا بەرتیلخورا وێ چاوا ور دەیامیشڤە؟ شێخزاهرێ ما مەرڤەکی تڤدیرە، ئەگەر وی زانبوویا ئیلاجا وی و ئووسیانچییا ور ناڤە، نەدکەتە ور، شێخزاهرێ ور زۆر– بەلا حەتا باهارێ سەرێ خوە خاییکە. دە، ئەم ب شەڤ و رۆژا خالقێ ئالامین هیڤی رجا دکن، وەکی زڤستانا ئیسالن بلا سەرت دەربازڤە. کو ئەسکەرێ دەجالا ور تەیاخ نەدن، بێنە دەشتێ، کو شێخزاهر و هەڤالێ خوڤا ژ وێ قەفەسێ دەرێن، بێنە ناڤا ملەتێ خوە...

دە، زڤستان بوو، زڤستانەکە سەرت. بایی گێدووکا ئاراراتێ ژ ناڤا رۆژێ حەتا سڤێ دویلاند، سەرمێ مینا کێرێ بەدەنا مەرڤا دبری. ئەسکەرێ رۆمێیی هێسوویێ و قوماندار بۆنا هنەکی گەرمڤن، ڤردا– وێدا درەڤیان، هنەکا خوە دکرە بەر تالدێ کەڤرا، هنەکا پشتا خوە دکوتا هەڤدو، وەکی گەرمڤن. ژ سەرمێ گەلەک ئەسکەر و قوماندار دقفلین و ئەلبێرا عومرێ خوە ددان، هنەکا ژی خوە ژ قوماندار ڤەددزین و بەرب گوند و مسکەنێ خوە دچوون. ئۆرتا قومانداری روتوبچووکدا ژی نەرازیبوون پێشدا هاتبوو، وەکی هەر یەک دەوسا قازی و یانێ دەوسگرتیێ وی بگرە. وانا هەر یەکی خوە سەرەکقومانداری پێشەنیێ هەساڤ دکر و ئەسکەرێ گۆتنا خودا، رۆژێ چەند دەستە بەرب وانێ دشاندن، تێلێقراف وەزیرێ ئەسکەریێرا دشاندن، وەکی ژ سەرمێ حالێ ئەسکەر زەعف چەتنە،. گەلەک ژ سەرمێ دمرن، هنەک ژی سەرێ خوە هلتینن، درەڤن، ئەرزاق ژی تونە، نەخاش ژی گەلەکن، زوو وەرنە ئیمدادا ئۆردییا خوە، یانێ نا...

کوردێ دەشتێ بۆنا کوشتنا خووشک و برێ خوە، دەرمداخکرنا پێشەنییا ئووسیانچییا، دۆرگرتنا شێخزاهر و مێرخاسێ هەڤالێ وییە ل زاخا بزنێ، گەلەکی

هێرس بووبوون، سەر برێ ئەسکەردا دگرتن، قر دکرن، ئاڤایێ دیوانخانا، وەلیتییا و نەهییا دشەوتاندن، کیدەرێ جەندرمە و مەرڤێ دیوانێ دیدیتن، دکوشتن، شەڤا سەر هەبسادا دگرتن، گرتی ئازا دکرن. ب وان کرنێ کوردا سەرەکڤانێ دیوانا توورکیایی شاش و مەهتەل دمان و دفکرین، وەکی کورد دڤە سەر ئۆردییا مەیە تەختێ گوهەرێدا ژی بگرن، شێخزاهر و هەڤالێ وی ئازاکن، شەرێ مە و کوردا وێ دیسا دەستپێ بڤە؟ دیوانێ هەرۆ ژ سەرەکڤانێ خویە قەزا و نەهییا تێلێقرافێ نە ب خێر دستەند و پۆسیدە دبوو، وەکی چەوا بکە وێ تەڤرابوونێ بدە تەمراندنێ و نەهێلە شێخزاهر ژ زاخێ دەرکەڤە.

وەزیرێ توورکیاییی ئەسکەریێ وەختێ تەلێقرافێ ژ قەزا، نەهییا و ژ ئۆردییا تەختێ گوهەرێ دستینە، دخوونە و تێ قەی بێژی پۆرێ سەرێ وی بیز–بیزی دڤە و ئالەما دلێ خودا دفکرە "جانم، ئۆردییا مە ئوسیانا شێخسەحیدە سالا ١٩٢٥–ئا، براهیم ئاخا و شێخزاهر ب تەمامی دا دەرمداخکرنێ، یێ کوشتن، یێ بریندار بوون، یێ رەڤین، لێ کورد ب دەستێ چووک چ تیننە سەرێ قەزا و نەهیێ مە؟ سیلاهێ ژ مە دستینن و مقابلی مە ددنە خەڤاتێ. دەردێ گشکا وێ دەربازڤە، لێ دەردێ "گاورێ" شێخزاهر دایە سەر دەردا. ئەو کەتییە جیکی ئوسا ئاسێ، وەکی نە گوللە ژێ دگرە، نە زاخە تێ هلشاندنێ، میراتا زڤستانێ ژی هێسوویێ چ تینە سەرێ ئۆردییا مە؟ ئەگەر جارا ڤێ جارێ شێخزاهر ساخ خەلازڤە، سەرێ مەیێ وێ تێکەڤە خاخێ گران، ئەم گەرەکێ کوردارا دیسا تێکنە شەر. جانم، قەوات ئیدا ئەسکەرێ مەدا نەمایە. برێ من، کورد ب قرکرنێ خەلاز ناڤن، چمکی هەر مالەکێدا سالێ سێ دۆمام دوەلدن، و گشک ژی کورن، بنهێرە ناڤا چەند سالادا، چقاس مێر ل کوردستانێ زێدە دڤە؟ یا شێخزاهر نە یا گۆتنێیە، وی تەخمین کۆکا ئەسکەر و سیلاهێ مە، ل مە قەلاند. هەلا بنهێرن گەدەکی کوردا چەوا قازی، دەوسگرتیێ وی خاپاند، ب سەدا ئەسکەر هاتنە قرێ. شێخزاهر کو ژ ور دەرکەت، بزانڤە مە بەلا خوە ستەند. ناڤە، گەرەکێ ئەز هەرمە جەم پاتشێ، مەسەلا گشکا بەر وی ڤەکم، بەلکی ئەو ئیزنا فرندا بدە، وەکی ئەو رۆژێ چەند جارا بۆمبا سەر زاخێدا برەشینن، کو وێ وەکە هەڤکن و یاخا مە ژ زاهرۆک خەلازڤە". وان فکرا ئەو بەرب پاتشێ

تووركيايى ددەفاند، وەكى هەرە جەم و مەسەلێ بدە سافيكرنێ.

وەزيرێ ئەسكەريێ رۆژێ ب گورزا تێلێڤراف ژ وەليتييا، پارەسكەرێ ئۆرديێ. سەرەكڤانێ جەندرما و يێ مايين دستاند. جاڤا وان گۆتى لەز بهاتا داييێ و بۆنا وێ يەكێ ژى وەزير رۆژەكێ دچە جەم پاتشێ. چ كو لازمە دەرهەقا حالێ وەلێت، ئۆردييا فێزا زاخا بزنێ گشكى و ب ئيزباتييا ويرا شرۆڤەدكە و كۆتاسييا خەبەردانا خودا، ژ وى هيڤى دكە، وەكى ئەو ئيزنێ بدە، كو فرندە چەند رۆژا سەر زاخا بزنێدا بۆمبا برەشينن، كو زاخێ بدە بەلاكرنێ و شێخزاهر ژى وردا بێ كوشتنێ. ئەختييارييا وان شەش فرندێ هەيى تەنێ دەستێ پاتشێ وەلێتدابوو و لەما ژى وەزير دخاست ئەختيياريێ ژێ بستينە. دوو گەلەك خەبەردانێرا پاتشا ب جوورەكى رازى دڤە، لێ ب وى شەرتى، وەكى وەزير هەرۆ دەرهەقا كرنێ فرندادا گۆتى جاڤ بگهياندا پاتشێ و هەڤالبەندێ مەجليسا وى...

وەزير وەختا ژ جەم پاتشێ دەرتێ و دگهيژە وەزيرخانا خوە، گازى دەوسگرتيێ خوە و خەڤاتچيێ هەربييێە هەمجاڤ دكە، سپارتنێ ددە:

– دەوسگرتيێ من – مەهمەد پاشا گەرەكێ هەرە فرەگەها مە، ور ب ناڤێ پاتشێ و من فەرمانێ بدە سەرەكقوماندارێ فرەگەهێ، ب هەرالى هازرييا خوە بڤين، خەريتا زاخا بزنێرا فرندەچى رند بڤنە ناس، وەكى بۆمبێ ژۆردا هلشاندى، بادلهەوا عەردێ نەكەڤن، گشك سەر زاخێدا بێنە باراندنێ. ب تەخمينا من، سپارتنا من بۆنا تە عەيانە؟ بەكر پاشا دسپێرمە تە، تو ژى چ قيمەتى دخازە بڤە، گەرەكێ هەرى تەختێ گوهەرێ، جەم ئۆردييا مە، ئەسكەرێ بەر دەڤێ زاخێ دوور بدى سەكنانێ، ئەسكەرێ نەخاش، برينددار و يێ مايين ب قومانددارێ وانڤا، ئيزنا وان بدە بلا پێبەرژێرى دەشتا ئانادۆليێڤن. بۆنا وى هەزار ئەسكەرێ دوورى زاخێ سەكنى خارن، چادر و كنجێ گەرم بن، وەكى حەتا ئێرشكرنا فرندا كۆرلخييا تشتەكى نەكشينن. يا دودا تەڤگرێدانا ئەسكەرێ تەختێ گوهەئەرێ گەرەكێ وانێ و ئيدرێرا تمێ هەڤە، بەلەدچى دو رۆژا جارەكێ مەلوومەتا بين و بڤن–بگيهنە قومانددارێ خوە. يا سسييا ژى ئەوە، وەكى ل تەختێ گريداخێيى گوهەرێ جيكى ئوسا بۆنا ئۆرديێ بێ هازركرنێ، وەكى وەختێ هجوومكرنا فرندا، بۆمب زرارێ نەدنە وان. ب تەخمينا

من، گەرەکێ ئەم زڤستانا سەرت، سور و سەرما وێ نەنهێرن، تەنێ و تەنێ سپارتنا من بقەدینن، لێ بەلێ بیر نەکن، وەکی دەرهەقا قەداندنا سپارتنێ مندا، سێ رۆژا جارەکێ ئەلامی منکن و سەر هیمێ وان ژی ئەزێ سپارتنێ تەزە بدمە وە. دە، وەرا ئۆخرڤە!

فرندە نەنەرا دکن

سڤە بوو. سڤەکە هێرسبوویە سارە ب دوومان. ئاراراتێ سپیچالا کۆلۆز و بەدەنا خوە ئالاندبوو، کو بەدەوەتیيا تەبییەتێیە رازایی سور نەڤە و باهارێ بەژن-بالا خویە ب هەزار نەخش و نیگاراڤا دیسا بخەملینە.

زڤستانا سالا ١٩٣٠-یە ب کول و دەرد بوو. ڤێ زڤستانێ، باوەربکی ناڤا مەنزیلا مەهەکێدا ئاقاس قەوماندنا چیادا "دانە" پەی هەڤ، کیژانا دکاربوون تێرا سالەکێ بکرانا... ئەو نە مینا زڤستانێ سالێ دەربازبوویە رەهەت و هێسا بوو. کاورانێ مژ-دوومانێ ل عەسمین مینا سوورێ چینستانێ و دیهاربەکرێ خوە دابوو بەر پەنجێ شەمسێ کال و ئەو قەپەچە کبوو، مەجال نەددا وێ، وەکی ئەو گولیێ خوەیە زێرین راوەشینە سەر بەدەوەتیيا تەبییەتێیە ژ خەوا زڤستانێیە کبیردا رازایی، پری-هندکی وێ بدە گەرمکرنێ.

بێ مـلاهـیم دیریژیۆری دکـر، هێدی-هێدی مـقـامێ خـوە ددا بلندکرنێ و قەی دیریژیۆرێ ماینرا دکەتە هوجەتێ، چقلێ دارا کول و کۆسێ تەزی، سەرێ خوە ژ بەرفێ دەرخستبوون بن سازبەندیێدا درەقسین و مینا سەرشڤانەکی کوردایی ل بلندجیکی روونشتی، ل بلوورێ دخست و دکرە گالە-گال. دەمەکێ شووندا ل عەسمین با و دوومان مینا دێوا هەڤرا کەتنە قال و جەنگێ، قەی مینا پەلەوانا هەڤرا گولەش دگرتن، دەستۆپچکی هەڤدو دبوون خوە پێشدا دبرن. بێ زۆر ددا دوومانێ، ژ هەڤدو تیش-تیشی دکر، تەیێ بگۆتا با هەسپێ عەرەبستانێیی کەهێل سییار بوویە، زلفەقار دایە دەستێ خوە، بەژن-بالا دوومانێ زیتۆل-زیتۆلی دکە و پارا لێ دکە فیتین، پێ دکەنە، قەی دگۆت: "لێ، لێ، لێ دوومان، کودا درەڤی؟ هەساڤ یەکە،

تو ژ بەر زلفقارا من خەلاز ناڤی. ئەزێ ئوسا بکم، وەکی شیرێ تە مێتی ژ دفنگێ تە باڤێژە. منرا بێژە، چ ئەختییاریيا تە هەیە، تە پێشییا رۆیێ گرتییە، ل گریداخێ دکی تاریستان، ناهێلی بەدەوەتییا تەبییەتێیە رازایی گەرمڤە..."

تێ بێژی زار دکەڤە دەڤێ دوومانێ، گەلەکی پۆسیدە و هێرسبوویی، ب کەلۆگری، مەلوول دڤێژە: "قەنجییا تە سەر تەبییەتێ گەلەکە، باهار، کو بێ، تێ بێ هەساڤ مرازا ب هەڤدو بدی شاکرنێ، ئەو ژی بۆنا ئینسین تەملەما هازر دکە. لێ تە ئیرۆ ب تەمامی ئاقلێ خوە ئوندا کرییە، تە مینا زەڤتچیێ ترکا شوورێ ژەرکلدایی هلدایە و کەتی پەی من، من بەلاسەبەب تیش– تیشی دکی، رێ ترکێ خوونمژرا ڤەدکی، وەکی زولمکار ب هووتێ هەڤتسەری هەوێ بدە قرێجکرنێ، زۆلێ کۆتانێ سەر عەردێ راکە، عەجێڤا نەبینایی بینە سەرێ برێ مەیە کورد و گریداخێ بدە بریندارکرنێ. دە، بێیینسافۆ، بێمروەتۆ ئیرۆ و یانی سڤێ تێ ل عەسمین و عەردێ تەماشەکی، بێ چ دقەومە؟.."

ناڤا وێ کرنا تەبییتێدا سڤەترێ نشکێڤا دەنگێ فرندێ توورکیایی ل عەسمانێ ئاراراتێ، جارا چەندا بوو دهاتە بهیستنێ. وان مینا تەیرێ خۆزنەبەری، کو نێچیرا خوە بگەرە، خوە ناڤا ئەورارا دکرن هەڤراز، بەرژێر، چەپ و راست دچوون، هەوا جنەتی قرێج دکرن، عەسمان ژ هەڤ دقەلشاندن، تەیێ بگۆتا ریا پاشالخێیە قیرکری چێ دکرن، چەوا دخاستن و ئوسا دشوولکین، وەکی نقتکا کو سپارتن دابوونێ، بڤینن، بەلەد بکن و پاشێ دەستب شوخولێ خویی رەش بکن.

ب دەنگێ فرنداڤا مێرخاسێ زاخا بزنێ هەر تشت فەم کرن، وەکی ئەو بۆنا خێرێ ڤێ زڤستانێ ناگەرن، ئەوێ ئیشکیلەکێ بکن. ژ ئووسیانچییا گەلەکا باوەر نەدکرن، کو بۆمبێ دژمن وێ زرارێ بدە زاخێ، لێ شێخزاهر ئەو ددانە سەرواختکرنێ، وەکی ڤالایا زاخێ تونەبوویا، دڤە ژی زرار نەدا، لێ ئەگەر چەند رۆژا بۆمبا برەشینن، دڤە زاخە روونێ. قەرەز، هەر کەسی وەکە زانەبوونا خوە، فکرا خوە دگۆت، لێ گومانا خوە نەدبرین...

تەبییەتێ وێ رۆژێ قەی مینا نەخاشەکی بادهال دکرە ئاخۆ ئاخ، دنالیا، خوە حالارا دگۆت. با قەی سەرواخت بوو، قەوەتا خوە سست کر، دوومانێ کۆلۆزێ چیێ

پەچنی، هێدی-هێدی ل بەژنا ئاراراتێ دالییا، فرندا گاڤا خەڤاتا دوومانێ دیتن، پاشدا بەرب وارگا خوە لەزاندن. هەڤتەکێ دوومانێ مەجال نەدا تەیارا، کو فەرمانا دایی بقەدینن، رۆژا هەیشتا تەیێ بگۆتا دوومانێ ژی نەمەردی کر، هلکشیا رەشێ خوە ل کۆلۆزێ ئاراراتێ ئالاند. خێلەکێ شووندا ل عەسمین فرندە هاتنە کڤشێ، دەستب بەلەدچیتیا خوە کرن و دوو دیتنێرا و پاشێ ل سەر زاخا بزنێ و شکەڤتێ مایین کرنە تۆفان، بۆمب سەر بۆمبا درەشاندن، تەیێ قەی بگۆتا هیمێ ئاراراتێ بنیڤا لەق لێ دکەڤە، دهەژە. ژ بۆمبا کەڤر و خولی مینا ژنەکە کوردایە کورکوشتی سێفیل، تەنگەزار و کەلۆگری پێبەرژێر بەرب نەوال و گەلیێ کوورە بێ سەر و بن دچوون، بنێ گەلێدا هێ سازبەندییا خوە ددنە سەکناندنێ. زاخا، شکەڤتا و عەردێ ژی بەر وێ زولما نەبینایی تەیاخ نەددان، مینا جۆلانگا زارا ژ بۆمبا دهاتنە هەژاندنێ. مێرخاسێ کوردە زاخا و شکەڤتادا ژی کەتبوونە ناڤا وێ هێلەچانێ. زاخا بزنێ چەندەکی سەر هەڤ ژ ئاڤیتنا بۆمبا مینا هێلەچانا زارۆکا، سڤێ زوو حەتا فەسلا بەرێڤارێ دهەژییا و دلەقیا. زاخا، شکەڤتا مینا ئووسیانچیێ کوردا بەر وێ زولمێ تەیاخ ددان، لێ رۆژەکێ ژی زاخا بزنێ و شکەڤتێ مایین ژ زەرپا بۆمبا قول بووبوون و جی-جینا هلدشیان، دەڤێ وان ب کەڤرا دهاتە ختماندنێ تۆز-خوبارا سەڤا تونەبوونا دووکێژکێ، مێرخاس دەفەتساندن. رۆژەکێ قوماندارەکی رۆمێ ل هافا زاخێ کرە قیرین:

– گەلی گەورا، مە دگۆت وەرن تەسلیمڤن، دیوانێ فەرمانا ئەفووکرنێ دایە وە، هوون رازی نەدبوون! دە، وە یا خوە هلدا؟... ئا ئەم دژمنا وا "گەڤەر" دکن! هەلا نە دەرەنگە کی وە ساخ مایە، وەرن تەسلیمڤن، ژ نیڤێ ئۆخرێ پۆشمانبوون دیسا خێرە. هـ، گەلی خوونمژا، دەنگێ خوە بکن؟

شێخزاهر ناهێلە لاوک جاوا وی پێزەڤەنگی بدن، ئەو هەڤالا ددە سەرووەختکرنێ، وەکی جاڤێ نەدن، بەلکی فەسال تێکەڤە مە چەند تەلەقرەشا ژی بکوژن، کو کەسەر دلێ مەدا نەچە وێ دنێ. قومانداریێ ئۆردییا رۆمێیی تەزە دنهێرە، وەکی تو دەنگ-هەس ژ زاخێ نایی، دخازە مینا قازی پاشا ناڤێ خوە بدە بلندکرنێ، وەکە سی ئەسکەری و چەند زابتی هلتینە پێبەرژێر بەرب زاخێ دچن قەت نەڤە سەرێ

شـێـخـزاهـر و یـانێ چەند فـەدایا بینن. وەخـتێ ئەوانـا پێبـەرژێری هندا زاخێ دڤن، دڤینن، وەکی راستا پێش- بەری وێیە چووک، بووبوو خنجیکێ کەڤرا، فەدایێ کوردا لەز ناکـەڤن، هـاڤـاسـی دسـەکـن، وەکی قـومـانداریێ پێشـەنیـێیی تەزە و ئـەسکەریێ بەرژێری بەر زاخێ دڤن، ب زەرپێ کـوچووکـچـاپا کورد گـشکا رادخێـرنە عـەردێ. دەرهەقـا وێ یەکـێدا ژی قـومـانداریێ ئۆردیێـیـە مـایین تێلێـگـرافێ ددنە وەزیرێ جـومـهوریەتێیی ئەسکەریێ، وەزیرێ ئەسکەریێ نوقی مـتـالا دڤە و دلێ خـودا دفکرە، وەکی ڤی شـەرێ مقابلی کوردادا چقاس زرار گهیشتییە دیوانا مـە، لێ باشقە وان رۆژێ، کـو تەیارا سـەر زاخـێدا بۆمبـە درەشـاندن، زانی هـەر بۆمبـەک چ هێجـایە؟ ئاخری وەزیر هێرس دڤە، پانزدە رۆژێ دنێ ژی فەرمانێ ددە، کو بۆمبا سـەر زاخێدا برەشـینن. فەرمـانا وییە ئێرشکرنا فرندا ناڤا وەعدەکی کندا قەداندن و بۆمبا زاخـە زوول-زوولی کرن، مێرخاس بێ ئاڤ، نان هـەوا دمـینن. شێخزاهـر مـەرڤەکی ب تڤدیر بوو، وی وەختێدا خێنجی خورەک و سیـلاهـا، مـەر و کولنگ دابوونە ئانینێ، بەلکی پاشـوەخـتـیێ لازم بێن. بەلێ، ئـیـرۆ مـەر و کـولنگ لازمی وی و لاوکـا هـاتن. وی و مێرخـاسێ سـاخـمـایی ب وان هـاجـەتا، لێ ب چەتـنـاییکە مـەزن دەڤێ زاخـێ هنەکی قـولکرن، هـەوێ تێـدا لیـسـت، هنەکی حـالێ وان خـاش بوو، بینا وان هـاتە بەر. وی چاخی دەنگەک ل شێخزاهر تەسەلی بوو:

– شێـخزاهـر، ئیژا تـو ڤێ جارێ قازا منی، ژ دەسـتێ من خـەلاز ناڤی، سـەرێشانێ نەدە، وەرە رایی! یانێ نـا، ئەزێ ب فرندا ئوسا بکم، وەکی ئیـز و تۆزا تە. یا زاخـێ ل بەرەکا گریداخێ هـەتا-هـەتایێ نەیێ کڤشێ، تو قازا منی!

خـەبەرا پاشن "تو قازا منی"، گـەلەکی هێرسـا شـێـخزاهـر و لاوکا دهـانی، لێ وانـا رند ژی زانبـوون، وەکی ڤـر خـەلازبوون قـەت ناڤـە، لێ مـرنن هـەبوو، تەسلیـمـبـوون تونەبوو، ئەو زەڤتا خوە نایـنە و دکە گازی:

– هـەی قــومــانداریێ رۆمــا رەش، چمــا هوون من نـاس ناکن، ئـەز شـێــخــزاهـر ئەفەندیمە، کلێ چەعڤێ سمبلێمە کەکێ سێڤدینم! وەختەدا من هوون کربوونە قاز و خـولامـێ خـوە. وەخـتێ دەنگێ من وە تەسـەلی دبوو، هوون دۆلکا دگـەریان، کـو خـوە تێدا ڤـەشێرن، لێ وەخـتێ وە قول نەددیتن، ئیژا هـوون مینـا ژنێ ترکێ دەجـال دکەتنە

لاڤایا و دیلەکا. ل پاتنۆسێ وەختێ دەستا من ئەسکەرێ وە قرکر، گەلەک قوماندار و زابتێ وە کنجێ ژنا خـــوەکـــرن، کـــو بـرەڤن، ئـازاڤن، هـەرن ژ ســـەیاد پاشـــایـی سـەرەکـقـومـانداری پاتنۆسێ، بەکـرێ وەلیێ وانێ، حـەسـەن چاویش و یێ مـایین بپرسن، ئەگەر مێرانییا وان هەڤە، وێ هەقیێ بێژن. هـوون ژنێ ترکە رێدەرکەتینە، بلا وە تەقەیاسڤە، مرن هەیە، لێ تەسلیمبوون تونە! رند دڤە ئەم بکەڤنە هەمێزا کـەڤـر، کـوچک و خـولیـیـا ئارارانتێ، نـە کـو دەسـتێ وە! ئەگـەر هـوون مـێـرن، وەرن تەسەلییا مە بکن؟

قـومانداری رۆمێ دڤینە، وەکی را ژ کوردا و سـەرمـا گریداخێ ناڤە، تێلێقرافـەکێ وەزیرێ ئەسکەریێرا دشینە، وەکی کوردێ زاخێدا ساخن و هیڤی دکە، کو چەند رۆژا فرندا دیسا بشینە سەر زاخێ، وێ بدنە بەر بۆمبا و ب جارەکێڤا یاخا خوە ژ کوردا خەلازکە. ب فەرمانا وەزیر چەند رۆژا شووندا، دەستا فرندا شەش رۆژێ دنێ ژی زاخە دانە بەر بۆمبا. زاخا بزنێ تەیێ بگۆتا ب تەمامی دێمێ خوە گوهاستییە، ژ هێرسا ئۆرتێدا مینا تەندوورەکێ تەقییایە و مەرڤێ ناسکری ئەگەر زۆردا ل وێ مێزە کرا، وێ بگۆتا، وەکی زاخا بزنێ نە ڤربوویە، من جیێ وێ ئونداکرییە. بەلێ، زاخـە بـووبوو خـووت تەنـدوورەکـا هەق، دەوسـا ئالاڤێ تۆز و خـــوبار ژێ بلند دبوو، نالینا بریندارا ژی فـەرە دهـاتە بهـیـســتنێ، لێ ئەسکەر و زابتێ رۆمێ ژ ســەوا شێخزاهر و ئووسیانچییا نەوێربوون نێزیکی ل زاخێ بکرانا، شەش فرندێ دیوانا توورکـیـاییـە خـوونمژ رۆژێ سێ-چار جـارا سـەر وێدا بۆمب درەشـاندن، پێشـا کۆلۆزێ ئاراراتێیی رۆهلاتێ ژ سرێ دەرخستبوون چەل، نەوال تژی خولی و کەڤر دکرن، لێ ئۆردییا دژمنە هێسوویێ، دوو بۆمبکرنا زاخە و وی کەڤتارا دیسا تورش نەدکر پێبەرژێرڤە، کا بێ حالێ مێرخاسێ کوردا چەوانە، ساخن یانێ مرینە. چار رۆژا دوو بۆمبرەشاندنێ پێشن و پاشنرا، سەرەکقومانداری پێشەنیێیی تەزە دوسد ئەسکەر و زابتا هلینە، ب چەتنایکە مەزن پێبەرژێری هندا دەڤێ زاخێ دڤە. ئەوانا چقاسی پێبەرژێر دبوون، هاقاسی دەنگێ بریندارا فەرە دهاتە بهیستنێ. وەختێ ئەوانا لاپ نێزیکایی ل دەڤێ زاخێ کرن، خێنجی نالینا بریندارا تو تشتەک نەدهاتە بهیستن و دیتنێ، لێ وان دیسا ئیتبارا خوە ب کوردا نەدهانین، ب فەرمانا قوماندار

ئەسکەر چەند زەلپێ گوللا ل دەڤێ زاخێی ختماندی گرێدان، دیسا تو دەنگ–هەس نەبهیستن، خێنجی نالینێ. دوو وێ یەکێرا باوەر کرن، کو ئیدی قەزییا تونەنە، سەرەکقوماندار قودە–قودە دا پێشیێ و جارنا ژی سمێلا خویە کۆسە دکرە نزامێ، وەختێ چوو بەر زاخێ فەرمان دا:

– هەلا هنەکی بسەکنن، بسەکنن، هوون زانن، وەکی کوشتی و مریێ کوردا مینا مەرێ کوشتی چەند رۆژا روحێ خوە نادن، نەڤی–نەڤی هوون پشتا خوە بدنە زاخێ، ئیتبارا خوە پێ نەینن، ئەوێ پاراڤا وە ڤەدن. کوردە فەندن، ئەو جارانا ژی خوە مری داڤێژن، وەختێ پشتا ئەسکەرێ مە دکەڤێ، چەند هەڤا دکوژە، حەتا ئەسکەرێ مەیی مایین لێ ڤەدگەرن، دخازن بکوژن، ئەو تەسلیم ناڤن، گوللا خویە پاشن سەرێ خورا دەرباز دکن. ئەگەر ئەو ئەسکەرەکی مە ژی دکوژە، ئەو رۆژا بۆنا وان قەوەتە و دڤێژن: "– چ رند بوو، یەک ژی ژ ترکا کێم بوو". هەلا بسەکنن، دڤە وان گاورا دەرێ زاخێ قەستەمە هلجناندنە، وەکی ئەو هەیفا خویە پاشن بستینن؟

قوماندار چار–پێنج ئەسکەرا لاپ دشینە بەر دەڤێ زاخێ و خوە ژی لێ دنهێرە، وەکی ژ زەرپا بۆمبا دەری هاتییە قەپەچەکرنێ. ور تشتەک نەدهاتە دیتنێ، خێنجی ئاخین و ئۆفینا برینداراپە کوورایا زاخێدا. قوماندار تێ بەر دەڤێ زاخێ، جیکی سەمت دسەکنە و فەرمانێ ددە ئەسکەر:

– دە گەلی قۆچاخ و مێرخاسێ من! زوو ڤان کەڤرێ بەر زاخێ هۆلکنە نەوالێ. بەلکی ئەم وان مورخوزا ساخە ساخ بگرن. تێلێقرافا کو مە دوە ژ وەزیرتیێ ستەندبوو، تێدا هاتبوو نڤیسارێ، وەکی چ دکن بکن، تەنێ شێخزاهر بەلکی هوون ساخ بگرن، ئەو بۆنا مە هەر تشتی هێجایە.

شێخزاهر و ئوسیانچیێ خوڤا حەتا دەڤا پاشن مقابلی تەیارە و ئۆردییا دژمن ل دەرڤا کرنە شەر، لێ وەختێ دیتن، ئیدی منکوونا شەرکرنێ دەرڤا ناڤە، شێخزاهر و وەکە سێسد فەدایا خوە ئاڤیتنە زاخا بزنێ و ئەو ل وانا بوو ستار. و وردا ژی لاوێ کوردا هێسا روونەنشتبوون، کیژان زابت، ئەسکەرێ دژمن دکەتنە بەر نیشانا وان، ساخ نەدفلتین. دە، چ بکن، یەک یەکێرا دڤێژە زاخێدابوون و تو مەجالا وانە ئازابوونێ ژی تونەبوو، تەنێ پێش زاخێ وانڤا دهاتە خانێ، هەرسێ ئالیێ وانە

مايين قەيا و زنار بوون.

سەرەکقوماندارێ پێشەنییێیی تەزە، وەکی ناڤ و دەنگێ خوە وەزیرتییێدا دەرخە و نۆلی قازی چەوا دڤێژن بڤە ناڤکا نین، بەر زاخێ قورە، قوربەت سەکنی بوو، جخارە سەر جخارێ دکشاند، ل خەڤاتا ئەسکەر دنهێری، هەلان و فەرمانێ تەزە ددانە وان، وەکی دەرێ زاخێ ژ کەڤر و کوچکا تەمزکن. ئەسکەر ژی ژ خەبەرێ قوماندارە "قوربان، هەیرانیێ" باباخ دبوون، مینا خنزیرێ بەیانییە، کو کۆکێ قامووشێ شرین بگەرن، ئوسا دخەڤتین و ب چەتناییکە مەزن، چەند سەحەتا شووندا دەرێ زاخێ هنەکی ژ کەڤرا ڤەبژارتن. قوماندار دڤینە کەسەک هوندورێ زاخێدا نایی کڤشێ، ئەو ژی تەڤی ئەسکەر دکەڤە هوندورێ زاخێیی چەپێ، دڤین، وەکی چەند مەیت بن کەڤرادانن، ئەلبێرا کەڤرا ژ سەر وان داڤێژن، مەیتا عەردێرا سەر کەڤرارا دکشیننە دەرڤا، دڤین یەک ژ وانا ساخە، لێ وی ناس ناکن، کوراپەکی ئەدۆیێ کوردفرۆش ئەلبێرا وی ناس دکە، وەکی ئەو شێخزاهرە، دکە گازی: "ئەڤ شێخزاهرە، شێخزاهرە، شێخزاهرە..." قوماندار نێزیکی بریندار دڤە و دڤێژە:

– شێخزاهر، پێزەڤەنگ، ئەز تە رۆژێ هادا نەڤینم! "نەپاکێ موسولمانیێ، قەساسێ سەرێ جماعەتێ"، نە من گۆت، تێ زوو و دەرەنگ تێکەڤی دەستێ من!

– شێخزاهر چەوا لازمە جاڤا وی ددە، گەلەکی هێرس دڤە، لێ چ فەیدە مەزمەزکێ پشتا وی، هەردو دەستێ وی زەندێدا و هەردو لنگێ وی چۆکادا ژ کەڤرێ زاخێیە هلشیایی هوورخاش بووبوون، لڤات پێ نەدبوو، بەری دیلکەتنێ چقاسی چەرچری خوە بکوژە، لێ ب چ؟ وەکی نەکەڤە دەستێ دژمن. وەختێ ناڤا ئەسکەردا ناڤێ شێخزاهر هاتە وەکلاندنێ، ژ ناڤێ وی خۆف دکرن، پاشێ لێ دنهێرین، "ئەڤە شێخزاهر؟" دگۆتن. وەختێ ئەسکەر شێخزاهر عەردێرا و سەر کەڤرارا کاش دکرن، بەدەنا وی گەلەکی دێشییا، لێ عەینی خوە دەرنەدخست، کو دژمن سەر وی نەکەنە، لێ نەدبوو، وی ئاخەکە کوور راهشت و گۆتە قوماندار:

– هەیف، تو رۆژا منە خەراڤدا راستی من هاتی، من هاقاسێ مینا تە بەرە گری دانە و ڤەرێیی وێ دنێ کرنە! قەت نەکەنە، زوو و یانێ دەرەنگ تێ بڤی خورێ گوللا لاوێ ملەتێ من. نها ئەزی دەستێ وەدامە، دلێ تە چەوا دخازە ئوسا بکە، ئەز ئاخ و

ئۆف ناڤێژم، چمکی دڤمە قوربانا کوردستانێ!

هەما ناڤا خەبەردانا شێخزاهر و قوماندناردا، ژ قونجکێ زاخێ دەنگێ گوللێ تاماتیکێ هات. قوماندارێ پێشەنیێیی تەزە و چڤاس ئەسکەرێ کو دۆرا شێخزاهر تۆپ بووبوون، مینا گیهێ هاتنە چنینێ، لێ هەیف زەینەڤ خانم خەدار هاتە بریندارکرنێ، رەشاش ژ دەست شقتی، کەت و خوە ژی دەڤەروویا سەر کەڤرادا کەت و ب جوورەکی گۆت:

– شێخزاهرێ برا، من هەیفا تە، ئوو...

– زەینەڤا خووشک، تو دییا من کرڤی،– شێخزاهر بلند گۆت، – تە هەیفا من ژ دژمن ستەند، ئەفەرم وێلییا من! شێر شێرە–چ ژنە، چ مێرە. زەینەڤا خووشک، زەینەڤ، زەینەڤ!..

شێخزاهر چڤاسی گازی کرێ، تو جاڤ نەستەند، ب کەلۆگری گۆت:

– دیا من، رەحما خودێ ل تەڤە، لاوێ ملەتێ من ناڤێ تە تو وەختا بیر ناکن!– ب کەلۆگری خەبەردانا خوە کوتا کر.

دوو کوشتنا قوماندارێ پێشەننێیی تەزە و ئەسکەرا. ئەسکەرێ ژۆرێ، گشک هاتنە بەر زاخێ، ب هەڤرا گوللە زاگێ گرێ دان، مەیتێ قوماندار و ئەسکەرێ خوە کشاندنە هافا زاخێ، شێخزاهر، ئەتار و سەفۆ ژی ب زێراندنەکە نە مەرڤایێڤا دەرخستنە ژۆرێ، لێ فەدایێ مایین تەڤی کەڤر و خولیا زاخێ بوون. دوو گەلەک تێل و تێلێقرافارا، وەزیرێ جومهوریەتا توورکیاییی ئەسکەریێ فەرمان دا، وەکی چ دخازن بکن، شێخزاهر و هەڤالێ ویڤا ساخ–سلامەت بیننە وانێ و بلا ئەسکەر ژی بشقتە بێ!

مەحکەمێ دکن

بەسا بریندار گرتنا شێخزاهر و هەڤالبەندێ وی تەمامیا وەلاتێ توورکیایی وەرگرتبوو. دیوانا رۆمێ بۆنا کوردا بدە ترساندنێ ب دەستی مودورێ قەزا، نەهیا و خەڤاتچیێ خوە هەرۆ ناڤا بنەلیێ وەلێتە کورد و ترکادا بەس بەلا دکرن، کو شێخزاهر و هەڤالبەندێ وی ب "رازەدلی" تەسلیمی ئەسکەرێ دیوانێ بوونە، ئووسیانا کوردێ گریداخێ ب تەمامی هاتییە تەمراندنێ، زووترەکێ "دژمنێ" ترک و کوردا وێ بەر مەحکەما دیوانێیە هەربیێ بسەکن و وێ گونێ خوە یەکۆ-یەکۆ بدنە ستوویێ خوە. دیوانا موسولمانیێ فەرمان قەبوولکرییە، وەکی هەر بنەلیکی کوردێ وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ، گەلیێ زیلا، پاتنۆسێ، بازیدێ، دەشتا ئانادۆلیێ و جیێ مایین ب رەسمی دکارن ل وانێ تەڤی دەربازکرنا مەحکەمێڤن و ب چەعڤێ خوە قولدرا بڤینن، بێ ئەوانا چەوا "گونێ" خوە ددنە ستوویێ خوە، بێ وان چ کرییە و خێنجی وێ یەکێ هەر بنەلیکی مە وێ بڤینە، کو مەحکەما موسولمانیێ وێ چەوا هەقانە و راست وان بدە جەزاکرنێ.

دوو وان بەسارا گەلەک مەنجەنێق، خوونخورێ ترک و کوردفرۆش گەلەکی شا دبوون، وەکی دیوانێ دژمنێ وانی قەدار گرتییە، زووترەکێ یاخا وانێ ژ ترس و خۆفا شێخزاهر خەلازڤە، وێ بێ ترس مالێ خودا رازێن و وێ بێ خۆف دەستب شوخولێ خویی قرێج بکن.

ئەو بەسا نە ب خێر هەر کوردەکی خایێ خیرەت و ناموسا ملەتێ خوە ددا نەرهەتکرنێ و ژ وێ باوەر نەدکر، لێ حالێ وان ددا پەریشانکرنێ، کو چ بکن و چەوا بکن، وەکی شێخزاهر ژ وێ بەلایی بدنە خەلازکرنێ و یانێ ژی هەیفا

مێرخاسێ خوه هلدن.

ده، ب عەدەتێ کوردا، گاڤا مێرێ ناڤوودەنگ و مێرخاسێ جمعەتێ دکەتە هەچا دیوانا توورکیایی، زانبوون، کو ئیمکانا ئازاکرنا وان تونە، یەقین وێ بێنە عەدامکرنێ. دوو عەدامکرنێرا چەوا عەدەت، بەیراقێ رەش قوبا خانییا، دەرێ مالا، ئەگەر ل زۆزانابوونا پێشدەرێ کۆنادا داردا دکرن، مێر و ژنا رەش گرێ ددن، شین دکرن، دەنگبێژا ئاوازێ مێرخاسیێ دەرهەقا ئەڤاتیا واندا دگۆتن. ئێل و عەشیرەتادا هنەک مەری ژ کوشتن و مرنا خوە دەرباز دبوون، گەرەکێ هەیف چەند قات ژ دژمن هلدانا و پاشێ هێ دلێ جمعەتێ رەهەت دبوو. شێخزاهر چەوا هەزکریێ جمعەتێ و مێرخاسێ وان هەلا بەری قرارا مەحکەمێ بۆنا وی هەزینتی دکشاندن و جی–جینا ژنا ئیدی رەش گریدابوون و دەنگبێژا ژی کلام داڤیتنە سەر وی و فەدایێ وی.

کلاما شەرێ گریداخێ

بێ لۆ، لۆ، وی لۆ، لۆ، لۆ، لۆ، لۆ،

بێ لۆ، لۆ، وی لۆ، لۆ، لۆ، لۆ، لۆ...

کەسەکی خودان خێرێ تونینە،

جاڤەکێ بدە بەرەکا گریداخێ،

بێ شێخزاهر، براهیم ئاخا، فەرزەندە،

ئەهسان نووری وە مالە خەراڤڤە،

بزانڤن سەد پێنجی هەزار ئەسکەرێ رۆمێ

ب نزام تۆپ و تەیارە هاتە سەر وە.

ئەزێ وانێ، قولپێ، ئاخداشێ کەتم ئۆرتا دنێ،

ئۆردیا ترکا کشییا سەر کوردا ب هجووما لێخستنێ،

شێخزاهر کرە گازی – برانۆ چێڤن، چێ بخەڤتن،

ترکێ دەجال، ژ وەلاتێ خوە دەرخن،

هەرکێ شپیۆنێ خەلقێ مەرڤێ دەرەکەنە.

فەسادێ مە ئەدۆ ئاخا، ئیسایی قۆتی، هۆدیکێ دینە.
بێ دە دایێ رەبەنێ شەرەکێ مە قەومی
گەلی، نەوال، بەرپالێ بنەتارا گریداخێ،
قالەکێ مە قەومی چەیا، زنارێ گریداخێ،
نێزیکی زاخە–شکەڤتێ بەرەکا چیێ،
دەنگێ تەیارا و تۆپا تێ ژ فێزا مە،
نا وەلەه، خووشک–برانۆ، هندا بەلەکیێ.
شێخزاهر کرە گازی – چێڤن، چێ بخەڤتن،
ژۆر قەوەتا مە خودێیە، ژێر گومان کوردن،
دە، فەداینۆ لێخن، باڤ و برانۆ لێخن،
پشتێ ئەسکەرێ کەمال بستینن، رەڤێ پێخن،
ئەسکەر قرکن، تۆپ و تەیارا بشەوتینن،
ناڤ و دەنگێ کوردا ب دنێخن...
شەرەکێ مە قەومییە بەرەکا گریداخێ
قەیا، زنارا، کول و کۆسا ل هەمبەرە،
گاڤا شێخزاهر ئەفەندی نژدی سییار دڤە،
ب هەزارا لاوێ کوردا خوە ددنە سەرە،
شێخزاهر گومانا بەختێ ژارانە،
دژمنێ قایدە–قانوونێ دەجالانە.
رەساسێ سەرێ خوونمژ ترکانە،
مێرخاسە، لەهەنگە، ژ مالا شێخانە.
شەرەکێ قەومییە گریداخێ فێزا باشکەندێ،
ل راستا هندا پرێ،
دەستێ ئەسکەرێ رۆمێدا تۆپ، تاماتیک، قومبارەنە،
لێ دەستێ لاوێ کوردادا کچووکچاپێ قونداخ گرە.

بێ وایێ، وایێ، وایێ، ل من وایێ،
تۆپ–قومبارێ ڤی کافری سەر لاوێ
عەشیرەتێدا تێنە فەنانی کایێ،
خودێ مێر دزانە ئیسال چەند سالە،
لاوێ عەشیرەتێ پێشیا توورکیایی ئاسێ بوونە،
نە تێن کوشتن و نە ژی تێنە رایێ...
مە نزانبوو شەرت–شرووتێ دەولەتێ وە لە واڤە،
وێ تەیارا بدە خەڤاتێ تەمام ئۆردیێ راڤە،
فەداییتۆ، برانۆ، دە لێخن لێخن و دیسا لێخن،
رەڤێ ب ئۆردییا دەجال مستەفا کەمالخن،
ژ وارگە و وەلاتێ خوە دەرخن،
ناڤێ کورد – کوردستانێ ب دنێخن ...

بەلێ، ملەتێ کورد دکارە هم رەشا گرێدە، شینێ ژی بکە، کلاما ژی باڤێژە سەر مێرخاسێ خوە، یا سەرەکە ژ دژمن هەیفێ چەند قات بستینە و شایێ ژی بکە. بۆنا هەیفەلدانا شێخزاهر و ئووسیانچییا، و یێ کو بۆنا سەربەستییا ملەتێ کورد و کوردستانێ هەتا–هەتایێ عومرێ خوە دابوون، ئێل و عەشیرەتا دەستێ چووکە سیلاهکری دابوونە هازرکرنێ، وان ل کو فرسەند ددیتن، ئەسکەر، زابت، جەندرمە و قولخچیێ دیوانێ دکوشتن، سیلاه وان هنددان. ئەوێ یەکێ دیوانا توورکیاییە وی شەرێ مقابلن کوردا دا قەلسبوویی زەعف ددا ترساندنێ، کو دیسا کورد راڤنە مقابلی وان. لەما ژی دیوانێ گەلەک جارا "ئەفووکرن.. ددا کوردا، گڤا ناڤا واندا کینا بەرب رۆمێ بێ هلدانێ. لێ هەساڤ یەک بوو، چەوا جماعەتێ و ئوسا ژی هەر ئۆزڤەکی دەستێ سیلاهکری ژی وان ئیترۆفێ کو ئاڤیتبوونە ستوویێ شێخزاهر و "ئەفووکرنا" دیوانێ باوەر نەدکرن و شوخولێ خویی هەیفهلدانێ پێشدا دبرن.

دیلکەتنا شێخزاهر سەرەکڤانێ توورکیایی گەلەکی ددا شاکرن و باباخکرنێ، لێ وان بیر دکر، وەکی شەرێ مقابلی کوردادا ب هەزارا زێدەتر قوماندار، ئەسکەر و

سەرەکقوماندارەکی مینا قازی پاشایی دلێ وەزیرتییا ئەسکەریێ، چقاس-چقاس تۆپێ گران، سڤک، جەبرخانە، یا سەرەکە چاردە فرندە ئوندا کربوون. بێفتییا وێ ئوندابوونێ پاتشێ وەلێت، ئوزڤێ مەجلیسێ، خوەزیرێ ئەسکەریێ زەعف ددا پۆسیدەکرنێ، لێ وەختێ شێخزاهر قەڤزا دەستێ خودا ددیتن، تەیێ بگۆتا هەر تشت دهاتە بیرکرنێ، لێ دەربا کو ئووسیانچییا گیهاندبوو وان، قەت نەدهاتە بیرکرنێ و تمێ بەر چەعڤێ وان بوو.

دەستێ کوردایە سیلاهکری هەموو قەزایی وەلێتە، کو تێدا کورد دژیان، شەرگرتبوون. هەرۆ ژ قەزا، نەهییا، گوندا ب سەدا تەلێقرافێ نە ب خێر پایتەختێ وەلێت دستەند. ئەڤێ یەکێ کەمال پاشا گەلەکی ددا نەرهەتکرنێ و زانبوو، وەکی ئەو گشک بۆنا شێخزاهر تێ کرنێ. هەما بۆنا وێ یەکێ ژی دیوانێ دزیکاڤا جاڤ دابوو مودورێ قەزا، سەرەکێ نەهییا، جەندرما، قوماندارێ بێلووک و تاخبوورا، وەکی حەتا رۆژا عەدامکرنا شێخزاهر، ئەفووکرنا بدنە کوردا، ئەگەر گونەکارڤن ژی، وانرا یۆلە هەرن، ژ خوە نەدنە رەڤاندنێ، دوو عەدامکرنا وی "گەدەیرا" هەر تشتێ نۆلی بەرێ تێکەڤە قامێ خوە...

دیوانێ سەر هیمێ تێلێقرافێ ستەندی، شوخولێ مەحکەما شێخزاهر ددا لەزکرنێ، گڤا قەت نەڤە وەلێتدا ستەقراندن پێشدا بێ. هەما سەڤا وێ یەکێ ژی ب فەرمانا پاتشێ، وەزیرێ ئەسکەریێ بۆنا دەربازکرنا مەحکەمێ، دەوسگرتیێ خوە و چەند قوماندارێ وەزیریێیە کو مەحکەما ئەسکەریێڤا مژوول دبوون، ئەجەلە شاندە وانێ. ئەوانا وەختێ گهیشتنە جی، دەوسگرتی بەرێ ب حال-وەختێ قەزایی و پاشێ شوخولێ ئۆردییا وێ دەرێرا بوو ناس، چ سپارتنێ کو وەزیر دابوو وی، وی ژی ئالیێ خودا سپارتن ددانە وان. دوو وێ یەکێرا، گڤا دەوسگرتیێ وەزیر خوە بەر دیوانێ و وەزیرێ بدە قەلەما قەنجیێ، فکری، وەکی ئەو و خەباتچیێ مەحکەما هەربیێ تەڤایی هەرنە جەم شێخزاهر، وی بدنە سەرواختکرنێ، کو ئەو گونێ دیوانێ گشکی باڤێژە ستوویێ خوە، کو کورد باوەر بکن، وەکی شێخزاهر "دژمنێ" جماعەتا خوەیە و جیێ بەلاسەبەب هاقاس گوند دانە وێرانکرنێ، تالانکرنێ و هاقاس ژی مەری و فەدایی دانە قرێ. دوو وان متالارا، ئەو رۆژترا مایین بەر ئێڤارێ تەڤی

خەباتچیێ مەحکەمێ دچنە جەم شێخزاهر و بریندارێ مایین. ئێڤارخێریێ ددنە وان، لێ تو جاڤێ ناستینن، پاشێ دەوسگرتیێ وەزیر ب زمانێ نارێ شێخزاهرا خەبەر ددە، گەلەکی وی دپەسنە، خاستنا کوردا گڤا راست هەساڤ دکە. سەبەبا کوشتنا هاقاس مەرییا و وێرانکرنا گوند و باژارا داڤێژە ستوویێ دیوانێ و گەلەک-گەلەک پرسێ مایین تینە ئۆرتێ، گڤا دخازە شێخزاهر بێ سەر خاستنێ وی، لێ دیسا تو جاڤا خێرێ ناستینە.

دوو خەبەردانا سەیادرا شێخزاهر گەلەکی دفکرە، وەکی خاستنا دیوانێ و وەکیلێ وێ ئەوە، کو "ئەز گونێ دیوانێ گشکی هلدمە ستوویێ خوە، بەر داراخاجێ، ناڤا جماعەتا بەرەڤبوویدا ئیتراف و نەبوویا باڤێژمە خوە و ئۆردییا خوە، گڤا ئەمە ل توورکیایی نەهەقن، ئەم بوونە سەبەبێ قرکرنا کورد و ترکا، وێرانکرنا باژار و گوندا، خەلایێ و نەخاشیێ. ب گلیکی چ گونە هەنە، هلدمە سەر خوە و قانوونا دیوانا موسولمانیێ بپەسینم، خوە و ئووسیانچیێ خوە بەر چە ڤێ ملەت بدمە روورەشکرنێ، ئەم چەوا کوردفرۆش و دژمنێ جماعەتێ خوە بدنە دەلەمێ، وەکی جماعەتا بەرەڤبوویی و یا کوردستانێ گشک تووکە روویێ مە. نا خێر، ئەو یەکا تو وەختا سەرێ خوە ناگرە، ئەز چەوا دکارم نەبوویا باڤێژمە ستوویێ خوە و فەدایێ خویە مێرخاس؟ نە ئاخر، ب هەزارا ئووسیانچییا مێر و ژن بۆنا ئازابوون و سەربەستییا ملەتێ خوە شەهید کەتنە، هەتا-هەتایێ پاشلا گریداخا دێدا، سەرێ خوە دانینە. بۆنا ناڤا ملەتێ من و ترکێ خەڤاتچیدا فکر و متالێ بێکێر پێشدا نەیێ، منرا لازمە ئەز وەختێ بەر داراخاجێ خەبەردم، کو جماعەتا هازر گشک پێ بهەسە، وەکی شەرێ مە بۆنا هەقیێ بوویە، تەنێ-تەنێ بۆنا ئازابوون و سەربەستییا ملەتا بوویە، خێنجی وێ یەکێ تو نێت و مەرەمێ مەیە باشقە تونەبوویە. ئاخ، هەزار جار ئاخ، نە دەستێ من، نە لنگێ من و نە ژی پشتا من منرا نەدهاتن، کو من خوە بکوشتا... کا بێ وەختێ عەدامکرنێ خوونمژێ بهێلن ئەز خەبەردم؟ رۆژا منە پاشنە، من چەوا قازی خاپاند، گەرەکێ ئەز ڤی دەجالی ژی بخاپینم، کو ئیزنێ بدە ئەز خەبەردم"، دەوسگرتی دڤینە، وەکی شێخزاهر ناخازە ویرا هەوالدە، لێ ئەو ناڤا فکر و متالێ کووردانە، ئەو چەند جارا گازی وی دکە، وی ژ متالا ددە هشیارکرنێ و دڤێژە:

– شێخزاهـر ئەفەندی، زانی، جماعەتا کورد و ترک گەلەکی ژ تە هـەز. دکە، قەدرێ تە دگرە. ڤان پاشوەختییا تێ بێژی بۆنا ئازاکرنا تە، لنگێ خوە گوهێ خوە دخە. دە، جماعەتە، وەختێ رابوو کێرانێ بشکێ، گۆتی ئەم خاستنا وان هەساڤ هلدن. هەلبەت، تو نزانی، دوو دەرمـداخکرنا ئووسیانا تەرا، پاتشێ مـە رند ل جماعەتا کورد "دنهێرە"، (شێخزاهر بن سمێلاڤا بەرک دکەنە و دڤێژە، وەکی ئەو ژ ترسانە). مادەم، کو تو رازەدلی تەسلیمی ئۆردییا مەیە مێرخاس بوویی، دێمەک، تو پۆشمانی تە چما جیێ بەلاسەبەب سێ سالا مقابلی دیوانا مـە شەر کرییە، ژ هەردو نکا تە ب هەزارا ئەسکەر و فـەدایی دانە قـرێ. هێ پۆشـمـان بوویی و لەمـا ژی دیل کـەتی، ئەرێ؟ دینێ موسولمانیێ دینەکی فرەیە، وردا تێ گۆتنێ، وەکی ژ نیڤێ گونا ژی پاشداڤەکشاندن، خێرە، تۆڤە بکە، خودێ و پاتشایی مەیێ تە بباخشینە. مەحکەما دیوانێ وێ پۆشمانبوون و جاهلایا تە هەساڤ هلدە، ئەگەر تو مەرا رازیڤی، وێ تە بباخشینە و بەلکی تەنێ سـرگـوونکرنێـڤـا حـوکـوم بدە. ب گلیکی ئازابوون و عەدامکرنا تەیە تەک–تەنێ دەستێ تەدایە. خولەسە، لازمە رۆژا دەستپێبوونا شێر و حەتا دیلکەتنا تە، تە و ئووسیانچییا چ کرییە، گشکی بدی ستوویێ خوە. دە، تو زانی، ئەزم سەدرێ مەحکەما هەربیێ و ژ پایتەخت ژی سپارتن دانە من، ئەز گلی ددمە تە، وەکی تە ئەفووکم و سرگوونی جیکی ئوسا بکم، کو کورد ور تونەڤن. دە، تو ژی نێتا خوە بێژە؟

– سەیاد، ئەفەندی،– شێخزاهر ب هێرس گۆت،– چەوا دقەومە ئەز گونێ دیوانێ و مەرڤێ مینا تەیە خوونمژ بدمە ستوویێ خوە؟ چما تە و هەڤالبەندێ مینا تەیە خوونمژ بیر کرییە، وە دەنگێ ب میلیۆنا کوردا دایە یاساخکرنێ، وە ناڤێ ترکێ چیا دانییە سەر وی ملەتێ مێرخاس. تەریقزانێ وە دڤێژن، کو وەلاتێ مەدا کورد تونەنن، لێ چما ناڤێژی، کو ب فەرمانا پایتەخت، ئۆردییا وە جماعەتا ١٤٦–١٥٠ گوندی گشک کرییە تەولە و گۆمێ مەزن، ئاگر بەردایێ، کرنە کڤاڤ، ب هەزارا گوندێ مە دەرمداخ کرنە، زار بەر چەعڤێ دێ ئاڤیتنە ناڤا ئێگر و یانێ گوللە کرنە، کال و پیرێ بێ ئیمداد، قیز، ژن و بووک کوشتنە، هەبوونا گوندا ب نڤیناڤا تالان کرنە. وە قەومێ ئووسیانچییا دێلێ هەسپاڤا گرێدانە، هەسپ بەزاندنە، حەتا هوورخاش

نەبوونە، دەست ژێ نەکشاندنە، یانێ ژی ئاڤیتنە تەندووریێ کەلژی، وە چ ئانینە سەرێ فەدایێ مەیە دیلکەتی و مەیتێ کوشتییێ کوردا؟ ئەز کیژان زولما دیوانا وە بێژم، کیژانێ نەڤێژم؟ ئەز ب سالا بێژم، بەلکی ژی کوتا ناڤە. دیوانا تەیێ ب تەمامی بهاتا ئالتکرنێ، ئەگەر بیست فرندێ وە شەڤ و رۆژا سەر مەدا بۆمبە مینا تەیرۆکێ نەرەشاندانا. پاتشێ وە بۆنا قرکرنا ئەسکەر، قەلسکرنا ئۆردیێ، ژۆرداخستنا چاردە فرندا، خاپاندن و دزینا سەرەکقوماندارێ پێشەنییا وە، تو وەختا بیر ناکە، لێ قیمەتێ چاردە فرندا؟... ئەڤا سالا سسیانە گوللەکە ئۆردییا وە من نەکەتییە، وەختێ ئەسکەرێ وە ناڤێ من دبهیست، ل قولا دگەریان، خوە تێخنێ، لێ... چ بکم، فەلەکە خاین بوو، شەڤ و رۆژا بۆمبە سەر زاخێدا رەشاندن، زاخە هلشییا، روونشت، کەڤرێ وێ هەردو دەستێ من زەندێدا، هەردو لنگێ من چۆکێدا و مەزمەزکێ پشتا من شکێناند و من نکاربوو خوە بکوشتا، وەکی نەبووما نێچیرا وە زولکارا. لێ تشت ناڤە، رۆژا عەدامکرنێ ئەزێ ملەتێ خوە بڤینم و پاشێ... زوو ژ ڤرا بجەهمە! بلا ئونداڤە زولکارێ رۆمێ و قانوونا وێیە بێکێر! ئازابوون کورد و کوردستانێرا! ئیژا هەلا هوون من ڤان زولکارا مێزە بکن، وان ب لەپێ خویە قرێج، هەلا خوونا مەرڤا سەر دەستێ وانە، ب هەزارا کوردێ بێسووج قرارا عەدامکرنێ دایە! زوو ژ ڤرا بجەهمە، ئونداڤە! بۆنا ئازابوونا ملەتێ من و سەڤا قرکرنا ئەسکەر و ژۆرداخستنا تەیارێ دژمن، زەف–زەف تێ عەدامکرنێ بدی، خوە ژ وێ وێدا، هدوود تونە؟ دەجال، ژ ریا خوە نەمینە، ئەز هەزکریێ ملەتێ خوە و ترکێ خەڤاتچیمە. زوو–زوو پەسە–پووسێ خوە هلدە و بتەوسە! چما تو من ناس ناکی، ئەز بەرخێ مالا شێخم، دەلالیێ ملەتێ خومە! دێمەک، ئەز گونێ دیوانێ باڤێژمە ستوویێ خوە، ئەرێ؟ زوو!..

– شێخزاهر، شێخزاهر ئەفەندی،– سەیاد پاشا گۆت،– هێرس نەڤە، بلا دلێ تە تەنگ نەڤە، تە چ گۆت راستە، لێ سیاسەتا دیوانێ دخازە، وەکی ئۆرتا هەردو ملەتادا شەرێ "براکوشتنێ" نەچە، جمعەت قر نەڤە. تو راستی، لێ دیوان ژ من دخازە، گونێ من چییە؟ وەرە ڤێ جارێ بلا گونێ تە من بێ.. ئەم بێژن رۆژا بەرەڤبوونا جمعەتێ، تو "گونە" بدی ستوویێ خوە، ئەز ب قورانا پیرۆزکم، جمعەت

تو وەختا باوەر ناکە و ناڤێ باشقە داینە سەر تە. سەر خاترێ من (دکەڤە لاڤایا) چەند گلیێ نیڤجی بێژە، لێ پاشێ چ دلێ تە دخازە بێژە. تو من بێیی رەحمێ، ئەز ژی تە. هیڤیکرنا من رەتنەکە...

شێخزاهر دیت مەنجەنێقێ ترک دەست ژێ ناکشینە دەمەکێ نۆقی متالا دڤە و نەخاست فرسەندێ فووت بکە، وەکی کارڤە بەر بەرەڤبوویا خەبەردە و وی "گونەیی" بدە سافیکرنێ، چەند شەرت بژارتن، وەکی سەیادرا بێژە، لێ گەلۆ ئەوێ وانرا رازیڤە؟ وەختێ شێخزاهر کەتبوو فکرا، سەیاد مینا وەشیێ کو بەر نێچیرا خوە دسەکنە، تەلیا بوو، بێ ئەو چ دڤێژە. شێخزاهر هنەکی بن سمێلێ نارنجیڤا ڤەبشری، گۆت:

– ئەز ژ پاتشێ خوە و ژ وە زەعف رازیمە"، وەکی وە فەرمانەکە ئوسا "هەق و راست" دەرخستییە، یەقین هوونێ من بەرێ قەنجکن و پاشێ سرگوون بکن، ئەرێ؟ یا مایین ژی چەند شەرتێ من هەنە.

– ئەشدبلاها،– سەیاد گۆت،– تو راستی، تە چەوا تێ دەرخست، هە؟ ئەفەرم وی شیریرا، تە مێتییە، ئاقل و کەمالا تەرا! جانم، تو بن عەردێ ژی زانی و سەر عەردێ ژی زانی. تە ب وی ئاقل و کەمالی پشتا ئۆردییا مە شکێناند و دیوانا مە حەتا دەه سالا نکارە وان برینێ خوە قەنجکە، یەک یەکیرا دڤێژە مێرخاس، هازا، کو تو مێرخاسی: "شێخێ من"، شەرتێ تە چنە، جا بێژە؟

– سەیاد،– شێخزاهر زەعف فەسال گۆت،– شەرتێ منی پێشن ئەوە، وەکی ئەزێ ب کوردی و ترکی خەبەردم، شەرتێ دودا ئەوە، کو ئەزێ بەرێ دەرهەقا مێرخاسییا ئووسیانچییادا، کوردا چ ئانییە سەرێ دیوانا ترکا، شەرتێ سسییا ئەوە، گۆتی جاندرمە و ئەسکەرێ تە ب چارداریێ من مەیدانێ ناڤا جمعەتا بەرەڤبوویی بگەرینن، پاشێ ئەزێ هێ دەرهەقا "گونێ" خودا خەبەردم. ئەگەر تو وان شەرتارا رازیڤی، ئەز ژی تەرا رازیمە.

– شێخزاهر،– سەیاد گۆت،– چ دڤێژی، چ دڤێژی، هەلبەت، ئەز شەرتێ تەرا رازیمە، لاپ ئارخایینڤە. لێ هەلا بسەکنە، خۆرتۆ تو کییی؟

– ســـــەیاد، ئەز فلـەمـــــە، ناڤێ من فلـەكی ئۆتـارە. لـێ كـــوردی ئـەتارە من رۆژا دەستپێبوونا شێردا و حەتا نها مقابلی وە بێیینسافا شەر كرییە و ئەزێ حەتا دەڤا خویە پاشن ژی شەر بكم.

– پی، پی، پی،– سـەیاد گۆت،– دێمـەك تو فلەیی، گاوری. نـە ئاخر، مـە كـۆكا وە برییە، تو ژ كو پەیدا بوویی؟

برێ مـەیە كـورد،– ئەتار گـۆت،– ئەم ب هـەزارا خـایی كـرنە و خـایی ژی دكن. وە میلیۆن نیڤەك خووشك و برێ من قركرنە و نها ژی كودا یۆخ دكن، ئەرێ؟ ئەم فلە نە گاورن، ملەتەكی رەحمن، كی قەنجیێ مە دكە، و ئەم ژی وان. هوون ترك گاورنە بێیینسـاف، بێمـورووەتن. وە هچكێ ملێ خـوە هلدانە، دەسـتێ خـوە ب خوونا فـلا شووشت و دشۆن، لێ نها ژی ب خوونا برێ مەیە كورد دشۆن؟ مرن زولكارێ دیوانا وەرا، ئازابوون جمعەتێرا!

چاخێ سـەیاد پاشـا وان خـەبەرێ لاوێ ئەرمـەنی دبهـیـزە، چەعڤ لێ سـۆر دڤن، سـۆر–ڤز دڤە، رەنگ لێ دفرە، بەدەن لێ دهەژە، ژ ترسا شێخزاهرە، وەكی "گونێ" خوە بدە ستوویێ خوە، بەرێ دەنگێ خوە ناكە، زەڤتا خوە ناینە، چەند شەماقێ مینا تۆپا ل وی دخـە، كەلەبەلا دلێ وی ب وێ یەكێڤا ژی ڤەناپەسرە، لنگێ وییی بریندار چەند جارا بەرك دهەژینە، بۆنا ئەتار بەر وی قەلس و فـەقیر بڤە، بلند ب وی دكەنە، قـەرفێ خوە ب وی دكـە. شێخزاهر بۆنا وێ یـەكێ گەلەكی هێرس دڤـە، سـەیاد بێ هورمـەت دكە، دهـەریێ ددە وی. سـەیاد نقلا سـست دكە، بـاخشـاندنێ ژ شێخزاهر هیڤی دكـە، ئەو دەنگێ خوە ناكە، بێ خاترخاسـتن سـەیاد و هەڤالێ خوڤا دەردكەڤنە دەرڤا و ئۆخرا خـوە دقـەدینن. رێڤا ئەو دكەڤە ناڤا متـالا، چما من مێركێ ئەرمـەنی كوتا، دڤە شێخزاهر سەر گۆتنا خوە نەسەكنە؟

سـەیاد عـومرێ خوڤا ناڤسـەرە بوو، بەژنێڤا كن، پۆری رووچكی بوو، زكێ وی مینا سـەڤەتا بوو، چۆپری ژی سـەر دێمێ وی هـەبوو. ئـەو ژی قەدارەكی كوردا بوو، وی ب سەدا–هـەزارا جیێ بەلاسەبەب عەدامكرن دابوو كوردا. وی بۆنا وان كرنێ خوە، خوە ژ كـوردا دپاراست، وەكی نەكـەڤە تەپشـا وان، چمكی وی مـێرخـاسـییـا وی ملەتی دیتبوو.

ب سالخا بۆنا رۆژا مەحکەمێ سەیاد سپارتن دابوو سەرەکقوماندارێ ئۆردییا وانێ، سەرەکێ جەندرما چقاس کوردێ کو تێنە مەحکەمێ، تەرکوسیلاه بکن و پاشێ هێ بەردانە مەیدانێ داراخاجێ. رۆژە کڤشکری بوو، ئەسکەر و جەندرما وێ پێشییا کێ بگرتا، کی تەرکوسیلاه بکرا، چما مەرڤەک و دودوبوون، ب هەزارا کورد و ترک مینا لێیا باهارێ هەموو ئالییاڤا بەرب مەیدانێ دکشیان، هەلبەت، پایی پرێ کورد بوون. دە، ئەسکەر و جەندرما ژی زەرپا کوردا دیتبوون، ژ عومرێ خوە دەرباز نەدبوون، سەرا-بەرا ل جمعەتێ دنهێرین، جارانا سیلاه ژی ددیتن، دەنگێ خوە نەدکرن. ناڤا رۆژێ سێ ئالیێ مەیدانا داراخاجێ ب مەرڤاڤا کمکمی بوو، تە دەرزی باڤیتا، عەردێ نەدکەت. زمە-زما ئینسین بوو، دهاتن، کو دهاتن، مینا پێلێ بەرێ سەر هەڤرا، بەر هەڤرا دەرباز دبوون، دوویێ قەلوونێ ژی مینا بخێرییا هلدکشییا ژۆرێ، چەوا مەرڤێ برچی نین بنهێرە، وان ئوسا داراخاجێ دنهێری، کا وێ چچاخ شێخزاهر و دەستا ویڤا بین. هنەک بەرەڤبوویا ب قەرف دکرنە فیتینی، هنەکا ژی دلێ خودا دگۆتن:- "گەلی زولکارا، هوونێ بەر چەعڤێ مە، مێرخاسێ ملەتێ مە درداکن، ئەڤ نە یا قەبوولکرنێیە، جانم!". گەلەکا ژی گلیێ شەوات دگۆتن. جمعەتا بەرەڤبوویی گشک بێ سەبر هیڤییا مێرخاسا بوون.

رۆ ژ ناڤا رۆژێ ئێپێجەیی شکەستبوو، ئەور و عەسمان خمخمی بوو، تەیێ بگۆتا شینێ دکن. شانزدە ئەسکەر و جەندرما شێخزاهر، ئەتار و سەفۆ ب چاردارا هەرەک برنە بەر داراخاجەکێ دانین، زمین و قوورین کەتە جمعەتا سەکنی، ئەسکەر و جەندرما گڤا سەر مەرڤێ سەکنی هێرس دبوون، کو بدانا ستەقراندنێ، لێ چ ستەقراندن؟... کۆمەکە قوماندارا ب سەرەکڤانییا سەیاد پاشا هلکشیانە سەر بلندجییا هندا داراخاجا، ئەسکەرێ نزامێ و جەندرما ژی بلندجی هەرسێ ئالییاڤا مینا سوورا دیهاربەکرێ خایی دکر، وەکی سەیاد و هەڤالێ وی بێقەزییا بێنە خاییکرنێ. دەمەکە خورت شووندا، سەیاد زەعف قورە، ب دێمێ کەن چەند گاڤا پێشدا تێ، ب دەنگەکی قوبە دڤێژە:

- گەلی برێ "ترک و کوردێ بەرەڤبوویی! ئەز ژ ناڤێ دیوانا تووورکیایی وە گشکا بمبارەک و پیرۆز دکم، وەکی ئۆردییا مەیە "مێرخاس" هەلبەت، ب کۆمەکدارنیا

جمعەتا مەیە ترک دیسا ئالتندار ژ شەرێ مقابلی "قولدرێ" بەرەکا گردیداخێ، دژمنێ مەیە قەدار دەرکەت. ئەڤا سالا سسیانە، وەکی شێخزاهر چەند گەدە-گووداڤا دەرکەتبوون مقابلی دیوانا مە. ژ هەردو ئالیا چقاس کوشتی و بریندار هەنە، چقاس گوند و باژار هاتنە وێرانکرنێ، زار ئێتیم مانە، گشک "گونێ" ڤی قولدرییە. وی ب هەزارا ترک و کوردێ برا ب هەڤدو دانە قرێ. ترک و کورد جینار و "برێ" هەڤە ب قورنانن، لێ وی راکرنە روویێ هەڤدو، مالا هەڤدو خەراڤکرنە. حەتا دینێ مەهمەد پێخەمبەر هەیە، تو کەس نکارە دەربێ دیوانا مەخە. کی کو لنگێ خوە گوهێ خوخە، وێ مینا سمکۆ، لەزگین ئاخا، شێخسەحید و ئەڤی مەرزی بەر داراخاجێ لاڤایا مە بکە. نها ئەز تو حوکوم و قراری نادم، ئەزێ دوو خەبەردانا شێخزاهرا قرارا خویە کوتاسیێ بدم. هەلبەت، بەختێ وی دەستێ ویدایە، ئەگەر ئەو ناڤا هاقاس جمعەتێدا "گونێ" خوە یەکۆ-یەکۆ بدە ستوویێ خوە، بەلکی مەحکەما ئەسکەریێ لێ بێ...

ب فەرمانا سەیاد پاشا گلیێ کوتاسیێ ددنە شێخزاهر، لێ ئەو نکارە سەر خوە روونێ، ب خاستنا جمعەتا بەرەڤبوویی و وی، جەندرمە چەند بالگیا داتیننە بن پشتێ و سێری، هنەکی سەرێ وی بلند دڤە، ب چەتناییکە مەزن، لێ بێ ئاخ و ئۆف، ئەو سەرێ خوە بلند دکە، ئەسکەر و جەندرمە دکەڤنە بن چاردارا وی، ل مەیدانا کو جمعەت بەرەڤ بوویە، دگەرین، ئاگر-ئالاڤ جمعەتێ هلتینە، چ تێ بەر دەڤێ وان، سەر پاتشێ وەلێت و خوونخورێ ترکدا دبارینە. وەختێ گەرێ، شێخزاهر سەر هەر گاڤەکێ دگۆت: "ئەز قوربانم، قوربانا کوردستانێ! ئازایی و سەربەستی ملەتێ منرا! مرن دەجالێ ترک و کوردفرۆشارا!". کێ کو شێخزاهر دیتبوو، دخاست دیسا بڤینە، لێ یێ کو نەدیتبوون، چەند جارا لێ دنهێرین، کو مێرخاسێ ملەتێ خوە تێر بڤینە. وەختێ گەرا شێخزاهرە مەیدانێ، بەرەڤبوویا ب دەنگەکی زیس دگۆتن:- بلا بژی شێخزاهر! ئازابوون مێرخاسێ مەرا! بلا ئۆنداڤە قانوونا توورکیاییە دەجالیێ، ئازابوون کوردستانێرا! مرن پاتشێ توورکیایی و ئۆزڤێ مەجیلسا ویرا! و خەبەرێ ماینە مقابلی سیاسەتییا دیوانێ دگۆتن. هەلبەت، دیلمانجا ئەو گۆتنێ شێخزاهر و جماعەتێ سەیادرا تەرجمە دکرن، لێ وی بۆنا هاقاس بەرەڤبوویا و خەبەردانا

شێخزاهره کو کوتاسیێدا وێ بێژه، لێ هۆز نەدکر، چمکی ئەو تەنێ-تەنێ هیڤییا وێ یەکێ بوو و گومان بوو، وەکی مێرخاسێ کوردا دوو خەبەردانا خورا وێ "گونێ" خوە گشکی هلده سەر خوە و ئەو بۆنا سەیاد پاشا هم ناڤ و بلندکرنا روتبێ وی بەس بوو. یا دودا ژی وی هەر تشت دکر، کو مەهمەکە بێ قالە- قالم،بێ شەر و دەو دەربازڤە، کو ئەو ژ ئانقەرێ ئەفەرمەکە چڤر بستینە. باوەرکە شێخزاهر ب چاردارێ خێلەکە زەعف خورت ناڤا بەرەڤبوویا گەراندن، کوتاسیێ چاردارا وی دانینە بەر داراخاجێ. ب خاستنا بەرەڤبوویا چاردارێ داتیننە سەر تەختەکی، ئەو گشکاڤا رند دهاتە خانێکرنێ، لێ وەختێ خەبەردانێ دەنگێ وی نەدگهیشتە گشکا. بۆنا وێ یەکێ ژی بەرەڤبوویا وەکیلێ خوە شاندنە جەم سەیاد و گۆتنێ:

- برا ئەسکەر و جەندرمە ژ مەیدانێ دەرکەڤن، جماعەت راست بێ بەر چاردارا مێرخاسێ خوە بسەکنە، کو دەنگێ وی ببهیزە، یانێ نا، ئەمێ ڤرا بکنە گۆلا خوونێ، ژ هندکا، هندک، ژ گەلەکا، گەلەک، پاشێ نەڤێژن کوردا بێ قانوونی کر؟ ئەگەر تو ئیزنێ نەدی، شوخولێ ب جوورەکی باشقەڤە... یا دودا ژی، تە ناڤا خەبەردانا خودا گۆت، وەکی شێخزاهرێ هەموو "گونێ" خوە بکە ستوویێ خوە، لێ گەلۆ هازر نەبهیزن، ئەو چ دڤێژە؟ ئەم گلی دەنگێ وە، چاوا کو وی هەوالدانا خوە رەتکر، ئەمێ مینا مەرڤەکی پاشدا ڤەکشن، وەکی تو حوکومێ خویی کوتاسیێ بدی. ب گلیکی نەڤە سەبەبێ قرکرنا مەرییا!..

دە، خەبەردانا وەکیلێ کوردێ بەرەڤبوویی گەلەکی حوکومی سەر سەیاد پاشا دکە و ب خاستنێ وانرا رازی دڤە، عەمری سەر ئەسکەر و جەندرمێ کو پێشییا جماعەتێ سەکنیبوون دکە، دەمەکێ شووندا پاشدا ڤەکشن و وەکە هەلەبیکێ ئۆرتا چاردارا شێخزاهر و جماعەتێدا دسەکنن فەرمانا وییە دودا ژی ئەو بوو چەوا کو شێخزاهر خەبەردانا خوە کوتاکر، بەرەڤبوویی گەرەکێ پاشدا ڤەکشن و هەرنە جیێ خویی بەرێ. بەرەڤبوویی ب گۆتنا سەیادرا رازی دڤن. دوو فەرمانا ویرا. چقاس کو ئەسکەر و جەندرمە پێشدا بەرب شێخزاهر دچوون، جماعەت ژی پەی وان دچوون. پێشییا بەرەڤبوویا باوەرکی هەلەبیکێ دووری چاردارا مێرخاسێ خوە سەکنین، وی چاخی دیسا ب خاستنا بەرەڤبوویا بالگیێ بەر سەرێ سەفۆ و ئەتار ژی دانە بەر

سەرێ شێخزاهر. مێرخاسێ کوردا ئەوا بەدەنا خوە هەساف هلنەدا، سەرێ وی لاپ بلند بوو، قەوەتا خوە بەرەڤ کر، ب دەنگەکی زەنگلی و دێمەکی گەش گۆت:

– گەلی خووشک و برا، ترکێ برایە خەڤاتچی! ڤێ رۆژا مەیە گران و چەتندا، هوون هاتنە هەوار و دیتنا مە، سەر سەرێ مە و چەعڤێ مە هاتنە. ئەم ئیرۆ گەلەکی شا و بەختەوارن، وەکی چەعڤێ مە دیسا ملەتێ مە کەت، هنەکا ئەم نەدیتبوون، ئیرۆ ئەم دیتن. ئەڤ یەکا هەم، بۆنا مە و هەم ژی سەڤا وە دەوەتە. ملەتێ کورد ب قورنا بۆنا ئازابوون و سەربەستیا خوە چەوا مقابلق توورکیا دەجال و ئوسا ژی دژمنێ خویە دەر شەرکریە، کوشتییە و هاتییە کووشتنێ. لێ قەلس نەبوویە. ئەڤا ئیدی سالا سسیانە، کو ئەم بۆنا سەربەستیا ملەتێ خوە، مقابلی زەڤتچیێ توورکیایی شەر دکن. مە بێ هەساف وێ رێییدا قوربان دانە، ئەم هەرسێک ژی قوربانا ئووسیانێ مەیە دودانن. لێ ب ڤێ یەکێ هەلا قوربان کوتا ناڤن، حەتا کورد نەگهیژە مەرەما خویە کوتاسیێ، وێ ها قوربانا بدن. (وەختێ کو شێخزاهر خەبەر ددا، تو دەنگ و هەس نەدهاتە بهیستنێ، مێش کو بفریا، دەنگێ بهاتا بهیستنێ، لێ سەیاد و هەڤالێ ویڤا گەلەکی خودا هێرس دبوون، لێ...). بلا زەڤتچیێ ترک رند بزانڤن، وەکی ملەتێ کورد نە هەزارەکە، یانێ چەند هەزارە، لێ میلیۆنن، ئەو نە دارەکە رزییە دەست باڤێژنێ کۆکێدا هلکن، وێدا باڤێژن و یاخا خوە ژێ خەلازکن. نە خێر، ئەو هەر سال رەه ددە و بەرێ تەزە ددە. دەجال بلا رند بزانڤن، ب قرکرن و وێرانکرنێڤا نکارن کۆکا وی ملەتێ پرملنۆن ببرن، ئەو رۆ ب رۆ، مەه–مەه و سال ب سال زێدە دڤە. بلا خوونمژێ توورکیایی و زەڤتچیێ هەرسێ وەلاتێ مایینە کو کورد تێدا دژین رند بزانڤن، وەکی خاستنا کوردا نە کو کوردستانا چار جییا پارەڤەکرییە، لێ کوردستانا تامە یەکبوویە! (بەرەڤبوویی وەعدەکی درێژ دەستێ خوە هەڤ دخن). شەرێ مەیی ناڤا سێ سالێ نە تەمامدا، ئووسیانچیێ مەیە مێرخاس ب هەزارا زێدەتر ئۆردییا دژمن قرکرییە، ئەز ئیدی دەرهەڤا سیلاها و وێرانکرنا گوند و باژارێ واندا ناڤێژم، بلا ماقوول ب خوە بێژن، مە چاردە فرندێ وان ژۆردا ئانینە خارێ و شەوتاندنە، قوماندارەکی مینا قازی پاشا خاپاند کوشت، کو ستێرکا ئۆردییا جومهوریەتێ دهاتە هەساڤێ. ئەز یێ مایین ژی دهێلمە هیڤییا ماقوولا، بلا ئەو بێژن. دیوانێ ب دەستی دەست و پیێ خوە هەموو جییا بەلا کرییە،

وەکی شێخزاهـر، ئۆتارێ فلە و سەفۆ ب رازەدلی تەسلیمی ئۆردییا وێیە "مێرێخاس" بوونە. ب تەمامی خێلف، ڤر و دەرەون. ژ بیست تەیارێ دیوانێ چەوا من وەرا گۆت، مە چاردە خستن، لێ هەر شەشێ ماین ب شەڤ و رۆژا سەر زاخا بزنێیە کو ئەمە تێدابوون، و شکەڤتادا بۆمب درەشاندن، هاقاسی رەشاندن، وەکی زاخە سەر مەدا روونشت–هلشییا، کەڤر سەر مەدا کەتن، هەڤالێ مە، ئەز کۆرڤم، گشک بندا مان، کەڤرا هەردو لنگێ من چۆکێدا، هەردو دەستێ من زەندێدا و مەزمەزکا پشتا من شکێناند و هوورخاش کر، منکوونا من تونە بوو، وەکی ئەز خوە بکوژم و تەسلیمی دژمن نەڤم. دە، ئۆتارێ ئەرمەنی و سەفۆ ژی مینا من گران هاتنە بریندکرنێ. دە، ئەم بەر چەعڤێ وەنە و هوون دڤین (شینەکە ئوسا کەتبوو ناڤا بەرەڤبوویا، تەیێ بگۆتا عەزیزێ وان مرییە). گەلی خووشک و برا! بلا بژی ملەتێ کوردی مێرخاس! سەربەستی کوردستانا مەیە عەزیزرا؟ مرن دەجالێ ترک و قانوونێ وێیە بێکێرا! بلا روو بارێ دنێ دەجالتی و زۆربەتی بێ هلدانێ! بلا جماعەت ب براتی بژی! بلا چەعڤێ داییکا تمێ زاڤە، کوردستان بڤە مەسکەنێ ئازایێ، سەربەستیێ، براتیێ و کەنێ زارا! ملەتێ منی مێرخاس، وەختێ قوربانا پێرا گهیشتییە. دە، ب خاترێ وە! بلا سەیاد حوکومێ مەحکەما خوە دەرخە!..

دوو خەبەردانا شێخزاهرە کوتاسیێرا، بەرەڤبوویی دیسا پاشدا ڤەدکشنە جیێ خویی بەرێ، سەیاد پاشا زەڤتا خوە نایـنە، لەزۆ–بەزۆ تێ جەم مێرخاسێ کوردا، دڤێژە:

– دە، ئەز هیڤا تەمە، گلیێ خویی پاشن بێژە!

– من گلیێ خویی پاشن و پێشن، – شێخزاهر ب هێرس گۆت،– دەمەکێ پێشدا گۆت. منرا دڤێژن شێخزاهر ئەفەندی، بەرخێ مالا شێخ، کەکێ سێڤدینم! وەکی ئەز ئاخماخ و تەلاقرەشێ مینا تە نەخاپینم، ئیدی چما سەرێ خوە خایی دکم. قەدار، بەسە فێلبازییا بکی، حوکومێ مەحکەما خوە بدە، دەرەنگە!

سەیاد پاشا ژ ترسا جماعەتا هارز تشتەکی شێخزاهرا ناڤێژە، پۆشمان و گەلەکی پۆسیدە پاشدا دچە و گاڤا دگهیژە جیێ خوەیی بلند، وا دەستب هەوالدانا خوە دکە:

– گـەلی برێ ترک و بـەرەڤـبـوویی! کورد تمـێ ژی نە خـودانێ گلیێ خـویە داینە. خـەلق گڤا دیوانا مەیە موسولمانیێ ددە گونەکارکرنێ، وەکی وی ملەتیرا یۆلە ناچە. ئەڤی "قـولدری" چەوا دوە و ئیـرۆ ژی گلی دا من، وەکی ئەوی ب تەمـامی ل مـە نەهەقە، وێ "گونێ" خوە بدە ستوویێ خوە و ئەز ژیێ لێ بهاتاما رەحمێ... نها ئەز مەجبوورم گـونێ هەری گـران بدمە وی، بلا ئیدی خـەلق دیوانا مە و قـانوونێ وێ نەلۆمینە. من ناڤا خەبەردانا خویە هنەکی پێشدا گۆت، وەکی ب سـەرەکڤانیا ئەڤی "قـاچاخێ تەلاقـرەشی خـوونخـورێ ترکـا"، زانن، چ کـرییـە و چ نەکـرییـە. وی ئووسـیانچیێ کوردا خێنجی ڤان هەرسێکا، گشک ب ئۆردییا مـەیە مێرخـاس دایە قرکرنێ و خوە ژی دڤێژە–ئەز قوربانا کورد و کوردستـانێمە. گەلی جماعەتێ، ژ "فێلبازی و رووڤیتییا" وی تو وەختا باوەر نەکن! وی هنەک کوردێ بێهش دابوو پەی خوە مقابلی ئۆردییا مەیە "مێرخاس" شەر دکر، جارانا سەرێ ریا دبری، سەر گوندا و باژارادا دگرت. کەلا و هـەبس دەرەڤەدکرن، مەرڤێ ئامە–تام دکوشت. عەجێڤمایی وێ یەکێدایە، وەکی مـەیتێ خـەلقێ ترک ژ قەبرستێن دەردخست، بەس بەلا دکر، کو کوردا دەرخستییە، مـەیتێ کوردا ژ قـەبرێ دەردخست، گڤا ترکا کرییە و هەردو ملـەتێ ب قـورنا جـینار بەری هـەڤ ددا، حـەتا هەردو نکا ژ هەڤـدو هەیف هلنەدا، دەست ژ هەڤـدو نەدکشـاندن. هەلا بنـهێرن چـتۆ گـەڤـەزەتی دکـر؟ جانم، تێ بێژی خودێ ئەڤ گەدا تەنێ و تەنێ بۆنا بەرەهەڤدانێ خولقاندییە...

هەلبـەت، بەرەڤـبـوویا تمێ ناڤـبـری ددا خـەبەردانا سـەیاد و دگـۆتن: "ئازابوون شێخزاهر و هەردو مێرخاسێ مەرا! مرن زەڤـتچیێ رۆمێرا". سەیاد بن سمێلاڤا ڤەدبشرە و خەبەردانا خوە پێشدا دڤە:

– گـەلی برێ منە ترک و بـەرەڤـبـوویی! ئیـرۆ گـونەکـار بەر هەڤـسـارێ خـویی داردانکرنێ سەکنییە. مەحکەما توورکیاییە هەربیێ وێ ئەدالەتی وەکە گونێ هەر کەسی، گونەکاریێ بدە وان. مەحکەما ئەسکەریێ شێخزاهرێ شێخەمەر بۆنا شەرێ "براکـوشـتنێ"، وێرانکرنا گـوند و باژارا، بۆنا قـرکـرنا ئۆردییـا دیوانێ و فـەداییێ کوردا، شەوتاندنا چاردە فرندا، کوشتنا قازی پاشا ئوو...

بەرەڤـبـوویی خـەبەردانا دەڤێ سـەیاد نەدبهـیـستن، قـەی وی تەنێ دەنگێ خـوە

دبهیست. جمعەتا بەرەڤبوویی ب دەنگەکی زەنگلی دگۆتن: "ئازابوون شێخزاهر و هەڤالێ ویرا! مرن دەجالێ توورکیاییرا! مرن، شەرم و عەیب سەیاد پاشارا!". هازرا ئیمکانا خەبەردانێ نەددا سەدرێ مەحکەمێ، وەکی خەبەردە و حوکومێ خویی پاشن بێژە. دەمەکێ ستەقراندن پێشدا هات، سەیاد بلند-بلند هەوالدا، وەکی بۆنا وان "گونەکارییا، شێخزاهر و هەڤالێ وی... وی هەلا خەبەردانا خوە کوتا نەکربوو، جماعەتا بەرەڤبوویی و دەستێ کوردایە سیارەیە سیلاهکری ژ چەند ئالییاڤا گوللە مینا تەیرۆکا باهارێ سەر سەیاد، هەڤالێ وی، ئەسکەر و جەندرمێ سەکنیدا رەشاندن، ئەو مینا گیهێ چنین. دەمەکێ شووندا ئۆرتا دەستێ کوردا و ئەسکەرێ دیوانێدا شەرەکی کەفیلی-دەمان دچوو، کوردا هم شەر دکرن و هێدی-هێدی ژ مەیدانێ دووردکەتن، وەکی خوە باڤێژنە پاخلا چیا. شەر چقاسی دچوو گور دبوو، لێ کوردا زۆر ددا ئۆردییا دژمنا و ئەو بەرب باژێر درەڤیا...

***

پاشێ چ بوو؟.. سالا گران-گران، باهاراڤا، هاڤیناڤا. پاییزاڤا، زڤستاناڤا دانە پەی هەڤ، دەربازبوون. دەنگبێژا کلامێ مەرخاسییێیە ئاگری سێوراندن، شایادا ستران، سەر شینا ستران، ریادا ستران، ئۆدادا ستران، و روحێ سلسلەتێ تەزە ب وان قالبوون-سنجرین. و تەندوورەکێ کەلا ئازاهەزیێ و شەدێ سەربەستییێ نەتەمرین. چیا بەر زولمکارییا هافێ خوە خارناکن. خوون ژی نابە ئاڤ. و ئیرۆ، چاخێ کورد دیسا ل رۆهلاتا نێزیک و ئۆرتە سەڤا ئازایی و سەربەستییا کوردستانێ، سەڤا ناڤ و ناموسا خوە بەرێ خوە گوللا ناگوهێرن، هەو دزانن-ئەزێ ئیجار ژی دەنگێ سێڤدینێ شێخزاهر دبهێم. نە ئاخر، گیها سەر کۆکا خوە هێشین دبە. لێ ناڤ پێشمەرگێ کیژان چیادانە، ئەڤ لاوێ باڤچێ، تو کەس نزانە! ئەز ژی نزانم. یا سەرەکە ئەوە، وەکی ئەو هەیە دژی و جیکی شەر دکە سەڤا شوخولێ تۆمەرییی زیارەتی، سەڤا کوردستانا سەربەست.

ناڤبریا بچووک

شەرێ دیوانا توورکیاییی مقابلی کوردێ بەرەکا چیایی ئاراراتێیی خەلازبوونا سالا ۱۹۲۸ ـا و حەتا زڤستانا سالا ۱۹۳۰–ئی، راستی ژی دوومایکا شەرێ توورکیاییی مقابلی ئووسیانا شێخسەحیدە سالا ۱۹۲۵–نە. بۆنا کورد خوە وێ ئۆردییا توورکیاییە ژ لنگا گرتی و حەتا درانا سیلاهکری خاییکن، تەمامیا ئێل و عەشیرەتارا تەڤی گەلەک ئەرمەنی و ترکێ خەباتچییە ژ ئالیێ دیوانێدا زێراندی رابوونە شەرێ هەڤیێ.

شەرێ کوردایی مقابلی زولمکارێ رۆمێ، مەرڤ دکارە سەر دو پێشەنییا پارەڤەکە. پێشەنیا یەکێ کوردێ بازیدێ، ئاراراتا چووک، گەلیێ زیلا، پاتنۆسێ، خاڤەسۆرێ، دیهاربەکرێ، دەشتا ئانادۆلیێ وەردگرت. سەرەک و قوماندارێ وێ براهیم ئاخا (ویرا ئوسا ژی برکێ هەسکێ تێلیێ دگۆتن) و ئیهسان نووری بوون. پێشەنییا دودا – کوردێ وانێ، ئیدرێ، ئەردیشێ، قسمەکە دەشتا ئانادۆلیێ، دێرسمێ و گەلەک قەزا، نەهیێ ماین وەردگرت. سەرەک و قوماندارێ وێ شێخزاهر بوو.

بێفتییا، وەرگرتن و جیوارکرن تەریقا هەردو پێشەنیێ کوردایە مقابلی خوونخورێ توورکیایی ناڤا رۆمانەکێدا گەلەکی چەتن و دژوار بوو. ئاها خووت سەڤا وێ یەکێ ژی من ڤێ دیوانا خوەدا هندکڤە ژی دەرهەڤا پێشەنییا، کو براهیم ئاخا قوماندارێ لێ دکر، نڤیسییە، لێ ب سەروەختی و فەمداری ئەو فرە نەدایە. ئەز هیملی سەر شوخولڤانییا پێشەنییا دودایە، کو شێخزاهر قوماندارێ لێ دکر، سەکنیمە و من ب وێڤا پارا رۆمانا خوەیە یەکێ تەمام کرییە. ئەڤا سالا دودانە، وەکی ئەز ئیدی سەر پارا رۆمانێیە دودا دخەڤتم. باوارم، وەکی ئەزێ ناڤا چەند سالادا کوتا بکم.

سەڤا نڤیسارا ڤێ رۆمانێ ئەز گەلەک جییا گەریامە، ژ کال و پیرێ، کو ژ رۆمێ

مهاجری شێورستانێ بوونه، پرسییه، ئارخیڤا نهێریه. من ئێپێجه قنیاتێ قیمەتلی دەستانینه. خێنجی وێ یەکێ، یا سەرەکە، ئەز راستی دو تەڤبوویێ نێشەنیيا شێخزاهر هاتم. من ژ وانا گەلەک ئیزباتییێ راست – دوروسته قیمەتلی، هەمجاڤی قنیاتێ بەرەڤکری هلدان. سایا سەرێ وان دنێزانەبوون، جیگرتنا هەردو پێشەنییا، شەرێ مقابلی دژمن، هجوومکرنا دژمنایه رەشایێ و هەوێدا، کۆمەکدارییا هەڤالبەندێ توورکیایی. کۆمەکدارییا هەردو پێشەنیێ کوردایه هەڤرا، ناڤا فەدایادا دەربازکرنا شوخولێ ئەسکەریێ و تەربییەتداریێ، چەتنایێ، کو پێشەنیێ کوردا سەکنینه، دەستانینا سیلاه و خورەک، گەلەک-گەلەک پرسێ ماییبرا بوومه ناس. وان راستهاتنێ تەڤی تەڤبوویێ شێر مەجال دا من، وەکی چەتنایێ، کو پێشییا من سەکنیبوون، ئالتکم و رۆمانا خوه تامکم، تەڤبوویەکی شەرێ چیایی ئاراراتێیی پێشەنییا کوردایه دودا کوراپێ شێخزاهری حەلالە- شێخ عەڤدلباریێ شێخیسایی شێخباڤایه. ئەو ل گوندێ قەرەلەپێ (نەهییا ئاراراتێ، رسس ئەرمەنیستانێ) دژی، لێ ئێ ماین هەمیدێ عەلیێ سلۆ بوو، کو ل گوندێ نۆر کیانکێ (نەهییا ئاراراتێ، رسس ئەرمەنیستانێ) سالا ١٩٧٦ ـا وەفات بوویه. ئەز بۆنا وێ ئیمدادێ منەتدارێ هەردو برێ خوەیه کوردم و بەر تربا هەمید سوژده ددم. ئەز ئوسا ژی رازیبوونێ ددمه حەلالا خوە- پاکیزەرا هەجیسادقێ شەمۆ بۆنا ئالیکارییا وێیه دەرەجا ئەرف- عەدەت، رابوون-روونشتاندنا ملەتێ مەدا.

خاندەڤانێ دەلال! ئەڤ رۆمانا منه دودانه، کەد و جەفێ منی تەخمین پانزده سالانه. باوەر بکن، وەکی وەختێ ئەز سەر وێ خەڤتیمه، من گەلەک شەڤێ کبیر خوە کرنه سڤە...

لێ، چەوا ئیدی هاته گۆتنێ، من هێ-هێ ریا خوەیه ناڤ پێلێ تەریڤا جمعەتێیه مێرخاسیێرا نەقەداندییه. هێ چڤاس هاسێگەهێ خەباتا عەفراندارییێیه چەتن پێشییا من هەنه! ئاها تو ژی تەڤی من ریا ئاگر- ئالاڤێرا دەربازبوویی، هاتی- گهیشتی کوتاسییا پارا رۆمانێیه پێشن و دەستپێبوونا پارا رۆمانێیه دودا. هلبەت، تو نها دخازی هەڤەکی هێسابی، ژ گێژگێرینا تەرقێ، فکرا خوەدا دیسا و دیسا هەری-بگهیژی شێخزاهر و فەدایێ وی، روحێ جمعەتا خوەیه بەرکڤە، ناڤ و

ناموسا وێیە بلندڤا کوباربی. لێ ئەز ناڤ شەڤێ بێخەورا، ناڤ خەباتا نڤیسکارییێیە هەر رۆژێرا ئیدی دچمە پێشەنینیا یەکێ. تو ژی، خوەندەڤانێ دەلال، سەر ڤێ ئۆخرێ دکاری کۆمەکێ بدی من. دبەک تو ژی هاژ سفەتێ وان قەوماندنایی دها راستی سافی هەیی. پەی هێسابوونێرا کەرەمکە – وەرە بگهیژە من. مێرخاسێ وێ پێشەنیێ ژی هیڤیا مەنە!..

١٩٧٠ – ١٩٨٥ ئێرێڤان.

دەرهەقا خودانێ رۆمانێدا

عەلیێ عەڤدلرەحمان ٢٩–ی یانڤارێ (کانوونا پاشن) سالا ١٩٢٠–ی ل قەزا وانێ (توورکیایی) گوندێ بایرەکێ مالەکە کۆچاردا ژ دێ خولقییە. سالێ زارۆتییا عەلیێ عەڤدلرەحمان ناڤا زەلوولیێ، خەلایێ و نەخوەشیێدا دەرباز بوونە. ئەوی شەش سالی بوو، ژ زۆردایینا رۆما رەش مالا باڤێ وی تەڤی ٤٥٠٠ مالێ قەبیلا کوردایە برووکا مقابلی خوونخورێ رۆما رەش و ئیرانێ شەر دکن و سالا ١٩٢٦ ل مهاجری وەلاتێ شێورستانێ دڤن. چەوا بەر تەمامییا ملەتێ وی وەلاتی هەموو دەرسێ وەکەهەڤبوونێ، خاندنێ و پێشداچوویینێ ڤەدڤە، ئوسا ژی بەر عەلیێ بچووک و مالا باڤێ وی ڤەدڤە.

عەلیێ عەڤدلرەحمان سالا ١٩٣٢ ل مەدرەسا مەنتیقا شاولیکایە (رسسا نەخچڤانێ) گوندێ شاولیکا تەمام دکە. و هەما وێ سالێ ژی تێخلیکووما ئێریڤانێیە پشکاڤکازێیە کوردایە پێداگۆگییێیە سەر ناڤێ مراڤیاندا تێ قەبوولکرنێ و سالا خاندنێیە ١٩٣٦–١٩٣٧ ل وێ تەمام دکە. ئەو ژ سالا ١٩٣٧ ل حەتا سالا ١٩٤١–ی ل گوندێ کوردایە مووساکەندێ و ئەمۆ (رسس ئەرمەنیستانێ) چەوا دەرسدارێ زمانێ کوردی و سەروێرێ مەکتەبا ئەلیمێنتار خەڤتییە. وی هەلا زارۆتییا خودا و ئوسا ژی وەختێ هینبوونا خویە خاندنخانێدا ژ شێرا و نڤیسارا ڤەکری گەلەکی هزکرییە و چەند شێرێ وی سالا ١٩٣٢ ل گازێتا "ریا تەزە"–دا هاتنە چاپکرنێ.

سالا ١٩٤١ ئێ وەختێ فاشیستێ ئالمانیاییە دەڤخوون نشکێڤا هجوومی سەر وەلاتێ مە دکن. عەلیێ عەڤدلرەحمان ژی مینا هەموەتەنێ خوە عەمەل، شوخول، دێ، باڤ، برا و خووشکا خوە دهێلە و دچە وەتەنێ خوە خوەیکە. ئەو ژ سالا ١٩٤١–ی

حەتا سا-لا ١٩٤٢ ل مەکتەبێ ئەسکەرییێیە. باشقە-باقجەدا هین دڤە و پاشێ ب رەزادلی دچە پشتا دژمن ناڤا دەستێ پارتیزانایە کۆڤپاک و کاراسیێڤدا قوماندارییێ ل دەستا رادیۆیێ دکە. عەلیێ عەڤدلرەحمان دەستێ پارتیزانارا ناڤا شەرێ گراندا ژ ئووکراینایی، بێلۆرووسیایی حەتا هدوودێ ئالمانیایی چوویە. دەستێ وان پشتا دژمندا دەربێ هنجراندنێ ل فاشیستا دخستن، بێ هەساف پرە، رێیی هەستن، پاجالخێ خەراڤ دکرن، قەتەرێ تژی ئەسکەر، جەبرخانە، ئەمبارێ جەبرخانا دتەقاندن، دشەوتاندن، وەکی دژمن وەختێدا نکارڤە .کۆمەکێ بدە. پێشەنیێ خوە.

دوو کوتابوونا شەرێ وەتەنیێیی مەزنرا، عەلیێ عەڤدلرەحمان ڤەدگەرە گوندێ خوە و ١ئێ سێنتیابرێ سالا ١٩٤٥ ل ئینستیتووتا ئێرێڤانێیە دەولەتێیە پێداگۆگیێیە سەر ناڤێ خ. ئابۆڤیانە قسما دنێزانەبوونێیە پارا ئادربێجانیدا تێ قەبوولکرنێ و وێ سالا ١٩٤٩ ل باژارێ بەکوویێدا تەمام دکە. سالا خاندنێیە ١٩٤٩- ١٩٥٠-ی نەهییا باسارکێچەرێدا (رسس ئەرمەننسگانێ) مەکڤەڤا گوندێ چاخرلووێیە ئۆرتەیە ئینتێرناسیۆنالدا چەوا دیرێکتۆر و دەرسدار دخەڤتە، وی مەها گولانێ سالا ١٩٥٠-ی پێشدا دکشینن، چەوا سەروێرێ پارا کۆمشوخولکرا سۆڤێتا نەهییە خاندنا جمعەتیێ دخەڤتە. سالا ١٩٥٣ ل وی دگوهێزنە باژارێ ئێرێڤانێ- وەزیرتییا رسس ئەرمەنیستانێیە رۆنکایێدا چەوا تەلیماتچیێ مەکتەبێ ئادربێجان و کوردا دخەڤتە. نە باژارێ ئێرێڤانێ- وەزیرتییا رسس ئەرمەنیستانێیە رۆنکایێ "ریا تەزە"-یە ئۆرگانا کم پک ئەرمەنیستانێ، سۆڤێتا رسس ئەرمەنیستانێیە تەورە بلند و سۆڤێتا مینیستریێ رسس ئەرمەنیستانێدا چەوا سەروێرێ پارا ژییینا پارتیایی و چێکرنا سۆڤێتیێ، دخەڤتە.

عەلیێ عەڤدلرەحمان ژ سالا ١٩٤٣ ل ئۆزڤێ پکتس، سالا ١٩٥٩ ل ئۆزڤێ تفاقا ژوورنالنستێ ترسس، سالا ١٩٦٠-دا ئۆزڤێ تفاقا نڤیسکارێد ترسس-یە.

سالا ١٩٥٥ ل گور دەستب عەفراندنێ وی دڤە، ئەو سال دڤە سالا دەستپێبوونا عەفراندنێ عەلیێ عەڤدلرەحمانە پێشن. هەما وێ سالێدا دەستپێکری گەلەک مقالە، ئۆچێرک، سەرهاتی، فێلیێتۆن و تەرجمە وییە ژ زمانێ ئادربێجانی رۆژنەما "ریا تەزە"-دا تێنە چاپکرنێ و ئوسا ژی رادیۆئا ئێرێڤانێیە قسما کورددا تێنە داینێ.

سالا ١٩٥٧ لـ جارا پێشن کەریک ژ نڤیسارائاڤیـیە سەرهاتییا "مـۆرۆف" ناڤا بەرەڤۆکا "نڤیسکارێ کوردێ سۆڤێتییێ"-دا تێ چاپکرنێ، لێ سالا ١٩٥٩ لـ پرتووکا عەلیێ عەڤدلرەحمانە پێشن "خاتێ خانم" تێ چاپکرنێ، هەما وێ سالێ ژی کتێبا کورێ کوردە "هشیاربوون"-ئە شێر و سەرهاتییا ژ زمانێ ئادربێجانی تەرجمەیی زمانێ کوردی دکە و ددە چاپکرنێ. سالا ١٩٦١-ی کتێبا "عەفراندنێ نڤیسکارێ کوردێ سۆڤێتییێ"-دا سەرهاتییا وییە "دو دلێ هەزکری" تێ چاپکرنێ، لێ سالێ دوو وێرا عەفراندنێ وی هەموو کتێبێ دەرسایە بۆنا مەکتەبێ کوردا هاتنە نەشرکرنێ. سالا ١٩٦٥ لـ کتێبا وییە "دێ" تێ چاپکرنێ، سالا ١٩٦٨ لـ رۆمانا وییە پێشن "گوندێ مێرخاسا"، سالا ١٩٧٤ لـ کتێبا وییە شێرا "گولستان"، سالا ١٩٧٥ لـ (ل رسس ئادربێجانێ) ب زمانێ ئادربێجانی کتێبا وییە شێرا "هەزکرن"، سالا ١٩٧٩ لـ کتێبا وییە "بیرانین و سەرهاتی"، لێ سالا ١٩٨٣ لـ کتێبا وییە "هەسرەتا من" هاتنە چاپکرنێ. ئەڤا کتێبا وییە خوخوتییێیە نەهانە، کو هاتنە نەشرکرنێ.

رۆمانا عەلیێ عەڤدلرەحمانە "شەر چیادا" ناڤا ئەدەبییەتا مەدا نەخشەکی عەفراندنێیی تەزەیە و ئەوێ ناڤا خوەندەڤانادا شابوونەکە مەزن پێشدا بینە.

ئەم ب جولەت دکارن بێژن، وەکی هەموو عەفراندنێد عەلیێ عەڤدلرەحمانە چاپکری ناڤا خاندەڤانێ کوردێ سۆڤێتییێ و وەلاتێ دەرەکەدا هەواسکاریکە مەزن پێشدا ئانینە و ناڤا ئەدەبایەتا مەدا جیێ خویە لاییق گرتنە.

کارلێنێ چاچانی.

سەرەجەم

سەرێ یەکێ – چیا گومانا ژارنن 11
سەرێ دودا – ئێلا قادرییا 32
سەرێ سسیا – مەدرەسە 49
سەرێ چارا – راستهاتن 74
سەرێ پێنجا – دەستەکە چووکە هەیفهلدانێ 99
سەرێ شەوا – شێخزاهر مەدرەسە بەتال کر 130
سەرێ هەڤتا – خاین گازی دیهاربەکرێ کرن 145
سەرێ هەیشتا – سمبل رەڤاندن 162
سەرێ نەئاا – کوردا قوماندار دزی 205
سەرێ دەها – راستهاتنا سەرەک قوماندارێ کوردا 228
سەرێ یانزدا – قازی پاشا خاست شێخزاهر بخاپینە 237
سەرێ دانزدا – ئۆردییا دیوانێ هجوومی سەر کوردا دکە 258
سەرێ سێزدا – هجوومکرنا بەری فرندا 311
سەرێ چار دا – ئێرشکرن هەوایێ و رەشاییێدا 357
سەرێ پانزدا – شەرێ سەر زاخا بزنێ 375
سەرێ شانزدا – قازی هاتە خاپاندنێ 393
سەرێ هەڤدا – فرندە نەنەرا دکن 408
سەرێ هەیژدا – مەحکەمێ دکن 416
ناڤبریکە بچووک 433
دەرهەقا خودانێ رۆمانێدا 436

نەشرکرنا لیتێراتووریێ-بەدەوەتیێ
عەلیێ عەڤدلرەحمان
شەر چیادا
رۆمان
ئێرێڤان، ١٩٨٩
سەروێرێ پارێ – گێڤۆرگ ئاتریان
رێداکتۆر – چەرکەزێ رۆش، کنیازێ ئیبراهیم
شنلکێش – س. سافیان
رێداکتۆرێ بەدەوەتیێ – ج. گاسپاریان
رێداکتۆرێ تێخنیکیێ – عەلیخانێ مەمێ
کۆرێکتۆر – پریسکێ مهۆیی

بیرانینێد من

ئاحمەدێ مرازی

ئاحمەدێ مرازی و ئەفراندنێد وی

ئاحمەدێ شەوێشێ مرازی (مرازۆڤ) چاوا شاییر و پرۆزاییک نۆلانی ستەیرەکە گەش چرووسی، خانێکر و زووترێ ژی رژیا، تەمری، لێ چ کو نڤیسی بوو ما و ناڤا بەدەونڤیسارا کوردایە سۆڤێتییێدا جیێ خوەیی لاییق گرت.

ئا. شەوێش ئەسل دەنگبێژ بوو، دەنگەکی خوەشی لێ، گولا دەواتا و شاییا بوو. ئەوی نە کو تەنێ کلامێد گۆتی هلدا و دگۆت، لێ بەلێ ئوسا ژی ژ بەر خوە دەردخست وەکی دن، هەرگێ ئەم بێژن ئەو دەنگبێژ ئەفراندار بوو و چاوا زارگۆتنێ جماعەتێ ئوسا ژی ئەوی گەلەک و گەلەک بەیت سەرهاتی، مەتەلۆک و قسە زانبوون. ب ڤی تەهەری ئەو کانەکە زارگۆتنا جماعەتێ بوو، ب رۆژا، هەفتییا دکاربوو پەی هەڤدو بگۆتا، بسترا، لێ نە واستاندنا وی هەبوو، نە ژی خلاسبوونا کلامێد وی. ب سایا خوەشگۆتنا خوە، هەرچێ گوهدارڤانێد وی ژ وی، ژ دینداریێ، گلیگۆتنا، زاریێ شرین تێر نەدبوون.

مرازی ئەینی باژارڤان بوو، یەکی خەباتحز، جماعەتحز، خێرخوەز، مەرڤحز، مێڤانحز. ئەو سەرێ پێسەکنیا بوو، کەسەک بێ قەدر ژ مالا وی ڤەرێنەدبوو، خوەیێ هورمەت و سییانەتا مەزن بوو، حزکرییێ هەڤال و هۆگرا، دەر و جینارا، مەزن و چووکا.

ئاحمەد شەوێش مرازۆڤ ژ دییا خوە بوویە سالا ١٨٩٩ ئا ل گوندێ تووتەکێ ل سەر نەحیا دییادینێ، ل ترکییەیێ (رۆمێ) هێ وەختێ زارۆتییا ویدا، گاڤا باڤ و برێ وییە مەزن دبینن کو ئاحمەد کورکەکی مەریفەتی ئاقلە، دشنن بەر دەستێ مەللێ گوند، وەکی خوەندنێ هلدە. دو سالا شوندا ئاحمەد وەکی ئێپێجە هین بووبوو، دبنە دییادینێ، کو مەکتەبا وێ دەرێدا هینبە. ئەو ل وێ دەرێ تێ هلدانێ، چەند سالەکا دخوینە و بەرە بەرە چەعڤناسی دۆر و بەرێ خوە دبە.

ل دییادینێ، ئوسـا ژی ل بازیدێ، وەکی ئاقا دوور نین بوو، کوردێ خـوەندی گەلەک هەبوون. هەلا وەختـەکێ ل ڤـان دەرا کوولتـوورا جـماعـەتا کـوردا گەلەکی پێشـدا چووبوو. هەما ل بازیدێ خەبتی بوو، مـەکتەب ڤەکری بوو، عەمرێ خوە دەرباز کربوو شاییرێ کوردی رۆنایدار ئاحمـەدێ خانی (١٥٩١-١٦٥٢) خودان نڤیسێ پۆئێما "مەم و زین" ئا ناڤعەیان.

چاوا ل دییـادینێ ئوسـا ژی ل بازیدێ و ل گـوندێ قـیـزلدزێ ل مـالێـد بەرەکـا خـانییـادا ئا. مـرازی راسـتی دەسـتنڤیـسـارێد شـاییـر تێ، یێ ب زمـانێ کـوردی، دخـوینە، ئەزبەر دکـە. هەی جـارا ئەو و هـەڤـالدەرسێ خـوە خـالت جـەلالزادە دچنە بازیدێ، وەکی کوومبـەتا ئاحمـەدێ خانی ببـینن، کـیـژان وی چاخـی ئیـدا بووبوو زییارەت، زییارەتا بەخت و مرازا، یا نیشانا ئازایا جماعەتا کورد.

مرازی ل وێ دەرێ ئوسـا ژی راستی دەستـخەتێد مەللە مەحموود بازیدی تێ، یێ کو وەختـێ خـوەدا (ئەو ژ دییا خـوە بوویە سـالا ١٧٩٧ ا) نڤـیسکار، ئێـتنۆگراف و ئالمەکی مـەزن بوو، گـەلەک دەسـتنڤـیـسـارێد کـوردی دابوو کـۆنسـوولێ ئوورسـایی ئەرزروم، ئالەکساندر ژابای ئێ کوردزان، ژ ئوندابوونێ دابوو خلازکرنێ.

ئاحـمـەدێ زلام ب ڤـان هـەمـیـیـا دهەسـە، خـوە ناس دکـە، هالێ جـمـاعـەتا خـوەیە بندەسـتـە زەلوولیێ دبینێ و فـەمدکـە وەکی جـمـاعـەتا وی دەسـتێ دەولەتا رۆمـێدا هالەکی هەری چەتندا نە.

ئەوی د ڤان مـتالا دا شـەرێ هەمدنیایێ پێشـین دەست پێ دبە و دەسـتێ وی ئیدا ژ خوەندنێ و وار مسکەنێ وی تێ برینێ.

سـالا ١٩١٨ـا گـوندییێ تووتەکێ وەکی نیڤێ کـوردێ سـورمـان (مـوسلمـان) بوون، نیـڤی کـوردێ ئێـزدی، خـویناڤـێـد هەڤ، ژ هەڤـدو بەلا دبن، هـەرچێ ئێـزدی خـوە ل جـماعـەتا ئەرمـەنییـا دگرن، بەر ب ئێـرێڤـانێ تێن، لێ کـوردێ سـورمـان بەر ب وانێ دچن.

وەخـتێ گـوندییێ تووتەکێ، پێـرا ژ ئێـزدییـێن گـوندێد قـەرەکـەندێ، قـیـزلدزێ و رەهمـەقـولێ ئێ دۆرا بازیـدێ ناڤـا رۆمێ وەلدگـەرن، درەڤن تێن بـەر پالا ئەلەگـەزێ.

ئاحمەدێ مرازی ل ڤێ دەرێ تەڤی شەرڤانێد جانگیر ئاغایە جماعەتییێ دبە و تەڤی خەباتچییێد ئەرمەنییا پێشیيا ئەسکەرێ رۆمێ شەر دکن، پێشییێ ل دژمن دگرن (شەرێ سەر سەردەراڤێ، ئێ تانگا ئاخبارانێ و جییێ دن.) ئاحمەد ناڤا وان شەرڤانێد جماعەتییێدا چاوا زلامەکی خوەندی، ئاقل و شەرڤانەکی چێ گەلەکی تێ بەرچەعڤا و حزکرنێ.

لێ وەختا ل ئادربێجانێ، ل ئەرمەنیستانێ و ل گورجستانێ قەیدێ سۆڤێتییێ تێنە سازکرنێ، بۆنا ئاحمەد ژ عەمرەکی تەزە دەستپێ دبە. ئەو دچە تبیلیسێ و هەما ل وێ دەرێ ژی تەڤی وی شوخولێ کوولتوورییێ دبە، کیژان کو وی چاخی حوکومەتا گورجستانا سۆڤێتییێ دەست پێ کربوو، ناڤا کوردێد بـاژێردا، ئێ کو ژ ئالییێ قەرسێ، سورمەلییێ، وانێ، تەندوورەکێ، بازیدێ مهاجیر بووبوون، رەڤی بوون، هاتبوون وی شەهەرە شێنی قەدیم. ناڤا وانادا ئوسا ژی خەلقێ گوندێد ئاخبارانێ هەبوون.

ل وێ دەرێ ئا. مرازۆڤ تەڤی لازۆ (هاکۆب خازارییان) ژنا وی ئۆلگا خازارییانێ، کامل بەدرخان، ئەسەدێ جانگۆ، ئەمینێ عەڤدال، هۆڤانەس سیسیان و ئێ دن دەست ب خەباتا کوولتوورییێ دکە، ناڤا مهاجیرێد کوردادا. کلووبێ شەهەردا، باشقە گۆتی یا سەر ناڤێ لووکاشین دا، کێدەرێ هیملی خەباتچییێد باژێرە کورد بەرەڤ دبوون، خەباتەکە هێلە پێشدا دبە: کۆمێد تییاترۆنێ، رەقاسێ، دەنگبێژییێ ددە تەشکیلکرنێ، لێکسییا (دەرسا) ددە هازرکرنێ، ئالی مەکتەبا لازۆیە شەڤبهێرییێ دکە، کورسێ هلدانا نەخوەندتییێ و دەرسدارا ددە ڤەکرنێ.

خەباتا ئاحمەدێ شەوێشە جماعەتییێ ناڤ کوردێد تبیلیسێدا ڤی تەهەری گەلەک و گەلەکی پرە. چاوا کۆمـوونستـەکی بەربچاڤ دەوسگرتییێ پرۆفتفاقا ترانسپۆرتییێ، دەپووتاتێ سۆڤێتا باژێر خەباتچیکی ناسکری و حزکری، هوکوومەتا گورجستانێ هەر تەهەری ئالی وی و هەڤالێ دنە خوەندی دکە بۆنا تەشکیلکرنا خەباتا کوولتوورییێ ناڤا کوردێد باژێردا و نەهییێد رەسپووبلیکایێدا (تۆلیشێ و جییێد دن).

ئا. مرازی سالا ١٩٣٧ ئا تێ ئەرمەنیستانێ، نەحییا هۆکتێمبێریانێ ناڤا قەوم

لێـزمێ خـوە. ل ڤێ دەرێ ژ گـەلەک قـولخـێـد جـابداردا دخـەبتـە، پاشـێ دەربازی پێنسییێ دبە، ل گوندێ سۆڤەتاکانێدا دبە مالاڤایی و ل وێ دەرێ ژی دمینە.

ئاحـمـەدێ مرازی، وەکی هێ چووکتـییێدا حزکرنا وی بەر ب نڤـیسـارا بەدەوییێ هەبوو، پاشـێ ژ گـەلەک کتـێبێ ئوورسی، گورجکی، ئەرمـەنیکی، ترکـیـێ بەدەوییێ خـوەندبـوو، دەسـپـێـبـوونا چاپکرنا بەدەونڤـیسـارا مـەرا (ژ سـالا ١٩٢٩ ا) ب شـێـر، نڤیسارێد خوەیە ڤەکریڤا پێشدا هات. گەلەک شێر، پۆئێمێد وی گازێتا "رییا تەزە" دا نەشربوون. ئەو ئوسا ژی بەراڤۆکێ نڤیسکارێ کوردا و کتێبێ دەرسادا دەرکەتن. ئا. شـەوێش خـێن ژ وانا پـیـێـسـا ب ناڤێ "زەمـانێ چوویی" دا نەشـرکـرنێ (سـالا ١٩٣٥ ا)، یا کو دەرهەڤا هـال دژوارییا کوردێد ترکـیـایێ دانە. ئەو وێ دەرێدا ددە کڤشێ شـەرکـارییا جماعـەتا کوردا مـقابلی حوکومـەتا ترکییایێ. ئەڤا پییێسـا ب سـەرەجەم بەدەویەتی، ئیدێیا خوەڤا هێ-هێ ناڤا ئەدەبییـاتا مە دا جیکی مەشـوور دگرە.

ڤان سالێد پاشن ئا. شەوێش بەرهەڤۆکا شێرێد خوە هازر کر، پێرا ژی ئەڤا کتێبا ب سەرنڤیسارا "بیرانینێد من".

ئەڤا نڤیسارا هندا خوەدا، مەرڤ هەو زانە دوومایا پییێسا "زەمانێ چوویی" یە. خودانڤیس ددە کڤشکرنێ، چکا هالێ کوردێ خـەباتچی ناڤا دەولەتا رۆمێدا چڤا چەتن بوویە، حوکومـەتا رۆمێ چ زولم ئانینـە سـەرێ وان. ددە کڤـشـێ شـەرکـارییا جماعەتا کورد مقابلی وێ دەولەتا زولمێ.

ناڤا ڤێ کتێبێدا، راستە، هیملی سـەرهاتییا خـودانڤیسە، لێ پێرا ژ دەرهەڤا هالێ کوردا دانە، گەلەک تشـتێ دەرهەڤا رابوون و روونشتنا جماعەتێ هەیە، تشتێد ئێتنۆگرافییێ ئێ زمین، کیژان بۆنا هینداریا عەمرێ کوردا دکارن گەلەکی کێر بێن.

رەداکتۆر هـەر تەهـەری خـەبتینە، وەکی زاراڤ، جوورێ نڤیسارا خودانڤیس ئوسا بمینە، چاوا کو ئەوی نڤیسییە دێمەک، هیملی، چاوا هەبوویە ئوسا ژی مایە.

زمانێ ئا. مرازی زەعفی دەولەتییە، مەریفەتا وییە ئەفرانداریێ پرە، لەما ژی هـەر ئەفراندنەکە وی ب هەواسکاری تێ خوەندن و بهستنێ.

ئەو ژی جـمـاعـەتیٚ هـین دبوو، مـینا جـمـاعـەتیٚ ژی دەفراند. گـەلەک جـارا قسـە، مـژوولی، مـەتـەلۆک، تمسـالیٚـد جـمـاعـەتیٚ ناڤـا نڤـیسـاریٚ خـوەدا دایە خـەباتیٚ. ئەفراندنیٚد ئا. مرازی ب زمانیٚ ئوورسی، ئەرمەنی، گورجکی تەرجمە بوونە.

مـرازی، ڤـان سـالیٚـد پاشندا هیٚ گـەلەکی ب نڤـیسـاریٚ مـژوول دبوو: گـەلەک ئەفراندنیٚ تەزە نڤیسن، کرە بەراڤۆکەکە، وەکی بدە نەشریٚ، پیٚرا ژی چاوا مە گۆت، ئەڤا کتیٚبا هازرکر.

ئا. مرازی سالا ١٩٦١ یٚ ل گوندیٚ ئەخیٚگنووتیٚ، (قامـووشلییٚ)، ل سەر نەحـییا هۆکتیٚمبیٚرییانیٚ وەفات بوو، لیٚ ناڤیٚ وییی قەنج تەڤی شوخولیٚ وییی هیٚژا ما و ویٚ هیٚ هیٚ بمنە، چمکی ئەو ب خـوە ژی هیمدارەکی بەدەونڤیسارا کوردایی سۆڤیٚتییٚ یە.

هەجییێ جندی

تووتەک

تووتەک گوندەک بوو ل وەلاتێ رۆمێ، نەحییا وێ دییادین بوو، سنجاق ژی بازید بوو. ئەو گوندێ مە بوو.

گوند ل دەڤێ کرێ تەندوورەکێ دا بوو. هەما ئوسا ژی پێدا–پێدا کر بوو هەتا سینۆرێ ئیرانێ. ل یالێ رۆئاڤایێ هەتا بگهیشتا سینۆرێ ئەردیشێ پێدا–پێدا چییا و زۆزان بوون.

باهارێ ل گوند، هاڤینێ ل زۆزانا، قوورتنێد شڤان و بەرخڤانا بوو، ئوسا ژی دهات دەنگێ بلوورێد بلوورڤانا. ل بنداررووکا دهات دەنگێ سترانێد قیز، بووک و خۆرتا، ئەو دەنگێد زیزە زەلالە دەلال. د رییادا قووچمکێد سییارا دهاتن، دەرباز دبوون، ژ ناڤ وان سییارا دهات قیرینێد دەنگێ دەنگبێژا مینا سەوتا قولنگێن، کو باهارێ رەفێد وان ژ بەرییێد گەرم دهاتن، یان ژی منا سەوتا رەفێد قولنگانە کو پاییزێ بەر ب بەرییا ڤەدگەرییان.

بناتارا گوند و یالێ مایین مێرگ و زەڤی بوون، ئوسا ژی ژ مێرگا وێدا وارکۆزێد باهار خێرێ بوون. ل دەر و دۆرێد گوند، ئیلاه د بناتارا گونددا گیها کەت و لاڤلاک هێشین دبوون، وەختەکی بلند دبوون، داڤیتنە زەنگوویێد سییارا، پاشێ ژی سەر پشتا هەسپا. خاسما باهارێ، وەختا بەلەکییا، ل تەرازنا دەڤێ بەلەکییێد بەرفێدا سۆسن، چیچەک و جوورە جوورە کولیلکێد مایینە بینخوەش هێشین دبوون.

جارا ئێڤارا تە ددیت بەلەکییا بەرفێیە تەک مایە. لێ سبێ تە دێنا خوە ددایێ ل تەرازنێد بناتارا بەلەکییا بەرفێدا چێشت–چێشت کولیلک و چیچەک هێشین بوونە. خولەسە، چ سەرێ وە خوەشکم مەرڤ، کو تەماشا دکر گیها و دەخەلێ، گولا و سۆسنا، رهان و بەیبوونا، چیچەک، کولیلک و قالچیچەکا، ئیلاه وان گولێد خاشخاشکانە سۆر، کو وەرەق دکەتنێ، تە ئوسا دزانبوو، کو تەمەزییێد ئەرمووشە

ڕەنگ-ڕەنگینە ئاڤیتنە ڕوویێ مێرگ و چیمانا. ئەو کولیلک و چیچەک هێ بەدەو دبوون، وەختا پاشی بارانێ سێوانێ خوە داڤیتە ڕوو ئەزمان، کەسکسۆرێ خوە نیشان ددا و کێر دبوو، تاڤ شرین دبوو و عەرد گەرم دکر. تەزە دبوو ویتە-ویتا چڤیک، تەیر و توویا، هێدی-هێدی ژ بەر تووم، کەڤر، کەرسەک و توومکا دەردکەتن. هنەک ژی سەر هێلوونا دتەلیان کو جووجکێد رووتە بچوونۆک تەر نەبیانا. ئەو ژی رادبوون، پەرکنگێد خوە ژ باران و خوناڤێ دادوەشاندن، دزڤرین، بەرێ خوە ددانە تاڤێ، کو زووزووکا زیها و گەرم بن.

مەقەسۆک رادبوون ل پێشییا سییارا دلەییستن، تو نەدما، کو بکەتانا دەستپێ هەسپا، ئەوانا ژی ب وی تەهەری کێفا خوە درەڤاندن. هنە مەقەسۆک ژی کو ژ بەر تالدە دەردکەتن، ئێدی هەواسا وان تونە بوو، ئەو ل تشتەکی بنهێرن، تەنێ ئەو ب لەز دکەتن، کو زووزووکا ڤا خوە ب کولەکێد خانییارا بگهین، تێدا بچنە خار سکێتییا وان جووجکێد خوە یە دەڤ ڤەکری بکن، کو هڤییا ماکا و فراڤینێ بوون.

پاشی بارانێ زار ژی تەزە ژی مالا دەردکەتن بەر ب مێرگ و چیمان درەڤین، دچوون ژ بۆنا لیستنێ ژ ناڤ گیهێ و بەر تووما چڤیکێد بەدەنسۆرە خەڤخەڤ کەسک، ئێد پێسیرقچک، چڤیکێد گەورە مەلسۆک، قارتکێد چقدرێژ ژ ناڤ گیهێ بەر پیێد زارا دبوون پرینا وان رادبوون، ب هەوا دکەتن، دکرن ویت، ویت، ویت تە دزانی قەی ژ زارارا چێرا دکن و دبێژن: "چما وە ئەم ترساندن. ئەگەر مێرن وەرن مە بگرن". د فێزا ئاشدا ل ملێ "گەرا گورا" ل وی تەتی قەبە-قەبا کەوێد گۆزەل بوون، ژ هەمییا رندتر دستران.

چێشت-چێشت دەنگێ تەیرەدە، قارە-قار، قەرەبالخ، قووتە-قووتا زارا دکەتە هەڤ و تەڤی هەڤ دبوون، ئوسا ژی تەڤی وان دەنگا دبوون دەنگێ فقێد بەرخڤانا و دەنگێ بلوورا شڤانێ بارانێدا خوە دابوون تالدێ کێڤر، نها کولاڤ دانینە سەر کەڤرەکی، کو زهابە، شەڤ وێ کێری وان بێ، خوە خوە ژی سەر کەڤرەکی ڕوونشتنە ژ خوە و هالارا ل بلوورێ دخن، کو دەردێ ئەڤنتییێ برەڤن.

ئەو دەنگ و سەدانا، وەکی تەڤهەڤ دبوون و دکەتنە هەڤ، مەرڤ هەو دزانی کو دەنگێ ساز، تەمبوور و تمبلبازانە.

ژ هەر تشتی خوەشتر و بەدەوتر بوو وەختا کو بایێ قولبێ دنژنژاند، ئەو کولیلک و گول تەڤهەڤ دکر، تە دگۆت قەی روهـ ل بەر وان گول و کولیلکاندا هات، ئەو رابوونە رەقاسێ. وی چاخی هنە گولا سەرێ خوە دگهاندە عەردێ، ل بەژنێدا دتەوییان. هنەک ژی وان هەڤ دکەتن، هنەک ژی تەو دکەتنە ل هەڤ دالیان، تە دگۆت قەی ژ مالەکێ نە، ل خەربییێ راستی هەڤ هاتنە، دەست ستوویێ هەڤرا برنە، هەڤ بین دکن، جارکە دن ژ هەڤ دقەتیان. هنەک کولیلک و چیچەکا مل دابوونە هەڤ، ڤی ئال-وی ئالی تەو دکەتنێ تە دگۆت خۆرت، قیز و بووکن، گۆڤەند گرتنە، درەقسن.

چەعڤکانی هەمن پر بوون، ئاڤێد وانە سپییە زەلال ژ "کانییا ئوورس" دەستپێ دکرن، دهاتن بناتارا "کانییا خەلیفە" دا تەڤهەڤ دبوون، بەرژێر دچوونە سەر ئاشێ گوند، کو بەر وێ ئاڤێ دخەبتی.

بیر نەکم ژ وەرا بێژم، چما ژ وێ کانییێرا دگۆتن "کانییا ئوورس". د شەرێ ئوورس و رۆمێیی تەریقا ١٨٧٧-٧٨ ئەسکەرێ ئوورس هاتبوون سەر وێ کانییێ چادرێد خوە لێخستبوون، چەندەکی ل وێ مابوون، ناڤێ وێ کانییێ مابوو "کانییا ئوورس". لێ ئاڤا وێ کانییێ، زەعف رند و خاس بوو. رند بیرا من تێ، کو ئاغایێ گوند سەهید ئاغا دشاند ئاڤا وێ کانییێ دانین، دکرنە چای. وەکی رۆژەکی ئاڤا کانیکە دن چای چێکرنا، ئاغێ دگۆت: "چایا ئیرۆ نە رەنگێ وێ هەبوو، نە ژی تەما وێ".

ئەو گول و سۆسنێد دەلالە نازک و کێفچی جارا رەوشا وان دتەربی و ئەو مز-مەهل دبوون ل بن لنگێد هەسپێد زەڤتییا و نالچێد گزمێ وانادا، جەرد-جووردێد خانلەرێد ئیرانێ دا، دز، قاچاخێد هنە بەگلەرێد وەلاتێ رۆمێ دا و گەلەک جارا ئەو گولانا ل خوینێدا دمەوجین. ئەو خوین ل سەر بەلگێد گولا هشک دبوو، هێدی هێدی گول ژی ب خوەرا هشک دکرن...

پاشی ب هاتنا ئەسکەرێ ئوورس ل تەریقا هەزار نەهسد چاردا دا تووتەک لاپ خوەش و بەدەو ببوو.

گلییێ حەسەنێ سلێمین راست دەرکەتن، وەکی دگۆت "لنگێ ئوورس ب خێر و

بەرەکەتە، ئەو ملەتەکی باشی ب رەھمە". راستی ژی، ھالێ تەڤا ژی خوەش بووبوو و بینا وان ھاتبوو بەر. ئوسا ژی خوەلییا بەگ و ئاغێد رەڤی ئەھالی خوە خوە ل خوە پار کربوو. لەما ژی جماعەتێ دگۆت: "کەڤرێ رۆمێ بقولبە"، "پەنییێد وی ڤردا بن"، "ئەو ھەرە ڤەنەگەرە، مە لەزەت ژ وی نەدیت".

د تووتەکێدا ئەم ھەبوون شێست، ھەڤتێ مالێد کورمانجا. نیڤی ژ وان کورمانجێد سورمان بوون، نیڤی ژی کورمانجێد ئێزدی بوون. مە تەڤ دژی، چاوا کو جینار، چاوا کو پزمام، فەرقی جودایی د ناڤ مەدا تونەبوو، ئەم مینا برا. کوشتن گرتنا ھەردو دەستا ژی سەر ھەڤ بوو. مە ژ ھەڤرا دگۆت: "خالۆ، ئاپۆ، مەتێ، خاتییێ، خارزی، برازی". د سنجاقا بازیدێدا پێنج گوندێد ئێزدییا ھەبوون، تەڤ ژی نیڤی ئێزدی، نیڤی ژی سورمان بوون.

ژ بەرێدا شێخا، مەللا و حاکما ئەم ژ ھەڤ قەتاندبوون، ئایینا دندا ئەم باشقە کربوون، سەر وێ یەکێ ژی فرقی و جوودایا مە تەنێ د ئایینا دیندا ھەبوو. لێ ئەو ژی چاخێ ئەیدا مە، جینار تەمام ئەیدا مە دگەرییان. وەختا دبوو ئەیدا رەمەزانێ، دیسا ئەم تەڤھەڤ ل ئەیدا وان دگەرییان و ئەیدا ھەڤ بمبارەک دکرن، ئوسا ژی شین و شاییادا ئەم تەڤبوون، خولەسە، فۆرما مە یەک بوو، زاراڤێ مە یەک بوو، ئەدەتێ مە یەک بوو، دخوازم بێژم، کو ئایینا دین نەبییا، ئەم تشتەکی مایین ژی ھەڤ نەدھاتە کڤشێ، چمکی ئەم کوراپ و کورێد باڤێ ھەڤ بوون.

د وەلاتێ رۆمێدا حوکومەتێ گوھدارییا خوەندنا کوردا نەدکر، ئوسا ژی گوھدارییا کوردا. مێلا ئاغالەر و بەگلەرا ژی سەر خوەندنێ تونە بوو، د تو گوندادا، مەزن یان بچووک، مەکتەب تونەبوو، تەنێ مەکتەب ھەبوون ل شەھەرا، ئەو ژی ناڤێ وان مەکتەب بوون. ئاغایێد ئێلێ مەزناییا گەلە گوندا دکرن، گوندێد مایین ژی، ھەر گوندەکی ئاغاکی وی، یان ژی رووسپکی وی ھەبوو. لێ ئەو ژی تەڤە نەخوەندی بوون. فەرز بکم د گۆلا ئادەما دا ھەبوو پەنجی شێست بەگ و ئاغا، تەک ناڤ وان دا مەمەد بەگێ ئەمەر ئاغا خوەندی بوو، ئەوی چەند سالا ل ستەمبۆلێ خوەندبوو، مەرڤەکی کڤشی ب ئاقل بوو، روتبا خوەدا ژی بینباشی بوو، ژ جماعەتێرا گەلەکی پاک بوو، ئیلاھی کو ژ ئەرمەنییارا.

هەر ئاغاک یان ژی بەگ، یان کاتبێ وان هەبوو، یان ژی مەللە، کو هنەکی ژی ترکی بزانییا. کاتب یێن ترک بوون یان ژی نیڤترک (نڤ-ترک کورمانجێ شەهرایە خوەندیرا دگۆتن)، وەکی مایین جماعەت پێدا-پێدا تاری و نەخوەندی بوو. خوەندی، کو تونەبوون، ئوسا ژی تونەبوون کاخەز و قەلەم. جارا وەکی چاوا ببییا، کاخازەکە ب نڤیسار بهاتا دەست مە، نە کو زار، ئوسا ژی ژن لێ تۆپ دبوون و لێ دنهێرن، وەکی ددانە دەستێ خوە، دەستێ مەرڤا، کو مالۆق دکەت کاخەز دەست مەرڤ دا دهەژییا، ژنا دگۆت: "رەش و سپییە، بنهێرن چاوا درجفە". وانا ئوسا دزانبوو، کو کرامەتەک ب وێ کاخازێرا هەیە، لەورا ژی دگۆتن "بن، ل ئاڤەکیدا رۆدا بەردن، گونەیە". دە ئیجار بدنە ئاقلێ خوە، کا جماعەتا وی چاخی چقاس نەخوەندی و شووندا مایی بوو. ئوسا ژی کەسیبێد کورمانجا زەعف بوون. خەبات تونە بوو، خەبات شڤانتی و گاڤانتی بوو، ئەو ژی ل جەم بەگا و دەولەتییا بوو. لەما ژی کەسیبتی هنگی دچوو زێدە دبوو، شڤان و گاڤانتییێ تێرا هەمییا نەدکر.

کوردا هژ دەولەتا رۆمێ نەدکر. لێ برەک بەگ و شێخێد کوردایە ب چین، مێدال و چەند قورش پاشێ رۆمێ هاتبوونە خاپاندن. ژ بۆنا ڤێ یەکێ ژی هکومەتا رۆمێ جەزرا جماعەتا کوردا هێ زێدە دکر. مەسەلە ئاغایێ ئێلێ دکاربوو گوندی تالان بکرانا، دکاربوو ژ گوند دەرخستا، هنەک مالێد مایین بانیا گوند. مەرڤەکی وەکی بێی دلێ وان شوخولەک بکرا، ئەو مەرڤ دکوتان و سەر سەری داردا دکرن. خێنجی زولما رۆمێ ئەو ژی جەزا بەگێد ئێلا بوو ژ بۆنا گوندییێد کەسیب و ئۆرتە.

ژ بۆنا سینۆر فرەکرنێ و ئێل پرکرنێ هەرگاڤ شەرێ وان بوو، مێر ژ هەڤ دکوشتن. ئێد کو دهاتنە کوشتن دیسا ژ جماعەتێ بوون. کەس تونەبوو سەبەبی و سەرکاری بکرا و بگۆتا، ژ بۆنا سینۆر فرەکرن بەگا ئەم چما خوە ددنە کوشتن؟

رۆمێرا ژی بێئیتفاقییا ئوسا لازم بوو، کو ناڤا کوردادا بەرک ببییا. بەگێد نەخوەندی ژ بەر خوەرا دچوون و دگۆتن:

– رۆمێ دەستێ مە دایە مە، تەڤ شوخولێ مە نابە.

کورد گەلەکی ژ ئەسکەرییا رۆمێ درەڤییان. ئەوانا دخوەست کاپ باڤێژنە ستوویێ وان، تەک نە بێژن: "وەرن هەرنە ئەسکەرییێ".

گاڤا تەڤینییا دو گوللا ژی دهات، کورد درەڤین ژ هەڤ بەلاڤ دبوون، نە دخوەستن بەر رۆمێدا خوینێ برێژن. کی گاڤا کو رۆم بکەتا فەسالێ ژی بەرێ تڤنگا خوە ژ رۆمێ نەدگوهاستن. یامدە (پرانی) مێلا کوردا سەر ئوورس بوو. ئیلاهی شەرێ تەریڤا ١٩١٤ئا ئالایێد هەمیدییێ ل فرۆنتا بازیدێ هەتانی ئەرزرومێ بەر ئوورس شەر نەکرن. ژ هەڤ بەلاڤبوون، چوون. ل سینۆرێ ئیرانێ جەپها گەلییێ کۆتۆرێ، دیسا کوردا نەکرە شەر، پێشییا ئوورس بەردان.

کوردا هەر یامدە دخوەست رۆمێ قەلس ببینن، چما کو وانا رند زانبوو وەکی سەبەبێ نە سەربەستییا کوردا و زەلوولییا وان ئەو رۆمە.

ئەز دامە بەر خوەندنێ

رۆژەکی نامەک ژ باڤێ منرا شاندبوون. مەللە کاکاشێخ نە ل مال بوو، کەسەکی خوەندی ژی گونددا تونە بوو، کو ئەو نامە بخوەندا. د هەموو گوندێد کوردادا ژ خێن ژی مەللە، خوەندی تونەبوون.

باڤێ من دیت کو کەسەک تونەیە وێ ناما وی بخوینە، هنەکی فکری و گۆت:

– تێموور، (برێ منی مەزن) لاوۆ، لێ هەتا کنگێ ئەم ها نەخوەندی و د تارییێدا بمینن. چ مەرڤێ نەخوەندی چ مریشکا کۆر، هەردو ژی یەکن. وەرە ئەم ئاحمەد بدنە بەر خوەندنێ. فتلی ل من نهێری، مینا تشتەکی بێژە، کانێ ئەو قاییل دبە؟

تێموور گۆت:

– بەلێ، وەکی ئیزنا تە هەبە، ئەز سەد سەلەفی رازی مە. برا بخوینە ببە مەرڤ، مینا مە کۆر و دەڤ گرێدایی نەمینە.

دییا من بەرێ قاییل نەبوو، ئەوێ گۆت:

– هوونە ئاحمەد بدنە بەر خوەندنێ؟ پاشێ ژی کێ دزانە ئەوی ببن کی وەلاتیڤا دەرخن. نا نا، ئەز ناخوازم کورێ من ژی من دوور بکەڤە. ئەوێ ئەز دامە بەردلا خوە.

لێ پاشێ دییا من ژی سەروەخت کرن، ئەوێ ژی قاییلییا خوە دا، کو ئەز بخوینم. ئەم رابوون رازان و مان هڤییا کاکاشێخ، کو ڤەگەرە بێ.

دو رۆژا شووندا مەللە هات، باڤێ من چوو جەم، گۆتێ:

– گەرەک تو ئاحمەد هینی خوەندنێ بکی. ئەوی گۆت:

– سەر چاڤا، ئەزێ تەڤ عەڤدلە بدمە خوەندنێ (عەڤدلە کورێ سەهید ئاغا بوو، ئەز و ئەو هەڤالێ هەڤ بوون، مە هەر گاڤا ژی تەڤ دلیست، تەڤ دچوون و تەڤ دهاتن. ئەو دو سال بوو، کو وی بال کاکاشێخ دخوەند).

تێمووریٚ بریٚ من دییادینیٚ ژ منرا حوبر، شووشا حوبریٚ، قەلەما قورقوشوون، کاخەز و جۆزییا ئەلفبا کرن، ئانی. (قەلەما قامیش، قامیشەکی زراڤی رەش بوو، وا زەرڤا لێدخست، سەریٚ وان ب کێریٚ دەردخستن، دو رۆژا جارەکیٚ گەرەک تەزەکرنا، وەختا نڤیساریٚ ژی دکره چرکە-چرک).

من و عەڤدله تەڤ دخوەند، لیٚ هەر یەکی مە دەرسا خوە دخوەند، چمکی ئەوی خوەندن دزانی، لیٚ ئەز تەزە هین دبووم.

من وەکە مەهەکی خوەند، خوەندنا من چاوا دبێژم بوو "گر کەتە ناڤا گوندییا"، بوو چاڤلێکرن، گەلەکا رجا ژی مەلله دکرن، کو کورێد وان ژی بدە بەر خوەندنیٚ. ئەم بوونە هەیشت زارا.

مەلله ژی ئاغیٚ پرسی:

– هەیشت زار تەمام بوونە، جی تونە، کو لیٚ بخوینن، ئەم چاوا بکن؟

سەهید ئاغا گۆتیٚ کاکاشێخ:

– تو دلیٚ خوە ناکی؟

ئەوی گۆت:

– ئەز دلیٚ خوە ناکم، برا بخوینن، قەت نا ویٚ کێری خوە بێن.

وی چاخی سەهید ئاغا گۆت:

– وەکی ئوسانە، یالکی دیوانیٚ ژ تە و شاگرتێد (سوختێد) تەرا.

سبە-سبە ئەم دچوونە دیوانیٚ، ب عەمریٚ سەهید ئاغا کێلەکەکە دیوانیٚ گهیشتبوو مە. عەڤدله کێلەکا سەیدا روودنشت، ئەز ژی کێلەکا وی، ئێد دنیٚ ژی ل ژێریٚ. تو کەس نەدهاتە یالیٚ مە، کو مە دخوەند، ئەم دچوون پاشیٚ مێر دفەرکین یالییٚ دیوانیٚ، ئایهای قاوەجی ئەو یالیٚ ئۆدیٚ گێزی دکر، پاشیٚ مەرڤ لیٚ روودنشتن. زار بێتەربییەت بوون، هنەکا چارخیٚ قول پێدکرن، هنەکا ژی سۆلیٚ دییا خوە پێدکرن، سۆل مەزن بوون، تژ بەرف دبوون، سۆل دێخستن، ب لنگیٚ بەرفڤا دهاتنە سەر کولاڤا، لیٚ ئاغیٚ قەت دلیٚ خوە نەدکر، دگۆت:

– برا گەدە بخوینن، بەلکی رۆژەکی کێری ملەت بێن.

من ژی پاییـزێ هـەتا سـالا دن هلگێرێ جـەم سـەیدایێ خـوە خـوەند، سـەیدا ژ من زەعف رازی بوو، چمکی ئەز پاک هـین دبووم. وی وەختـی پرۆگرام تونەبوون، کێ رند دەرسـا خـوە ئەزبـەر بکرا، دەرس زەعف دسـتـەند، کێ سـسـتـبـیـیـا، دەرس هندک دستەند.

من رند دخـوەند، لەمـا ژی سـەیدا دەرسـا من زەعف ددا، لێ عـەڤدلە سـست بوو، هێـدی-هێدی پاشـدا مـا، سـالا مـایین ئەز گـهـیـشـتـمـە عـەڤدلە و ئەم بوونە هـەڤال دەرسێد هەڤ.

قـایدە وی چاخـی ئەو بوو، کو شـاگرت دەرسـا خـوە بسـتـەندا، گـەرەک بـهـاتا پێش سـەیداڤا سـەر چۆکا روونشتا، جزییا خوە ڤەکرا، دانییا سـەر کولێڤ، بەرێ کتێبێ یالێ شـاگرتدا بوو، پشـتا کتێبێ ژی سـەیدادا بوو، سـەیدا ب دارکەکی سـەری تووژ، یان ژی کـاخـازەک تووژ چێـدکر و داتانی سـەر کی هـەرفێ یان نـقـوتێ شـاگرت ژی ئوسـا دکر و هـین دبوو.

ئوسا ژی ئەز و عەڤدلە دهـاتن پێشییا مەللە روودمشـتن و مە دەرسـا خوە دستەند، لێ ئەز زوو هـین دبووم. عـەڤدلـە دەرەنگ. من دخوەست ئەز پێشـییا عـەڤدلە بکەتامـا، لێ سـەیدا ئـەز دەرباز نەدکرم. ئەز دلێ خـوەدا زەعف دخـەییدم، چمـا سـەیدا زەعف دەرسێ نادە من، لێ تو نەبێژە فکرا سەیدا فکرەکە مایینە، کو سەهید ئاغا دلێ خوە نەکە. رۆژەکی من شکیـاتێ خوە کرە بەر باڤێ خـوە، کو ئەز رند دخـوینم، لێ سـەیدا من پێشییا عەڤدلە ناخە. باڤێ من گۆتبوو مەللە، لێ مەللە گۆتبوویێ: "شەوێش، ئەز ژی دزانم، کـو کـورێ تە زیرەکە، لێ ئەز ئەوی پێشـیـیا عـەڤدلە خم، تو وەرە سـەهید ئاغا دلێ خوە بکە و بێژە:

– "کـورێ من خـوەنـدنێ چـەند سـالانە، لێ ئەو خـوەندنێ دو سـالانە، هـات پێـشـیـیا کورێ من کەت". ئاهـا بۆنا وێ یەکێیـە، کو ئەز کورێ تە ژی کورێ ئاغێ دەرباز ناکم، تو وەرە گوهدارییا من بکە، سـالەکە دن کـورێ خـوە بشـینە مـەکـتـەبا دییـادینێ، برا هـەرە بخوینە، تشتەکێ ژ وی چێبە".

خولەسـە، مەللە هـەتا باهـارێ ئەم رێڤابرن. ئاخـرییێدا ژی کتێبا فـزوولی ژی من و عەڤدلارا ئانـین، شێر و خـەزەلێد وی ئەم هینکرن، کو ئەز و عەڤدلە هـەرفێد ترکی پاک

ناسکن، وەکی مەکتەبا رۆمێدا زەعف چەتناییيا نەبین. کڤش بوو سەیدا دخوەست ئەو کتێب بخوەندا، ئەم دکرنە مەنی، چمکی فزوولی پر چەتن بوو، وەکی ئێد مینا مە بخوەندانا ئەو کتێب تەخمن، پایێ پری خەبەرێد عەرەبی و فارزی بوون، ئەم ژێ سەروەخت نەدبوون.

هەر نەیسە، مە خوەند هەتا باهارێ. هلگێرێ ئەم تەڤ ژی ژ هەڤ بەلا بوون.

مالێد مە هلگێرییان، ئەم چوونە زۆزانا "کانیسپییێ". ئەو چیاکی بلند و زۆزانەکە خوەش بوو، کودا بچوویایی کانی بوون، گول و سۆسن زاتی زەعف و زەعف بوون، کودا بچوویایی بینا وان گولا سەرێ تە ددا، بەلەکی چڤاس ژۆر دکەتن ئەوقاس کولیلک و سۆسن زێدە دبوون. جارا مەرڤ دچوو دەڤێ بەلەکییێ، ددیت کو بەرفا دوه هەلیایە، دەوسا بەرفێ قالچیچەک هێشین بوونە. تەیرا هێلە دگۆت، باسک دکوتان بەرژێر دنهێرین، تە دگۆت قەی زوودا بیرا زۆزانییا کرنە. چڤیک ژی پرە-پرا وان بوو، دچوون و دهاتن، چڤتە-چڤت بوون، تە دگۆت قەی ئەو مەقەسۆکێد بەر مەرڤارا، پشت مەرڤارا دهاتن دچوون، وانا ژی مزگینی ددان و دگۆتن: "مزگینییا مە ژی وەرا، کو ئیسال دیسا زۆزانی هاتن". قیز، بووک و خۆرت دچوونە بنداروکێ، دەنگێ سترانێد وان و بلوورێد شڤان و بەرخڤانا هەر دەرا دهات، سییار قەلفە-قەلفە فێزا ئۆبا و بناتارا ئۆبارا دەرباز دبوون. کاکە-کاکا دەنگبێژا بوو دستران و دەرباز دبوون، تە دگۆت قەی سییارێد دەواتان ئین، هنە کۆچ تەزە دهاتن، داتانین، بارێد ئاڤیتی و زارێد هوور ناڤا گیهێ و گەندەلێ دا خویا نەدکرن.

ئەم چوون زۆزانا ئێورن، دو رۆژا شووندا مالا سۆسن ئەفەندی ژی ژ دییادینێ هاتە زۆزانا. سۆسن ئەفەندی دەرەجەکی بوو، چار برا بوون. کۆنێ سۆسن ئەفەندی ژی مالا مە زەعف دوور نیبوو. کەلۆچکەک پێژبەری مالا هەبوو، ئەو دچوون سەر وێ کەلۆچکێ روودنشتن، جینارێد مایین ژی لێ تۆپ دبوون و خوەرا خەبەر ددان. چ مەریفەتا وان هەبوو ل وێ دەرێ خەرج دکرن.

سۆسن ئەفەندی ئەز بەگەم کربووم، هژ من دکر بۆنا وێ دەرێ، کو من رند دخوەند، یا دودا ژی پەزێ وی بهاتا بێرییێ، ئەز دچووم، من پەزێ وی ددا بێری، وەکی پەز ژ بێرییێ برەڤیا، ل کی دەرێ هەبوویا، گەرەکی من بگرتا و بانیا.

خاسما، کو دو مییێ وییێ قاچاخە رەڤۆک هەبوون، گاڤا ئەو برەڤییانا دگۆتن:

– ئاحمەد، چوون!

دە ئەزێ پەی کەتاما، ب جەفاکی پری چەتن من جارەکە دن ئەو دانینە بێرییێ.

رۆژەکی دیسا جینار ل وێ "ئۆدێ" تۆپ ببوون. سۆسن ئەفەندی گۆت:

– شەوێش، زەعف سالخا ژ ئاحمەد ددن، دبێژم، کو رند دخونە.

باڤێ من گۆتێ:

– ئەزێ ئیسال ئاحمەد بشینمە مەکتەبا شەهەرێ وە، برا ترکی بخوینە.

ئەفەندی گۆت:

– برا بێ مالا مە بمینە و هەرە مەکتەبێ هینبە.

سەر وی سۆزی ژی کارێ من کرن، ئەز هازر کرم و پاییزێ، وەختا داگێرێ، باڤێ من و تێموورێ برێ من، ئەز برمە مالا سۆسن ئەفەندی. رۆژا ماین ژی هەردویا ئەز برمە مەکتەبێ و دامە قەبوولکرن.

ژ وێ مەکتەبێرا دگۆتن "مەکتەبا ئیبتدایی". دو سالا گەرەکێ ل وێ مەکتەبێ من بخوەندا، پاشێ دەربازی مەکتەبا سێ سالییێ ببوویاما، ناڤێ وێ مەکتەبێ "روشدی" بوو. خولەسە، خۆجە ناڤێ من نڤیسی د ناڤنیشا خوەدا و ج نیشانی من دا، کو هەر رۆ هەر رۆ ئەز ل وێ روونێم و بخوینم.

مەکتەبا مە ئۆدەکە زەعف مەزن نیبوو، ئەو ل کێلەکا جامییێ بوو، تەک پەنجەرەکە وێ هەبوو، ئەو ژی نیڤی شووشەکربوو، نیڤی ژی شووشە شکەستی بوو، دەوسا شووشێ کاخەزێ نڤیسارێیە قالم لێخستبوون، بزر کربوون، کو کاخەز رۆنایێ بدە. خولەسە، زارە چاڤ ژیر بوون، ئانجاخ ددیتن، خوەندن و نڤیسارێ خوە دکرن. کورسی و ماسە تێدا تونە بوون، ل عەردێ مەکتەبێیە بێپۆل خەسل راخستبوون، ئەم تەڤ ژی سەر خەسلا روودنشتن، تەک خۆجە میندەرەکە بچووک دانیبوو سەر خەسلەکە تەزە، کو سەر روودنشت. دو شڤکێد خۆجە هەبوون، یەکە هنەکی قالن، یەک ژی هنەکی زراڤ بوو، ئەوا زراڤ پێ دەستێ زارا دخست، یا قالن ژی یا فەلەقێ بوو، ل لنگێ زارا دخست.

فەلەقە دارەکی گورۆڤەر بوو، تەخمین وەکە هەیشتێ سانتیم درێژایا وی بوو، سی سانتم دووری هەڤدو قول لێدکرن، شریتەکە زراڤ سێ چار مم.، هەر سەریکی وێ قولەکە دێرڤا گرێددان. ئەو فەلەقە و هەردو شڤک د بن گۆشێ میندەرا ویدا بوون، کو سبێ خۆجە دهاتە مەکتەبێ، زار رادبوون، لێ ئەوی ل زارا نەدنێری هەتا دهات جییێ خوەدا روودمشت، فەلەقە و شڤک ژی بن گۆشێ مندەرێ دەردخست، داتانی کێلەکا خوە، پاشێ ژی چەند زارا یانێ دەرسا وان ژێ پرس دکر، یان ژی ل نڤیسارا وان دنێر. فەلەقە و شڤک دەردکەتنە مەیدانێ، زارا رند دزانی، کو خۆجەیێ وانا رەوایی جانێ وانکە، کێ دەرسا خوە هین نەبوویە، بێتەربەتی مەکتەبێدا کرییە، یان ژی ل ناڤا شهەر بێتەربییەتی کرییە، هنەکا ژی شکیاتێ وی کرییە بەر خۆجە.

مەسەلە، زارەکە مەکتەبێ ل زارەکە جینار خستا، ئەوی ژی شکییات کرییە بەر خۆجە.

هەرچی گونێ وان سڤکبوویا، خۆجە گازی دکر و پێشبەری خوە سەر چۆکا ددا روونشتاندن، دگۆتێ:

– هەردو دەستێ خوە ڤەکە و رابەری من کە.

ب شڤکا زراڤ ژ سسییا، هەتا دەھ شڤکا ل کەفا دەستێ مەرڤ دخست، لێ ژ سێ شڤکا کێمتر تونەبوو. لێ شوخولێ فەلەقێ پری زۆر بوو، ئێد گونێ وانا گران بوون، خۆجە دانی پێشبەری خوە سەر قەرەفسکا ددا روونشتاندن گازی دودویێ دن ژی دکر، شریت دکرن هەردو لنگێ وی، هەر یەکی سەرکی دار دگرت و دەستێ خوەدا باددان، هەتا شریت رند لێ بپچکییا، ل هەردو لنگا بشدییا. پشتا وی ل عەردێ بوو، لنگێد وی بلندکری، خۆجە ب شڤکا قالم ل بنێ لنگێ وی دخست، دە چەند دار لێخستانا ئەو بەختێ خوە، خۆجە ژی ئینسافا خوە.

هالێ من مەکتەبێدا نەخوەش بوو، پاییزدا خەلقێ ژ خوەرا جی گرتبوو، وێ دەرێ کیژانی کو رند بخوەندا، ئەو سەرێ ژۆرین روودنشت، ئێ ژ وی کێم بناتارا وی دا بوو، سەر هومرا بوو، کێ ل ئینتامێ دا هومرە زەعف ستاندبوون، ئەو ل ژۆر بوون، ئێد هندک ستاندی، ئەو ل ژێر بوون. یا من... من نە هومرە ستاندبوو، نە ژی من زمانێ ترکی دزانی. مەکتەبێدا یاساخبوو، کو کورمانجی خەبەردانا. ئایهای، جییێ

من لاپ سەرێ ژێرن بوو، کێ بهاتا هندور، سور و سەرما ژ منرا دانی، چارخ، یان ژی سۆلێد خوە سەر مندا دێخست و دەربازی فێزا من دبوو. ل بۆنا وێ یەکێ ژی نەفەرێد مالێ تەمام بەر من شرین ببوون، ئەو زارێد مالدا مە ب هەڤ نەدکر، هەرۆ شەرێ من و وان بوو، ئەو ژی بەر من شرین بووبوون. لێ دییا من ژی هەموویا شرینتر ببوو.

چەند مەهێد ئەولین من هەرگاڤ مەنی دگرتن. رۆژەکی من دگۆت: "باڤێ من نەخوەش ئە" جارا دن من دگۆت: "دییا من نەخوەش ئە" و جوورە-جوورە مەنییێد دنێ و خاپاندنێ مایین. ئەز دەه رۆژا مەکتەبێدا دمام، سێ، چار رۆژا دچوومە مال.

هەرگاڤ باڤ و برێد من ئەز شیرەت دکرم و دگۆتن:

- دەرسێد خوە نەهێلە، نەیێ مال.

دکاندارەک ل دییادینێ هەبوو، ناڤێ وی سەهید ئەفەندی بوو. تێموورێ برێ من ئەز تەسلم وی کربووم، کو ئەو رۆژێ بهایێ چل پەرەیی کشمیش و لەبلەبییا بدە من، ئوسا ژ بۆنا کتێبا کاخز، قەلەم و حوبرێ، کێ گاڤا کو لازم بە پەرا بدە من و دەفتەرا خوەدا بنڤیسە، کو پاشێ بستینە. خولەسە، کشمیش و لەبلەبییا ئەز ئێپێجە ب مەکتەبێرا دامە گرێدان. خاسما کنجێد کورمانجی ژی من ئێخستن، فۆرما مەکتەبێ ل من کرن (فنۆیێ سۆر، قۆتکا ئەرمووشە رەش، چاکێت و شاپک، دەڤملێ چاکێت ژی ب قەیتانێ رەنگ رەنگی بوون).

دو سالا مەلله ئەز ئێپێجە پاک هینکربووم، من پاک دخوەند و دنڤیسی، لێ کێماسییا منە مەزن ئەو بوو کو من زمانێ ترکی نزانبوو، ئەوی کێماسییێ ئەز راستی گەلەک چەتنایا دانیم.

ب شرەتکرنا خۆجە من خوەرا خەبەرنامەک، یانێ (لوگاتنامەک) چێکر، خەبەرێد ترکی دنڤیسین و خەبەرێد کورمانجی د بەردا، من ژ هەڤالا پرس دکر، ئەوانا ژی ئەز هینی زمانێ ترکی دکرم. بەرە-بەرە خەبەرنامە من مەزن دبوو و خەبەرێ تێدا پر دبوون، ئەو ژی منرا ببوو دەرسەکی و شەڤ و رۆژ د خەونێدا ژی هەر داییم فکرا من سەر وێ دەرسێ بوو، چمکی من ئێدی پاک دزانی کو ئەز زمانێ ترکا پاک بزانم،

ئەزێ ژ گەلەکا پاکتر بخوینم و دبە کو ببمە ئێکنجی یان ژی بیرینجییێ مەکتەبێ.

ژ بۆنا هینبوونا زمانێ ترکی ژ هەمییا زەعفتر ئەز هین کرم مستەفایێ نەج. راستە ئەو نەج بوو، لێ هەڤالەکی دەلال بوو، هەتا نها ژی ئەز وی بر ناکم.

من رند گوهداری دکر و رند دخوەند. نیڤێ زڤستانێدا ئەز و دو گەدێد دییادینێ ئەم دەربازی کۆما دودا بوون و باهارێ مە ژی، تەڤ ئێد دو سالا وێ مەکتەبێ خوەندن، مەکتەب خلاز کر، ئەم دەربازی مەکتەبا "روشدییێ" بوون.

وی چاخی ئێدی من ئێپێجە سەربەست زمانێ ترکی دزانی. سالا مایین ئەم ژی هێسابوونێ ڤەگەریان هاتنە مەکتەبا روشدییێ کۆما ئەولین و مە دەستپێ کر خوەند. ئێدی خوەندن بەر من شرین ببوو. شەڤ و رۆ من دخوەند و دنڤیسی، رۆژ ب رۆژ زانینێ خوە زێدە دکر، ئێدی نە باڤێ من "نەخوەش" دکەت، نە ژی من خۆجە دخاپاند. تێمووریێ برا دهاتە دییادینێ و جارا دگۆت:

– وەرە ئەم هەرنە مال، تە برا دییا خوە نەکرییە؟

– نا، ئەزێ ژ دەرسا شووندا بکەڤم.

ئەو ژی دکەنییا و هژ وێ جابا من دکر، ئوسا ژی دچوو ژ باڤ و دییا منرا دگۆت، ئەو ژی شادبوون، کو من تەما خوەندنێ هلدایە و مەکتەبێڤا هاتمە گرێدان.

من گەلەکی رند دخوەند، سالا پاشن کۆما دودادا، ئەز بوومە ئێکنچییێ مەکتەبێ، بیرینجی ژی گەدەکی ترک بوو، عەمردا ژی ژ من بچووکتر بوو، لێ ئەو ژ هەم پر زیرەک بوو، هەم ژی باڤێ وی مالدا هین دکر. خولەسە، من پاک دخوەند و تەربییەت بووم، وەختا ناڤا سۆقاق و چارشییا دییادینێرا دەرباز دبووم، خەلقێ هەڤرا دگۆت:

"ئەو گەدێ کورمانجایی ژ گوندا هاتی مەکتەبێ، ئەوێ هانایە". ژ بۆنا زیرەکییا من، ئەز ب تلییا نیشانی هەڤ ددام. مەرڤ، کو بێخرەت بوو، ل هەر دەرا ژی بێخرەتە، مەرڤ ب خرەت بوو، ب تەهسیب بوو، هەر گاڤا ژی ئەوە، دخوازی مالدا، دخوازی وەزیفەدا، دخوازی خوەندنێدا. شوخول مینا هەیوینە، تە کو ئاژۆت، وێ پێشییا تە هەرە، تە کو نەئاژۆت، وێ ژ رێ داگەرە.

د مەکتەبا روشدییێ دا ئەم پێنج کورمانجێد گوندا گهیشتنە هەڤ. ئەز بووم،

میرزه مەحەمەدێ عەلی ئەفەندییێ قاسکی بوو (مالا وی ل تاشکەسانێ بوو)، ئەمۆیێ کورێ هوسێنێ دەشتی ئاغا بوو (مالا وی بازرگانێ بوو)، نادرێ کورێ فەقی مەحەمەدێ گۆزێ بوو (مالا وی جانەقیزێ بوو) و فەرخەدینێ کورێ شێخ مستەفا بوو (مالا وی ل گورانا بوو). ئەم هەر پێنج هەڤال بوون، کوشتن، گرتنا مە سەر هەڤ بوو. ئەم چار هەب چاخێ هەڤرا بوون (١٣-١٤ سال بوون)، ئەمۆ ژ مە مەزنتر بوو.

تفاقا مە یەک بوو، وەکی دییادینێ یەکی مەرا بکرا شەر، ئەم هەرچارێد مایین دچوونە پشتا وی، لەما ژی کەسەک ژ وانا سەر مەدا نەدهات. وەکی باڤ یان برایێد مە ژی گوندا دهاتن، ژ وانرا ببوو بۆرجداری، گەرەک ژ مەرا ئێمیش، چەرەز، تشتەک بکریانا، پارا پێنج مەرڤا دکرن، چمکی ئەوانا ددیتن، کو ئەم نێزیکی هەڤن، ژ هەڤ ناقەتن، وان ژی ئەم ژ هەڤ نەدبژارتن. وەکی هەڤالەک، یان دودو وێ گاڤێ هازر نەبوویانا، یەقن مە پارا وان هەڤالا باشقە دکر و هەتا بهاتانا، گەرەکێ مە پارا وان تەسلمی وان بکرا، ئوسا ژی بگۆتا کێ ژ مەرا کرییە.

ئاخرییێدا، کۆما سسییادا بوونە هەڤالێد مە هەرپێنجا داویدێ رەمەزان (ژ گۆلەسۆرا عەجەما)، یەک ژی ئۆنکێ کورێ مێلکۆن ئەفەندییێ ساکێ ئاغا.

مەکتەبا روشدییێ ل کێلەکا کەلا خرابە چێکربوون. گەلە جارا ئاردوو تونەبوو، زار دچوون ژ مالا خوە سەرگن دانن، کو دادن، مەکتەبێ پێ گەرم بکن.

هنگی پاییزدا ئەم هاتبوونە مەکتەبێ، ئەز هێ نەچووبوومە مال. دییا من چەند جارا جاب دشاند، کو ئەز هەرم، لێ من نەدخوەست هەرم، وەکی ژ دەرسا شووندا نەکەڤم. لێ رۆژەکی دلێ من رابوو، هێرسا من گەلەکی هات، من چوو ئیزنا خوە ژ خۆجە خوەست و ئەز چوومە مالێ.

وەرا بێژم سەبەبێ هێرس و دلرابوونا من ژی چ بوو. رۆژەکی ئەز ژ مەکتەبێ هاتمە قۆناخا خوە مالا سۆسن ئەفەندی (ژنا سۆسن ئەفەندی، جەواهر خانم، ژنەکە گەلەکی ب هێرس بوو، هێرسا وێ ژ کیژان کورێ وێ بهاتا، ب دارا دکوتا، هەر ئێدی سەر بەهری کورێ خوەیی مەزندا نەدچوو). من دیت، کو دەنگێ قەرەبالخێ ژ ئۆدا سۆسن ئەفەندی هەرەمێ تێ. ئەز سەکنیم من گوهداری کر. جەواهر خانمێ مەحەمەدێ کورێ خوە دکوتا و دگۆتێ:

– هەڤت سالێ تە یە تو دخوینی، لێ ئەو هەلا سال نیڤە، کو هاتییە دخوینە، زمانێ ترکی نزانیبوو، خەریب بوو و کەسەک ناس نەدکر. خێنجی وێ ژی ئەو کوردەکی سەرێ چییا و کورێ کوردەکی گوندانە، لێ تو؟ تو شەهرلی و کورێ سۆسن ئەفەندیی، نەبییێ ئیسا ئاغایێ دەرەجەکی یی، چما گەرەکێ ئەو ژ تە رندتر بخوینە؟ شەرم نینە ژ ناڤێ مە و شانێ مەرا؟"

تەزە ئەز سەر کەتم، کو جەواهر خانم دەرهەقا مندا خەبەر ددە. راستی ژی کورێ وێ هین نەدبوو، لێ ئەوێ خەبەرێ گەلەکی ژ من گرت و هێرسا من ئانی: "کوردێ سەرێ چییا"، "کورمانجێ گوندا..."

ئەز ئێدی نەچوومە ئۆدێ، ڤەگەریامە مەکتەبێ. گاڤا گهیشتمە بەر دەرێ مەکتەبێ، هەردو خۆجێد من ژی دەردکەتن بچوویانا.

مەرڤێ مالا سۆسن ئەفەندی تەڤا ژی هژ من دکر، سۆسن ئەفەندی، کورێد وی ئوسا ژی رێنجبەرێد وی. تەنێ جەواهر خانمێ هژ من نەدکر، ئەوێ کو ب منرا خەبەرددا، قەت ل من نەدنهێر. ئەز دەردا بچوویاما، وەکی ب هنەکارا بکەنییا، یان لاقردی بکرا کو ئەز ددیتم، مەدێ خوە دکر، ئێڤار–ئێڤار چەرەز ددا مەرڤێ مالێ و زارا، لێ مینا ئێد مایین گازی من نەدکر و پارا من نەدکرە دەستێ من، ددا یەکی و دگۆت:

– هانێ، بدنە وی.

من دەرباز دکر، لێ وێ جارێ ئێدی من تابا خوە نەئانی. من ئەو یەکانا یەک ب یەک ژی خۆجەرا گۆت و رەجا کر، کو ئیزنا من سێ رۆژا بدن، ئەز هەرمە مال، وەکی باڤێ من بێ من جگوهاستیکە. وانا ب هەڤرا خەبەردان و ئیزنا من دان، ئەز ب یەکی گوندییێ مەرا کو هاتبوو دییادینێ، چوومە گوندێ مە.

مزگینی ژ دییا منرا برن. دییا من پێشییا مندا هات، ئەز هەمێز کرم، تەڤ چوونە مال. چار مێڤانێ مە هەبوون. باڤێ من ب هەرچار مێڤاناڤا هاتنە روویێ من. راستە ئەز بچووک بووم، لێ خوەندی بووم، چاوا کو وان دگۆت، من سەر "رەش و سپدا" دنهێری، لەما ژی ئەوانا ئەز مەرڤ هەساب دکرم.

ئەز هنەکی جەم وانـا روونشتم، پاشـێ ژی ئۆدێ هـاتمە بەر تەندوورێ، کدەرێ دییا من نان دپـەت. دییـا من هنەکی ب منرا خـەبەردا، ئەو زاراڤـا ب من شـابوون، خـوە لاقردی نیبوو، کورێ وێ مـەکتـەبلییـە، خوەندنێ وێ کوتا بکـە، بخەبتـە، پاشـێ خـوە بستینە، پەرا بینە مـال. خـولەسـە، ئەم د خـەبەردانا خـوەشـبـەخـتـییێ و شـابوونێدا بوون، خولامەکی سەهید ئاغا هات، گۆت:

– وەرە ئاغا گازی تە دکە.

ئەو یەک ب دلـێ من و دییـا مـن نەبوو، چمکـی مـە هـێ تێـر هەڤ نەدتبـوو، لێ ئەز رابووم و بەرب دیوانا ئاغێ چووم، ل کدەرێ ئەز ئەلفبا هـین ببـووم. قەیمەزێ برێ من ژی ب منرا هات، کڤش بوو، کو ئەوی دخوەست بزانییـا، کانێ ئاغێ چما گازی من کرییە. ئەو تشتەکی نەدتی و نەبهستی بوو، کو ئەز ب ئاغێ لازمبم.

لاوێد عەلییێ تێلییێ

ئەم دەردا چوون، سەهید ئاغا گۆت:

– وەی ســەر چاڤــارا هــاتی ئەفــەندییێ (یانێ خــوەنــدییێ) بچــووک، وەرە، وەرە ل دەرێ هانێ روونێ.

جییێ کو ئاغێ نیشانی من دا، ئەز چووم ل وێ سەر چۆکا روونشتم.

دیوانێدا سەر میندەرا خوە سەهید ئاغا روونشتبوو. هەمزە کورێ مەمەد بەگێ بوو (کورێ برێ ئاغێیی مەزن)، چار، یانێ پێنج گوندی بوون، من ئەوانا تەڤ ژی ناس دکرن، لێ سێ خۆرتێد تەڤگرێدایە ب هێلە–مێل، ئێ فێزا هەردێ جاهلدا روونشتی بوون، من ناس نەدکرن. یەک عەمرێ وی دبوو سی، یان سی و دو سالا. هەرسێک ژی خۆرتنە بەربچاڤ بوون، تڤنگێ هەرسێکا ژی ماڤیزەرێد ئوورس بوون (ئێد کنە سییارێیێ)، هەر یەکی سلاهەک ل پشتێ بوو، دودو ژی ل ملادا، هەر یەکی سێ سلاه. ئەدەت ئەو بوو، کو تڤنگێد خوە یان داردا بکرانا، یان ژی هلسپارتانا قولچێ ئۆدێ، لێ ڤانا، هەر یەکی ل رەخ خوەدا تڤنگ هلسپارتبوون دوێر، وەکی کو تشتەک بقەومە، ئەو رانەبن بانزدنە تڤنگا، تڤنگێد خوە هلدن و هازر رابنە پێشییا قەداییێ. گەلەک جارا قەومیبوو، (مەزنا سالخ ددا)، کو تڤنگ دووربوویا، هەتا تە خوە بگهاندا تڤنگا خوە، دژمن بەلا تە ددایێ. ل ڤێ دەرێ نەیاری بوو، مێرکووشتن و قاچاخی بوو، ب هەڤت نیرا مە دەری داددان.

من پاشێ زانی، وەکی ئەو هەرسێک ژی برا بوون، کورێد عەلییێ تێلییێ بوون، مالا وانا ل گوندەکی ئەبەخێ بوو، هەرسێک ژی ژ رۆمێ فرار بوون، هاتبوونە مالا سەهید ئاغا، کو رەجا تشتەکی ژێ بکن، نها ئەمێ بزانن، کا ئەو خۆرتێد دەلال وێ چ رەجایێ ژ ئاغێ بکن. رەنگێ وان خۆرتا و فۆرما وان هەتا نها ل بەر چاڤێ منن، لێ ناڤێد وان فکرا من نایێن.

سەهید ئاغا بەرێ خوە دا وی خۆرتێ سی سال و گۆت:

– هەلا مەرا بێژە، کانێ سەر چ هوون ژی رۆمێ فرار بوونە، ئەز چ کاخەزێ ژ ئەمێ مەرا بنڤیسم؟

– بەلێ، برێ مەزن گۆت، رۆژەکی ئەز و ڤی برێ خوەیی هانێ دەستێ خوە درێژی برێ ئۆرتێ کر– نە ل مال بوون، چووبوونە مالا کوراپەکی خوە، شوخولێ مە پێ هەبوو. ئەڤ برێ مەیی بچووک ژی مالدا مابوو، – دەستێ خوە درێژی برێ بچووک کر. وێ رۆژێ ژی زابتەک و شەش جەندرمێد رۆمێ هاتبوونە گوندێ مە، خەرج و خەراج بەرەڤ دکرن. وێ سالێ ژی ئاغێ گوندێ مە روویێ گوند هلدابوو، ئەوی ژی دخوەست خەرج زوو تۆپکن، بدن. ئاغا، هوون دزانن، کو وەلاتێ مەدا خەرج و خەراج زەعفە، لێ پەرە دەستێ ئەهلیدا تونەیە، نزانم چەند مالێد دەولەتی د گوندەکیدا هەبن، پەرە جەم وان هەبە، بال جماعەتا مایین پەرە تونە، گەرەک دەینکن، دووکن بین دەینێ حوکومەتێ بدنێ.

خولەسە، زابت و کورێ ئاغێڤا گازی گوندییا دکن، یەک–یەک تین کو دەینێ خوە بدن، ئوسا ژی گازی بەکرێ جیناریێ مە دکن، دبێژم:

– "وەرە دەینێ خوە بدە، خەرج بدە". بەکر ژی خەرجێ وی گران بوو، مەهۆیێ موختاریێ گوند رۆژەکی گۆتبوو وی، "وەرە منرا هەرە ئۆلامێ". ئەو نەچووبوو، ئەیناتارا خەرجێ وی گران کربوو. زابت دبێژە:

– "کەراتە (یانێ مردار) خەرجێ خوە بینە!" بەکر دبێژە:

– "ئەز خولام، نەهەقی ب منرا هاتییە کرنێ، خەرجێ من زەعف و زەعفە، ملێ منرا نایێ کو ئەز بدم". زابت دبێژە:

– "خوە ئەز نەهاتمە تەزە خەرج بنڤیسم، ئەز هاتمە خەرج تۆپکم." بەکر دبێژە، چار زارێ من هەنە، چێلەک و مۆزکەکی من، وان ژی ببن پێش خەرجێ خوەڤا". مەهۆیێ موختار دبێژە:

– زابتێ دەولەتێ، ئەو یامدە ئوسانی هەقسزە، – بەرێ خوە ددە بەکر و دبێژە:

– "لێ ئەو پەرێ هەقێ تە کانێنە، کو تە هاڤیندا ژی خەلقێرا دچوویی پالەتییێ؟"

بەکر دبێژە:

– "چ پەرە من هەقێ خوە ستاندی من دایە شە، دایە سابوون، دایە خویێ، کنج، تێل، دەرزی و تشتێد مایین، پەرە ژ منرا کو هاتییە؟"

– ئاغێ خوەرا بێژم، زابت دگهژە بەکر و ددە بەر قامچیا، ئوسا بێخوودێ دکوتە، وەکی بەکر د خوینێدا سۆر دکە، خولەسە، تینە هالێ شەرژێکرنێ، کەسەک ناکەڤە ناڤچتییێ. ئەڤ برێ من گەدەکی ب هێرسە و تشتێد ئوسا نەهەق قەبوول ناکە. ئەو خوە داڤێژە پێسیرا زابت، کو بەکر ژ دەستێ وی خلازکە، لێ زابت دەست ژ بەکر دکشینە و برێ من داڤێژە ناڤ قامچییا، ئەو ژی نەمەردی ناکە، قەمێ ژ بەر خوە دکشینە و هەتا بەر قەڤزێ د زکێ زابتدا دکە خار و دزڤرینە. زابت کو دکەڤە، ئەو دو قەما ژی ل عەردێ لێدخە. زەڤتییێد مایین ب کورێ ئاغێ گوند و خولامێد ویڤا برێ من دگرن، دەستێ وی پشتێڤا گرێددن. وی چاخی بەکر هنەکی تێ سەر هشێ خوە، چاڤێد خوە ژ خونێ ڤەدکە و دبینە چ قەومییە بابیسێ وێ قەوماندنێ ژ مهۆیێ موختارە، (بەکر راستە کەسیب بوو، لێ مەرکی چێ بوو). قەمێ ژ بەر خوە دکشینە و رکێفی سەر مهۆ دکە، هەتا خەلق خوە دگهینە، ئەو سێ قەما هووری مهۆدا دزڤرینە و مهۆ بەرب زابتێ جەندرمە ڤەرێ دکە، بەکر ژی دگرن ددنە رەخ برێ من.

وی چاخی گونددییا جاب دا مە، کو شوخول وی تەهەری بوو، وەکی ئەم نەچنە گوند، تەیبیرەکی ژی خوەرا ببنن. ئوسا ژی گۆتن: "جاب شاندنە مەرکەزێ، کو مەرڤێد حوکومەتێ بێن". مە زانبوو، کو مەرکەز دوورە، ئیرۆ مەرڤێد حوکومەتێ ناگهیژنە ڤرا، لەما ژی ئەم بەرێ ئەولین فکرن، کو ژن و زارێد خوە خلازکن، وەکی نەکەڤنە دەستێ رۆمێ. مە تەمبی کر و گۆت: "چاوا تاری کەتە عەردێ، برا مالا مە بارکە ژ گوند دەرکەڤە، وەکی ژ کولفەت ئەم ئارخایین بن.

ئاغا، شکر تو دزانی، ئەشرییێ، مەرڤ بەرێ خوە بدە کی ئەشیرێ، مەسیکی خوە باڤێژە چەمەکی، کەس نزانە ئەو کو دا چوو. چمکی ملەتفرۆتن و بێبەختی ناڤ ئەشرادا تونەیە، وەکی ئەو یەک هەبییا، ئیسال سێ سالێ مەیە، کو ئەم ژ رۆمێ فرارن، ب قاچاخی رۆژێ ل جکی و گوندەکی نە، نها زوودا ئەم کەتبوونە دەستێ رۆمێ.

مه کۆچ بره گوندەکی دن، ئەم وێ دەرێ ژ هەڤ قەتییان، مه خوه ئاڤیته کر، سبێ جاب دانه من، کو مەرڤێ حوکومەتێ هاتنه، وێ نیڤرۆ جنیازا و گرتییا ببن مەرکەزێ. ئەم ئێدی ژ ژن و زارا ئارخایین بوون، ئەو چووبوون بەردەست دەرکەتبوون، نها ئەم دفکرن چ فۆرمێ و چ هەسابێ برێ بچووک و بەکر ژ دەستێ رۆمێ خلازکن؟ مه هەردو برا سۆندا بێفتیا خوار: "یان گەرەک ئەم برێ خوه خلاز بکن، ئوسا ژی بەکر، چمکی ئەو ژی مەرا ببوو برا، یان ژی ل دنیایێ ساخ نەگەرن".

دو کورێد ئاپێ مه هەبوون، ل گوندەکی دنێ دمان، ئەوانا بهستبوون، ئەو ژی هاتن گهیشتنه مه. ئەم بوونه چارا، قرارا مه بوو ئەو، وەکی ئەم هەرن ل گێدووکا سەقەلتوتانێ، ئەو وەکی ئاسێ بوو، پێشییا زەڤتییا بگرن، ب دەستێ زۆرێ گرتییا ژی دەستێ وان دەرخن، چمکی مه پاک دزانبوو، کو چار گولله نیشانداری ب تووژ هەرنه وان، ئەوێ زوو برەڤن.

لێ من دینا خوه دایێ، کو ئەم هندکن، قەت نا دو تڤنگچییێد دنێ ژی لازم ئن. مه جاب شاند ژی کاملێ دەستەبراکێ من و کورێ کرڤێ مه یێ خوینێ ژ توماسرا، سەهەتەک نەکەته ئۆرتێ وەکی هەردو ژی ب تڤنگ و سلاه هاتن. ئەشەدبلاه، هەردو مێر ژی هازر بوون و گۆتن: "ئەم هازرن تەڤ وه بمرن". وەختێ مه فکرا خوه ژی وانرا گۆت، وانا ئەو فکرا مه قەبوول کرن و رێکەتن بەر ب سەقەلتوتانێ. تووماس رێدا گۆت:

– "گەلی برا هوون نزانن، کو رۆم پێبهەسە، وەکی ئەز ژی تەڤی وه مه، ئەوێ هەتا پێنجی ئەرمەنی بگره، ببه بکووژه، یان ژی کەلادا برزینه"، وێ بێژم:

– تووماس دین دژمنه"، لێ هوون دزانن مەرڤەکی گوندی ئەکنجی مه. لێ ئەز سۆز ددم پێنجی ئەرمەنی نا رۆم سەد ئەرمەنی ژی بگره بکوژه، سەریکه ژ بۆنا خاترێ کرڤاتییێ د رییا وه دا نه، ئەز تو جارا ژ کەڤچییێ خوینێ نەترسییامه، ئیرۆ ژی ناترسم، دەستێ من دەستێ وەرا". ئەز ژی شابووم، وەکی هەڤالێد من ژی سەر فکرا من مەهکەم سەکنییانه.

ئێد ئەسرەکه تەنگ بوو، ئەم گهیشتنه سەقەلتوتانێ، ئەو هێ نەهاتبوون. ئەم جی و وار بوون کەتنه هەشارگه، هیڤییا وان سەکنین.

بەلێ، ژ ئاغایێ خوە و جماعەتێرا بێژم، -ئەوی خۆرتێ سی سال دەین لێ کر مە ل هەشارێدا دیت، کو رۆمێ گرتی ئانن، کاملێ براکێ من رابوو سەر کەڤرەکی، کو بکە گازی بێژە: "خونێ نەرێژن، گرتییا جی دا بهێلن و هەرن". من دەستێ خوە ئاڤیتێ کاشی پشتا زنێر کر و گۆتێ:

– تو خوە کڤش نەکە، بەلکی ئەو تە ناس نەکن. من گازی وانا کر، هێ خەبەر دەڤێ من دا زەڤتییا ب هەڤرا رەشاندە مە و بەر ب مە هاتن، کرنە تەقە تەق لێ گوللێد وان دووری مە دچوون. ئەوانا نزان بوو، وەکی ئەم ل وان بوونە دو برا. ئەوانا چاوا هجووم ئانینە سەر مە، مە ژی پێرا لێخست، تووماس و کوراپێد من پارا لێخستن، هەما ب گوللا ئەولین زەڤتک گلۆل کر. دەردێ زەڤتییا زەعف د دلێ تووماس دا هەبوو.

– دەردێ وانا دلێ کێ دا تونە؟ شەکۆ گۆت.

– زەڤتییا، کو دیت زەڤتک هاتە کوشتن و مە ژی هم ژ پێرا، هم ژ پارا مەفەرا وان بری، ئەو رەڤن. هەیشت سییار ژی خولامێد ئاغێ مە پێرا بوون، وانا، کو ئەم ناسکرن قەت نەکرنە شەر. ئەوانا ژی دانە پەی زەڤتییا و چوون، مە ژی ئێدی کوشتن نەکر، جنیازێ سەر عەرەبێ و گرتییاڤا مانە سەر رێ، مە هەی گوللا پەی زەڤتییا ئاگر دکرن، کو ئەو زووزووکا شووندا ڤەنەگەرم. تووماسێ کرڤ خوە ب گرتییارا گهاند، دەستێ وان ڤەکر، لنگێ جنیاز ژی گرت، کاش کر ژ سەر عەرەبێ ئاڤیتە عەردێ.

ئەم گهیشتنە هەڤ و هەتا زەڤتی سەر هشێ خوەدا هاتن، ئەم ژی ژ بەردەست دەرکەتن. وێ دەرێ تەزە ئەم پێ هەسییان، کو تووماس تڤنگا زەڤتییێ کوشتی ژی ئانییە و گۆتە برێ من:

– "کەرەمکە، ئەڤا تڤنگا پێشکێشیتە". تووماس مێرەکی ئەفات بوو، گوللا وی قەت عەردێ نەدکەت، تەیر ژۆردا دانی خار. لێ تشتەک پاک بوو، کو رۆم پێ نەهەسییا، وەکی ئەو ژی تەڤی مە بوویە.

دە ژی وێ رۆژێ شووندا ئەم فرارن، قاچاخ بوونە و کەتنە چییا، نها زارێد مە ژی

پاکی مــه ناسناکن. ئەم رۆژێ ل جکی نە، ل مــسکانەکی نە مــینا چاوا کـو گـۆتنە: "کەلەنگ، مسکەنێ تە ل کی دەرێ یە؟" کەلەنگ گۆتییە: "با دزانە". یا مە ژی، ئەم ژی جیکی رادبن، ئەم نزانن ئەمێ ئێڤـارێ ل کی دەرێ بن، وەکی ئەم جییێ خـوە بزانن، ئەمێ ل کـی دەرێ بن، رۆمێ ژی بزانـە ئەم ل کـو نە، لـەمـا ژی ئەم شــەڤــەکی ل ناڤ شڤانانن، رۆژەکێ نـاڤ پالا، رۆژەکی ل چییا، یەکێ ل شکەڤتا، جارا ل زۆزانا، جارا ل ئارانا (دەشتا)، رۆژەکێ بەر تاڤێ، یەکێ بەر تەیرۆکێ و ئوسا ژی پێدا.

– لێ کـەنگێ ئەمێ ببینن ئازاییێ؟ –هـەمـزە گۆت،– وەکـی مینا کەڤرووشکا ژی بەر تەیرا، کو رۆژێ ئازا نەگەرە، هـەر جارا د کۆرەکیدا، کەندالـەکیدا بتـەلە، تەنێ شـەڤێ بگەرە؟

– ئەهـ. ئەمێ د ڤـی هالیدا بـن هـەتا کو پادشـاهێ رۆمێ ل تـەخت روونشـتـیـیـە، – شـەکۆیێ لەوکێ ب ئاخینەکە کوور گۆت. مـستۆیێ رهـانێ مێرەکی چل سـال هەبوو، سمـبێلا وی پاشە قـالم بوو، چاڤنە مەزن و ناملەکە فرە لێ بوو، ئەو مـێرەکی کڤشـی مێرخاسی ب ئاقل بوو. ئەوی گۆت:

– راسـتـە، کالێ تو راست دبێژ، هـەتا ئەم بن ڤێ زولمێدا نن، ئـەم ئازا نینن، ئەوانا هـەلا وەزفەچییێ حوکومـەتێ کوشتنە، ئازا نکارن بگەرم، لێ ئەم جماعەتا مایین؟ ئەم تەمـام ب مـەزن و بچـووکێد خوەڤا چما ئـازا و سـەربـەست نین ئن؟ هـا! ئەم ژی ناڤـا کووپێ قر و قەترانێ دا دکەلن؟...

– نهـا تو چ کاخـەزێ دخوەز، کـو ئەم ژ ئەمۆرا بـنڤیسن ؟.. – سـەهید ئاغا گۆت و زڤری بەرێ خوە دا هـەرسێ مێڤانا.

– بەلێ، –برێ مـەزن گۆت،– گۆتنا مـە ئەڤە: ئیسـال سـێ سـالا زێدەترە، کـو ئەم ژ حـوکومـەتێ فرارن، د وان سـێ سـالادا دەهـ جارا زێدەتر رۆمـێ ئەسکەر و زەڤتییێد خـوە شـاندنە سـەر مە، کـو مـە بگرە. هـەتا نهـا هـێ مـاسـەر نەبییە، ئەم نەگرتنە. کی گـاڤـا ئەوانا تێنە سـەر مـە، ئەم لێدخن، خـوە ناهـەڤشـیـنن، گوللا کـوشـتـنێ داڤـێژنێ، هـەتا نهـا مـە چەند زەڤـتـی کوشـتـنە، چەند ژی برندار کرنە، چەند هـەسـپـێد زابـتـا کوشـتـنە. چمکی ئەم دزانن، کـو ئەم بکەڤنە دەستێ جـەندرما، ئەوێ مـە بکوژم، یەقین وێ مـە بکوژن، لـەمـا ژی سـاخـە–سـاخ خـوە نادنە دەست وان، –ڤـەقـەدمـی، سـلاهێد

خوه راست کر و گۆت:

– نها ئەمەر بەگ چاوا زابتێ زەڤتیيا خوە-خوە زەڤتیيا هلددە، تێ سەر مە. ئێه ئەم لێخن ملێ مە بەر وی رانابە، کورێ مەمەد بەگێیە. مەمەد بەگ ژی باڤێ مە ئەشرا ئادەمانە، ئەم چاوا کورێ باڤێ خوە بکوژن؟ وەکی ئەم دەست ژی بەر هلنەدن، وێ مە بگرە، بدە دەستێ رۆمێ، رۆمێ ژی مە ببە گوللەکە. ژ بۆنا وێ یەکێ ژی ئەم هاتنە جەم تە، رەجایێ ژ تە دکن، چاوا کو کورێ تە، کو تو کاخەزەکی ویرا -ئەمەر بەگێ- را بنڤیسی و بێژییی، – برا خوە-خوە نەیێ سەر مە، لێ برا زەڤتییێد خوە بشینە سەر مە. مە منەت ژ زەڤتیيا تونە. ئیسال چەند سالە زەڤتیيا چ کار ژ مە دتییە، دیسا ژی وێ کارێ ببین. منەتا مە هەر ژ ئەمەر بەگێ هەیە، ئەشرە، ملێ مە بەر رانابە. ئەم دزانن، حوکومەت گرتنا مە ژ وی دخوازە، چڤاس دخوازە برا زەڤتیيا بشینە، تەکلەن ئەو ب وانرا نەیێ. – برێ مەزن گلییێ خوە کوتا کر.

سەهید ئاغا گۆت:

– ئاحمەد، مەللە نە ل ڤرە، چوویە مالا خوە، نامەکێ ئەمۆرا بنڤیسە.

من گۆت: – بەلێ، ئاغا. – من قەلەما خوە، دەرخست و قاسم ژی کاخەز درێژی من کر.

– قاسم برا ب زمانێ ترکی ژی تەرا بێژە، تو ژی بنڤسە، –ئاغا گۆت.

ئەز سەر چۆکەکی ل کێلەکا قاسم روونشتم، من ب دەستێ چەپێ کاخەز دانی سەر چۆکا خوە یێ راستێ و قەلەم ژی هلدا و ئەز هازر، بەندەواری قاسم سەکنم. قاسم زمانێ ترکی هنەکی دزانبوو، ئوسا ژی دکاری نڤیسارا ترکی بخوینە، لێ نکاربوو بنڤیسە. قاسم دەستپێ کر و ترکی منرا گۆت، وەکی ئاها بنڤیسە. من دیت، کو ئەو شاشییا دکە، لەما ژی من گۆتێ:

– ئاغا، تو ب کورمانجی تەمام ژ منرا بێژە، ئەزێ ژی کاخەزێدا بنڤیسم. پاشێ برا قاسم بخوینە، کا راستە یان نا.

قاسم قاییل بوو. من نامە نڤیسی، تەمام کر و کاخەز دا دەستێ وی.

کاخەزێدا نڤیسبوو:

"سەلام. دا ژی تەرەفا ئاغێ و ئێد مایینرا. ئەو کەتنە تۆرا مە، برا ب دەستێ تە نەکەڤنە کاپێ رۆمێ. سبێ خەلق تشتەکی پاک ژ مەرا نابێژە، ئەشیر باڤێ ئەشیرێیە، خاسما باڤێ تە ئاغایێ ئێلا ئادەمانە، ئێل تەمام ژ خوەرا وی باڤ هەساب دکە، بەرێدا ژ مالا مە تو کەسی خایینی ب ملەترا نەکرییە، ئەم دخوەزن ملەت ئازا بە، چار مێرێد کوردا زێدەبن، دبێژن: "چار مێرێ مەرڤ زێدەبن، چار کولێ مەرڤ کێم ئن". لێ تو دخوەزی ڤان خۆرتا بگری بد دەستێ رۆمێ. خولەسە، تو وێ یەکێ کو نەکی، نە ئێدی ئەز ئاپێ تە، نە ژی تو برازییێ من، ئوسا ژی بەگ (مەمەد بەگ) ژ تەرا باڤتییێ ناکە و ل روویێ تە نانهێرە. چما تو بوویی ئەدوویێ قەوم؟ تو یێ دین و خێرەتا خوە بدی ب دینداریێ، ب چینێ رۆمێ؟ تە جارەکی پێشییا مە کرە خوین، تو جارەکە دن ژی دخوەزی خوینا کوردا برێژی پێشییا کۆنێ مە؟"

قاسم ئاغا کاخەز گرتە دەستێ خوە، ب دەنگەکی بلند خوەند، چ کو من نڤیسبوو.

سەهید ئاغا نڤیسارا من زەعف بەگەم کر و جماعەتا مایین کێفخوەش بوو، کو من ئەوقاس رند و زەلال نڤیسی بوو، یەکی ژی ئەوانا شا دبوون، کو هەتا نها خوەندی ناڤ واندا تونەبوو، لێ نها خوەندییێ وان هەیە. کێ گاڤا کو بخوەزن، وێ ناما بدنە خوەندن و نڤیساندن، قۆچانێد خوە بدنە خوەندن، کاخەزێد خوەیە خەرج-خەراجا بدنە خوەندن، کانێ خەرجێ وان چقاسە، قەمچوورا وان چقاسە تەئەشرا وان چقاس ئە؟ چمکی رۆمێ وی چاخی جوورە-جوورە خەرج دستەند.

– ئاحمەدێ من، -شەکۆ گۆت، – ئەزێ کاخەزێ خەرج و خەراجا بینمە جەم تە، بخوینە، مە ئەو قۆچان و سەنەدێد کەڤن و تەزە تەڤهەڤ کرنە، کاری باشقە بکە، کو مەخموور و تەهسلدار دو جارا ژی مە نەستینن.

– ئەرێ وەلە، عەمرکێ وی درێژبە، هەتا نها کەسەک تونەبوو کاخەزەکی بنڤیسە، ئەزێ ژی سبێ جەم ئاهمەت پرتی کاخەز بنڤسم، کو ئەز بشینمە پرا عەردێ (ناڤێ گوند بوو) ژ فەقی درباسێ خاززیرا، – ئونسێ ئاهمەت گۆت.

قاسم ئاغا كاخەز چارقات كر، دا برێ مەزن. زەرف تونەبوو، ئەوی ژی دەست قاسم گرت، قاتەكی ژی ئەوی قات كر، كره جێبا خوەیە پێسرێیە هوندور و گۆت:

– خولامێ تە مە، خوەدێ رۆژەكێ مە ژی حزوورا تە نەدە شەرمێ، – پاتە ژی ئاغێرا ئاڤێت و جیێ خوەدا روونشت.

دیوان بەرە–بەرە تژی دبوو، كێ دەردا دهات، سەلام ددا ئاغێ و جماعەتێ و ل جیێ خوەیی هەرجار روودنشت. ئای های رووسپی ل سەرێ ژۆربوون، ئێد هنەكی ئاهل بناتارا واندا بوون، زاتی سەرێ ژێرن ژی جیێ جاهلا بوو. جماعەت تەمام هات، ئۆدە كمكمی، ئوسا ژی تەڤ ئێد مایین هاتنە دیوانێ باڤێ من، تێموور و قەیمەزێ برێ من. هەردو برا یامدە ب هەڤرا دهاتن، ب هەڤرا ژی دچوون. باڤێ من ژی مینا مەرڤێد مایین، چاوا كو دەردا هات، سەلام دا و هات روونشت. سەهید ئاغا فتلی بەرێ خوە دا باڤێ من و گۆتێ:

– شەوێش، ئیرۆ ئاحمەد گەلەكی كێفا من ئانی.

– چاوا ئاغا؟ باڤێ من پرسی.

– بۆنا وێ دەرێ، كو ئەم ئیرۆ هەوجەیی كەسی نەبوون، ئیرۆ لازم بوو كاخەزەك ژ ئەمێ مەرا بنڤسیا، ئەو كاخەز ئاحمەد نڤیسی، ئەم هەوجەیی كەسەكی مایین نەكرن.

باڤێ من رازلخی دا و گۆت:

– دە پاكە ئەمەكێ ئەم پێرا دبینن بادە ناچە، خولامێ تە و جماعەتێ بە.

وی چاخی نە سینەما هەبوو، نە تاترۆن، نە كلووب، نە ژی گازەت و كتێب. جماعەت چاخێ ئۆدێدا روودنشتن، گلییێ رۆژێدا چ دقەومین، ژ وان گلییا خەبەر ددان و كوتا دكرن، جارا ژی دەرهەقا زڤستانێدا دگۆتن: "زڤستانێ ئیسال درێژ كر، بەرف كەتییە، دەبار سەرهەڤدا هات". ژ توچارا گلی دكرن، كو سالێ جارەكی ژ شامێ، ژ هەلەبێ، ژی بەیرووتێ، ئوسا ژی ژ وەلاتێد مایین دهاتن مال دكرن، پەز و دەوار، گاران و كەرییێد پێز پەڤدخستن و دكشییان دچوون.

مەجلیسێدا ژ توجارا خەبەر ددان، وەكی دلێ خوە پێ هێساكن، چكانێ پەز،

دەوار وێ باهارێ بها بێ فرۆتانێ یان ئەرزان. جارنا ژی هەتا وان هاسل دبوو، زڤستانێ چ بگۆتانا، باهارێ مال وی قمێتی ژی دهاتە فرۆتانێ.

پاشی خلازبوونا وان گلی و گۆتنا، کو بایێ ئێڤارێ قسە دکرن، پاشی هنگێ، یان گەرە هکیات و چرۆک بهاتنا گۆتن، یان ژی دەنگبێژا بسترا. (هکیاتێد وان ژی شاخێد "رۆستەم زال"، "قەرەمانە قاتل"، "ئەبا موسلوم"، "سەهید بەتالێ گازی" و ئێد مایین بوون).

د هەموو گوندادا ژی هکیاتبێژێ وان هەبوون، ئوسا ژی دەنگبێژ. هکیاتبێژێ مە هەمزۆیێ ئەلەبلکێ بوو، دەنگبێژ ژی بەکرێ نەبی بوو. جماعەتێ ئەو گلی گۆتنێد خوە کو کوتا کر، سەهید ئاغا ڤەقەدمی، جگارا خوە تەزەکر (ئەو تراکییێ جگارێ بوو، جگارە ژی جگارێ ڤێدخست) گۆت:

– بەکر، چەند کلاما ژ مەرا بێژە، یان نا چقاس ئەم خەبەردن نە خەمێد مە کێم دبن، نە ژی ئەم ڤێ گاڤێ ژ دەستێ شاه و سولتانا ئازا دبن.

– بەلێ ئاغا، – بەکر رابوو سەر چۆکەکی، کۆلۆزێ خوە یالیکیدا سەر ئەنییا خوەدا خار کر (ئەو یەک ئەدەتێ دەنگبێژا بوو، هەردو دەستێد خوە دانە پەلەگوهێ خوە و دەست ب سترانێ کر). ئەز ژی زاتی زەعف ئاشقێ کلاما و دەنگبێژا بووم، من پاک گوهێ خوە دا سەر. کلاما ئەولین گۆتی ئەز ژێ هین بووم. کلاما وی ئەڤ بوو:

دەردێ من عەڤدالێ خودێ پر گرانە،
ئەو گرانە قاسی چییانە،
خودێ خراب بکە وەلاتێ رۆمێ
جییێ تالان، تووران، خەرج و خەراجانە،
ئێدارەنگا من و کەلەش کاوا من تێ دا نابە،
ئەزێ دکم دەستێ کاوا خوە بگرم، بەرێ خوە
بدمە وەلاتێ ئوورس جییێ رەهمێیە،

ئەو ژی خودێ ئاڤاکری دەرازە ژ مە وێدانە،
های لێ دنە، های لێ دنێ
مووراد خۆپان وێ ژۆردا تێ فوورە–فوورە،
قەراخی تەنکە، ئۆرتە کوورە،
وەلاتێ رۆمێ جییە تالان، توورانا، خەرج و خەراجانە،
ئیدارەنگا من و کەلەش کاوا من تێدا نابە،
ئەزێ دکم دەستێ کاوا خوە بگرم، بەرێ خوە
بدمە وەلاتێ ئوورس، جییێ رەهمێ خێر و بەرێ،
ئەو ژی خودێ ئاڤاکری گەلەک ژی مە دوورە،
های لێ دنێ، های لێ دنێ".

من گەلەکی حز وێ کلامێ کر، خوەست کو هین بم. لەما ژی من ئەو کلام د دلێ خوەدا دسێوراند، کو وێ کلامێ ئەزبەر بکم. من ئێدی نکاربوو گوهێ خوە بدا سەر کلامێد بەکرە مایینە خوەش.

هەتا بەکر چەند کلامێد خوەش گۆتن، من ئەو کلام ئەزبەرکر، وێ سەهەتێ ژی دکاری بوەکلاندا.

هەرسێد برایێد مێڤانی ژی روونشتی تەڤ جماعەتێ گوهداری کلامێ بەکر دکرن. برایێ مەزن ڤەگەرییا سەر برایێ خوەیی بچووک و گۆتێ:

–برا جان، تەخمن تو ژی چەند کلاما دزانی، تو ژی هنەکی ئارکارییا بەکر بکە، بەکر وەستییا.

– بەلێ ئیزنا ئاغێ هەبە، ئەزێ ژی کلامەکی، دودا بێژم، –برێ بچووک گۆت.

– کەرەمکە، کەرەمکە، کورێ من، بێژە، ئەم ژی دخوازن کو دەنگبێژ هەبن، قەت شەرمنەکە. –سەهید ئاغا گۆت.

برێ بچووک یەکی تالیانی بلند بوو، سێ چار ئۆیمێد تەزە لێ بوون، بەر پێسیرێد وی گولاڤتوون و سمکری بوون، کۆلۆزەکی دەڤەتووکی ل سەری بوو، شەرەکە

دییاربەکرێیە دۆر سورمەیە ریشی درێژ ل دۆرا کۆلۆز بوو، رشییێ شەرێ داکەتبوونە سەر فیشەکلخا، کو د ستودا دچلڤلین، سمبێلەکە رەشە تەنک لێ بوو. سمبێلێ ڤا لێڤێد وی خویا دکرن، چاڤنە مەزن و بروو بژانگنە رەش لێ بوون، ئەنییا وی زەعفە فرە بوو، گاڤا ل مەرڤ دنهێری، بەلەکییا چاڤێد وی دها بەدەوی ددانە وی. من ئوسا تەخمن کر، کو ئەو تەزە زەوجییە. مستۆیێ رهانێ ژی گۆت:

– خۆرتێ دەلال! تو ژی چەند بەندا وەرە.

خۆرت دەستپێ کر، گۆت و قیرینیا وی تە دگۆت قیرینیا قولنگانە، تە دگۆت دو زەنگلن ب هەڤرا ل هەڤ دخن. راستە بەکر ژی خوەش دگۆت، لێ گۆتنا وی لاپە شرین بوو، ب هۆستاتی دگۆت، ئەو مەجلیس تەڤ ژی هەیری مان و دخوەستن تێر ل خۆرت گوهدارکن.

هەر کەسی تانگا خوەدا تەوین ددانە خۆرت، لێ قاسم و هەمزە ژی هەمییا زەعفتر تەوین ددانێ. ئەوی گەلەکی سترا، کێفا مەجلیسێ زەعف و زەعف خوەش کر، دەنگێ خوە ئێدی بری و گۆت:

– من زەعف رێڤا سەرما کرییە، دەنگێ من نایێ.

– مالک ئاڤا، قوسوورا وی دەنگی هەیە؟ تە ئەم ب گۆتنا خوە هەلاندن دانن، – هەمزە گۆتێ.

شەکۆ دو جارا ب کوخاندنا کالا کوخییا، دەستێ خوە یالێ خۆرتدا کر و گۆتێ:

– لاۆ، دەنگی ل دنێ، وەلە تە خوەش گۆت، تە چقاس کێفا مە خوەش کر، خودێ ژی ئەوقاس کێفا تە خوەشکە، شوخولێ وە ئاچخبە، بەلکی هوون ژ زولما وی کافری خلازبن. بەرخوداربی، لاۆ، بەرخوداربی!

ژ وان کلامێد وی یە خوەش، کو مەرڤ دهەلاند، یەک ژی ژ وانا ئەڤ کلاما بوو:

"شەرێ کۆچکانا"

شەرەکە ل مە قەومی، کۆچکانی خۆپان ل دییارێ زۆمێ،

عەلی ب سێ دەنگ گازی کر، گۆت:

"بەشیر باڤێ منی، مێر بە، چێ بە، چێ بخەبتە،
ئیرۆ ل مەیدانێ سەر مە تەمام بوویە بێلووکەک ئەسکەرێ رۆمێ.
دە تو هەلانا ل خۆرتاخە،
ئەزێ ئیرۆ شەرەکی ئوسا ب رۆمێ خایینرا داییینم،
مینا شەرێ پار ڤی چاخ
سەهید ئوبێد ب رۆمێرا دانی سەرخورۆمێ"،

فەرمانە، وەلە برا فەرمانە،
فەرمانا رۆمێ فەرمانەکە ژ چیا گرانە،
دە برا نەیێ سەر گورێ چییانە،
ئیرۆ هاتییە سەرێ مە هەردو برانە،
گولێ ئەینەلییا و ماڤیزەرا نەکەڤنە بەرێ کەڤرانە،
گولێ ئەینەلییا و ماڤیزەرا سەر مەدا دبارن،
تو دبێژی هم تەیرۆکە، هم بارانە،
هنەک دبێژن ئاخرییا دەورێنە،
هنەک دبێژن رابوویە دەجلەیە،
هنەک دبێژن ئاخرزەمانە،
چاوا کەسەک تونە بێژە، شەرێ ئەشرەتێ
ب رۆما رووتکرا، شەرەکی کولی نا ب دەمانە،
ئیرۆ ل مەیدانێ شەر خوەش کرییە،
زەینەلێ منی پۆزبەرانە، هێ وێ...
شەرەکە قەومییە ل کۆچکانێ شەوتی وێ ل نکە،
عەلی ب سێ دەنگا گازی کر، گۆت:
"بەشیر برا، تو چەند گوللەکا باڤێژە
کۆما پێشییە ئەو ئەسکەرێ قەرەنیزامە،
زابتێ رۆمێیی ل پێشییێیە،

رۆمە ترسۆنەکە، وێ ژ هەڤ بفەرکە
پێشی وێ سەر پاشییێ دا بسلکە
تو هەلانا ناڤ خۆرتاخە،
وەکی قوماندارێ بتلیسی
تەزە ئۆردک ئەسکەرێ رەش
هلدە وەرە سەر مە،
ژ مە هەردو برارا هێ هندکە".

دیسا پاشمقام
فەرمانە، وەلە برا، فەرمانە،
فەرمانا رۆمێ فەرمانەکە ژی چییا گرانە،
برا نەیێ سەرێ گورێ چییانە،
ئیرۆ هاتییە سەرێ مە هەردو برانە،
گوللە ئەینەلییا و ماڤیزەرا
نەکەڤنە بەرێ کەڤرانە،

گوللە سەر مەدا دبارن،
تو دبێژ هم تەیرۆکە هم بارانە.
هنەک دبێژن ئاخرییا دەورێیە،
هنەک دبێژن رابوونا دەجلەیە
هنەک ژی دبێژن ئاخرزەمانە،
چاوا کەسەک تونە، بێژە شەرێ ئەشرەتێ
ب رۆما رووتکرا شەرەکی کولی نا ب دەمانە.
ئیرۆ ل مەیدانێ شەر خوەش کرییە
زەینەلێ منی پۆزبەرانە.

ئەز ئاشقێ کلاما بووم. کلام کو خلاز بوون، دییا من ژی کەتە بیرا من، من بیرا دییا

خوه زەعف کربوو. من گۆتە قەیمەزێ برێ خوە:

– رابە ئەم هەرنە مالێ، خەوا من تێ.

ئەز و قەیمەز رابوون، دەرکەتن، ئوسا ژی ب مەرا دەرکەتن ئەلۆیێ زاڤا، مێرێ ئەیشانا خوشکا من و هنە جیناریێ مایین. ئەلۆ د سەلاملخییا دیوانێدا ئەز گرتم هەمێز کرم و سێ، چار جارا پاچ کرم و گۆت:

– تو باڤێ من کربی، تو روهێ من بی، تە چ رند نڤیسی بوو!

ئەم لێدان چوونە مال، دییا من هڤییا من بوو و گۆت:

– ئەڤا ژی ئۆدەوانێ منە. نە سبێدا چاڤێ من ل رییا تە قەرمین؟

ئەز هەمێز کرم، هاتە سەرێ من. دییا من و کولفەتێ مالێ ل من تۆپ بوون و پرس پرسییار کرن. دییا من گۆتە قەیمەز:

– ئاغێ چما شاندبوو پەی ئاحمەد؟ چ شوخولێ وی پێ هەبوو؟ قەیمەز گۆت:

– ئاغێ کاخەز ژ ئەمەر بەگێرا دا نڤیساندن.

– کێ نڤیسی؟ دییا من پرس کر.

– ئاحمەد نڤیسی، –قەیمەز جابا وێ دا. ئەو ژی گەلەکی شا بوو. دیوانا ئاغێ ئێدی تەمام بەلاڤ بوو، باڤێ من و تێمووریێ برێ من ژی هاتنە مال.

– ئاهمەت ئێدی دزانە مەکتووبا بنڤیسە؟ دییا من پرس کر.

– دنڤیسە، هەما رند ژی دنڤیسە، –تێموور گۆت. ژ بۆنا وێ یەکێ سەهید ئاغا چاڤرۆنکایی دا باڤێ من و ل کێلەکا من روونشت، دەست ستوویێ منرا بر، ئەز هەمێز کرم.

مال تەڤ ژی شا بوو، وەکی ئەز ئێدی سەربەست دکارم مەکتووبا بنڤیسم. وێ شەڤێ ژی نەفەرێد مالێ خێنجی زارێد بچووک کەسەک رانەزا بوو، مە خوەرا خەبەر ددا.

تێمووریێ برێ من مەزنێ مە سێ برا بوو. گەلەکی جەسوور مەریفەت، ئوسا ژی ئاقل بوو. خەیسەتەکی وی ئەو بوو وەکی هەزار بووک هەبییا، تێموور بەر باڤێ خوە

دسەکنی، هەتا باڤێ وی بکەتا ناڤا جییا مینا بووکا نڤین سەر باڤێ خوە راست دکر، ئۆرخان بەر پشتێدا دکرە خار، پاشێ دگۆت: – "شەڤا تە بمنە خوەش، خودێ رهەتی بدە تە". پاشێ دچوو رادزا.

وێ شەڤێ ژی مینا هەموو جارا، تێموور باڤێ خوە رازاند و چوو رازێ. لێ باڤێ گازی کرێ، خوە-خوە ژی رابوو ناڤ جییێ خوەدا روونشت. تێموور ڤەگەرییا و پالتۆیێ وی ئاڤیتە ناملێ، کو نەجەمدە.

– بەلێ کەرەمکە، گوهێ من ل تە یە، – تێموور گۆت.

باڤێ من قوتییا خوە ژ بن کێلەکا دۆشەکێ دەرخست، جگارەکە خۆمال پێچا، ل سەرێ جگارێ خست، تێموور ئاگر بەر گرت، ئەوی جگارا خوە ڤێخست و گۆت:

– تێموور لاوۆ، تو دزانی، وەکی ئایینا دینێ مەدا خوەندن ژ ملەتێ مەرا یاساخە، شێخ و پیر دبێژن: "ئەو گونەکی پر گرانە، ئەو بێدین و بێئیمانە، ئەو، دێ باڤێد خوە وێ هەرنە جەهنەمێ، بەر شفاەتا مەلەک تاویس ناکەڤن. کێ کو بەر شفاەتا مەلەک تاوس نەکەڤە، جییێ وی نە ل عەرد هەیە، نە ژی ئەزمان، ئەو مەللە وێ ببە تات پەی دینێ مە بکەڤە". نها ژی تەمام جابا سەر مەدا دشێن، دبێژن: "شەرم نینە، وەکی کورێ خوە دانە بەر خوەندنێ، چما ئەدوویا ژ دینێ مەرا چێدکن؟ قەت هەیفا وی ل کورێ وی نایێ؟" مە ژی هەتا نها گوهدارییا کەسی نەکرییە، لێ مقابل هنگی دچن زێدە دبن.

– ئەو کێ نە، کو جابا دشێن؟ تێموور پرس کر،

– چما تو نزانی. مەمۆیێ هەکمە، ئەمەرێ خودێدا یە، جمشیدێ سمۆ یە، شێخ دەورێشە، پیر زادە یە و گەلەکێد ماین ئن.

– دە گوهدارییا وانا نەکن، – دییا من گۆت، – برا گەدە بخوینە، خوەندنا خوە خلازکە.

– گۆزێ، – باڤێ من گۆتێ، – دەردێ مە نە ئەوە، کو ئەو چینێد مینا چنێد قاسم بدە سەر ملێ خوە، دەردێ مە ئەوە، کو ئەو بخوینە، ئیمدادەکی بدە ڤی ملەتێ مەیی نەخوەندی، شووندامایی و بکە شەر بەر ئێد مینا قاسم ئاغا... کورک ژی پاک

دخوینه، ب گۆتنا مەزنا بکن، هەیڤا ئەمەکێ کورکە، ئوسا ژی حەکیم، شێخلەر و رووسپیێد مە قاییل نابن. تو چ دبێژ، کورێ من؟ ئەز دخوەزم فکرا تە بزانم.

– باڤۆ، ب یا من بە وەرە ئەم بەر گونێ گەدەرا نەچن، سەرێ بەختێ وی نەخم، – تێموور جاب دا.

– ئیرۆ ئەو کاخەزا ژ ئەمۆرا نڤیسی ژ مەرا ب چ هێژا بوو؟ قەیمەزێ برێ من گۆت:

– یەکی مینا سەهید ئاغا ب ویرا شا بوو و چاڤرۆنایی دا باڤێ من. برا بخوینە، مرازێ وی نڤیشکان نەهێلم. باڤۆ جان، ئەز خولام، – ئایهای گۆتن، وێ گۆتنا تە بە، دەڤێ مە بەر تە ناگەرە، لێ وەکی ب یا من بە، بەختێ وی رند دەستپێ کرییە، وەرن ئەم ل سەرێ بەختێ وی نەخن، مەرڤ ب دەڤێ خەلقێ تێر نان ناخوە، برا کورک بخوینە، کێ چ دبێژە برا بێژە.

– ئەرێ لاوۆ، گۆتن گۆتنا تەیە، فکرا من ژی ئەوە، من دخوەست فکرا تە، دییا تە و برێ تە ژی بزانم، ئەفەرم، وەکی هوون ژی سەر وێ فکرێ نە. ئەم کو نەهێلن کورک بخوینە، ئەمێ گونەکی پر ژ خوەرا قازانجکن. مینا مەرڤەکی کو هەرە بەر زییارەتەکی مەرڤ ب دەستێ زۆرێ وی شووندا ڤەگەرینە، یەکی ژی خەلقێ سبێ نەبێژە: "وە چما ئەو زار دا بەر خوەندنێ، ئیرۆ ژی دەستێ وی ژێ دقەتینن؟" نا، لاوۆ، نا.. برا بخوینە، مینا مە شووندا نەمینە، نختا (نەفس، جان) وی هەلالبە، وێ کێری ملەتێ خوە بێ، خێر نا، کودا هاتیە برا وێدا ژی هەرە. قرار دەرخستن، کو ئەز بخوینم.

ئەوانا خەبەر ددا، من ژی گوهداری دکر، چما کو من دخوەست بخوەندا، مینا خۆجە خوەندبووما، هەر تشت بزانییا. من گۆت:

– خوەندنێ ئەزە بخوینم، لێ من ببنە مالەکە مایین، ئەز ل مالا سۆسن ئەفەندی ئێدی نامینم، جاواهر خاتوون نە باشە...

باڤێ من ب تێموورڤا ئەز سەروەخت کرم، کو شەرما سۆسن ئەفەندی و کوراپە، رۆژێ سەد مەرڤ نانێ وان دخوە، خەلقێ مەرا چ بێژە، کو ئەم تە ژ وێ دەرێ

بگوهێزن؟ وێ ژ ویرا ببە قرخ، نابە، نابە!

– نا، لاوۆ، ما چەند مەھ تەتیلا مەکتەبێ، پاییزێ ئەمێ تە ببنە مالەکە دن.

ئەز رۆژا پاشن ڤەگەرییام چوومە دییادینێ مەکتەبا خوە، لێ مەدێ جەواھر خاممێ ب منرا خوەش نەبوو.

دیسا ل مەکتەبێ

رۆژترا مایین تەڤ زارا مەکتەبێدا روونشتبووم، خۆجە دەرس ددان، مستەفا ژی مەیموونتی دکر، نە ئەو بوو ئەم دەرسا هینبوونا، نە ئەو بوو ئەم ب مستەفایێ نەس بکەنیانا. خۆجە ب کەنێ مە نەهەسیا، مە دزانی، وەختا دەرسێ کێ بکەنیا فەلەقە دبوو قسمەتێ وی. وێ رۆژێ ژی مە دەرس کوتا کر، سەهەتا شاباشێ دەنگێ زەنگلێ بەوابێ (یانێ خزمەتکارێ) مەکتەبێ هات، کیژانێ ئەم زوودا هیڤییێ بوون.

قانوونەکە مەکتەبێ هەبوو: وەختا ژ مەکتەبێ دەردکەتن، گەرەک چار–چار بوونا، رێکەتانا، هەردو خۆجە پەی دەستێ دچوون، سێ مەرڤا ژی گەرەک ل پێشیا دەستێ بسترانا هەتا ناڤا شەهەر، ژ وێ دەرێ ژ هەڤ بەلاڤ دبوون، هەر کەس بەرب مالا خوە دچوو. هەرسێکێد پێشییێ دستران، یەک ژی ژێ ئەز بووم، ناڤێ مە هەرسێکا ژی ئاحمەد بوو. ئاحمەد عەلییێ ئیدارە و ئاحمەدێ برێ مووسا ئەفەندییێ برووکی، برێ مستەفایێ نەس.

رۆژەکی وەختا دەرسێ بوو، بەواب هاتە هوندور و گۆت:

– خۆجە ئەفەندی، هورمەتەک دەرڤا سەکنییە، ئیزنێ دخوازە کو بێ هوندور.

خۆجە ئیزن دا. ئەو کولفەت عەمر دا هەبوو پێنجی سالی، یەکە نیڤچە بوو، کنج و لاچکا وێ تەزە نیبوون، لێ ئوسا تەمیز بوون، مەرڤ هەو دزانی کو تەزە ژی دکانێ کرینە. سەلام دا، خۆجە سەلاما وێ ڤەگرت و پرسی:

– بێژە، چ تە لازمە؟

– لازمیا من، خۆجە ئەفەندی، –وێ هورمەتێ گۆت– تشتەک ژی تونەیە، هەر رەجا من ژ تە ئەوە، کو تو مەکتەبلکی پاک بدی ئەز ببمە مال، چاوا بێژم، ئەو ژی ئوسا بنڤیسە، مەکتووبەکی ژی ئیبراهمێ خوەرا بشینم، ئەو ل ئەسکەرییێ یە...

– باک هەلە، – خۆجە گۆت و زڤری چاڤێ خوە ل ناڤ زارا گەراند.– سێ چار

مـەرڤـا دەسـتـێ خـوە بـلند کـرن، وەکی خـۆجـە یەکی وانرا بێـژە "هـەرە". لێ خـۆجـە کەسیرا نەگۆت، ئەوی ل من نـهێری و گۆت:

– ئاحـمـەد ئەفـەندی، کالـخ گێت (یـانـێ رابە، هـەرە). ئەز رابووم، من دا پەی مـەتـێ، ئەم چوون.

خـوەلییا دیـیـادینـێ خـوەلکا هشکە بەرک بـوو، ب کەرپیـچـێد وێ خـانمان چـێدکرن، وەکی مەرڤ بێژە ژ کەڤرا زەعفتر بەرخوە ددا، هوون باوەر بکن. کەسیبێ، کو تاقەتا وی نەگـهیـشتا خـانمان چێکرانا، عـەردێ خام دکۆلان ژ خـانیـرا کێلەکێ ژی تەولە ژ بۆنا چێلـەک، گۆلکا، دەرێ تەولێ ژی ناڤـا خـێنیـرا ڤـەدکر، دو یان سـێ جـێـرگە ژی کەڤـرێ بەسـتـا، یـان کـەرپـچ سـەر وی دوارێ خـوەلی داتانین، دبوو بنەرد و دکـەتنێ، جارنا ژی پەسنـێ وان بنەردا ددان، دگۆتن: "بنەردا فـلانکـەسێ زەعف رندە". خـان-مانێ مەتا ئەمێ ژی بنەردەک ژ وان بنەردا بوو.

ئەم سێ پلەکانێد بەروارکـەتیرا پەیا بوون، چوونە ژێر، دەریکی بچـووک ل پێشـیـیـا من ڤەکر "ئۆدەکە" تەرە تەمیز بوو. کەل-مەلێ مالـێ زەعف هندک بوون. چەند فراقێ وێ هـەبوون، ل قـولچـەکی دابوو هـەڤ، بەرۆشـەکە بچـووک دەری گرتـی بوو، تەخـمـین ئەو شـیـرێ چێلەکێ بوو، سـێ کەڤر دانیـبـوونە بەر دیوێر، هنە دار-مـار دانیـبـوونە سـەر، ستێرێ خوەیی سڤک سـەر هلدا بوو.

خسـلـەکە چیلە بچـووک ژی بەر سـتـێـر راخسـتـبـوو سـەر روودنشت، تـەندوورەکـە بچـووک ل قولچ بوو، ئانجاخ لنگێد مـەرڤ تێدا جی دبوون. کولەکەک ل بانـێ "ئۆدێ" بوو، هـم رۆنایی ددا ناڤ مالـێ، هـم ژی وەخـتـا تەندووردادانـێ دوو تێرا دکشـیـیـا. ب چاپکرنا چاڤـا دەڤێ تەندوورێ و فرەیا کـولەکێ قـاسـی هـەڤ بوون. دەریکی بچـووک هوندوردا هـەبـوو، ئەو ژی دەرێ تەولا وێ بوو، جـیـیـێ چێلـەکـەکێ، گـۆلکا وێڤـا دەری بەر تونە بوو.

من پترس:

– مەتا ئەمێ، لێ چێلەک وان پلەکەناڤا تێ هوندور؟

– زەعف هێسا، مـەتا ئەمێ گۆت. رۆژا ئەولـین من ئانی، کر نەکر نەدهات هوندور،

دترسـيـيـا، سـووجێ وێ هـەیوانـێ نەبوو، نهـا باڤ و كـالێـد من و وێ ژ پلەكـانارا چووبوون هـاتبوون.

و ل من نهێری، ب كـەنەكی پیرەژنایی ڤـا خـوەش، نەرمك ئەو كـەنییا، ئەز هـەیری مام، چاوا بكم؟ – هـەلا وێ جابێ من چێلەكا خوە ل دەرڤا گرێدا، ئەز ژی هـەتا سبێ ژ ترسا رانەزام، تو دزانی دەولەت سـەرێ حوكومەتا مـە، وەلاتێ مـە هـم گور زەعفن، هـم ژی دز.

من وێ شـەڤێ دەرباز كـر، خوە شـەڤەكە دنێ ژی من نەدكاری بەر روونشتاما. من سبێ چێلەكا خـوە بەرنەدا گارانێ، كـاپەكی دن ژی ئاڤیتە سـتوو، من گۆ: "بـرا كاپێ خوە نەقەتینە". من هـەتا ئێڤارێ ئەو برچی هشت، جەهـنەم، كو ئیرۆ شـەلبكەك شـر ژی كێم بدە. ئەز چووم من ژی ئۆنجـا مستێ قادێ قەفشـەك چنی، ئانی. ئەڤارێ من ئۆنجـە دانی بـەر دەری و چێلـەك ژی كـاپ بـەردا، ئانی بـەر دەری. چاوا كـو ئۆنجـە دیت، ئەو پلەكانـارا (پلەكان عەرد كۆركری كربوون، خـوە ژ كەڤرا چـەنەكربوون) پەیا بوو، هـەتـا سـەر ئۆنجـێ، تە دگۆت بـاڤكالێ وێ ب چوویین هـاتنا پلەكـانا مـربوون، – مـەتێ دیسـا ل مـن نهێری و كـەنیا. ب وی كـەنێ خـوەیی ژ دل كـڤش بوو، دخـوەست كێفا من خوەشكە.

مـەتێ چوو پاكێتەک كاخـەزێ تەزە ئانی، كاخـەزنە سووفبوون، سـەرێ گۆشـەكی وان ژی نڤیسـارا فـابركێ بوو، من كـاخـەز و قـەلەمێ خـوە هـازر كـرن و مـام هـڤییا مـەتا ئەمێ.

– بنڤـیسـە لاوۆ، بنڤـیسـە، ژ براكـێ خـوەرا نامـەكێ بنڤـیسـە، كـو ئەز سـاخ و سـلامـەتم، برا بۆنا من تـو خـەمـا نـەكشـینە، چێلەكـا مـە ژی سـلامـەتە، رۆژێ چار شـەلبک شیـر ددە، دودا دفرۆشمـە فـەقییا، دو شـەلبكا ژی ئەز دكمـە شلەشـۆربە پێ ئەبوورا خـوە دكم. جارا یەک شـەلبک ژی ددمە زارێد خـوشكا تەیە كارێ، ئەو بێدەوە دەڤزهـا نە.

بنڤـیسـە، لاوۆ، ئەڤـا چار ئەرزیهـال مـن سـەر ناڤێ قـەیمەقـام دانـە، لێ تو جـاب نەستاندییە.

من گۆتێ:

– مەتا ئەمێ، ئۆسمانێ كورێ سۆفی ئوسب ژی برنە ئەسكەرییێ، لێ سۆفی ئەرزهال دا كورێ خوە خلاز كر، لێ چما ئیبراهم ئازا ناكن؟ ئاخر تو پیری، ب قانوونێ ئیبراهم گەرەک نەچە ئەسكەرییێ.

– لۆ لاوۆ، قانوون ژ بۆنا دەولەتییانە، كێ نها ل هالێ كەسیبا دپرسە، كەسیب ئێد ئۆلام، بێگارێنە. وەكی زێرێد سۆفی ئوسب ئێ من بییانا، نها زوودا من ئیبكێ خوە دابوو ئازاكرنێ، بەرێ دا ژی كەسیب نا بوونە.

من زامبوو قەی مەتێ گلییێ خوە كوتا كر، لێ ئەوێ گۆتە من:

– ئاحمەد، قوربانا تە مە، بنڤیسە برا ل خوە مقاتبە، خوە نەچەمدینە، یەكی ژی من جابا دن، ژ بێهشییا خوە ژێرا نڤیسی بوو كو بنەردا مە دلۆپ دكە. بێژە من كورێ ئاهمێ قادێ ئانی، ئەو پاک ناس دكە، ئەوی بنەرد رند خوەلی كر و سەر گەرییا، نها لێمشت ژی رابە ئێدی دلۆپ ناكە. ئەز دزانم ئەو یەک نها دلێ ئیبكێ مندا بوویە خەم.

من نامە نڤیسی و خاتر ژ مەتێ خوەست، ئەوێ ژی گۆت:

– خودێ تە دییا تەرا بهێلە. راستە نێزكی، لێ نها ئەو ژی گەلەک تەفەكوورییا تە دكشینە، چاوا هەبە دێیە...

وەختا ئینتهاما مە نێزک بوو، مەهەک ما دەستپێبە. ئەم مەهەكی ژ دەرسا ددان برین. دەرسێد خوە مە ئەزبەر دكر. تەنێ هەساب و راستنڤیسار ئەم ئینتهام دكرن هەیەتا (یانێ كۆمیسییا) دهات پێنج شەش مەرڤ روودنشتن كتێبێد دەرسا ل پێش وان تۆپ دكرن گازی مەكتەبلیكی دكرن، دهاتە هوندور، سەر چۆكا پێشبەری هەیەتێ روودمشت، دلێ كێ كی كتێب بخوەستا هلددا، كی سەرێ كتێبێ بخوەستا، ژ وێ دەرێ ژی مەكتەبلییا پرس دكر. گەرەک بێ كتێب و بێ شاشی تە ئەزبەری بگۆتا، تە كو رند خوەند –ئینتهام دا كو رند نەخوەندا دمایی جیدا.– سێ چار رەنگا شەربەت چێدكرن، ل قولچێ مەكتەبێ داتانین، مەرڤەک بەر دسەكنی. یەک ئیستەكان شەربەت ددانە مە، ژ مە پرس دكرن: "كیژان رەنگی دخوازی؟"

هوجرا فـهقييا ژى ل كێلەكا مەكتەبێ بوو. وەختا ئینتهاما فەقى دهاتن جەم مە، گەدێد مـە دچوونە جەم وانا. فەقییا نڤشت دكرن، تلسمە دنڤیسین، دكرن بن فینۆیا (ل وەلاتێ رۆمێ كوم دەرخستن تونە بوو) دگۆتن: گڤا كو "دەڤێ هەیەتێ وێ بەر وە بە گرێدان، هوونێ رند ئینتهامێ خوە بدن". لێ نە نڤشتا، نە ژى تلسما تو كار نەددانە كەسى، كێ پاییزدا رند گوهدارییا خوەندنێ دكر و پاك هازر دبوو، ئەوى رند ژى ئینتهاما خوە ددا، ئێد كو نە شیرەتێ خۆجە، نە ژى فەلەقێ لێ كار نەدكر، ئەوى هەمن ئینتام نەددا، مەلوول و بن چەعڤارا ل مەرڤ دنهێرى، سەرێ وى بلند نەدبوو.

دەرهەقا فەقییا دا ئەز دخوازم چەند گلییا بێژم، كو هوون وانا پاك ناسكن. ل نەحییا دییادینێ، چاوا كو مەكتەبا مە تەنێ بوو، ئوسا ژى د كێلەكا مەكتەبا مە دا هەبوو هوجرا فەقییا. مەكتەبا مە ژ سێ ئۆدا، لێ هوجرە ژ ئۆدەكێ و پرتى سڤدەر بوو. د وێ ئۆدێ دا هژدە مەرڤا هم تێدا دخوەند، هم ل وێ رادزان.

مەكتەبا مەدا تەنێ خەلقێ نەحییا مە بوو، هەر تەنێ دو كوركێد عەجەم ژى گۆلەسۆرا تاشلچایێ هاتبوون، چمكى جەم وان مەكتەب تونەبوو، ناڤێ یەكى حەسەن بوو، ئێ دن ژى داوید بوو، لێ فەقى ژى گەلە نەحییا و وەلاتا هاتبوون، چمكى هەزار دەرى، دەرەكێ هوجرا تونە بوو.

ئەو هوجرا ژ بۆنا خێرا خوە خەلقێ دییادینێ ژ كیسێ خوە چێكربوو، نانێ وان فەقییا ئاردوویێ وانى زڤستانێ، ب سرێ ژى ناڤ مالا بەراڤ دكرن. فەقى ژى رۆژێ دەستەك دچوو ناڤا شەهەر بۆنا نانجڤاندنێ. ژ بۆنا كەلبا هەر یەكى ژ وان دارەكى درێژ دگرتە خوە و دچوونە ناڤا شەهەر، جماعەتا دییادینێ ژى سریا خوە دزانى، هەڤرا دگۆتن: "راتبا فەقییا ئیرۆ دۆرا مە یە. خوارن هازر دكرن، ئوسا ژى سەرگن ژ بۆنا شەواتێ (ل وان دەرا سەرگن دشەویتاندن، ئاردوویێ مایین: دار، كۆمر تونەبوون) فەقییا دهات دبر.

فەقك ناڤ واندا هەبوو، ناڤێ وى فەقى مەخسۆ بوو، یەكى تالیانى، بلندى وا بەرچاڤ بوو، كنجێ پاك ژى لێبوون، ئەو هەیلۆ ژ ناڤا حەسەنا هاتبوو، خوە خوە دەنگبێژ بوو.

بنەلکی دییادینێ هەبوو، ناڤێ وی هەج قادر بوو. ئەو خوە کال بوو، لێ دابوو زۆرا پەرا ژ خوەرا ژنەکە جاهل رند ئانی بوو. فەقی مەخسۆ ژی وەختا راتب بەرەڤکرنێ ئەو ژنکا جاهل دیتبوو و ل سەر وێ بەنگی ببوو. رۆژا راتب دۆرا مالا هەج قادر بوویا مەخسۆ ژ هەڤالا رەجا دکر، دگۆت:

– ئیرۆ ئەزێ دەوسا تە هەرم، تو نەچە. وەکی کو بچوویا ژنک بدتا. خولاسە زەعف بەنگی ببوو.

مالوومە، وەکی مەرڤ دخوینە، گەرەک دەرسا خوە ئەزبەر بکە، لێ مەخسۆ دەرس و کلام تەڤ ئەزبەر دکرن.

فەقییا دەرس دستەندن، دچوونە پشتا مەکتەبێ و هوجرێ، بەر وی دیوارێ تاڤ، یان سەر کەڤرەکی روودنشتن، یان ژی سەر پییا دچوون دهاتن دەرسێد خوە ئەزبەر دکرن. فەقی مەخسۆ ژی دچوو پشت هوجرێ "دەرسا خوە" بخوینە. کتێبا خوە ڤەدکر و دەستپێ دکر.

"بسملاهوو رەهمان و رەهم... (یانێ ب ناڤێ خودێ دەستپێکم، کو رەهمە، ئەو رەهمکرە) تەمام ژی ئوسا دەستپێ دکر. مەخسۆ گەرە پاشی ناڤداینا خودێ دەست ب دەرسێ کرا، لێ وی دەی ل هەیلۆکا دکر.

"دلێ من کانینگا دۆر ب قجی،

ژێ دفرن جۆت وەردەکێد پەر نارنجی،

خوەزدا من وی عەڤدی هاتی،

ب چاڤێ خوە دیت

ب نێتا دلێ خوە زەڤجی"

ئەگەر مەرڤ بهاتانا، دیسا کتێبا خوە ڤەدکر: "بسملاهوو رەهمانوو رەهم... ئەلهەمدوللاهوو رەبل ئالەمننی... (یانێ شوکرا خوە تە را تینم، خالقێ ئالەمێ). هەما مەرڤ ژ وی دورکەتانا، ئەوی دیسا دەست ب کلاما دکر.

"عەلی دنێ، تە چاڤ رەشن، ژی کانییا کلا،

تە پۆرێ رەش ل ناڤا ملا.

ئەزێ هەلیما (ناڤێ ژمک هەلیما بوو) خوە برەڤینم،

باڤێژمە جووجانێ گوندێ ملا".

هەر کارێ مەخسۆ ئەو بوو، کو ب بەربچەعڤیا خوە و دەنگبێژییا خوە ژنک ل سەر خوە بەنگی کر، ئاخرییێدا ژی رەڤاند بر. نە پرس-پرسییار و گەراندنا هەج قادر ئوسا ژی دێ باڤ و قەومێ وێ نزانین مەخسۆ هەلیمە کودا بر.

ئەو فەقییانا تەمام نەدبوونە مەللە، نیڤێ پری دەردکەتن دز، قاچاخ، مێرکوژ.

ئەم دیسا ڤەگەرنە سەر مەتا ئەمێ. کی گاڤا ئەمێ ژ دەردا بهاتا، خۆجە ژی دزانی وێ ئیزنا من بخوازە. ئەمێ خوە-خوە ژی دەردا دهات، ل من دنهێری، من ژی دزانی، کو خۆجەیێ ژ منرا بێژە: "ئاحمەد ئەفەندی، کالخ گێت". ئەز رابووم، دچووم، دیسا من ئەو "ئۆدا" تەرە-تەمیز ددیت.

جارەکێ ژی مەتێ چ گۆت من نڤیسی، وەختا ئەزێ رابووما، دەستێ خوە دا سەر ملێ من، گۆت:

– روونێ، کورکێ باش، روونێ، تێ نها هەری. -من ئوسا زانبوو، کو شوخولەکی وێ هەیە. ئەو چوو سڤدەرێ، تەوکەکە بچووک دەری گرتی ناڤ بخێرییا تەمریدا بوو ئانی، شەلبکەکی بچووک ژی ئانی، دو ئاڤ شەلبک وەردان، ژ تاوکێ شر بەردا شەلبک، جی شەکرێ قەیدایی مەزن ئاڤیتە ناڤ، ل هەڤ خست، دا بەر من:

– ڤەخوە، لاوۆ، ڤەخوە، شیرێ گەرمە، تو سەر رەش و سپیدا دنێری، برا بکەڤە سەرێ تە.

من گۆت:

– مەتێ، ئەز مالا سۆسن ئەفەندیدا دمینم. چما چ تونە ئەز بخوم؟

– نا، کورێ من، ڤەخوە، ئیبکێ من ژی ل وەلاتانە، بەلکی داییکەک شیر بدە وی ژی. ئەو قەرەفسکا بەر من روونشت، هەتا من شرێ خوە ڤەخوار.

ئەم هەر پێنج گەدێد کورمانجا ژ گوند سەر خەبەرەکی بوون، تفاقا مە یەک بوو. مەهەکی دەرس تونە بوون، گەرەک ئەم دەرسێد خوەیە دەربازبوویی هینبوویانا. رند ئەزبەر بکرانا ژ بۆنا ئینتامێ. ژ بۆی وێ یەکێ ژی چار پێنج گەدێد مەکتەبێ دبوونە

یەک، ئۆدەک ب مەهەکی کرێ دکرن. ئوسا ژی مە هەر پێنجا ئۆدەک کرێ کربوو. مەحموود ترک بوو، برێ مەمەد ئەفەندییێ نفووس کاتبی بوو. ئەوی ژی تەڤ مە ئۆدە گرت، مە تەڤ دخوەند.

برێ وی ئاراق ڤەدخوار، مەحموود گۆتە مە:

– وەرن ئەم هەرنە جەم هایرۆیێ دەنچی ئاراقێ بکرن، بینن ڤەخون.

ڤەخوارنا ئاراقێ یاساخ بوو، ترکا ڤەدخوار، ئەو ژی دزیڤا، لێ گلییێ مەحموود کەتە سەرێ مە. ئەم چوون، مە ژ هایرۆ نیڤ ئیستەکان ئاراقا کشمشا ستەند، ئانی. مە دەرێ ئۆدێ سەر خوە دادا کەسەک ب مە نەهەسە، یان پەنێرێ مە بۆل، ئەمێ "کامپانییە" راستکن. نها کەسەک ژی مە سەردا ناچە، یەک مە ژ یەکیرا دبێژە: "وەرە تو بخوە"... ئەم نەوێرم سەربەست هلدن، دو دلۆپا سەر خوەداکن، ئەم ژ هەڤرا دبێژم: "ئەم زارن، رووڤییێ مە تەنکن، وێ رووڤییێد مە بشەویتە".

هەر نەیسە، مە گولا ئەولین کرە پارا مەحموود. مە گۆتێ: "تو ترکی، بەرێ تو ئاراقێ ڤەخوە، پاشێ ئەم". کول هالەکی مە مەحموود قاییل کر. چ سەرێ وە خوەشکم، مە شەش "خۆرتا" هەتا ئەسرێ ئانجاخ ئەو نڤ ئیستەکانا ئاراقێ خلاز کر، لێ هایرۆیێ دەنچی رۆژێ دەه ئیستەکان ژ وێ ئاراقێ ڤەدخوار، قەت منەت ژی ژێ نەدگرت.

هەر یەکی ژ مە دەه ئاڤ دەڤێ خوە وەردان، وەکی بینا ئاراقێ ژی مە نەهاتا، وەکی پێبهەسیانا وێ رند پۆستێ مە نەرم بکرانا، لێ ئەم هێسا ژێ خلاز بوون. من ئێدی هەو رووچکێ ئاراقێ دیت، هەتا ئاپێ منی بەکر ل ئیدرێ خولام بوو، رۆژەکی دو تاس ئاراق ب لاڤاییا دا من، یەک ژی ب دەستێ زۆرێ، لەما ژی ئەز شەڤ رۆژەکی نەهش کەتبووم، مال و خوشکێد من تێر سەر من گرییابوون، کو ئەزێ بمرم.

هەتا من ئینتام کوتا کر، مال ژی بەر ب زۆزانا هلگەرییان. من خوە ل وارێ تەماشە گهاندە زۆزانییا. گەلەک منرا شا دبوون، لێ دییا من ژ هەمییا زەعفتر شا دبوو. ئەز ژی پر شابووم. پاییزدا هەتا سەر هاڤینێ ئەز مینا چڤیکا قەفەسێ دا

بووم. ئەو دەرسێد گران ددانە مە، ئانجاخ مە پێرا دگهاند، وەختێ مە تونە بوو ئەم لەزەکی بچوونا ناڤا زارا، تەڤ وان بلیستا. ئەگەر جارەکی ژی ئەم بچوونا، گەرەک زوو ڤەگەرییانا، بهاتانا دەرسا. سبە و ئێڤارا ل سەر رییا مەکتەبێ مە لیستنا زارا ددیت، هەر جارا ستوویێ مە بەر لیستکێدا خار بوو، لێ نها؟ نها ئەز ئێدی ژ بن وێ جەبرێ دەرکەتبووم، میرێ دلێ خوە بووم. من زار تۆپ دکرن، دلیست، هەتا ئێڤارێ من دخوەست بلیستا، برچبوون نەدکەتە بیرا من، ئەگەر تی بییامە ژی چ بۆل؟ ئاڤێد کانییا و بەلەکییا.

کارێ مە هەتا ئێڤارێ لیستن بوو، تە دگۆت قەی ئەو ژی ئەو ژی دەرسەکە، ئەز ژێ شووندا کەتمە. ئەز ببوومە هۆستایێ لیستکێ، من گەلەک لیستکێ تەزە زار هین کربوون، ئەو لیستکانا ل دییادەنێ هەبوون، گەدێد گوند ئەو لیستکانا نزانبوون.

مەرڤ، کو دەردکەتە کێرتا پێش ئۆبێ، ژ سینۆرێ ئیرانێ بگرە هەتا دەشتا زەنگەزووری و بازیدێ، چیپایێد چۆبانێ، کەلا کۆچۆ، وی یالیڤا باڤێژە دییادینێ، هەتا تاشلچایێ بهاتا دێرا نادۆ، بەدۆ (ناڤێ دێرێ ئوچکلسە بوو) چیپایێد سۆرانێ و قاملبووجاخێ (گوندێ باڤێ نڤیسکارێ ئەرمەنییانی ناڤدەنگ هەڤالێ هراچییا کۆچار)، چیپا و بانییێد مەلەقەرێ، تاپێ خێچ و قەرەجێ، هەتا بگهیشتا سەر دییارێ گەلییێ زلا دەستێ چەپێ، ئەو کرێ بێسەری، بێین ژ گارا گێ، گرێ نێرییا، شکەڤتێد شڤەدەرێ هەتا جۆتەکێ تەندوورەکێ دهاتنە خویان. من تەندوورەک نەدیت، لێ دگۆتن، وەکی ئەو زییارەتا، قوربانا دبن بەر وێ شەرژێ دکن. سەرێ وێ دو جیپا ئالاڤا کەسک و سۆر دەرتێ، دەرێ هەر یەکی قاسی دەرێ تەندوورەکێیە، گۆشتێ قوربانێ سەر وی ئاگری دپێژن. ب تەخمینا من ئەو ڤوولکانێ تەمری بوویە، لێ دەوسا وی هێ هەبوویە.

ئەو زۆزان لاییقی ناڤێ خوە بوو تەماشە. ئا مالێ مە چووبوونە وێ زۆزانێ. راستی ژی ژ وێ دەرێ مەرڤ ل هەر دەرا تەماشە دکر. دەوسا ئۆبێ گەرەکە فرە بوو، دو کانییێ وێ هەبوون، یەک مالا ئاغێ ل سەر دانی بوو، کەس نەدچوو سەر، یەک ژی بناتارا ئۆبێدا بوو، ئەو یا گوندییا بوو. لێ ئاڤێد بەلەکییا ژی ژ کەڤانا فێزا ئۆبێ دهاتن ب چەند جەوکا، بەلەکی د کەڤانێدا مابوون، تە دگۆت مەخسووس خوە

جیییَ کۆردا ڤەشارتنە، کو نە با پاکی ژێ بگرە، نە ژی زەرەقە رۆژێ. جارا وەختا گەرمێ، پەز دانین ل تەرازینا دڤێ بەلەکییێ ددانە مەخەل، هنە پەزێد لاپە قەلەو دچوون سەر بەرفا بەلەکییێ مەخەل دهاتن، شڤانا دگۆت: "ئێ دخوازن دووڤ و بەزێ دلهناڤا کزرکن".

ژنەکە بییە جاهل د ئۆبێدا هەبوو، ناڤێ وێ کەوێ بوو. جارەکی ئەز ژ زارا خەوله کرم و گۆت:

– ئاحمەد، ئەسمەر حز تە دکە.

وی چاخی من حزکرن نزانبوو چییە، لەما ژی من گۆت:

– ئەزی ب ئەسمەرم، و رەڤیم چوومە ناڤا زارا.

جارا دودا دیسا کەوێ تو بەلگ ژی من نەخوەند، جارا سسییا هات، ئەز خەوله کرم، ب دەستێ من گرت، گوستلەکە توونجێ زەرە قاش سۆر خرپشاندە تلییا من و کیسکەکی قەنەوزی (یانێ شۆلک، قەدفێ سۆر) کەسکی مۆرکری ژی کرە دەستێ من گۆت:

– ئەسمەرێ ژ تە را نیشان شاندییە.

من لێ نەهێری و دەنگ نەکر، جارا دەنگ نەکرن ئەشارەتا قایلییێ یە. دەرەوە، مەرڤێ سست زوو تێ خاپاندم. خاسما کو ژن، ئەو مەرڤێ قەلس، سست دگەرە، وەکی مەتلەبا خوە بینە سەری. ژ سستییا من کەوێ ئەز سەروەخت کرم. چەند جارا ژی، پاشی دۆتنا پەزێ نفرۆ، کەوا کن ئەم د نەپەنییێ دا دگهاندنە هەڤ. ئەسمەرێ ئەز هەمێز دکرم و پاچ دکرم، لێ من نا. جارا سسییا کەوا کن ئەز هینی پاچکرنێ ژی کرم.

ئەسمەر ژی من مەزنتر بوو، ئێدی گهیشتبوو. ئەز ژی راستە د بەژنێ دا بلند بووم، لێ هوسنێ دنێدا ئەوقاس ژی بەربچاڤ نەبووم، یەکی ئاشقۆرکی بووم، پۆزێ من ژی تشتەکی ژ پۆزا درێژتر بوو. ب تەخمینا من ئەسمەر ب شیرەتا کەوا کن نە کو دل کەتبوو من زاری، لێ ئەو دل کەتبوو خوەندن و کنجێد من، خاسما کو ئەو قەیتانێد رەنگ رەنگییە دڤێ ملێ من و قۆتکا رەشە فینۆیێ منڤا. هەتا کوتابوونا

تەتیلێ ئەز ژی ئێپێجە سەر ئەسمەرێ گەرم بووم، لێ پاک بوو، پاشی دو مەها گاڤا ئەز ب ئیزن هاتمە مال، گۆتن: "ئەسمەر دانە مێر و سییارکرنە برنە". ب وی تەهەری مرازێ من و ئەسمەرێ تەربی.

پاییزێ ئەم ل مەکتەبێ بەرەڤ بوون. لێ ڤێ جارێ ئەز ئێدی ل مالا سۆسن ئەفەندی نەدمام، قۆناخا من ببوو مالا ئەمەر چاوش.

ئەمەر چاوش مەرڤەکی قرنتە بوو، مالێ دنێ دا تەنک بوو، کورێ وی ئەبدلهەمید هەڤالێ منی مەکتەبێ بوو. دێکە وی هەبوو هەیشتێ پێنج سالی بوو. چاخێ کو ئەمەر چاوش هەڤت سالا چووبوو ئەسکەرییێ (ئەسکەرییا وی چاخی هەڤت سال بوو)، دییا وی کەڤچییێ وی نان خوارنێ هەڤت سالا ژ بەر پشتا خوەدا خوەی کربوو، شەڤێ ژی ددا بەر سەرێ خوە و رادزا. وەختا ئەمەر ڤەدگەرە تێ، دبێژە: "لاوۆ، هانێ کەڤچییێ تە" ئەمەر چاویش ژی زەعف قەدرێ وێ دگرت و رند ژی خوەیی دکر. لێ ژنا وی هەلێ، زەعف پنتی بوو، شوخولێ تەمیز نەدکر، خوارنا هەلێ چێکرا مەدێ من نەدچوویێ، کو برچی دمام چارنەچار من دخار، لێ وەی ل من وێ خوارنێ.

خوشکەکە ئەمەر چاوش هەبوو، ناڤێ وێ خەجێ بوو، مێرێ وێ هاتبوو کوشتن، بست سالییا خوەدا سەر کورەکی تەنێ روونشتبوو، هەتا ئێڤارێ سییار بوو، تەڤ مێرا ب چەک و سلەهـ دگەرییا، ژ دو سالا شووندا ئەوێ هەیفا مێرێ خوە هلدا. تو کەسی نەدکاری ژ خەجێ خەبەردا. گاڤا ئەو بهاتا مالا برێ، دگۆتە هەلێ: "پاک گوهدارییا کورێ شەوێشێ برا بکە، ئەم ناسێ هەڤە باڤ کالانن، هەما تو بێدلییا ئاحمەد بکی، کەلێ باڤێ تە، ئەزێ تە بکمە خورێ گوللەکی تە گەڤەرکم". ئەم تەڤ ژی دکەنییان.

هەڤتەکی روونشتن مەکتەبێ ل مە خوەش نەدهات، چما کو ئەو سێ مەهـ بوو ئەم ئازا و سەربەست ل چییا و بانییا دگەرییان، لێ پاشێ مە هێدی-هێدی خوە دا بەر نیرێ خوە.

مەتا ئەمێ، کو ئەز دیتم، زەعف شابوو، دەست ستوویێ منرا بر، ئەز پاچ کرم، پرسییارا دییا من کر:

– ئاحمەد، لاوۆ، هنگی تو چوویی من هێ مەکتووبەک ژ براکێ تەرا شاندییە، کەس تونەبوو بنڤسییا، ئەو مەکتووب ژی ئەز چووم، من لاڤایی ل خێیرەدنێ برازییێ مەلله بەکر کر، منرا نڤیسی.

قرارێ من و مەتێ بوو ئەڤ، کو ئێدی نە وەختا دەرسا، پاشی شاباشێ ئەز مەتێرا نامە بنڤیسم. رۆژەکی دیسا ئەز چووم. من نامە مەتا خوە نڤیسی، شەلبکەک ژی شرێ خوە ڤەخوار. (من ڤەنەخوارا مەتێ وێ بخەییدییا). ئەز و مەتێ دەرکەتن، گوهدرێژەک کەتبوو سەر پووش و پەلاشێ مەتێ، کو دابوو سەرهەڤ ژ بۆنا دەبارا چێلەکێیە زڤستانێ.

– هۆشە، هۆشە، هەی مالا خوەیی لێ خراب بوویێ، – مەتا ئەمێ دگۆت، کێ من هەیە دەبارێ بینە، تو ژی دخوی؟ کەڤرەکی بچووک ئاڤێتێ. – ئەڤا چەند جارە من ژی خوەیێ تەرا گۆتییە، لێ مقاتێ ل تە ناکە. ئەو پاک بوویا وێ بهاتا بووبوویا ئێشەکچی؟ ئەو ژی دبێژە: "ئەز نەبییێ سورمەلی مەمەد پاشا مە، کورێ ئاحمەد بەگێ مە..." لەما دبێژن: "ژ وەلییا خوەلی، ژی خوەلییا ژی وەلی!.."

– مەتا ئەمێ، چما ئەو کورێ بەگا نە؟

– ئەرێ، لاوۆ، کورێ ئاحمەد بەگێ یە، کو چەرکەزا ل کەلا تۆپراخقەلێ، ئەو و عەڤدلا بەگێ برێ وی کوشتن، ئەو هکیاتەکە تەمامە، پاشێ ئەزێ تەرا وی گلی بکم.

– مەتێ، لێ وەکی بەگە چاوا هاتییە بوویە ئێشەکچی؟ (ئەشەکچییا ب بارێ کەرا دچوون گوونی و سەرگین دانین دفرۆتن، پێ ئەبوورا خوە دکرن).

– لۆ، لاوۆ، وەکی ئاغاتی نەبە، تەڤ ژی ئێشەکچی نە، لێ چنە؟ نە خوەندنا ئاغا هەیە، نە ژی سەنەتەکی وان، لێ ناڤێ وان و مالێ وان نەبە، تەڤ ژی مینا ڤی سەهید بەگێ مە وێ ببنە ئێشەکچی.

من خاترێ خوە ژ مەتێ خوەست و چووم، لێ گلییێ کو مەتێ گەرە ژ منرا بکرا، من ندزانی چ یە، لەما ژی مەراقدار مام، کەنگێ مەتێ وێ نەقلێ ژ منرا بکە.

– رۆژا ئێنێیێ بوو، هێسابوونا مە بوو، ئەم و گەلەک مەخلووقەتێ دییادینێ چوونە وێ مەیدانا مەزن، ل کی دەرێ دەوەتەکە گران بوو.

بابا ئەفەندی (دەولەتیکی بازیدێیی قەراهـ) قیزا مستەفا ئەفەندی، جەمیلە، خوەستبوو ژ مستەفایێ کورێ خوەرا. دو جییا گۆڤەند دگەرییا. یەک هوندور هەوشا مستەفا ئەفەندییە زەعف مەزن سوورکریدا، یەک ژی ل پێش سوورێ. بابا ئەفەندی سێ دەست دەف و زورنە ئانیبوون. هوندور سوورێدا دەوەتییا خۆرت، قیز و بووکێد ئەفەندی و ئاخەلەرێد دییادینێ دلیستن، لێ دەرڤا ژی جماعەتا ئۆرتە و کەسیبا دلیستن، لێ کەسیب دها زەعف بوون...

نێزیکییا بووک سییارکرنێ هەرسێ دەست دەف و زورنە ئانین وێ مەیدانا مەزن، قەیدێ سییارا لێخستن، سییارا دەست ب لیستکێ کر و کەتنە جریدێ.

د ناڤا سییارادا هەبوو ئەلۆیێ مهیەدنێ. ئەلۆ قرنتە بوو، ئەو سییارەکی زەعفی باش بوو، هەم ژی لاقردیرچی، ل کی دەرێ روونشتا، مەجلسا دۆرێ ژ کیسی وی دکەنییا. ئاغا و خولام ل جەم وی یەکبوون، خەبەرا وی هات گەرە بگۆتا.

ئەلۆ رم و شەشخانێد خوەیە بەرێ هێ خوەیی کربوون. رۆژێد دەوەتا سییار دبوو ب وانا دلیست. ئەوی تەنگێد زین ڤەدکرن، چڤاس بایێ هەسپێ بوو داژۆت و دبوو شرقە-شرقا زەنگوویێد وی ل سەر پشتا هەسپێ ل هەڤ دخست، رم ب بایێ هەسپێ داڤیت، ل پێشییا وی رم گوت دبوو و ژ بایێ هەسپێ رم هلددا. مە نەدت، لێ دگۆتن: "د جاهلتییا خوەدا ژی بایێ هەسپێ جۆتکی ل عەردێ دخست و سییار دبوو". ل وێ مەیدانێ سییار بوونە دو قەلفا، جرید لیستن. ئاغالەر و ئەفەندییێد دییادینێ مەرڤێد حوکومەتێ ژی ل ئارەکی بەرەڤ ببوون، تەماشە دکرن.

ئەلۆ دووز رکێفی سەر کۆما گرەگرا دکر، ئەو ژی بەر درەڤین، ئەلۆ چار سخییێ شەشخانا (فشەنگێد باروتێیە بێ گولله) بەرددا وان، ئەو د تۆز و خوبارێدا دمان، ئیجار ڤەدگەرییا ئۆرتا مەیدانێ، رکێفی سییارا دکر. سییار ژ بەر درەڤن، ئەوی پارا ئەو ددانە سەر سخیا و قوونرما.

مەرڤەک دییادینێدا هەبوو، ناڤێ وی هەجییێ ژار بوو، سەر و روویێ خوە بەردابوون، قرێژ، گنجرۆک و ئاقلسڤک بوو. توورەکی پارسێ ملدا بوو، ژ ناڤ شەهەر خوەرا پارس دکر. ژ بێئۆخرییا هاجی هات، وێ مەیدانێرا دەربازبە، هەرە. ل ئۆرتێ مەیدانێ ئەلۆ رکێفی سەر هاجی کر، دو سخی بەردانێ و ژێ دەرباز بوو.

هاجی د ناڤ تۆز و دوومانێدا ئوندا بوو، ل ستۆ هەڤ وەر بوو. هەتا وی خوە راست کر، کو برەڤە، ئەلۆ جارەکە دنێ خوە گهاندێ، دو سخییێ دنێ ژی سەر هەڤ بەردانێ، ئەو ل عەردێ ناڤا تۆز و دوومانێدا ڤەقەرپرچی. ئەلۆ خوە ب گرەگرارا گهاند، دو سخی بەردانە وان، لێ ڤێ جارێ ئەوانا سێ چار دار ل وی و هەسپێ دان. ئەلۆ وەخت ئوندا دکر، هاجی خوە راست نەکربوو، رنگنییا دو سخییێ دن سەر سەرێ هاجی هاتن ئەو دوومانێدا ئوندا بوو. ئەلۆ ل سەر هەسپێ پەیا بوو، تۆربێ وی پارسێ ژ ستو دەرخست، سییار بوو، رکێفی سەر ئاخەلەرا کر، هەموو ژ هەڤ کاژۆ واژۆ بوون. ئەوی دا سەر بابا ئەفەندی، خوە گهاندە و شەشخانە پێرا درێژ کرێ و گۆتێ:

– تو ڤی تۆربەیی نەڤێژی ستوویێ خوە ئەزێ تە د سخییادا بخشبینم، ناڤا وی مەخلووقەتا تە بکمە ئەلەوات.

دە، بابا ئەفەندی هم ژی ترسا خوە، هم ژی چاوا کو باڤێ زاڤێ (لاقردییێد ئوسا ئەدەت بوو) تۆربە گرت، ئاڤێتە ستوویێ خوە.

– گەرەک، ئەلۆ گوت، تو ها پارسەکچی بوویایی، وەکی تە قەدرێ کەسیب کووسیبا بزانییا، مالێ تە ژی خودانا مە کەسیبانە، هەر یامدا بەلا وە ل مە دگەرە، – هەی لوولا شەشخانێ ژی دنچاندێ،– زوو هەرە. ئیرۆ ژی بەلا تە ل کەسیبا ژار و بەلەنگاز گەرییا، وەکی دەوەتا کورێ تە نەبوویا منێ چما فەقر ئاوا بدا جەزارەتێ؟ ئا؟ دە زوو، دە زوو دو مەجدییێ سپی دەرخە، برا هاجی هەرە دوا ل مرازێ بووک و زاڤێ بکە.

بابا ئەفەندی مەجدیکی دەرخست کو بدە، ئەلۆ رنگ سخک بەردا دەست و پییا. ئەوی هلاڤێت و دو مەجدی (مەجدکی دو ماناتێ زەر بوو) درێژی ئەلۆ کر. هانێ بگرە، خودێ بەلا خوە بدە تە، – بابا گۆت.

– تە ئەم رەزیل کرن. تۆربە ژی ستوویێ خوە دەرخست. ئەلۆ تۆربێ هاجی ئاڤیتە ستوو، کنج منجێد وی داوەشاندن، هەردو مەجدی دانە هاجی، دەستێ وی درجفن، ژ شابوونا نزانی چاوا بکە، چما کو ئەوی ئەفەندی عەمرێ خوەدا مەجدی جێبا خوەدا نەدتبوون.

– ده هلده و بانزده، ئەز هەڤالێ وه مه، ئەلۆ گۆت، نکارم ببمه هەڤالێ وان، مالێ وان کەدا عەڤدانه، ئەو جەهنەمی نه ده ئەو جماعەت ژی مەزنا هەتا بچووکا ئوسا کەنییان، زکێ خوه گرتن و چوون. وێ دەرهەقێ سێ چار رۆژا هێ گلی دکرن، هن ل ناڤا شەهەر، هم ژی ل مەکتەبێ.

شاباش بوو، ئەم ژ مەکتەبێ دەرکەتن، من دیت مەتا ئەمێ ل بەر دیوێر سەکنییه، ئەز سەردا چووم، من ژێ پرسی:

– مەتا ئەمێ، چما ل وێ سەکنیی؟

– هڤییا ته مه، لاوۆ، تو بێیی، کاخەزەکی ژی ئیبکێ خوەرا بنڤیسم.

ئەم تەڤ لێخستن چوون، من مەکتووب ژ ئیبراهمرا نڤیسی، ئوسا ژی پرس کر: "تو یێ کنگێ ب ئیزن بێیی مال؟ " ئەوی نڤیسی بوو کو "ئەزێ بێم". ئەز رابووم خاترێ خوه بخوەزم، لێ گلییێ مەتێ کەته فکرا من.

خۆزان و مەمەد پاشا

– مەتا ئەمێ، نە تە گۆت: "ئەزێ سالخێ مەمەد پاشا ژ تەرا بکم؟"

– ئەرێ لاوۆ، وەکی وەختێ تە هەیە، روونێ، ئەزێ ژ تەرا بێژم. ئەز ژی دخوازم مەرڤەک هەبە، ئەز پێرا خەبەردم، یان نا هەتا ئێڤارێ تەنێ ئەز کەر و گێژ دبم. روونێ لاوۆ، روونێ...

– سورمەلی مەمەد پاشا مێرەکی زۆری زۆر بوو، – مەتا ئەمێ دەستپێ کر، – ئەوی هەسابێ مرنێ ژ خوەرا نەدکر. چاخێ کەلا خوە چێکر، مەرڤ هلدان برنە تەماشێ و پرسی: "ئەڤ کەلا منە چەند سالا عەمر بکە؟" ئەو مەرڤانا دبێژم: "قەت نا وێ سەد سالی عەمر بکە." ئەو دبێژە: "پاشی سەد سالی ئەزێ دیسا چێکم."

– دێمەک، ژ نەمرا بوویە، مەتێ گۆت. ئەرێ، کورێ خوەیی دەلالرا بێژم، خۆزان وەلاتەکی قوومە گەرمستانە. ملەتێ خۆزانێ ملەتەکی مێرخاس و ئوسا ژی سەرساخ (سەرهشک) بوو، بەر دەولەتا ئالی ئۆسمان ئاسێ دبوو، خەرج و ڤێرگی نەددا دەولەتێ. دەولەت نەچار ما، ئەسکەر شاندنە سەر وانا دیسا تشتەک پێ نەکر. دگۆتن ئەوانا دبوونە دو دەستا، خوە خشی ناڤ قوومێ دکرن. ئەسکەر کو دهات تشتەک رێدا نەددیت و دەرباز دبوو، پێشدا دچوو. ئەوانا دەستەک ژ پێشییێ ژی بن قوومێ دەردکەت، دەستەک ژی پاشییێ، دکرنە ئۆرتا خوە و لێدخستن، کۆک ل ئەسکەرێ رۆمێ دانین، دە ئێ قەنج ئەو بوو ژ مالێ نەهاتبوو. لێ لاوۆ، ها گۆتن. یەکی ژی دگۆتن ئەوانا پێشییا سییارا بانزددان، سییارا ددا سەر، چاوا ژی دکرن ب وانرا نەدگهیشتن، چما کو تەختکێد چۆکێد وان تونە بوون. یەکی ژی گەرم و دێمستان، ئالتکرنا وان چەتن بوو.

سولتانێ رۆمێ نەچار ما، گازی سورمەلی مەمەد پاشا کر، برە ستەمبۆلێ و ژێرا گۆت: "چارە ب خۆزانێ نابە. گەرەک تو ئەسکەرێ ئەشرا بەرەڤکی هەری سەر

خۆزانێ، وانا ئالتكی، خەرج و خەراجێ وان ژی تۆپكی بینی، ئەزێ روتبا تە بلند بكم". ئاها ژ بۆنا روتبا خوە ب هەزارا ئەسكەرێ نەفامێ بەرەڤ كر بر... نیڤی ژێ شووندا نەهات، لێ ئەو وەلات ئالتكر و خەراجێ هەڤت سالا ژی تۆپ كر، ئانی.

بەدبەختییێ ل وی و ئەسكەرێ وی دەستدا. ڤەگەراندنێ، نیڤی رێدا بایێ سامێ ل ئەسكەرێ وی رابوو. دبێژن باكی گەرمە، ل كێدا یان گەرە بمرە، یان كۆربە، یان ژی دەردەك ژێرا پەیدا دبە. ئیجار، ژ كورێ خوەیی دەلالرا بێژم، نەخوەشەكی گران دكەڤە ناڤ ئەسكەرێ مەمەد پاشا، كو كێ دمر چەعل دكرن، هەتا دهاتنە ئێورا مایین، دەستەكە دن نەخوەش دكەت، هنەك ژی ل وێ ئێورێ چەعل دكرن، ئوسا وی تەهەری تێن دەردكەڤنە وەلاتێ سەرهەدێ.

عەڤدالێ زەینكێ دەنگبێژێ مەمەد پاشا بوویە، ئەو ژی قۆناخ-قۆناخ كلاما دبێژە سەر وان و تێن. ئاها، ژ بۆنا چینبلندكرنا مەمەد پاشا، قەدەرەك سییارێد وی هاتنە كوشتن، نیڤەك ژی بایێ سامێ قر كر.

ئەم ل ڤرا بێژن چەند كلامێد خۆزانێ، ئێ كو عەڤدالێ زەینكێ گۆتنە:

"... ڤان نەخوەشا نالە نالە،
ل وەلاتێ خەربا نە جیە، نە نڤینە، نە بەرپالە،
دەردێ ڤان نەخوەشا تاسەك ئاڤا زۆزانێد سلیبانی سارە.
چوومە خۆزانێ، سەرێ سووكا
رۆژێ تەباتییا مە تونە ژ دەست گەرمێ،
شەڤێ خەوا مە نایێ ژ دەست واقە-واقا ڤان واویكا،
كولێ تو بكەڤی مالا خوەیییێ ڤێ خۆزانێ،
چاوا ژ هەڤ قەتاندییە دەستێ گەلەك زاڤا و بووكا.
وەی خۆزانێ، وەی خۆزانێ،
دە برا خودێ خراب بكە ئاڤا تە زۆزانێ،
ئەزێ چاڤێ خوە ل ناڤا سییارا دگەرینم
ئەز نزانم قەیمەزێ ئێزدی-سییارێ قولە،

فەقی عەلی سییاریێ گەورۆ کانێ.
وەی دونیایێ، وەی دونیایێ،
قەدا بێ هەرسێ رۆژێد فەلەکێ،
دووما تە دونیایێ،
فەلەکا خایینە، ب سورمەلی مەمەد پاشا
فەقی عەلی سییاریێ گەورۆ،
قەیمەزێ ئێزدی سییاریێ قولەرا نایێ.

ژ کوریێ خوەرا بێژم، ئەسکەرێ مەمەد پاشا تێ دەردکەڤە سەرهەدێ، خوە دگهینە جییێ هێنک و ئاڤا سار. ئێڤارەکی ئەسکەرێ وی دێورە. چادرا مەمەد پاشا ژی ل گۆشەکی ئەسکەر، جکی بێ قرە–قرە، ل سەرێ تاپەکی لێدخن. وەختا رازانێ توولا بەلەک ل دەرێ چادرێ لێدخە. مەمەد پاشا رادبە دەردکەڤە، دبینە، کو مەرەکی مەزین (زیبا) کەتییە نەڤالێ بەرب چادرێ تێ. مەمەد پاشا دکە کو ڤەگەرە چادرێ، شووریێ خوە هلدە، مەر پۆچکا خوە داڤێژێ بەرب خوە دکشنە و خوە لێ دالنە.

ژنا مەمەد پاشا جەواهر خانم، دەرتێ دەرڤا، ئەجێبەکە گران ب چاڤێ خوە دبینە. زیبا تەمام خوە ل پاشێ ئالاندییە، هەر ئەوی هەردو دەستێد خوە بلند کرنە، نەکەتنە بەر قەتێد زیبێ. ئەو ژنا خوەرا دبێژە: "جەواهر، زوو شووریێ من ب منرا بگهینە". ژن شوور تینە، ژ کالان دکشینە و دبێژە: "ملێد تە ناخەبتن، بسەکنە ئەز قەتێد زیبێ ژ ناڤا تە ببرم". ئەو دبێژە: "نا، خەلقێ سبێ بێژە: – ئەو خلازێ ژنا خوە بوو. شوور بدە من". دەستێ وی پاک ناخەبتە، هەتا ئەو قەتێ زیبێ ژ ناڤا خوە دبرە، زیبا ژی پارخانێد وی دگوڤێشە، هوورهووری دکە و دکە زک. مەمەد پاشا ب قەتێ زیبێ ڤا تەڤ دکەڤنە عەردێ.

کوریێ خوەرا بێژم، د تۆپراخقەلێدا چەرکەز هەبوون. دگۆتن وەختەکی پادشێ ئوورس ئەو سرگوون کربوون. حوکومەتا تۆپراخقەلێ ل دەستێ واندا بوویە. سورمەلی مەمەد پاشا ژی رۆژ نەددا سەرێ چەرکەزا. وەختا کو چەرکەز جابا مرنا مەمەد پاشا دبهێن، ئۆمەر چەرکەز، مەزنێ چەرکەزا قایمەقامێ تۆپراخقەلێ ژ

ئەيناتارا دشـــينـە دەف و زورنە تينە و د هـەوشـــا خـــوەدا ليّـــدخـــە. ئـايهـــاى ئەوى نەمەرديكى زۆر كنبوو.

دەھ كورێ مەمەد پاشا هەبوون، عەڤدولاھ بەگ مەزن بوو. ئەو هڤيیا برا ناسەكنە، دچە ديوانا ئۆمەر چەركەز دبێژە:

– ئەڤ چ دەفە، چ زورنە يە؟

ئۆمەر چەركەز دبێژە:

– چما تو نزان؟ ئەو دەوەتا من و جەواهر خانما دييا تەيە.

كورێ خوەرا بێژم، عەڤدولاھ بەگ ركێف دكە، قەت ناهێلە ژ جی بپرپتە. قەمەكی د سـەرێ دلێ ئۆمەر چەركەز دا دكە خار، وی دكووژە. چەركەزێد ئۆدێدا ركێفی سـەر عەڤدولاھ بەگێ دكن، برێد عەڤدولاھ بەگێ ژی خوە پێرا دگهين، ژ هـەردو ئاليیا ژی مێر تێنە كوشتنێ. عەڤدولاھ بەگ ل بەر دەری، كو قەمەكی داڤێژە چەركەزەكی، قەما وی سەردەرا ئۆدێدا گوت دبە. كورێ خوەرا بێژم چەركەزەكی بلند قـەمەكی ل سـەرێ عەڤدولاھ بەگێ ددە، چەرما تەپێ سەرى پاڨژ دكە، تنە سەر ئەنیيێدا دكە خار. لێ ب گۆتنا گۆتيیا ئەهلييێ كـەلێ ژی سـەر سـوورێ كەڤر و كەرسـەكـبوون ل چەركەزا دخستن و برەک تێ كوژتن ژ بۆ وێ نەمەرديیا وان كرى.

رۆم تێ دكەڤە ئۆرتێ، ژ هەڤ دقەتينە، كەسەكی هەپس ناكە.

عەڤدلا بەگ برندار دبە، وی دبن، سـەرێ وی چلە دكن و چەند رۆژ دەرباز دبە ئەو ژی بەرەبەرە پاک دبە.

وەختـەكی هـەوارێ تين دبێژن: "ئەسكەرێ چەركەزا هاتە سـەر وە". عەڤدولاھ بەگ دبێژە: "زووكن چەک–سلاهێ من بين، ئەجەلە هـەسـپێ من زينكن" دييا وی، ژنا وی مەرڤێد ماينڤا خوە داڤێژنە و دبێژن: "تو برينداری، نكارى بكی شـەر تو نەچە، ئێد ماين سييار بوون، چوون ژی".

ئەو دبێژە: "نا، نا، هەتا ناڤا جيیادا بمرم، برا ئەز ل مەيدانێ بێمە كوشتن".

هـەسپێ تين، ئەو ب زەرپ و هێرس، كو سييار دبە، چلەكرنا سـەرێ وی دبشكڤە، ژ هـەسـپێ ژۆر دا تێ خـوار. هـەتا دبن داتننە سـەر جيیـا، ئەو تەخدر ددە. جاب ژی

تێ، دکنه گازی دبێژن: "چەرکەز نینن، خالێد عەڤدولاه بەگێ نە هەوارا وی هاتن".
لێ چ فەیدە، خال گهیشتنە سەر جنازێ عەڤدولاه بەگێ و ساخی نەدتن و سۆند خوارن، پەیا نەبوون، چوونە سەر چەرکەزا. کورێ خوەرا بێژم ژ چەرکەزا یەک ساخ نەهیشتن، تەمام کوشتن و ڤەگەرییان چوون. رۆم ژی تەڤ نەدبوو.

ئیجار کلام سەر وی شەری گرێدابوون، من گۆتێ:

– مەتا ئەمێ، دە وێ کلامێ بێژە، کانێ چاوا کلامە؟

– ئەرێ، لا لاوۆ، ئەز دزانم، تو دخوازی من بکی دەنگبێژ، لێ دەنگبێژ ژ مالا مە دەرنەکەتنە، وەکی ئەز ژی ببمە دەنگبێژ، و خوەش خوەش ب کەنێ خوەیی پیرا ڤێ جابێ شرین تێر کەنییا، کێفا من ژی ب کەنێ وێرا هات، ئەز ژی کەنییام. لێ وەکی تو دبێژی، ئەزێ ب زار ژ تەرا بێژم. گۆتنا وێ ئەڤ بوو:

من نزانم دنییا چما وایە،
عەڤدولاه بەگێ گۆت: هەرێ چەرکەز ئۆمەر،
ئەڤ چ دەفە، چ دەواتە، چ زورنەیە؟
چەرکەز گۆت، چما تو نزانی ئەو دەوەتا من
و جەواهر خامما دایکا تەیە.
ڤان میرەکا خوە دا پالێ،
خانملەرا جنیاز کشاندنە یالێ مالێ
قەمەکێ ل سەرێ عەڤدولاه بەگێ دانە،
چاوا کەس تونەیە، جابەکی بدە
ئێلا زلا مالا خالێ.

کۆربوونا عەڤدالێ زەینکێ

هنەکی مە خەبەردا. پاشێ مەتا ئەمێ گۆت:

– ئاحمەد، لاوۆ ئەز گلییێ عەڤدالێ زەینکێ ژی ژ تەرا بکم. هوون کو مەزن بوون، سالخا ژ جاهلێد خوەرا بکن. پێشییێد مە خێرێ نەبینن، مە نە خوەندنە، نە کتێبە، نە ژی دەفتەرە، وەکی هەر قەوماندنێد مە ژی بێنە نڤیسارێ. زڤری سەر من، بن لێڤادا کەنیا: – بەختەواری سەرێ من، کاتبەک تونە ژ لاوکێد ئەسکەرییێرا کاخزەکی بنڤیسم، ما کو تەریقێ بنڤیسم.

کورێ خوەرا بێژم، عەڤدالێ زەینکێ دەنگبێژ بوو، قۆناخ–قۆناخ ئەوی ئاڤیتە سەر سییارا نەخوەشا، هەتا هاتن. بابێ سامێ ئاخر ل عەڤدال ژی دابوو، ئەو ژی نەخوەشییێ نەمر، ژ هەردو چاڤا ئەو نوخسان بوو.

رۆژەکی رێنجبەر ژ دەشتێ قولنگەکی پەر و باسکێ وی شکەستی دگرن، تینن گوند. عەڤدال لاڤایا ل رێنجبەرا دکە: "ئەوی قولنگێ بدنە من، ئەو ژی مینا من برندارە. بدن ئەز پەرێن وی گرێدم بەلکی قەنجبە، هەرە بگهژە هەڤالێد خوە، مینا من هەتا–هەتایێ برا ژ هەڤالا نەمینە و ژ رەفێ خوە نەقەتە".

رێنجبەر هەیفێ ل عەڤدال تینن و دبێژم: "کەرەمکە، هانێ ژ تەرا ئاپێ عەڤدا".

عەڤدال قولنگێ خوە تینە، پەرێ وی جییێ شکەستیدا گرێددە، وەعدەکی کندا پەرێ قولنگ دجەبرە، ئەو هینی عەڤدال دبە و هەڤرا دبنە هەڤال و هۆگر.

باهار تێ، بەلەکی دکەڤنە عەردێ، تەیرادە ژ زڤستانا سەرهەدێیە سار بەر ب وەلاتێد گەرم چوویی، کو زڤستانا خوە ل وان وەلاتا دەرباز دکن، هێدی–هێدی ڤەدگەرن تێن وەلاتێ سەرهەدێ، وەکی دیسا ل دەشتێ زۆزانا، وێ چێرێ، گول، سۆسن و تەهەر–تەهەر چیچەکێد دەلال، ئوسا ژی ساز و گۆلێد ئاڤێد، سار بگەرن، هێلوونا داینن، جووجکا دەرخن ب فراخن، کو پاییزێ وان ژی بدنە رەخ خوە و دیسا

بەرێ خوە بدنە وەلاتێ گەرم.

عەڤدال هیڤییا رەفێد قولنگا بوو، ژ بۆنا وێ سۆزێ دایی کو پەرێ قولنگ قەنجکە و جارەکە دن دیسا بگهینە هەڤالا. "هەمین ئەز شووندا مامە، برا قولنگێ من شووندا نەمینە، بگهیژە هەڤالا". –عەڤدال دگۆت.

ئەو بێسەبر هڤییا هاتنا قولنگا و دەنگێ وانی زیز بوو.

ئەو رۆژا عەڤدال هیڤییێ بوو، ئەو رۆژ هات. بوو قرە–قرا قولنگا، هاتن سەر گوندرا دەرباز بوون، ستو درێژ کربوون، پەر دکوتان دەر باز بوون، چوون ل مێرگ و چیمانێد بناتارا گونددا دانین. لێ مەرڤ کڤش دکر، کو ژ وەلاتێ دوور هاتبوون، وەکی سەر گوندرا ژی دەرباز دبوون و دکرنە قرە قر تە دگۆت قەی ئەو دبێژم: "سەلاما شرین ژ وەرا، ئەم دیسا هاتنە زۆزانێد وە. پاییزێ ژی دوا ل ئۆخرا مە بینن".

وێ شەڤێ عەڤدال رانەزا، ئەوی دخوەست زوو سبە سافیبە، کو ئەو قولنگێ خوە ببە بگهینە رەفێ وی، وەکی ئەو ژی بگهیژە هەڤالا. سبێ عەڤدال ب چەند خۆرتاڤا، برەک ژ زارێد گوندڤا چوونە چیمانا، وەکی قولنگ ژ وان نەسلکن. قولنگ دانە دەستێ جاهلەکی سڤک، وەکی ب تەلە–تەل قولنگ بەردا ناڤا رەفێ قولنگا. ئەوی کو بەردا قولنگ چوو ناڤا قولنگا. کورێ خوەرا بێژم، قولنگ ل وی قولنگی هاتنە هەڤ و دانە بەر دندکا، وەکی قولنگ نەفرییا، بەر ب مەرڤا نەهاتا، وێ بەر دندکا دا بکوشتانا.

عەڤدال، کو پێ هەسییا چ بەسە گۆت: "بینن، بینن، کڤشە ئەوی پێشکێشی من دکن، برا ئەو ژی ژ منرا بمینە هەڤال"

عەڤدال و قولنگ ئوسا هینی هەڤدو بوون، یەک بێی یەکی تەموول نەدکر. شەڤا کو عەڤدال دەرەنگی بکەتا، قولنگ دکرە قرە–قر، دەنگ لێ دکر، هلبەت، دگۆت: "رابە، بسترێ".

عەڤدال زەعف کلاما ئاڤیتبوونە سەر خوە، ژ وان کلاما ئەز دو هەبا بێژم.

ئەوی دگۆت، قولنگ ژی پێرا دقیرییا، هلبەت تەوین ددا عەڤدال.

"ئەز عەڤدال ئم، ئەز عەڤدالم،
ژ بۆنا گۆتنێد قۆمسی و نەماما
ژ جەگەرێ برندارم،
ئەزێ پرس و پرسیيارا بکم،
کێ هەرە تبلیسا خودێ ئاڤاکری سەر هەکما،
ژ بۆنا نۆخسانییا هەردو چاڤا ئەزێ هەڤالم.
قولنگۆ، مالخرابۆ ڤێ بەربانگێ
تە سەر مندا چما ها قیرینە؟
مالخرابۆ، چەعڤێد من کۆرن،
پەرێ تە شکەستینە،
وەرە ئەمێ هەرن خوە باڤێژنە
بەر ئۆجاخا شێخ شەمدینە،
بەلکی خودێ چەعڤێد من ساخکە،
باسکێن تە بجەبرینە.
هەیلا وایێ، هەیلا وایێ،
فەلەکە خایینە، ب عەڤدالێ زەینێ
گولا گۆڤەندارا نایێ".

هەڤت سالێ عەڤدال تەمام دبە، تو هەکم تو چارێ ل چاڤێ وی ناکن. شەڤەکی قولنگ دقیرە، عەڤدال مینا جارا رادبە کو بسترێ، ستران دەڤێ وی دا ئەو کولەکێ دبنە، چەعڤێد خوە مز ددە. ئوسا دزانە کو قەرەپەرەنە تێنە بەر چاڤێ وی، جارەکە دنێ دنهێرە، نە کو کولەک، هەلا ستێرکێد ئەزمان ژی کولەکێرا تێن خویان. عەڤدال زارێد خوە هشیار دکە، دبێژە: "مزگینییا من ژ وەرا، رابنە سەر خوە، چاڤێد من ڤەبوونە".

بەرێ کەسەک باوەر ناکە، ئەوانا چرێ ڤێدخن. عەڤدال دبێژە: "هوون باوەر ناکن؟

ئاها، کنجێ ته ڤی رەنگی، ئێد وی وی رەنگییه، ئەگەر باوەر ناکن تێل و دەرزییێ ژ منرا بینن، ئەز دەرزییێ ژی وەرا تێلکم".

ئاها لاوۆ، کورێ من، خودێ ئوسا ل وی عەڤدی هاته رەهمێ... خودێ تو ل هەموو عەڤدێ تەنگییا بێیی رەهمێ، ئوسا ژی ل ئیبکێ منی خەرب بێیی رەهمێ.

چووینا مە زۆزانا و دەوەتا عەڤدلە

بەرێ من کەتە داییکێ، وان زۆزانێد دەلال، کانییێد مینا ئاڤا کەوسەرێ، وان گول، سۆسن و جوورە-جوورە چیچەکێد رەنگ-رەنگییە بەدەو، ئیلاه وان چڤیک و تەیر-توویییێ هەر یەکی ب زمانەکی خەبەر ددا، هەر جوورە ویتە-ویتا وان بوو، کو دستران، وی دەنگێ بلوورێد شڤانایە زیز، سەوتا سترانا وانە خوەش، ل فقێد بەرخڤانا، بچووکیدا لێدخستن، کو هنەکی مەزن ببوویانا زوو هینی لێخستنا بلوورا ببوویانا، لێ کاڤلی و بنداروکێد قیز و بووکا، ئەو کلامێد زیزە شرین دگۆتن، لێ ئەو قەلفە-قەلفە سییارێد دەر-دۆرێد ئۆبێدا دەرباز دبوون، کاکە-کاکا دەنگبێژا بوون، لێ ئەو بەلەکییێد فێزا کۆنا دهەلییان، خولە-خولا ئاڤێد وان بوو دکشییان، لێ ئەو نیشانداری و سییارییا مەزنا ئەم هین دکرن (تو سنەتێد مایین تونەبوو، وەکی ئەم مەزنبن، ئەگەر شایی، ئەگەر شەر، تڤنگێ رند بدنە خەباتێ و هەسپێ رند باژۆن ببەزینن). لێ ئەو کنجێد تەزە، وەکی ژ منرا هاڤینێ بستاندانا، وەکی ئەز پاییزێ ب کنجێد تەزە ڤەگەرییاما مەکتەبێ؟ ئەڤان هەمییا ئەز شا دکرم، بەر ب خوە دبرم، لێ حوبا دێ؟ حوبا دێ ئەز شابوونا سەرخوەش کربووم و بەر ب خوە دبەزاندم، دبرم.

ئەم ئێڤارێ هنەکی دەرەنگ گهیشتنە زۆزانێ، دییا من ژ چووینا منرا ژ هەمییا زەعفتر شا دبوو.

ئەز سبێ دەرەنگ ژ خەوێ رابووم. من دیت کو ل دەرێ کۆنێ سەهید ئاغا برە سییار هازر دبوون. من پرس کر: "ئەو چ سییار ئن؟" ژ منرا گۆتن: "خوەزگنییێ هەرنە ئەردیشێ قیزا ئۆزمانێ عەلی بەگێ مەموودێ سورمێ ژ ئەشرا کالکا ژ عەڤدالێ سەهید ئاغارا بخوەزن (ئەو عەڤدلێ هەڤالدرسێ من). من پرس: "نە ئەو هێ زارە؟"

دییا من گۆت:

– ئەو چێژکێد مەرانن، زوو مەزن دبن، خوە زارێد کەسیب–کووسیبا نینن، سالێ کو جارەکی کنجەکی تەزە ل خوە نابینن و زکەکی تێر ناخون... یەکی ژی دبێژن: "زەڤییا زوو چاندی، کورێ زوو زەوجاندی، هەسابانی ب زۆرێ ژ خودێ ستەندی". چما مالێ مەرڤ هەبە مەرڤ کورێ خوە زوو بزەوجینە خرابە؟ ئەولەد زوو پەی دکەڤن و توورا مەرڤ زێدە دبە... ئا نها برا دەستێ مەڤا بهاتا، مە تو بزەوجاندایی، برا خراب بوویا". ژ شەرما ئەز خەییدم. دییا من گۆت: "وەکی دخەییدی، لێ چما سەر ئەسمەرێ تو بەنگی ببوویی؟"

زارێد مالێ ب مە کەنییان، ئەز ژ شەرما خوە چوومە پش کۆن، سییارێد خوەزگنییا ژی چوون بەر ب ئەردیشێ.

چەند رۆژا شووندا تێموور ژ باڤێ منرا سالخ ددا، کو قەلەن بوویە سەد زێرێ زەر، هەسپەکی ب رەخت و روشمە، تڤنگەکە ماڤیزەرا ئوورسە پێنج دەرب، قیمەتێ وان ژی پێنجی زێر بوو و پێنج خەلات.

ئەوانا ب لەز کەتن کو بووکێ ل زۆزانێ بنن، پاییزێ ئەوێ ژی داگەرییانا شووندا بچوونا. ئەمێ ژی داگەریانا، گوند گەلەکی ژ هەڤ دوورکەتانا، لەما ژی ئاغێ دخوەست بووکا خوە زوو بنە، وەکی نەکەڤە سور و سەرمایێد پاییزێ و رییا دوور.

قەلەن داین ژ ویرا چەتن نەبوو، چ کو قەولڤەبرا وان بوو ئەو ژی مالدا هازر بوو. قەلەن برین، وەکی رۆژا سییارێد بووکێ کڤشکن. پاشی وی قراری دو سییار شاندن، کو جابێ بدنە مالا خزم، وەکی رۆژا ئینییێ سییارێ ل وێ بن.

ژ وان سییارا سییارەک ڤەگەرییا هات و گۆت، وەکی ئۆزمان هەسپێ مەمەد بەگێ دەرمالی دخوازە، گۆتییە: "هەتا ئەو هەسپ نەیێ، بووکا ئەز بدم تونەیە".

– تێموور کارێ خوە بکە، تو و قاسمێ ئەلۆ هەرنە مالا ئۆزمان ئاغا، چ هەسپی دخوازە برا بخوازە، لێ بەهسا هەسپێ مەمەد بەگێ برا نەکە، ئەگەر قەبوول کر قاسم شووندا ڤەگەرن برا بێ، وەکی سییارێد بووکێ ئەم بشنن، خێر کو دەست ژ هەسپێ بەگ نەکشینە، بووکا ئەز بینم تونەنە. ئوسا ژی بێژە، – سەهید ئاغا خەبەرا خوە تەمام کر.

ژ شەمسکا، قاسکا، بادۆیا، تاژدۆیا، زەفتۆیا و قەبلێد مایین چەند ئاغا وەکە دوسد سییاری ب ئاغالەرێد وانڤا تەگلفی دەوەتێ کربوون. دو دەست دەف و زورنە دگەرییان، گۆڤەند کەملی بوو، دەلخە ددا.

وی چاخی تۆپایی سێڤ بوون، سێڤەک بەر مەرڤا داتانین، دگۆتن: "کەرەمکە، تو تەگلفێ دەوەتێییی". ژ مەرڤێد لاپە مەزنرا ژی یەک قەند (کەلە) شەکر دبرن ل پێشییێ داتانین. لەما ژی هەتا نها ژی د ناڤا جماعەتێدا گلیکی ها هەیە، دبێژن: "ئۆرۆ، تو دبێژ قەی من سێڤا سۆر شاندییە پەی تە".

شەڤ و رۆژ چار پێنج سێلا نان دپەتن، خێنجی گوندییا ژ گەلە جیا ستیل تۆپ کربوون، ل کێلەکا کۆنێ ئاغێ کوچک قەلاشتبوون، ستیل ب جێرگە لێخستبوون، گۆشت و برنج دکەلییا، جینارا ژی، مالێد کەسیبا ژی قەت نا پەزەک، دو پەز شەرژێکربوون.

سبێ زوو تۆپ دبوون دلیستن، گۆڤەند سۆرۆزەر دخەملی، هەر کەچکێد کەسیبا کنجێد وانە گەور بوون، دکەتنە پۆچکێد گۆڤەندا، کێ دهات، فێزا واندا دگرت و دلیست. سییار دچوون هەسپ ئاف ددان، ئەو ژی دهاتن تاشتێ دخوارن، پاشی تاشتێ قەیدێ، جرید دلیستن. پاشی جریدێ فراڤین بوو، پاشی فراڤینێ نیشان داتانین، داڤێتنە نیشانێ. گەلەکا قەنج لێدخست، هنەکا ژی خراب، لێ ناڤا واندا دەستا مالا هاجی ژ تەڤا ژی زێدەتر بوو، ئەوانا ئوسا ژی جرید دلیست.

د قۆشا هەسپایە وێ باهارێ ل قەرەکلسا ئالاشگرێ تەشکیلکریدا ژی دو هەسپێ وان دەرکەتن، یەک هەسپێ سەهید هاجی، یەک ژی ئێ مەمودێ برازییێ وی. عەمرێ هەردویا ژی قاسی هەڤ بوو.

داوەتێ شێش رۆژا کشاند.

ئەو سال سەر مالا مەرا ب شایی دەرباز نەبوو... وێ هاڤینێ، نێزکاییا داگێرێ، باڤێ من وەفات کر، ئەز مامە هیڤییا برا، لێ کو دییا من هەبوو، میرنا باڤێ ئەوقاس ل من کڤش نەکر.

مێرێد کڤش وەکی دمرن، ل سەر وان دگریان و دبوو شن. دەست خوەدا شەرەکە سۆر داڤێتنە سەر جنیازێ وی (بەرێ شەرا سۆر داڤێتنە سەر جنیازێ کوشتییا، چاوا کو رەنگێ خوینێ، وەکی مەرڤێ نەناس ژی بەر جنیازرا دەرباز بوونا دزانین، وەکی ئەو مەرڤ هاتییە کوشتن). ژنا شەرەکە رەش داڤێتە سەر کۆفییا خوە، رەش گرێددان. مێرا ژی قلچەکی شەرا دۆر کۆلۆزێ خوە داڤێتنە سەر تەپان کۆلۆز، ئەوان ژی ب وی تەهەری هەزن دگرت. هەرچ ژنێد نێزکی مری بوون، وان ژی خێنجی رەشگرێدانێ دو، سێ، چار کەزییێ خوە ژێدکرن، بەر کۆلۆزێ مریدا دنکاندن (ئەو تەنێ ژ بۆنا مێرا دکرن). هنەک ئۆمد–ئێشانا ژی هەلا ملێد خوە ئەبایێ رەشرا دکرن. (بەرێ ئەبایێد رەشە هۆلۆزی هەبوون، ئەو مێرا سەر کنجادا ل خوە دکرن).

مێر و ژن ل دۆرا جنیاز تۆپ دبوون، ئێ روونشتی، ئێ پییاڤا، ژنا دۆربدۆر کلامێ سەر مرییا دگۆتن و تەمام تەڤ دگرییان. جارا ژی مێرەکی کۆلۆزێ مری دگرتە دەستێ خوە "دلۆ" دگۆت. کنجێ مری ژی ناڤ دەستەخانەکیدا ڤەکری دانانین، سەر دا دگرییان. وەختا ژ گوندا یان ئۆبا هەواری دهاتن "کوتەل" (یانێ ئێردەک) گرێددان، ژ مالا مری پێشیا هەوارییادا کوتەل دچوون. "کوتەل" ئاها بوو: هەسپەکی ب زین–بووساتکری دانین شەرێد رەنگ قلۆقاچ (چەپ و راست) داڤیتنە پێسیرێ، کنجێد مرییە سەردا داڤێتنە سەر زین، تڤنگ و سلاهێد وی داڤێتنە قاشا زین، پێدا داردا دکرن. مەرڤەکی دەنگبێژ دزگینا هەسپێ دکشاند، "دلۆ" دگۆت، ل پێشییا جماعەتێدا دچوون. هەوارییا ژی "کوتەل" و بێراقێد خوە دانین. ئەوانا ژی "دلۆ" دستران و دهاتن. چاخێ کو دگهیشتنە هەڤدو جارا هەردو دەستێد خوە نەرم ل سەرێ خوە دخستن، پێرا ژی دگۆتن:

"براۆ.... براۆ..." و تەڤهەڤ دبوون، بەر ب مالا مری دچوون. دیسا ب وی قەیدەیی هنەکی دگرییان، پاشێ جگارێد تتوونێیە کو مەخسووس ژ بۆنا هەوارییا هازرکری

بوون، ل وان بەلاڤ دکرن.

هەواری کو دهاتن، گەرەک نان بخوارنا، پاشێ ڤەگەریانا مالێ خوە. ژ بۆنا وێ یەکێ ژی جینار هازر دبوون، مەرڤ تار–تاری دکرن، دبرمە مالێد خوە، پەز شەرژێ دکرن، هەواری ڤەرێدکرن. دەستەک هەوارییێد تەزە بهاتانا، ئەو دەستە جینارێد مایین دبرن. پاشی نانخوارنێ هەواری ڤەدگەرییان دهاتنە مالا مری، سەرخوەشی ددانە خوەیییێ مری، خاترێ خوە دخوەستن و دچوون.

بێراق گرێدان ڤی تەهەری بوو: گولبەنگیکە (لاچکا پێش ئەنییێرا دبێژن) ئەرمووشێ سۆر، دو قلچێد وێ سەرێ رمێڤا گرێددان، یەکی ددا سەر ملێ خوە، "دلۆ" دگۆت هەتا دەر مالا مری، ل دەر مالێ عەردێدا دنکاند. ڤێ ئاخرییێ ژی دەزمال ب لوولێد تڤنگاڤا گرێددان. نها ژی سەرێ شڤەکە دەستاڤا گرێددن. ئەو بێراق "کوتەل" نیشانێد شەرکارییێ و مێرخاسییێ بوون. لەما ژی ژ هەموو کەسیرا "کوتەل" نەدهاتە گرێدانێ.

وەکی جماعەت تەمام هەزنی نەمینە، وەختا هەواری ئێدی وێ ڤەگەریانا، قلچێد شەرێ هەوارییا ژ سەر تەپێد کولۆزێ وان ددانە یالیکی، شەرێد ژنا ژی ژ سەر کۆفییا هلددان. لێ کولفەتا کو قەومێ مری بوون، ئەوانا رەش ڤەنەدکرن، هەتا خێردایینێ. هاتنا هەوارییا کو خلاز دبوو، هەڤتەک دەه رۆژا دکشاند، دەڤخانا (دەڤێ مرییێ ژ خوەلییێ ڤەکرن.) مری ددان، پاشێ جینارا گازی قەومێ مری دکرن، دبرنە مالا خوە، سەر روویێ وان کور دکرن. ئوسا ژی ژنا کوچک دادا سەر و کنجێد مەرڤێ مالا مری دشووشتن. د خێرا مەزن دا ژی (هەیشت، دەه مەها دکشاند) رەشێد کولفەتێ مالێ و زەیا هلددان.

شاییک گوندادا هەبوویا، خوەیێ مالێ دچوو سەرخوەشییا مەرڤێ مری، ئیزن ژ وی دخوەست، کو شایا خوە دەربازکە. پاشی هنگێ هەزن ب تەمامی رادبوو.

وێ سالێ ژی مە ل مەکتەبێ خوەند. باهارێ ئەم بەلاڤ بوون، چوونە مال، لێ ئەوێ سالێ ژی باهاردا مەلوولی دەستپێ کر. زابتێد رۆمێ دهاتن مەرڤ دنڤیسین، هەسپ دنڤیسین، هەسابێد مایین دگرتن. هلگێرێ ژی هاتنە زۆزانا هەسپ ل چاپێ خستن.

دەنگەدەنگا شێر هەبوو تاریخا ١٩١٤ دا

هەر کەسی زانبوو کو تشتەک هەیە، لێ رۆمێ هەلا کفش و عەیان نەدکر. ئەو سالا ١٩١٤ـا بوو.

گهادروونێ عەمر هات، کو ئەسکەر بەرهڤکن. هەر ئاغاکی ئەشیرا ئەسکەرێ خوە بەرەڤ کر، ئالایی گرێدان و چوونە دییادینێ، ل قەرەهەسارێ دەڤێ چەمێ موورادێ چادر لێخستن، ئالایی ل وێ ئێورن. ئەسکەرێ بەرهڤبوویی تەمام ب کنجێد خوەیە جوورە-جوورە بوون، تەک تڤنگ، فشەک ئێد رۆمێ بوون. هەر ئالاییکی چەند چاویش و زابتێد رۆمێ هاتنە ناڤ، رۆژێ دانەکی سییار ددانە تەلیمێ.

ئالایا مەحمەد بەگێ ژی هاتبوو دییادینێ، قاسمێ کورێ ئاغێ مە ژی، چاوا کو زابت، هاتبوو ناڤ ئالایێ.

ئەختەکی مالا سەهید ئاغا هەبوو، ناڤێ وی داگۆ بوو، هەڤتێ جارەکی بارێ وی داگۆیی تژی نان، کادە، هەولە، زەخمە و تشتێد ماین دکرن، ئەز سەردا سییار دکرم. عەڤدلە ژی سییار دبوو، رەخ من دکەت، ئەم دچوونە دییادینێ.

خێنجی ئالایا مەحموود بەگێ، ئالایا خەلکا، یا حەسەنا و هنەکێد دنێ ژی هاتبوونە دییادینێ.

رۆژەکی دیسا ئەز و عەڤدلێ چوون. مە دیت کو ئالایی تەمام سییار کرنە، ل وێ دەشتێ دانە سەکناندنێ، چەند زابتێد رۆمێ و قوماندارەکیڤا پێشیا ئەسکەر سەکنینە و قوماندار سەر پشتا هەسپێ ب ئەسکەرا خەبەر ددە. ئەوی دگۆت: "ل شەرێ مە بلخار، یوونان، سرپ، قەرەداخ و ئیتالیا لەکەکە ب تەنی ل روویێ مە کەتییە، سەکەسز بوونە. د ڤی شەریدا گەرەک ئەم وێ لەکا تەنی ژ روویێ خوە راکن". ئەوی گەلەک و گەلەک گلی دگۆتن، لێ دەنگ نەدهاتە مە.

حەسەنێ سلێمان و چەند مەرڤ ژی سەکنیبوون گوهداری دکرن. حەسەن ژ وان

مـەرڤـارا دگۆت: "هـوون یەقین بزانن، ئـەگـەر د شـەرێ چوویی دا لەکە ل روویێ رۆمێ کەتبوو، ڤێ جارێ دەوسا لەکێ تەنییا سێلێ وێ ل روویێ وێ کەڤە، تەمام بکە تەنی. ئەز خـەیسـەتێ رۆمێ دزانم. هـمـا کـو زەعف خـەبـەردا، یەقین وێ برەڤـە". ئەوی وا دگۆت و یەک-یەک دینا خوە دا وان مەرڤا، تە دگۆت قەی دخوازە بزانە:

– کانێ کێ وی گلی قاییلە.

بەلێ ژ پزمـامـارا بێژم، د ڤی شـەرێ چوویـیدا ژی ئانین پیر، کـال، زارێد مەکتـەبێ تۆپ کرن، برنە جامییێ و گۆتنە وان: "وەرن دا بکن، کو خودێ قەواتێ بدە ئەسکەرێ مە، وەکی دژمن قرکن". ئیجار قازی و مفتییا دا دکر، وان زار، کال، پیرا ژی دگۆت: "ئامین! ئامین!". گولله ب دا قەت شووندا ڤەدگەرە؟

– ئای جانم، نە ئاقلێ وە هـەیە، مـە نان ب دەڤا خوارییـە، خوە ب گوهـا نەخوارییە؟ بنهـێرن، ئەڤ ئەسکەر هـەزیمـەتـی تۆپ کرییـە، تژی ڤی گـەلـی کرییـە، نە ئەرزاق نە مانکەرەیە (نانێ ئابۆز) نە تۆپە، نە ژی قەت نا هـەمـا چار مێترالیاسن هـەبوونا. ئێ، ب ڤێ تەبرێ وێ چاوا هـەرە پێـشـیـیـا وان تۆپ و ئیـجـاتێـد ئوورس؟ مـەحـمـەدێ شـەشقورش گۆت.

– لۆ، دبێـژن، وەکی شـەڤێ وی ئالی تەیارەکـە ئوورس هـاتیـیـە، ل سـەر وی زنارێ هـان دانییـە، -دەستێ خـوە ژی یالێ زنێـردا کـر،- سەهـەتەکی ل ئەسکەر نـهێرییـە و پاشێ فرییە و چوویە...

– لۆ، خـودێ هـاوارێ بدە ئوورس، بەلکی ئەو بێ، مـە ژ ڤێ بەلایێ خـلازکە، -یەکی دن گۆت.

– دبێژن ئەو ملـەت یالێ فـەقر فقـارانە، زەعف رەهمـە، -یـەکی مـایین سـەردا زێدە کر.

– وەکی ئوسـانە، شـوورێ ئوورس برابە، بەلکی ل سـتوویێ رۆمێ کەڤە، یەکێ دن گۆت.

د وان ئالایادا ئالایا حەسەنا جییێ ئەولین دگرت، هـەسپێد وان باش، کنج و فۆرما وان باش، ب خوە گرە بەرانی، مێرخاسییا وان ژی هـەمن ئالەمێ دزانی.

رۆژەکە پاییزێیە هەوا تەڤزی بوو. عەور ل ئەزمانا دچوون دهاتن، مینا بێلووکێد سییارا، جماعەت بێمەدە بوو، ئەو چەند رۆژ بوو دەنگدانا شەر هەبوو. رۆژ چوو ئاڤا هنگی چوو هەوا عەور بوو، عەورا و دوومانێ چیایێد بلند قەپەچە کرن، تارییێ عەرد هلچنی، گوند تەمژ، کەسی نەدزانی چار تەرەفی مە چ دقەومە.

بەرفێ هێدی–هێدی دەستپێ کر باری، روویێ عەردێ کەو کر، پاشێ ژی سپی و چیلکر. کولەکێد خانی و تەولا چیم دانە سەر، وەکی بەرفا کولەکارا نەیێ هوندور و شل نەکە. بەرف و باگەرێد مە زەعف و زۆر بوون. کەلب ژی کەتبوونە تۆلانێ، پۆزێد خوە کربوون ناڤ دێلێد خوە، کو خوە گەرمکن، ئەوتنییا کەلبەکی ژی ژ گوند نەدهات. گوندییا ژی شڤا خوە خوەرن، نیر ئاڤیتنە پش دەرییا، دادان و هاتن رازان.

خەوا وێ شەڤێ ئوسا خوەشە شرین بوو، هەلبەت قەی بەرفا ئەولین بوو، لەما. دبە کو هنەکا خەون ژی ددیتن. لێ کەسەکی نزانبوو، وەکی وێ شەڤێ ئەسکەرێ ئوورسێ بێ سەر مە، ئەو ئالایێد هەمیدییا وێ ژ هەڤ بەلابن، شەر نەکن و ئێد پری بەر ب مالێد خوە هەرن، کولفەتێ خوە ژی سەر رییا شەر بدنە یالیکی. چما کو تەڤا ژی دزانن، وەکی ئوورس مینا رۆمێ ئێ تالانا نینە، ئەو کو بێ، وێ مینا لێمشتێ بێ. کەسی نەدزانی وێ شەڤێ ژن، زار، هێسر سەر بەرفێ کەتیە، دکشە دچە، لێ نزانە کودا دچە، ئێورا وی وێ ل کی دەرێ بە. هنەک پێخاس، هنەک برچی رەخ بەگلەرا و دەولەتییا کەتبوون؟

ئەوانا بێهەمدی خوە دچوون، لێ نزانبوون وێ کودا هەرن، گا بارکربوون، عەرەبا گرێدابوون، دابوونە پەی هەڤ دکشییان. گەلەک رێنجبەر مالا ئاغێ خوەدا گیرۆ بوون، قەت هاژ زار و مالا خوە نەبوون، دکشییان و دکشییان، کودا دچوون، نزانبوون.

وەختەکی من چاڤێ خوە ڤەکر، دیت مەرڤێد مالێ تەمام رابوونە، پشتگرێدایی سەکنینە، تەنێ هەردو برێد من ناڤدا نینن... من هەی کنجێ خوە ل خوە دکر، هم ژی دپرسی: "چ قەومییە، چ یە؟"

من هەو زانی، کو نەیارا دۆرا گوند گرتنە، لێ دەنگێ گوللا نەدهات.

د ناڤا گونددا قەرەبالخەکە گران بوو، دەنگێ سا چۆل و بەست هلدابوون. کۆچ، عەرەبە، گا، هەسپ، مەرکەب، چێلەک ژی هەتا بارکربوون و تەڤی هەڤ ببوون. ژن، زار، کال، پیرا ژی خوە دابوو بەر دیوارێ خانییا، کەتبوونە هەوشا، خوە دابوونە سەر تالدێ عەرەبا، بارا، قەلەخا، خولەسە، هەر کەس دگەرییا، کو خوەرا جیکی ئوسا ب سەمت ببنە، وەکی کولییێد بەرفێ سەردا نەیێ...

مێرێد ماین خوە دابوونە بەر کۆچێد خوە، پێز، دێوێر و هەیواناتێ ماین.

بەرفێ داڤیتە فێزا گووزەکێ، هەلا هێ نەبری بوو، لێ کولی گر کربوون. مەزنا دگۆت: "کولی گر کرن، بەرفێ دبرە". لێ مژ، دوومان و خمام بوو، چ کو مەرڤا ددیت ژی تەڤ سپی بوو. تەنێ دەرێد خانییا کێلەکێد قەلەخا رەش دکرن.

کودا دچوون زارە-زار، ویلە-ویلا هێسر بوو، وەقە-وەقا زارا بوو دگرییان، دێ ژی سەر دەرگووشا دا دگرییان. تەڤە دەستشل، پێشل، گەلەک ژ وان ژی برچ.

ئێورا وان جەم مە بوو. کۆچێد فێزا گوندرا دچوون ب رییا بازیدێ ئێد بناتارا گوندرا دەرباز دبوون، ب رییا دییادینێ ئەوانا نەدسەکنین، داژۆتن، کو بچوونا رییا خوە بقەداندانا. ئێورا وان دوور بوو، ئەردیش بوو، ژ وێ وێدا ژی نزانی وێ کودا هەرن و چ بێ سەرێ وان.

گوندی تەمام تەڤ رابوون، ئەو هێسرێ سەر بەرفێ ناس و نەناس، ب ژن زاراڤا برنە مالا، تەندوور دادان، کو هێسر خوە گەرمکە و زهابە. هنەک ژ وان دۆر ب دۆر دچوونە بەر عەرەبا و مالێد خوە، هنەکا ژی بێخوەیی مال هشتبوون، ئانجاخ خوە گەرم و زها دکرن. پەز، دەوار تەڤهەڤ ببوون، لێ ناڤا گوند زێرە-زێرا پێز بوو، ل هەڤ دچوو دهات، ئوسا ژی ئورە-ئورا دەوێر بوو.

گونددا مال نەما کو یەک پەز، دو پەز شەرژێ نەکرا، قرپە-قرپا قەلییێ بوو سەر تەندوورا دقەلییا. هێسر ئوسا تژی مالا ببوو، ئێدی ستار تونە بوو. نە کو مال هەتا تەولە ژی تژی مەرڤ ببوون، تەکلەن بەرف ل وان نەکە و تەر نەبن.

پێنج، شەش مال هاتبوونە مالا مە. ژ وان یەک مالا حەسەنێ سلێمان بوو، ئەوێ کو رۆمێ و بەگلەرێد خراب نەدکر، مالا ئارتێم و مێلۆ بوو، ئەوانا زوودا ناسێد مە

بوون، حەسەن دەستەبراکێ باڤێ من بوو.

کولاڤ راخستبوون، تێموور، حەسەن و مەرڤێد ماین سەر روونشتبوون، قسە دکرن. حەسەن هلدا گۆت:

– ئای جانم، من گۆت وەرن ئەم نەرەڤن، ئوورس ملەتەکی ب رەهمە، ئێ ئاڤەکی ژ ملەتێ مەرا زەلال کە. ئەو ئوورسە، شکردار بن وەکی هوون ژ رۆمێ خلاز دبن. ئەمێ هینە نانخویێ ببنە پێشییێ، ئەو ژ مەرا قەت دەنگێ خوە ناکە. من کر، نەکر کەسی خەبەرێ من نەکر. وانا دگۆت: "نا، شەرێ گرانە، وەرن ئەم خوە ژ سەر رێ بدنە یالکی، پاشێ ئەم بنهێرم دنیا چاوا دبە". زوودا من وانرا دگۆت: "ئاخرییا رۆمێ پووچە، ئەو تابا ئوورسێ چاڤسووت ناینە، ساریمۆسکۆڤ دنیا ئالتکرییە، کەس شەرێ ئوورس ناکە، ئەو لەنگەرێ عەردێ یە، گاڤا بقەومە، ئەو سەر جنیازارا دەرباز دبە، لێ دیسا دکە شەر. گەلەکا ژ من باوەر نەدکر.

– برا نها ب چاڤێ خوە ببینن و باوەرکن، –تێموور گۆت.

***

کوردا ئوورس دخوەست. هەتا یەکی مینا مەحمەد بەگێ ژی تەسلیمی ئەسکەرێ ئوورس بوو.

مەحمەد بەگ زابتێ هەمیدییێ بوو، لێ مینا بەگێد ماین نەخوەندی نیبوو، ئەوی هەڤت سالا ل مەکتەبا ستەنبۆلێ خوەندبوو.

ئەوی زەعف ئاریکارییا ئەرمەنییا دکر، ب چاڤێ ئالچاخی ل وانا نەدنهێری، یەکی ژ ترسا وی نەدوێری کو زۆرێ ل ئەرمەنییا بکە. ئەوی هژ ملەتێ خوە دکر، ئوسا ژی هژ ئەرمەنییا دکر. وەختا ئوورس هات، ئەو نەرەڤی، چمکی ئەوی هژ رۆمێ نەدکر، ئازایا کوردا هەر تانگا ئوورسدا ددیت. ئەو چوو دییادینێ، تەسلیمی ئوورس بوو. ئەرمەنییا کۆمەک دانە بەگ و برنە تبلیسێ جەم نامێستنیک. ئەو چەند رۆژا ل تبلیسێ ما، پاشێ نامێستنیک چینێ پۆلکۆڤنیکییێ دانە مەحمەد بەگێ و ئەو زڤری هاتە مالا خوە.

ئەهلییێ قەزا دییادینێ بهیستن، کو مەمەد بەگ تەسلیمی ئوورس بوو، کێ

نەرەڤیبوون ئێدی نەرەڤین، کێ رەڤی بوو ژی وەکی نێزیک بوو، شووندا هات.

ژ دییادینێ و بازیدێ ئەفەندیلەر و ئاغالەر، ئوسا ژی ترک رەڤین، چەند رۆژا شووندا حەسەن ژی ڤەگەریا چوو دییادینێ، پاشێ ژی ل وێ بوو ستارۆستێ شەهەر.

ئوورس ها هات، ها پێشدا چوو. قازاخ و ئەسکەر دهاتە گوند، قەت تەڤی کەسی نەدبوون، چ ژی دبرن تەمام ب هەق دبرن، بێپەرە تشتەک نەدبرن، قمەت هەلا هێ ژ بەرێ زێدەتر ددان. هەتا ژنا ژی ب وانرا کرین فرۆتنا روون، پەنێر، شیر و قاتخ دکر. هنگی دچوو، دنیا دبوو عەدلایی و خوەش دبوو.

کێماسی ئەو بوو، کو مەکتەب تونەبوو، دەستێ من ژ خوەندنێ قەتیا.

باهار کو هات، ئەز کرمە بەرخوان. ئەز ب وێ یەکێ بەر خوە دکەتم. جارا ژی ئەز دفکرم، چوورمیش دبووم: "چاوا، ئەز دوە "ئەفەندی مەکتەپلی" بووم، ئیرۆ ژی بوومە شڤان". هنەک بەرخڤانێد نەس هەبوون، ئەو دکەتنە کرێ من، قەرفێد خوە ب من دکرن. یەکی دگۆت: "گەدەنۆ، ئاحمەد مەکتەب کوتا کرییە. خالێ قەیمەز چین دانە سەر ملا". (قەیمەز برێ من بوو، کو ئەز کربوومە بەر بەرخا). پرس دکرن: "کانێنە چین؟" ئەوی جاب ددا: "لێ تو هەبانا ملێ وی نابنی؟" ئێ دن دگۆت: "چ هەبانەکە تەزەیە، رندە!" دبوو پرقە-پرقا وان ب هەڤ دکەنییان. "ئاحمەد، کاخەزەکی بنڤیسە، ئەز ژی یارا خوەرا بشینم." دیسا دکەنییان و لاقردییێد خوە ب من دکرن و رۆژا خوە پێ دەرباز دکرن.

هولاسە، ب چەتنایی ئەم هینی هەڤ بوون، کەڤن و تەزە بوونە یەک. پاشێ ئێدی بەرخڤانا نەدهیشتن، کو ئەز بچووما پێشییا بەرخێد خوە، بەرخ ڤەگەراندنا. من ژ وانرا کتێبێد هکیاتا دخوەندن، ئێد ئاشقا دخوەند، کورمانجی ژ وانرا شرۆڤەدکر، ئوسا ژی من هنە گەدە هینی هەسابا دکر لەما ژی ئەم بوونە دۆست.

بۆنا خوەندنێ

پاییزێ ئاباسێ برازییێ رۆمی هاتە مالا مە. ئەو خەلقێ وەلاتێ ئوورس بوو، مالا وی ل قوروبخازێ ل نەحییا ئاخبارانێ بوو.

ئێڤارێ ئۆدێدا ژ بۆنا خوەندنا من بوو خەبەردان.

– گەدەنگ پاک دخوەند، پاک ژی هین دبوو، –ئۆزمانێ خدر گۆت.

– چ بکم، ئەمەکێ گەدە بادە چوو، –تێموور گۆتە وان.

– تشتەک نابە، برا رۆم ڤەنەگەرە، برا ئەمەکێ ئاحمەد ژی بادە هەرە، –برۆیێ بشۆ وان ڤەگەراند.

– هوون ژ بۆنا خوەندنا ئاحمەد ئەوقاس نەفکرن، – ئاباسێ ئاخبارانی گۆتە هازرا،– جەم مە قونداخسازێدا مەکتەبا ئوورس هەیە، ئەزێ ئاحمەد خوەرا ببم، ل وێ دەرێ بدمە بەر خوەندنێ، هەما لاپ ئارخایین بن.

ئەوێ گۆتنا وی روهـ بەر مندا ئانی. من گۆت:

– خالێ ئاباس، ئەزێ یەقین بێم.

راستە، وەلاتێ دووری دەراز بوو، خەرب دکەتم، لێ ئەز ئێدی هینی تەنێبوونێ ببووم. تێموور ژی وێ سەهەتێ قاییل بوو. دییا من هنەکی مل نەدا بەر ژ بۆنا دوورایێ، لێ ئەو ژی زوو هاتە سەر رێ.

کار تڤدارەکێ مە دیتن. ئەز و ئاباس ل "گەرا گورا"، ژ قەوم پزمامێد مەرا هاتی قەتیان و کەتنە رێ. چاخێ ژ هەڤ قەتاندنێ ب دییا خوەرا ئەز ژی گرییام، لێ من هێسرێد خوە زوو-زوو پاقش کرن، کو دییا من نەبینە، پاشێ ژێرا نەبە خەم.

رۆژ سبە یە، رییا مە ژی زەعف دوورە. ئەمێ ژ تووتەکێ هەرنە قوروبوخازێ.

مە خوە گهاندە وارێ مەیی بهارخێرێ –وارێ کوولێ. جۆتکار تەزە گهیشتبوونە

سەرێ زەڤیيا جۆت تەزە راست دکرن، کو شۆڤا بکن. پەزێ چۆلێ تەزە ژ گوهێرا تەڤ رادبوو، رادوەشییا، بەر ب چێرە دچوو. چڤیک و مەقەسۆک بەر مەرا دهاتن دچوون، تە دگۆت قەی ئەو ژی مە ڤەرێدکن.

ئەم کەتنە وێ دەشتا چۆبانێیە دێمە دێمستان. نە مەرڤ بوو، نە پەز بوو، نە ژی دەوار. فێزا رێدا زنارێد سەرێ چییایێ چۆبانێ سەر رێدا کێر ببوون، مەرڤ دزانی، کو ئەو ژی ل مە دنهێرن و دخوازن بێژن: "گەلۆ ئەڤا سییارا و ئەو پەیا وێ کودا هەرن؟" ئوسا تما ببوون، ل مە دنهێرن.

ئەم وێ رۆژێ کولهالەکی چوون. رۆژا پاشن د سینۆرێ ئوورس رۆمێیی کەڤندا وەلگەرییان، چوون ل گوندێ زۆرێ بوونە مێڤان. ئێڤارێ شڤ ژ مەرا ئانن. ساڤار، تۆراق، پڤاز و بیبەرا سۆر ژی هاتنە سەر تەختە، تەڤا ژی ببەر دخوار. من ژی چاڤ دا وان.

من بیبەرا سۆر نەدیتبوو، ل وەلاتێ مە تونە بوو و قۆتەک خوار، بیبەر ژی سەردا کرتاند. لێ من نزانی، کو هەڤالێد من هندک بیبەرێ کەردکن و دخون. ئاگر ئالاڤ کەتە دەڤێ من، هێسرا چاڤێد منرا ئاڤیتن. تەڤ ژی پێهەسییان، کو بیبەرێ دەڤێ من شەویتاند و من ژی گەلەکی شەرم کر.

نیڤرۆ بوو. ئەم قرێد خەرفەقێیە دێمە بێ ئاڤدا خار بوون، ئیدر هاتە خویانێ. تە ژۆردا کو لێ دنهێری، تە دزانی، وەکی بەرەکە کەسکە دەلخە ددە، بەر رەز و باخا خان-مانا خویا نەدکرن. من تشتێد ئوسا عەمرێ خوەدا تەزە دیت. ل وەلاتێ مە رەز و باخ تونەبوون. جەم مە تەنێ هەیوانەت پر دکرن.

رۆژترا مایی ئەم ژ ئیدرێ رێکەتن. وێ رۆژێ مە هندک رێ قەداند. چارخ د لنگێ مندا هشک ببوون، پێ من کوتابوون، کربوونە ئاڤلک. ئەز خام ببووم. چۆکێد من، رەنێد من دێشییان، ل کی دەرێ مە جەوەک بدتا، گەرەک ئەم ل سەر بێوریانا، هێسا ببوویانا. من چانخێد خوە دکرنە ئاڤێ، گڤا کو نەرم دکرن، لێ گاڤا ئەم ب رێ دکەتن، دیسا ئەو هال بوو.

گەرما رەوانێ سەرێ مەرڤا دسنجراند. یالکیڤا ئەز زەعف عاجز بووم، زەعف

دوەستیيام، یالکیڤا ژی شا دبووم: "ئەز بگهیژمە جی، ئەزێ هەرم مەکتەبا ئوورس، ئیجار ژی ب زمانێ ئوورسی بخوینم".

رۆژێ سێ دانا مە نان، پەنر و تری دخوارن. خولاسە، ب هالەکی چەتن ئەم ئێڤارێ، وەختا رازانێ گهیشتنە قوروبوخازێ. مەرڤ هاتن ل مە جڤییان، نە ئەز کەسی ناس دکم، نە کەس من ناس دکە.

هەر ئاباس ژی رۆمییێ ئاپێ خوەرا گۆت، کو ئەز کورێ کێ مە. ئاپێ وی باڤێ من ناس دکر. ئەوی دگۆت:

– ئەز هژدە سالا بەری نها هاتمە مالا وە، ئەز و باڤێ تە دەستبراکێد هەڤن.

مەرڤێ وی گوندی باوەرکن تەمام ژی قەلفە–قەلفە دهاتن تەماشا من دکرن، چما کو خەلقێ وەلاتێ مە نەدتبوون. هاتن گۆتن:

– سبێ زوو ئاباس، ئەسکەرێ مهۆ ب چەند لاوکاڤا دچنا تبلیسێ، نە تە دگۆت، وەکی ئەزێ مێڤانێ خوە بشینمە تبلیسێ. هازر هەڤال هەرن، برا پێرا هەرە.

ئاباس ئەز ئانبووم وەکی ئەز بداما مەکتەبا قونداخسازێ، لێ گۆتن: – مەکتەب ئیسال ڤەنابە. شەرە، کێ هاژ مەکتەبا هەیە. لەما ژی ئاباس رۆمییێ ئاپێ خوەڤا دخوەستن من بشیننە تبلیسێ بال دەورێشێ کورێ رۆمی، کو ل ور دەرگەڤان بوو، وەکی دەورێش من بدە بەر خوەندنێ. لەما ژی رۆمی گۆت:

– ئاباس، هەرە جەم ئەسکەر، بێژە: "ئاپێ من تەواقە دکە برا ئیرۆ نەچن، سبێ ئاحمەد ژی ب خوەرا ببنە جەم دەورێش". ئاحمەد برا ئیرۆ ژی جەم مە هێسابە، ژ رییا دوور هاتییە.

ئێڤارێ ئۆدە تژی ببوو، هنەک قیز، بووک دهاتن تژی سڤدەرا ئۆدێ ببوون، دەستەکێ ژی سەر کولەکا گوهداری دکر.

من هنەکی دەنگبێژی دزانی، کلامێد وەلاتێ مە ل وی وەلاتی تونە بوون، دەنگبێژ ژی کێم بوون، هەرچی هەیی ژی مینا دەنگبێژێد وەلاتێ مە رند نەدستران. ئاها لەما ژ بۆنا سترانێ ل من تۆپ ببوون.

"قوروبۆخاز" ب زمانێ ترکی یانێ "گەورییا هشک". راستی ژی گوند کەتبوو دەڤێ

وی گـەلیـیێ هشـکی کـەسـر. مـەرڤ کـو ددا وی هەڤـرازێ فـێـزا گـوند، وەکی بەر مسکینیا دچوو، رەق دبوو و بینا مەرڤ دچکییا، خشر و کەڤر بوو... لێ وێ چیاییێ پێشبـەر تەمام چێرەک و گـها بوو. هەوا خـوەش و سـاخلەم بوو. لێ ل ناڤا گوند؟ ل ناڤا گوند بینا خـوین و قەتلێ دهات. هنەک هـەبوون ژ وێدا دهـاتن، خـەزەب ژ روویێ وان دباری، مەرڤ ساوێ کولێ ژ وان دگرت. چەکێد تەڤا ژی هـەبوون. تەمام قورنەک بـوو (جل و بـەرگـێـن وان وەک هـەڤ بوون)، کـــو مـــەرتـال ژ ئـۆرتێ رابـبـــوون، لێ ڤوروبۆخازێ و هنەک گوندێد ئاخبارانێیە مایین ب مەرتالێد دەورا بەرێ دکرنە شەر. خـێنجی هـەمـوو چەکـا ئوسـا ژی هـەبوون قـەمـێـد وانێ ئیـسـایی. (ئیـسـا، هلبـەت هۆسـتایێ وان قەما بوویە، کو دگۆتن "ئیسـایی"). ئەو قـەمـانا بێتـەوشـە درێژ بوون، وەکی ددانـە پشـتـا خـوە، پۆچکێـد وانا ژی چۆکـا دەرباز دبوون، ئەو چار تـلیـیـا بەربوون. وەکی دکشاند مـەرڤ دزانی، کو ئەزراهـیلێ ژی سەر شلفا وان بانزدە، بێ روهـێ مەرڤ قەڤزکە.

مێرێد ڤـوروبۆخازێ، کو بچوونە شـوخول ژی، قەمێد وانە ل بەر بوون، دەستێ وان سـەر قەبزێد قەما بوون.

د وی گـوندیدا دو قـەبیل بوون. بەلا و مـهـەمـدا. مـهـەمـدا چەند بـەرەک بوون. مەندەسۆرا هەبوون، بووتکا هەبوون، هەوێرییا و هنەکێد مایین. لێ ئەوان بـەرا سـەر ناڤێ مـهەمدا خـوە دابوونە سـەر هەڤ، وەکی بەلا، کو نیڤێ گوند بوون، زەعف زۆرێ ل وان نەکن.

خولاسە، هەردو قـەبیل نەیارێ هەڤ بوون، سـال نە دما، وەکی ئەوانا مـێر ژ هـەڤدو نەکوشـتانا و دەسـت نەفراندنا. دە پاشـی هنگێ: شکیـات، سـوود، گرتن، مـەسـرەف، بەرتیل، فلان، بێڤان.

لەما ژی ئەو گوند کەسیب بوو. خێنجی ژ مـالا دەلۆ، فەرخۆ، شـەوۆ و دو سێ مالێد دن، گـوندییـێـد مـایین ئیـدارا وان تبلیـسێ بـوو. هنەک ژ وان قـەت ژی تبلیـسێ دەرنەدکەتن، وانا پادڤالێد تارییە نەمکێشدا عەمرێ خـوە پووچ دکرن. و چەند مانات ژی دەرگەڤـانییـێ، یان ژی ژ پشـتـۆکێشییـێ (هـەمبـالییـێ) قـازانج دکرن، دشـاندن کو زارێد وان پێ بدەبرن.

رۆژترا دن ئەز و هەڤالاڤا ژ گوند دەرکەتن. نێزیکایا نیڤرۆ بوو. سەر کانیکە گەلییێ مسکنییا ئەم روونشتن. ئەو گەلەکی کوور بوو، تەمام مێشە و کەڤر بوو، چییایێد تیک، مەرڤ، کو لێ دنهێری، کومێ مەرڤ پارا دکەت. مە لنگێ خوە، دەستچاڤێ خوە شووشت، نان خوار.

ئەز دفکرم: "ئەوقاس سالخ ددان، دگۆتن، وەکی وەلاتێ ئوورس کودا هەری ماشینەیە. لێ کانێ؟ ئەڤانا تەڤ گەلی، مێشە، زانگ و زنارن. لێ کانێ، کانێ ئەو ماشینە؟"

من ژی ئەسکەر پرسی. منرا دگۆتن: – هندک ما، هندک ما. لێ ئەم دچوون–نەدچوون نەدگهیشتنە ماشینێ. ئێڤارێ مە خوە گهاندە قەرەکلسا پەمبەکێ (کرۆڤاکانێ). ئەم چوونە خانەکێ. ئەسکەر گۆتە کالێ:

– ژ مە را ڤێدرۆ کارتۆل بکەلنە.

وی چاخی کارتۆل ب ڤێدرۆیا دفرۆتن. مە پێنج مەرڤا ب نان کارتۆل تێر خوارن و رابوون چوونە ستاسیۆنێ. دەرەنگ مە بلێت ستەند. کەتنە ماشینێ، بەرێ خوە دا تبلیسێ. سەر پێرۆنێ هنەکا دەستێ خوە دهەژاندن، هنەکا شەوقە. من پرسی:

– ئەوانا چما ئوسا دکن؟ ئەسکەر و هەڤالا ژ منرا گۆتن:

– ئەوانا دبێژن خێر و خاشی بگهیژنە ئێورا خوە، وەرا ئۆخربە.

من گۆت:

– تشتێ ئوسا– دەست هێژاندن، کوم دەرخستن ل وەلاتێ مە تونەیە، ئەز تەزە تشتێد ها دبینم. ئەسکەر گۆت:

– تویێ هەلا گەلەک تشتا ببینی، ئەڤا وەلاتێ ئوورسە...

سبە هێ زوو بوو، ئەم ل تبلیسێ پەیا بوون. گاڤا من دینا خوە دا شەهەر، تەزە زانی، کو ئەز دوور و خەریب کەتمە. بەری هەمییا دییا من کەتە بیرا من، هنەکی ئەز پۆسیدە بووم.

دگۆتن: "شەهەرێ تبلیسێ" من هەو دزانی کو مینا دییادینێ، یانێ بازیدا مەیە.

ل ڤرا خان–مانێ چەندقاتێیە بلند، بوولڤار، کووچێد کەڤرکری هەبوون، فایتۆن،

ئاڤتۆ و کۆنگ لێ دگەرییان. مەرڤێد وێ تەمام کنجێ تەمیز لێ، تەک پشتۆکێش ب کنجێد قەتیایی و قرێژ بوون. هەما وێ سەهەتێدا گەلەک و گەلەک تشتێد مایین من دیتن. من ئەوقاس پرس ژ ئەسکەر کرن، وەکی ئەو ئێدی وەستییا، لێ ژ جابێد وی ئەز گەلەکا ژی سەروەخت نەدبووم.

ئەم هاتن گەهیشتنە کووچا میلیتوونسکییێ، ل کی دەرێ گەرەک مە دەورێشێ رۆمی بدیتا.

گوندییێد ئەسکەر ل وێ گەلەک بوون، هاتنە دۆرا مە پرس پرسییار کرن. ئەوانا گۆتنە ئەسکەر: "دەورێش چوویە کووچا مالاکانسییێ، ل خوشڤنییە خاشێ بخوە". ئەم ژی وێ ڤەگەرییان چوون. مە دیت وێ دەرێ تژی مەرڤن، تەڤ ژی خاشێ دخون. تەختەکی مەزنی گورۆڤەر بوو، هەیشت مەرڤ سەر روونشتبوون، خاش دخوارن. ئەسکەر ئەز برمە جەم وی تەختەیی سەلام و کەلام دانە هەڤ، لێ ئەسکەر دەرهەقا مندا هێ تشتەک نەگۆتبوو، زڤرین سەر من و گۆت:

– ئاحمەد، ئێ کو ئەم لێ دگەرن کیژانە؟ ئەگەر تە تێ دەرخست، بزانە ئەسنافێ مینا تە تونەیە. دە بێژە.

من کەسەک ژ وانا نەدتبوو. من بالا خوە دا هەمییا، دیت، کو ئەنیا یەکی کۆچکی بوو، چاڤێد وی نژی ها هوور بوون، ئەینی رۆمی و چاڤێد وی ژی ئوسا بوون. من دلێ خوەدا گۆت: "هەبە تونەبە ئەڤ خۆرتێ هانە". ئەسکەر گۆت:

– دە بێژە، کانێ فەراسەتێ تە چاوانە؟

من دەستێ خوە درێژی دەورێش کر، گۆت:

– ب تەخمنا من دەورێش ئەڤ خۆرتێ هانێیە.

تەڤا ژی ل هەڤ نهێرن و کەنیان. ئەسکەر گۆت:

– ئەفەرم ژ فەراسەتێ تەرا. دەورێش ئەو ب خوەیە. ڤەگەرییا سەر دەورێش و گۆتێ، چ کو رۆمی و ئاباس دەرهەقا مندا ژ ویرا گۆتبوون. پاشێ ژی ئەو خەولە کر، چەند خەبەر ژی دزیڤا گۆتنێ.

دەورێش ژ وێ دەرێ ئەز برمە یاتاخا خوە. یاتاخا وی زەعف بچووک بوو.

دۆشەکەکە گها و ئۆرخانەکە کەڤنە قەتیایی ژی ل سەر بوون. عەردێ وێ پۆلکری بوو، لێ پۆلێد وێ هنە جییا شەوتی بوون، هنەک ژی شکەستبوون، قول ببوون. پاشێ من دت، وەکی وەختێ ئۆتاخ گێزی دکرن، ئەو زبل دکرنە وان قولێد پۆلا.

دەورێش گەلەک پرس ژ من کرن، ئوسا ژی دەرهەقا خوەندنا مندا پرسی. ئەوی دخوەست بزانییا کا ئەز چ دزانم. راستە ئەو خوەندی نینبوو، لێ خۆرتەکی زەعفی ئاقل، مەریفەت و زانە بوو، ئوسا ژی زمانێ ئوورسی دزانی.

من سالخێ خوە دا، کو پێنج سنف ل وەلێت خلاز کرنە ب زمانێ ترکی، ئەز هەسابا رند دزانم، ئوسا ژی هەرفێد ئوورسی تەمام ناس دکم.

– نە دبێژن تە ل جەم وە ژی ئوورسی خوەندییە؟

– من گۆتێ، وەکی ئوسانە، ئەزێ سالخێ خوەندنا خوە یە ئوورسی ژ تەرا بدم.

وەختەکە جەم مە گۆتن، وەکی جانگیر ئاغا دەرسداری ئوورسی ئانیە بۆنا باڤۆیێ کورێ خوە بدە خوەندنێ. برێ من ئەز برم کو ئەز ژی تەڤی باڤۆ و زارا بخوینم، لێ مە دیت، کو ئاغێ ئەو ئانییە تەنێ کورێ وی هین بکە، زارێد دنێ کەس ناخوینە؟ ئەم ژی ڤەگەرییان هاتنە مالا خوە.

خزمێ مە – هەمەدێ هەسۆ، ژ ساریبێخێ، جاب کربوو، کو ئەز هەرم تەڤ زارێد وان بخوینم.

هەمەد ژ گوندێ ئەسلانییێ ئۆبێدێ کورێ شێخ هامۆ ئانی بوو، دەرسا زارێد وان بدا. برێ من ئەز شاندمە مالا خووشکا من، کو ئەز ژی تەڤ کورێ وێ یی چاچێ بخومم.

ئەم چار شاگرت بوون. سسێ مالا هەمەد بوون، یەک ژی ئەز بووم. ئۆبێد سبا هنەکی دەرسا مە ددا، هەما تاڤ، کو شرین دبوو، ئەوی دگۆت: "رابن، کنشکێد خوە تۆپکن ئەم هەرنە بێدەرا، بخوینن". ئەم چاوا بگهشتانا بێدەرێ، ئۆبێد دگۆت:

– گەدەنۆ، پرتووکا دانینە سەر هەڤ، ئەم لەزەکی بلیزن، پاشێ بخوینن.

مە پرتووکا داڤێتن، گەدێد گوندێ ماین ژی دهاتن دگهیشتنە مە. مە هەتا ئێڤارێ دلیست.

دەرسداریێ مە ژی چاخێ مەرا بوو، سڤک بوو. مە ل هەڤ دخست، سەر هەڤرا بانزددا، بر دلیست و تشتێد مایین. وەختا مە تەپۆلداش دلیست، مە سەیدایێ خوە کولمادا دکوشت، رند دکوتا. هەتا ئێڤاریێ ئەم رند برچی دبوون. پاشێ ئەم بێ خوەندن ڤەدگەرییان، دهاتنە مال. جارا ژی مە و دەرسدار راستی ل هەڤ دخست.

ئاقلێ مە و ئۆبێد ژ هەڤ نەبری، ئەم بێهینبوون ژ هەڤ بەلا بوون. ئۆبێد تشتەکی ئەم هن نەکرن.

– وەکی ڤر ژی ئوسا بخوینن، تویێ "رند هینبی" دەورێش گۆتە من.

– ئۆبێد تشتەک نەدزانی، لەما ژی ئەم تشتەکی هین نەدبوون. لێ ل ڤرا، تو من بدە سەر خوەندنێ، تو یێ ببینی ئەز چاوا رند هینبم، د مەکتەبا رۆمێدا من رند دخوەند.

– چما تو خوەندنا ترکی دزانی، ئەوا تەرس دنڤیسن؟

من گۆتێ:

– ئەرێ، ئەز پاک دزانم. کۆما پێنجا ل وێ خلاز کرییە.

– وەکی تو وێ خوەندنا تەرس دزانی، تویێ ئوورسی زوو هینبی.

سێ لاوکێد گوندییێ مە ئەو سالەک بوو هاتبوونە تبلیسێ ژ خوەرا دخەبتن. من پرسا وان ژ دەورێش کر. دەورێش گۆت:

– ئەرێ، ئەز وان ناس دکم. ئەوانا ل سۆقاقا ڤارانسۆڤ دمینن. دخوازی ئەز تە ببمە جەم وان. ئەم رابوون چوونە جەم وان گوندییێد مە.

ئەوانا زەعف شابوون، پرسیارا مالا خوە ژی من کرن، ئەم راکرن، برمە خوارنخانێ، هەر جوورە خوارن ژ مەرا ئانین.

برەک لاوکێد وەلاتێ ئاڤارەش هاتن، ئەوانا ژی خوارن، شەرەب ئانین کرنە کەرخوان. لاوکا ئەز ناس نەدکرم، لێ باڤێ من ناس دکرن، بۆنا قەدرێ وی منرا هورمەت کرن.

– هوون زوقرییا باشن، لێ فۆرما وە نە باشە. –دەورێش گۆت،– ئۆیمێد وە زەعف کنن.

– کنجا درێژ یا ژنانە، – ئەگۆیێ گوندییێ مە گۆتێ، – وەلاتێ رۆمێدا نەیاری بوو، شـــەربوون، دەوابوون، هـەوار و گـــازیبـــوون، لێ ل وەلاتێ وە چ هـەبوو؟ کنجـــا درێژ ناهێلە مەرڤ پاکی سییاربە، برەڤە، دکەڤە، دەستپێد مەرڤ.

دەورێش منرا گۆت:

– چەند رۆژا ل ناڤـا شـەهەر بگەرە، چەعـڤناس ببـە، پاشـێ ئەزێ تە بدمـە جکی بخوینە.

چەندەک دەرباز بوو. رۆژەکێ دەورێش ئەز برمە مەکتەبەکە ئوورسا. وێ دەرێ ئەز هلدام، گۆتن: "زمانێ ئوورسی نزانە، ئەم نکارن هلدنە مەکتەبێ".

پاشێ مـــەرڤـێد ناســە خـوەندی گـۆتنە دەورێش: "بدە جکی برا بخـەبتـە، بـەلکی سالەکی زمانێ ئوورسی هینبە، پاشێ بدە مەکتەبێ".

دەورێش گەریا ژ منرا جیکی دەرگەڤانییێ دیت. ڤێ جـارێ ژی دۆکوومـەنت تونە بوو، کـو ئەز پێ بکەتـەمـا دەفتـەرا مـالێ. ئەز نـەچار مـام. چـوومـە جـەم وان لاوکێـد گوندییێد مە. وانا کۆمەک دا من و ئەز کەتمە دەفتەرا مالێ.

خـەزێنێ من ئەرمـەنییێ قـەرسێ بوو. ژێرا دگۆتن هـاجی ئاغـا. من تەزە زانـی، کو ل وەلاتێ ئوورس ژی ئاغـا هـەنە. ژنا وی بوو، بووک، قـیزەکێ وی و دو کـورێ وی بوون. یەک قولوخچی بوو، یەک ژی ئەفیسـەر بوو. ئەوی ئەفیسـەر نەزەوجی بوو.

دەورێش پێرا وا پـەڤکەت: کورێ وی قـولوخـچی رۆژێ سـەهـەت نڤـەکی دەرسـا من بدە، خـوارن و رازان سـتـوویێ وان، ئەز ژی گـەرەکێ هـەیاتێ پاقـژکم، دارا ژ پادڤـالێ دەرخم، بشکێنم و ببـمـە قـاتێ دودا، سـبـەسـبـە ژی زەمبلێ هلدم ب هـاجی ئاغـارا هـەرمە بازارێ، خوارنێ ژ مالێرا بینم.

من دەستپێ کر دەیندارییا خوە قەداند.

جـیکێ رازانا من پادڤـال بوو، لێ تەمـیـز بوو، پۆلکری و رەنگکری بوو. چ خـوارنا زێدە بما ددانە من، نە کو من تەنێ تێر دخوار، هەلا دەورێش، جار جارا ژی لاوکێد ماین دهـاتن، تەڤ من دخوارن.

لێ چەتنایێکە منە گران هەبوو: هـاجی ئاغا سبێ زوو دهـاتە بەر پەنجـەرێ، دگۆت:

"رابە ئەم هەرنە بازارێ". من زەمبلا مەزن هلددا، هاجی ئاغا ددا پێشییا من، تەقە-تەقا قۆپالێ وی بوو، ل عەردێ دخست، فینۆیێ رۆمێ یان داتانی، قۆتکا سەری با دبوو، ئێدی هەتا بازارا مالاکانسکییێ ئەز پێرا نەدگهیشتم. ل وێ دەرێ چ کو لازم بوویا، دستەند، تژی زەمبلێ دکر و خوە-خوە نزانم کودا دچوو، ئەو زەمبلا تەرکی هەتا من دگهاندە مال، پێنج جییا هێسا دبووم. چقاس رۆژ بوو هالێ من و هاجی ئاغا ئەو بوو.

ئەز چار مەها جەم خەزێن مام، دەه جارا دەرس نەدان من، هەر جارێ مەنیک دگرت. خولاسە، ئەز ژ هاجیرا دخەبتیم نانۆزکۆ، ئیلاه زەمبیلێ و بازارێ، ئوسا ژی رەقە-رەقا قۆپالێ هاجی ئاغا زەعف و زەعف عاجز کربووم.

من رۆژەکی ژ دەورێشرا گۆت:

- ئەز ئێدی تاپ ناکم، بێ هەق، بێ خوەندن، ژ ویرا دخەبتم.

دەورێش دیت کو ئەز راست دبێژم، گۆتە من:

- تو دەنگ نەکە، بخەبتە. هەتا ئەز جیکی دن ژ تەرا پەیدا دکم.

ئەز خەبتیم هەتا دەورێش ژ منرا جیکی دیت.

دەورێش ئەز کرمە بەر دەستێ ژنا یەکی پۆلکۆڤنیک. مێرێ وێ شەرێ ساریقامیشێ دا کوشتبوون، پێنسی دستاند، کورەک، دو قیز پێ خوەیی دکر. کورێ وێ ل گیمنازییایێ دخوەند، تەنێ رۆژێد لەدا دهاتە مال.

دەورێش پێرا پەڤکەت، کو ئەو رۆژێ جارەکی من بدە خوەندن. هەڤت مانات ژی پەرە مەهێ بدە من، کو ئەز بدمە کنیشکا، کاخەز، قەلەم و حوبرێ. دەینداریيا من ژی ئەو بوو، وەکی خوارن ببرا-بانییا، پۆل و فەراق بشووشتانا و شوخولێ مالێیی هوور بکرا.

ئەو ژنکە زەعف باشە ب رەهم بوو. ئەوێ زەعف رند گوهداریيا من دکر، چاوا دییا مەرڤ. ئەوێ نە کو مینا مالا هاجی ئاغا چ فراقێدا دما ئەو ددا من، لێ ئەز ئەو، زارێد وێڤا سەر تەختەکی روودنشتن، مە نان دخوار، ب خەبەرەکێ، ئەم چاوا کو مەرڤێ مالەکێ بوون.

شابوونا مه بوو خەم

لێ خوەندن ئوسا ژ منرا ل هەڤ نەهات. من خوەندن تەرک دا، ئەز و لاوکێد ئالییێ مه چەند سالا ل تبلیسێ خەبتین، بوونه فرخوونچی. وی چاخی هەلا شەر بوو.

رۆژەکێ ژی هەڤال ل هەڤ شێورن و قرار کرن کو هەرنه مالێ خوه. مه ب زۆر جەفاکی بلێتا ماشینێ کری و بەرێ خوه دا مالێ. هەتانی دییادینێ ئەم تەڤ چوون. وێ دەرێ ئەم ژ هەڤ قەتیان، هەر کەس چوو گوندێ خوه.

مەرڤا مزگینی برە گوندێ مه.

ئەم چوونه نێزکی گوند و هیڤییێ بوون کو کێف، ئەشق و شایی وێ بێنه پێشییا مه. لێ وی تەهەری نەهاتن.

ل دەر و دۆرێد گوند پەز، بەرخ دچێرییان، لێ دەنگێ بلوورێد شڤان، سترانێد بەرخڤان، کاکە–کاکێد پالا و رێوییا نەدهات. کانێ نها گەرەک زارا بناتارا مالادا بلیستانا کو ئەم بدیتانا برەڤیانا بهاتانا پێشییا مه. ئەو ژی تونە. بەرێ وەکی کولفەت ل ناڤا گوند دهات دچوون، رنگا رنگا لنگێد وان بوو، تە دگۆت قەی سییارن دەرباز دبن، لێ نها؟ نەرم و پۆسیدە دهاتن دچوون و نەرم ب هەڤرا خەبەرددان. بەرێ تە ل ناڤ گوند دنهێری، مینا کولیلکێد باهارێ کنجێ کولفەت سۆر و زەر دکر. لێ نها؟ نها گەلەکا ب کنجێد رەش بوون، ئوسا ژی سەرێ وان ب شەرێد رەش گرێدایی بوون.

مەرڤ دگۆت رۆژا وان ژی تەڤ وان هەزنییه، لەما ئیشق نادە، عەور و ئەزمان بوو، مژێ خوه ئاڤیتبوو چییا، راست ژی پێرا ب خمام بوون. خولاسە، رۆژەکە مەلوول بوو، ئەو ژی مینا مەرڤێد گوند.

کول هالەکی چەند مەرڤ هاتنه پێشییا مه، دییا منه نەخوەش ژی تەڤ وان ئانجاخ سەردەر دبوو.

ئاقارا وی گوندیدا تشتەکی ب ئەشق تونە بوو، هەتا چێرێ وێ ژی ئێدی گەور ببوو، ئەو مێرگ و چیمان مەلوول بوون، بێ گول، بێ چیچەک بوون، مەرڤ دزانی، کو وان خەملا خوە دانییە، تەڤ گوندییا ب هەزنینە و ئەو ژی دکەوگرین. تەنێ ئەم ب کێف و ئەشق دچوونە تووتەکێ. مە، کو ئەو تەڤانا بەر چاڤێ خوە دیتن، ئەشق و شابوونا مە ژی تەربی، تەمری.

ئەم چوونە سەر رووێد هەڤ، بەر ب مال چوون. ئەم پێ هەسییان، چ بەهسە.

هاڤیندا جەردا ئیرانێ ب سەرکارییا خانێ ماکوویێ سێ جارا سەر گونددا گرت بوو. جارەکی سێ مێر ژ گوند هاتبوونە کوشتن، مێرەک ژی برندار کربوون. جارا سسییا شەسد سییار هاتبوون. هژدە کوشتی و برندارێد گوند هەبوونە، لێ هەرسێ جارا ژی کەرەکە کۆر نکارییبوونە تالان بن.

مێر و لەهنگێ مینا تێموور، ئەلۆیێ زۆرێ، قەیمەزێ کەلەشێ مهۆ، ئۆزمانێ خدر، هەمزێ نەبی و گەلەکێد ماین قەت دهیشتن ئەو تشتەکی بن؟ ئەوانا خوە ژ کوشتنێ نەددان پاش، ژ مرنێ نەدترسییان، نیشاندار بوون، گوللا وان عەردێ نەدکەت، لێ وان شێرا وێ چاوا تالان بدا جەردا ئیرانێ؟

هەی بەهسا وان شەرا و جەردا دکرن، لێ پاک سەراست نەدگۆتن، هەتا رۆژەکی هەمەدێ هەسۆ (ژ ساریبێخێ، خزمێ مە بوو) و فەتییێ تێجۆ (ژ زۆرێ، ئەو ژی پزمامێ مە بوو) هاتنە مال.

ئێڤارێ جماعەت هاتە ئۆدێ، فەتی گۆتە ئۆزمانێ خدر:

– ئۆزمان، سەرێ خوەکی تو لەزەکی سالخێ وان جەردا و وان شەرا بدە. هەتا نها ژی کودا دچن ل وەلاتێ مە ئەو بەسە: "شەرێ تووتەکێ"، "شەرێ تووتەکێ" دبێژن و دەرهەقا مێرانییا خوەدا گلی دکن. دەرهەقا ئەیشانا قیزاپدا گازەتێ تبلیسەدا نڤیسن، کو "ژنەکە کوردا ل سەر جنیازێ مێرێ خوە کرییە شەر و دو مێر کوشتنە".

ئۆزمان گۆت:

– بەلێ، شەڤبەهێرییا مەیە ئیشەڤ ژی برا ئەو بە. من نەدخوەست ئەو رۆژا ب

ئاخە–واخ بیرا خوە بانییا، لێ فەتی، وەکی تو دبێژی، ئەزێ ژ تەرا یەکۆ یەکۆ سالخا بدم.

کەسەرەکە کوور هاتە ئۆزمان و دەستپێ کر.

– خوەزل ئەز ژی وی شەریدا بهاتاما کوشتن، برا ئیرۆ یەکی مایین سالخێ من ژ تەرا بدا و ئاخینەکە دنێ ژی کشاند، خەلقێ زانیبوو، کو ئاخین بۆنا کورێ وی جاهلی نەزەوجی و برێ وی ئەمین تێنێ، وەکی وی شەریدا هاتبوون کوشتنێ.

بەلێ، فەتی باهار بوو! پەز هێ نەهاتبوو دانا، مە دیت کرنە گازی: "هەی هەوار جەردێ پەز برا!" پەزێ مە ژی وێ رۆژێ بەر ب وارێ کوولێ چووبوو. ئەم تەڤ رابوون، ئێ سییار، سییار، ئێ پەیا، پەیا، ئەم چوون. چاوا نەچن؟ رۆژ ناڤا رۆژێ خەلقێ مالێ مە بر، ئەم نەچن؟ ئەو تۆپا "گەرا گورایە" تو تێرا هاتی، ئەمینێ برێ من ژی ل وێ دەرێ زەڤییا خوە ئاڤ ددا. من دیت دو سییارێ جەردێ فێزا مندا رکێفی سەر ئەمین کرن، خودێ قەبوول نەکی، بێ ئەوی کەسیبی چ کربوو؟ دو گوللە هەڤرا بەردانێ. ئەو کەت... من دیت ل پێشییا من بوو تەقن، ب تەقنێرا ژی وان سییارا یەک ستوویێ هەسپێ دا هات، لێ جارکێ دنێ خوە گرت، نەکەت، نەپەنی بوو، کەتە نەپەنییێ. ئیدی من نەدت چاوا بوو.

من گۆت: "تێموور، تە لێخست؟" تێموور گۆت:

– ئەز ژی نزانم من لێخست، تڤنگ ل دەستێ من خوەش هات، لێ چ فەیدە، کو جنیازێ وی ژی نەکەتە رەخ جنیازێ ئەمین.

من هەو نهێری ورقینییا ئەلۆیێ زۆرێ سەر مە کەت.

من وی چاخی دیت، کو تێموور و ئەلۆ تەڤ کێرتێدا خار بوون، لێ وێ دەرێ سییارێد دنێ ژی گهیشتنە وانا و شەر گران بوو. مە بەردا جەردێ، پەزێ خوە ژ وان ستەند. لێ هەیف کو تاهرێ منی بێمراز ژی هاتە کوشتن... وێ رۆژێ سێ مێر ژ مە هاتنە کوشتن، دودو ژی ژ وان.

– خوەزل برا تاهر، ئەو خۆرتێ دەلال، نەهاتا کوشتن، برا پەز ببرانا، عەڤدالێ جانگۆ گۆت، مال قرێژا دەستانە، لێ مێر دەست مەرڤ ناکەڤن.

– جارا دودا، ئۆزمان سەردا زێدە کر، نیڤرۆ بوو، دەوار هاتبوو مۆزەلانا پێشبەری گوند خوەرا هێسا دبوو. قەرەولێ مە سەرێ شەهید بوون ئەوێ تۆپا فێزا مەدا. تێموور ژی چوو بوو دییادینێ، ئەو کو هات، ئەم ژی د ڤێ ئۆدێدا هاتن دۆرا وی جڤییان؟ مە پرس و پرسییار کر، کانێ هەوادیسێ دنێ چ هەنە. فەتییێ پزمامێ خوەرا بێژم، مەرڤا ژی سەرێ شەهید کرە گازی: "گاران برن، گاران برن!" ئەم رابوون کو دەرێن، لێ مەجالا مە دەرکەتنە تونە بوو. چاوا کو دبینی، فەتی، گوندی کورێ دانە، تو نەبێژە سێ تەرەفێ گوند گرتنە. مینا تەیرۆکێ دەربهارێ گوللە تێنە ناڤا گوند، کەسی نکاربوو سەرێ خوە ژ هوندور دەرخستا. تێموور گۆت: "هەسپێ من بکشینن".

– هەسپ ژی زینکری، تەزە کشاندبوونە تەولێ، عەلی بەر گلییێ وی دا هات:

– بەلێ، ئۆزمان گۆت: هەسپ کشاندنە سڤدەرێ، لێ گوللا مەجال نەددا، کو دەرخن. تێموور دەست ئاڤیتە دزگینا هەسپێ، دییا وی خوە ئاڤیتە پێسیرێ گۆت: "تو دبنی ئاگر دبارە، تو کودا دچی؟" تێموور گۆت: "دایێ، خەلقێ مالێ مە بر؟ نە مەرڤ سەر خیرەت و ناموسا خوە دمرە". گۆت و هوندور سڤدەرێدا سییار بوو و دەرکەت، ئەوانا رەشاندنێ، نەرەشاندنێ، ئێدی تێموور نەسەکنی، پەی ویرا سییار و پەیێد گوند هێدی-هێدی ژ گوند دەرکەتن، جەردێ گاران بر، ل مۆزەلانێ تەک گوهدرێژەک ما. قەیمەزێ برێ تێموور پەی تێموورا سییار بوو، لێ دان مهینا وی بندا کوشتن.

– لێ کول ل مالا خوەیێ مهینێ نەکەتی، مهین نیبوو، بۆبەلووسک بوو، عەڤدییێ سمۆ ناڤبری دایێ.– ئەو ژی جنسێ هەسپێد بەکۆیێ ئالی بوو، تشتێ ئوسا خودێ چێنەکربوو، عەرەبستانی بوو.

– مهینا عەڤدال ژی بندا هاتە کوشتنێ، ئەو ژی ژ مهینا قەیمەز کێمتر نەبوو، برۆیێ بشۆ گۆت.

– خودێ کورێ وە بهێلە، هوون کەتنە هەیرا هەسپا، لۆ خودێ بکە مێر سلامەت بن، چ تێ برا بێ سەر مال، تێموور گۆت. پێشییا گۆتیە: "گوللە کو هات، برا ل هەسپێ بە، نە ل سییار بە".

– ئۆزمان، تو سەرێ خوە کی گلییێ خوە ژ بر نەکە، فەتی گۆتێ (فەتی خەلقێ وەلاتێ ئوورس بوو، زەعف هەواسکارێ قەوماندنێد ئوسا بوو.)

– ئەفەندییێ خوەرا بێژم، ئۆزمان گۆت، تێموور خوە گهاندە گارانێ. وەلاهی مێرک تەنێ گاران ژی دۆنزدەه سییارا ستەند. ئەو نەچار مان، هەسپ دانە پێشییا خوە، تەرقاندن، برن. لێ چما دبێژن مێر هەسابێ مێر دزانە؟ دە، تێموور گوللا وی ل عەردێ ناکەڤە.

هەوارا مایین ژی دەستەکی خوە گهاندە تێموور، دەستەکی ژی ئەوێد سەر گوند راکرن، ئاخرییێدا هەردو دەستا خوە گهاندە هەڤ، بەردانە جەردێ، هەسپ ژی ژێ ستەندن، شەش مێر، دو هەسپێد وان ژی کوشتن. وانا دو جنیازێد خوە برن، چار جنیازێ وان ژی مان جیدا، مە ئانی چەعل کر. ئەڤا ژی جەردا دودا بوو، لێ یا سسییا، کو لاپە گران بوو، هەلا ما بوو.

تووتەکییا قەرەولێ مەهکەم و زێدە دکن، دەستەک ل سەرێ شەهیدێ فێزا گوند دسەکنە، ژ ور کرێ تەندوورەکێ، گرێ دێم، مەتک، هەتانی دەشتا چییایێ چۆبانێ پێڤا دهاتە خویان، دەستا مایین ژی دینا خوەددا "گورا مانگا"، عەورەلییێ کەزۆ هەتانی رولەرەشانێ سەر دییارێ هاجی خالتێ، تاشکەسانێ.

ئێڤارێ دەرەنگ، قەرەول هاتن، گۆتن، کو ل دییارێ "گورا مانگا" مە سییار دیتنە. تێموور، جمشت، ئەلۆ، کەلەش هاتنە سەر هەڤ خەبەردان، پاشێ ژی گازی تڤنگچییێد گوند کرن و تێموور گۆتە وان:

– سبێ زوو پێز، دەوێر بەرنەدن، ئەمێ دەردۆرێد گوند بنهێرن، وەکی تشتەک تونەبە، پاشێ مالێ خوە بەردنە چێرێ. نەترسن، چێرەیی پرە، تارشێ وە برچی نامینە. پێرا ژی کەنیا، تەڤ ژی وا مەشەتخوەش بوون.

– یا دودا و فەرز، ئیشەڤ رانەزێن. گوند ب هیڤیا قەرەولا تەنێ نەهێلم؟ ئەوێ، کو بێن، ئێڤارێدا دۆرا مە بگرن، وەکی سبێ زوودا ل مەخن. ئوسا ژی ئەوێ رێیێد هەموو گوندا بگرن، کو هەواری نەگهیژە مە. وەکی ئەو مەرەما خوە ب مە بکن. نها هوون ڤەگەریان چوونە مال، هەر کولفەتەکی مالێرا چەکەکی هازرکن و بدنێ، ژ ڤی

شەريرا نە کو تەنێ تڤنگ، قرمە، شوور و قەمە، سلاهە، لێ ئوسا ژی کێلەندی، شەنە، بست و شیشێد تەندوورێ ژی سیلاهن، دبە کو شەر بکەڤە ناڤ مالا، هوون دزانن، کو رەڤا مە تونەیە، شەرێ سەر هێسرە.

لەما ژی دبێژم هەتا ژن و کالا ژی هازرکن.

– سەر بەختێ مە بە، –تێموور زەعف باش دبێژە، ئۆزمانێ خدر گۆت. مەهەفزە کرن زەعف باشە.

– یا سسییا ئەوە، تێموور گۆت: کو بەربانگێ هێ تاری، ئەم قەلەچێد خوە بگرن، وەکی ئەم قەلەچا وەختێدا بگرن ئەو چقاس زەعف بن، زوو–زووکا نکارم بکەڤنە ناڤا گوند، چما ژ مە خوین دچە، ژ وانا ئاڤ؟ ئەمێ نهادا کڤش بکن، چەند مەرڤا و کێ و کێ کی قەلەچێ بگرن. ئوسا نەبە، ئەمێ خوە ژی، ئەرز و ئەیالێ خوە ژی بدنە دەر، ناموسا مە یێ پاییمالبە.

ئەوی، ئەلۆ و ئێد ماین مەرڤ تارتاری کرن، کێ هەرە کی قەلەچێ.

– ئەشەد بلاە، زابتەکی ژی وا تەرتب نەدکر. جمشتێ سادق گۆت.

سبێ رۆن بوو، هنەکا دەوار بەردا، ئەو سەرهشکی و بێتفاقی هەتا نها ژی ل جەم کوردێ مە هەیە. تێموور لاوکێد مایینڤا کرنە شەر.

– چما دەوێر بەرددن؟

ئیبۆیێ ئۆزمان مێرەکی ژێهاتی بوو، لێ هەیف کو سەرهشک بوو. مهینا وی هەوشێدا زینکری گرێدایی بوو. ئەوی بانزدا سەر پشتا مهینێ و گۆت:

– مالا وە ئاڤا بە، قەرەولێد مە وەکی دو تەیرا ژی دبین دبێژن: "سییار هاتن". چ ئەلکێ دلهناڤێد وە خار؟

ئەو چوو کێرتێدا خار بوو، بوو رەڤە–رەڤا گوللا. مە دیت مهین هات، ئیبۆ تونەیە.

ئەوانا ژی ئێڤاردا هاتبوون، دۆرا گوند گرتبوون. ئیبۆ چاوا کو چووبوو سەر وان، ئەو دتبوون، کربوو کو شووندا ڤەگەرە. لێ وانا هەڤرا لێخستبوون، ئیبۆ کەتبوو، هەسپا وی تەری دابوو مال و هاتبوو گوند.

ب کوشتنا ئیبۆرا شەر تەڤ داکەت. چار تەرەفی گوند بوو خرمین، ل ناڤا گوند

بوو قیـیـامـەت. ئیـبـۆ گەلەک گوندی ئارخـاین کرن. ئەوان ژ مـالـێ خـوە بەردابوون. گولله مینا تاڤێد تەیرۆکێ دهاتنه ناڤا گوند، ژنەکێ بانزددا چێلەکێ، یەکێ گۆلکێ، گولله لـێ دکەت، هـم ئەو دکەت، هـم ژی چێلەک. هـەتا چل دەواری ناڤا گـونددا هـاته کوشـتن.

هـەواری ژی تو دەرا تـونه بوو، رییـا دییـادینێ و گـوندێد مـایین گـرتبـوون، چڤـیک نکاربوو سـەر وانرا دەربازبە.

شــەر گــران بوویه، خــرمــه‌-خــرمـه. گــازی کــرن: "ئوسـایێ ئۆسـێ هـاته کـوشـتن"، "سـەفەرێ مـهـۆ کوشـتن"، "رەسـۆیێ مـەرێ کوشـتن" "کـوشـتن" هـا "کـوشـتن". بۆره‌-بۆره دێوێر، کـالە-کـالا پێز، ویلە-ویلا ژنا، زاره‌-زارا زارۆکـا، قیرین و قـووتنا مێرخـاسـا، ناڤ ل خـوە ددان، هـەلان ل هـەڤالا دخـستن. تو دبێژی کو رۆژا قییـامـەتێیه هـەشـەر-مـەشـەره.

نەیارا پشت ژ ئەلۆ سـتەند، ل ئەلۆ خـسـتن، ئەو کەت. بوو قـیرینیا ژنا، گۆتن: "ئەلۆ هـاته کوشـتن!" دەورێشـێ بـرێ وی رکـێفـی سـەر ئەلۆ کـر، لێـخـسـتن ئەو ژی کـەت. ژنا دەورێش، بەسـێ، چـوو ل سـەر جنیـازا، ل وێ ژی خـسـتن، قـیـزا بـرێ ئەلۆ ئالماسـتـێ رکـێف کـر و چـوو سـەر جنیـازێد ئاپێـد خـوە ل وێ خـسـتن، ئەو ژی کـەت. پاشـی وان هـەمـییـا ئەیشـانا خـویشکا تێـمـوور چـوو، گەلە گولله هـاتنێدا، تو گـوللا ژێ نەگـرت. ئەیشـان ژنا ئەلۆ بوو، ئەوێ جنیـازێ مـێرێ خـوە کـاشـی بەر تالدێ کـر، فشـەکێ ئەلۆ ڤەکر، دانه پشتا خوە، تڤنگا وی هلدا و تەڤی مێرا کره شـەر.

پاشـێ ل تبلیسـێ گـازێت گەریان، وەکی ژنەکه کوردا ل سـەر جنیـازێ مـێرێ خـوە کرییه شـەر و دو مێرێ دژمن کوشـتنه.

شـەر هنگی چوو گران بوو، خـوین هنگی چوو زێده رژییـا، ویللینێد ژنا هـنگی چوو زێده بوو... دهـا ب شـەوات شـەرکار گەرم ببـوون، کەلا وان رابـبوو، دخـوەسـتن هـەیفـا ئەلۆ هلدن، هـەیفا وی شێرێ دەلال و مێرێد مـایین... ئەوان گەلەک مێر ژ دژمن گولۆل کـرن، کـوشـتن، لـێ دلـێ تێـمـوور، هـەمـزی، کـەلەش و ئێـد مـایین هێـسـا نەدبوو و هێنک نەدبوو.

لێ بەدبەختیکە لاپە مەزن ل تووتەکییا دەستدا. بەدبەختی ئەو بوو، کو فشەکێد هنەکا لاپ خلاز بوون، هنەک ژی لاپ کێم بوون. سبە ل دەرێ، خاسما، نها نیڤرۆ کی دەرێ. دژمن ڤی ئالی وی ئالی رکێف دکر، هجووم دهاتە سەر گوند، لێ چ ئەو ددانە سەکناندن، پەشمووردە دکر و رەڤ پێ دخست. هنەک ژ وان کوشتی دمان ل وێ بەستێ بەر تاڤێ، لێ ئەڤ مێرانی، ئەڤ شێرانی تەمام ب فشەکا دهاتە کرن. چ بێژم، ئەو ژی سەر هەڤدا هاتن. شەرکارێد کو بێ فشەک مابوون، لاڤایی ل هەڤالێد خوە دکرن، دگۆتن: "تەک فشەکەکی بدە ئەز گوللەکی باڤێژمە وی سییارێ هان".

هێدی-هێدی چارا تووتەکییا دهاتە برین، ل دۆر گوند بەرە-بەرە تەنگییا وان زێدە دبوو. تێموور کەرە-کەر مەرڤ شاندمە ناڤ گوند، وەکی هەر کەس داسە، کێلەندییە، شەنەیە، شوورە، یان قەمەیە بگرە خوە هندک مایە، کو شەر بکەڤە ناڤا گوند. فشەکێد تێموور ژی هندک مابوون، لێ قەیمەزێ برێ وی ژی فشەکێد مال سلەهەک گهاندێ. چەند مەرڤ ببوونا عەلیشێر ژی نەدکاری پێشییا ئۆردیک گورێد دەڤ ب خوین بگرتانانا.

ل تووتەکێ رنگین و گرمین بوو. کەسی کەس ناس نەدکر... ژ دوومانا تڤنگا ل سەر گوند مژ و دوومان بوو، ل چییایێ فێزا گوند خرمین-خووشین بوو، دوویێ تڤنگا ببوو تەلپ مینا عەورێ مەها نسانێیە رەش خوە دابوو سنگێ چییێ. دەنگێ گوللا نۆرە-نۆرا هەسپێد نێر، ویلین و ورقین کەتبوو هەڤ، تە دگۆت قەی هەتا کەڤر کوچکێد وی چییایی ژی ژ دەنگی کەر ببوون، ژ وێ دوومانێ کۆر ببوون، وەکی دەنگێ وان هەبییا، ئەوێ ژی ژ وێ مەیدانا قەتل و خوینێ برەڤیانا... لێ سییارێد ژ چلووکەندێ، جانەقیزێ، داود و هاجی خالتێ هاتبوونە هەوارا تووتەکێ، سییارێد چەتێ، ئێ کو ئەو رێ گرتبوون، مینا تاڤییێد تەیرۆکێ گوللە سەر سییارێد هەوارێدا دباراندن. لێ منەتا وان ئەڤاتا تونەبوو، سییار دهاتن، یەک ژ ئێ دن دەرباز دبوو، سەرێ خوە دکرنە ناڤ بژوویێد هەسپا و رکێف دکرن. پێدا-پێدا قەلەچێد دژمن رادکرن، ئاخرییێدا ژی رەڤ پێ خستن، پارا ل ستوییێ وانا سییار بوون. لێ ئەو یەک ئەڤات و سەرکارییا جانگیر ئاغا بوو. وی چاخی مالا جانگیر ئاغا ژی ئاڤا رەش هاتبوو چلووکەندێ، قەزا دییادینێ.

دژمنێد ل سەر گوند ڤی ئالی وی ئالی رکێف دبرن، کو بکەڤنە ناڤا گوند، لێ تێموور و کەلەش ب دو دەستاڤا هەردو یالێد گوند هەلا هێ خوەیی دکرن، نەدهشتن، کو ئەو بکەڤنە ناڤ گوند.

ئەو عەورێ رەشی گران هێدی-هێدی سێرەک بوو و شووندا چوو، لێ سییارێد جەردێیە سەر گوند، بەری گوندییا ئەو تەماشە دیتن. ئەوێ کو بەرێ رکێفی سەر گوند کرن، ئەو ژ پێشییێ هێدی-هێدی پاشێ رەڤ پێ کەت، ل سەر رییا دییادینێ ژی بوو شەرەکی قالم، وی ئالی ژی بەردانە سییارێد چەتێ. ئەو هەوارا کۆچۆیێ قومولبووجاخێ بوو. (کۆچۆ باڤێ نڤیسکارێ ئەرمەنییان عەیان هراچییا کۆچارە). کۆچۆ مێرەکی بەدەو بوو. سمبێلەکە تەنکە بادایی لێ بوو، ئەو دکرە خەلەق. وەختا قەوماندنا ئەو، مێرێ هەوار و گازییا بوو. دەستا کۆچۆیێ ئەرمەنییێ پزمام ل یالێ چەپێ هجووم کرنە سەر، ل یالێ راستێ ژی هەمن ئەو سەهەتەک بوو، کو هاوارییا جانگیر ئاغا و وان گوندا ل ستوویێ جەردێ سییار ببوون، مەجال ژێ ستەندبوون و نەددانێ، کو ئەو خوە راست کە. گوندییا ژی ژ گوند دانە پەی.

کۆچۆ زانبوو، کو فیشەک کێم بوونە، خورجەک فیشەک ئانی دا تێموور. ئەو فیشەک ل سییارا بەلاکرن و ب لێمشت چوونە سەر دژمن. دە چاوا کو دبێژن "ئێ قەنج ئەو بوو، کو ژی مالا خوە نەهاتی بوو". خولاسە، بەردانە وان ئەو زەعف پەشمووردە کرن.

ئالییێ مەدا هیژدە برندار و کوشتی تەمام بوون، گەلەک پەز، دەوار و هەسپ قر بوون. لێ ژ وان... ئێ خانێ مەکوویێ پاشێ هاتن گۆتن: "شێست دو مێرێد وان کوشتی و برندار هەنە". ئۆزمان وێ شەڤێ ل ڤرا گلییێ خوە کوتا کر.

بەر ب وەلاتێ ئوورس

مەها ئادارە بوو، تاریقا هەزارنەهسد هەیژدا... هەر دەر هێ سپی بوو، رەشایی تو دەرا تونە بوو، خێنجی رییا جەدێ، کو تێرا ئەسکەر و هێسر دکشییا. دەنگێ تەیر و توویا تونە بوو. خووسی هێدی-هێدی دباری. ئەو قیفار و تەلیا بلند، کو بەرفێد زڤستانێ تەمام ئوندا نەکربوون، گونگلێد وان مینا کوتکێد پەمبو کربوو و بەرژێر داخستبوو. چرکە-چرکا عەرد و ئەزمانا بوو.

ئەو چەند گوندێد مەیە چار تەرەفی دییادینێ قرار کرن کو بارکن، بەر ب وەلاتێ ئوورس هەرن. وێ سبێ بارکن، وێ سبێ هەرن... خوە ناچنە زۆزانێ، خوە ناچنە ئاڤارەش، وێ هەرنە وەلاتێ ئوورس. وەلاتێ ئوورس ژی بوویە بەرەکە مەزن، کەلەکێد مەیێ سەر روویێ بەرێ کەڤن، دەلگێد وێ وان کەلەکا ببوون و بیێن... کێ دزانە... د وان دەلگادا خەرق بێن، یان دەلگێ وان باڤێژنە جیکی دووری دەرازی، نەناس.

وێ سبێ بارکن... لێ ئەو مێرگ و چیمان؟ لێ ئەو گیها و زۆزان؟ لێ ئەو چێشت-چێشت گول، کولیلک و چیچەکێد بەدەوە بینخوەش؟ لێ ئەو کانییێد سارە سپییە زەلال، کو بلقە-بلقا وان بوو ژ زنارا، ژ قووما هوور دەردکەتن، جەوک ژێ دکشییان ژ بەری ترێژا تاڤێ دبرقین، تە دگۆت قەی ئەو ئێنجی و سەدەفێد برقۆنەکن، کو بەرق دکەڤنێ... باڤ و کالێد مە، ئوسا ژی ئەم، ل ڤان چییا و زۆزانا خولقینە، ل ڤر مەزن بوونە، ل ڤان دەرا مە زارتی لیستییە، ل ڤان دەرا دلکەتن، ئەڤینتی، کلام، رەقاسێ هینبوونە، لێ دەوات، زەواج، سییار، جرید و شاییێد مایین، کو دهاتە کرن؟

ئەرێ، لێ گەرەک هەرن. نەچن قەت نابە. با و باگەرێ بێن، سێلاڤ و لێمشتێ بێن، زولما پادشێ رۆمێ وێ بێ دیسا مینا تەیرێ ئاتمەجە مە بکە ناڤا پەنجێد خوە، مە مز و مهەل بکە. نا، وەرن ئەم برەڤن!.

ژ سبێدا هێسر بەر ب دییادینێ کشییا. کال، پیر، ژن و زار ئاه و زار چوون.

بەرف بێقام بوو، رێ یەک پێ بوو. گاڤا کو ژنەک، کالەک، یان پیرەک ژ رێ دەرکەتا، یان بکەتا، ئێدی زووزووکا نەدکاری بهاتا سەر رێ، ب دەست و لەپا دچەرچری، گەلە جارا شل دبوو، جیکی خوە-خوە نەدکاری دەرکەتا، هەتا هاواری نەددانێ. دەستێ وان شل دبوو، جیکی گەرم تونە بوو، کو دەستێ خوە هنەکی گەرمکن، لێ دەڤ ژی تەڤزی بوو، گەرم نەدکر.

وێ زڤستانێ مشک ژی ژ قولا خوە دەرنەدکەت، لێ هێسر سەر بەرفێ کەتبوو... بەختێ وان بری، کو وێ رۆژێ باگەر تونە بوو، وەکی باگەرەکە سڤک ژی هەبوویا ژ ژنا، زارا، کالا، پیرا یەک ژێ خلاز نەدبوو، تەمامێ قر بوویانا، هەیوانات ژی خلاز نەدبوو.

ب وی هالی ئەم ئێڤارێ گهیشتنە دییادینێ. ئۆرتا باژێردا ئەوقاس مەری هەبوون، تە دەرزی باڤیتا، عەردێ نەدکەت. کێ هنەکی زوو هاتبوو، خوەرا ستارەک دیتبوو. ئێد مینا مە یە رێدوور، دەرەنگ گهیشتنێ، ل دەردۆرێد دییادینێ کۆچ ئاڤێتنە سەر بەرفێ.

ناڤا باژێر کەتن ئاردوو هازرکرن، سەرگن، دارێد خان-مانێ خرابە. ئێدی ببوو دەستێ زۆرێ. ج هەبوو هێسر تێدا بوو، ئەو خانی سەر هێسردا هلدشاندن، دار دبرن ژ بۆنا شەواتێ. بێسووجێد ئاگر داڤێتە ئەزمانا. کەسەکی ئێدی هەیف ل مال نەدانی، کودا دچوویی بینا کزبوو، قرپە-قرپا قەلییێ بوو.

دلێ تەڤا شەویتبوو، ب کول، دەرد، مەرەز و برین بوو. ئەوانا ج و وارێ خوە شووندا هیشتبوون، مال، ملک، جۆت و کۆتان، خان-مانێد کەمنارە باڤ و کالا، هەر کەڤرەکی دیوێر خوودانا ئەنییا وان نقتیبوو سەر، پاشێ کەڤرەک چووبوو سەر کەڤرەکی و بووبوو دوار. نها ئەو گشک شووندا مان...

دەردێ تووتەکییا هنەکی ژ دەردێد ئێ ماین گەلەکتر بوو. برینا وان تەزە بوو. سەرێ تەڤا هێ ب رەش بوو، چەند مال چووبوونە بەر میراتا، کولفەتێ وان مالا جینارا هاواری ددانێ.

ئەو هێسر مینا تەیرێ چاڤ گرێدایی دچوو، لێ نەدزانی هەتا کەنگێ وێ هەرە، ل

کی دەرێ وێ بسەکنە، ئاخرییا وانێ چاوا بە؟ هێسر دکشییا و دکشییا، کەسەکی نەدزانی پێشی گهیشتە کیدەرێ، پاشی ما ل کیدەرێ. دکشییا، مینا چەمێ مووورادێ، کو هەر جییا ئاڤێد جەوا و کانییا تەڤ دبن، هنگی دچە ئاڤا وێ زێدە دبە. ئوسا ژی ژ هەر دەرا هێسر دهات تەڤهەڤ دبوو، زێدە دبوو، دیسا دکشییا و دکشییا.

گومانەکە سەرگرتییە نەخویان د دلێ جماعەتێ دا هەبوو. ب وێ گومانێ دچوو. ئەو گومان و ئەو فکر تەزە پێشدا نەهاتبوو، ئەو فکرا سال و زەمانا بوو، فکرا باڤ و کالادا مابوو، ئەو باڤ و کال ب وێ نێتێ شا نەدبوون، ئەو کەسەر ب وانرا چووبوو گۆرێ. لێ ئەو هێسر دبە بگهیژە وێ مەقسەدێ.

ئەو مەقسەد وەلاتێ ئوورس بوو. زوودا، سەری باڤ و کالادا ملەت دخوەست ژ بن زولما رۆمێ دەرێ، خوە بدە بن باندوورا ملەتێ ئوورس، وی ملەتێ مەرڤحز و رەهم. ئەو مەقسەد بوو، کو دلێ وان هنەکی هێسا دکر، هنەکی مەشەتخوەش دکر و روھ ل وان ڤەدگەراند.

ئەدی باهار بوو. ل وان قرێد خەرفەلییێ، نەحییا ئیدرێ، ئەم، خوەیی پەز، ئێورین، جماعەتا مایین هەر یەکی ئالیکیدا نە کو تەنێ ئەرمەنیستانێ، گەلەک کورد و ئەرمەنی چوون دەرکەتنە تبلیسێ و ل گورجستانێ بەلاڤ بوون، وی چاخی گەلەک هێسر ب ملەتێ گورجا خلاز بوو.

ئەم چەندەکی ل قرا مان. مە دت، کو ژ مە وێدا کەس نەمایە، نە جماعەت، نە ژی ئەسکەر. مە دیت، کو ئەم دەڤێ گور و هرچادا مانە. مە بارکر، هاتنە دەشتێ، ل وێ ئەم کەتنە ئاجییێ، ئێد دنێ ژی وان گوندادا بەلاڤ بوون. مە هەلا زەڤییێد هێشنبوویی ژی پار کرن، لێ مە نە ئوورس دیت، نە ژی زاگوونا وی. مە ژ کێ پرس دکر، دگۆتن: "ئوورس چوویە ئوورسێتێ".

باخا د بن خوەلییێدا چلدابوون، هەتا ئێڤارێ زارا و رێنجبەرا چیل و زیخکێد تریبا ڤەدکرن، دخوارم. مە چاوا گوندێ خوە هشتبوو هاتبوون، ئوسا ژی عەجەمێد سورمانلییێ تەڤ ئێد مایین رەڤبوون، چووبوون.

مە تەزە زانی، کو ئەم تەنێ نینن، گەلەکە مینا مە بێ جی، بێ وار مانە.

رۆژەکی دیسا هەیدادە ل مە داخستن، گۆتن: "برەڤم، رۆم هات". رەڤ ب مە کەت، ئەم رەڤین. ئەو "ملکێ تەزە" ژی مە جدا هشت. ئەم پرا قەرەقەلێرا دەربازبوون، چوونە وان قرێد سەرداراڤێ، ل کی دەرێ نها شەهەرێ هۆکتێمبێرییانێ یە. ئەم دو رۆژا ل وی قرێ بێ ئاڤ مان.

ئەسر بوو، هەوار هات گۆتن: "رۆم هاتە ئاراکسێ". جانگیر ئاغا برەک سییار هلدان و چوو بەر شێر، ئێد مایین ژی مال بارکرن و رەڤن، کو ئەو دژمنێ خەدار نەگهیژە وان.

مە خوە دا سنگێ ئەلەگەزێ. هنگی بەلەکی هەڤراز چوون، ئەم ژی پێرا هلدکشییان. کی دچوو رەوانێ دهات، دگۆت: "گۆتنە ئەمێ زووترێ ڤەگەرنە جییێ خوە". جماعەت ژی هڤییا ڤەگەراندنا چوویینا وەلێت بوو. وەکی سییارەک ژی کێلەکا ئۆبێدا دەرباز بوویا، گەرەکێ بچوونا پێشییێ پرس بکرانا: "قەت چ هەیە، چ تونەیە، ئەمێ کنگێ هەرنە وەلێت؟". هەزار جوورەیی جاب دستەندن. لێ تو گلییێد وان راست دەرنەدکەت.

ها دگۆتن "رۆم تژی سەرداراڤێ بوویە"، ها دگۆتن "ڤی ئالیڤا ژی هاتە باشاخبارانێ". جانگیر ئاغا تەڤی شەرڤانێد جماعەتێ چوو جەپها ئاخبارانێ، وان گەلەک زۆر دا رۆمێ، ژ ئاخبارانێ شووندا دان. چەندەکی شووندا ئەو ژی ڤەگەرییان هاتن، لێ شووندا چوویینا مە یا وەلێت تونە بوو، هەر گۆتن ژی دەرەو دەرکەتن.

ب سەرکارییا تەفوور ئاغا دو گوندێ رەشا، باراڤا و گوندێ مە شێورا خوە کرن، مە بارکر بەرێ خوە دا دەرەچیچەکێ. ئەم ژی چوون پێش دەرەچیچەکێ ل گەلییێ دەلەرێ دانین. تەفوور ئاغا چەند جارا چوو ئەختێ هات (ئەخت مەرکەز بوو)، پاشێ ئیزن دان ئەم بکەڤنە گوندا.

تەفوور ئاغا ب دەستا خوەڤا کەتە ئالاهڤێردییێ، ئەم ژی ب لاوکێد باراڤارا کەتنە زارێ. گەلەک مال تارشێ وان چ کو هەبوو، باهاردا هێدی-هێدی دابوونە نان و خلاز کربوون، وەکی دەوێ وان یەکسەر نەیێ برینێ، یەک چێلەک ل بەر دەری

هشتبوون، چمکی دەو کو هەبە پێ پنجارێ ژی تێ خوارن، یان ژی شیر دکرنە نشا شۆربە- مۆربا.

هنگی چوو رۆژ ب رۆژ هالێ هێسر خراب دبوو، هنەکا کارتۆل دکەلاندم، تەڤ هەڤر دکرن، دکرنە نان، هنەکا تەنێ ئیدارا خوە ب کارتۆلێ وی روویێ قەرەکلسا پەمبەکێ دکرن، هنەکا ژی ئیلاچ هاتبوو برینێ، ئیدارا وان ببوو پنجارێ چۆلێ، ئەو ژی هنەک ژ وان مرن، هنەکا ژی چاوا دبێژم "سەر زک" خوە گهاندنە تبلیسێ، پێ خلاز بوون.

ژ هەر قەزا هێسر هاتبوو تژی ئەرمەنیستانێ ببوو، ئێدی چار و ستار تونەبوو. پەرێ ئەرمەمستانێ ئوسا بێقیمەت ببوون، وەکی یەکی پەزەکە خوە ببرا بفرۆتا گەرەک مێشۆکەک پەرە بانیا. ئاها ئەڤا ژی شان و شۆرەتێد پارلامێنتا داشناکا.

مالا ئەیشانا خوشکا من ب تیپێ خوەرا چووبوو ساریبلاخێ. تێموورێ برێ من گۆتە من:

- سییار بە، هەرە مالا ئەیشانێ، سەریکی بدە وێ و زارێد وێ، ڤەگەرە وەرە.

ئەز چووم، گەرەک قەت نا شەڤەکی ل مالا خوشکا خوە بمام، لێ ئەز نەمام، چمکی مزگینی هات. ئەو مزگینی، مزگینییا کو باهاردا جماعەت هیڤییێ بوو، گۆتن: "گۆتنە، وەکی هێسر شووندا ڤەگەرە، هەرە جییێ خوە". ئەو گوند ژی ب ڤان گلییارا شابوو، لێ نە ئەوقاس، چقاس کو هێسر شا دبوو، چمکی ئەوانا ئەهلییێ جی بوون.

خوشکا من گەلەکی بەر من دا، کو ئەز وێ شەڤێ ل وێ بسەکنم، لێ ئەز نەسەکنم.

ئەیشانێ سەد مانات پەرێ نکۆلا دا من و گۆت:

- هانێ، ڤان پەرا ببە، لێ نەدە تێموور، ژ خوەرا بکە مەسرەف، ئەز دزانم تو ب دزی تێموور جخارە دکشینی، جارا ژ خوەرا دد کاخەز و تتوون. ئەو سەر مدا گرییا، ئەز سییار بووم، من هەسپ خوودانێدا رەش کر، گهیشتمە مال.

ل گوند من دیت کێف، شابوون، ستران. ئەوێ کو دوە برچی بوون، ئەو ژی ئیرۆ

ب کێف و ئەشق بوون، تە دگۆت قەی بهیستنا ناڤێ وەلێت روھ و تاقەت دایە واندا، کو دوھ ژی برچبوونێ نێزە-نێزا وان بوو. لێ ئیرۆ؟ وانا ب کێف و ئەشق مزگینی ددا ھەڤ: "ئەمێ ڤەگەرنە وەلاتێ خوە"

ژ دیوانا داشناکا مە کەسەک نەدتبوو و ناس نەدکر.

ئەو رۆژا بوو ئەیدەکە تەمام. ئایهای تەڤ وان ئەز ژی شا ببووم. دکەتنە برا من ئەو چیيا، زۆزان، کانی، بەلەکی، ئاڤێد سارە زەلال، ئەو گول و چیچەکێد دەلال، ئەو ھەوا خوەش، ئیلاھ مەرزەلێد دییا من و باڤێ من، ئەوان ھەمییا ئەز بەر ب خوە دکشاندم. لێ ھەیف کو ئەو شابوون، ب تەلی سەر منرا دەرباز بوو.

ئەز چاوا چوومە مال، دنیا بەر چاڤێ من تاری بوو، رجاف کەتە جەندەکێ من، قودوومێ چۆکێ من سست بوون، ئانجاخ کنجێد من ژ من ئێخستن، ئەز کرمە ناڤا جییا، ئەز نەھش کەتم. وەختەکی ئەز ب خوە ھەسیام، کو تێموور، قەیمەزێ برێ من، من رادکن، کو کنجێ من ل من کن. ئاڤ ئانین، من دەست و چاڤێد خوە شوشتن. ئێدی نەخوەش بووم، ئەز سییار کرم، رەخ کۆچادا من ئاژۆت، ئەم چوون.

پاییزا دەرەنگییە، کەوکێد بەرفێ خوە ئاڤێتنە سەرێ چییا، ھێدی بەر ب دەشتێ تێن. رێ ھەری یە، شلۆپە دبارە، مەرڤ، گا و باراڤا تەر بوونە. کولهالەکی مە خوە گهاندە رییا ئاخبارانێ، کو بەر ب ئاشتاراکێ دچە... کۆچ دکشن، ھێسر ھنەک رووتە تاز، ھنەک پێخاس، ھنەک نەخوەش، دەرھەڤا برچیبوونێدا ژی ئەز تشتەکی نابێژم. خوەندەڤانێ ڤێ کتێبێ برا خوە-خوە بدە ئاقلێ خوە، کانێ ھێسر د چ ھالیدا بوویە.

ھێسیر ژ کو بێژی دھات، تەڤ مە دبوو. ھا زێدە دبوو و دەلگە ددا دچوو، پێلا داڤێتە سەر پێلا و دکشییا. گەلە برچی، یان نەخوەش ژ کۆچێد خوە شووندا کەتبوون، ل تەرەفەکی رێ درێژ ببوون، نالە-نالا وان بوو. ھنە مەرڤێد خوەیی مەرھەمەت جارا سەر وان برچی و نەخوەشدا خار دبوون، دپرسین: "تو چما ئوسانی؟ چ دخوازی؟" جارا ژی ھنەکی ئالکارییا وان دکرن، وەکی ماین، کێ ل کێ بوو، وەی ل وی کێ کەت. ئایهای، ئەوانا مەرڤێد بێخوەیی یان ژی بێ دلشەوات بوون. مەرڤێ ب خوەیی رێدا نەدما، ئەو نەخوەش دبرن.

ب وی هالی ئەم گهیشتنە سورمەلییێ. ئیدرێ ئەم دانە سەکناندن، گۆتن: "ئەم ئیسال بمینن ل سورمەلییێ، بهارێ د بەلەکییادا هەرنە وەلێت، وەکی جۆت و جۆبارا شووندا نەکەڤن".

ل وێ دەرێ کەسیب و دەولەتی تەڤ پۆسیدە بوون. ئەم بەلاڤی گوندا بوون. مینا چەمەکی ئاڤێ بکشە، پێشییا ئاڤێ بگرن، ئەو ئاڤا چەم بەلایی چۆل و بەستا بە، ئەم ژی ئوسا بەلاڤ بوون. ژ وێ دەرێ گەلەک ب کولفەتڤا بەر ب گورجستانێ ڤەگەرییان و چوون، ئێد مایین ژ خۆلۆرێ و برچبوونێ بەرە-بەرە کێم و سێرەک کرن. ژ خەلقێ جەبالییا گوندەکی ٥٠-٦٠ مال، هندک-هندک دوسد پێنجی نەفەرێد وان هەبوون، ژ وان نەفەرا شەش نەفەر خلاز بوون. ئەوان شەش مێرا ژی خوە ب زۆرەکی گهاندن تبلیسێ، یان نا ئەو ژی قر ببوون.

ئەز ژی نەخوەشییێ ئێپێجە پاک بووم. ژ منرا خوارن لازم بوو، ئەو ژی تونە بوو. مالێ مە ئێدی سەر هەڤدا هات، تەڤ دانە نان و چەلتووکا شۆلییێ.

چار نەفەر ژ مالا مە مرن. ئەز و هەردو هەڤالێد منێ تبلیسێ (ئەگۆ و برۆ) هازر دبوون کو هەرنە تبلیسێ، لێ جانگیر ئاغا نەهیشت، ئەم برمە ئەسکەرییێ. پێنجسەد پەیا، سەد سییار بەرەڤ بوون.

هەتا باهارێ مە دەرباز کر، ب هالەکی نەخوەش، رۆژەکی تێر بوون، چارا برچی.

ب کولهالەکی ئەسکەرا ئەو جەندەکێ خوە یە نیڤمری گهاندنە پنجارا باهارێ. لێ چەند ئەسکەرێد مە ژی مینا گەلە هێسر سەر چاڤ ل وان وەرمین. ژ هێسر گەلەک و گەلەک مرن، لێ ژی ئەسکەرێ مە کەسەک نەمر. مە رۆژێ گرڤانەک نان دستاند، ئەو ژی هەرۆ نەدهات ستاندن. دەربهارێ ژی ئار تونە بوو، نزانم چ ئار بوو، نانێ وی پەن دپەتن، لێ ب درانا نەدهاتە هوورکرنێ. گەرەک مەرڤ پێ کەڤرا، یان چاکووچا بشکێناندا، هوورکرا فراقێ، هەسکەک ئاڤا بۆرجا زەلال بەردا سەر، پاشێ هنەکی هەڤ بەردا، لێ ل دەڤێ مەرڤدا کرە-کرا وی بوو، مینا خزێ.

رۆژەکی جاب دانە مە، کو ئەسکەرێ هەرە ژ زۆرێ هەتا بگهیژە قولپێ وان چییا و رییا تەمیزکە، وەکی پاشێ ژی هێسر ڤەگەرە سەر جی و وارێ خوە.

ئەسکەر بوو دو دەستا، دەستەک گەرە ب رییا کتک، قەرەقەلە و پێردییێ ڤا بچوویا سەر قولپێ. دەستەک ژی قرێ خەرفەلییێڤا، خانێرا، قیزلقولە و یاخلییێرا بچوویا بگهیشتا ئەسکەرێ قولپێ.

دەستا مە دبوو شەشسەد–هەڤسەد مێر. ژ ڤانا وەکە سەد پێنجی مەری ژ باتالیۆنا مە بوون. سەد پەیا بوون، پێنجی سییار بوون. دو تۆپێد مەیە بچووک، دو هەب ژی پوولیمیۆت هەبوون.

ئەسکەرێ مە ژی ئێڤاردا کشیا چوو، سبێرا مە خوە گهاندە قووچێ و گەرماشڤێ، لێ تۆپێد مە گەرە د رییا کولکڤا بهاتانا، ئەو ل خانێ بگهیشتانا هەڤ. لێ تۆپێد مە زەعف ئەگلە بوون. ئەو نیڤرۆ پاشێ هاتن گهیشتنە مە.

ژ دەنگێ تۆپا ئەو چییا خالی ببوو، خەلقێ چییێ رەڤی بوو، چوو بوو وەلاتێ رۆمێ. ئەم چوون گهیشتنە قولپێ. شەڤەکی ژی ل وێ مان. سبێ عەمر دان، وەکی ئەم ڤەگەرن هەرن سچانلییێ و قیزلقولێ ل وێ بسەکنن، وێ بەرگا سینۆر خوەیی بکن.

ئەم هاتن چەندەکی ل قیزلقولێ سەکنین. پاشێ بەرژێر بوون، هاتنە سچانلییێ و ل وێ سەکنن.

دو رۆژا، سێ رۆژا مە نان نەستاند. گاڤا کو دستاندن ژی وێ سەهەتی دخوار و رادبوونە سەر خوە، دیسا ئەو برچی، دیسا ئەو برچی. ئەم ل وی کەڤرێ هشکی کولا مان. نان تونە، لاوک برچینە، هەتا ئێڤارێ رادوەشنە وان گەلی و بەرپالا، پنجارێ دچنن و خوارنێ جدا دخون، ئێ مایین ژی تینن دکەلینن، شۆر دکن دخون.

ئەو لاوک هەبوون ناڤا مەدا مینا فێرزا بوون، لێ برچبوونێ ئەو تەواندبوون، مەلوول کربوون، مەرڤ ل وان خۆرتا دنهێری سەد هەیف لێ دانی. خولاسە، گەلەک شەرپەزە و مەلوول ببوون. نیڤرۆ بوو، ئەو لاوکانا ڤەگەرییان، هاتن. ژنەک ب وانرا بوو و چێلەکەکە سۆرە قازاخی ژی ل پێشییا وێ بوو. چێلەکەکە سۆرە گرە راچاندی بوو، گەلەکی کۆک بوو، تە موو ژێ بکشاندا، دۆن دەوسێرا داڤیت. ژن ژی ژنەکە گرە بەرانی بوو، بەدەوە چاڤبەلەک بوو تە دگۆت ڤەی سوورەتێد وێ سۆراڤ لێخستنە.

ئەوێ دگۆت:

– چاخێ بوو شەر، رەڤ ب مە کەت، من شکەڤا نان ڤالاکرە ناڤا دەستخانەکێ دا ژ زارارا ببم، من زانبوو بەرێ ئەولین تشتێ کێرهاتنێ ئەو نانە. ئەڤ چێلەکا مە ژی ل دەرێ کۆن مابوو پاشی چێلەک دۆتنێ نەچووبوو مۆزەلانێ. من چێلەک دا پێشییا خوە، کو ئەوێ ژی ببم، خلازکم. من چێلەک کرە گێلی و ئاژۆت. وەختەکی من دیت برە سییار فێزا منرا دەرباز بوون. من زانی، کو ئەو سیار نە سییارێد مە نە و پێشی ل من هاتە برن، ئەز هێسر کەتم.

ژ برایێ خوەرا بێژم، چێلەک گێلیدا خوەرا دچێرییا، من ژی خوە شکەڤتێدا کەر کربوو، کانێ هەتا چاوا دبە. ئاها، براوۆ، ئیرۆ لاوکێد وە ئەز دیتم، گرتم ئانین. ئیرۆ ئەز دیلا وە مە، دکوژن، دگرن، ئەو ب دەستێ وە یە. لێ دیسا ئەز شکردار ئم، کو کەتنە دەستێ ئەشرا.

– خوە کەسی بێخاتریيا تە نەکرییە؟ من ژێ پرسی.

– نا، براوۆ، ئەز خودانێ دو برا مە، ئەز چاوا بەختێ خوە بشەوتینم. تو کەسی ژی گوللێ گرانتر منرا نەگۆتییە، ژنکێ جاب دا.

– تو دخوازی هەری بگهژی مەرڤێد خوە، مالا خوە؟ من ژێ پرسی.

– چاوا ناخوازم، مەرڤ ژی نەخوازە بگهیژە مالا خوە؟ لێ... ئەز وێ سەروەخت بووم، چما ئەو خەبەرا خوەدا ما، تەمام نەکر. لێ من خوەست، کو ئەو خوە–خوە بێژە من گۆتێ:

– بێژە، بێژە، خوشکا من، قەت شەرم نەکە، ئەز یەکی مینا برێ تە مە.

ئەوێ گۆت:

– ئەز دترسم، کو... دەستێ خوە دا بەر روویێ خوە، مینا تشتێ ها لەرزی.

– بێژە، بێژە دییا من، من ژی خوەرا برا هەساب کە و بێژە، من گۆتێ.

– دترسم، کو بێژم: "ئەسکەرا ئەوقاس وەخت تو ناڤا خوەدا خوەیی کرنە، تەزە تو بەردانە". براوۆ، روویێ من ژ تە رەشە، کورمانجێد مەیە ب دووچکن، جارا دووچکا مەرڤاڤا گرێددن، هەر ترسا من ژ وێ یەکێیە.

خالت ئاغا ژی وێ دەرێ هات پرسی:

– ئەو چ بەهسە؟ ئەو چ چێلەکە؟ ئەو چ کولفەتە؟

من یەکۆ–یەکۆ ژێرا سالخ دان. ئەوی ژ من راگۆت:

– ڤەرێکە برا هەرە بگهیژە مەرڤێد خوە.

ئەو چەند لاوکاڤا بەر ب چێلەکێ چوون. ئەز و هنەکاڤا ژی مان جەم ژمکێ. من گۆتە ژنکێ:

– سەبر بکە، ئەز نامەکە بنڤیسم، نیڤ سەهەتی شووندا تە ڤەرێکم.

ئەم تەڤ چوونە هوندور. من دەستپێ کر، تەخمین بڤی تەهەری من نامە نڤیس.

"گەلی پزمام! راستە، ئەم ئیرۆ ل هەڤ بوونە نەیار، هەڤ دکووژن، بوونە براکووژ. پاشی دژمنایێ دۆستی ژی هەیە. ئەمێ وەختەکی ل کرنا خوە پۆشمان بن، ئێد پەی مەرا رابن وێ ب مە بکەنن و بێژن: برا ژی برێ بکوژە؟ ئەو ئێدی شوخولێ پاشێیە. نها راستە ئەم نەیارن، لێ نامووس باشقەیە، چمکی نامووس ئاڤیتنە بەر کووچکێ، کووچکا ژی پێ لێ نەکرنە. لاوکێد مە ئیرۆ چووبوونە دەورییێ، ئەڤ کولفەتا ب چێلەکەکە سۆرڤا زانگا قەرەهەسارێدا دتبوون و ئانیبوون. نها ژی ئەم سەر وەدا ڤەرێدکن. ئەز ب وی خوداییکم، کو ئەم و هوون تەڤ دهەبینن، ئەڤێ کولفەتا هان بێ شک و بێ شوبهە قەبوولکن. مە تەڤا ژی ئوسا ل وێ نهێرییە، چاوا ل خوشکا خوەیە هەلال نهێرییە. ب خاترێ وە. ئاحمەدێ شەوێش".

من سێ لاوک دانە سەر ژنکێ، کو بەن، وێ کێرتا ساریبخێدا خارکن و ل کێرتێ روونێن هەتا ئەو دچە نێزکایا گوند، پاشێ ئەو ڤەگەرن بێن.

بەر ب تیبلیسێ

ئەم چوونە مال. مالا ئەگۆ ژی شەش نەفەرا دییا وی و براکی وی بچووک مابوون، پنجار نەمابوو خاربوون، نەمربوون. ژ مالا مە چار نەفەر مربوون. ئێد مایین ژی تەمام نەخوەشبوون، تەک تێمووریێ بریێ من سەر پییا بوو. مالا مە ژی گا و چێلەکەک مابوون. ئەو ژی هشتبوون، بەلکی گولە شیر زار بخون، گا ژی رەڤەکی، بەزەکیدا پالاسێد خوە پێ برەڤینن.

ئەوێ دیتنا مە دیتی ئاگر و ئالاڤ ب دلێ من و ئەگۆ خست. ئەم ڤەگەرییانە کازرمێ. مە گازی برۆ ژی کر. مە قەول–قرارێد خوە کرنە یەک، وەکی ئەم، دێ و بریێ ئەگۆ ئوسا ژی ژن و قیزا بریێ گورو خوەرا بن، هەرنە تبلیسێ، چمکی ستارا وانا شەڤێ ژی نەمابوو.

ستاسیۆنا ئێجمینازییێ خول–خولە بوو. هێسر ئەسکەر، مەخلووقەت سەر هەڤرا دچوون دهاتن، مینا ئاڤا بەرێ دەلخە ددان.

ئەو مەخلووقەت تەمامی مەدەکری بوو. ل بەر دیوارا جەندەک و نەخوەش بوون، ئێ ل پییا ژی هەر کەس شەلەکێ وان ل پشتێ، تەڤە مەلوول بوون. قووژە–قووژ ژی کووپا نەدهات، تە دگۆت قەت پەرسیڤێ کەتنە، خرە–خرا گەورییا وان بوو، ئەو ژی کۆمر تونەبوو، ب دارا کووپ دخەبتن.

کووپەک ژی جی بلەقییا، حزکی ڤاگۆنەکە تەنێ ژی ل پەی بوویا، هێسر ل پەی وێ ڤاگۆنێ دبوو رێز، کو بکەتانا ڤاگۆنێ، بەر ب گورجستانێ، ئادربێجانێ، ئوورسەتێ بچوویانا.

ئەو مەرڤ ل وێ هەبوون، کو دگۆتن: "ئەڤا دەه رۆژێ مە یە ئەم ل ڤرن، رییا ڤاگۆنا ناکەڤە مە".

کەسی نزانی، سەرکارێ ستاسیۆنێ کی یە، قولخچ کی یە. زاگوون چیە، قانوون

چیه؟ هەر کەسی دخوەست خوە باڤێژە پێپەلووکا ڤاگۆنەکی هەرە بەلکی روهێ خوە خلازکە.

ئێڤارێ دو ژنێد ناس ژی راستی مە هاتن. ئەوان ژی تەرکا مە نەدان، ئەم بوونە نەهـ هەڤال. ئەگۆ ب دێ و برێ خوەڤا، بیرۆ ب ژنا برێ و قیزا برێڤا، ئەز و ئەو هەردو ژنک.

تاری بوو. ئێشالۆنەکە تاڤارنییێ سەکنبوو، هنەک ڤاگۆنادا هێسر هەبوو. ئەم رەخ ڤاگۆنا کەتن. د ئۆرتێدا دەرێ ڤاگۆنەکی هوندورڤا دادایی بوو. مە هەرسێ مێرا خوە دایێ، ب زۆرەکی دەرێ ڤاگۆنێ ڤەکر. مە دت، کو تژی هێسرە و گۆتن: "جی تونە". بوو قەرەبالخا مە. زۆرێ یان خاتر ئەم کەتنە، ماشینە رێکەت. لێ ئەم هەر نەهـ ژی سەر پییا سەکنینە و نکارن بلپتن. من هەبەکی جییێ لنگێ خوە پاک کر و دەنگ لێکر سترا. من دیت کو سترانا من ل هەمییا خوەش تێ، ژ هەموو دەرا دگۆتن: "تەو، تەو"، "جانێ، جانێ"، "دەنگی ل دنێ"، "سەهەت خوەش".

ئەوانا تەمام ژی کاختەگان بوون، ژ وەلاتێ رۆمێ بوون، تەڤا ژی هەتا زارێد وان ژی کورمانجی دزانین. لەما ژی ئوسا تەونییێد شرین-شرین ددانە من، دوپا ژی چاخێ من قەیدێ هێسرییێ دگۆت.

من چەند کلام گۆتن و خوە کەر کر. ئەوانا گۆت: "بێژە، باڤۆ جان، بێژە". من گۆت:

- نا قارداش، ئەز سەر پییا سەکنیمە، هوون روونشتینە. ئەز وەستیام.

یەکی ژی وانا نێزکی من مووەک ڤێخست و هنەکی خوە سەر هەڤدا دان، ئەز دامە روونشتاندن.

ئەم ئێڤاردا چوون، سبێرا مە خوە گهاندە هەڤرازێ قەرەبرن (نها کارمراشێن). کووپێ ماشینێ ب دارا دخەبتین، قەواتا کووپ تونە بوو کو ڤاگۆن بکشاندانا. هەما کو گمتکەک بکەتا پێشییێ کووپ سەر نەدکەت، ئێپێجە عەرد شووندا ڤەدگەرییا، کو قەواتا خوە تۆپکە، بەلکی سەر دکەڤە.

ئەم پەیا دبوون، مینا عەرەبا رەخ ماشینێ دکەتن. ریا هەسن ژی توندروست نەبوو.

ئەم سێ رۆژا شووندا ئانجاخ گهیشتنە ساناهینێ. ساناهین وی چاخی سینۆرێ ئەرمەمستانێ و گورجستانێ بوو. قولخچییێد مەنشەڤیکا کەتنە ڤاگۆنێ، پرۆپوسک خوەستن. ئێ پرۆپوسکێد کێ هەبوون؟ ئەم تەمام ژی ڤاگۆنا پەیا کرن. ئەم رییا ماشینێدا مینا دێوێر ئاژۆتن و دگۆتن: "سادیت ساسۆمخێتشی" یانێ هەرنە ئەرمەنیستانێ.

مەنشەڤکا ئەم جیدا هشتن و چوون.

کورمانجا، کو دەنگێ هەڤ بهستن، فۆرما هەڤ ناس کرن، خوە ل هەڤ گرتن. گهیشتنە هەڤ. هنەک ژ ڤاگۆنێد مایین پەیا بوون، هنەک ژی بەرێ ل ستاسیۆنێ بوون. ئەم سەر هەڤ بوونە شێست سێ مەرڤا،– ژ وانا سێ، چار لاوک جاهلە هنەکی ل سەر خوەبوون. ئێد مایین کال بوون، پیر بوون، یان ژی نەخوەش بوون. ئەم ل پش تۆپێ ل چڤا رییا ماشینێدا سەکنین. چاڤێد تەڤا ل منە، چمکی ئەز ترکی دزانم، هنەکی ژی ئوورسی. من گۆت:

– هوون هنەکی بسەکنن، ئەزێ تەنێ هەرمە ستاسیۆنێ، کانێ چاوا دبە.

ئەز چووم هەرمە ستاسیۆنێ. چاوا ژ بەر کەندالێ رییا ماشینێ دەرکەتم، من دیت ملیسەکی جاهل سەر رییا مە دانە سەکناندن، وەکی ئەم ڤەنەگەرنە ستاسیۆنێ. قەت هەسێبانی من ئەو نەدتییە، من خوە ل بەرپالێ درێژ کر، گڤا کو بەر تاڤێ گەرم بم. ل وێ دەرێ ئاقلەک هاتە من. من ئاها فکر کر: "ئەز مەرڤەکی تەنێ، نە زارێد من هەنە، نە ژی پشتییێ من. ئەز چما ڤانرا هاتمە؟ ئەز کو چار ماناتا بدمە دەستێ کاندووکتۆرەکی ئەوێ هەتا تبلیسێ من ببە." من و دلێ خوە بەرهەڤ دا. گۆتنا باڤێ من کەتە بیرا من. ئەوی دگۆت: "یامدە هوون یالێ کەتییا بن، هەر یامدە هەوارییێ بدنە فەقر–فقارا، هەر کەس قاسی تاقەتا خوە". رەهمەتییێ دەرسدارێ من خۆجە ئەبدولهەمید ئەفەندی ژی گەلەک جارا مەکتەبێدا دگۆتە مە: "ئارکارییا فەقرا بکن". "لێ فەقیر ژی ڤان فەقیرا چێتر؟" من قرار کر: "ئەو چاوا، ئەز ژی تەڤی وانا، ڤان ژن و زارا جیدا ناهێلم". ئەز رابووم، بەر ب ملیسێ چووم. من سەلام دایێ، ئەوی سەلاما من ڤەگرت. ئەو ژی یەکی جاهل چاخێ منرا بوو. من ئوورسی پێرا خەبەردا، من دیت کو تێ ناچە. من زانی ئەو هێ گورجە. من ب ترکی گۆتێ:

– تو چ ملەت ئی؟

ئەوی گۆت:

– ئەز گرێک ئیم.

– گرێک؟ من پرس کر، تو ترکی پاک دزانی.

گۆت:

– ئەرێ، زەعف رند ترکی دزانم.

مە دەستپێ کر ترکی خەبەردا. پاشێ ژی گلییێ من و وی بوونە یەک، ئەوی گۆتە من:

– پەرێ تتوونا من تونەیە، چەند مانات پەرە بدە من. ئەڤا شڤەرێیا هانا تە دتییە؟ ئەزێ وە هەر جارێ سێ، چار مەرڤی بدم، دەستێ خوە ژی درێژی رێ کر، هەرن بکەڤنە دەڤێ چەم و هەرن.

من چاخێ کو پەرە دانە وی، ئەوی گۆت:

– وەکی پەرێ تتوونا من هەبوونا من ئەو پەرە ژی نەدستاند؟ ئەز ژی مینا تە کورێ گوندییا مە.

– لێ ڤا ئەزێ هەرمە نێزکییا ستاسیۆنێ، ئەوی گۆت، وەکی شوخولە هوون دیتن، ئەزێ بێژم من نەدتییە، ئەز دوور بووم، لێ تو ژی نەکە بێبەختی. من گۆت: –تو هەرە، لاپ ئارخاییبە.

ئەز ڤەگەرییامە ناڤ هەڤالا. ئەوان کو ئەز دیتم، کێفا تەڤا ژی خوەش بوو، چمکی گەلەکا ژ وانا گۆتبوو: "ئەوی ئەم خاپاندن، جیدا ئەم هیشتن و چوو". لێ ئەگۆ و بیرۆ خەیسەتێ من بەلەد بوون. ئەوانا دزانین کو ئەز وێ قەلپییێ وانرا ناکم. لەما ژی ژ ئێد مایینرا گۆتبوون، کو تشتێد ئوسا نابن. ئەوێ بێ. من تەڤ سەروەخت کرن. من بیرۆ ب چار نەفەرێد وی و ئەگۆڤا برن کرنە رێ و گۆتێ.

– رێ دەڤێ چەمرا دچە، ژ ستاسیۆنێ دەرباز دبە، پاشێ تێ دەردکەڤە سەر رییا ماشینێ. هوون دەرێنە سەر رییا ماشینێ و هێدی–هێدی هەرن هەتا ئەم ژی تێن دگهژنە وە.

من ئەگۆ ژی ل دەوسا خوە ل وی همبەریدا سەکناندن، کو ئەو ژی رێ نیشانی مەرڤێد مایین بدە. ئەز ڤەگەرییامە ناڤ وان. هەر جارێ سسێ، چار، پێنج مەرڤ ڤەرێیی جەم ئەگۆ دکر، ئەگۆ ژی ئەو شڤەرێ نیشانی وان ددا، ئەو ڤەرێ دکرن. ب وی تەهەری ئەم چوون پشتا ستاسیۆنێدا دەرکەتنە سەر رییا ماشینێ، گهیشتنە هەڤ.

مە دیت مەرڤەک ژی ناڤ مێشە هاتە سەر رییا ماشینێ. ئەو مەرڤەکی قرنتە بوو، کنجێد وی قەدەکێ هێشین، پاپاخەکی لۆرێیی رەشی مەزن ژی ل سەری بوو. ئەز و ئەگۆ سەردا چوون، مە سەلام دایێ و پرسی ئەو خەلقێ کی دەرێ یە. ئەوی گۆت:

– ئەز ژ شووشەمادانێ مە.

شووشەمادان گوندەکی ئەرمەنییانە، د ناڤا مێشەدا ل سەرێ چییاکی بلندە.

ئەم تەڤ روونشتن، ئەوی کیسێ خوەدا مە. مە جخارە چێکر، پرس و پرسییار ژ هەڤ کر و مە سەرهاتییا خوە ژ ویرا گۆت. ئەوی گۆت:

– سە و کووچک هەردەرا ژی تژی نە، ڤان گەلی و مێشادا هوون نە رێ دزانن، نە دربا. ل هەموو ستاسیۆنا ژی کۆنترۆل دکن، وێ وە عاجزکن، هوون گونەنە.

ئەوی دو سێ قولابێد خورت ل قەلنا خوە خست، پێ پنجکێ ب قەلنێڤا گرێدایی تتوونا قەلنێ تەڤهەڤ کر، دو قولابێد دن ژی لێخست و سەرێ خوە بلند کر گۆتە مە:

– ئەرێ، هوون یا من دکن، ناڤا ڤی مێشەیێرا بەرێ خوە بدنە ڤی چییایێ بلند، دووز هەرن. ب پرس و پرسییارا هەرن دەرکەڤنە شوولاڤێرێ، ئەو ژی گوندێ ئەرمەنییانە. فکارا ژێ نەکن، ئەو ژی پاک دزانن کو کوشتن، گرتنا مە وە سەر هەڤە. مە بەرهەڤدا خوین رۆکرنە. شوولاڤێرێ دەرکەتن، ئێدی دەشتا بۆرچالییێیە. کێ ژ وە کودا دخوازە، وێدا ژی هەرن... من گۆت:

– تو پاک دبێژی، وەکی ئەم تەنێ بوونا مە یێ ژی بکرا، لێ تو دبنی ژن، زار، کال و نەخوەشا ئەم رییا نزانن و نە بەلەدن، ئەم ناڤا وان مێشارا قەت دکارن دەرێن؟

هنەکی ئەو فکری، خوەلییا قەلنا خوە ب وی پنجکی دیسا ل هەڤ خست و گۆت:

– خەبەر ژی خەبەرێ تەیە، رابن بدنە پەی من. ئەم هەرنە گوندێ مە، هەوشا مەدا

بێورم نیڤێ شەڤدا ئەزێ وە راکم، ببم دەرخمە سەر رییا فراقەتییێ و پاشێ ڤەگەرم بێم.

گلییێ وی پاک کەتە سەرێ مە. من و وی دا پێشییێ، هێسر ل دوو مە رێز بوو. هەڤراز بوو، رێ چەتن بوو، هێسر چ هالیدا بوو ئێدی هوون دزانن، پەسە–پووسێد وان ژی ل پشتێ بوون، مینا پەزێ دەربهارێیی کەپەنەکی سەری لێ وەرمین، پەی هەڤ سەرەدەر نەدبوو. ئەم ئێڤارێ وەختا رازانا گهیشتنە مالا بەلەدێ خوە.

ئێڤارەکە سایی بوو. ستێیرک ل ئەزمانا دچوورسین، باکی وایی هێنک نەرم نژنژاند، بینا گول، گهێ، بەلگێد دارێ مێشە مەرڤ رەوا دکر. شەڤەکە کەر بوو، هەی جار–جارا دەنگێ وان تەیرکێد ناڤا مێشە دهات. ژن و زار وەستییا بوون، کەسریبوون، د شەڤەکە شریندا رازاییبوون. وەستاندن، تیبوون، برچیبوون. هەر دەرد و کولێد دنیایێ ژ برا وان چووبوو. تەک هنەکا جارا دکرا ئۆفین، یان ژی ئاخین. ئەو ژی ئەو بوون، ئێد لنگێد وان چارخا کربوو ئاڤلک، یان ژی ئەوێد پێخاس لنگێ وان ل هەزار کەڤری کەتبوون، ژ بەر شەواتا لنگا زوو–زوو هشیار دبوون.

نیڤێ شەڤێ هنەکی ل مە داگەرییا، هەیتەهەیتا بەلەدێ مە، ئەم تەڤ ژی راکرن. ئەو خەوا شرین چاڤێ مە تەڤادا ما.

– زوو، زوو، دەرەنگە، رابنە سەر خوە، ئەم هەرن، هێنکاییێدا رییا خوە بقەدینن، بەلەد عەمر کر.

تەمام کو هازر بوون، بەلەد دا پێشییێ، هێسیر ل پەی کشییا. ئەز ل دەرێ هەوشێ سەکنیم. من مەرڤێد خوە ژمرین، شێست سێ مەرڤ ئێڤارێ من ژمری بوو، نها ژی ئەوقاس بوون.

ئەز و بەلەد ل پێشییێ نەرمێ خوە دچوون، ئەو ژی دووڤەرێز کەتبوونە ل پەی مە، دهاتن. قەدەرا دو ڤێرسا دچوون، دسەکنن، تمام دهاتن، دگهیشتنە هەڤ. من دژمری، کو تەمام بوونا ئەم رێدکەتن، ئاوەکی کێمبوونا من ئەگۆ، برۆ، دو، سێ لاوکێد دنێ شووندا ڤەگەراندن، ل کی دەرێ راستی شووندامایا بهاتانا، کو نەخوەشبییا، ملێ وی دگرتن، بین–بین هلددان، دهاتن دگهشتنە مە و جارەکە دن ب

وێ فۆرمێ ئەم رێ دکەتن.

نڤرۆ داگەرییا، بەلەدێ مە سەکنی گۆت:

– ئەوە هانێ چییایێد شووڵاڤێرێنە. ئێدی هوون خێر ئەز ژی سلامەت. ئەزێ ئێدی ڤەگەنم.

ئەز ژی، ئەو مەرڤانا ژی، ئەم تەڤ ژی ژ وی مەمنوون مان.

بەری هنگێ من سەد مانات ژی ناڤا "دەولەتییا بەرەڤ کربوو". من ئەو سەد مانات ل بەر وی جامێری دانی، لێ مە چاوا کر، پەرە هلنەدان. ئەوی هلدا مەرا گۆت:

– وەکی پەرەتبوویا، ئەز ب پێنجسەد ماناتی ژی هەتا ڤرا نەدهاتم. من هوون بێپەرە ئانینە. کورەکی من هەیە، ئەو ژی ل ئەسکەرییێیە. ئەڤ قەنجییا بچووکە من ژ وەرا کر، بەلکی فرەییکی هەرە پێشییا کورێ من. ئەوی هێسری گەلەک دا ل کور و فرەیا رییا وی کرن.

ئەم ل وێ هنەکی هێسا بوون. مە خاتر ژ هەڤ خوەستن.

رۆژ تەزە چوو ئاڤا، مە خوە گهاندە شووڵاڤێرێ. شێنبە جیییێ شێن. هاڤین بوو، گەرم بوو لێ ئێڤارا هێنکایی بوو. ل ناڤ گوند ئەم ئێورن. پەرێ کێ هەبوونا نان، قاتخ، پەنیر و تشتێد ماین ستەندن. هنەکا ژی کارتۆل ئانین کەلاندن. ژ گوندییا مە خوێ دخوەست، بەرۆش، ئاردوو و تشتێد ماین، چ کو لازم بوو. لێ کەسی تشتەک نانا نەدکر، ئەم ڤالا ڤەنەدگەراندن.

ئەرمەنییێد وی گوندی مەرڤنە زەعف باش بوون. ل وێ دەرێ ئێدی مە زانبوو، کو ئەمێ بگهیژنە تبلیسێ.

ئەم سبێ ل ستاسیۆنا شووڵاڤێرێ هیڤییا ماشینێ بوون، کو بهاتا، ئەم ببرانا تبلیسێ. ل وێ دەرێ من ژ هەموو هەڤالێد خوەرا گۆت:

– ئەم هاتن دەرکەتنە گورجستانێ، ئێدی ژ برچیبوونێ نامرن. ئەڤا دەشتا بۆرچالییێ یە، ئەڤا ژی رییا تبلیسێ یە. ئێدی کێ کودا دخوازە برا هەرە.

خەباتا کوولتوورییێ ناڤا کوردێد تبلیسێ دا

تەریقا ١٩٢٢ـا ژی مشاکێد سەرێ کووچا ئارتێل تەشکیل کرن. گووسێینۆڤ ئیرزاد، ئەسۆیێ جانگۆ و میکیلادزێ باسۆ.

هەر مشاکەکی نۆمێرەکە تەنک ل پێسیرا خستبوون، ژ دەها، پانزدە مەرڤا کۆمەک بوو، یەک ژ وان سەرەک بوو. لاوکێد مە ژی ل دەرێ ستاسیۆنا تاڤارنیییێ خوە نڤیسی بوون، منرا گۆتن: "وەرە سەر مە ببە سەرەک". ئەز چووم من خوە نڤیسی، شەش مانات دا، کنیشکا خوە ستەند و بوومە سەرەک.

دو مەها شووندا ئەم هلدان ئوزڤێد تفاقا خەباتچیێد ترانسپۆرتێ. ئەز هاتمە بژارتن چاوا ئوزڤێ کۆمیتێیا نەهیییێە جیییێ دودا. سالا پاشن ئەز بژارتم چاوا سەدرێ وێ کۆمیتێیا جی.

تارڤا ١٩٢٥ـا ئەز هاتمە بژارتن دێپووتاتێ سۆڤەتا شەهەرێ تبلیسێ.

پاشی هنگێ هەرسال ژی ئەز دهاتمە بژارتنێ. ب سایا حوکومەتا شێورێ وی چاخی کوردێد مە ئێپێجە هالێد خوە خوەش کرن، گەلەک ژی پادڤالا دەرکەتن، کەتنە یاتاخێد پاک، گەلەکا پالان دانی، ب جوورە-جوورە خەباتێد دنێڤا مژوول بوون. ئوسا ژی رۆژ تونە بوو وەکی ل کووچەکە تبلیسێ دەنگێ دەف و زورنا دەواتێد کوردا نەهاتا. لێ تو وەرە وی چاخی قیز ژ مێرا لاپ هندکتر بوون، خۆرت دگەرییان، قیز دەست نەدکەتن. لەما ژی گەلەک جارا قیز هێ بچووک - بچووک ددانە مێر... مەسەلە، قیزێد دۆنزدە، یانزدە و هەلا دەهسالی ژی ددانە مێر.

قیز ژی، کو مەزن دبوون، هنەک مێرێد وان بێ دلێ وان بوون، چمکی وی چاخی ئەدەت نیبوو کو ژ قیزێ بپرسن: "تو دخوازی ئەم تە بدنە ڤی مێری، یان نا؟" پرس بکرانا ژ کەچکا بچووک گەرەک چ بگۆتا. گەلەک جارا ژی خۆرت و قیزا یا خوە دکر یەک و هەڤرا دچوون. سەر وێ یەکێ شەهەردا "فرتۆنەکە" شێر ڤەدبوو. مەرڤێد

خۆرت قیز رەڤاندا ب تەنێ، یان کۆمەکە هندک (دو سێ مەرڤ) نەدکارن جیکیدا بچوونا، یان پشتک ببرانا، تایفا مالا مێرێ ژنکێ کۆم-کۆمی دبوون، دگەرییان. گاڤا ژ یالێ خۆرت کێ بدیتانا لێ دهاتنە هەڤ، ژ سەر و گوها مەرووم دکرن و بەردداں.

جار هەبوو هەردو سەرییا ژی دبوو هەوار، دگهشتنە هەڤ، سەری دشکەستن، مل دشکەستن، جار ژی هەبوو مێر دهاتنە کوشتن. ملیسییا دهات دکەتە ئۆرتێ، گوللە ئاگر دکرن، پاشێ ژ هەڤ دقەتاندن. ئەو تۆپ دکرن دبرنە ملیسیایێ، وەکی مێر کوشتن تونەبوویا، لەخزەکی ژی هەوشا ملیسیاییێدا خوەیی دکرن، بەردداں دچوون.

راستی ژی تایفەبازی ناڤ کوردا دا وی چاخی زەعف پێشدا هاتبوو. کودا بچوونا بێ کێر، بێ دار، بێ هەسنێد کورت، بێ قرمە نەدچوون. ل ناڤا شەهەر، کو پشتی دبرن، ئایهای ب تاسما دبرم. (تاسما: قاییشێد درێژ بوون، سەرێ وانا ب خەلەکێد هەسن). دچوونە سەر هێدادا، دەرەو نەیێ، خەلەکێد یەک کیلۆیێ داڤیتنە سەرێ تاسما، بۆنا ببە شەر ب وان خەلەکێد تاسما لێخن سەرییا بشکێنن. ئەم نەچار مان، مە بریگادەک ناڤ شەهەر خست، کورد، ئەرمەنی و گورج پلان دا سەر، کێ بریگادا کودا هەرە و چقاس خەلەک ببینە، بینە.

چقاس شەر بوون، دەو بوون، یان وەختا هازربوونا وان ئەز، ئیمنادزێ، چووبابرییا، یان چخکڤادزێ ئەم ناڤ قەرەبالخا واندا بوون. ئەز پاشێ بووم دەوسگرتییێ سەدرێ تفاقا پالێد ترانسپۆرتێیە پێشەکارییێ. وانا جاب ددا من، چاوا کو قولوخچییێ وان، ئوسا ژی چاوا دەپووتاتێ سۆڤێتا شەهەرێ تبلیسێ.

مە دیت ب وێ تەهەری ئەم نکارن جماعەتێ ژ وی خەیسەتێ نەلاییق ئازا بکن. گلی بەر مە سەکنی ژ بۆنا تەشکیلکرنا کلووبەکێ.

وی چاخی کۆمیسییا کۆمیسارییاتا گورجستانێیە رۆنکایا جماعەتییێ هەبوو، یا کو دکر ناڤ ملەتێد بچووک، ئوسا ژی کۆمیسییا یا رەخ کۆمیتێیا گورجستانێ یە شوخولکرنێیە مەرکەزییێ هەبوو. ئەم کو دا دچوون گلییێ کلووبا کوردا، خەباتا کوولتوورییێیە ماین، کو مە داتانی، دەنگێ مە دهاتە بهیستنێ. د وان گلییادا نینا پرۆکۆفێڤنا ماخارادزێ زەعف و زەعف ئاریکاری دا مە. نینا پرۆکۆفێڤنا ژنا هەڤال

فیلیپ ماخارادزێ بوو و سەرکارا کۆمیسیا کۆمیسارياتا رۆنکایا جماعەتییێ یا ملەتێد بچووک بوو. ئوسا ژی گەلەک کۆمەک دانە مە فیلیپ ماخارادزێ، میهاییل سهاکایا، لووکاشین و ئێد ماین.

مە ب سەرکاریا پارتییایێ، تفاقا پێشەکڤانییێ ل سەرێ کووچا ڤارانسۆڤێ کلووبەک ڤەکر، ب ناڤێ هەڤال لووکاشین. رۆژا ڤەکرنا کلووبێ ئەز چوومە جەم وی، من ژێ رەجا کر، کو ئێڤارێ سەهەت هەیشتا ئەو کەرەمکە بێ کلووبێ. ئەوی رەجا من قەبوولکر، ئێڤارێ دووز سەهەتا هەیشتا کێم دەه دەقە ئەو هاتە هوندورێ کلووبێ. لێ ئەو هات ب کراسەکی گەور و شنێلەکی ئەسکەرییێ. ب هاتنا ویرا جماعەت رابوو سەر پییا و دەستێ خوە ل هەڤ خست.

خدرەکی بەدر هەبوو، زەعفی لاقردیچی بوو، ئەوی گۆت:

– ئاحمەد، ئەسۆ، لووکاشین ژی مینا مە کەسیبە. نکاربوو دەستەک کنجێد قیمەتلی لخوەکرا بهاتا جڤاتێ، ب شنێلێ گەور هاتییە؟

– بۆلشەڤیک ب کنج و رەهەلێ خوە نیشانی ملەت ناکن، ئەو ب دل و خەباتا خوە نیشانی جماعەتێ دکن، ئەسۆیێ جانگۆ گۆت. خدر، حزدکی ئەز پالتۆکی گەنەرالا بینم ل تەکم، لێ ئاقلێ تە ئەوە، چ کو هەیە، پالتۆ ئاقلێ تە زێدە ناکە، ئەم نەرمێ خوە کەنییان. راستی ژی خەبەرێ ئەسۆ بوو. هەڤال لووکاشین وەختێ خەبەردا، خەبەردانا وی مینا رێزە ئێنجی د تێلێراکی، کێم زێدەیی تێدا تونەبە. ئەو نیڤ سەهەت قسەکرنا وی ئەم تەڤ ژی شا کرن، پاشێ ژی چ گۆتبوو دقەدییا. من و ئەسۆ ئانی بیرا خدر دەرهەقا شنلێ گەوردا و شوخول قەداندنێ.

هەڤال لووکاشین و ئێد ماین پر ئاریکاریا مە کرن. لێ کادرادا ئەمێ بێگومان بوون. ئەسۆ سەرکارێ کلووبێ بوو، ئەز ژی ل شێورێ دخەبتیم، لێ ئەم هەردو ژی نیڤخوەندی بوون.

شێورێ دەست ب هازرکرنا کادرا کر. هلدانا نەخوەدیتییێ تەشکیل کر، کوورسێد ئێڤارێ جوورە–جوورە کۆم و تشتێد ماین تەشکیل کر. ئێپێجە جاهل مە هازر کرن، ئوسا ژی ل کادرێد مە زێدە بوون. پاشا ئیسابەکۆڤ، تیکۆ رازگۆئەڤ، ئوسووب

حەسەنۆڤ، ه. سیسیان و هنەکێد مایین، وان کادرا گەلەک کار دا. سیسیان بوو سەرکارێ کۆما درامایێ، زەعف رند شوخول پێش دا بر. پێشوەختییێ ب جووره-جووره سەبەب ژ هەڤ بەلاڤ بوون، لێ سیسیان پاشی ناڤبریکە کن، هەتا نها ژی ل تبلیسێ سەرکارییا ئانسامبلا کوردایە ستران و رەقاسێ دکە.

ب خەبەرەکی خەباتا کلووبێ هەی پێش دا چوو، بەرێ ماسسایێ کەتە کلووبێ، نە کو تەنێ کورد، ئوسا ژی ئەرمەنی و گورج دهاتنە کلووبێ.

ژ خەباتا مەرا خان-مانێ کلووبا مە تێرێ نەکر، پاشێ مە ل مخالسکێ (نها پرۆسپەکتا پلێهانۆڤ) کلووب ڤەکر. سالەکیدا ئەوێ ژی تێرێ نەدکر. بەرێ ئەیبەکە گران بوو، کو ژنا کورد بهاتا کلووبێ، ئەو "بێناموس بوو"، لێ نها؟ نها دۆر نەددانە هەڤ، دهاتن ل سینەما، تەئاتر، لێکسییا و تشتێد مایین گوهداری دکرن.

وەختا کادرێد مێرا مە هنەکی پێش دا ئانین، ژن قەت و قەت تونە بوون. جەبۆکا هەسۆیێ میرزە هەبوو، نها ل تبلیسێ یە، ژنا جەمالێ خشی بوو، ب خوە ژی رەشی بوو. ئەو بەر دەستێ خەزێنەکە گورج دخەبتی و هنەکی چاڤڤەکری بوو. ئەوێ خوەستبوو، کو بێ کلووبێ و هەرە، مێرێ وێ ئیزن نەدابوویێ، گۆتبوو:

- تو هەری کلووبێ، ئەزێ تە بدمە بەر قەما، تە بکووژم، د ڤی شەهەرێ گران دا تو یێ ناموسا من بدی بن پێ خوە؟

جەبۆ نەچار مابوو، گلییێ خوە کربوو بەر خەزێنێ. خەزێنا وێ ژی سەر ناڤێ من نامەک شاندبوو، وەکی جەبۆ مینا ژنێد کوردایە مایین شووندامایی نینە، کو ئەم ئاریکاری بدنە جەبۆ ژ وی هالی خلازکن، ئوسا ژی نڤیسی بوو ئادرێسا خوە.

ئێڤارەکی ئەز و ئیمنادزێ چوونە وێ مالێ. مالەکە تەمیز بوو. مێر و ژن، هەردو ژی خوەندی بوون. جەبۆ ئانین ب فۆرما شەهەرلییا. بەرێ چاوا کورمانج، مرا خەبەر نەدا، دەستێ خوە ددا بەر روویێ خوە، لێ پاشێ، کو ئەو سەروەخت کر، وەکی ئەم ژ بۆنا داخوازییا وێ چوونە، کانێ گۆتنا وێ چییە، هێدی-هێدی مەرا خەبەردا و دەست ژ بەر روویێ خوە هلدا.

مە ئێپێجە قسە کر، دیت کو جەبۆ گەلەکی ئاقلە و تشتا فەم دکە، وێ کێری

خەباتا کلووبێ بێ.

– ئەوا چار سالێ مـن، ئەز مـالا وی خـەزێنیدا دخـەبتم، ئەو مـەرڤنە زەعف زانە و باشن، جـەبۆ گۆت. ئەوانا ئەز هەر تشت ژی هـین کرمـە. ئەڤا مـەهەکە خوەندنێ ژی هینی من دکن. ئەز ئەلفبایێ ئوورسی تەمام دزانم، ناڤێ خوە دزانم بنڤیسم.

هـەر خـەبەر ددا، هێدێ–هێدی ژی شـەرما وێ درەڤیـیا، خەبەردانـا خوەرا دکەنیـیا. چمـا من مێـر کـوشـتنە، ئـەز گرتی بمینـم؟ چمـا ئـەز دەوارم، سـەر کـیـژان کـاپی من گرێدن ئەز ژی سـەر کـاپ بسـەکنم. مـێـرێ من دبێژە: "هـەرە مـالا خـەزێن، ژ وێ ژی وەرە ڤـرا" دبێژە: "قـەت ل دەر دۆرێد خـوە ژی نەنـهێرە". دیسـا کـەنیـیا، لێ ڤێ جـارێ بلند کـەنییا. ئەز ژی دخـوازم ئازا و سـەربەست بم، هەرمـە سینەمـایا، تەئاترا بگەرم، چ ژ دەست من تێ کـۆمـەکێ بدمـە ملەتێ مـەیی شـووندامـایی. ڤـەگەریـیا سـەر ژنا خەزێن و گۆت. تو دبێژ قەی سـوورەتێ من هنگڤن، کێ رەخ منرا دەربازبە، وێ تلیـیا خوە تێداکە، بکە دەڤێ خوە، ڤێ جارێ بوو پیرقە پیرقا وێ و ئەم ژی پێرا کەنییان. ئەم و جـەبۆ پاک ژ هەڤ سـەروەخت بوون. مـە خـاتر خـوەست، لێ خـەزێنێ جـەبۆ نەهیـشت ئەم رابن. ب ئەدەتێ گورجـا مـە سـتەکـانەک دودو ل هەڤ خـستن، پاشێ ئیزنا مە دا.

رۆژا پاشن مـە گـازی مێرێ جـەبۆ کـر، ئـانی. مـە گەلەکی ل بەر گۆت، ب جـەفـاکی زۆر ئەوی قـاییلییا خـوە دا، کـو جەبۆ بـێ خەباتا کلووبێ. مە جـەبۆ کرە تەشکیلدارا ژنا.

خـێنجی کـولفـەتـا من، ئەسـۆ و تیکۆ، جـەبۆ ژنا کـوردایە ئەولین بـوو، کـو هـاتە کلووبێ. هـێدی – هێدی بەرێ ژنـا ڤـەگەرییـا بەر ب کلووبێ. مـە تەشکیل کـر کـۆمـا برین و دروونێ. ژنێ کوردا ئوسا هاتن، ئێدی جی تونە بوو.

ژنەکە ئەرمـەنی ل قەرسێ هـێسر کەتبوو. کوردەکی ژ خـوەرا بربوو. دو کورێ وێ ژی هـەبوونە، لاوایییا ل مێرێ خـوە دکە، دبێژە: "ئەز دخـوازم هـەرم بگهیژمـە ملەتێ خوە، مالا باڤێ خوە".

مێرێ وێ خوە–خوە ئەرزا وێ دنڤیسە، ددە بایلۆزێ مە. کاخەزێ وێ چێدکن. مێر

خوه-خوه ئەو ئانی تبلیسێ، گهانده مالا باڤێ وێ، پاشێ چوو. ئەو ڤارسیک ژی مە کره سەرکارا کۆما برین و درروونێ.

جییێ مە دیسا تەنگ بوو، ل کووچا میخاییلۆڤسکییێ تفاقا کۆمووناڵییێ هەبوو، ئەو کرنە سەر ناڤێ مییاسنیکیان و تەسلیمێ مە کرن.

خەبات ئێپێجە تەشکیل بوو و پێشدا دچوو. مە کۆما دەنگبێژییێ، ئەتنۆگرافییێ و ئێد مایین تەشکیل کر.

هەلا هێ تارخا ١٩٢٦ـا من کلامەک ب شێرکی نڤیسی: "ئەم بیر ناکن". من ژ هەر کۆمەکە پشتۆکێشا دو، سێ خۆرتێد جاهل هین کربوو، سەرکارێ وێ کۆمێ ژی ئەز بووم. رۆژێد ئەیدا مە ئەو کلام دگۆت و دچوون، هەر کەسی تەماشەیی مە دکر. ئەڤ بوو کلام:

ئەم بیرناکن
ئەمن خەلقێ شەرقێ بوون
ئەمن ئەهلێ تارییێ بوون،
چڤاس ل دنێ مابوون،
رۆژا خوەشبەخت نەدبوون.

ئەم بیرناکن، بیر ناکن،
گۆتنا لێنین بیر ناکن،
ژ دژمنا ناترسن،
رییا لەنین ئوندا ناکن.

پر بوون دەردێد رێنچبەرا،
ژ دەستێ میر و خانلەرا،
هاژ تونەبوون ژ خەبەرا،
تەنێ ب دەرد و کەسەرا.

ئولێ لەنین بەلا بوو،
قاسی چەم و کانییا بوو،
ملەت تەمام تەڤ رابوو،
ب دەستێ خوە ئازا بوون.

ئازایی ب دەستێ مە بوویە،
فرقە سەرکارێ مەیە،
لەنین ب خوە سەرکارە،
دنیایێ خوەش دکە.

لەنین ئەو فکر دانی،
ملەت رابوو جی ئانی،
فکر تەمام قەداندن،
قەید و زنجیر شکێناندن.

رێنجبەر تەمام ئازابوون،
دلێ هەمییا ژی شا بوو،
پەنجێد قەتلێ سەر رابوون،
خەوار ژ خەوێ هشیار بوون.

ئەم بیر ناکن، بیر ناکن،
گۆتنا لەنین بیر ناکن،
ژ دژمنا ناترسن،
رییا لەنین ئوندا ناکن.

دەوران بوو دەورانا مە،
شایی کەتە ناڤا مە،

لەنین مەزنێ مە،
تەیرێ سپی بەلەدێ مە.

ئەو رێ نیشان مە ددە،
ئولما ژی دەلخە ددە،
جاهل ژی زانە دبە،
نەخوەندی خوەندی دبە.

وەلات ئیرۆ خەملییە،
خەملییە و گولگولییە،
چەعڤکانی تەڤ دەربوونە،
دلێ شکەستی جەبرنە.

میر و حاکم کوتا بوون،
زولما بەرێ ئوندا بوو،
بەیراقا سۆر ل بابوو،
دلێ مەلوول پێ شابوو.

دلێ مەلوول نامینە،
وەلاتێ مە رنگینە،
فابرک، کارخانێد مەنە،
سەرکار پالە و گوندینە.

پالە و گوندی کێف دکن،
دلێ دژمن کول دکن،
مەخلووقەتا بێسنف،
ئەم ب هەڤرا چێدکن.

ئەم بیر ناکن بیر ناکن،
گۆتنا لەنین بیر ناکن،
ژی دژمنا ناترسن،
رییا لەنین ئوندا ناکن.

کۆمشوخولکرا گورجستانێیە مەرکەزییێ
ئەز شاندمە تۆلۆشێ تاریخا ١٩٢٨ ا

ڤێ جارێ پرس پێشییا مە سەکنی دەرهەقا کوردێد نەحییا. گەرەک تەڤگرێدانا مە ب هەڤرا هەبوویا. کۆمشوخولکرا گورجستانێ ب عەمرێ هەڤال میخاییل سخاکایا ئەز شاندمە ناڤ کوردێد نەحییا تۆلۆشێ و ئاغالسخایێ، کو ئەز بنهێرم کانێ ب زمانێ کورمانجی زارێد وانێ بکارن بخوینن، وەکی ئەم کادرێد دەرسدارا هازر بکن و ناڤ واندا مەکتەبێد کوردی ڤەکن، چاوا کو ل تبلیسێ مە مەکتەبێد کوردا باشقە کربوون.

ل تۆلۆشێ ئەز چوومە کۆمیتێیا نەهیێ، کاخەزا مەرکەزکۆما گورجستانێیە پارتیا بۆلشەڤیکا دا کاتبێ ئەولین، ئەوی خوەند و زانی ئەز کێ مە و سەبا چ مەتلەبێ چوومە. سەدرێ کۆمشوخولکرێ، چەند مەرڤێد دنێ ژی هاتن.

قرارا مە ئەڤ بوو، کو جابێ بدن هەموو گوندێد کوردا، سبێ نیڤی ل گوندەکی ئوردا ناکالاکێڤێ بەرەڤ بن، نیڤەک ژی رۆژا دنێ ل تمووکێ تۆپبن. گوندێد دوور ژی ئەم لێ بگەرن.

سبێ ئەز، سەدر، کاتبێ دودا، واکیلێ کۆئۆپەراسیایێ، جوبا خوەندنێ، ساخلەمییێ و ملیسی، ئوسا ژی هنەکێد مایین چوون. ئوسا کڤش بوو کو بەرێ ئەو کوردێ وێ دەرێ ترک هەساب کربوون، لەما ژی سەر عەمرکرنا مەرکەزێ ئەو وەکیلانا ب منرا چوون، گەرییان ل گوندێد کوردا، بۆنا هەتا نها چ کێماسییا خەباتا ناڤ کوردادا هەیە، هەر ئیدارەک تانگا خوەدا خوە ژی ئۆرتێ هلینە.

ئەم گهیشتنە بناتارا ناکالاکێڤا. ئەو گوندەکی ل سەرێ تۆپ بوو، پێدا-پێدا ب رەز و باخ بوو. هەر ئەو گوند بوو، کو خوەلیڤا گرێدایی بوو. جماعەت ب بەیراق، دەف و زورنە پێشییا مەدا هات. من سییارەک پێشدا شاند و گۆت:

– هەرە بێژە برا بەیراقێ، دەف و زورنێ پێشدا بێن و دەنگێ وان بدنە کەرکرن.

کاتبێ فرقێ گۆت:

– کێفا وانە، تێن برا بێن.

من گۆت:

– نا، ئەو یەک لازم نینە.

ئەم چوون، ل بێدەرێ چەند کولاڤ دانیبوون. ئەز هلکشیامە سەر عەرەبەکی، من خەبەردا، من هیملی دەرهەقا وێ یەکێدا خەبەردا وەکی چاوا دیوانا شێورێ ملەت ئازا کرنە، دەرهەقا واندا دفکرە و هەر تشت دکە بۆنا پێشداچوویین و گولڤەدانا عەمر و کولتورا وان.

لەزەکی مە قسە کر، پاشێ سنییێد گۆشت و برنج کشییا، تە دگۆت قەی ئەسکەرەکی گران ل وێ ئێورییە، روونشتنە سەر فراڤینێ. نانێ وان نانێ تیرێ بوو، تەنک–تەنک مینا بەلگێ کاخەزێ.

بەر ئێڤارێ کاتبێ کۆمیتێیا نەهییێیە پارتییایێ و چەند مەرڤاڤا ڤەگەرییان، ئەم ئێد ماین مانە جیدا. ئەوانا هورمەتەکە لاپە باش ژ مەرا کرن. ئەمێ سبێ بچوونا تمووکێ.

ئەم برنە خانیکی مەزن، ل وێ روونشتن، جماعەت بەر هەڤ، پش هەڤدا روونشتن. مە خوەرا خەبەردا.

کالەمێرەک ل کێلەکا من روونشتبوو، ناڤێ وی دەورێش بوو. ئەوی گۆت:

– جماعەت، رجایێ دکم خوە کەر بکن، ئەزێ پرسەکی ژ برێ مەیی ئاحمەد بکم. جماعەت تەڤ کەر بوو و گوهدارییا وی کرن.

– برایێ ئاحمەد، (ئەوی منرا دگۆت برا، جاهلا هەڤال دگۆتن)، پرسا من ئەڤە: گاڤا دن، چاخێ هوون هاتن، جماعەت ب بەیراق، دەف و زورنە پێشییا تەدا هات، لێ چما تە سییار شاندن، ئەم دانە سەکناندن، بەیراق، دەف و زورنە ژی پاشدا شاند. سەبەب چ بوو؟

من گۆت:

– ئاپێ دەورێش، راستە، مەرکەزکۆمێ ئەز شاندمە ئەم ل هالێ وە بپرسن، لێ ئەز ئەوقاس مەزن نینم، کو جماعەت ب بەیراق، دەف و زورنە بێ پێشییا من. مینا ئەسکەرەکی عەمرێ زابتێ خوە بقەدینە، ئەز ژی خوەستنا فرقێ دقەدمم.

– دە ڤێ جارێ بسەکنە، ئەز تەرا بێژم، ئاپێ دەورێش گۆت. عەمرێ من هەیشتێ سالی زێدەترە، من حوکومەتا رۆمێ، یا نکۆلا، یا مەنشەڤیک و داشناکا دتییە. من نە ژ باڤ و کالێ خوە بهستییە، نە ژی ب خوە دتییە، کو حوکومەتەک وەکیلەکی خوە بشینە ناڤا ملەت ل هالێ کوردا بپرسە. ئیرۆ بژی حوکومەتا شێورێ، کو وەکیلێ خوە دشینە ناڤ مە، ل هالێ مە دپرسە. ئەو وەکیل ژی کورد بە، ژ پاشلا مەبە. دەستێ خوەیی راستێ دا سەر دلێ خوە، جماعەت، لێ چاوا ئەم ب بەیراق، دەف و زورنە نەچوونا پێشییێ؟

هەمییا دەستێ خوە ل هەڤ خست "بژی حوکومەتا شێورێ!" گۆتن.

من رازبوون دا وان و دەرهەقا چەند ئەدەتێ واندا پرسی:

– دەواتێ وا چاوا دبن؟

ژ منرا سالخ دان.

– هوون دکارن چەند جاهلا بینن، گۆڤەندێ بگرن، بلیزن.

گۆتن: چما نا، ڤێ سەهەتێ.

چمکی ئەز چووبووم، وەکی هەر ئەدەتێ وان هەلکم. هەتا دەه مێر و ژن ئانین، لیستن. ئەو ژی مینا لیستکێ مە و کلامێد مەیە دەواتا بوون. ئەو دەورێش رابوو بەر من سەکنی و گۆت:

– تە لیستکا مە دت، رەجا دکم، ئەم ژی لیستکا تە ببینم. ئەز و تو بکەڤنە دەستێ هەڤ.

من نکاری قەبوول نەکرا، ئەز رابووم کەتمە گۆڤەندێ، ئوسا ژی گەلەک کەتنە گۆڤەندێ، ژن ژی هاتن، شاندن دەف ئانین تەمام دەواتەک کرن.

سبێ مە تاشتێ خوار، ئەم سییار بوون، بەر ب تمووکێ چوون، ل کی دەرێ گەرەک سێ گوند بەرەڤ ببییانا.

چەمێ کورێ ئۆرتا مە و تمووکێدا بوو. ئەم چوونە بەر پرێ. پرا وا بوو. کێران سەرێ وان قول کربوون، ب چرپییێد مێشەیە چاوکی بادانی گرێدابوون. هەردو سەرێ کێرانا ژی رەهـ رچالێد مێشە پێڤا گرێدابوون، عەرد کوور کربوون ئەو رەهـ و رچالێد تێدا چال کربوون، سنگ تێدا کوتابوون، تژی زەنگووبەر (کەڤرێ مەزن) کربوون. ئەو ژی پرا وان بوو. دە سی سییار گەرەک سەردا دەربازبوویا. ئەم ژ هەسپا پەیا بوون، مە هەسپ دەستکێش کرن ب کول و هالەکی یەکۆ-یەکۆ سەر پرێڤا دەربازبوونە وی بەری.

د فێزا رێدا چیاکی ئێپێجە بلند هەبوو. ل سەرێ چیێ کەلا تامارێ بوو (پادشا گورجا) چاوا تشتەکی کەڤن و تەریقی. مە هەسپ دانە مەرییا ب خوەرا برن، وەکی پش گرڤا بزڤرن بێنە تمووکێ، ئەم ژی هەرنە سەرێ کەلێ و ژۆردا بەرژێری سەر تمووکێ بن.

مە تەماشە کر، کەلا هێ ئێپێجە ساخلەم مابوو، بنەردەک هەبوو، تمووکییا دگۆت ژ ڤرا لەقەم لێخستنە، دەڤێ کورێرا دەرکەتنە. ئاڤا وان ژی کورێ هاتییە. ئەو جیکی تەماشێیی رند بوو، چارتەرەف دهاتە خویانێ. چییا هەموو گەلی، کۆر و کەندال پێڤا خویابوون. د بن تۆپێدا ژی تمووک بوو، گوندێ کورمانجا، گەرەک ئەم وی تکیدا، رییا تەت، کەڤرخشردا پەیایی سەر تمووکێ بوویانا.

مەرڤێد ل گوند بەرەڤبوویی ل مە تەماشە دکرن، مە ژی ل وانا دنهێری و بەرژێر دبوون. وەختا ب کورمانجی من سەلام دا، چەند خۆرتا ل یەکی کال نهێرین و ب هەڤدو کەنییان. ئەز ل وانا کەتمە شکێ، من زانی، کو ئەو ژ کیسی من کەنییان.

مە جڤات دەرباز کر، خەبەردان. وەختێ مە جڤات کوتا کر، کورمانج گەرەک هورمەتا خوە بکن. ئەم راکرن برن، نان ئانینە پێشییا مە، مە نان خار و دەست ب خەبەردانێ و لاقردییا کر. ئەوێ کال ناڤێ وی مستۆ بوو. هەبوو شێستپێنج، یان هەڤتێ سالی، لێ زەعفی زرنگ و رەنگ و روو، ژ خەبەردانا ویڤا کفش بوو، کو ئەوی دونیا زەعف دتبوو و گەرییا بوو. کەنێ وی و خۆرتا ژ برا من نەچوونە، من فەسال کرێ و پرسی:

– ئاپێ مستۆ، ئەز دخوازم پرسەکی ژ تە بکم.

– بێژە باڤۆ، پرسەکی نا، دودا بکە.

– ئاپێ مستۆ، چاخێ کو ئەم هاتن، من سەلام دا جماعەتێ، وی چاخی تو و چەند لاوکاڤا وە ل هەڤ نهێری و هوون بن لێڤادا کەنییان، سەرێ خوەکی، ئەو چ بەهس بوو؟

– هەی کولا د مالا ئەسنافا نەکەتۆ، ل هنە لاوکا نهێری و کەنییا. ئەو ژی کەنییان. بنهێرن چاوا تێدەرخستییە ها!.. باڤۆ، مێرکا خوەندینە، زانانە، خوە لاقردی نینە. زڤری بەرێ خوە دا من و گۆت:

– خەبەر خەبەرا تەیە، ئەم ب هەڤ کەنییان ژ بۆنا ڤی گلی. چاخێ هوون ژۆردا هاتن، من گۆتە لاوکا، ئەوێ کورمانج ژ مەرکەزکۆما فرقێ هاتی، ئەو کیژان ئە؟ لاوکا گۆت: "ئەم چ دزانن، مەرڤن، هەموو ژی مینا هەڤن، فۆرم یەک، ئەم نزانن کیژانە".

من گۆت کو "ئەز دزانم ئێ کورمانج کیژانە" من وان لاوکاڤا شەرت گرت. من ژ دوورڤا تو نیشانی وان دایی و گۆت: "کورمانجێ ژ تبلیسێ هاتی ئەوێ هانایە". تو کو هاتی ب کورمانجی تە سەلام دا، شەرتێ من کەتە سەر وان، لەما کەنییان. ئەو کەنیا قولابەک جخارێدا و گۆت:

– ئەو خوە-خوە ب خوە کەنییان، کو کالەکی مینا من شەرت ژ وان خۆرتا بر.

من گۆتە مستۆ:

– ئێ، پاک، تە چاوا زانبوو، کو کورمانجێ ژ تبلیسێ هاتی ئەزم؟

– زەعف هێسا، مستۆ جاب دا، وەختا تو و هەڤالێد خوەڤا ژۆردا دهاتن، سەر وان خشر و کەڤرارا ئەوانا لنگێ خوە ب ترسە ترس داڤێتن، لێ تو، تو بێ ترس و بێپەروە دهاتی، ژ وێ دەرێ من تێدەرخست کو تو کورێ کوردانی. تە کەڤر، کوچک، رێییێد ئوسا زەعف دیتنە. من هەڤالێد خوە ژی سەرووەخت کرن. ئەم و جماعەتێڤا کەنییان.

تمووک دەڤێ کورێدا بوو، لاپ پێشا چییێ. خان-مانێد وان جێرگە کەتبوونە هەڤ، ئەو خانی هەبوو دو دیوارێد وان تەت بوون، دو دوار ژی وان چێکربوون، یان دوارەک

تەت بوو، سێ دوار ژی وان دابوونە بەر. خولاسە تەیرەکە وانا پاک تونەبوو، ژ وێ یەکێ کڤش دکر، کو ئەو هێ ب خوەلیێڤا نەهاتنە گرێدانێ. هالێ کۆچەریێ دەرباز دکن، مال خوەیی دکن.

– سەرێ تە نێئەشینم، مستۆ گۆت، ئەزێ سالخێ ڤی گوندێ مە بدم، چاوا هاتییە ئاڤاکرن.

کالکەکی مە قیزەک رەڤاندییە. باڤێ قیزێ قەبلا خوەڤا زەعف قەوەتبوویە، هەدێ کێ هەبوو کو کەسیب قیزا دەولەتییا برەڤینە؟ ل کی دەرێ بگرتانا ل وێ دەرێ ژی وێ سەرێ کەسیب ژێکرانا. ل جماعەتێ نهێری، وا مەشەتخوەش گۆت:

– مالا بۆلشەڤیکێ مە گول و نوور تێدابە، کو لنگێد قولچۆماقا (یانێ کوولاکا) دایە بەر زک، ئێدی نکارن بپرپتن، بەرێ تو حزوورا مە دەستێ واندا هەبوو؟ هنەک هەبوون ژ ئاغێ زەعفتر حوکوم دکرن.

– ئەرێ، برازییێ خوەرا بێژم (مەزنێد وێ دەرێ تەڤا ژ منرا دگۆت "برایێ ئاحمەد"، لێ ئاپێ مستۆ دگۆت "برازی") ئەو کالکێ مە دینا خوە ددە قیزێ ببە کی دەرێ خلاز ناکە، هم قیزێ ژ دەستێ هەرە، هم سەرێ وی. کەچکێ تینە ڤان شکەڤتا، شەڤێ ئەو دگەرە، رۆژێ ئەو و ژنا خوە شکەڤتێدا کەر دەرباز دکن. ژ بۆنا خوەییکرنا خوە و ژنێ، پاشێ ژی زارا. ئەو دزییێ، قاچاخییێ ژی دکە، هەر تشتی ژی دکە. برازییێ خوەرا بێژم، ناڤا چەند سالادا هەیشت کور ژێ پەیدا دبن. نها ئەم سی پێنج مالن، تەمام زورەتا وی کالکی نە، رەهمەت ل گۆرا وی بە، کو توورا مە زێدە کریە.

رۆژا ماین ئەم مێڤانێ کورمانجێد زێدەڤارزێ بوون. وی گوندیدا دو قەبیل هەبوون. نێزکایا پێنجی مال بوون. قەبیلەکی کورمانجی خەبەر ددا، قەبلا ماین کورمانجی بیرکربوون، ترکی خەبەرددان، لێ کولفەتێ وان فۆرما کورمانجادا بوون، ب کۆفی و دێرە بوون.

کورکەکی سێزدە–چاردە سالی ئانین، ناڤێ وی ئایدن بوو. ئەوی کورکی ژی مەرا کورمانجی سترا، ئێپێجە ب جی و وار دگۆت، دەنگێ وی زەعف و زەعف خوەش بوو،

من گۆتێ:

– ئایدن، تو مینا ڤان زمانێ کورمانجی ژ بیر نەکە، دەست ژ دەنگبێژییێ ژی نەکشنە، دەنگێ تە زەعف خوەشە.

– کەنگێ من نانخوارن و ئاڤڤەخوارن ژ بیر کر، وی چاخی ژی ئەزێ زمانێ خوە بیربکم، ئایدن گۆت.

من گۆتێ:

– راستە، گەرەک مەرڤ زمانێ خوە ژ بیر نەکە، چ زمانێ دخوەزی هینبە، لێ زمانێ دێ و باڤێ خوە ژ بیر نەکە.

سبێ بۆنا شوخولەکی دنێ ئەم چوونە دو گوندێ سڤک ژی و رۆژا پاشین ڤەگەرییانە نەهیێ. ل وان هەردو گوندا یەکیدا ئەز راستی یەکە جەلالی هاتم، ناڤێ وێ زەینەب بوو. ئەو گوندەکی بچووک بوو، کەسی ژ وان کورمانجی نەدزانی، لێ فۆرما ژنێد وان ژی فۆرما کورمانجا بوو. وەختێ من پرس کر: قەت کەس کورمانجی دزانە؟ شاندن ئەو زەینەبێ ئانین، ئەوێ کو زانبوو ئەز کورمانجم، خوە ئاڤیتە پێسیرا من، کەلۆگری بوو و گۆت:

– جارا ڤێ جارێ ژی چاڤێ من ب کورمانجا کەت، برا ئێدی خودێ روهێ من بستینە و گرییا. ئەز بەر دلێ وێدا هاتم، من خوەست پرس و پرسیارا ژ وێ بکم، ئەو ژی من قۆچاختر بوو، ئەوێ بەری من پرس ل من گرێدان.

– تو کورمانجێ کی دەرێ یی؟ کنگێ هاتی ڤی وەلات؟ نها چ شوخولی دک؟ کورمانج ل تبلیسێ گەلەکن یان نا؟ لێ هوون چما ناچنە جییێ خوە؟ و گەلەک تشتێد مایین.

من گۆت: دە، ڤێ جارێ تو بێژە، کانێ تو چاوا هاتی دەرکەتی ڤرا؟ زەینەبێ ئاوها جابا من دا:

– ئەزە جەلالی مە، خوشکا عەڤدلە گولیزەرێ مە، دبە کو تە ناڤێ وی بهستبە، من گۆت:

– ئەرێ من ناڤێ وی بهستییە و کلاما وی ژی زانم.

دو سێ خـەبەر ب زار من ژ کـلامـا برێ وێ گـۆت، وان چەند خـەبـەرا ژی ئەز دو شـەڤا بەری هنگی ل ناکالاکێڤا هین ببووم. وەختـا من ئەو خـەبەر ژی گۆتن، ئەوێ کولفـەتێ دیسا دەست ستوویێ منرا بر و ئوسا زانبـوو، کو ئەز عەڤدلێ برایێ وێمە، هاتمە جـەم وێ و ئەوێ نژناند خـەبەردانا خـوە: ئەم شـەردا رەڤن، دەرکـەتنە هـەیلۆ شەهـەرێ قەرسێ. هلبـەت مقـەدەرا خودێ بوو، من ئەڤ ترکێ هانێ ستەند، دەستێ خوە درێژ مێرێ خـوە کر. مێرێ وێ ژی کەنییا، ئەم تەڤ ژی پێرا کەنییان. براڤ، ئەز کورد ئم، من چ دزانی، کو ئەو ترکە، کورمانجێ زمانێ دێ و باڤێ خوە نزانبـە، مالا خـوەدا ترکی خـەبەردە، ئەو ئێدی چ کورد ئە؟ هـەیف نینە کو مـەرڤ ناڤێ کوردا بدە سەر وانا؟

مـێرێ وێ ژی چاڤێ خـوە کـوتابـوو چاڤێ زەینـەبێ و هوورک-هوورک دکـەنـیـیـا. زەینەبێ ژی هەما هەر دەستێد خوە درێژی مێرێ خوە و ئێد مایین دکر.

- هاشـا ژ حزوورا تە، لەما دبێـژن: "چێلەکـەکە رێخـازی ناڤێ گـارانا گـوندەکی خراب دکە". ئاها ئەڤان ناڤێ کورمانجا خراب کرنە، قوربانا ناڤێ کوردا بن، وان ئەفات و ئەگتا بن. دو سێ زارۆکێد من هەنە، دەستێ من ژ وان نابە، یان نا ئەزێ ب تەرا بهـاتامـا ناڤ کـورمـانجـا، برا دەنگێ ملەت گـوهـێ مـدا بچـوویا، برا مـن هـەتا ئێڤارێ کەڤر بکشاندانا.

مە کر، کو خاترێ خوە بخوەزن و سیبارین، لێ زەینەبێ پێشـا من گرت و پاچکر، زەعف رەجـا کر، کـو ئەم وێ شـەڤێ بمینن و بـبن مـێڤانێ وێ. گوندییا ژی، کو دیت زەینـەب بەر مـە ددە، ئەوانا ژی داخـوازی کـرن، کـو ئـەم وێ شـەڤێ بمـینن، مـێـرێ زەینەبێ ژی دەسـتێ من گرت و بەرنـەدا. سـەبا خـاترێ زەینەبێ و مـێرێ وێ ئەم وێ شەڤێ وی گوندی مان.

ئێڤارێ جماعەت تۆپ بوو، من خـوەست بزانم خێردایینا وان، زەواجا وان، لیستکا وان چاوا نن. تەنێ لیستکا وان کورمانجی بوو، لێ کلام ب زمانێ ترکی دگۆتن. ناڤ واندا بلوور ژی هەبوو، رند ژی ل بلوورێ دخـستن. وەختـا جـمـاعـەت بـەلاڤ بوو، زەینەب هـەتا سەهـەت سسییا ل بەر سەرێ من روونشتی بوو.

ئەوێ دگۆت:

– برایێ ئاحمەد، ئەز ئوسا دزانم، کو ئیرۆ عەڤدلە برێ من ل من بوویە مێڤان، شابوونا من بێهەد و بێهەسابە. براۆ لۆما ژ خوشکا خوە نەکە. ئەڤان ترکا ئەز ئانیمە کرمە ناڤا وی مێشێ کوور، هنگی ئەز هاتمە ڤرا من نە روویێ کورمانجا دتییە، نە ژی کورمانجی قسە کرییە، ئەز مینا تەیرێ ژ رەفا قەتیبایی مە.

ئەوێ عەڤدێ کو خەبەرددا، هەر خەبەرەکی وێرا ئاخینەکە کوور دهاتێ، مەرڤ هەو دزانی کو ئاها جەگەرا وێ، وێ کەربکەر دەڤرا بێ.

– ئەرێ براۆ، دلێ منی تژی یە، ئەز دخوازم ڤالابکم، زەینەبێ نژناند. مینا مەرڤەکی زەعف تی بە و بگهیژە سەر کانیکە وان چییایێد مە، ئاڤێ چقاس ژی ڤەخوە تیبوونا مەرڤ نەشکێ. دلێ من تەڤدا ئاگرە. مینا کوورەکە هەدادانە، چەمێ مووورادێ ژی سەردا بەردن ئەو هێنک نابە، ئەز تەیرا ژ رەفا قەتیبایی مە.

دبە کو پاشی خەورا چووینا من ژی ئەوە خەبەردابە، لێ ئەز پاشێ هەیری مام خەبەردان ئاقل و کەمالا وێرا، ئوسا ژی ملەتحزییا وێرا. ئەز دفکنم: "وەکی ئەوێ خوەندی بوویا، ب وی ئاقلێ خوە وێ گەلەک و گەلەک کار بدا، نە کو ملەتێ خوە تەنێ، لێ ئوسا ژی ملەتێد مایین".

سبێ پاشی تاشتێ خوارنێ ئەم سییار بوون، مە خاتر ژ زەینەبێ و جماعەتێ خواست.

رێڤا تەزە مینا مەرڤەکی ژ سینەمێ ڤەگەرە و شکلێ سینەمێ بێ بەر چاڤا، ئوسا ژ وان چار رۆژادا من چ دتبوو هاتە بەر چاڤێد من.

ئەوانا دگۆتن: "دبێژن پێشییێد مە جەلالی بوونە"، ئەو راست بوو. ئەو یەک ب فۆرما کولفەتێ وان دهاتە ئیزباتکرن، چمکی کۆفییێد ژنێ وان، دێرە و مێزەرێد وان، تەمامییا خوەڤا ب فۆرما جەلالییێ کرێ پشتا بازیدێ بوون. برە گوند هەبوون کورمانجی قەت نەدزانن، هنەکا نیڤێ گوند ترکی خەبەر ددا، نیڤی کورمانجی دزانین، لێ زاراڤێ وان هاتبوو گوهاستن. مەسەلە ئەوانا دگۆت: "گیۆل" یانێ گۆل، "گیۆند" یانێ گوند، "رووز" دگۆ "ریووز" و تشتێد مایین. کوردێد کورمانجی بزانییا، نزانییا لێ فۆرما کولفەتێ وان کورمانجی بوو. خان–مانێد وان خانێ قوبەکربوون،

تەندوور تێدا گۆم، تەولە، تەک تەکی ژی ئۆدە هەبوون. لێ بانێ تەڤا ژی خوەلکری، دوارێد وان ژی کەڤرێد خامە چاکووچ لێ نەکەتی بوون، کەڤرێ بری قەت تونە بوون. ژ وان گوندا تەک ناکالاکێڤ ب باخ و رەز بوو، هنەک ژی شۆلدا، ئێد مایین هێ کۆچەر بوون، پاکی هاژ خوەلییێ نەبوون.

ئێڤارێ بوورۆیا کۆمیتێیا نەهییێیە پارتییایێ بەرەڤ بوو. پرسا بوورۆییێ داکلادا من بوو دەرهەڤا خەبات و کێماسییێد خەباتا ناڤا کوردێد نەحییا تۆلۆشێ دا. پاشی داکلادا من گەلە هەڤالا خەبەردان و پاشێ بوورۆییێ قرار دەرخست ژ بۆنا هلدانا وان کێماسییا چ کو وێ ئێڤارێ هاتبوو گۆتنێ، چ کو ب دەستێ نەهیێ ئەو وەختێ کن کڤشکرن وەکی بێنە قەداندن، چ کو ب مەرکەزێرا گرێدایی بوو. ئەو ژی ژ مەرکەزێ رەجا کرن، وەکی زوو بقەدینن، ئوسا ژی هسپارتنە من، کو ئەز ژی ل مەرکەزێ کۆمەکێ بدم چ کو تەقەتا من دانە.

چ پرسێد هیڤییا مەرکەزێ مابوو، ئەو ژی هێدی-هێدی هاتنە قەداندن، ژ وان پرسا پرسەک ژی یا مەکتەبا و خوەندنا کورمانجی بوو. کۆمیسارییاتا گورجستانێیە رۆنکایا جماعەتییێ قرارەکی وا دەرخست:

"... هەرچ گوندێد زمانێ کورمانجی نزانە ناڤ واندا مەکتەبێ ب زمانێ ترکی بهێلن، زمانێ کورمانجی ژی دەرسێ بدن. چاوا کو دەرس، لێ ل وان گوندا، کی دەرێ خەبەردانا وان کورمانجی یە، مەکتەبێد کورمانجی ڤەکن". بۆنا ڤێ یەکێ لازم بوون کادرێد دەرسدارا، لەما گلی ل پێشییا مە سەکنی، کو ژ بۆنا هازرکرنا کادرێد دەرسدارا هم ژی شەهەرا، هم ژی ژ نەهیەرا کوورسێد ئێڤارێ ڤەکن و مە ڤەکرن.

***

دەرسدارییا هەسابا کەتە ستوویێ من. دەرسدارێ خوەندن و نڤیسارێ ژی مە لەکتۆرێ ئوونڤێرستێتا پشکاڤکازێیە کۆمنیستییێ یا سەکتۆرا ترکا ئانی. ئەو یووسووف کەمال بەدرخان بوو، ژ مالا ئەمیرێ کوردا-بەدرخانا بوو. ل ژێرێ ئەزێ سالخێ بەدرخان ژ وەرا بدم، ئەو کی بوو و سەبا چ هاتبوو دەرکەتبوو تبلیسێ.

مە چەند لاوک ژ تبلیسێ تۆپ کرن و هەیشت لاوک ژی ژ تۆلۆشێ ئانین.

پاشی خلازکرنا کوورسا ئەو هەیشت مەرڤ، چار خۆرت ژی ژ تبلیسێ، مە

شـاندنه تۆلۆشىٚ هەتا سـەدرێ ناكـالاكـێـڤىٚ ژى مـه كـادرەكى تبليـسىٚ شـاند. ئەو چاويشـىٚ بەكر بوو.

مـه ناسـيـيا خـوه دا بەدرخـان. پاشـى هنگىٚ چ كـوورسـێد مـه ڤـەبوونا، دەرسـدارىٚ زمين بەدرخـان بوو. ژنا وى ئالمـان بوو، ناڤىٚ وىٚ مـارگـاريتـا بوو. رييـا مـه ل مـالا وى ڤـەببـوو، ئەم دچوون و دهاتن، ئەو ژى ب ژنا خـوەڤـا دهاتـه مـالا مـه، دچوو، زارىٚ وى ژى مـارگـاريتىٚ تونه بوو. ئەوى ل سـتـەنبـۆلىٚ، پاريزىٚ و جـەنێـڤىٚ خـوەند بوو. ئەوى چەند زمان دزانين لىٚ تركى، زمانىٚ فرانسزا خوەندنا بلند كوتا كربوو.

بەدرخـان رۆژەكى ژى ب هيـڤيكرنـا مـه سـالخىٚ خـوه ژ مـەرا دا. ئەوى سـەرهـاتى ئاوهـا دەستپىٚ كر:

– ئەز كـورىٚ بەدرخـان بـەگىٚ مـه. مـالا مـه عـەمـرىٚ كـوردا بوويه، مـيـر زێودن، مـيـر سێـودن، خـان مەحمـوود، خـان ئاڤدەل و گەلەكێد ئوسـا ژى مالا مـه بوونه. دەه كورىٚ باڤىٚ من هـەبوون، تەڤـا ژى دخــوەند، من ژى ل سـتـەنبـۆلىٚ خـوەند، پاشـىٚ چوومـه عـەورۆپايىٚ، ل جـەنێـڤىٚ، پارزىٚ خـوەند. تاريخـا هـەزار نەهسـەد دەها ئەز ڤـەگەريام چوومه مالىٚ.

من ل وىٚ دەرىٚ هێدى–هێدى دەسـتپىٚ كر ئنقيلاپ هـازر كر. گەلەک بەگ، شـێخ و سـەركـار ب منرا هـازر دبوون، كو ئەم ئازايى و سـەربەسـتـييىٚ بدنه ملەتىٚ خـوه. ئەم پاشـى هـازرييىٚ ل بەر رۆمىٚ ئاسـىٚ بوون و مه لێخست. مه گەلەک ج زەڤت كر. رۆمىٚ چقـاس ئەسكەر دشانده پێشييا مه كوردێد عـەگيتـه مـێرخاس لێددان، ژ هەڤ بەلا دكرن و ئەم پێشدا دچوون، كو تفاقا كوردا هـەبـه رۆم ل پێشييا كوردا دسەكنه؟ چما وه نەبهسـتـييه هـەمـزه ب چار سـييـاراڤا ل دەڤـەبۆيينىٚ عـەلييىٚ خـارزييىٚ خـوه بست چار گرتـييـاڤا ژ سـەد ئەسكەرىٚ رۆمىٚ سـتـەند. كـورد مـێـرخـاسن، كـو خـوەيىٚ وى هـەبه... ئێدى تەمام نەكر، كەلا گرى دا قركىٚ.

خولاسـه، مه ئێپێجه جى فره كر، رۆمىٚ ديت، كو نكـاره ب زۆرىٚ مه بتەوينـه، لەما ژى دەست ب فێلىٚ رووڤـيـيا كـر. رۆمىٚ ب دەستى چەند كوردا خوەست ناڤبـەينا خـوه و هنەک سـەركـارێد كـوردا چێكه و چێكر ژى. ب پەرا، رشـوەتا و پێـشكێشـا برەک بەگ و سـەركارێد مايين ئەم فرۆتن، خوه ژى پشت مه دانه يالكى، ئەم بێتاقەت بوون.

رۆمێ لێخست ئەسکەرێ مە ژ هەڤ بەلا کر، ئەم چاردە مەرڤ ژی دیل گرتن، برنە ستەنبۆلێ. من خوەست ئەز هەڤالێد خوە تەڤا ژی خلازکم، لێ ماسەر نەبوو، رۆم پێهەسییا زوو پێشییا وی گلی گرت. لێ ئەز ب زۆرا پەرا ب جوورەکی ژ وان خلاز بووم، من خوە ئاڤیتە گەمییا فرانسیيایێ، بن بەیراقا وی. رۆمێ چاوا ژی کر بایلۆزێ فرانسیيایێ ئەز نەدامێ. ئەز ئێدی چ بێژم، ئیرۆ ژی گەلەک وەتەنحز و ملەتحز هەنە، لێ د وان خایینێد ئوسادا ئەو پشتکولن، کورێد من، نە کو تەنێ ئەز دبێژم، ئاحمەد ئەفەندی ژی دەرهەقا بێتفاقییا کوردادا گەلەک گۆتییە...

– لێ تو چاوا هاتی دەرکەتی ڤرا؟ سەهیدێ درباس پرسی.

– تارخا هەزار نەهسەد چاردا، کو بوو شەرێ هەمدنیایێ ئەولین، ئەز هاتمە تبلیسێ. چەند نامێد من کوردا سەر هەڤدا چوون هاتن. ئاخرییێدا عەڤدولرزاقێ کورێ برایێ من هاتە ڤر. مە دخوەست تفاقا کوردا بکنە یەک، بەلکی کورد ئازابن و سەربەستییا خوە بستینن. وەختا گۆت "سەربەستییێ بستینن" دلێ وی گەلەک تژی بوو، کەلا گری دا قرکێ، رەنگ لێ سۆر بوو، ئێدی نکاری خەبەرا خوە تەمامکە و دەستمال ژ جێبا خوە دەرخست. ئەم ژی کەر بوون و هیڤییا وی مان. خێلەکێ شووندا ئەوی گۆت: "بابۆ، رۆما خایین د دەورادا رۆژ نەدایە سەرێ کوردا. خوە ئیرۆ نینە قەلپییا رۆمێ؟ لەما ژی کورد دژمنێ خوەیی خەدار رۆم هەساب دکر.

رۆم و ئیران ب هەر جوورە دخوازن کوردا تشتەکیدا مژوولکن، کو ئەو ژ بۆنا ئازایا خوە نەفکرن. گەلەک سەرکارێد کوردا خاپیان. رۆمێ هەستییەک ئاڤیتە دەڤێ وان، ئەو پێدا مژوول دبوون، ئێدی ژ بۆنا ملەت نەدفکرین. مەسەلە هەتا نها ژی سەرەکێد ئێلا، مێرا ژ هەڤ دکووژن، کۆکا هەڤ تینن، رۆم تەڤ نابە، چما کو ئەو بێتفاقی رۆمێرا لازمە.

نها ڤێ گاڤێ ژی ل وەلاتێ رۆمێ مەکتەب، خوەندن و تو تەشکیلەتێد کوردا تونەیە. رۆم دبێژە "ئیسلام ئیسلامە، کورد کیژانە، ترک کیژانە؟" هەردو ژی ئیسلامن. لەما ژی مەجلسا رۆمێدا وەکیلەکی کوردا تونە.

– لێ کوردێد ئیرانێ چاوا نن؟ چاچێ مەحموود ژێ پرسی.

– ئیرانێ ژی "دەستێ کوردا دایە کوردا" بەدرخان گۆت. ئیران دبێژە: "کوردنۆ، چقاس هەڤ قر دکن، قرکن، ئەز نایێمە پێشییا وە". ئەم تەڤ ژی کو کەنییان، ئەو ژی ب مەرا خوە خوەش کەنییا. پاشی کەن، بەدرخان دیسا مژنی:

– شاهێ ئیرانێ دبێژە بەگێد کوردا، کو ئەم کوراپێ هەڤن، ئەم ژی، هوون ژی فارزێ پەهلەوینە. زمانێ مە لاپ نێزکی هەڤە، ئەم کورێ باڤەکینە، گلی گۆتنێد زێدە ئێدی چ هەوجەیە؟ ئای ئەو ژی ب وی جوورەیی دخاپینە. ب گۆتنا شاه کورد، کو سەربەستییا خوە بخوەزن ئەو گلی گۆتنێ زێدەنە.

– کورێد من، ل رۆم و ئیرانێ گەلەک ملیۆن کورد هەنە، مەکتەبەکە وان تونەیە. لێ هوون خوەشبەختن، کو کەتنە دەستێ حوکومەتا شێورێ، ژ وەرا ئەلفبا دەرکەت، کتێب و گازێت، مەکتەب و کلووب، جوورە–جوورە کۆم و کوورس ڤەبوون. بنهێرن، هەر یەک وە ژ جیکی ئانینە وەکی وە هازرکن، هوون هەرن دەرسداریێ بکن، ئەختییارییا وە کەس ژ دەستێ وە ناگرە، ئازایی ئەو هایە. پێشییێد مە ژی گۆتنە، کو "ئازایا مەیێ ب دەستێ ئوورس بە". ئەو ملەتێ قەنجە.. بەرێ کوردا هەر چاخا ژی ل ئوورس بوویە. بەدرخان گلییێ خوە کوتا کر.

دو سێ رۆژ بوو، کو بەدرخان نەدهاتە دەرسێ. ئەز و دو سێ لاوکاڤا ئەم چوون بزانن، کا ئەو چما نایێ دەرسێ. نەخوەشە، جیکیدا چوویە، هەلبەت چ بەسە؟ ئەم چوون، مە ئەو ناڤا جیدا دت. ئەوی گۆت:

– ئەز ڤێ سبێ ژ رەوانێ هاتمە، پەنجەرێد ڤاگۆنێ ڤەکری بوون، من سەرما کرییە، ئەز نەخوەشم. مە و وی ئێپێجە قسە کر. وەختێ وێ خەبەردانێ خودۆیێ هەسۆ ژێ پرسی:

– ئاپێ بەدرخان، وەکی پرسییارەکی ژ تە بکم خوە تو هێرسا خوە ل من نایینی؟

– نا باڤۆ، وەکی پرسا جامێریبە ئەزێ چما هێرسبم. بێژە، بەژێ گوهێ من ل تەیە.

– چ فەرقی هەیە ئۆرتا کورمانجێد ئێزدی و کورمانجێد سورماندا؟

بەدرخان لێ نهێری، ناڤ جییادا ڤەقەدمی و گۆت:

– بابۆ، (بەدرخـان یامـدە دەست ب خـەبەردانێ بکرا، بەرێ دگـۆت "بابـۆ")، ئەو فەرقی و جودایی حاکما و رۆهانییێ، شێخا، مەللا، پیرا، سەییدا کرنە ناڤ ملەت، مینا زەبەشەکی مەرڤ کێرێ بدە ئۆرتێ، قەتکە بکە دو کەرییا. هەر یەک کەرییەکە، لێ هەردو سەرهەڤ زەبەشەکە. ئێزدی کیژانە، سورمان کیژانە؟ هەردو ژی برانە، کورێ دێکی و باڤەکینە، دو نا پێر ژی هەڤ جودا بوونە، لاپ رابوو سەر خوە روونشت، دەستێ خوە بلند کر. نا، نا، بابۆ، ژ هەڤ جودا نەبوون، ئەو ژ هەڤ جودا کرن. مەزنا و رۆهانییێ بێتفاقی کرنە ناڤا ملەت کو خوە-خوە کارێ ببینن. ئەو بێتفاقی یە، کو هەتانی نها ژی ناڤ کوردادا مایە. بابۆ، قەت فەرقی تونەیە، زمانێ مە یەک، کنج و فۆرما مە یەک، رەنگێ مە یەک، ناڤێ مە و باڤێ مە یەک، فۆرما ئەدەت، خێردایین، زەواج، دەواتکرن و هەتا نەکاهبرین ژی یەکە، چ فەرقییێ هەیە. سرییا ناموس و خیرەتێ ژی دیسا مینا هەڤن.

ئیرۆ کێ بێژە هوون ژ هەڤ باشقەنە، ئەو یان نەزانە، یان ژی نەیارە. مەرڤێ پری یان هندکی مەریفەت و ئاقلێ وی هەبە نە خەبەرا نەزانا دکە، نە ژی یا نەیارا. مەرڤێ ل پەی وان هەرە گۆتی ببن وی زانگەکیدا باڤێژن. زڤری بەرێ خوە دا من:

– بابۆ، ئەحمەد، تو کۆمونستی، پارتییا کۆمونستا هەموو ملەتا مینا هەڤ دگرە، ئەو ملەتییێ نایینە ئۆرتێ، تەڤ ژی یەکن، خوەیێ ئەختیارکینە. لێ نها کوردێد مە هێ دبێژن "ئەم کورد برا نینن". ل وەلاتێ شێورێدا هەموو ملەت ژی برانە. ئەوانا برانە بێ گلی و بێ گۆتن. ئەو برانە.

مە جانساخی ژ بەدرخانرا خوەست و ئەم رابوون چوونە کلووبێ، وێ رۆژێ تاترۆن هەبوو، ب سەرکارییا سیسییان وێ بلیستانا "ژ بۆنا پارچە خوەلی". ژ کێماسییا کادرا من ژی رۆلا گلاڤێ کێپۆن دلیست.

رۆژەکی ئەز تەزە ژ خەباتێ چووبوومە مال. من دیت کو چەند لاوکێد مە یە ژ ئاکتڤا تبلیسێ مالدا روونشتنە. ئەوانا گۆت: "قەت روونەنێ، بەدرخان بەدهالە، وەرە ئەم هەرنە سەر وی". ئەم تەڤایی چوون.

بەدرخان زەعف قۆلایی بوو، گەلەک خوەندەکارێد وی یە ئادربێجانێ و هەڤالێد مایین، ئوسا ژی کوردا ل سەر بەدرخان بەرەڤ ببوون.

دۆختر گۆتبوو: "خلازبوونا وی تونه". ژنا وی مارگاریتا، ل بەر سەرێ وی روونشتبوو و چەند پرس ژێ دکرن، کا وەیسەتێ وی چنە. پرسەک ژ وان پرسا ئەو بوو:

– کەمال، ئەم تە ناڤ مەرزەلێ عەجەما چەعلکن، یان ئێ کوردا؟ (چمکی خوەندەکارێد وی دخوەستن ببنە ناڤ مەرزەلێ عەجەما چالکن).

ئەوی گۆت:

– من ناڤ مەرزەلێ کوردادا چالکن، جەگەرا من شەویتبوو ژ بۆنا ئازایی و سەربەستییا وان، لێ من ئەو ئازایی نەدت، خێنجی وەلاتێ شێورێ.

مە بەدرخان ب ئەدەتێ کوردا، ناڤ مەرزەلێ کوردادا دەفن کر، ژنێد کوردا ل سەر وی نڤاتن و شین کرن، سەر تربا وی دلۆیێ کورمانجی هاتنە گۆتنێ.

بەدرخان جماعەتحز بوو و یامدا ژ مەرا دگۆت:

– ئەڤ خوەشبەختییا هوون کەتنێ ب هەردو دەستا مەهکەم بگرن. ئێ کو ئازایێ بدە کوردا ئەو حوکومەتا شێورێیە.

رۆژ ب رۆژ کوولتوورا کوردێ سۆڤیەتییێ گولڤەددە و پێشدا دچە. کوردێ خەباتکار ب ئاکتڤی تەڤی چێکرنا کۆموونزمێ دبن.

هەو بوو.

تاریخا ۱۹۵۹ ا

هۆکتێمبێرییان

سەرەجەم

ئا. مرازی و ئەفراندمێد وی 433

تووتەک 448

ئەز دامە بەر خوەندنێ 454

لاوێد عەلییێ تێلییێ 465

دسا ل مەکتەبێ 483

خۆزان و مەمەد پاشا 498

کۆربوونا عەڤدالێ زەینکێ 503

چوویینا مە زۆزانێ و دەوەتا عەڤدلە 507

شینا کوردا 510

دەنگەدەنگا شێر هەبوو تارخا ١٩١٤ ـا 512

بۆنا خوەندنێ 518

شابوونا مە بوو خەم 528

بەرب وەلاتێ ئوورس 537

بەرب تبلیسێ 547

خەباتا کوولتوورییێ ناڤا کوردێد تبلیسێ دا 554

کۆمشوخولکرا گورجستانێیە مەرکەزییێ 563